

Secció I. Disposicions generals

CONSELL DE GOVERN

8704*Decret 43/2025, d'1 d'agost, pel qual s'estableixen l'ordenació i el currículum del batxillerat a les Illes Balears*

PREÀMBUL

I

El dret fonamental a l'educació, recollit a l'article 27 de la Constitució, exigeix als poders públics, entre d'altres aspectes, garantir aquest dret mitjançant la programació general de l'ensenyament, amb la participació efectiva de tots els sectors afectats. La preocupació per oferir una educació que, al llarg de tota la vida, atengui tots els àmbits del desenvolupament personal, emocional, social i professional i doni resposta a les múltiples i diverses demandes socials, culturals i personals dels diferents col·lectius implicats en l'educació exigeix que l'organització curricular, en consonància amb la normativa bàsica i amb les competències atorgades a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en matèria educativa, s'adapti a les noves demandes i contextos.

La Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOE), modificada per la Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre (LOMLOE), defineix el currículum com el conjunt d'objectius, competències, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació propis de cada ensenyament. La seva configuració s'orienta a garantir el desenvolupament educatiu dels alumnes i la formació integral, potenciar el ple desenvolupament de la seva personalitat i oferir-los les eines necessàries per exercir plenament els drets humans i la ciutadania activa i democràtica. En cap cas, el currículum pot esdevenir una barrera que condueixi a l'abandonament escolar o limiti el dret a l'educació.

L'article 6 de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, disposa que correspon a les administracions educatives establir el currículum dels diversos ensenyaments regulats per aquesta Llei. Així mateix, han de revisar periòdicament els currículums per adequar-los tant als avenços del coneixement, com als canvis i les noves exigències del seu àmbit local, de la societat espanyola i del context europeu i internacional.

La llei esmentada planteja com a repte aconseguir que tots els ciutadans puguin rebre una educació i una formació de qualitat, sense que aquest dret quedi limitat només a algunes persones o a determinats sectors socials. Concretament, a l'article 1 es posen de manifest els principis en què s'inspira el sistema educatiu i que són, entre d'altres, el compliment efectiu dels drets de la infància, la qualitat de l'educació per a tot els alumnes; l'equitat, que garanteixi la igualtat de drets i d'oportunitats; la no-discriminació en tots els seus àmbits i la inclusió educativa; la flexibilitat per adequar l'educació a la diversitat d'aptituds i necessitats dels alumnes i l'orientació educativa dels estudiants, l'esforç individual, la motivació dels alumnes i l'esforç compartit per tots els membres de la comunitat educativa.

La LOMLOE va abordar una renovació del sistema educatiu que va implicar la introducció de canvis importants en la redacció anterior de la norma, molts dels quals derivats, tal com indica la mateixa llei en el preàmbul, de la conveniència de revisar les mesures previstes en el text original per adaptar el sistema educatiu als reptes i desafiaments del segle XXI d'acord amb els objectius fixats per la Unió Europea i la UNESCO per a la dècada 2020-2030.

El marc normatiu habilitant en educació es fonamenta en instruments internacionals i europeus que promouen una educació inclusiva, equitativa i de qualitat, amb oportunitats d'aprenentatge permanent per a tothom. El Tractat de Lisboa estableix la cooperació educativa dins la UE, mentre que la Resolució del Consell de 2008 impulsa l'orientació al llarg de la vida. L'Agenda 2030 i la Declaració d'Incheon de la UNESCO reforcen el compromís global amb l'ODS 4. Finalment, la Recomanació del Consell de 2018 destaca els valors comuns, la cohesió social i la dimensió europea de l'educació, configurant un marc compartit per a sistemes educatius més justos i sostenibles.

El Reial decret 243/2022, de 5 d'abril, pel qual s'estableixen l'ordenació i els ensenyaments mínims de batxillerat, estableix que les Administracions educatives són les responsables d'establir el currículum corresponent per al seu àmbit territorial.

Així mateix, la LOMLOE disposa que les Administracions educatives han de revisar periòdicament els currículums per adequar-los als avenços del coneixement, així com als canvis i les noves exigències del seu àmbit local, de la societat espanyola i del context europeu i internacional.

Aquest Reial decret determina els aspectes bàsics del currículum, així com altres aspectes de la seva ordenació, tals com l'avaluació i la promoció, l'atenció a les diferències individuals, l'autonomia dels centres i els documents i informes d'avaluació. Correspon, per tant, als centres, si escau, desenvolupar i completar el currículum de les diferents etapes i cicles en l'ús de la seva autonomia, tal com es recull en el

capítol ii del títol v de la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació, modificada per la Llei orgànica 3/2020, de 29 de desembre (LOMLOE).

En tot cas, s'ha de tenir present que l'etapa del batxillerat té la finalitat de proporcionar als alumnes formació, maduresa intel·lectual i humana, coneixements i habilitats que els permetin desenvolupar funcions socials i incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i competència. Així mateix, també ha de capacitar els alumnes per accedir a l'educació superior. Per altra banda, fomentar l'aprenentatge al llarg de la vida implica que els alumnes han de tenir una formació que els permeti seguir aprenent i poder combinar l'estudi i la formació amb l'activitat laboral o altres activitats.

En relació amb l'ordenació del batxillerat, la LOMLOE estableix quatre modalitats: Ciències i Tecnologia, Humanitats i Ciències Socials, Arts i General i en defineix les matèries comunes i específiques de modalitat. En el cas de la modalitat General, es possibilita als alumnes que configurin itineraris formatius molt diversos i adaptats a les seves demandes. Finalment, es preveu també l'oferta de matèries optatives, l'ordenació de les quals correspon a les administracions educatives.

II

Segons l'article 36.2 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears, aprovat per la Llei orgànica 1/2007, de 28 de febrer, correspon a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears la competència del desplegament legislatiu i d'execució de l'ensenyament en tota la seva extensió, nivells i graus, modalitats i especialitats.

Mitjançant el Reial decret 1876/1997, de 12 de desembre, sobre traspàs de funcions i serveis de l'Administració de l'Estat a les Illes Balears en matèria d'ensenyament no universitari i d'acord amb la disposició final sisena de la LOE i la disposició final tercera del Reial decret 243/2022, el Govern de les Illes Balears pot dictar, en l'àmbit de les seves competències i dins el marc de la regulació i els límits fixats pel Govern de l'Estat, les disposicions que consideri necessàries per complementar el currículum del batxillerat.

La Llei 3/1986, de 29 d'abril, de normalització lingüística a les Illes Balears i l'article 7 del Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, en els centres docents no universitaris de les Illes Balears, en concordança amb els articles 4 i 35 de l'Estatut d'autonomia, reconeixen la llengua catalana com a pròpia de les Illes Balears i, com a tal, llengua vehicular en l'àmbit de l'ensenyament i oficial en tots els nivells educatius. Els principis del model lingüístic en l'àmbit educatiu s'estableixen en l'article 135 de la Llei 1/2022.

La Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears, té com a objectiu principal la millora de la qualitat de l'educació a les Illes Balears i estableix un marc estable per garantir el procés de millora contínua del sistema educatiu de les Illes Balears. En aquest sentit, té en compte les noves demandes socials vers l'educació per ser capaçs de reafirmar la confiança en el sistema educatiu i promoure un nou impuls a les vies de l'èxit educatiu. Per altra banda, la millora de la qualitat requereix el diàleg permanent amb la comunitat educativa i tots els agents implicats, des d'un compromís col·lectiu per a la recerca de les respostes més adequades a les necessitats que el sistema planteja.

En virtut de la normativa esmentada es va dictar el Decret 33/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum del batxillerat a les Illes Balears.

La regulació actual de l'avaluació de l'etapa s'estableix en la LOMLOE, en el Reial decret 243/2022, de 5 d'abril, i en el Decret 33/2022, d'1 d'agost, modificat pel Decret 18/2025, de 9 de maig, de modificació del Decret 30/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum i l'avaluació de l'educació infantil a les Illes Balears, del Decret 31/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears, del Decret 32/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears i del Decret 33/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de batxillerat a les Illes Balears. La regulació específica de l'avaluació, promoció i titulació d'aquesta etapa, d'acord amb el que s'estableix en aquest Decret, s'ha de desplegar mitjançant una ordre específica del conseller d'Educació i Universitats.

III

Són molts els canvis que s'han produït en els darrers anys en els comportaments socials, canvis que també afecten el paper de l'educació i la percepció que la societat en té. Entre aquests canvis cal destacar l'ús generalitzat de les tecnologies de la informació i de la comunicació en múltiples aspectes de la vida quotidiana, la qual cosa modifica la manera en què les persones participen en la societat, així com les seves capacitats per construir la pròpia personalitat i continuar aprenent al llarg de la vida.

Davant aquest context, el sistema educatiu no pot romandre aliè als canvis continus, els quals han de tenir un reflex clar en els processos d'aprenentatge de les persones al llarg de la vida. Això requereix l'adopció de diversos enfocaments pedagògics que permetin adaptar la formació a les necessitats presents i futures i respondre així a la demanda social d'un sistema educatiu modern, flexible, obert, multilingüe i cosmopolita, capaç de potenciar al màxim les habilitats i el talent dels alumnes.

Vivim en una societat globalitzada, diversa i en transformació constant, que exigeix garantir una convivència cívica, inclusiva i igualitària, i

afrontar desafiaments com el canvi climàtic i la digitalització accelerada. En aquest marc, el sistema educatiu ha d'evolucionar per donar resposta a les necessitats d'una ciutadania activa, crítica i compromesa amb els valors universals. Això requereix tenir presents, entre d'altres, els drets dels alumnes com a principi rector; la igualtat de gènere, l'aprenentatge de la igualtat efectiva de dones i homes, la prevenció de la violència de gènere i el respecte a la diversitat afectivosexual a través de la coeducació; la inclusió educativa perquè tots els alumnes tinguin garanties d'èxit en l'educació per mitjà de la dinàmica de millora contínua dels centres docents i la major personalització de l'aprenentatge; la importància d'atendre el desenvolupament sostenible que inclou l'educació ambiental i per a la transició ecològica, a més de l'educació per a la pau i els drets humans, la comprensió internacional i l'educació intercultural, i també el canvi digital que es produeix en les nostres societats i que forçosament afecta l'activitat educativa.

Així mateix, s'han d'adoptar les mesures necessàries per garantir que es compleixi el que s'estableix en la Llei orgànica 3/2007, de 22 de març per a la igualtat efectiva de dones i homes, la Llei 11/2016, de 28 de juliol, d'igualtat de dones i homes i la Llei 8/2016, de 30 de maig, per garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals i per erradicar l'LGTTBI-fòbia.

En l'actualitat, el fet que les tecnologies digitals formin part essencial del nostre dia a dia i del procés d'aprenentatge, fa que sigui fonamental que els alumnes de batxillerat assoleixin les habilitats tecnològiques necessàries per usar adequadament les eines digitals. Aquest aprenentatge ha de tenir en compte aspectes clau, com la utilització d'aquests recursos de manera segura i responsable, per garantir que s'adaptin a l'edat i a les necessitats dels alumnes. A més, és important que els estudiants siguin capaços d'identificar possibles riscos en línia, per protegir la seva seguretat personal i la seva informació. L'objectiu és que els alumnes adquireixin les competències necessàries per utilitzar les tecnologies de manera eficaç i segura, a la vegada que es fomentin actituds responsables en usar-les.

A causa de l'ús creixent de dispositius digitals com a suport normalitzat en el procés d'ensenyament i aprenentatge, tant dins l'aula com fora d'ella, és necessari diferenciar entre el tractament de la competència digital de l'ús generalitzat de les pantalles. L'assoliment de la competència digital implica que els alumnes aprenguin a emprar els dispositius digitals de manera progressiva, adequada a la seva edat i moment maduratiu i sempre amb l'objectiu d'adquirir coneixements que impulsin el seu procés d'aprenentatge, sense que vagi en detriment de l'adquisició de les destreses essencials per assolir la totalitat de les competències.

El currículum per a l'etapa de batxillerat, per tant, ha de tenir presents totes aquestes consideracions per establir i garantir, de manera homogènia a tot el territori, els drets formatius i d'aprenentatge dels alumnes. Alhora, ha de servir per orientar el docent en els processos d'ensenyament i d'aprenentatge que posi en pràctica i permetre-li tenir més clara la base sobre la qual desenvolupar la docència segons les edats dels alumnes. En aquest sentit, una de les funcions del currículum serà la de guiar el docent sobre allò que es pretén aconseguir i proporcionar-los pautes d'acció i orientacions sobre com aconseguir-ho. A més, constitueix un referent per facilitar l'avaluació de la qualitat del mateix sistema educatiu, qualitat entesa com la seva capacitat per aconseguir els objectius educatius fixats.

A més, no es pot ignorar el paper fonamental de l'etapa de batxillerat en el procés de desenvolupament de les competències clau i el repte que representa ensenyar-les. Aquest enfocament competencial ha suposat un canvi de paradigma per al món educatiu, perquè es caracteritza per la seva transversalitat, dinamisme i caràcter integral. Així, aquest enfocament exigeix una col·laboració activa entre totes les instàncies de la comunitat educativa, tenint en compte que les competències clau no s'adquireixen en un moment concret ni romanen inalterables; al contrari, impliquen un procés de desenvolupament continu en què els alumnes assoleixen nivells progressius de competència.

D'altra banda, no es pot passar per alt la importància de la implicació dels alumnes en el seu procés d'aprenentatge. Per al desenvolupament integral i l'adquisició de les competències específiques i clau per part dels estudiants s'ha de fomentar, des de tota la comunitat educativa, la responsabilitat i la cultura de l'esforç. D'aquesta manera els alumnes adquireixen, progressivament, els hàbits de treball i constància per arribar a gestionar, de manera adequada, el seu aprenentatge. També és essencial fomentar la valoració dels resultats del seu esforç i la gestió de les situacions de frustració que els alumnes hagin d'afrontar durant el seu procés maduratiu.

Així mateix, la comunitat educativa té la responsabilitat d'educar en els principis, valors, competències i habilitats necessàries per a la convivència. Per això, és essencial que tots els membres de la comunitat educativa acompanyin als alumnes en el seu procés educatiu, fomentant l'esperit de tolerància, la gestió del benestar i la resolució pacífica i assertiva de conflictes.

En síntesi, aquest decret integra tots aquests enfocaments per impulsar una educació adaptada als reptes actuals, promovent una major autonomia per als centres docents. L'autonomia és clau per reforçar la seva capacitat de decisió en el desenvolupament i adaptació del currículum a les necessitats específiques dels alumnes i garantir així la formació integral i de qualitat. Amb aquesta perspectiva, es respon a la demanda de la societat que reclama un sistema educatiu modern, menys rígid i més obert, capaç de fomentar un entorn multilingüe i cosmopolita, alhora que desenvolupa tot el potencial i talent de cada alumne.

IV

La revisió del currículum actual és necessària per diversos motius. Un dels principals reptes rau en la confusió generada per l'ús simultani dels termes

continguts i sabers bàsics dins del marc normatiu educatiu. Mentre que l'article 6 de la LOE-LOMLOE defineix el currículum com «el

conjunt d'objectius, competències, continguts, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació de cadascun dels ensenyaments», els reials decrets d'ensenyaments mínims també introdueixen el concepte de *sabers bàsics*, definits com els coneixements, destreses i actituds que constitueixen els continguts propis d'una àrea, matèria o àmbit i que són necessaris per a l'adquisició de les competències específiques.

Així, la nova terminologia ha generat certa confusió dins la comunitat educativa, ja que no queden clarament establerts els límits entre ambdós conceptes, ni les situacions en què cal referir-se a cadascun. La manca de claredat dificulta la tasca dels docents i dels equips pedagògics a l'hora de planificar i desenvolupar el currículum de manera coherent. Per aquest motiu, es considera necessari unificar i delimitar l'abast conceptual dels termes *continguts* i *sabers bàsics*, amb l'objectiu de facilitar la programació docent i millorar la comprensió i l'aplicació del currículum en els diferents contextos educatius.

Seguidament, el Decret 33/2022, que concretava el Reial decret 243/2022, limitava l'autonomia pedagògica dels docents i centres. Això es deu al fet que preveia les situacions d'aprenentatge com l'única forma d'organització curricular, sense tenir en compte les necessàries adaptacions al context i la realitat de cada centre, ni a la diversitat pròpia de cada matèria, fet que dificultava la tasca docent.

En aquest context, és important assenyalar que una estructuració adequada del currículum pot tenir efectes positius en l'aprenentatge dels alumnes. L'estructuració permet homogeneïtzar criteris dins la comunitat educativa, facilita la mobilitat dels alumnes i els professors, orienta el treball docent, simplifica la programació i adapta el currículum a la realitat de cada centre i cada grup. No obstant això, cal tenir present que l'estructuració del currículum no ha de suposar rigidesa ni convertir-se en una barrera per a certs alumnes. Per aquest motiu, el nou disseny curricular aposta per una estructura flexible que permeti l'autonomia dels centres. En aquesta línia, s'aclareixen els criteris d'avaluació establerts al Reial decret, de manera que es faciliti la tasca docent sense comprometre la flexibilitat necessària per atendre la diversitat i el desenvolupament integral de tots els alumnes.

D'altra banda, una altra qüestió que genera incertesa és la necessitat de qualificar sistemàticament tots els criteris d'avaluació, assignant-hi una ponderació específica. L'exigència anava més enllà del que establia la normativa bàsica i dificultava que els centres poguessin ajustar el seu disseny curricular a les necessitats dels alumnes i a les particularitats de la comunitat educativa. A més, el decret anterior deixava absolutament tots els aspectes relatius a l'avaluació a l'espera d'una regulació posterior.

Així mateix, també cal destacar que el Decret 33/2022, d'1 d'agost, introduïa per primera vegada la proposta pedagògica, la qual no pot substituir, per les seves mancances, la programació didàctica necessària per garantir que les matèries s'imparteixin en les condicions més coherents possibles per a tots els alumnes. Igualment, les situacions d'aprenentatge tampoc no poden substituir, en tots els casos, la programació didàctica. En conseqüència, cal redefinir els documents programàtics destinats al desenvolupament del currículum, així com els elements que els integren.

Amb aquesta finalitat i per donar resposta a les propostes de millora manifestades per una part de la comunitat educativa en relació amb el Decret 33/2022, d'1 d'agost, que regula el currículum de batxillerat a les Illes Balears, la Conselleria d'Educació i Universitat va recollir una sèrie d'aportacions a través del Servei d'Ordenació Educativa de la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa. Amb la voluntat d'integrar aquests aspectes en la normativa autonòmica, es va publicar el Decret 18/2025, de 9 de maig, de modificació del Decret 30/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum i l'avaluació de l'educació infantil a les Illes Balears; del Decret 31/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació primària a les Illes Balears; del Decret 32/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de l'educació secundària obligatòria a les Illes Balears i del Decret 33/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum de batxillerat a les Illes Balears. No obstant això, durant la tramitació del projecte de Decret 18/2025 es va constatar que les modificacions que s'havien plantejat no eren suficients per abordar en profunditat les necessitats detectades. Per aquest motiu, el Govern de les Illes Balears va encomanar a un grup d'experts independents de diferents comunitats autònomes l'elaboració d'una anàlisi del sistema educatiu de la nostra comunitat i dels currículums vigents.

El 31 d'octubre de 2024 es va publicar l'informe final de la comissió, titulat *Anàlisi i propostes per a la millora del sistema educatiu i els currículums de l'educació infantil, educació primària, ESO i batxillerat de les Illes Balears*. L'informe posa de manifest la necessitat de fer canvis substancials en el currículum de batxillerat, uns ajusts que no poden ser abordats mitjançant una simple modificació del Decret 33/2022, d'1 d'agost, sinó que requereixen la redacció i l'aprovació d'un nou decret que integri les reformes de manera coherent i completa.

Per tot això, i d'acord amb l'article 129 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, relatiu al principi d'eficiència, que ha de regir tota iniciativa legislativa, es fa necessari adoptar mesures que permetin reduir les càrregues administratives innecessàries o accessòries i racionalitzar la gestió dels recursos públics. En aquest sentit, la simplificació dels procediments, la unificació de la nomenclatura i la racionalització dels documents prescriptius es configuren com accions clau per oferir un millor suport a la comunitat educativa i garantir la utilització més eficient dels recursos disponibles. Així, es pretén crear un entorn normatiu més àgil i eficaç que respongui a les necessitats reals dels centres educatius i faciliti tant la implementació com el desenvolupament del currículum de manera flexible i adaptada a la diversitat educativa.

V

Aquest Decret consta d'un preàmbul, nou capítols i quaranta-nou articles, que regulen, entre d'altres, l'organització de l'etapa, els principis generals i pedagògics, les finalitats i objectius, l'estructura i l'organització dels dos cursos de l'etapa, les competències clau d'aquesta etapa

educativa. També fa referència, entre d'altres, als sabers bàsics, l'aprenentatge dels quals és necessari per a l'adquisició de les competències específiques, als criteris d'avaluació, a la tutoria i l'orientació, a l'autonomia dels centres, a l'atenció a la diversitat, a l'horari i a l'atribució docent.

A més, conté deu disposicions addicionals, una disposició transitòria, una disposició derogatòria i tres disposicions finals.

Es completa, en darrer lloc, amb onze annexos: l'annex 1, sobre el currículum de les matèries; l'annex 2, sobre la relació entre alguns elements de concreció curricular; l'annex 3, sobre les situacions d'aprenentatge; l'annex 4, sobre orientacions metodològiques; l'annex 5, sobre orientacions per a l'avaluació; l'annex 6, sobre la matèria optativa de treball d'investigació, anàlisi i creativitat; l'annex 7, sobre l'horari setmanal del batxillerat; l'annex 8, sobre l'estructura i horari del batxillerat per blocs en tres anys acadèmics; l'annex 9, sobre la continuïtat entre matèries del batxillerat; l'annex 10, sobre l'atribució docent a les matèries optatives pròpies de la comunitat autònoma i l'annex 11, sobre el nombre de grups de matèries de modalitat i optatives.

Quant als principis d'eficiència, qualitat i simplificació, el text normatiu resultant permet la gestió més eficient dels recursos públics perquè elimina càrregues administratives innecessàries i, a la vegada, el procediment d'elaboració del decret s'ha ajustat al procediment establert en la Llei 1/2019, atès que s'ha donat resposta a la necessitat de la comunitat educativa i s'ha garantit la participació de tots els sectors implicats.

D'acord amb l'article 58.2 de l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears i els articles 14.1 i 17 de la Llei 1/2019, de 31 de gener, el Govern està facultat per aprovar aquest decret.

El Decret 10/2025, de 14 de juliol, de la presidenta de les Illes Balears, pel qual s'estableixen les competències i l'estructura orgànica bàsica de les conselleries de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, disposa que les competències en matèria d'ordenació dels ensenyaments no universitaris corresponen a la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa.

Per tot això, a proposta del conseller d'Educació i Universitats, d'acord amb el dictamen del Consell Consultiu de les Illes Balears i havent-ho considerat el Consell de Govern en la sessió de dia 1 d'agost de 2025,

DECRET

CAPÍTOL I

Disposicions de caràcter general

Article 1

Objecte i àmbit d'aplicació

1. Aquest Decret té per objecte establir l'ordenació i el currículum del batxillerat a les Illes Balears.
2. Aquest Decret és d'aplicació als centres docents públics i privats, concertats i no concertats, de les Illes Balears que imparteixen els ensenyaments del batxillerat.

Article 2

L'etapa de batxillerat en el marc del sistema educatiu

1. El batxillerat és un dels ensenyaments que conformen l'educació secundària postobligatòria, juntament amb la Formació Professional de Grau Mitjà, els Ensenyaments Artístics Professionals, tant de Música i Dansa com d'Arts Plàstiques i Disseny de Grau Mitjà i els Ensenyaments Esportius de Grau Mitjà.
2. Sense perjudici del previst en l'article 18, l'etapa comprèn dos cursos, es desenvolupa en quatre modalitats diferents i s'organitza de manera flexible en matèries comunes, matèries específiques de modalitat i matèries optatives, per tal que pugui oferir una preparació especialitzada als alumnes d'acord amb les seves perspectives i interessos de formació o permetre'ls la incorporació a la vida activa en haver-la finalitzat.

Article 3

Finalitats

1. El batxillerat té com a finalitat proporcionar formació, maduresa intel·lectual i humana, coneixements, habilitats i actituds que permetin desenvolupar funcions socials i incorporar-se a la vida activa amb responsabilitat i aptitud.
2. Aquesta etapa ha de permetre l'adquisició i el desenvolupament de les competències indispensables per al futur formatiu i professional i capacitar per a l'accés a l'educació superior.

3. Els alumnes han d'aprendre a valorar i acceptar els resultats del seu esforç i a afrontar i gestionar situacions de frustració, per formar-se en l'exercici dels seus drets i obligacions com a ciutadans. Així mateix, els alumnes han d'analitzar el seu procés d'aprenentatge i reflexionar sobre els aspectes que cal millorar. En aquest procés han de tenir l'acompanyament i suport necessaris per part dels docents i pares o tutors legals.

4. S'ha d'afirmar el coneixement i la valoració del patrimoni lingüístic, històric, artístic, cultural i ambiental de les Illes Balears, com a marc per comprendre les realitats del món contemporani i contribuir al desenvolupament i millora de l'entorn social.

Article 4

Accés i principis generals

1. Poden accedir als estudis de batxillerat els alumnes que estiguin en possessió del títol de Graduat en Educació Secundària Obligatoria o de qualsevol dels títols de Tècnic o Tècnic Superior de Formació Professional, o d'Arts Plàstiques i Disseny, o Tècnic Esportiu o Tècnic Esportiu Superior.

2. Els alumnes poden cursar batxillerat en règim ordinari durant quatre anys acadèmics, consecutius o no. Per als altres règims de batxillerat no hi ha límit de permanència.

3. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de promoure l'increment progressiu de l'oferta de les places públiques a batxillerat en les seves diverses modalitats i vies.

4. El batxillerat es pot cursar en règim ordinari, en el qual s'inclou el batxillerat per blocs en tres anys acadèmics, en règim semipresencial i en règim a distància.

5. Les mesures organitzatives, metodològiques i curriculars que s'adoptin s'han de regir pels principis del Disseny Universal de l'Aprenentatge (DUA), així com altres estratègies metodològiques que permetin individualitzar el procés d'aprenentatge, tenint en compte les característiques personals de cada alumne. Aquestes mesures han de garantir el desenvolupament integral dels estudiants i optimitzar els aprenentatges i l'adquisició de competències.

Article 5

Definicions

A efectes d'aquest Decret, s'entén per:

- a) *Curriculum*: conjunt d'objectius, competències, continguts enunciats en forma de sabers bàsics, mètodes pedagògics i criteris d'avaluació del batxillerat.
- b) *Objectius*: assoliments que s'espera que els alumnes tinguin en finalitzar l'etapa, la consecució dels quals està vinculada a l'adquisició de les competències clau.
- c) *Competències clau*: assoliments que es consideren imprescindibles perquè els alumnes puguin progressar amb garanties d'èxit en el seu itinerari formatiu i afrontar els principals reptes i desafiaments globals i locals. Són l'adaptació al sistema educatiu espanyol de les establertes en la Recomanació del Consell de la Unió Europea, de 22 de maig de 2018, relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent.
- d) *Competències específiques*: assoliments que els alumnes han de poder desplegar en activitats o en situacions, el tractament de les quals requereix els sabers bàsics de cada matèria. Les competències específiques constitueixen un element de connexió entre, d'una banda, les competències clau i de l'altra, els sabers bàsics de les matèries i els criteris d'avaluació.
- e) *Criteris d'avaluació*: referents que indiquen els nivells d'assoliment esperats dels alumnes, en relació amb les competències específiques de cada matèria, en un moment determinat del seu procés d'aprenentatge.
- f) *Sabers bàsics*: coneixements, destreses i actituds essencials que constitueixen els continguts propis d'una matèria, l'aprenentatge dels quals és necessari per a l'adquisició de les competències específiques i el desenvolupament integral dels alumnes.
- g) *Programació didàctica*: instrument de planificació, desenvolupament i avaluació de cada matèria en el qual es concreten els elements del curriculum per dur a terme l'activitat docent durant cada curs escolar.
- h) *Unitats de programació*: elements d'organització del procés d'ensenyament-aprenentatge del curs que, com a tal, permet organitzar els sabers bàsics i les competències específiques.
- i) *Situacions d'aprenentatge*: situacions i activitats que impliquen el desplegament, per part dels alumnes, d'actuacions associades a competències clau i específiques i contribueixen a adquirir-les i desenvolupar-les. A l'annex 3 se n'especifiquen les característiques.

Article 6

Principis pedagògics i educatius

1. En aquesta etapa, s'ha de garantir als alumnes el desenvolupament integrador, coherent i actualitzat dels sabers bàsics, amb l'objectiu que adquireixin les competències necessàries per comprendre, interpretar, analitzar i transformar la realitat social, així com per participar-hi de

manera activa, crítica, responsable i competent.

2. Les activitats que es duuguin a terme han de potenciar l'autonomia, el treball tant individual com en equip i l'aplicació de mètodes d'investigació adequats. Així mateix, s'ha de posar atenció especial a l'orientació educativa i professional dels alumnes incorporant-hi la perspectiva de gènere.

3. S'han de promoure les mesures necessàries perquè en les diferents matèries es desenvolupin activitats que estimulin l'interès i l'hàbit de la lectura i la capacitat d'expressar-se correctament de forma oral i escrita. Així, cada docent ha de dur a terme activitats en la seva matèria que fomentin tant l'interès i l'hàbit de la lectura com la capacitat d'expressar-se amb correcció, tant en l'àmbit oral com en l'escrit.

4. En l'organització dels estudis de batxillerat s'ha de posar atenció especial en els alumnes amb necessitat específica de suport educatiu. A aquests efectes, s'han d'establir les alternatives organitzatives i metodològiques i les mesures d'atenció a la diversitat necessàries per facilitar l'accés al currículum d'aquests alumnes, amb el benentès que les mesures no poden, en cap cas, ignorar o suprimir cap element del currículum.

5. En l'assoliment de la competència digital, és important diferenciar entre el tractament d'aquesta i l'ús generalitzat de les pantalles i altres dispositius digitals. L'assoliment de la competència digital implica que els alumnes emprin els dispositius digitals de manera responsable i sempre amb l'objectiu d'adquirir coneixements que impulsin el seu procés d'aprenentatge, sense que vagi en detriment de l'adquisició de les destreses essencials per a l'assoliment de la totalitat de les competències.

6. Les llengües oficials s'han d'utilitzar com a suport en el procés d'aprenentatge de la llengua estrangera, només si és necessari. En aquest procés, es prioritzarà la comprensió, l'expressió i la interacció oral.

7. S'ha de potenciar i garantir que es difongui la cultura de les Illes Balears i que se'n coneguin les tradicions pròpies que, juntament amb la llengua catalana, contribueixen a configurar la identitat pròpia de les Illes Balears.

8. S'ha de promoure i facilitar la participació col·lectiva dels alumnes, incloent l'aprenentatge i l'ús de les estructures participatives, com un valor que afavorirà el seu procés d'aprenentatge, el sentiment de pertinença al centre educatiu i com a formació de ciutadania democràtica.

9. En atenció als principis pedagògics i com a concreció a aquests, en l'annex 4 d'aquest Decret, s'estableixen unes orientacions metodològiques comunes a tota l'etapa. Les orientacions metodològiques permeten guiar els docents en la selecció de metodologies que integrin estils, estratègies i tècniques d'ensenyament a fi que els alumnes assoleixin els aprenentatges essencials.

Article 7

Objectius

El batxillerat ha de contribuir a desenvolupar en els alumnes les capacitats que els permetin:

- a) Exercir la ciutadania democràtica, des d'una perspectiva global i adquirir una consciència cívica responsable, inspirada pels valors de la Constitució espanyola i pels drets humans, que fomenti la corresponsabilitat en la construcció d'una societat justa, igualitària, equitativa i plural.
- b) Consolidar la maduresa personal, afectivo-sexual i social que els permeti actuar de forma respectuosa, responsable i autònoma i desenvolupar el seu esperit crític. Preveure, detectar i resoldre pacíficament els conflictes personals, familiars i socials, així com les possibles situacions de violència.
- c) Fomentar la igualtat efectiva de drets i oportunitats de dones i homes, analitzar i valorar críticament les desigualtats existents, així com el reconeixement i ensenyament del paper de les dones en la història i impulsar la igualtat real i la no discriminació per raó de naixement, sexe, origen cultural, discapacitat, edat, malaltia, religió o creences, orientació sexual o identitat de gènere o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.
- d) Afermar els hàbits de lectura, estudi i disciplina com a condicions necessàries per a l'eficaç aprofitament de l'aprenentatge i com a mitjà del desenvolupament personal.
- e) Dominar, tant en la seva expressió oral com escrita, la llengua castellana i la llengua catalana.
- f) Expressar-se amb fluïdesa i correcció en una o més llengües estrangeres.
- g) Emprar amb solvència i responsabilitat les tecnologies de la informació i la comunicació.
- h) Conèixer i valorar críticament les realitats del món contemporani, els seus antecedents històrics i els principals factors de la seva evolució. Participar de manera solidària en el desenvolupament i millora del seu entorn social.
- i) Accedir als coneixements científics i tecnològics fonamentals i dominar les habilitats bàsiques pròpies de la modalitat triada.
- j) Comprendre els elements i els procediments fonamentals de la investigació i dels mètodes científics. Conèixer i valorar de forma crítica la contribució de la ciència i la tecnologia en el canvi de les condicions de vida, així com afermar la sensibilitat i el respecte cap al medi ambient.
- k) Afermar l'esperit emprenedor i solidari amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en un mateix i sentit crític, així com la promoció del cooperativisme, la cohesió social, el desenvolupament local, la inserció de persones amb risc

d'exclusió social, la generació d'ocupació estable i de qualitat i la conciliació de la vida personal, familiar i laboral.

l) Desenvolupar la sensibilitat artística i literària, així com el criteri estètic, com a fonts de formació i enriquiment cultural.

m) Emprar l'educació física i l'esport per afavorir el desenvolupament personal i social. Afermar els hàbits d'activitats físico-esportives per afavorir el benestar físic i mental, com a mitjà de desenvolupament personal i social.

n) Afermar actituds de respecte i prevenció en l'àmbit de la mobilitat segura i saludable.

o) Fomentar l'actitud responsable i compromesa en la lluita contra el canvi climàtic i en la defensa del desenvolupament sostenible.

p) Conèixer, valorar i respectar els aspectes bàsics de la cultura i la història de les Illes Balears, mitjançant l'ús de la llengua catalana, així com també el patrimoni artístic i cultural propi.

q) Reconèixer el desenvolupament de la cultura científica, i en concret la de les Illes Balears i el seu valor en la transformació de la nostra societat, de manera que fomenti la indagació i la curiositat.

Article 8

Curriculum

Els centres docents, en l'ús de la seva autonomia pedagògica, han de desenvolupar, completar i adaptar, en el seu cas, el currículum del Batxillerat establert en aquest Decret. La concreció ha de formar part del seu projecte educatiu, que ha d'impulsar i desenvolupar els principis, objectius i metodologia propis d'un aprenentatge competencial orientat a l'exercici de la ciutadania activa.

Article 9

Competències clau

1. Aquest Decret defineix com a competències clau les següents:

- a. Competència en comunicació lingüística
- b. Competència plurilingüe
- c. Competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria
- d. Competència digital
- e. Competència personal, social i d'aprendre a aprendre
- f. Competència ciutadana
- g. Competència emprenedora
- h. Competència en consciència i expressió culturals

2. Els ensenyaments que estableix aquest Decret tenen per objecte garantir el desenvolupament de les competències clau.

3. L'annex I del Reial decret 243/2022, de 5 d'abril, pel qual s'estableixen l'ordenació i els ensenyaments mínims del Batxillerat, defineix cadascuna de les competències clau, així com els descriptors operatius del grau d'adquisició de les mateixes previst en finalitzar l'etapa.

Article 10

Competències específiques, criteris d'avaluació i sabers bàsics

1. A l'annex 1 d'aquest Decret es fixen, per a cada matèria, les competències específiques, els criteris d'avaluació i els sabers bàsics. Els aclariments dels criteris d'avaluació tenen un caràcter orientatiu.

2. Els criteris d'avaluació han d'orientar els docents en el disseny d'activitats i procediments d'avaluació, així com en la recerca d'evidències que permetin constatar els aprenentatges que s'hi estableixen.

3. Per a l'adquisició i el desenvolupament, tant de les competències clau com de les competències específiques, l'equip docent ha de desenvolupar les programacions didàctiques previstes mitjançant el desplegament de les unitats de programació.

CAPÍTOL II

Ordenació de l'etapa

Article 11

Organització general

1. Les modalitats de batxillerat que poden oferir els centres docents són les següents:

- a. Arts
- b. Ciències i Tecnologia

- c. General
- d. Humanitats i Ciències Socials

2. La modalitat d'Arts s'organitza en dues vies, una referida a Arts Plàstiques, Imatge i Disseny; i l'altra, a Música i Arts Escèniques.
3. La modalitat General serà d'oferta obligatòria a tots els centres que imparteixin estudis de batxillerat.
4. En tot cas, els alumnes poden triar entre la totalitat de les matèries específiques de la modalitat que cursin. A aquests efectes, els centres han d'oferir la totalitat de les matèries de les modalitats i vies que tenguin autoritzades. Només es pot limitar la impartició de matèries quan l'elecció per part dels alumnes no sigui suficient per crear un grup de deu o més persones.
5. Quan l'oferta de matèries en un centre es limiti per raons organitzatives, la Conselleria d'Educació i Universitats ha de facilitar que els alumnes puguin cursar alguna matèria mitjançant la modalitat d'educació a distància a l'Institut d'Ensenyaments a Distància de les Illes Balears (IEDIB). En queden excloses les matèries comunes i l'obligatòria de la modalitat que cursa l'alumne. En el cas que una matèria obligatòria de modalitat es cursi com a optativa, sí que es pot cursar a l'IEDIB.
6. Excepcionalment, els alumnes que cursen batxillerat ordinari poden cursar matèries excloses en el punt anterior a l'IEDIB, prèvia autorització de la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa i amb el vistiplau del Departament d'Inspecció Educativa (DIE).

Article 12

Matèries comunes

1. Les matèries de primer curs comunes a totes les modalitats de batxillerat són les següents:
 - a. Educació Física
 - b. Filosofia
 - c. Llengua Castellana i Literatura I
 - d. Llengua Catalana i Literatura I
 - e. Llengua Estrangera I
2. Les matèries de segon curs comunes a totes les modalitats de batxillerat són les següents:
 - a. Història d'Espanya
 - b. Història de la Filosofia
 - c. Llengua Castellana i Literatura II
 - d. Llengua Catalana i Literatura II
 - e. Llengua Estrangera II

Article 13

Matèries específiques de la modalitat d'Arts

1. Els alumnes que optin per la modalitat d'Arts han de triar entre la via d'Arts Plàstiques, Imatge i Disseny i la via de Música i Arts Escèniques.
2. En el primer curs de la via d'Arts Plàstiques, Imatge i Disseny, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:
 - a) Dibuix Artístic I
 - b) Dues matèries entre les següents:
 - Cultura Audiovisual
 - Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny I
 - Projectes Artístics
 - Volum
3. En el segon curs de la via d'Arts Plàstiques, Imatge i Disseny, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:
 - a) Dibuix Artístic II
 - b) Dues matèries entre les següents:
 - Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny II
 - Disseny

- Fonaments Artístics
- Tècniques d'Expressió Gràficoplàstica

4. En el primer curs de la via de Música i Arts Escèniques, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Anàlisi Musical I o Arts Escèniques I

b. Dues matèries entre les següents:

- Anàlisi Musical I
- Arts Escèniques I
- Cor i Tècnica Vocal I
- Cultura Audiovisual
- Llenguatge i Pràctica Musical

5. En el segon curs de la via de Música i Arts Escèniques, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

1. Anàlisi Musical II o Arts Escèniques II

2. Dues matèries entre les següents:

- Anàlisi Musical II
- Arts Escèniques II
- Cor i Tècnica Vocal II
- Història de la Música i de la Dansa
- Literatura Dramàtica

Article 14

Matèries específiques de la modalitat de Ciències i Tecnologia

1. En el primer curs de la modalitat de Ciències i Tecnologia, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Matemàtiques I

b. Dues matèries entre les següents:

- Biologia, Geologia i Ciències Ambientals
- Dibuix Tècnic I
- Física i Química
- Tecnologia i Enginyeria I

2. En el segon curs de la modalitat de Ciències i Tecnologia, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Matemàtiques II o Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials II

b. Dues matèries entre les següents:

- Biologia
- Dibuix Tècnic II
- Física
- Química
- Geologia i Ciències Ambientals
- Tecnologia i Enginyeria II

Article 15

Matèries específiques de la modalitat d'Humanitats i Ciències Socials

1. En el primer curs de la modalitat d'Humanitats i Ciències Socials, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Llatí I o Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials I

b. Dues matèries entre les següents:

- Economia
- Història del Món Contemporani
- Literatura Universal

- Grec I
- Llatí I
- Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials I

2. En el segon curs de la modalitat d'Humanitats i Ciències Socials, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Llatí II o Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials II

b. Dues matèries entre les següents:

- Empresa i Disseny de Models de Negoci
- Geografia
- Història de l'Art
- Grec II
- Llatí II
- Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials II

Article 16

Matèries específiques de la modalitat General

1. En el primer curs de la modalitat General, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Matemàtiques Generals

b. Dues matèries d'entre totes les matèries de modalitat de primer curs que s'ofereixen al centre. Aquesta oferta ha d'incloure obligatòriament la matèria d'Economia, Emprenedoria i Activitat Empresarial específica d'aquesta modalitat

2. En el segon curs de la modalitat General, els alumnes han de cursar les matèries específiques de modalitat següents:

a. Ciències Generals

b. Dues matèries d'entre totes les matèries de modalitat de segon curs que s'ofereixen al centre. L'oferta ha d'incloure obligatòriament la matèria de Moviments Culturals i Artístics, específica d'aquesta modalitat

Article 17

Matèries optatives

1. En el primer curs de totes les modalitats s'ha de cursar una de les matèries optatives següents:

- a. Qualsevol matèria de modalitat de primer curs
- b. Història i Cultura de les Illes Balears
- c. Programació i Tractament de Dades I
- d. Tècniques Experimentals
- e. Treball d'Investigació, Anàlisi i Creativitat
- f. Unió Europea
- g. Segona Llengua Estrangera I, que el centre ha d'oferir obligatòriament

Així mateix, els centres docents han d'oferir la matèria de Religió Catòlica I, que els alumnes poden cursar de manera voluntària en els termes que preveu la disposició addicional segona d'aquest Decret. Els alumnes que no cursin ensenyaments de religió han de rebre la deguda atenció educativa, d'acord amb la disposició addicional segona d'aquest Decret.

2. En el segon curs de totes les modalitats s'ha de cursar una de les matèries optatives següents:

- a. Qualsevol matèria de modalitat de segon curs
- b. Activitat Física, Oci i Salut
- c. Ampliació de Matemàtiques
- d. Programació i Tractament de Dades II
- e. Projecte Empresarial
- f. Psicologia
- g. Segona Llengua Estrangera II, que el centre ha d'oferir obligatòriament

Així mateix, els centres docents han d'oferir la matèria de Religió Catòlica II, que els alumnes poden cursar de manera voluntària en els termes que preveu la disposició addicional segona d'aquest Decret. Els alumnes que no cursin ensenyaments de religió han de rebre la deguda

atenció educativa, d'acord amb la disposició addicional segona d'aquest Decret.

3. Els centres, en l'ús de la seva autonomia, podran fer propostes d'altres optatives pròpies seguint els procediments específics establerts per la Conselleria d'Educació i Universitats mitjançant la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa.

4. Els procediments establerts per al desenvolupament de la matèria de Treball d'Investigació, Anàlisi i Creativitat es detallen en l'annex 6.

Article 18

Organització del batxillerat per blocs en tres anys acadèmics

1. Els alumnes poden cursar el batxillerat per blocs en tres anys acadèmics per adaptar-lo a determinats interessos. Poden acollir-se a aquesta mesura els alumnes que es trobin en alguna de les següents circumstàncies:

- Que cursin l'etapa de manera simultània amb els Ensenyaments Professionals de Música o Dansa.
- Que acreditin la consideració d'esportista d'alt nivell o d'alt rendiment.
- Que requereixin una atenció educativa diferent a l'ordinària per presentar alguna necessitat específica de suport educatiu.
- Que es trobin en circumstàncies personals o acadèmiques que li impedeixin cursar els estudis de batxillerat amb normalitat per:
 - Malaltia de llarga durada.
 - Tenir obligacions de caràcter laboral.
 - Tenir obligacions de caràcter familiar.
 - Fer un canvi de modalitat.
 - Ser alumne de l'IES Centre de Tecnificació Esportiva de les Illes Balears.

2. Els alumnes que cursin el batxillerat per blocs poden prolongar en un any el temps màxim de permanència per a l'etapa establert amb caràcter general en l'article 4 d'aquest Decret.

3. La distribució de les matèries per blocs que conformen el batxillerat, tot garantint la planificació adequada de l'oferta de matèries entre les quals hi ha prelación, es disposa en l'annex 8.

Article 19

Horari

1. D'acord amb l'article 129 i la disposició addicional dissetena de la Llei Orgànica 2/2006, de 3 de maig, el claustre de professors ha d'aprovar els criteris pedagògics per elaborar l'horari setmanal. En els centres privats no concertats, la titularitat n'ha de designar el responsable.

2. L'horari lectiu setmanal dels alumnes de batxillerat és de trenta-tres períodes lectius per curs. Aquests períodes lectius s'han de distribuir de dilluns a divendres i es poden desenvolupar en jornada contínua o partida, d'acord amb la normativa vigent.

3. En l'annex 7 d'aquest Decret s'estableix l'horari lectiu setmanal per a cada curs i per a les diferents matèries de batxillerat.

4. Amb la finalitat d'adequar l'accés al currículum a alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu, els centres, amb l'autorització prèvia de la Direcció General de Primera Infància, Atenció a la Diversitat i Millora Educativa, poden adoptar, per un període transitori que serà revisat periòdicament, una distribució horària diferent de la que s'estableix en l'annex 7, respectant en tot cas el còmput global anual de cada una de les matèries establert en l'annex IV del Reial decret 243/2022, de 5 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació i els ensenyaments mínims del Batxillerat.

5. Les matèries de Llengua Catalana i Literatura i Llengua Castellana i Literatura han de tenir la mateixa càrrega horària.

6. Els centres han d'incorporar en les normes d'organització, funcionament i convivència del centre el tractament que donen als alumnes que no tenen activitats lectives en algun o alguns períodes per motius de convalidació, exempció o superació prèvia de matèries atenent a la normativa vigent.

7. En un dels períodes lectius setmanals dels dos cursos de Llengua Estrangera, de Física i Química, de Biologia, de Geologia i Ciències Ambientals, de Biologia, de Física i de Química, es poden assignar dos professors a cada grup per atendre els alumnes en les pràctiques que es determinin en la programació didàctica de la matèria, a l'aula, a l'aula de conversa, al taller o al laboratori. El segon professor només es pot assignar als grups en què el nombre d'alumnes sigui superior a 20.

CAPÍTOL III
Matrícula**Article 20****Organització curricular**

Els alumnes han de formalitzar la matrícula en una modalitat de batxillerat i, si escau, en una de les vies. Sense perjudici del que s'estableix en els articles 21 i 24 d'aquest Decret, els alumnes no poden cursar un nombre més gran de matèries del que s'estableix en els articles 12, 13, 14, 15, 16 i 17 d'aquest Decret.

Articles 21**Matèries de continuïtat**

1. En el segon curs, els alumnes només poden cursar les matèries que requereixen coneixements vinculats a alguna de primer i que es detallen a l'annex 9 d'aquest Decret si, prèviament, han cursat les matèries respectives de primer o n'han acreditat els coneixements necessaris. Sense perjudici del que s'estableix a l'article 24 d'aquest Decret, els centres, mitjançant els professors que imparteixen la matèria, han d'establir els procediments necessaris perquè els alumnes n'acreditin els coneixements.

2. Els procediments, que han de tenir caràcter vinculant, han d'especificar les característiques i els continguts de les proves que s'han de dur a terme, així com els criteris d'avaluació. L'autorització per cursar aquestes matèries s'ha de fer per escrit, ha d'estar signada pel professor corresponent i s'ha d'incloure en l'expedient de l'alumne. L'autorització té com a únic efecte l'habilitació per cursar la matèria de segon i, en cap cas, no es pot considerar superada la matèria de primer.

3. En cas que l'alumne no obtingui l'autorització, ha de cursar també la matèria de primer curs, que tindrà la consideració de *matèria pendent*, si bé no serà computable a efectes de modificar les condicions en les quals ha promocionat a segon. La matèria de primer s'ha cursar a l'IEDIB.

Article 22**Segona llengua estrangera**

1. La matèria de Segona Llengua Estrangera és d'oferta obligada en el primer i segon curs de batxillerat.
2. La matèria optativa de Segona Llengua Estrangera és la continuació de la impartida en l'etapa de l'Educació Secundària Obligatòria. Per aquest motiu, amb caràcter general, poden triar la matèria els alumnes que l'han cursada de forma continuada en l'etapa anterior i en el mateix idioma.
3. Excepcionalment, poden incorporar-se als estudis de la segona llengua estrangera en el primer curs del batxillerat els alumnes que no l'hagin cursada de forma continuada en l'Educació Secundària Obligatòria, sempre que n'acreditin els coneixements necessaris. A aquests efectes, cal seguir el mateix procediment que l'especificat per a la resta de les matèries de continuïtat en l'article anterior.

Article 23**Canvis de matrícula**

1. Els alumnes o els seus representants legals, si són menors d'edat, poden sol·licitar, de manera motivada, canvis en la matrícula de matèries específiques de modalitat o optatives durant els primers quinze dies lectius del curs, tant en el primer com en el segon curs. El cap d'estudis o, en el cas dels centres privats, concertats i no concertats, la persona designada per la titularitat, ha de fer el canvi si l'organització del centre ho permet.
2. Un cop transcorreguts els quinze dies i fins als primers cinc dies lectius de gener, qualsevol canvi, tant en el primer com en el segon curs, es pot sol·licitar al cap d'estudis o, en el cas dels centres privats, concertats i no concertats, la persona designada per la titularitat, i ha de ser autoritzat, si l'organització del centre el permet, pel director del centre.
3. Després dels cinc primers dies lectius de gener i fins al 31 del mateix mes, qualsevol canvi en la matrícula de l'alumne s'ha d'informar favorablement pel DIE. El DIE ha de trametre l'informe al Servei d'Ordenació Educativa de la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa, que ha de gestionar el canvi en el programa de gestió.

4. A partir de l'1 de febrer no es poden fer canvis en la matrícula.

Article 24**Canvis de modalitat o de via**

1. Si un alumne promociona a segon curs i vol fer un canvi de modalitat o de via, s'ha de matricular de dues matèries de primer de batxillerat de la nova modalitat o via, una de les quals ha de ser la matèria obligatòria específica de modalitat.
2. Les matèries a les quals fa referència el punt anterior s'han de cursar a l'IEDIB.
3. El canvi de modalitat o via s'ha de reflectir en l'expedient i en l'històric acadèmic de l'alumne.

Article 25**Permanència en el darrer curs**

1. Els alumnes que cursin el batxillerat en règim ordinari i que en finalitzar el segon curs o el tercer bloc no hagin superat algunes matèries, s'hi poden matricular sense necessitat de cursar de nou les matèries superades o poden repetir el curs o bloc complet. Els alumnes, en el moment de la matrícula, han de manifestar per escrit l'opció triada, que s'ha d'incloure en l'expedient acadèmic. Els alumnes menors d'edat han de disposar de l'autorització signada dels pares o tutors legals. L'autorització ha de formar part de l'expedient acadèmic.
2. Els alumnes que han triat no repetir el curs o el bloc complet també es poden matricular de matèries del segon curs o del tercer bloc ja superades. En aquest cas, disposen fins al 30 d'abril per decidir si anul·len la matrícula d'aquestes matèries i, per tant, es queden amb la qualificació prèvia, o si mantenen la matrícula i renuncien a la nota anterior. La decisió l'han de comunicar per escrit i s'ha d'incloure en l'expedient acadèmic. Els alumnes menors d'edat han de disposar de l'autorització signada dels pares o tutors legals. L'autorització ha de formar part de l'expedient acadèmic.

Article 26**Baixa d'ofici**

1. En règim ordinari, un alumne pot ser donat de baixa si no s'incorpora o si falta de manera injustificada i continua a tots els períodes lectius durant deu dies lectius, o de forma discontinua durant vint dies lectius. En aquest cas, l'equip directiu s'ha d'adreçar als pares o tutors legals —o a l'alumne, si està emancipat legalment o és major d'edat— per saber les raons de l'absentisme. Quan no hi hagi una causa justificada, el centre li ha d'oferir un termini de tres dies perquè s'incorpori immediatament a les activitats acadèmiques del curs i l'ha d'advertir que si no s'hi incorpora, se'l donarà de baixa d'ofici. En aquest cas, la plaça quedarà a disposició d'un altre alumne. La direcció del centre ha de notificar a la persona interessada, de forma motivada, la baixa d'ofici de la matrícula. En l'expedient de l'alumne s'ha de guardar una còpia d'aquesta comunicació. Amb caràcter general, aquest procediment s'ha de desenvolupar fins a l'1 de desembre.
2. Als centres públics i privats concertats, un alumne només es pot donar de baixa d'ofici durant la resta del curs acadèmic quan falti injustificadament a classe i de forma contínua durant un període superior a vint dies lectius, o de forma discontinua durant un període superior a trenta-cinc dies lectius. El procediment que s'ha de seguir per notificar-ho als pares o tutors legals —o a l'alumne, si està emancipat legalment o és major d'edat— és el mateix que s'estableix en el punt anterior.
3. Contra la resolució adoptada es pot presentar un recurs d'alçada davant la directora general de Formació Professional i Ordenació Educativa en el termini d'un mes comptador des de l'endemà d'haver-la notificada. La resolució d'aquest òrgan posa fi a la via administrativa.
4. El curs en què es doni de baixa d'ofici l'alumne en règim ordinari computa com un dels quatre anys acadèmics en què pot romandre en aquest règim. Excepcionalment, els alumnes majors d'edat o els pares o tutors legals dels alumnes menors d'edat podran sol·licitar de forma motivada a la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa que aquest curs no computi. La decisió s'ha de prendre mitjançant resolució i amb un informe previ del DIE.
5. S'ha d'informar els alumnes d'aquest procediment en el moment de la matrícula.

Article 27**Anul·lació de la matrícula**

1. Els alumnes que cursin el batxillerat poden sol·licitar al director del centre l'anul·lació de la matrícula abans del 30 d'abril.
2. L'anul·lació de la matrícula ha d'incloure la totalitat de les matèries de les quals s'ha matriculat l'alumne.
3. El director del centre ha de resoldre la sol·licitud per escrit, de manera motivada i amb l'expressió dels recursos que s'hi poden interposar. Si autoritza l'anul·lació de la matrícula, s'ha d'estendre la diligència corresponent i incorporar-la a l'expedient acadèmic de l'alumne. L'anul·lació afecta exclusivament el curs acadèmic en què ha estat concedida, curs que no ha de computar a l'efecte de permanència en el batxillerat.

CAPÍTOL IV**Avaluació, promoció i titulació****Article 28****Avaluació**

1. L'avaluació dels alumnes ha de ser contínua, formativa i diferenciada per matèries.
2. El professor de cada matèria ha de decidir, en finalitzar el curs, si l'alumne ha assolit els objectius i el grau adequat d'adquisició de les competències corresponents.
3. En l'avaluació del procés d'aprenentatge dels alumnes s'han de tenir en compte, com a referents a totes les matèries, els criteris d'avaluació de les competències específiques i els objectius establerts per a l'etapa, sense que impliqui l'obligatorietat de qualificar cadascun dels criteris d'avaluació numèricament o percentualment.
4. Els docents han d'avaluar tant els aprenentatges dels alumnes com els processos d'ensenyament i la pròpia pràctica docent. Els centres han de recollir en la memòria final la valoració de l'esmentada avaluació, a partir de la qual s'han d'establir propostes de millora.
5. S'ha de fer un ús generalitzat d'instruments d'avaluació variats, diversos, accessibles i adaptats que permetin la valoració objectiva de tot els alumnes.
6. Els centres han d'organitzar una prova extraordinària de les matèries no superades en les dates que determini la Conselleria d'Educació i Universitats.
7. Un alumne pot estar exempt de l'avaluació de les matèries de Llengua Catalana i Literatura I i Llengua Catalana i Literatura II si ho sol·licita i compleix les condicions previstes en l'Ordre del conseller d'Educació i Universitat de 8 de març de 2018 per la qual es fixen les titulacions que cal tenir per fer classes de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears, a l'ensenyament reglat no universitari, se n'estableixen les equivalències, es defineix el Pla de Formació Lingüística i Cultural (FOLC), es regulen les condicions de l'exempció de l'avaluació de la llengua catalana i literatura en ensenyaments no universitaris i es determinen les funcions i la composició de la Comissió Tècnica d'Assessorament per a l'Ensenyament de i en Llengua Catalana (BOIB núm. 38, de 27/03/2028).
8. El conseller d'Educació i Universitats ha de regular, mitjançant una Ordre, l'avaluació de l'aprenentatge dels alumnes de batxillerat.

Article 29**Resultats de l'avaluació**

1. L'avaluació i la qualificació de cada matèria és competència del professor titular.
2. Els resultats de l'avaluació s'han d'expressar mitjançant qualificacions numèriques entre zero i deu, sense decimals. Es consideren no superades les matèries amb qualificacions inferiors a cinc i es considera que la matèria ha estat superada quan l'alumne hi obté una qualificació igual o superior a cinc.
3. Quan un alumne no es presenta a les proves o activitats d'avaluació programades per a l'avaluació final extraordinària d'alguna matèria, s'ha de consignar aquest fet a l'acta corresponent com «No presentat».

Article 30**Dret dels alumnes a una avaluació objectiva**

Durant tot el procés d'avaluació, s'ha de garantir el dret dels alumnes que la seva dedicació, esforç i rendiment siguin valorats i reconeguts amb objectivitat i transparència.

El conseller d'Educació i Universitats ha de regular, mitjançant una Ordre, els procediments d'aclariment, revisió i reclamació de qualificacions i de les decisions de promoció i titulació.

Article 31**Promoció**

1. En el batxillerat ordinari, els alumnes que han superat totes les matèries o que tenen avaluació negativa en una o dues matèries del primer curs han de promocionar al curs següent. Els alumnes que tenen tres o més matèries no superades, han de tornar a cursar primer de batxillerat sencer.
2. En el batxillerat per blocs en tres anys acadèmics, els alumnes del primer i del segon bloc que han superat totes les matèries o que tenen

avaluació negativa en una matèria han de promocionar al bloc següent. Els alumnes del primer o del segon bloc que tenen dues o més matèries no superades han de tornar a cursar el bloc no superat sencer.

3. Els alumnes que promocionen de primer a segon curs amb matèries no superades, s'han de matricular en el segon curs de les matèries pendents. Els centres educatius han d'establir els plans de recuperació per a aquests alumnes.

4. La superació de les matèries de segon curs que figuren en l'annex 9, continuïtat entre matèries de batxillerat, ha d'estar condicionada a la superació de les matèries corresponents de primer curs indicades en l'annex esmentat, sense perjudici d'allò establert en l'article 21 d'aquest Decret.

Articles 32

Titulació

1. El títol de batxillerat acredita l'assoliment dels objectius establerts per a l'etapa i l'adquisició de les competències corresponents.

2. Per obtenir el títol de batxillerat els alumnes han de superar totes les matèries dels dos cursos (comunes, específiques de modalitat i una optativa per curs).

3. Excepcionalment, l'equip docent pot decidir l'obtenció del títol de batxillerat en la convocatòria extraordinària per part d'un alumne que hagi superat totes les matèries llevat d'una, sempre i quan s'acompleixin, a més, totes les condicions següents:

a. Que l'equip docent consideri que l'alumne ha assolit els objectius i competències vinculades al títol.

b. Que no s'hagi produït una inassistència continuada i no justificada per part de l'alumne a la matèria.

c. Que l'alumne s'hagi presentat a les proves i realitzat les activitats necessàries per a la seva avaluació, incloses les de la convocatòria extraordinària.

d. Que la mitjana aritmètica de les qualificacions obtingudes en totes les matèries de l'etapa sigui igual o superior a cinc. En aquest cas, a efectes del càlcul de la qualificació final de l'etapa, s'ha de considerar la nota numèrica obtinguda en la matèria no superada.

4. El títol de batxillerat és únic i s'ha d'expedir amb l'expressió de la modalitat cursada i de la qualificació mitjana obtinguda. La qualificació s'ha de determinar calculant la mitjana aritmètica de les qualificacions de les matèries cursades arrodonida a la centèsima. A efectes del càlcul esmentat s'han de tenir presents les matèries comunes i les optatives, així com les matèries específiques de modalitat per la qual s'expedeix el títol i, en el seu cas, la matèria de Religió.

5. Els centres docents que imparteixen l'etapa de batxillerat han d'emetre, a petició dels interessats, una certificació del estudis realitzats en la qual s'especifiquin les matèries cursades i les qualificacions obtingudes.

Article 33

Obtenció del títol de batxillerat des d'altres ensenyaments

1. Els alumnes que tenen el títol de Tècnic en Formació Professional poden obtenir el títol de batxillerat en la modalitat General mitjançant la superació de les matèries comunes.

2. Els alumnes que tenen el títol de Tècnic en Arts Plàstiques i Disseny poden obtenir el títol de batxillerat en la modalitat d'Arts mitjançant la superació de les matèries comunes.

3. També poden obtenir el títol de batxillerat en la modalitat d'Arts els alumnes que han superat els Ensenyaments Professionals de Música o de Dansa i superin, a més, les matèries comunes.

4. La qualificació que ha de figurar en el títol de batxillerat d'aquests alumnes s'ha d'obtenir mitjançant la ponderació següent:

a. El 60 % de la mitjana de les qualificacions obtingudes en les matèries comunes de batxillerat.

b. El 40 % de la qualificació mitjana obtinguda en els ensenyaments mitjançant els quals s'accedeix a l'obtenció del títol, calculada d'acord amb l'establert als respectius reals decrets d'ordenació d'aquests ensenyaments.

Article 34

Participació i dret a la informació de pares o tutors legals i alumnes majors d'edat

1. Els alumnes i, si són menors d'edat, els pares o tutors legals, han de participar i donar suport a l'evolució del seu procés educatiu facilitant les informacions rellevants, coneixent les decisions relatives a l'avaluació i col·laborant en les mesures que adopti el centre per facilitar el seu progrés educatiu.

2. Tenen dret, a més, a conèixer les decisions relatives a la seva avaluació, promoció i titulació, així com a l'accés a la part dels documents

oficials d'avaluació referida a l'alumne i a les proves i documents de les avaluacions que se li realitzin, sense perjudici del respecte a les garanties establertes en la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals i la resta de normativa aplicable en matèria de protecció de dades de caràcter personal.

3. Els drets als quals fa referència l'apartat anterior es fan extensius als alumnes majors d'edat, sense perjudici que els seus pares o tutors legals puguin fer-los igualment efectius si justifiquen l'interès legítim.

CAPÍTOL V

DOCUMENTS OFICIALS D'AVALUACIÓ

Article 35

Documents oficials d'avaluació

1. Els documents oficials d'avaluació són els següents:

- a. Les actes d'avaluació
- b. L'expedient acadèmic
- c. L'historial acadèmic
- d. L'informe personal per trasllat, si escau

2. L'historial acadèmic i, en el seu cas, l'informe personal per trasllat es consideren documents bàsics per garantir la mobilitat dels alumnes per tot el territori nacional. Quan hagin de tenir efectes fora de l'àmbit de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, s'han de lliurar d'acord amb el disposat a l'article 15.3 de la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, del procediment administratiu comú de les administracions públiques.

Article 36

Actes d'avaluació

1. Les actes d'avaluació s'han d'estendre per a cada curs i s'han de tancar en finalitzar el període lectiu després de la convocatòria ordinària i després de la convocatòria extraordinària. La informació que s'hi ha d'incloure és, almenys:

- a. La relació nominal dels alumnes que formen el grup.
- b. Els resultats de l'avaluació de totes les matèries, expressades en els termes establerts en aquest Decret.
- c. La decisió, per a tots els alumnes, sobre la promoció, permanència o titulació.

2. En les actes de segon curs han de figurar-hi, a més, els alumnes amb matèries no superades del curs anterior i s'ha de recollir la proposta d'expedició del títol de Batxillerat, juntament amb la qualificació mitjana de l'etapa, que s'ha de calcular d'acord amb allò establert en l'article 32.

3. Per a l'aplicació d'allò previst en l'apartat setè de la disposició addicional segona s'ha de fer constar, a més, una qualificació mitjana normalitzada, calculada sense incloure-hi la qualificació de la matèria de Religió.

4. També s'hi han de fer constar, si n'hi ha, la convalidació (c) o l'exempció (x) de matèries segons les regulacions normatives.

5. La Conselleria d'Educació i Universitats ha d'establir procediments per atorgar Menció Honorífica en una matèria o Matricula d'Honor a l'expedient dels alumnes que hagin demostrat un rendiment acadèmic excel·lent en finalitzar l'etapa.

6. El tutor i tots els professors del grup han de signar les actes d'avaluació, que han d'incloure el vistiplau del director del centre.

Article 37

Expedient acadèmic

1. L'expedient acadèmic ha de recollir, juntament amb les dades d'identificació del centre, les de l'alumne, així com la informació relativa al seu procés d'avaluació. S'ha d'obrir en començar l'etapa o, en el seu cas, en el moment que s'incorpora al centre i ha d'incloure, com a mínim, els resultats de l'avaluació de les matèries en les diferents convocatòries, les decisions de promoció i titulació i, si n'hi ha, les mesures de suport educatiu o les adaptacions que s'hagin adoptat per a l'alumne. Igualment, s'ha de fer constar la qualificació obtinguda en l'etapa, així com la mitjana normalitzada a la qual fa referència el punt 3 de l'article anterior.

2. La custòdia i l'arxiu dels expedients acadèmics correspon als centres docents en què s'hagin realitzat els estudis dels ensenyaments corresponents i han de ser supervisats pel DIE.

Article 38**Historial acadèmic**

1. L'historial acadèmic ha de portar el vistiplau del director del centre i té valor acreditatiu dels estudis cursats.
2. L'historial acadèmic, com a mínim, ha de recollir:
 - a. Les dades identificatives de l'alumne.
 - b. Les matèries cursades en cada un dels anys d'escolarització.
 - c. Les mesures de suport educatives, si escau.
 - d. Els resultats de l'avaluació en cada convocatòria.
 - e. Les decisions sobre promoció i permanència.
 - f. La qualificació mitjana del batxillerat i la qualificació mitjana normalitzada.
 - g. La informació relativa als canvis de centre.
 - h. Les dates corresponents.
3. En finalitzar o acabar l'etapa, l'historial acadèmic s'ha de lliurar a l'alumne o, si és menor de edat, als pares o tutors legals.

Article 39**Informe personal per trasllat**

1. En cas de trasllat a un altre centre abans de finalitzar l'etapa, el centre d'origen ha de trametre al centre de destinació, a petició d'aquest, l'informe personal per trasllat, juntament amb una còpia de l'historial acadèmic. El centre receptor ha d'obrir l'expedient acadèmic corresponent. La matriculació adquireix caràcter definitiu una vegada rebuda la còpia de l'historial acadèmic.
2. L'informe personal per trasllat ha d'incloure els resultats de les avaluacions que s'hagin realitzat, l'aplicació, en el seu cas, de mesures de suport educatives aplicades i totes les observacions que es considerin oportunes en relació al progrés general de l'alumne.

Article 40**Autenticitat, seguretat i confidencialitat**

1. El conseller d'Educació i Universitats ha de regular, mitjançant una Ordre, els procediments oportuns per garantir l'autenticitat dels documents oficials d'avaluació, la integritat de les dades que s'hi recullen i la seva supervisió i custòdia, així com la conservació i trasllat en cas de supressió o extinció del centre.
2. En relació amb l'obtenció de les dades personals dels alumnes, amb la cessió d'aquestes d'uns centres a uns altres i amb la seguretat i confidencialitat, s'ha d'atendre a allò que es disposa en la legislació vigent en matèria de protecció de dades de caràcter personal i, en tot cas, al que estableix la disposició addicional vīgèsima tercera de la LOMLOE.
3. Els documents oficials d'avaluació i els seus procediments de validació descrits en els apartats anteriors es podran substituir pels equivalents realitzats per mitjans electrònics, informàtics o telemàtics, sempre que en quedi garantida l'autenticitat, integritat, conservació i s'acompleixin les garanties i els requisits establerts per la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre i per la Llei 39/2015, d'1 d'octubre, així com per la normativa que les desenvolupa.
4. L'expedient electrònic de l'alumne ha d'estar constituït, com a mínim, per les dades contingudes en els documents oficials d'avaluació i ha de complir l'establert al Reial decret 4/2010, de 8 de gener, pel qual es regula l'Esquema Nacional d'Interoperabilitat en l'àmbit de l'Administració Electrònica.

CAPÍTOL VI
Tutoria i orientació**Article 41****Tutoria i orientació**

1. La tutoria personal i l'orientació educativa i professional dels alumnes, així com la preparació del seu itinerari formatiu futur, són elements fonamentals en l'ordenació d'aquesta etapa. Les mesures relatives a l'orientació i l'acció tutorial han de formar part del projecte educatiu del centre i han d'acompanyar els alumnes en el seu procés educatiu, tant individualment com col·lectivament.
2. Amb la finalitat d'afavorir la igualtat de drets i oportunitats i fomentar la igualtat efectiva entre dones i homes, s'ha d'incorporar la perspectiva de gènere en l'àmbit de l'orientació educativa i professional.

3. Mitjançant l'acció tutorial, els centres han d'informar i orientar els alumnes amb la finalitat que l'elecció de les modalitats, vies i matèries a les quals es refereixen els articles 12, 13, 14, 15, 16 i 17 d'aquest Decret sigui la més adequada als seus interessos i la seva orientació formativa i laboral posterior.

4. La funció d'orientació s'ha de desenvolupar de manera contínua, molt especialment en els moments que impliquin la presa de decisions de caràcter acadèmic o professional per part dels alumnes.

5. L'assessorament específic en orientació personal, acadèmica i professional ha de contribuir a coordinar els processos d'acollida al centre docent i de transició al món laboral o acadèmic en concloure el període d'escolarització en l'etapa de batxillerat.

6. Cada grup d'alumnes ha de tenir un tutor. La funció tutorial implica dur a terme les mesures relatives a l'orientació i l'acció tutorial.

En els centres privats, concertats i no concertats, la persona designada per la titularitat, ha de designar el responsable de la tutoria entre els professors que imparteixen docència a tot el grup d'alumnes, preferentment entre els que imparteixen més hores de docència al grup.

7. Les funcions de tutoria s'estableixen en l'article 64 del Decret 4/2023, de 13 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament orgànic de les escoles infantils públiques, els col·legis d'educació primària, els col·legis d'educació infantil i primària, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb ensenyaments elementals de música, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb educació secundària i els instituts d'educació secundària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Els centres privats, concertats i no concertats, la titularitat del centre és l'encarregada d'establir les funcions de tutoria.

CAPÍTOL VII

Atenció a les diferències individuals

Article 42

Atenció a les diferències individuals

1. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de disposar els mitjans necessaris perquè els alumnes que requereixen una atenció diferent a l'ordinària puguin adquirir els objectius establerts per a l'etapa i adquirir les competències corresponents. L'atenció a aquests alumnes s'ha de regir pels principis de normalització i inclusió.

2. Així mateix, s'han d'establir les mesures més adequades perquè les condicions de realització de les avaluacions s'adaptin a les necessitats dels alumnes amb necessitat específica de suport educatiu (NESE).

3. La Conselleria d'Educació i Universitats, mitjançant la Direcció General de Primera Infància, Atenció a la Diversitat i Millora Educativa, ha de facilitar el procés d'identificació de les necessitats específiques de suport educatiu que presenten els alumnes. Les necessitats han de quedar reflectides en un informe d'avaluació psicopedagògica i social.

4. Els centres que imparteixen els ensenyaments de batxillerat han d'adoptar mesures d'acolliment i adaptació per als alumnes que s'incorporen fora dels terminis ordinaris.

5. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de garantir un context educatiu que faciliti l'aprenentatge dels alumnes que presenten necessitats educatives a l'àrea sensorial, auditiva, visual o motriu associades a diversitat funcional per pèrdua de diferent grau i elimini les barreres que el dificulten, amb la finalitat d'aconseguir la inclusió escolar real i proporcionar-los les mateixes oportunitats. Per aquest motiu s'han d'establir les mesures de flexibilització, suports, alternatives metodològiques i afavorir l'accessibilitat i disseny universal.

6. La Conselleria d'Educació i Universitats ha d'establir mesures de suport educatiu per als alumnes amb trastorns del desenvolupament del llenguatge i de la comunicació, d'atenció o d'aprenentatge. En particular, s'han d'establir per a aquests alumnes mesures de flexibilització i alternatives metodològiques en l'ensenyament i avaluació de les llengües oficials de la Comunitat Autònoma i la llengua estrangera. Les adaptacions no s'han de tenir en compte, en cap cas, per minorar les qualificacions obtingudes.

7. Els centres han d'adoptar tant mesures organitzatives com metodològiques inclusives per garantir que els alumnes NESE puguin assolir els objectius i les competències corresponents. Igualment s'han d'establir les mesures més adequades perquè les condicions de realització dels processos associats a l'avaluació s'adaptin a les seves necessitats. Els centres han de facilitar la coordinació de tots els serveis que intervenen en l'atenció dels alumnes. Els pares o tutors legals dels alumnes menors d'edat han de ser preceptivament oïts i informats en aquest procés.

8. Tots els alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu han de disposar d'un pla educatiu personalitzat. Aquest document ha de recollir les mesures i suports que es realitzen al centre perquè l'alumne pugui assolir el màxim desenvolupament de les seves capacitats.

9. En els termes que determini la Conselleria d'Educació i Universitats, es pot flexibilitzar l'escolarització dels alumnes amb altes capacitats intel·lectuals, identificats com a tal per l'orientador del centre, de manera que pugui reduir-se la durada de l'etapa, quan es prevegi que aquesta és la mesura més adequada per al desenvolupament del seu equilibri personal i la seva socialització. En tot cas, l'alumne sempre ha de cursar el segon curs.

10. La Conselleria d'Educació i Universitats, mitjançant la Direcció General de Primera Infància, Atenció a la Diversitat i Millora Educativa, ha de promoure la coordinació dels serveis externs amb els centres educatius per assegurar-ne una acció conjunta i efectiva.

CAPÍTOL VIII

Autonomia dels centres

Article 43

Autonomia dels centres

1. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de facilitar als centres l'exercici de la seva autonomia pedagògica, d'organització i de gestió, en els termes recollits en el Reial decret 243/2022 i en el Decret 4/2023, de 13 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament orgànic de les escoles infantils públiques, els col·legis d'educació primària, els col·legis d'educació infantil i primària, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb ensenyaments elementals de música, els col·legis d'educació infantil i primària integrats amb educació secundària i els instituts d'educació secundària de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

2. Els centres han de desenvolupar, completar i adaptar els currículums i incorporar-los en el seu projecte educatiu, que ha d'impulsar i desenvolupar els principis, objectius i metodologia propis d'un aprenentatge competencial orientat a l'exercici d'una ciutadania activa.

3. Igualment, els centres han de promoure compromisos educatius amb els pares o tutors legals dels seus alumnes, o amb els propis alumnes en el cas que aquests siguin majors d'edat, en els quals s'hi consignin les activitats que els integrants de la comunitat educativa es comprometen a desenvolupar per facilitar el progrés acadèmic i educatiu dels alumnes.

4. Els centres poden adoptar en l'exercici de la seva autonomia les experimentacions, innovacions pedagògiques, programes educatius, plans de treball, formes d'organització, normes de convivència i ampliacions del calendari escolar o de l'horari lectiu de matèries o àmbits. D'acord amb el punt 4 de l'article 120 i l'article 141 de la LOE, s'han d'avaluar els processos d'ensenyament i aprenentatge i els seus resultats. Aquests processos s'han d'avaluar anualment i s'han d'incloure a la memòria de final de curs, en què hi han de quedar reflectits els resultats de les avaluacions per determinar-ne la continuïtat, modificació o finalització. El conseller d'Educació i Universitats regularà, mitjançant una ordre, la seva avaluació.

5. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de potenciar i promoure l'autonomia dels centres que en depenen, de manera que els seus recursos econòmics, materials i humans puguin adequar-se als plans de feina i d'organització que elaborin, quan hagin estat convenientment avaluats i valorats.

Article 44

Programacions didàctiques

1. La programació didàctica ha de ser l'instrument de planificació curricular específic per desenvolupar el procés d'ensenyament i aprenentatge dels alumnes per a cada una de les matèries.

2. Correspon als àmbits o departaments de coordinació didàctica desenvolupar el currículum establert en aquest Decret mitjançant la programació didàctica, els principis pedagògics establerts a l'article 6, les orientacions metodològiques establertes a l'annex 5 i les orientacions per a l'avaluació de l'etapa establertes a l'annex 6 d'aquest Decret. En els centres privats, concertats i no concertats, la titularitat del centre ha d'establir els responsables d'elaborar les programacions didàctiques.

3. Les programacions didàctiques de cada matèria han d'incloure, com a mínim, els elements següents:

- Les competències específiques i els criteris d'avaluació de la matèria.
- Els sabers bàsics seqüenciats i temporitzats, organitzats en unitats de programació.
- Processos i instruments d'avaluació i sistema de qualificació.
- Estratègies didàctiques i metodològiques: organització, recursos, agrupaments, criteris per a l'elaboració de situacions i activitats que es considerin necessàries.
- Actuacions generals d'atenció a les necessitats individuals.
- Concreció dels elements transversals establerts en el projecte educatiu.
- Activitats complementàries.

- h. Pla de seguiment als alumnes que no promocionen.
- i. Pla de recuperació de matèries pendents.
- j. Mecanisme de revisió, avaluació i modificació de les programacions didàctiques.

4. Els docents han de desenvolupar la seva activitat docent d'acord amb les programacions didàctiques.
5. Les programacions didàctiques són responsabilitat única de tots els membres del departament o àmbit de coordinació didàctica. Els equips docents i els àmbits o departaments de coordinació didàctica o de família professional poden acordar adaptacions respecte a la programació didàctica establerta per donar resposta a les necessitats educatives dels alumnes. En els centres privats, concertats i no concertats, la titularitat del centre, ha de designar el responsable de les programacions didàctiques i adaptacions que es puguin proposar.
6. A final de curs s'ha d'avaluar el desenvolupament de les programacions didàctiques i introduir-hi les modificacions que correspongui de cara a la programació del pròxim curs.
7. Cada centre ha d'informar els alumnes i els seus pares o tutors legals del contingut de les programacions didàctiques, d'acord amb el projecte educatiu de centre.
8. Les programacions didàctiques han de ser públiques i formen part de la Programació General Anual. D'acord amb l'article 55.c) de la Llei 1/2022, de 8 de març, d'educació de les Illes Balears, és un dret de les famílies conèixer les programacions didàctiques i els criteris d'avaluació.

Article 45

Unitats de programació

1. Els docents han de desenvolupar i concretar, al llarg del curs, les unitats de programació de la manera que millor s'adaptin a les característiques dels seus grups.
2. Cada unitat de programació ha d'incloure, com a mínim, els sabers bàsics, la seqüència d'activitats i situacions d'aprenentatge, els criteris d'avaluació associats, les mesures d'atenció a les necessitats individuals, les estratègies didàctiques i metodològiques i els recursos. En l'annex 3 es donen unes orientacions per al desenvolupament de les situacions d'aprenentatge dins la unitat de programació.
3. Els docents d'un mateix curs s'han de coordinar per desenvolupar les unitats de programació.
4. Les unitats de programació han d'estar a disposició de l'equip directiu.

CAPÍTOL IX

Materials i recursos

Article 46

Materials didàctics

1. Correspon als centres educatius, en el marc de la seva autonomia pedagògica, triar, si escau, els materials didàctics, sempre que s'adaptin al rigor científic adequat a l'edat dels alumnes i al currículum establert per la Conselleria d'Educació i Universitats. Els materials han de reflectir i fomentar el respecte als principis, valors, llibertats, drets i deures constitucionals i estatutaris, entre ells el foment d'una selecció i ús responsable i respectuós amb el medi ambient, així com als principis i valors recollits en la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, de mesures de protecció integral davant la violència de gènere, als quals ha d'ajustar-se tota l'activitat educativa.
2. El DIE ha de vetlar perquè els materials didàctics fomentin la igualtat entre homes i dones i s'hi eliminin els estereotips sexistes o discriminatoris.
3. Els llibres de text i consulta no poden ser substituïts abans que transcorri el període mínim de quatre cursos acadèmics. Excepcionalment, quan la concreció curricular ho requereixi i amb l'informe favorable del DIE, poden ser substituïts abans de la finalització del període esmentat.
4. Abans del 30 de juny de cada any, els centres han de publicar la relació dels llibres de text, de consulta i de lectura per a cada curs escolar. Així mateix, abans d'aquesta data, els centres sostinguts amb fons públics han d'haver introduït la relació al programa de gestió educativa de la Conselleria d'Educació i Universitats i al web del centre.
5. S'ha d'afavorir que els centres educatius implementin programes de reutilització de llibres de text i consulta, de manera coherent i ajudant als objectius de conservació del medi ambient i de solidaritat i sostenibilitat.

Article 47**Recursos**

1. Els centres han d'estar dotats dels recursos educatius, humans i materials necessaris per oferir un ensenyament de qualitat i incliusu i garantir la igualtat d'oportunitats en l'accés a l'educació.
2. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de proveir els recursos necessaris per garantir un nombre màxim de trenta-cinc alumnes per aula, sense perjudici de la reducció progressiva de ràtios, com a resultat de la implementació del pla que preveu la disposició addicional tercera de la Llei 1/2022.
3. L'ús de recursos i tecnologies digitals s'ha de desenvolupar amb solvència i responsabilitat, juntament amb una varietat de recursos analògics per a cadascuna de les matèries, tenint present la maduresa psicoevolutiva i les capacitats dels alumnes per emprar-les de manera eficient, ètica i segura.

Article 48**Nombre de grups de matèries de modalitat i optatives**

Segons el nombre de grups assignats per la Conselleria d'Educació i Universitats, mitjançant la Direcció General de Planificació i Gestió Educatives, a cada curs de l'etapa i per a cada curs escolar, els centres educatius sostinguts amb fons públics han de rebre els recursos necessaris per oferir, com a mínim, el nombre de grups de matèries de modalitat i d'optatives que s'estableix a l'annex 1. En queda exclosa la matèria de Religió.

Article 49**Atribució docent**

1. Per impartir els ensenyaments de batxillerat, els professors han de reunir els requisits establerts en l'article 94 de la LOMLOE.
2. L'assignació de matèries a les especialitats docents dels cossos de catedràtics i professors d'ensenyament secundari és la que determina el Reial Decret 286/2023, de 18 d'abril, pel qual es regula l'assignació de matèries en l'educació secundària obligatòria i en el batxillerat a les especialitats de distints cossos de funcionaris docents, i es modifiquen diverses normes relatives al professorat d'ensenyaments no universitaris.
3. Pel que fa a les exigències de titulació i especialització dels professors de centres privats, concertats i no concertats, s'ha de tenir en compte el Reial decret 860/2010, de 2 de juliol, pel qual es regulen les condicions de formació inicial del professorat dels centres privats per exercir la docència en els ensenyaments d'educació secundària obligatòria o de batxillerat, modificat pel Reial decret 665/2015.
4. Els professors de l'especialitat de Llengua Catalana i Literatura també poden impartir, a més de Llengua Catalana i Literatura I i II, les matèries Literatura Universal, Arts Escèniques i Literatura Dramàtica.
5. L'atribució docent de les matèries optatives amb currículum propi de les Illes Balears és la que figura en l'annex 10.
6. Quan una matèria la poden impartir professors de diverses especialitats, correspon al director del centre, a proposta del cap d'estudis, designar el professor que l'ha d'impartir. En el cas dels centres privats, concertats i no concertats, la decisió correspon a la titularitat del centre.

Disposició addicional primera**Gènere**

Les formes del gènere gramatical no marcat, tradicionalment dit masculí, que apareixen en aquesta norma s'han d'entendre com a genèriques quan es refereixen a persones. Per tant, les inclouen totes, amb independència del gènere amb què s'identifiquin.

Disposició addicional segona**Ensenyaments de Religió**

1. Els ensenyaments de Religió s'han d'incloure en el batxillerat d'acord amb el que s'estableix en la disposició addicional segona de la LOE.
2. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de garantir que, a l'inici del curs, els alumnes majors d'edat i els pares o tutors legals dels alumnes menors d'edat puguin manifestar la seva voluntat de rebre o no ensenyaments de Religió.
3. La Conselleria d'Educació i Universitats ha de vetlar perquè els centres respectin els drets de tots els alumnes i dels seus pares o tutors legals.

4. Els centres docents han de disposar de les mesures organitzatives perquè els alumnes que no hagin optat per cursar ensenyaments de Religió rebin l'atenció educativa corresponent supervisada per professors de qualsevol atribució docent.

5. El currículum de la matèria de Religió Catòlica s'estableix a la Resolució de 21 de juny de 2022, de la Secretaria d'Estat d'Educació, per la qual es publiquen els currículums dels ensenyaments de religió catòlica corresponents a Educació Infantil, Educació Primària, Educació Secundària Obligatoria i Batxillerat. La determinació del currículum de l'ensenyament de les diferents confessions religioses amb les quals l'Estat espanyol ha subscrit acords de cooperació en matèria educativa és competència, respectivament, de la jerarquia eclesiàstica i de les autoritats religioses corresponents.

6. L'avaluació dels ensenyaments de la religió catòlica s'ha de realitzar en els mateixos termes i amb els mateixos efectes que les de les altres matèries de l'etapa. L'avaluació dels ensenyaments de les altres confessions religioses s'ha d'ajustar a l'establert en els acords de cooperació en matèria educativa subscrits per l'Estat espanyol.

7. Amb la finalitat de garantir el principi d'igualtat i la lliure concurrència, les qualificacions que s'obtinguin en l'avaluació dels ensenyaments de Religió o d'Atenció Educativa no han de computar en l'obtenció de la qualificació mitjana a efectes d'accés a altres estudis ni en les convocatòries per a l'obtenció de beques i ajudes a l'estudi en què hagin d'entrar en concurrència els expedients acadèmics.

8. Els centres poden, amb l'acord previ del claustre pel que fa als aspectes pedagògics i amb l'autorització del consell escolar del centre en el cas dels centres públics o de la titularitat en el cas dels centres privats, concertats i no concertats, sol·licitar al Servei d'Ordenació Educativa de la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa que les matèries de Religió I i Religió II s'imparteixin ambdues en el primer curs de batxillerat.

Disposició adicional tercera

Protecció de dades de caràcter personal

En relació amb les dades de caràcter personal dels interessats en els procediments que es regulen en aquest Decret, s'ha de complir el que es preveu en la disposició adicional vint-i-tresena de la LOE; en la Llei orgànica 3/2018, de 5 de desembre, de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals; en el Reglament (UE) 2016/679 del Parlament i del Consell, de 27 d'abril de 2016, relatiu a la protecció de les persones físiques pel que fa al tractament de dades personals i a la lliure circulació d'aquestes dades i pel qual es deroga la Directiva 95/46/CE (Reglament general de protecció de dades); així com es preveu en el Decret 48/2024, de 22 de novembre, pel qual s'aprova la política de protecció de dades personals de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears i en el Decret 44/2024 de 4 d'octubre pel qual es crea i es regula l'estructura organitzativa de la protecció de dades de l'Administració de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears.

Disposició adicional quarta

Ensenyaments del sistema educatiu espanyol impartits en llengües estrangeres

1. La Conselleria d'Educació i Universitats pot autoritzar que una part de les matèries del currículum s'imparteixin en llengües estrangeres, sempre que això no suposi cap modificació dels aspectes bàsics del currículum regulats en aquest Decret. En aquest cas, els centres han de procurar que al llarg de l'etapa els alumnes adquireixin la terminologia pròpia de les matèries en les llengües oficials. L'autorització ha d'atendre el que dicta el Decret 92/1997, de 4 de juliol, que regula l'ús i l'ensenyament de i en llengua catalana, pròpia de les Illes Balears.

2. El fet que els centres sostinguts amb fons públics imparteixin els ensenyaments conforme al que es preveu al punt anterior, en cap cas no pot suposar la modificació dels criteris per a l'admissió dels alumnes establerts en l'article 86 de la LOMLOE.

Disposició adicional cinquena

Batxillerat per a adults

1. L'oferta de batxillerat per a adults és la que correspon al règim presencial, semipresencial i a distància.

2. Correspon a la Conselleria d'Educació i Universitats, mitjançant la Direcció General de Formació Professional i Ordenació Educativa, organitzar proves perquè els majors de vint anys puguin obtenir directament el títol de batxiller, sempre que demostrin haver assolit els objectius i competències del batxillerat. Les proves, que han de comptar amb les mesures d'accessibilitat universal i les adaptacions que precisin els alumnes amb necessitats educatives especials, s'han d'organitzar de manera diferenciada segons les modalitats del batxillerat.

3. La Conselleria d'Educació i Universitats ha d'establir mesures de suport educatiu per als alumnes amb trastorns del desenvolupament del llenguatge i de la comunicació, d'atenció o d'aprenentatge. En particular, s'han d'establir per a aquests alumnes mesures de flexibilització i alternatives metodològiques en l'avaluació de les llengües oficials de la Comunitat Autònoma i la llengua estrangera. Les adaptacions no s'han de tenir en compte, en cap cas, per minorar les qualificacions obtingudes.

Disposició adicional sisena**Obtenció de noves modalitats del batxillerat**

1. Els alumnes que hagin obtingut el títol de batxiller en una determinada modalitat poden obtenir qualsevol de les altres modalitats mitjançant la superació de les matèries específiques de modalitat de primer i segon curs que, d'acord amb el que es preveu en aquest Decret, es requereixen per a la modalitat triada.

2. La mesura és aplicable als alumnes que han obtingut el títol de batxiller a l'empara del Reial decret 243/2022 pel qual s'estableixen l'ordenació i els ensenyaments mínims del Batxillerat.

Disposició adicional setena**Simultaneïtat dels estudis de batxillerat amb els estudis de formació professional**

Els alumnes que ho vulguin poden cursar de manera simultània els estudis de batxillerat amb els de formació professional, sempre que compleixin els requisits acadèmics d'accés i puguin compatibilitzar l'assistència a classe prevista en els diversos estudis i règims.

Disposició adicional vuitena**Adaptació de referències**

Les referències fetes per la normativa vigent a les modalitats, vies, assignatures i matèries del batxillerat s'han d'entendre fetes a les modalitats, vies, assignatures i matèries corresponents recollides en aquest Decret.

Disposició adicional novena**Batxillerats amb característiques específiques**

Les modificacions a l'estructura i a l'horari que es generen en els batxillerats amb característiques específiques s'han de regular mitjançant resolució del conseller d'Educació i Universitats. Aquests batxillerats són:

- a) Doble titulació: títol de batxiller LOE i diploma de batxiller internacional
- b) Doble titulació: títol de batxiller LOE i el Diplôme du Baccalauréat francès (Batxibac)
- c) Batxillerat per blocs al CTEIB
- d) Altres batxillerats amb característiques específiques que es puguin autoritzar

Disposició adicional desena**Nombre màxim d'alumnes per aula**

Tenint en compte el que disposa l'apartat 2 de l'article 47 d'aquest Decret i d'acord amb l'apartat 2 de l'article 87 de la LOMLOE, la Conselleria d'Educació i Universitats, mitjançant la Direcció General de Planificació i Gestió Educatives, pot autoritzar l'increment de fins a un deu per cent del nombre màxim d'alumnes per aula als centres públics i privats concertats d'una mateixa àrea d'escolarització per atendre les necessitats immediates d'escolarització dels alumnes d'integració tardana, amb la dotació dels recursos addicionals corresponents que siguin necessaris.

Disposició transitòria única**Treball de Recerca de Batxillerat I i II**

- 1. Els alumnes que en el curs acadèmic 2025-2026 cursin segon de batxillerat i hagin cursat anteriorment TRB I, han de cursar TRB II, sempre que no ho hagin fet abans.
- 2. Els alumnes que el curs 2025-2026 cursin segon de batxillerat i tinguin TRB I pendent, l'han de recuperar.
- 3. Les matèries de TRB I i TRB II han de quedar extintes a partir del curs 2026-2027. Els alumnes que cursin segon de batxillerat a partir d'aquest curs no han de cursar ni recuperar TRB II ni, si és el cas, TRB I.

Disposició derogatòria única

- 1. Queda derogat el Decret 33/2022, d'1 d'agost, pel qual s'estableix el currículum del batxillerat a les Illes Balears.
- 2. Queden derogades totes les normes de rang igual o inferior que s'oposin a aquest Decret, el contradiguin o siguin incompatibles amb el que disposa.

Disposició final primera
Aplicació i desplegament

S'habilita el conseller d'Educació i Universitats per dictar les disposicions necessàries per desplegar i executar aquest Decret.

Disposició final segona
Calendari d'aplicació

Aquest Decret serà d'aplicació al primer curs i al segon curs de batxillerat a partir del curs escolar 2025-2026.

Disposició final tercera
Entrada en vigor

Aquest Decret entra en vigor l'endemà de la publicació en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*.

Palma, en la data de la signatura electrònica (1 d'agost de 2025)

El conseller d'Educació i Universitats
Antoni Vera Alemany

La presidenta
Margarita Prohens Rigo

ANNEX 1**Matèries de batxillerat****Activitat Física, Oci i Salut**

En una societat cada vegada més preocupada per la utilització que la joventut fa del temps lliure, amb les dades de sedentarisme, hàbits poc saludables i obesitat i sobrepès de la població infantil, resulta imprescindible un canvi de rumb. Cada vegada hi ha més evidències dels beneficis que l'acció motriu aporta en els àmbits psicològic, fisiològic, social i, en definitiva, al desenvolupament integral dels nostres alumnes. En aquest sentit, la matèria optativa Activitat Física, Oci i Salut (AFOS) és una passa més en el camí cap a l'adquisició d'una vida activa i saludable. De la mateixa manera, aquesta matèria fa de pont i orienta futurs estudis relacionats amb l'activitat física, l'oci i la salut, aporta coneixements específics, competències i destreses que permetin abordar aquests estudis en el futur. A través d'aquesta matèria, els alumnes han de ser capaços de conèixer directament les professions i els estudis relacionats amb l'activitat física, l'oci i la salut, per prendre les decisions oportunes en funció dels seus interessos, objectius i necessitats.

Des d'Activitat Física, Oci i Salut, es treballa per millorar la competència motriu que garanteixi el desenvolupament personal i social adequat i l'autonomia necessària per planificar l'activitat física pròpia i la de la resta d'individus. També s'aprofundeix en els coneixements propis de la cultura motriu i s'impulsen els valors cívics que permetin exercir una ciutadania activa i democràtica. A més, es pretén que els alumnes comprenguin les bases conceptuals per les quals es regeix l'oci constructiu en la nostra societat per usar-les en el temps lliure, sense descartar-ne la utilització en altres àmbits. Finalment, s'inicia als alumnes en els aspectes psicopedagògics de l'ensenyament-aprenentatge de pràctiques relacionades amb l'activitat física.

Amb la finalitat d'aconseguir el desenvolupament integral dels alumnes, la referència fonamental han de ser les competències específiques de la matèria, juntament amb els objectius generals de l'etapa. Els descriptors de les competències esmentades han constituït el marc de referència per a la definició de les competències específiques de l'àrea. Si bé aquesta matèria contribueix al desenvolupament de totes les competències clau, la seva aportació més destacable correspon a la competència personal, social i d'aprendre a aprendre i a la competència ciutadana.

Les competències específiques de la matèria d'Educació Física recullen les diferents competències motrius i els aspectes clau per a un futur acadèmic, professional i personal relacionat amb l'activitat física, l'oci i la salut. S'aborden aspectes relacionats amb l'ensenyament en l'àmbit motriu, la planificació i la gestió de l'activitat física, el condicionament físic, com també el desenvolupament de comportaments responsables i de respecte. A través de l'acció motriu i dels coneixements, destreses i actituds relacionats amb l'activitat física, l'oci i la salut, s'aprèn a cooperar, a conèixer límits i possibilitats pròpies i d'altres, a afrontar situacions en les quals cal treballar com a equip per resoldre reptes i adoptar hàbits saludables, entre d'altres.

En aquest currículum, els elements clau són les competències específiques i els criteris d'avaluació, atès que són l'instrument més proper a la pràctica i el que ofereix una graduació en l'adquisició i desenvolupament de les competències específiques. Els sabers bàsics, en aquest nou enfocament, són recursos que justifiquen la seva presència perquè són imprescindibles per desenvolupar les competències i els criteris. En aquesta matèria els sabers bàsics s'organitzen en torn a cinc blocs, que han de desenvolupar-se en diversos contextos que destaquen pel seu caràcter pràctic i inclusiu.

Tenint present que tots els mecanismes cognitius descansen sobre la motricitat i que el moviment afavoreix aspectes com l'adquisició de nous coneixements, la motivació davant nous aprenentatges i la concentració, aquesta matèria és un escenari ideal per aprendre sobre les cultures, per conèixer millor la nostra biologia, per aprendre a relacionar-se i conèixer la nostra història. Això fa que es

faciliti l'establiment de vincles i la generació de convergències amb altres matèries per poder oferir una visió holística de l'aprenentatge, més d'acord amb la nostra realitat complexa i interconnectada.

Cal assenyalar que amb les situacions motrius s'exposa als alumnes a un univers d'interaccions amb l'entorn físic, social i cultural, fonamental per al seu desenvolupament; a més, tenen l'oportunitat de conèixer-se i conèixer les altres persones, fomentant un enriquidor univers de relacions, emocions, decisions i creacions.

Finalment, l'alt contingut conceptual de la matèria no ha de fer-nos caure en el treball teòric dins l'aula excessiu; per tant, el temps de pràctica motriu és el que s'ha d'imposar en aquesta matèria, que aspira a desenvolupar els continguts teòrics d'una manera pràctica i amb l'ús de metodologies actives.

Competències específiques

CE 1 Analitzar les diverses maneres d'entendre l'oci i l'activitat física en la societat actual, relacionar-les amb les repercussions que té en la qualitat de vida i identificar els aspectes fonamentals dels hàbits saludables per comprometre's amb la necessitat d'adoptar un estil de vida actiu i saludable que contribueixi a la millora de la qualitat de vida.

L'excessiva oferta d'oci sedentari i la reflexió en relació amb l'excessiu temps davant les pantalles i altres hàbits negatius de la població adolescent reclamen una anàlisi crítica de la idea d'oci de la nostra societat. Conèixer l'oferta d'oci en l'entorn proper dels alumnes i les experiències positives relacionades amb l'activitat física augmentarà les possibilitats que ocupin el seu temps lliure amb propostes d'oci actives i saludables que contribueixin a l'augment de la seva qualitat de vida.

L'adquisició d'aquesta competència específica es materialitza quan els alumnes són conscients de tots els elements que condicionen la seva participació en activitats d'oci saludable i són capaços de tenir presents els seus hàbits de vida, interessos, objectius personals i possibilitats. Per això, és rellevant conèixer i analitzar l'estructura organitzativa de l'activitat físicoesportiva en la nostra comunitat, com també el procediment de creació d'una associació esportiva.

Aquesta competència pot abordar-se des de la participació activa, l'alimentació saludable, els primers auxilis, l'educació postural, la cura del cos, l'autoconcepte, l'autoestima, la imatge percebuda en el camp de l'activitat física i l'esport o l'anàlisi dels comportaments antisocials i els mals hàbits per a la salut que es produeixen en contextos quotidians i/o vinculats amb l'esport i la pràctica de l'activitat física, entre d'altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, STEM5, CPSAA1.2, CC1 i CC3

CE 2 Valer-se en situacions motrius amb lògiques internes i externes variades valorant i reajustant la pròpia intervenció i la de la resta per crear de forma autònoma plans d'acció individuals i col·lectius elaborats.

Exposant els alumnes als diferents dominis d'acció i considerant, a més, les quatre grans famílies de jocs esportius (quasijocs, jocs tradicionals, quasiesports i esports) aquesta competència ofereix una infinitat de possibilitats per treballar la conducta motriu. A través de les situacions psicomotrius i sociomotrius es generen experiències i aprenentatges relacionats amb la dosificació de fonts energètiques, conèixer el propi cos, prendre decisions, descodificar els signes corporals de la resta, actuar estratègicament per superar el rival, generar conductes motrius solidàries, etc. Mitjançant les activitats d'expressió corporal, també es desenvolupa la capacitat d'expressió motriu en situacions artístiques i expressives i transformar la motricitat habitual en una motricitat simbòlica i expressiva.

Aquesta competència permet que els alumnes avancin en l'elaboració de plans d'acció cada vegada més complexos i ajustats en cada un dels dominis d'acció i que siguin capaços de reflexionar sobre la seva actuació i la d'altres, prendre consciència del seu procés d'aprenentatge i establir noves metes en funció de les seves debilitats, fortaleses i opcions de millora.

També permet la possibilitat de satisfer la necessitat de moviment dels alumnes, promocionar una vida activa i saludable i ampliar el bagatge motriu; a més, la major exposició a moments amb compromís motor permet augmentar el nivell d'activació cerebral, millorar, per tant, l'eficàcia dels aprenentatges i redundar en resultats positius en altres matèries.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, CP1, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.2, CC1, CC4, CCEC3.2, CCEC4.1 i CCEC4.2

CE 3 Dissenyar, aplicar i avaluar intervencions didàctiques de l'àmbit motor a partir de l'anàlisi de les característiques i necessitats de les persones objecte de la intervenció, per familiaritzar-se amb els elements clau en el procés d'ensenyament i aprenentatge motor.

Aquesta competència tracta sobre la capacitat de proposar processos d'ensenyament-aprenentatge ajustats a les necessitats i objectius proposats. Es tracta de posar-se en el rol del professor i/o monitor assimilant els conceptes i eines necessaris per dissenyar i portar a terme sessions i seqüències didàctiques senzilles.

Entendre la lògica interna de cada situació motriu permet conèixer els efectes pedagògics esperats i ens permet seleccionar les tasques motrius més adequades per assolir els objectius marcats; a més, coneixent les característiques estructurals de les pràctiques seleccionades es poden modificar aspectes de la seva lògica interna i externa de manera que les tasques proposades s'ajustin a les necessitats i objectius plantejats.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, STEM2, CPSAA1.2, CPSAA5 i CE3

CE 4 Planificar i gestionar la condició física aplicant les lleis i els principis d'entrenament i analitzant les diferents proves físiques d'accés a professions o estudis relacionats amb l'activitat física, per contribuir al desenvolupament eficaç de les capacitats físiques condicionals i coordinatives pròpies o de tercers.

Aquesta competència es pot abordar des del coneixement i la vivència dels sistemes d'entrenament dels components relacionats amb la millora de la condició física orientada a la salut: la resistència cardiovascular o resistència aeròbica, la força muscular i la flexibilitat, principalment. No tota activitat física té per què ser saludable. Si no aconsegueix uns determinats requisits pot no tenir efectes apreciables sobre la salut i, de fet, si aquesta no està adaptada al nivell de capacitat de l'individu pot suposar algun efecte negatiu.

Una planificació eficaç exigeix que els protagonistes apliquin les lleis i els principis de l'entrenament per combinar de forma adequada i progressiva les variables que fan possible una millora a partir d'una avaluació inicial de les seves capacitats i en funció d'un objectiu concret.

En resum, a través d'aquesta competència desenvoluparem la capacitat per identificar les aptituds físiques en funció de les exigències d'estudis o professions futurs, en l'accés als quals calgui l'assoliment d'un cert nivell de rendiment en proves físiques i que els alumnes siguin capaços de gestionar de manera autònoma temps, recursos, coneixements i pràctiques a través d'una planificació coherent i eficaç que permeti aconseguir l'objectiu.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CD3, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CE1 i CE3

CE 5 Desenvolupar comportaments responsables i de respecte, potenciant un clima positiu, l'esperit emprenedor, creativitat, autonomia, iniciativa personal, treball en equip i sentit crític per promoure valors i actituds que facin possible una fructífera inserció en la societat i cuidar i conservar els béns naturals i socioculturals.

Aquesta competència ens ofereix l'oportunitat d'abordar la dimensió afectiva i relacional dels nostres alumnes en interacció amb la resta i permet incidir en una relació ecosostenible amb l'entorn. Abordar la dimensió social a través de les situacions automotrius ofereix un ampli ventall de possibilitats per treballar les relacions entre els alumnes, posant en valor la complicitat, el suport i la cooperació. A més, les pràctiques motrius són propícies per prevenir i treballar la gestió dialògica dels conflictes, per tal que els alumnes puguin conèixer-se, tenir-se cura i confiar els uns en els altres i contribuir així a la creació d'un clima positiu de classe.

Treballar en contextos lúdics i propers als alumnes permet assajar les habilitats socials bàsiques, la capacitar per a la comunicació efectiva, el respecte, les actituds prosocials i l'assertivitat necessaris per al seu benestar i per a una fructífera inserció en la societat. Els valors emergents de les diferents pràctiques motrius i de la interacció del docent amb els seus alumnes ofereixen una bona eina per a la transmissió d'actituds i valors positius.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, CP1, STEM5, CPSAA2, CPSAA3.1, CC2, CC3 i CC4.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE).

CE 1 Analitzar les distintes maneres d'entendre l'oci i l'activitat física en la societat actual, relacionant-les amb les seves repercussions en la qualitat de vida i identificant els aspectes fonamentals dels hàbits saludables per a comprometre's amb la necessitat d'adoptar un estil de vida actiu i saludable que contribueixi a la millora de la qualitat de vida.

CA 1.1 Valorar i experimentar les aportacions que les activitats físiques ens ofereixen pel que fa al benestar físic, afectiu i social-relacional considerant-les en l'organització del temps d'oci.

CA 1.2 Analitzar i valorar l'oferta social d'activitat física, reflexionant sobre els conceptes d'oci, salut i qualitat de vida i mostrant una actitud crítica davant el tractament que l'activitat física i l'esport té en la societat actual.

CA 1.3 Participar en l'organització i promoció de l'activitat física en el centre, analitzant els elements de l'organització d'un esdeveniment esportiu i/o recreatiu i fomentant explícitament la igualtat efectiva de drets i oportunitats.

CA 1.4 Comprendre la creació, organització i funcionament d'una entitat esportiva analitzant les associacions esportives de l'entorn proper.

CA 1.5 Conèixer i aplicar de manera responsable i autònoma les mesures específiques en la recuperació de lesions relacionades amb l'activitat física, com també l'aplicació de primers auxilis interioritzant els protocols de valoració primària i secundària.

CA 1.6 Adoptar estratègies per gestionar l'estrès emocional, social i acadèmic.

CE 2 Valer-se en situacions motrius amb lògiques internes i externes variades valorant i reajustant la pròpia intervenció i la de la resta per crear de forma autònoma plans d'acció individuals i col·lectius elaborats.

CA 2.1 Participar activament en un ampli repertori d'activitats artisticoexpressives, jocs i esports, avaluar la intervenció realitzada i plantejar propostes de millora.

CA 2.2 Crear de forma autònoma plans d'acció elaborats analitzant les exigències de la tasca motriu i les característiques i circumstàncies dels participants.

CE 3 Dissenyar, aplicar i avaluar intervencions didàctiques de l'àmbit motor a partir de l'anàlisi de les característiques i necessitats de les persones objecte de la intervenció, per familiaritzar-se amb els elements clau en el procés d'ensenyament i aprenentatge motor.

CA 3.1 Analitzar les situacions motrius des de la seva lògica interna i externa seleccionant i modificant les tasques motrius ajustant-les a les necessitats de la intervenció didàctica.

CA 3.2 Dissenyar i dirigir seqüències didàctiques motrius valorant les diferents estratègies i estils d'intervenció i avaluant els processos i els resultats.

CE 4 Planificar i gestionar la condició física aplicant les lleis i els principis d'entrenament i analitzant les diferents proves físiques d'accés a professions o estudis relacionats amb l'activitat física, per contribuir al desenvolupament eficaç de les capacitats físiques condicionals i coordinatives pròpies o de tercers.

CA 4.1 Identificar i comprendre l'estructura i funcionament del cos humà, analitzant els fenòmens bàsics d'adaptació de l'organisme a l'exercici físic i la importància d'una alimentació saludable.

CA 4.2 Dissenyar i portar a terme un programa bàsic de condicionament físic adaptat a les característiques i necessitats personals i basat en una anàlisi prèvia de la condició física.
CA 4.3 Valorar les possibles sortides acadèmiques i professionals relacionades amb l'activitat física, analitzant els requisits d'accés, itineraris i els diferents àmbits de desenvolupament professional.

CE 5 Desenvolupar comportaments responsables i de respecte, potenciant un clima positiu, l'esperit emprenedor, creativitat, autonomia, iniciativa personal, treball en equip i sentit crític per promoure valors i actituds que possibilitin la inserció fructífera en la societat i cuidar i conservar els béns naturals i socioculturals.

CA 5.1 Promoure valors i actituds de convivència per contribuir al bon clima de classe i del centre, mostrant autonomia, iniciativa personal i sentit crític.
CA 5.2 Contribuir a la conservació de l'entorn natural i urbà minimitzant l'impacte ambiental que les diferents pràctiques motrius puguin generar i mostrar una actitud ecoresponsable.
CA 5.3 Crear i emprar materials autoconstruïts actuant des d'una perspectiva ecosostenible i comunitària de l'entorn.
CA 5.4 Participar activament en les dinàmiques i activitats plantejades gestionant adequadament les emocions i les relacions socials.
CA 5.5 Desenvolupar comportaments responsables amb el patrimoni cultural i natural de les Illes Balears promovent-ne l'ús per a l'exercici i la relaxació.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ACTIVITAT FÍSICA I SALUT INTEGRAL
- Anàlisi dels conceptes bàsics: activitat física, exercici físic, condició física, salut i qualitat de vida.
- Evolució del concepte de qualitat de vida.
- Efectes positius i riscos de la pràctica regular d'exercici físic sobre la forma física i la salut.
- Aplicació dels criteris bàsics d'actuació i pràctica de maniobres bàsiques de primers auxilis: valoració primària i secundària.
- Pautes per a la recuperació de lesions relacionades amb l'activitat física.
- Activitats relacionades amb hàbits saludables com la postura, la relaxació i la respiració.
- Mobilitat sostenible.
- Tècniques de relaxació. Estratègies per a la gestió de l'estrès i l'impacte en la salut mental.
- Atenció plena (<i>mindfulness</i>), ioga, dinàmiques de gestió grupal, entre d'altres.

B. CONDICIONAMENT FÍSIC
- Anatomia i fisiologia de l'exercici físic.
- Fenòmens bàsics d'adaptació de l'organisme a l'exercici físic.
- Principis i lleis que regulen l'entrenament.
- Les capacitats físiques bàsiques condicionals i coordinatives.
- Sistemes d'entrenament de les capacitats físiques.
- Disseny de l'entrenament.
- Avaluació de la condició física mitjançant proves objectives.
- Disseny d'un programa de condicionament físic adaptat a les necessitats personals.
- Anàlisi i reflexió sobre els hàbits alimentaris i disseny de dietes dirigides a una alimentació equilibrada en funció de l'activitat física.
- Neurociència. Exercici físic, memòria i capacitat d'aprenentatge.

C. LUDOMOTRICITAT I SOCIOLOGIA

- Situacions psicomotrius.
- Situacions sociomotrius d'oposició, de cooperació i d'oposició-col·laboració.
- Situacions motrius en entorn amb incertesa.
- Activitats físiques artísticopressives.
- Quasijocs, esports, jocs tradicionals i situacions didàctiques.
- Valors individuals, socials i mediambientals: joc net, treball en equip, confiança en un mateix, respecte a les normes, participació democràtica, autonomia i iniciativa personal, respecte a la diversitat, conductes sostenibles i ecològiques.
- Resiliència i actitud positiva davant l'esforç i la superació.
- Activitats lúdiques i la seva relació amb les habilitats socials. Esport i temps lliure, influència en la cultura i desenvolupament social.

D. ENSENYAMENT, PLANIFICACIÓ I GESTIÓ DE L'ACTIVITAT FÍSICA

- Planificació i organització d'activitats físicopressives.
- Conceptes bàsics de la ciència de l'acció motriu relacionats amb l'educació física.
- L'educació física: evolució històrica, finalitats i perspectives actuals.
- Disseny de sessions i seqüències didàctiques senzilles: objectius, continguts, metodologia i avaluació.
- Estudis, sortides professionals de l'àmbit de l'activitat física i l'esport i proves físiques d'accés.

E. ACTIVITAT FÍSICA I ESPORT EN LA SOCIETAT DE L'OCI

- Oci i temps lliure: activitat física en la societat.
- L'esport en la societat contemporània: concepte, evolució i les seves manifestacions (esport espectacle, competitiu, educatiu, adaptat, recreatiu, etc.).
- Organismes i institucions esportius: Consell Superior d'Esports, entitats esportives (federacions, clubs, agrupacions esportives escolars, etc.)
- Impacte de determinades activitats en el medi ambient i actuacions per a la cura de l'entorn.
- Autoconstrucció i reciclatge de materials.
- Oferta social dels possibles esports o activitats físiques practicables en el nostre entorn.
- L'univers lúdic balear: ball de bot, foguerons, etc.
- El projecte pedagògic de Pierre de Coubertin i el moviment olímpic actual: evolució dels Jocs Olímpics.

Ampliació de Matemàtiques

Amb aquesta matèria el que es pretén és ampliar la utilització i aplicació de les matemàtiques per facilitar la incorporació a estudis universitaris de caràcter científic o tècnic. Això s'aconsegueix mitjançant l'augment de la capacitat d'abstracció, la millora de la base teòrica, una visió més àmplia de les matemàtiques i un augment d'interès per a l'aplicació dels diferents sabers en àmbits diversos.

És important tenir en compte que no sols s'ha de donar importància a la introducció de sabers nous sinó que s'ha d'ampliar l'aplicació dels sabers ja treballats a Matemàtiques II o en cursos anteriors per aconseguir l'augment de la motivació i interès dels alumnes per aprofundir i aplicar les matemàtiques en els seus estudis posteriors; per això, per a la consecució dels criteris d'avaluació es poden utilitzar els sabers treballats a Matemàtiques II amb la intenció d'ampliar i aprofundir en l'aplicació d'aquests coneixements en diferents situacions i àmbits.

Els nous sabers que s'introdueixen en aquesta optativa pretenen augmentar la capacitat d'abstracció i la introducció de noves aplicacions i branques de la matemàtica aplicada. Aquests sabers no suposen cap seqüenciació i deixen autonomia per introduir nous sabers a l'hora de plantejar situacions en funció dels interessos dels alumnes. També es poden plantejar enigmes matemàtics i situacions en què s'hagi d'utilitzar la lògica matemàtica, amb l'objectiu de plantejar reptes als alumnes.

Un dels objectius destacats d'aquesta matèria és aconseguir que els alumnes utilitzin amb correcció el vocabulari, notacions i termes matemàtics, amb definicions precises i demostracions; per això es fomenta l'ús del llenguatge matemàtic en els enuncis de teoremes i en les demostracions. Aquest aspecte es pot treballar al llarg del curs, una vegada introduïts els diferents temes.

Cal donar també importància a l'ús i domini de les eines digitals en el treball de les matemàtiques. Alguns exemples poden ser el *Geogebra*, l'ús de la calculadora científica, l'edició de documents i materials utilitzant símbols i expressions matemàtiques, el full de càlcul, programes de representació de funcions, programes de resolució d'integrals, escriptura amb *LaTeX*, etc.

Com a nous sabers es planteja: la teoria de conjunts, ja que proporciona una molt bona base per a treballar altres conceptes i obrir la visió de les matemàtiques; l'aproximació de funcions derivables, l'ampliació del càlcul integral, corbes i superfícies i inferència estadística.

En el Sentit Algebraic, segons les característiques dels alumnes, es pot introduir l'estructura algebraica d'espai vectorial i els subespais vectorials i treballar components d'un vector en una base i canvi de base; aplicacions lineals entre espais vectorials; determinació de la matriu d'una aplicació lineal; càlcul matricial; valors i vectors propis i diagonalització de matrius.

S'ha de tenir present que aquesta matèria s'imparteix de manera simultània amb Matemàtiques II i això condicionarà la programació i el desenvolupament temporal dels criteris d'avaluació d'ambdues matèries i farà necessària la coordinació, especialment a l'hora d'aprofundir o reforçar mitjançant eines digitals o noves activitats competencials en les quals es treballa a Matemàtiques II.

Competències específiques

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

La modelització i la resolució de problemes constitueixen un eix fonamental en l'aprenentatge de les matemàtiques, ja que són processos centrals en la construcció del coneixement matemàtic. Aquests processos aplicats en contextos diversos poden motivar l'aprenentatge i establir uns fonaments cognitius sòlids que permetin construir conceptes i experimentar les matemàtiques com a eina per

descriure, analitzar i ampliar la comprensió de situacions de la vida quotidiana o de la Ciència i la Tecnologia.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta els processos de formulació del problema; la sistematització en la cerca de dades o objectes rellevants i les seves relacions; la seva codificació al llenguatge matemàtic o a un llenguatge fàcil d'interpretar per un sistema informàtic; la creació de models abstractes de situacions reals i l'ús d'estratègies heurístiques de resolució, com l'analogia amb altres problemes, estimació, assaig i error, resoldre-ho de manera inversa (anar cap enrere) o la descomposició en problemes més senzills, entre altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD5, CPSAA3.1, CPSAA4, CPSAA5, CE3.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar la seva idoneïtat.

L'anàlisi de les solucions obtingudes en la resolució d'un problema potencia la reflexió crítica, el raonament i l'argumentació. La interpretació de les solucions i conclusions obtingudes, considerant a més de la validesa matemàtica diferents perspectives com la sostenibilitat, el consum responsable, l'equitat, la no discriminació o la igualtat de gènere, entre altres, ajuda a prendre decisions raonades i a avaluar les estratègies.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta processos reflexius propis de la metacognició com l'autoavaluació i la coavaluació, l'ús eficaç d'eines digitals, la verbalització o la descripció del procés i la selecció entre diferents maneres de comprovació de solucions o d'estratègies per validar-les i avaluar-ne l'abast.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD3, CPSAA3.1, CC3, CE3.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar nou coneixement matemàtic.

La formulació de conjectures i la generació de problemes de contingut matemàtic són dos components importants i significatius del currículum de Matemàtiques i són considerades una part essencial del quefer matemàtic. Provar o refutar conjectures amb contingut matemàtic sobre una situació plantejada o sobre un problema ja resolt implica plantejar noves preguntes, com també la reformulació del problema durant el procés de recerca.

Quan els alumnes generen problemes o fan preguntes, millora el raonament i la reflexió al mateix temps que construeixen el coneixement propi, la qual cosa es tradueix en un nivell de compromís i curiositat alts, com també d'entusiasme cap al procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència pot fomentar un pensament més divers i flexible, millorar la destresa per resoldre problemes en diferents contextos i establir ponts entre situacions concretes i les abstraccions matemàtiques.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM1, STEM2, CD1, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia.

El pensament computacional entronca directament amb la resolució de problemes i el plantejament de procediments algorítmics. Amb l'objectiu d'arribar a una solució del problema que pugui ser executada per un sistema informàtic, serà necessari utilitzar l'abstracció per identificar els aspectes més rellevants i descompondre el problema en tasques més simples que es puguin codificar en un llenguatge apropiat. Així mateix, els processos del pensament computacional poden culminar amb la generalització. Portar el pensament computacional a la vida diària i a l'àmbit de la ciència i la tecnologia suposa relacionar les necessitats de modelatge i simulació amb les possibilitats del seu tractament informatitzat.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta la creació de models abstractes de situacions quotidianes i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia, la seva automatització i la codificació en un llenguatge fàcil d'interpretar de manera automàtica.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques amb vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

Establir connexions entre les diferents idees matemàtiques proporciona una comprensió més profunda sobre com diversos enfocaments d'un mateix problema poden produir resultats equivalents. Els alumnes poden utilitzar idees procedents d'un context per provar o refutar conjectures generades en un altre context diferent, i, en connectar les idees matemàtiques, poden desenvolupar una major comprensió dels conceptes, procediments i arguments. Percebre les Matemàtiques com un tot implica estudiar les seves connexions internes i reflexionar sobre elles, tant les existents entre els blocs de sabers com entre les matemàtiques d'un mateix o diferents nivells o les de diferents etapes educatives.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta enllaçar les noves idees matemàtiques amb idees prèvies, reconèixer i utilitzar les connexions entre elles en la resolució de problemes i comprendre com unes idees es construeixen sobre altres per formar un tot integrat.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: STEM1, STEM3, CD2, CD3, CCEC1.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments, per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

Observar relacions i establir connexions matemàtiques és un aspecte clau del quefer matemàtic. L'aprofundiment en els coneixements matemàtics i en la destresa per utilitzar un ampli conjunt de representacions, com també en l'establiment de connexions entre les matemàtiques i altres àrees de coneixement, especialment amb les ciències i la tecnologia confereixen als alumnes un gran potencial per resoldre problemes en situacions diverses.

Aquestes connexions també haurien d'ampliar-se a les actituds pròpies del quefer matemàtic de manera que aquestes puguin ser transferides a altres matèries i contextos. En aquesta competència juga un paper rellevant l'aplicació de les eines tecnològiques en el descobriment de noves connexions.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'establiment de connexions entre idees, conceptes i procediments matemàtics i altres àrees de coneixement i la vida real. Així mateix, implica l'ús d'eines tecnològiques i la seva aplicació en la resolució de problemes en situacions diverses, valorant la contribució de les matemàtiques a la resolució dels grans reptes i objectius ecosocials, tant al llarg de la història com a l'actualitat.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD2, CPSAA4, CC4, CE2, CE3, CCEC1.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

Les representacions de conceptes, procediments i informació matemàtica faciliten el raonament i la demostració, s'utilitzen per visualitzar idees matemàtiques, examinar relacions i contrastar la validesa de les respostes i es troben en el centre de la comunicació matemàtica.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'aprenentatge de noves formes de representació matemàtica i la millora del coneixement sobre la seva utilització, recalcant les maneres en què representacions diferents dels mateixos objectes poden transmetre diferents informacions i mostrant la importància de seleccionar representacions adequades a cada tasca.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: STEM3, CD1, CD2, CD5, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

En la societat de la informació es fa cada dia més palès la necessitat d'una comunicació clara i veraç, tant oralment com per escrit. Interactuar amb uns altres ofereix la possibilitat d'intercanviar idees i reflexionar sobre elles, col·laborar, cooperar, generar i afermar nous coneixements convertint la comunicació en un element indispensable en l'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta expressar públicament fets, idees, conceptes i procediments complexos verbal, analítica i gràficament, de manera veraç i precisa, utilitzant la terminologia matemàtica adequada, amb la finalitat de donar significat i permanència als aprenentatges.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CP1, STEM2, STEM4, CD3, CCEC3.2.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificar i gestionar les pròpies emocions, respectar les dels altres i organitzar activament el treball en equips heterogenis, aprendre de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontar situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

La resolució de problemes o de reptes més globals en els quals intervenen les matemàtiques representa sovint un desafiament que involucra multitud d'emocions que convé gestionar correctament. Les destreses socioafectives en l'aprenentatge de les matemàtiques fomenten el benestar dels alumnes, la regulació emocional i l'interès per estudiar-les.

D'altra banda, treballar els valors de respecte, igualtat o resolució pacífica de conflictes, al mateix temps que se superen reptes matemàtics de manera individual o en equip, permet millorar l'autoconfiança i normalitzar situacions de convivència en igualtat, creant relacions i entorns de treball saludables. Així mateix, fomenta la ruptura d'estereotips i idees preconcebudes sobre les matemàtiques associades a qüestions individuals, com per exemple les relacionades amb el gènere o amb l'existència d'una aptitud innata per a les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta identificar i gestionar les pròpies emocions en el procés d'aprenentatge de les matemàtiques, reconèixer les fonts d'estrès, ser perseverant en la consecució dels objectius, pensar de manera crítica i creativa, crear resiliència i mantenir una actitud proactiva davant nous reptes matemàtics. Així mateix, implica mostrar empatia pels altres, establir i mantenir relacions positives, exercitar l'escolta activa i la comunicació assertiva en el treball en equip i prendre decisions responsables.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP3, STEM5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC2, CC3, CE2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

CA 1.1. Emprar diferents estratègies i eines, incloses les digitals, que modelitzin i resolguin problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, seleccionant la més adequada segons la seva eficiència.

- Utilitzar estratègies per entendre els enunciats dels problemes (com separar les dades conegudes de les desconegudes, fer gràfics de la situació, simplificar el problema, etc.).
- Triar adequadament una estratègia per resoldre el problema (com dividir-lo en parts més petites, aplicar regles conegudes, etc.).
- Identificar les eines digitals adequades (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per a la resolució del problema plantejat.

- Comparar diferents estratègies i eines per discernir quin resol millor el problema.

CA1.2. Obtenir totes les possibles solucions matemàtiques de problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, descrivint el procediment utilitzat.

- Utilitzar els mètodes i tècniques matemàtiques apropiades per trobar totes les solucions.
- Explicar de manera clara i detallada el procés seguit per arribar a cada solució.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema amb el raonament i l'argumentació per contrastar-ne la idoneïtat.

CA 2.1 Demostrar la validesa matemàtica de les possibles solucions d'un problema, amb el raonament i l'argumentació.

- Verificar que la solució compleix totes les condicions i restriccions establertes a l'enunciat del problema.
- Aplicar mètodes de demostració matemàtica (per exemple: contraexemples, reducció a l'absurd, utilització de propietat per demostrar-ne d'altres, etc.).
- Analitzar la coherència i la lògica de la solució obtinguda.
- Justificar matemàticament el procés de resolució, explicar el raonament de cada pas important i argumentar l'elecció dels mètodes utilitzats.

CA 2.2 Seleccionar la solució més adequada d'un problema en funció del context (de sostenibilitat, de consum responsable, equitat, etc.) amb el raonament i l'argumentació.

- Identificar les característiques contextuais rellevants per al problema.
- Utilitzar el raonament lògic per determinar quina solució s'ajusta millor al context.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, amb el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar nou coneixement matemàtic.

CA 3.1 Adquirir nou coneixement matemàtic mitjançant la formulació, raonament i justificació de conjectures i problemes de manera autònoma.

- Identificar patrons o relacions en situacions matemàtiques.
- Formular, de manera autònoma, conjectures raonables a partir de la detecció de regularitats, anàlisi de dades, exploració de casos particulars, contraexemples, etc.

CA 3.2 Integrar l'ús d'eines tecnològiques en la formulació o recerca de conjectures i problemes.

- Integrar l'ús de programari matemàtic específic (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per explorar relacions numèriques, algebraïques, estadístiques o geomètriques en conjectures o problemes.
- Integrar l'ús de recursos en línia per investigar problemes similars o relacionats, buscant inspiració o mètodes de resolució.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia.

CA 4.1 Interpretar, modelitzar i resoldre situacions problematitzades de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia amb l'ús del pensament computacional, modificant, creant i generalitzant algorismes.

- Desenvolupar, adaptar i generalitzar algorismes que resolguin el problema modelitzat, utilitzant el raonament lògic i seqüencial.
- Implementar, assajar i millorar els algorismes creats, amb eines computacionals quan sigui necessari.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques per vincular conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

CA 5.1 Manifestar una visió matemàtica integrada, investigar i connectar les diferents idees matemàtiques.

- Identificar relacions entre diferents conceptes matemàtics.
- Explorar i comparar diferents representacions (numèrica, algebraica, gràfica) d'un mateix concepte matemàtic per comprendre'l de manera més profunda.

CA 5.2 Resoldre problemes en contextos matemàtics mitjançant l'establiment i aplicació de connexions entre les diferents idees matemàtiques.

- Identificar quins conceptes i procediments matemàtics de diferents àrees són necessaris per resoldre un problema.
- Transferir mètodes i estratègies entre diferents àrees de les matemàtiques, reconèixer patrons i estructures comunes.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionar conceptes i procediments, per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

CA 6.1 Resoldre problemes en situacions diverses amb processos matemàtics, reflexionar, establir i aplicar connexions entre el món real, altres àrees de coneixement i les matemàtiques.

- Identificar elements o situacions del món real i d'altres disciplines que poden ser modelitzats matemàticament.
- Traduir problemes de contextos reals o d'altres àrees de coneixement al llenguatge matemàtic.
- Interpretar els resultats matemàtics en el context del problema i avaluar-ne la coherència.

CA 6.2 Analitzar l'aportació de les matemàtiques al progrés de la humanitat valorant i reflexionant sobre la seva contribució en la proposta de solucions a situacions complexes i als reptes científics i tecnològics que es plantegen en la societat.

- Identificar i descriure situacions de la ciència i la tecnologia resoltes mitjançant les matemàtiques.
- Analitzar com les matemàtiques han contribuït al progrés de la humanitat, amb la modelització i resolució de problemes científics i tecnològics.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

CA 7.1 Representar idees matemàtiques mitjançant l'estructuració de diversos raonaments matemàtics i la selecció de les tecnologies més adequades.

- Escollir la tecnologia més adient per representar i explorar conceptes matemàtics específics.
- Crear visualitzacions efectives de processos matemàtics utilitzant eines digitals i facilitant la comprensió de conceptes abstractes o complexos.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar diverses formes de representació valorant-ne la utilitat per compartir informació.

- Triar entre diferents formes de representació (verbal, numèrica, gràfica, algebraica) segons la naturalesa de la informació i l'objectiu de la comunicació.
- Transformar la informació entre diferents formes de representació, avaluant els avantatges i les limitacions de cada una en el context donat.
- Crear representacions clares i efectives de dades i conceptes matemàtics que facilitin la comprensió i la comunicació amb altres persones.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva amb el suport, la terminologia i el rigor apropiats per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

CA 8.1 Comunicar les idees matemàtiques de manera organitzada amb l'ús del suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Estructurar de manera lògica i coherent l'exposició d'idees matemàtiques, establint una seqüència clara de conceptes i raonaments.

- Seleccionar els suports i formats més adequats per comunicar eficaçment diferents tipus de contingut matemàtic.
- Utilitzar la terminologia matemàtica específica de manera precisa i consistent.

CA 8.2 Reconèixer i emprar el llenguatge matemàtic en diferents contextos per comunicar la informació amb precisió i rigor.

- Interpretar i emprar correctament el llenguatge matemàtic en diversos contextos.
- Argumentar les afirmacions matemàtiques amb la precisió i el rigor exigibles a l'etapa educativa corresponent.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. SENTIT NUMÈRIC

Aproximacions

- Polinomis de Taylor. Fórmules de Taylor i McLaurin.
- Aproximació de funcions. Residu o terme complementari: fórmules de Lagrange i Cauchy. Acotació de l'error comès.
- Sèries numèriques i aplicacions. Sumes parcials. Convergència. Criteris de convergència.
- Augments i disminucions percentuals.
- Resolució de problemes financers.

B. SENTIT ESPACIAL

Formes geomètriques de dues i tres dimensions

- Diferents tipus de coordenades, tant al pla com a l'espai (polars, cilíndriques i esfèriques).
- Visualització, raonament i modelització geomètrica
- Corbes planes en forma implícita, en coordenades paramètriques i en coordenades polars.
- Identificació de corbes i superfícies a l'espai amb equacions expressades de diferents formes.
- Altres tècniques de derivació: derivació implícita i derivació logarítmica.
- Representació mitjançant eines digitals.

C. SENTIT DE LA MESURA

Mesurament

- Càlcul de primitives de funcions racionals de qualsevol tipus (amb arrels reals múltiples i complexes).
- Càlcul de funcions trigonomètriques. Canvis i tècniques estàndard.
- Aplicació de la integral definida al càlcul de la longitud d'una corba, àrees i volums en recintes tancats i oberts.
- La integral impròpia.
- L'equació diferencial: solució general i solucions particulars. Equacions diferencials de variables separables.

D. SENTIT ALGEBRAIC

Àlgebra de conjunts

- Conjunts. Operacions i símbols lògics.
- Correspondències i aplicacions entre conjunts. Relacions binàries. Relació d'equivalència i d'ordre.

- Lleis de composició interna i externa.
- Estructura de grup.
- Estructura d'anell.
- Estructura de cos.
- Estructura d'espai vectorial. Dependència i independència lineal de vectors. Base i dimensió. Subespais vectorials. Aplicacions lineals. Nucli i imatge.
Model matemàtic
- Ús i aplicació del llenguatge matemàtic: teoremes, lemes, demostracions, corol·laris, etc.
- El mètode d'inducció.
- Utilització de les diverses eines digitals per expressar un text matemàtic.
Pensament computacional
- Formulació, resolució i anàlisi de problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia amb les eines o els programes més adequats.

E. SENTIT ESTOCÀSTIC

Anàlisi de dades

- Inferència estadística. Mostra i població. Tipus de mostreigs. Distribució d'una proporció en el mostreig. Distribució de les mitjanes mostrals. Teorema central del límit.
- Estimació per intervals de confiança. Nivell de confiança i de significació.
- Decisió estadística. Contrasts d'hipòtesis bilaterals i unilaterals per a la mitjana i la proporció. Errors de tipus I i II.
- Eines digitals en la realització d'estudis estadístics.

F. SENTIT SOCIOAFECTIU

Creences, actituds i emocions

- Adopció d'actituds positives per millorar la resolució de problemes.
- Autoregulació de les emocions que intervenen en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Identificació de les emocions com a eina de motivació per a la superació personal en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Recerca de les estratègies personals de foment de la curiositat, perseverança i resiliència en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Tractament de l'error com a element important en l'autoconeixement i generador de noves oportunitats d'aprenentatge.

Presa de decisions

- Etapes en la resolució de problemes.
- Alternatives en la resolució de problemes: temptejar, analitzar sistemàticament tots els casos, fer un esquema o diagrama, escollir una bona notació, etc.

Inclusió, respecte i diversitat

- Valoració de la contribució de les matemàtiques al llarg de la història en l'avenç de la ciència.
- Inclusió i acceptació de la diversitat present en l'aula i en la societat.
- Coneixement i valoració d'homes i dones que contribuïren notòriament a les matemàtiques.

Anàlisi Musical

La matèria d'Anàlisi Musical proporciona als alumnes una formació que els permet desenvolupar les seves habilitats perceptives per identificar els elements que formen part de les obres musicals i, a partir d'aquí, aprofundir en la seva comprensió global; això implica examinar-les des d'un punt de vista crític i estètic i establir relacions entre la proposta musical i el context històric i social en el qual va ser creada. A més, la matèria permet descobrir aspectes relacionats amb la incidència de la música en l'oïdor i la seva utilització com a mitjà terapèutic o el seu ús en combinació amb altres manifestacions artístiques.

La matèria, que suposa la continuació i l'especialització dels coneixements, destreses i actituds adquirits durant les etapes educatives anteriors, s'estructura en dos cursos. En el primer, s'estableixen les bases per al coneixement dels elements de l'anàlisi musical, de la forma musical i dels principis compositius fonamentals. En el segon, s'aprofundeix en aquests aprenentatges i s'introdueixen aspectes històrics i estètics.

A través de l'escolta activa i l'estudi de partitures, els alumnes de la matèria d'Anàlisi Musical identifiquen les característiques de diferents obres i poden establir relacions entre els seus elements. En aquest procés analític es familiaritza, d'una banda, amb procediments compositius com ara la repetició, la variació, la imitació o el desenvolupament; i, per una altra, amb la identificació dels trets estilístics que permeten associar les obres amb un autor o autora, un gènere o un context musical determinat. El fet d'aprendre a analitzar una proposta musical no sols permet als alumnes aproximar-se al procediment i als mecanismes de desconstrucció d'una obra, sinó que els dota de les eines necessàries per comprendre el conjunt de la proposta i saber utilitzar, en diferents contextos, els elements que la conformen.

Així mateix, a partir d'aquest procés d'anàlisi, els alumnes poden expressar una opinió fonamentada a través de ressenyes, comentaris o crítiques musicals, usar el vocabulari adequat i difondre el resultat a través de diversos mitjans, analògics i digitals i respectar els drets d'autor i la propietat intel·lectual.

La interiorització dels aprenentatges de la matèria, a partir del reconeixement i la reproducció de patrons musicals, ja siguin melòdics, rítmics, harmònics o formals, permet als alumnes comptar amb recursos aplicables a processos de creació o improvisació d'obres senzilles, generant noves idees sonores. En el seu desenvolupament, es presta especial atenció, d'una banda, a les possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals destinades a la composició musical; i, d'una altra, als beneficis educatius derivats de l'organització de projectes creatius grupals en els quals els alumnes planifiquen, aporten idees, respecten les opinions dels altres i assumeixen diferents funcions.

Completa la matèria el descobriment dels usos que es fan de la música per, de manera conscient, influir en l'oïdor, ja sigui amb finalitats terapèutiques o amb una altra funcionalitat vinculada a la utilització en àmbits no estrictament musicals.

Tots aquests aprenentatges s'organitzen entorn de cinc competències específiques que han estat dissenyades a partir de les competències clau del batxillerat i dels objectius de l'etapa. Les competències específiques permeten que els alumnes apliquin processos d'anàlisi musical per descobrir, comprendre i utilitzar la música com a mitjà d'expressió, desenvolupar un esperit crític i conèixer la seva incidència en l'ésser humà.

Els criteris d'avaluació s'han formulat tenint en compte els coneixements, destreses i actituds que es pretén que abastin els alumnes amb la finalitat de determinar el nivell d'adquisició de les competències específiques amb les quals es relacionen.

Els sabers bàsics s'estructuren en quatre blocs que es reparteixen entre els dos cursos en què s'imparteix la matèria. En el primer curs, els blocs de sabers bàsics es refereixen a l'anàlisi musical i a la forma musical. El bloc «Iniciació a l'anàlisi musical» se centra en l'aplicació de l'escolta activa i l'estudi de partitures per reconèixer els elements de la música i la relació que existeix entre ells en el discurs musical; a més, s'inclouen aspectes relatius a l'ús de recursos digitals per elaborar ressenyes i per a la difusió musical. El segon bloc, «La forma musical», aglutina aquells sabers referents als diferents elements estructurals, formes musicals bàsiques, procediments compositius i funcions de la música en vinculació amb altres manifestacions artístiques.

En el segon curs, s'inclouen dos blocs de sabers bàsics que aborden les tècniques d'anàlisi i els gèneres musicals. En el bloc «Tècniques d'anàlisi musical», es recullen procediments útils per analitzar obres musicals, fer comentaris i crítiques musicals, com també usar recursos digitals per a la recerca, la composició i la difusió musical. Al seu torn, en el bloc denominat «Gèneres musicals», s'introdueixen sabers relacionats amb les característiques sonores, formes i gèneres musicals des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat i amb la utilització de la música amb finalitats terapèutiques.

En la matèria «Anàlisi Musical» es plantejaran activitats que requereixin reflexió i acció, com també una actitud oberta i col·laborativa, amb la intenció que els alumnes adquireixin els instruments, tècniques i estratègies necessàries per desenvolupar les seves habilitats perceptives i aprofundir en la comprensió global del fet musical. Aquestes situacions han d'estar vinculades a contextos reals que afavoreixin un aprenentatge significatiu i han de permetre l'adquisició de coneixements, destreses i actituds que els alumnes puguin aplicar fora de l'entorn de l'aula.

Competències específiques

CE 1 Analitzar els elements musicals de diferents obres, amb l'escolta activa i l'estudi de partitures, per descriure'n les característiques i establir comparacions.

La identificació, a través de l'anàlisi i a partir de l'escolta activa o de l'estudi de partitures, dels elements que constitueixen una obra musical i de la funció que tenen en la composició resulta fonamental per comprendre-la.

Al costat d'aquesta anàlisi, la descripció de les característiques dels elements que constitueixen l'obra (ritme, melodia, harmonia, timbre, components expressius, etc.) potencia la connexió entre els aprenentatges sobre teoria musical i el seu reconeixement perceptiu, que proporciona, a més, la possibilitat de comparar entre els trets que defineixen diverses composicions.

Així mateix, la detecció d'analogies i diferències entre obres musicals creades en diferents contextos i que pertanyen a gèneres i estils variats permet als alumnes l'accés a un univers sonor ampli que possibilita l'enriquiment dels seus gustos musicals i l'ampliació del seu repertori artístic.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CPSAA5, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Establir relacions entre els elements musicals d'una composició, a través de l'anàlisi de la seva estructura i dels procediments compositius utilitzats, per associar l'obra amb un gènere, un estil i un context de creació.

En el discurs musical s'estableixen relacions entre els diferents elements que formen part d'una obra. Els compositors han utilitzat procediments (repetició, variació, contrast, desenvolupament, etc.) que determinen en gran manera la naturalesa d'aquestes relacions i l'estructura o forma que en resulta. L'anàlisi no sols permet aprofundir en la comprensió de les tècniques compositives emprades, sinó que, a més, afavoreix la construcció d'una visió global de l'obra musical a través de la interrelació que es produeix entre els diversos components i els factors contextuals i estilístics que incideixen en el resultat musical final. En aquest marc, el desenvolupament de recerques a partir de fonts d'informació tant analògiques com digitals sobre l'autor o autora i el context de creació contribueix a un desenvolupament millor d'aquesta competència.

Finalment, els alumnes podran associar els trets distintius d'una composició amb els estils i els gèneres que s'han desenvolupat al llarg de la història de la música, com també amb determinades formes-tipus de rellevància especial que han evolucionat al llarg del temps.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Elaborar comentaris i crítiques musicals sobre les obres analitzades, utilitzant la terminologia adequada i consultant diferents fonts d'informació, per expressar judicis personals fonamentats i contribuir a la difusió del patrimoni musical a través dels mitjans disponibles.

El desenvolupament d'habilitats d'identificació, anàlisi i descripció d'elements musicals, com també de comparació entre diverses obres i interpretacions, aporta als alumnes la terminologia i les eines necessàries per expressar, de manera fonamentada, la seva valoració personal sobre la creació o sobre la interpretació d'una obra determinada.

Aquests comentaris personals s'enriquiran amb la posada en comú en classe de diferents punts de vista argumentats i per la informació obtinguda a través de la consulta de diferents fonts fiables. La lectura de crítiques publicades en periòdics generalistes o revistes especialitzades permetrà, a més, reflexionar sobre l'estructura i el vocabulari utilitzat en aquest tipus de textos i oferirà models i exemples per a les ressenyes, comentaris o crítiques musicals que els alumnes podran elaborar i difondre a través de mitjans analògics o digitals.

Atès que l'elaboració d'aquests textos comporta en molts casos la reelaboració de la informació consultada, es promocionarà el respecte als drets d'autor i a la propietat intel·lectual.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD3, CPSAA4, CC1, CE3, CCEC3.1.

CE 4 Utilitzar els procediments compositius fonamentals i les tecnologies digitals, emprant els elements i les estructures musicals més adequades, per crear obres senzilles i realitzar improvisacions.

Comprendre la música a través de la seva visió analítica permet als alumnes reconèixer els elements sobre els quals es construeix l'obra. Al mateix temps, afavoreix la interiorització de fórmules rítmiques, melòdiques o harmòniques a través de la reproducció de patrons que, una vegada analitzats, es poden usar en processos creatius com a base per generar noves idees. En aquest marc, l'aplicació dels procediments compositius fonamentals facilita la construcció de noves obres en contextos en què s'integri aquest nou material musical en el procés creatiu.

La creació de peces senzilles o la realització d'improvisacions, mitjançant la interpretació vocal, corporal o instrumental, impliquen l'aplicació d'aprenentatges de la matèria amb finalitat expressiva; per això, s'han de considerar, a més, les possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals vinculades als processos de creació musical.

Es promou així la posada en pràctica d'aprenentatges relacionats amb els procediments compositius fonamentals alhora que es conrea el desenvolupament de les capacitats expressives i d'actituds d'emprenedoria, a través de la participació en projectes musicals grupals en els quals els alumnes assumeixen diferents funcions i respccena les aportacions i idees dels altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM1, CD3, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CE3, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 5 Investigar sobre els usos de la música amb finalitats terapèutiques i en combinació amb altres formes d'expressió artística, utilitzant diferents fonts d'informació i analitzant les característiques musicals de les obres, per entendre de quina manera incideixen determinats trets musicals en la salut i en les emocions.

Tradicionalment s'ha enfocat l'anàlisi musical en la comprensió de l'obra en el seu context de creació, sense posar l'accent en l'efecte que la música pot generar en qui la percep.

L'ús de la música com mitjà terapèutic ha estat objecte de nombroses recerques en les últimes dècades i hi ha evidències del benefici que produeix en persones amb problemes físics, cognitius,

psicològics o socials; això suposa una oportunitat perquè els alumnes enriqueixin la seva visió analítica de la música a través de la identificació de les característiques de la utilitzada amb finalitats terapèutiques i la seva incidència en la salut i en les emocions. Per això, serà necessari desenvolupar processos de recerca del repertori seleccionat, utilitzant fonts d'informació fiables.

Així mateix, l'anàlisi de les característiques i de les funcions que compleix la música en combinació amb altres arts com el cinema, la dansa o el teatre, permetrà als alumnes reconèixer i interioritzar recursos musicals que generen ambients emocionals diversos, per a utilitzar-los, posteriorment en el desenvolupament de propostes creatives que combinin la música amb altres formes d'expressió artística.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM4, CD1, CD3, CPSAA4, CCEC2.

Anàlisi Musical I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar els elements musicals de diferents obres mitjançant l'escolta activa i l'estudi de partitures, per descriure'n les característiques i establir comparacions.

CA 1.1 Identificar els elements que constitueixen una obra musical i la seva funció en la composició a través de l'escolta activa i amb suport de la partitura.

- Identificar els elements que constitueixen una obra musical, a través de l'escolta activa i amb suport de la partitura.
- Reconèixer la funció dels diferents elements identificats dins de la composició analitzada.

CA 1.2 Descriure les característiques musicals bàsiques d'una obra a partir de l'escolta activa i l'estudi de partitures, analitzant-ne els elements constitutius.

- Descriure les característiques musicals bàsiques d'una obra a partir de l'escolta activa i l'estudi de partitures.
- Analitzar els elements constitutius de les obres musicals treballades.

CE 2 Establir relacions entre els elements musicals d'una composició, a través de l'anàlisi de la seva estructura i dels procediments compositius utilitzats, per associar l'obra amb un gènere, un estil i un context de creació.

CA 2.1 Analitzar, de forma guiada, obres musicals, identificar l'estructura formal i els procediments compositius utilitzats.

- Analitzar, de forma guiada, obres musicals senzilles.
- Identificar l'estructura formal i els procediments compositius utilitzats en les obres musicals analitzades.

CA 2.2 Associar les obres analitzades amb el seu context de creació, investigant sobre el seu autor o autora i la seva època.

- Associar les obres analitzades amb el seu context de creació.
- Investigar sobre l'autor o autora de les obres estudiades i sobre la seva època.

CE 3 Elaborar comentaris i crítiques musicals sobre les obres analitzades, utilitzant la terminologia adequada i consultant diverses fonts d'informació, per expressar judicis personals fonamentats i contribuir a la difusió del patrimoni musical a través dels mitjans disponibles.

CA 3.1 Expressar l'opinió pròpia, informada i fonamentada, sobre les obres analitzades, amb el vocabulari musical adequat.

- Argumentar opinions personals sobre obres musicals analitzades, a partir de criteris tècnics i estètics.

- Emprar terminologia musical específica en l'expressió d'opinions sobre les obres analitzades.

CA 3.2 Publicar ressenyes musicals en els mitjans disponibles, analògics i digitals, respectant els drets d'autor i la propietat intel·lectual.

- Redactar ressenyes musicals sobre les obres analitzades a classe, utilitzant de forma adequada la terminologia específica.
- Publicar les ressenyes elaborades en un mitjà digital (blog, xarxes socials, plataforma educativa, etc.) o analògic (revista escolar, diari local, etc.).
- Respectar els drets d'autor i la propietat intel·lectual.

CE 4 Utilitzar els procediments compositius fonamentals i les tecnologies digitals, emprant els elements i les estructures musicals més adequades, per crear obres senzilles i fer improvisacions.

CA 4.1 Reproduir patrons melòdics, rítmics, harmònics i formals d'obres analitzades, aplicant estratègies de memorització i utilitzant la interpretació vocal, corporal o instrumental en projectes musicals grupals.

- Reproduir patrons melòdics, rítmics, harmònics i formals bàsics d'obres musicals analitzades a classe, utilitzant estratègies d'escolta activa, memorització i repetició.
- Interpretar en grup els patrons musicals memoritzats, mitjançant la veu, el cos o instruments, en el context de projectes musicals grupals.

CA 4.2 Generar noves idees musicals, amb la combinació de patrons melòdics, rítmics, harmònics i formals prèviament analitzats i interioritzats.

- Combinar patrons melòdics, rítmics, harmònics i formals bàsics prèviament analitzats i interioritzats per crear noves idees musicals.
- Elaborar composicions musicals breus d'estructura formal simple, amb patrons rítmics, melòdics, harmònics i formals interioritzats.

CA 4.3 Utilitzar, de forma guiada, les tecnologies digitals en la composició musical.

- Explorar, amb orientació del professor, eines digitals bàsiques per a la creació musical (com seqüenciadors, editors d'àudio o programes de notació musical).
- Aplicar, de manera guiada, funcions elementals de programari musical per crear petites composicions o arranjaments senzills.

CE 5 Investigar sobre els usos de la música amb finalitats terapèutiques i en combinació amb altres formes d'expressió artística, utilitzant diferents fonts d'informació i analitzant les característiques musicals de les obres, per entendre de quina manera incideixen determinats trets musicals en la salut i en les emocions.

CA 5.1 Identificar les funcions que compleix la música quan s'associa amb altres formes d'expressió (cinema, teatre, dansa, etc), analitzar-ne les característiques i l'efecte que genera en l'espectador.

- Identificar les funcions que compleix la música quan s'associa amb altres formes d'expressió (cinema, teatre, dansa, etc.).
- Analitzar les característiques musicals en obres multidisciplinàries.
- Analitzar l'efecte de la música en l'espectador en el context d'obres multidisciplinàries.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. INICIACIÓ A L'ANÀLISI MUSICAL

L'escolta activa i l'estudi de partitures com a suports per a l'anàlisi
- Concentració i atenció durant l'escolta.
- Identificació auditiva d'elements musicals.
- Lectura i estudi de partitures.
- Relació entre allò que s'escolta i la representació en partitura.
Elements bàsics de la música i la relació entre ells: ritme, tempo, melodia, harmonia, textura, timbre, dinàmica i agògica
- Ritme: pulsació, tempo, compàs, ventall rítmic, ritmes irregulars, polirítmies, patrons rítmics, silencis, síncopes, contratemps, etc.
- Melodia: perfil melòdic, tipus d'inicis i finals melòdics, àmbit, disseny melòdic, motius, frases i semifrases, presència de cromatismes, etc.
- Harmonia: música modal, tonal, atonal, etc.; acords predominants, consonàncies, dissonàncies, modulacions, cadències, notes estranyes, etc.
- Textura: monodia, heterofonia, polifonia —homofònica o contrapuntística—, melodia acompanyada.
- Timbre: agrupació musical, instruments i família instrumental.
- Elements expressius: agògica, dinàmica, etc.
- Relació entre els elements musicals en una composició.
Tècniques d'anàlisi auditiva d'obres de diferents estils i gèneres a partir dels seus elements definitoris
- Escolta activa per segments, amb repetició focalitzada, audició comparada, guiada amb preguntes, creació de mapes sonors, transcripcions parcials, etc.
- Elements musicals: melodia, ritme, harmonia, textura, instrumentació, dinàmica i agògica de les obres escoltades.
- Instrumentació característica d'un estil o gènere.
- Estructures formals de les obres escoltades.
- Tècniques compositives bàsiques utilitzades, la identificació en les obres escoltades.
Estratègies d'anàlisi dels elements musicals de la partitura amb suport de l'audició
- Elements bàsics de la notació musical en la partitura (claus, armadura, compàs, tempo, dinàmiques).
- Estructures rítmiques bàsiques presents en la partitura, perfil i moviments melòdics, de les diferents textures musicals. Reconeixement auditiu i visual. Detecció dels canvis harmònics fonamentals.
- Seccions i estructures formals bàsiques, auditives i visuals en la partitura.
- Principals motius i temes musicals i el seu desenvolupament en la partitura durant l'audició.
- L'anàlisi de la instrumentació i de la seva relació amb les parts corresponents de la partitura.
Ressenyes musicals
- Estructura: introducció, descripció, anàlisi i valoració personal.
- Elements bàsics: la informació essencial (títol de l'obra, compositor, intèrprets i context històric) i les característiques més evidents de l'obra (gènere, instrumentació, dinàmiques).
- Valoració personal sobre l'obra basada en impressions generals i criteris musicals bàsics. Reflexió sobre la rellevància de l'obra.
- Vocabulari musical específic bàsic per descriure els elements musicals (melodia, ritme, harmonia, textura, etc.).

Recursos digitals per a la recerca, la composició i la difusió musical. Aplicacions educatives interactives per a l'aprenentatge del llenguatge i la teoria musical. Repositoris digitals de partitures i obres de domini públic

- Creació musical digital bàsica: bancs de sons gratuïts per a la creació de peces senzilles. Eines d'edició de so bàsiques per a manipulacions simples com tallar, enganxar o ajustar volums.
- Escolta i anàlisi crítica de diferents gèneres i estils amb eines digitals.
- Difusió de creacions musicals. Plataformes bàsiques per a la compartició de peces musicals.
- Drets d'autor i propietat intel·lectual. Concepte, rellevància i importància en la protecció de les creacions musicals.
- Tipus de drets d'autor: drets morals (reconeixement de l'autoria i integritat de l'obra) i drets patrimonials (explotació econòmica de l'obra). Durada dels drets d'autor i domini públic. Llicències d'ús més habituals; aplicacions pràctiques.
- Infraccions comunes (còpia i distribució no autoritzada) i conseqüències legals.

B. LA FORMA MUSICAL

Elements estructurals: cèl·lula, motiu, frase i semifrase, període, secció i moviment. Ritme melòdic i harmònic. Cadències

- Elements estructurals: cèl·lula, motiu, frase i semifrase, període, secció i moviment.
- Ritme melòdic i harmònic. Patrons rítmics de la melodia i de l'harmonia.
- Cadències: perfecta/imperfecta, plagal, semicadència, rompuda.

Formes simples, formes compostes i lliures. Formes-tipus. Representació d'esquemes formals

- Formes simples: Estròfica: AAA... Estrofa-refrany: ABAB... Binària: AA', AB o AABB. Ternària: ABA o ABA'. Rondó simple: ABACA...
- Formes compostes: rondó. Lied estròfic i lied desenvolupat. Tema amb variacions. Forma sonata. Fuga. Minuet o *scherzo* i trio. Formes estructurades en moviments: suite, sonata, concert, simfonia, etc.
- Formes lliures: preludi, tocata, nocturn, impromptu, rapsòdia, poema simfònic, etc.
- Esquemes formals: diagrames d'estructura musical, nomenclatura estàndard (A-B-A, etc.).

Procediments compositius fonamentals: repetició, variació, contrast i desenvolupament

- Repetició: tipus (exacta, variada) i funcions.
- Variació: tècniques bàsiques de variació melòdica, rítmica, harmònica, de textura, etc.
- Contrast: tipus i funció en la forma musical.
- Desenvolupament: tècniques bàsiques de desenvolupament motívic, desenvolupament temàtic en formes majors.

Funció de la música en combinació amb altres manifestacions artístiques

- Música i arts visuals: bandes sonores, publicitat, videojocs, etc.
- Música i literatura: música vocal i text, òpera i formes dramàticomusicals, música programàtica, etc.
- Música i dansa: gèneres de dansa i les seves característiques musicals.
- Música en espais multidisciplinaris: instal·lacions sonores, performance, música experimental, etc.

Anàlisi Musical II

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar els elements musicals de diferents obres, mitjançant l'escolta activa i l'estudi de partitures, per descriure'n les característiques i establir comparacions.

CA 1.1 Descriure les característiques musicals d'una obra a partir de l'escolta activa i l'estudi de partitures, analitzar-ne els elements constitutius i la funció que aquests compleixen en la composició.

- Descriure les característiques musicals d'una obra a partir de l'escolta activa i l'estudi de partitures.
- Analitzar els elements constitutius d'una obra i la funció que aquests compleixen en la composició.

CA 1.2 Comparar els elements constitutius i les característiques musicals de diferents obres i establir analogies i diferències entre elles, a partir de l'escolta activa i de l'estudi de partitures.

- Comparar els elements constitutius i les característiques musicals de diferents obres.
- Establir analogies i diferències entre peces musicals comparades.
- Emprar l'escolta activa i l'estudi de partitures.

CE 2 Establir relacions entre els elements musicals d'una composició, a través de l'anàlisi de l'estructura i dels procediments compositius utilitzats, per associar l'obra amb un gènere, un estil i un context de creació.

CA 2.1 Distingir els principals gèneres i estils musicals que es desenvolupen en la història i analitzar els factors que incideixen en l'evolució de les formes musicals.

- Distingir els principals gèneres i estils musicals que es desenvolupen en la història.
- Analitzar els factors que incideixen en l'evolució de les formes musicals.

CA 2.2 Associar les obres analitzades amb un gènere, un estil i un context de creació determinats i identificar, de manera autònoma, l'estructura formal i els procediments compositius utilitzats.

- Associar les obres analitzades amb un gènere, un estil i un context de creació determinats.
- Identificar, de manera autònoma, l'estructura formal i els procediments compositius utilitzats.

CE 3 Elaborar comentaris i crítiques musicals sobre les obres analitzades, amb la terminologia adequada i consultant diverses fonts d'informació, per expressar judicis personals fonamentats i contribuir a la difusió del patrimoni musical a través dels mitjans disponibles.

CA 3.1 Expressar judicis personals sobre les obres analitzades, argumentar l'opinió pròpia i utilitzar la terminologia musical adequada.

- Expressar judicis personals sobre les obres analitzades.
- Argumentar l'opinió pròpia.
- Utilitzar la terminologia musical adequada en l'expressió i argumentació de judicis personals.

CA 3.2 Justificar l'opinió pròpia sobre les obres analitzades, investigar i seleccionar la informació més pertinent a partir de mitjans analògics i digitals.

- Justificar l'opinió pròpia sobre les obres analitzades.
- Investigar i seleccionar la informació més pertinent a partir de diferents fons d'informació dels mitjans analògics i digitals.

CA 3.3 Publicar crítiques musicals i comentaris propis en els mitjans disponibles, analògics i digitals, respectant els drets d'autor i la propietat intel·lectual.

- Publicar crítiques musicals i comentaris propis, sobre el patrimoni musical, en els mitjans disponibles, analògics i digitals.
- Respectar els drets d'autor i la propietat intel·lectual.

CE 4 Utilitzar els procediments compositius fonamentals i les tecnologies digitals, amb els elements i les estructures musicals més adequades, per crear obres senzilles i fer improvisacions.

CA 4.1 Realitzar improvisacions senzilles o petites composicions, en projectes musicals grupals, amb els procediments compositius fonamentals i l'aplicació de patrons melòdics, rítmics, harmònics i formals prèviament analitzats i interioritzats.

- Fer improvisacions senzilles o petites composicions, en projectes musicals grupals.
- Utilitzar, en les creacions musicals, els procediments compositius fonamentals i aplicar patrons melòdics, rítmics, harmònics i formals prèviament analitzats i interioritzats.

CA 4.2 Utilitzar, de manera eficaç, les tecnologies digitals en la composició musical, per crear obres senzilles i realitzar improvisacions,

CE 5 Investigar sobre els usos de la música amb finalitats terapèutiques i en combinació amb altres formes d'expressió artística, utilitzant diferents fonts d'informació i analitzant les característiques musicals de les obres, per entendre de quina manera incideixen determinats trets musicals en la salut i en les emocions.

CA 5.1 Analitzar els usos terapèutics de la música i com incideixen determinats trets musicals en la salut i les emocions, a partir de la informació obtinguda en fonts d'informació fiables.

- Analitzar els usos terapèutics de la música i en combinació amb altres formes d'expressió artística, a partir de fonts d'informació fiables.
- Analitzar la incidència de determinats trets musicals en la salut i les emocions, a partir de fonts d'informació fiables.

CA 5.2 Descriure les característiques de la música que s'utilitza amb finalitats terapèutiques, analitzar exemples d'obres i relacionar-ne els trets amb possibles efectes en l'oient.

- Descriure les característiques de la música que s'utilitza amb finalitats terapèutiques.
- Analitzar exemples d'obres i relacionar-ne els trets amb possibles efectes en l'oient.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. TÈCNiques D'ANÀLISI MUSICAL

Els elements de la música i la relació entre ells. Revisió i aprofundiment

- Ritme: polirítmies, síncopes i contratemps, compassos composts, etc.
- Melodia: àmbit melòdic, cromatismes, estructures melòdiques més complexes.
- Harmonia: tonalitats i cercle de quintes, modulacions simples, ús de cadències i introducció a la música modal i post-tonal.
- Textura: monodia, heterofonia, polifonia —homofonia i contrapunt—, melodia acompanyada; combinació de textures en una mateixa obra.
- Timbre: anàlisi de timbres específics d'agrupacions musicals més diverses, de les Illes Balears i de la música occidental.
- Components expressius: dinàmica (fp, sfz), agògica (rubato), etc.
- Ús dels elements de la música amb intenció expressiva.

Tècniques d'anàlisi auditiva i de partitures

- La comparació com a tècnica analítica. Comparació d'interpretacions d'una mateixa obra per identificar diferències estilístiques.
- Lectura acurada amb focus en textures, dinàmiques i línies contrapuntístiques.

Tècniques per a l'anàlisi del context de creació. El pensament de la persona creadora. Els condicionants contextuals. La interpretació de l'obra

- Comentaris i crítiques musicals.
- Estructura clara: introducció, desenvolupament i conclusió.
- Vocabulari musical específic: ampliació i ús, en crítiques i comentaris.
- Valoració personal argumentada: opinió crítica i fonamentada basada en criteris musicals
- Reflexió sobre la rellevància de l'obra i l'impacte cultural o musical en la seva època i en l'actualitat.

Recursos digitals per a la recerca, la composició i la difusió musical

- Recerca avançada i anàlisi musical. Aprofundiment en l'ús de repositoris digitals per a la recerca i l'estudi d'obres de diferents estils i èpoques.
- Creació musical digital avançada: bancs de sons i d'eines de manipulació de so per crear projectes musicals més elaborats. Plataformes per a la gravació i producció musical senzilla.
- Composició i notació digital. Editors de partitures digitals per a la creació de composicions pròpies. Tècniques bàsiques de composició col·laborativa a través de plataformes en línia.
- Difusió i col·laboració musical: plataformes de difusió per compartir creacions musicals amb finalitats artístiques o educatives. Eines de col·laboració en temps real per a la creació musical col·lectiva.
- Producció musical digital: eines digitals per a la producció musical amb un enfocament més professional. Aplicació pràctica de tècniques de producció bàsica, incloent gravació multipista i efectes simples.

Drets d'autor i propietat intel·lectual

- Infraccions i conseqüències legals. Estudi de casos d'infracció i les seves implicacions legals. La pirateria musical i el seu impacte en la indústria creativa.
- Tipus de drets d'autor. Aprofundiment en els drets morals i patrimonials, amb exemples detallats. Cessió i transmissió dels drets patrimonials.
- Durada dels drets d'autor i domini públic. Legislació vigent. Anàlisi crítica d'obres recents que han passat al domini públic.
- Llicències d'ús. Tipus de llicències. Llicències de reproducció i sincronització. Comparació entre diferents llicències i la seva aplicació en plataformes digitals.
- Gestió col·lectiva de drets. Entitats de gestió col·lectiva de drets (SGAE, etc.). Funció. Controvèrsies associades amb la gestió col·lectiva.
- Protecció de la propietat intel·lectual en l'àmbit digital. Estudi de les eines de protecció digital, com el DRM (Digital Rights Management). Anàlisi de casos sobre propietat intel·lectual en xarxes socials i serveis en estríming (*streaming*).
- Ús just (*fair use*). Estudi detallat de les excepcions als drets d'autor amb exemples específics (educació, crítica, paròdia). Reflexió ètica sobre l'ús just i els seus límits.

B. GÈNERES MUSICALS

Les característiques sonores i estilístiques de la música des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat. Evolució organològica

- Les característiques sonores de la música des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat. Elements sonors característics de cada època: textura (monofonia, polifonia, homofonia), timbre i instrumentació predominant. Evolució de l'harmonia i la melodia: des de les modalitats gregorianes fins a les estructures tonals i post-tonals.
- Les característiques estilístiques de la música des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat. Formes musicals més representatives de cada època (cant gregorià, motet, madrigal, fuga, sonata, simfonia, etc.). Característiques estilístiques distintives de cada període: Edat mitjana, Renaixement, Barroc, Classicisme, Romanticisme, segles XX i XXI.

- Evolució organològica. Els instruments de cada època o període per famílies: corda, vent, percussió i electrònics, com també les agrupacions i instruments de les Illes Balears.
Les formes i els gèneres musicals des de l'Edat mitjana fins a l'actualitat
- Edat mitjana: cant gregorià, <i>organum</i>, motet medieval, etc.
- Renaixement: villancet, madrigal, <i>chanson</i>, missa, etc.
- Barroc: suite, fuga, concerto grosso, oratori, òpera, etc.
- Classicisme: sonata, simfonia, concert, quartet de corda, etc.
- Romanticisme: lied, poema simfònic, òpera romàntica, música de programa, etc.
- Segles xx i xxi: música serial, minimalisme, formes lliures contemporànies, etc.
Ús de la música amb finalitats terapèutiques
- Fonaments de la musicoteràpia. Concepte i objectius. Ús de la música per promoure la salut física, emocional, cognitiva i social.
- Relació entre el so, les emocions i el benestar: efectes fisiològics (ritme cardíac, respiració, etc.) i psicològics.
- Evolució històrica i aplicacions clíniques. Origen i desenvolupament de la musicoteràpia. Aplicacions en àmbits específics. Estudi de casos.
- Tècniques i metodologies. Tècniques actives (interpretació, improvisació musical) i receptives (audició guiada, relaxació amb música). Ús d'instruments i veu com a eines terapèutiques. Personalització de les intervencions segons les necessitats individuals o grupals.
- Impacte de la música en el benestar personal. Integració de pràctiques musicals senzilles quotidianes (meditació amb música, escolta activa, etc.). Conscienciació sobre la importància d'un entorn sonor positiu.
- La influència cultural en la percepció i efectivitat de la música com a teràpia. Reflexió crítica.

Arts Escèniques

La matèria Arts Escèniques s'imparteix en dos cursos, al llarg dels quals el currículum es desenvolupa de manera progressiva. El seu caràcter eminentment pràctic la converteix en un espai d'experimentació i exploració col·lectiva, des del qual fomentar el desenvolupament de l'expressivitat i la creativitat i descobrir els codis específics de les arts escèniques, incloses les performatives. Aquesta mateixa naturalesa pràctica convida a vincular la matèria amb altres en les quals també es coneixen destreses musicals, vocals, corporals o de planificació i gestió de projectes artístics.

La matèria està dissenyada a partir de cinc competències específiques, que es vinculen amb els objectius de l'etapa i amb les competències clau previstes per al batxillerat. Les competències específiques permeten als alumnes participar en la vida cultural del seu entorn i difondre i valorar el patrimoni. Faciliten, igualment, l'enriquiment del seu imaginari, el creixement del seu repertori personal de recursos, l'ampliació de les seves possibilitats de gaudi de les manifestacions artístiques i la identificació d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional lligades a aquestes arts. Així mateix, afavoreixen el criteri estètic, les habilitats de comunicació i negociació, l'autoconeixement, la creativitat, l'empatia, la imaginació i l'esperit emprenedor.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar-ne el grau de consecució.

Els sabers bàsics de la matèria que és necessari activar per adquirir les competències específiques s'organitzen en cinc blocs, que no s'han d'escometre obligatòriament en l'ordre en el qual es presenten, sinó d'una manera integrada en funció de les demandes que es plantegin, facilitant d'aquesta manera una visió global de la matèria. El primer bloc, «Patrimoni escènic», atén les tipologies i les tradicions de les arts escèniques, com també els canvis i transformacions al llarg del temps. El segon bloc, «Expressió i comunicació escènica», comprèn diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica. El tercer bloc, «Interpretació», recull els elements relatius a la recreació i a la representació de l'acció dramàtica. El quart bloc, «Representació i escenificació», engloba els sabers relatius a l'espectacle escènic i al treball en grup. Finalment, el bloc «Recepció en les arts escèniques» s'ocupa del públic i de les estratègies i tècniques d'anàlisi de manifestacions escèniques.

S'espera que els alumnes siguin capaços de posar en funcionament els sabers bàsics en què actuen com a agents socials progressivament autònoms i gradualment responsables del procés d'aprenentatge propi. Es recomana proposar situacions a partir de l'assumpció, per part dels alumnes, de diferents funcions en diferents manifestacions i propostes, de manera que es converteixi en part viva de la recreació artística. Per això, resultarà positiu que l'organització de la matèria es programi amb vista a la realització d'una proposta davant diferents tipus de públic i en diferents escenaris, per compartir el gaudi artístic i enriquir la vida cultural de l'entorn. Referent a això, resulta convenient seleccionar peces que es facin ressò de múltiples referències culturals.

Competències específiques

CE 1 Analitzar manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions, descriure'n les característiques, establir relacions amb el seu context i identificar possibles influències i projeccions, per valorar el patrimoni i enriquir l'imaginari propi.

L'adquisició d'aquesta competència implica aprendre a identificar i a descriure les característiques dels principals tipus d'espectacles escènics de diferents èpoques i tradicions, com també a relacionar-los amb el seu context històric i geogràfic, valorar-ne la importància en les transformacions socials, de les quals són origen o reflex. La contextualització dels espectacles farà possible la valoració adequada com a productes d'una època i un context social determinats, alhora

que permetrà la reflexió sobre la seva evolució i la relació amb el present. Per aquest motiu, a més d'acudir al cànon occidental, convé acostar-se a altres tradicions culturals. A més, es parlarà esmentant als diferents tipus de relacions que s'estableixen en la diversitat del patrimoni escènic: des de les influències entre formes i estils, separats o no en el temps, fins a la permanència de certs elements d'un període en un altre, passant per les reaccions, rebuigs o subversions que genera un estil o corrent concret. D'altra banda, incloure la perspectiva de gènere i intercultural en abordar l'anàlisi del context ajudarà al fet que tots els alumnes compreguin el paper que les dones i les persones de grups ètnics i poblacionals que pateixen discriminació han exercit en l'art al llarg de la història i les diferents consideracions que han rebut en cada època. En aquest sentit, no sols s'han d'estudiar les seves representacions en diverses obres, sinó també les seves aportacions a les arts escèniques.

En el marc del desenvolupament d'aquesta competència, s'analitzaran, des de la recepció activa i amb un vocabulari tècnic adequat, manifestacions escèniques representatives a què s'accedirà, preferiblement, a través de la posada en escena, en directe o mitjançant reproduccions analògiques o digitals. Resultaran també d'utilitat el comentari de textos i imatges i la consulta de fonts bibliogràfiques.

El descobriment de formes d'expressió diferents d'aquelles amb les quals està més familiaritzat enriquirà l'imaginari dels alumnes, des de l'aportació d'idees i tècniques per aplicar-les en les creacions o interpretacions pròpies.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, CP3, CD1, CD2, CPSAA2, CC1, CCEC1 i CCEC2.

CE 2 Explorar les possibilitats expressives de diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica, a través d'activitats de caràcter pràctic, per incorporar-los al repertori personal de recursos i desenvolupar el criteri de selecció dels més adequats a la intenció comunicativa.

El descobriment i l'exploració de les diverses possibilitats expressives que ofereixen els diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica permeten als alumnes enriquir el seu repertori personal de recursos i aprendre a seleccionar i a aplicar els més adequats a cada necessitat o intenció comunicativa.

La dramatització, el joc, la creació col·lectiva i la improvisació, tant pautada com lliure, constitueixen un mitjà idoni per dur a terme aquesta exploració. A l'aula, les activitats de caràcter pràctic brindaran als alumnes l'oportunitat de descobrir i aplicar, de manera individual o en grup, diferents tècniques i estratègies per reflexionar sobre la situació, l'acció i el conflicte dramàtic, o realitzar l'anàlisi, la construcció i la caracterització del personatge.

Així mateix, aquestes activitats constituïran una eina molt útil per aprendre a seleccionar els recursos plàstics, literaris, audiovisuals o d'un altre tipus que s'ajusten millor a les idees, sentiments i emocions que es pretenen plasmar sobre l'escenari. Les tecnologies digitals facilitaran també l'accés a una àmplia gamma d'exemples d'ús d'aquests recursos.

L'exploració de les possibilitats d'expressió i comunicació escènica afavoreix l'autoconeixement, la confiança i la motivació i contribueix al foment del respecte per la diversitat d'idees i opinions, a l'enriquiment cultural entre iguals i a la superació de barreres i estereotips socials, culturals o sexistes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD1, CPSAA1.1, CPSAA2, CC1, CE3, CCEC3.1.

CE 3 Abordar la recreació i representació de l'acció dramàtica, a partir de la construcció col·lectiva d'escenes que mostrin tot tipus de personatges i conflictes, per desenvolupar habilitats de comunicació i negociació i reforçar l'autoconeixement, la creativitat, l'empatia, la imaginació i l'esperit emprenedor en diverses situacions i contextos.

La recreació i representació de l'acció dramàtica afavoreix la comprensió de les manifestacions escèniques i el seu reconeixement com a part del patrimoni cultural, com també l'ampliació de les possibilitats d'expressió personal mitjançant l'adquisició de les destreses i tècniques vocals, gestuals, corporals i ritmicomusicals pròpies de l'interpret.

La lectura i l'anàlisi d'obres, veure espectacles, com també els assaigs, constitueixen moments i espais per a l'adquisició d'aquestes destreses i tècniques d'interpretació individual i grupal. La interpretació individual permet treballar aspectes com la concentració, la memorització, l'expressió personal o l'adequació a les directrius de la direcció. Per part seva, la interpretació grupal afavoreix el desenvolupament de la capacitat d'exercir diverses funcions o d'escoltar els altres i interactuar-hi durant la representació. Per assegurar l'adquisició d'aquesta competència, s'ha d'incentivar la participació dels alumnes en la construcció col·lectiva d'escenes que mostrin tot tipus de personatges, situacions i conflictes dramàtics.

Tant l'assimilació de tècniques d'interpretació com la representació d'obres dins o fora de l'aula fan necessària l'adquisició d'altres estratègies i destreses que ajudin els alumnes a gestionar adequadament la frustració que pot generar el propi procés d'aprenentatge, com també a mantenir la concentració i a superar la inseguretat i la por escènica durant les actuacions. Les estratègies de control i gestió de les emocions ajudaran els alumnes a desenvolupar l'autoestima i permetran que afronti amb més seguretat les situacions d'incertesa i els reptes amb què haurà d'enfrontar-se.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD2, CPSAA1.1, CPSAA2, CC1, CE1, CCE3.1.

CE 4 Realitzar projectes de creació i difusió escènica, planificar les fases, seleccionar i estructurar els elements de significació i assumir diferents funcions amb iniciativa i responsabilitat, per expressar una intenció comunicativa, enriquir l'entorn cultural i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

El disseny i la realització d'un projecte de creació i difusió escènica requereix un treball planificat i en equip. Ser participi d'aquest procés de creació conjunt contribueix a fomentar la iniciativa i l'autonomia dels alumnes, la resolució creativa de les dificultats oposades, la valoració del treball en equip, l'assumpció de responsabilitats individuals per aconseguir un objectiu comú, com també l'empatia i el respecte per la diversitat d'aptituds i opinions.

Activant els aprenentatges adquirits en el marc d'aquesta i d'altres matèries, els alumnes hauran de generar i perfeccionar idees de projecte, recorrent a diferents fonts digitals i bibliogràfiques, respectant la propietat intel·lectual i tenint en compte la intenció comunicativa, les característiques del marc de recepció previst, com també la viabilitat i la sostenibilitat del projecte en relació amb els possibles condicionants i limitacions tècnics. A més, seleccionarà i estructurarà els elements de significació més adequats; establirà les directrius d'interpretació, representació i escenificació; planificarà les diferents etapes del projecte, assegurarà, especialment, el temps necessari per als assaigs; i realitzarà el repartiment de tasques, equilibrat i eficaç, a partir de la identificació de les diverses funcions i de la càrrega de treball associada a cadascuna en les diferents fases del procés. Haurà de preveure també un pla de difusió, promoció i avaluació, que podrà incloure el contacte amb institucions i organismes públics i privats implicats en el foment de les arts escèniques. Per dur a terme totes aquestes accions, resultarà de gran utilitat analitzar a l'aula casos concrets que permetin visualitzar i entendre el procés que va des de la idea inicial fins a la posada en escena de l'espectacle.

El projecte pot comportar, també, el treball multidisciplinari i l'ús de diferents aplicacions i eines tecnològiques, analògiques i digitals. D'altra banda, tant la interpretació com l'acompliment d'alguna de les funcions de la producció permetran als alumnes reconèixer les seves aptituds i descobrir diferents oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional lligades a l'àmbit de les arts escèniques. Aquestes oportunitats compten amb el valor afegit que aporta la creativitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CD2, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC2, CC3, CE2, CE3, CCE4.1, CCE4.2.

CE 5 Valorar críticament manifestacions escèniques, identificar el públic al qual es dirigeixen i analitzar-ne les característiques i els pressuposts artístics, per desenvolupar el criteri estètic, difondre el patrimoni i ampliar les possibilitats de gaudi de les arts escèniques.

L'assistència a diferents espectacles o el visionat de diferents manifestacions escèniques, ja sigui en viu o a través de mitjans digitals, permet als alumnes prendre consciència del doble paper de l'espectador com a receptor actiu i analista crític. S'ha d'aprofitar aquesta experiència per aprofundir en la noció de *públic* i descobrir-ne la tipologia.

La vivència col·lectiva de la catarsi, l'estranyament, la identificació i la participació afavoreix, a més, la comprensió del procés de recepció i pot funcionar com a element motivador en el desenvolupament de la recepció activa. Aquest es veurà beneficiat per l'adquisició d'estratègies i tècniques d'anàlisi crítica, que poden abordar-se a partir de la posada en comú de les impressions i els comentaris que, sobre una determinada obra, formulin les persones que integren el grup. Contribuiran a aquest procés de construcció conjunta del coneixement les valoracions expressades per especialistes en crítiques escèniques i en ressenyes dramàtiques. En consultar aquests textos, els alumnes trobaran un vocabulari específic, noves estructures i noves eines que els ajudaran a articular millor les valoracions crítiques pròpies. Podran formular-les de manera oral, escrita o multimodal, sempre des del respecte a la propietat intel·lectual, emprant els conceptes i les estratègies d'anàlisi més adequades en cada cas. Aquestes produccions podran incloure, en el seu cas, una valoració del text del qual parteix l'obra.

La publicació de les crítiques dels alumnes pot servir com a instrument per difondre el patrimoni i com a invitació per acudir a diferents espais escènics.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CD1, CD2, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

Arts Escèniques I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions, descrivint les característiques, establint relacions amb el context i identificant possibles influències i projeccions, per valorar el patrimoni i enriquir l'imaginari propi.

CA 1.1 Identificar, amb un vocabulari adequat, les principals característiques de manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions, establir relacions amb el context i evidenciar una actitud d'obertura, interès i respecte en la recepció activa d'aquestes.

- Identificar les principals característiques de manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions.

CA 1.2 Establir connexions entre manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions, valorant-ne la influència sobre les arts escèniques actuals.

- Establir connexions entre manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions.
- Valorar la influència de les diferents manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions sobre les arts escèniques actuals.

CE 2 Explorar les possibilitats expressives de diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica, a través d'activitats de caràcter pràctic, per incorporar l'ús al repertori personal de recursos i desenvolupar el criteri de selecció dels més adequats a la intenció comunicativa.

CA 2.1 Participar, amb iniciativa, confiança i creativitat, en l'exploració de sistemes, mitjans i codis de significació escènica, a través d'activitats de caràcter pràctic.

- Explorar les possibilitats expressives que ofereixen els diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica i posar-les en pràctica.

CA 2.2 Recrear l'acció dramàtica, el disseny de personatges i la configuració de situacions i escenes, seleccionant les tècniques més adequades d'entre les que conformen el repertori personal de recursos.

- Seleccionar les tècniques més adequades d'entre les que conformen el repertori personal de recursos per recrear l'acció dramàtica, el disseny de personatges i la configuració de situacions i escenes.

CE 3 Abordar la recreació i representació de l'acció dramàtica, a partir de la construcció col·lectiva d'escenes que mostrin tot tipus de personatges i conflictes, per desenvolupar habilitats de comunicació i negociació i reforçar l'autoconeixement, la creativitat, l'empatia, la imaginació i l'esperit emprenedor en diverses situacions i contextos.

CA 3.1 Emprar tècniques elementals d'interpretació, aplicant estratègies de memorització i valorant els assaigs com a espais d'escolta, diàleg i aprenentatge.

- Emprar tècniques elementals d'interpretació, aplicant estratègies de memorització.
- Considerar els assaigs com activitats per a l'aprenentatge i desenvolupament de l'escolta i el diàleg.

CA 3.2 Recrear i representar l'acció dramàtica, demostrant eficàcia, seguint les indicacions de la direcció, mantenint la concentració i gestionant de forma guiada l'ansietat i la por escènica.

- Representar l'acció dramàtica seguint les indicacions de la direcció, mantenint la concentració i gestionant l'ansietat i la por escènica.

CE 4 Realitzar projectes de creació i difusió escènica, planificant les fases, seleccionant i estructurant els elements de significació i assumint diferents funcions amb iniciativa i responsabilitat, per expressar una intenció comunicativa, enriquir l'entorn cultural i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

CA 4.1 Participar activament en la realització de projectes col·lectius de creació i difusió escènica, assumint diferents funcions amb iniciativa i responsabilitat i valorant i respectant les aportacions i experiències de la resta d'integrants del grup.

- Realitzar projectes col·lectius de creació i difusió escènica, assumint diferents funcions.
- Valorar la iniciativa, la responsabilitat i el respecte a les aportacions de la resta del grup com aspectes fonamentals a l'hora de la realització dels diferents projectes.

CA 4.2 Avaluar i presentar els resultats de la participació en projectes de creació i difusió escènica, analitzant la relació entre els objectius plantejats i el producte final obtingut i explicant de forma argumentada les possibles diferències entre ells.

- Avaluar els resultats de la participació en projectes de creació i difusió escènica, analitzant la relació entre els objectius inicials i el producte obtingut.

CE 5 Valorar críticament manifestacions escèniques, identificant el públic al qual es dirigeixen i analitzant les seves característiques i els seus pressuposts artístics, per desenvolupar el criteri estètic, difondre el patrimoni i ampliar les possibilitats de gaudi de les arts escèniques.

CA 5.1 Identificar el tipus de públic al qual es dirigeix un espectacle determinat, basant els arguments en l'anàlisi de l'obra i en les reaccions del públic.

- Identificar el tipus de públic al qual es dirigeix un espectacle determinat.
- Valorar el tipus d'obra i la reacció del públic a l'hora de identificar el tipus d'audiència d'un espectacle.

CA 5.2 Comentar manifestacions escèniques, emprant la terminologia adequada, reelaborant informació a partir de fonts fiables i reflexionant críticament sobre les seves característiques i pressuposts artístics.

- Comentar de manera crítica diferents manifestacions escèniques, emprant la terminologia adequada.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. PATRIMONI ESCÈNIC

- Arts escèniques: concepte, tipologies i tradicions.
- Les arts escèniques i la seva història: canvis i transformacions. L'evolució històrica de la representació escènica, amb especial atenció a la tradició europea.
- La representació escènica en l'Edat antiga: Grècia i Roma.
- La representació escènica en l'Edat Mitjana europea: espectacles litúrgics i profans.
- La representació escènica en el Renaixement i el Barroc: Commedia dell'arte. La representació a Anglaterra, Espanya i França en els segles XVI i XVII.
- La representació escènica en el segle XVIII i XIX a Europa. Primeres sistematitzacions sobre l'art de la interpretació: Diderot.
- Dramatisme, teatralitat i *performativitat*.
- El patrimoni immaterial. Pervivència d'expressions escèniques tradicionals. El patrimoni escènic de les Illes Balears.

B. EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ ESCÈNIQUES

- Codis de significació escènica: naturalesa, descripció i classificació.
- L'espai escènic com a generador de significat. La convenció teatral.
- Recursos plàstics: escenografia volumètrica i virtual, caracterització, il·luminació i espai sonor. Recursos literaris i altres materials. El text dramàtic: anàlisi, adaptació i memorització.
- El conflicte dramàtic: personatge, situació i acció dramàtica.
- El personatge dramàtic: anàlisi, caracterització i construcció.
- Joc dramàtic, improvisació, dramatització i creació col·lectiva.

C. INTERPRETACIÓ

- Preparació física i preparació preexpressiva. La cura del cos.
- Mètodes i tècniques d'interpretació.
- Els instruments de l'intèrpret: expressió corporal, gestual, oral, rítmica i musical. La consciència emocional i corporal.
- El personatge dramàtic: graus de representació, objectius i funcions.
- La partitura interpretativa i la seva execució. Memorització i pràctica d'instruccions escèniques precises establertes pel director o pel propi intèrpret.

D. REPRESENTACIÓ I ESCENIFICACIÓ

- L'espectacle escènic: concepte i característiques.
- Tipologies bàsiques de l'espectacle: clàssic, d'avantguarda, corporal, occidental, oriental, d'objectes, de dansa, d'interior, de carrer.
- Altres formes de presentació escènica: happening, performance, vídeo-teatre o teatre-dansa.
- El disseny d'un espectacle: equips, fases i àrees de treball.
- Els assaigs: tipologia, finalitats i organització.
- Representació d'espectacles escènics.

- Estratègies de treball en equip. Resolució de conflictes.

E. LA RECEPCIÓ DE LES ARTS ESCÈNIQUES

- El públic: concepte i tipologies.
- La recepció teatral: catarsi, estranyament i participació.
- Estratègies i tècniques d'anàlisi de manifestacions escèniques.
- El respecte de la propietat intel·lectual. La protecció de la creativitat personal.

Arts Escèniques II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions, descrivint les seves característiques, establint relacions amb el seu context i identificant possibles influències i projeccions, per valorar el patrimoni i enriquir l'imaginari propi.

CA 1.1 Analitzar, amb un vocabulari adequat, manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions, descrivint-ne les característiques, establint relacions amb el seu context i evidenciant una actitud d'obertura, interès i respecte en la recepció activa d'aquestes.

- Analitzar, amb un vocabulari adequat, manifestacions escèniques de diferents èpoques i tradicions.

CA 1.2 Valorar críticament els hàbits, els gustos i els referents escènics de diferents èpoques i tradicions i reflexionar sobre l'evolució i sobre la relació amb els del present.

- Reflexionar sobre l'evolució dels hàbits, els gustos i els referents escènics de diferents èpoques i tradicions.
- Establir relacions entre l'evolució escènica de diferents èpoques i tradicions i el present.

CE 2 Explorar les possibilitats expressives de diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica, a través d'activitats de caràcter pràctic, per incorporar l'ús al repertori personal de recursos i desenvolupar el criteri de selecció dels més adequats a la intenció comunicativa.

CA 2.1 Participar, amb iniciativa, confiança i creativitat, en l'exploració de sistemes, mitjans i codis de significació escènica, a través d'activitats de caràcter pràctic.

- Explorar les diferents possibilitats expressives que ofereixen els diferents sistemes, mitjans i codis de significació escènica a través d'activitats de caràcter pràctic.

CA 2.2 Recrear l'acció dramàtica, el disseny de personatges i la configuració de situacions i escenes, mitjançant la selecció de tècniques del repertori personal de recursos més adequades a la intenció comunicativa.

- Seleccionar les tècniques més adequades d'entre les que conformen el repertori personal de recursos per recrear l'acció dramàtica, el disseny de personatges i la configuració de situacions i escenes.

CE 3 Abordar la recreació i representació de l'acció dramàtica, a partir de la construcció col·lectiva d'escenes que mostrin tot tipus de personatges i conflictes, per desenvolupar habilitats de comunicació i negociació i reforçar l'autoconeixement, la creativitat, l'empatia, la imaginació i l'esperit emprenedor en diverses situacions i contextos.

CA 3.1 Emprar diferents tècniques d'interpretació de manera creativa, aplicant estratègies de memorització i valorant els assaigs com a espais d'escolta, diàleg i aprenentatge.

- Emprar diferents tècniques d'interpretació de forma creativa, aplicant estratègies de memorització.
- Considerar els assaigs com a activitats per a l'aprenentatge i desenvolupament de l'escolta i el diàleg.

CA 3.2 Recrear i representar l'acció dramàtica, demostrant precisió, eficàcia i expressivitat, seguint les indicacions de la direcció, mantenint la concentració i gestionant de forma guiada l'ansietat i la por escènica.

- Representar l'acció dramàtica seguint les indicacions de la direcció, mantenint la concentració i gestionant l'ansietat i la por escènica.

CE 4 Realitzar projectes de creació i difusió escènica, planificar les fases, seleccionar i estructurar els elements de significació i assumir diferents funcions amb iniciativa i responsabilitat, per expressar una intenció comunicativa, enriquir l'entorn cultural i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

CA 4.1 Participar, amb iniciativa, responsabilitat i consciència de grup, en el disseny, la planificació i la realització de projectes col·lectius de creació i difusió escènica, organitzant correctament les seves fases, distribuint de forma raonada les tasques, avaluant la seva viabilitat i sostenibilitat i seleccionant i estructurant els elements de significació, com també les directrius d'interpretació, representació o escenificació.

- Dissenyar, planificar i realitzar projectes de creació i difusió escènica.
- Participar en els projectes col·lectius amb iniciativa, responsabilitat i consciència de grup.
- Organitzar i seleccionar correctament les fases, les tasques, els elements de significació i les directrius d'interpretació, representació i escenificació dels projectes.

CA 4.2 Avaluar i presentar els resultats de projectes de creació i difusió escènica, analitzant la relació entre els objectius plantejats i el producte final obtingut i explicant les diferències que hi pugui haver entre ells.

- Avaluar els resultats de la participació en projectes de creació i difusió escènica, analitzant la relació entre els objectius inicials i el producte obtingut.

CA 4.3 Identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional relacionades amb l'àmbit artístic, comprendre'n el valor afegit i expressar l'opinió personal de manera crítica i respectuosa.

CE 5 Valorar críticament manifestacions escèniques, identificant el públic al qual es dirigeixen i analitzant les seves característiques i els seus pressuposts artístics, per desenvolupar el criteri estètic, difondre el patrimoni i ampliar les possibilitats de gaudi de les arts escèniques.

CA 5.1 Valorar la recepció brindada a un espectacle determinat, relacionant les característiques de l'obra, el context de la posada en escena i les reaccions del públic

- Comentar la recepció que ha obtingut un espectacle a partir de les seves característiques, la posada en escena i les reaccions del públic.

CA 5.2 Realitzar i compartir ressenyes i crítiques escèniques, emprant la terminologia adequada, consultant fonts fiables i reflexionant, amb rigor i solidesa, sobre les característiques, els pressuposts artístics i la recepció de l'obra.

- Realitzar i compartir ressenyes i crítiques escèniques, emprant la terminologia adequada i segons les característiques de l'obra i la recepció per part del públic.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. PATRIMONI ESCÈNIC

- Les arts escèniques i la seva història: canvis i transformacions.

- La representació escènica i performativa en el segle xx. Formes tradicionals de representació escènica a Àsia i altres continents.
- Significat social de les arts escèniques: memòria i reflex. La perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural. Identitat i *performativitat*.
- Manifestacions espectaculars: rituals i socials. Les festes populars.
- Tendències actuals en la representació escènica i performativa.
- Manifestacions no orals.

B. EXPRESSIÓ I COMUNICACIÓ ESCÈNIQUES

- Joc dramàtic, improvisació, dramatització i creació col·lectiva.
- Actes performatius: generació de realitat.
- Característiques de l'espai escènic i performatiu actual.
- Estructures dramàtiques actuals. La memòria performativa.
- El personatge en acció en les manifestacions actuals.
- Espais no escènics: adaptació de recursos plàstics.

C. INTERPRETACIÓ

- Aproximació a la història de les principals teories i escoles de la interpretació del segle xx. Stanislavski i els seus seguidors. Tradició francesa de teatre del cos: Copeau, Decroux, Lecoq, etc. Altres plantejaments: Brecht, Grotowski, Brook, Boal, etc. Mètodes interpretatius actuals.
- Aprofundiment en els instruments de l'intèrpret: expressió corporal, gestual, oral i rítmica musical. La consciència emocional.
- La construcció actual del personatge dramàtic.
- Creació performativa: procés i execució.

D. ESCENIFICACIÓ I REPRESENTACIÓ ESCÈNIQUES

- El disseny d'un espectacle: equips, fases i àrees de treball. Espais escènics i espais no escènics. Integració de llenguatges no orals i tecnològics.
- La dramaturgia en el disseny d'un projecte escènic.
- La producció i la realització d'un projecte escènic.
- La direcció artística en projectes escènics.
- Els assaigs: funcions de la direcció escènica i regidoria.
- Representació d'espectacles escènics.
- Exhibició, difusió, distribució i avaluació de productes escènics.
- Estratègies de treball en equip. Distribució de tasques i lideratge compartit. Resolució de conflictes.

E. LA RECEPCIÓ DE LES ARTS ESCÈNIQUES

- Estratègies i tècniques d'anàlisi de manifestacions escèniques. El text en la seva relació amb la posada en escena.
- La crítica escènica. Estratègies i tècniques d'elaboració d'una ressenya.
- El respecte de la propietat intel·lectual. La protecció de la creativitat personal.

Biologia

La biologia és una disciplina els avenços de la qual s'han accelerat notablement en les últimes dècades, impulsats per una base de coneixements cada vegada més àmplia i enfortida. Al llarg del seu progrés s'han produït grans canvis de paradigma (com el descobriment de la cèl·lula, el desenvolupament de la teoria de l'evolució, el naixement de la biologia i la genètica molecular o el descobriment dels virus i els prions, entre altres) que han revolucionat el concepte d'*organisme viu* i l'enteniment del seu funcionament.

Però el progrés de les ciències biològiques va molt més allà de la mera comprensió dels éssers vius. Les aplicacions de la biologia han suposat una millora considerable de la qualitat de vida humana en permetre, per exemple, la prevenció i el tractament de malalties que antany delmaven les poblacions, o unes altres de nova aparició, com la COVID-19, per a la qual s'han desenvolupat teràpies i vacunes a una velocitat sense precedents. A més, existeixen moltes altres aplicacions de les ciències biològiques en el camp de l'enginyeria genètica i la biotecnologia, algunes de les quals són l'origen d'importants controvèrsies. Els grans avenços i descobriments de la biologia no sols han possibilitat la millora de les condicions de vida de la ciutadania, sinó que al mateix temps han generat forts impactes de naturalesa diversa (socials, ètics, econòmics, etc.) que no es poden obviar i també han de ser objecte d'anàlisi durant el desenvolupament de la matèria.

En el segon de batxillerat la maduresa dels alumnes permet que en la matèria de biologia s'aprofundeixi notablement en les competències específiques relacionades amb les ciències biològiques, a través d'uns sabers bàsics als quals se'ls dona un enfocament molt més microscòpic i molecular que en les matèries d'etapes anteriors. La biologia ofereix, per tant, una formació relativament avançada, proporciona als alumnes els coneixements i destreses essencials per al treball científic i l'aprenentatge al llarg de la vida i estableix les bases necessàries per a l'inici d'estudis superiors o la incorporació al món laboral. En última instància, aquesta matèria contribueix a enfortir el compromís dels alumnes amb la societat democràtica i a participar-hi.

La biologia contribueix al desenvolupament de les vuit competències clau i a assolir diversos dels objectius de l'etapa.

D'una banda, en tractar-se d'una matèria científica, promou de manera directa el desenvolupament de la competència matemàtica i competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM), com també la igualtat d'oportunitats i les vocacions científiques entre les alumnes i els alumnes.

Al seu torn, la biologia potencia els hàbits d'estudi i lectura, la comunicació oral i escrita i la recerca a partir de fonts científiques; amb això contribueix al desenvolupament de la competència en comunicació lingüística. A més, atès que les publicacions científiques rellevants solen ser accessibles a través d'Internet i es troben en llengües estrangeres, en aquesta matèria es contribueix al desenvolupament de les competències digital i plurilingüe.

Igualment, des d'aquesta matèria es promou l'anàlisi de les conclusions de publicacions científiques, fomentant l'esperit crític i l'autoaprenentatge, tot contribuint així al desenvolupament de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. Així mateix, a través de l'enfocament molecular de la matèria de biologia, els alumnes aprofundiran en els mecanismes de funcionament dels éssers vius i de la naturalesa en conjunt. Això li permetrà comprendre la situació crítica en la qual es troba la humanitat actualment i la necessitat urgent de l'adopció d'un model de desenvolupament sostenible. Es transmetrà la importància dels estils de vida sostenibles com a forma de compromís ciutadà pel bé comú, tot relacionant-se la sostenibilitat amb la salut humana i contribuint així al desenvolupament de la competència ciutadana.

Es fomentarà també que els alumnes de Biologia participin en iniciatives locals relacionades amb els estils de vida saludables i el desenvolupament sostenible, tot permetent-los treballar la competència emprenedora i la competència en consciència i expressió culturals.

En Biologia, les vuit competències clau es treballen a través de sis competències específiques pròpies de la matèria, que són la concreció dels descriptors operatius per a l'etapa, que constitueixen l'eix vertebrador del currículum. Aquestes competències específiques poden resumir-se en: interpretar i transmetre informació científica i argumentar-hi; localitzar, seleccionar i contrastar informació científica; analitzar críticament les conclusions de treballs de recerca; plantejar i resoldre problemes relacionats amb les ciències biològiques; analitzar la importància dels estils de vida saludables i sostenibles i relacionar les característiques moleculars dels organismes amb les seves característiques macroscòpiques.

Els criteris d'avaluació són un element curricular essencial i constitueixen instruments per a la valoració objectiva del grau de desenvolupament dels alumnes en les competències específiques. Aquests estan relacionats amb les competències específiques de Biologia i poden connectar-se de forma flexible amb els sabers bàsics d'aquesta matèria a elecció del docent.

Els sabers bàsics de la matèria apareixen agrupats en sis blocs: «Les biomolècules», centrat en les molècules orgàniques i inorgàniques que formen part dels éssers vius; «Genètica molecular», que inclou el mecanisme de replicació de l'ADN i el procés de l'expressió gènica, tot relacionant-los amb la diferenciació cel·lular; «Biologia cel·lular», que comprèn els tipus de cèl·lules, els seus components, les etapes del cicle cel·lular, la mitosi i meiosi i la seva funció biològica; «Metabolisme», que tracta de les principals reaccions bioquímiques dels éssers vius; «Enginyeria genètica i biotecnologia» recull els mètodes de manipulació dels éssers vius o els seus components per a l'aplicació tecnològica en diferents camps, com la medicina, l'agricultura, o l'ecologia, entre altres i «Immunologia», que s'enfoca cap el concepte d'*immunitat*, els seus mecanismes i tipus (innata i adquirida), les fases de les malalties infeccioses i l'estudi de les patologies del sistema immunitari.

Els sabers bàsics que es descriuen han de treballar-se des d'un enfocament competencial, de manera que aquests constitueixin un mitjà per al desenvolupament de les competències clau i no simplement una finalitat en si mateixos.

Cal destacar que la Biologia és una matèria de caràcter científic i, com a tal, es recomana impartir-la lligant-la a la realitat dels alumnes, de manera pràctica i significativa i seguint un enfocament interdisciplinari. Com a conclusió, resta assenyalar que la finalitat última de la Biologia és contribuir que els alumnes aconseguixin un grau major d'acompliment de les competències clau i ampliïn de manera notable els seus horitzons personals, socials, acadèmics i professionals.

Competències específiques

CE 1 Interpretar i transmetre informació i dades a partir de treballs científics i argumentar sobre aquests amb precisió i utilitzant diferents formats per analitzar conceptes, processos, mètodes, experiments o resultats de les ciències biològiques.

En la ciència, la comunicació ocupa un lloc important, perquè és imprescindible per a la col·laboració i la difusió del coneixement, tot contribuint a accelerar considerablement els avenços i descobriments. La comunicació científica cerca, en general, l'intercanvi d'informació rellevant de la forma més eficient i senzilla possible i s'ajuda, per a això, de diferents formats com gràfics, fórmules, textos, informes o models, entre altres; a més, en la comunitat científica també es produeixen discussions fonamentades en evidències i raonaments aparentment dispars.

La comunicació científica és, per tant, un procés complex en què es combinen de forma integrada destreses i coneixements variats i s'exigeix una actitud oberta i tolerant cap a l'interlocutor. En el context d'aquesta matèria, la comunicació científica requereix la mobilització no sols de destreses lingüístiques, sinó també matemàtiques, digitals i raonament lògic. Els alumnes han d'interpretar i

transmetre continguts científics, com també formar-se'n una opinió pròpia basada en raonaments i evidències a més d'argumentar defensant la seva postura de manera fonamentada, enriquint-la amb els punts de vista i proves aportats pels altres. Tot això és necessari no únicament en el treball científic, sinó que també constitueix un aspecte essencial per al desenvolupament personal, social i professional de l'ésser humà.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP1, STEM2, STEM4, CD3, CPSAA4, CC3 i CEC4.

CE 2 Localitzar i utilitzar fonts fiables, identificar, seleccionar i organitzar la informació, avaluant-la críticament i contrastant-ne la veracitat, per resoldre preguntes plantejades de manera autònoma i crear continguts relacionats amb les ciències biològiques.

Tota recerca científica comença amb una recopilació de les publicacions del camp que es pretén estudiar. Per això és necessari conèixer i utilitzar fonts fidedignes i cercar-hi, seleccionant la informació rellevant per respondre a les qüestions plantejades.

A més, l'aprenentatge al llarg de la vida requereix tenir sentit crític per seleccionar les fonts o institucions adequades, garbellar la informació i quedar-se amb la rellevant, d'acord amb la finalitat plantejada.

La destresa per fer aquesta selecció és, per tant, de gran importància no sols per a l'exercici de professions científiques, sinó també per al desenvolupament de qualsevol mena de carrera professional, en la participació democràtica activa i fins i tot per al benestar emocional i social de les persones.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, CP2, STEM4, CD1, CD2, CPSAA4 i CC3.

CE 3 Analitzar treballs de recerca o divulgació relacionats amb les ciències biològiques, comprovant amb sentit crític la seva veracitat o si han seguit les passes dels mètodes científics, per avaluar la fiabilitat de les seves conclusions.

El pensament crític és probablement una de les destreses més importants per al desenvolupament humà i la base de l'esperit de superació i millora. En l'àmbit científic és essencial, entre altres, per a la revisió per parelles del treball de recerca, que és el pilar sobre el qual se sustenta el rigor i la veracitat de la ciència. Encara que el pensament crític ha de començar a treballar-se des de les primeres etapes educatives, aconsegueix un grau de desenvolupament significatiu en el batxillerat i el progrés en aquesta competència específica contribueix a millorar-la. A més, l'anàlisi de les conclusions d'un treball científic en relació als resultats observables implica mobilitzar en els alumnes no sols el pensament crític, sinó també les destreses comunicatives i digitals i el raonament lògic.

Així mateix, l'actitud analítica i el cultiu del dubte raonable, que es desenvolupen a través d'aquesta competència específica, són útils en contextos no científics i preparen els alumnes per al reconeixement de fal·làcies, faules i informació pseudocientífica i per formar-se una opinió pròpia basada en raonaments i evidències i contribuir així positivament a la seva integració personal i professional i a la seva participació en la societat democràtica.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CP1, STEM2, STEM3, STEM4, CPSAA4, CC3 i CE1.

CE 4 Plantejar i resoldre problemes, cercant i utilitzant les estratègies adequades, analitzant críticament les solucions i reformulant el procediment, si és necessari, per explicar fenòmens relacionats amb les ciències biològiques.

Aquesta competència específica fa referència a l'ús del raonament com a base per a la resolució de problemes. No obstant això, cal destacar que, com a novetat respecte a l'etapa anterior, es pretén que els alumnes busquin noves estratègies de resolució quan les estratègies que té adquirides no siguin suficients. Per això, serà necessari utilitzar diferents eines i recursos tecnològics i mostrar una actitud positiva cap als reptes i les situacions d'incertesa i resiliència per continuar provant noves vies de resolució en cas de falta d'èxit inicial, o amb la intenció de millorar els resultats.

A més, en el segon curs de batxillerat és important treballar la iniciativa en els alumnes perquè plantegin noves qüestions o problemes que puguin resoldre's utilitzant el raonament i altres estratègies.

La resolució de problemes és una competència essencial en la carrera científica, perquè els científics s'enfronten amb freqüència a grans reptes i contratemps que fan tortuós el camí cap als seus objectius. Així mateix, aquesta competència específica és necessària en molts altres contextos de la vida professional i personal perquè contribueix a la maduresa intel·lectual i emocional dels alumnes i, en última instància, a la formació de ciutadania plenament integrada i compromesa amb la millora de la societat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM1, STEM2, CD1, CD5, CPSAA1.1, CPSAA5.

CE 5 Analitzar críticament determinades accions relacionades amb la sostenibilitat i la salut, basant-se en els fonaments de la biologia molecular, per argumentar sobre la importància d'adoptar estils de vida sostenibles i saludables.

Des de la matèria de biologia de segon de batxillerat, es pretén transmetre les actituds i estils de vida compatibles amb el manteniment i millora de la salut i amb un model de desenvolupament sostenible. La novetat d'aquesta matèria respecte a etapes anteriors és l'enfocament molecular. Per aquest motiu, l'estudi de la importància dels ecosistemes i de determinats organismes s'abordarà des del coneixement de les reaccions bioquímiques que realitzen i la seva rellevància a nivell planetari. D'aquesta forma es connectarà el món molecular amb el macroscòpic. Aquesta competència específica, a més, cerca que els alumnes tinguin iniciatives encaminades a analitzar críticament els seus propis hàbits i els dels membres de la comunitat educativa, tot basant-se en els fonaments de la biologia molecular i que proposi mesures per al canvi positiu cap a una manera de vida més saludable i sostenible.

La valor d'aquesta competència específica radica en la necessitat urgent de que la nostra societat adopti un model de desenvolupament sostenible, que constitueix un dels majors i més importants reptes als quals s'enfronta la humanitat actualment. Per fer realitat aquest ambiciós objectiu és necessari aconseguir que la societat compregui el funcionament dels sistemes biològics per apreciar el seu valor. D'aquesta forma, s'adoptaran estils de vida i actituds responsables i encaminades a la conservació dels ecosistemes i la biodiversitat i a l'estalvi de recursos, que al seu torn milloraran la salut i el benestar físic i mental humans tant individualment com col·lectivament.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM2, STEM5, CD4, CPSAA2, CC3, CC4, CE1.

CE 6 Analitzar la funció de les principals biomolècules, bioelements i les seves estructures i interaccions bioquímiques, argumentant sobre la importància que tenen en els organismes vius per explicar les característiques macroscòpiques d'aquests a partir de les moleculars.

En el segle XIX, la primera síntesi d'una molècula orgànica en el laboratori va permetre connectar la biologia i la química i va marcar un canvi de paradigma científic que es aferma en el segle XX amb la descripció de l'ADN com a molècula portadora de la informació genètica. Els éssers vius passaren a concebre's com a conjunts de molècules constituïdes per elements químics presents també en la matèria inerta. Aquestes fites marcaren el naixement de la química orgànica, la biologia molecular i la bioquímica. En l'actualitat, la comprensió dels éssers vius es fonamenta en l'estudi de les seves característiques moleculars i les eines genètiques o bioquímiques són àmpliament utilitzades en les ciències biològiques.

Els alumnes de segon de batxillerat tenen un grau de maduresa major per treballar aquesta competència específica; a més, l'elecció voluntària de la matèria de Biologia en aquesta etapa està probablement lligada a inquietuds científiques i a la intenció de realitzar estudis terciaris en el camp biomèdic. Per això, aquesta competència específica és essencial per als alumnes de batxillerat perquè els permet connectar el món molecular amb el macroscòpic, adquirir una visió global completa dels organismes vius i desenvolupar les destreses necessàries per formular hipòtesis i resoldre problemes relacionats amb les disciplines biosanitàries.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM1, STEM2, CD1, CPSAA4, CC4.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Interpretar i transmetre informació i dades a partir de treballs científics i argumentar-hi amb precisió i utilitzant diferents formats per analitzar conceptes, processos, mètodes, experiments o resultats de les ciències biològiques.

CA 1.1 Analitzar críticament conceptes i processos biològics, seleccionant i interpretant informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes o uns altres).

- Distingir entre conceptes i processos biològics.
- Raonar, amb base científica, sobre els conceptes i els processos biològics.
- Triar i interpretar informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes o uns altres).

CA 1.2 Comunicar informacions o opinions raonades relacionades amb els sabers de la matèria i transmetre-les de manera clara i rigorosa, utilitzant la terminologia i el format adequats (models, gràfics, taules, vídeos, informes, diagrames, fórmules, esquemes, símbols o continguts digitals, entre altres) i responent de manera fonamentada i precisa a les qüestions que puguin sorgir durant el procés.

- Comunicar informacions o opinions raonades relacionades amb els sabers de la biologia.
- Transmetre informació i opinions de manera clara i rigorosa.
- Utilitzar la terminologia i el format adequat (models, gràfics, etc.) en les comunicacions.
- Respondre de forma fonamentada i precisa les qüestions plantejades relacionades amb els sabers de la biologia que puguin sorgir en el procés de comunicació.

CA 1.3 Argumentar sobre aspectes relacionats amb els sabers de la matèria i considerar els punts forts i febles de diferents postures de forma raonada i amb una actitud oberta, flexible, receptiva i respectuosa davant l'opinió dels altres.

- Valorar diferents postures relacionades amb els sabers bàsics de la matèria.
- Debatre de forma raonada sobre aspectes relacionats amb la biologia, tot respectant les opinions alienes i considerant els punts forts i febles.
- Justificar les opinions pròpies sobre aspectes relacionats amb els sabers de la biologia.

CE 2 Localitzar i utilitzar fonts fiables, identificar, seleccionar i organitzar la informació, avaluant-la críticament i contrastant-ne la veracitat, per resoldre preguntes plantejades de manera autònoma i crear continguts relacionats amb les ciències biològiques.

CA 2.1 Plantejar i resoldre qüestions i crear continguts relacionats amb els sabers de la matèria, tot localitzant i citant fonts de manera adequada; seleccionant, organitzant i analitzant críticament la informació.

- Plantejar qüestions relacionades amb la biologia.
- Produir continguts relacionats amb la biologia.
- Localitzar i citar fonts de manera adequada.
- Seleccionar i classificar informació fiable.
- Analitzar críticament la informació relacionada amb la biologia.

CA 2.2 Contrastar i justificar la veracitat d'informació relacionada amb la matèria, utilitzant fonts fiables, aportant dades i adoptant una actitud crítica i escèptica cap a informacions sense una base científica com pseudociències, teories de conspiració, creences infundades, faules, etc.

- Comprovar la veracitat de la informació provinent de diferents fonts relacionada amb la matèria.
- Adoptar una actitud crítica envers informacions sense una base científica.
- Esbrinar o comprovar l'origen i l'autoria de les diferents fonts consultades relacionades amb la biologia.

CE 3 Analitzar treballs de recerca o divulgació relacionats amb les ciències biològiques, comprovar-ne la veracitat amb sentit crític o si han seguit les passes dels mètodes científics, per avaluar la fiabilitat de les conclusions.

CA 3.1. Avaluar la fiabilitat de les conclusions d'un treball de recerca o divulgació científica relacionat amb els sabers de la matèria d'acord amb la interpretació dels resultats obtinguts.

- Valorar la importància dels resultats en la recerca científica.
- Avaluar la fiabilitat de les conclusions en un treball de recerca o de divulgació científica utilitzant els sabers propis de la biologia.

CA 3.2 Argumentar, amb exemples concrets, sobre la contribució de la ciència a la societat i la labor de les persones que s'hi dediquen, destacar el paper de la dona i entendre la recerca com una labor col·lectiva i interdisciplinària en constant evolució influïda pel context polític i social i pels recursos econòmics.

- Argumentar, de forma raonada, sobre la importància de la ciència en la millora de la societat amb exemples concrets.
- Reconèixer la contribució de la ciència i dels científics a la societat, tot destacant el paper de la dona a la societat.
- Percebre la biologia com una ciència en construcció i evolució contínua gràcies a la tasca col·lectiva i interdisciplinària influïda per la societat.

CE 4 Plantejar i resoldre problemes, cercant i utilitzant les estratègies adequades, analitzant críticament les solucions i reformulant el procediment, si és necessari, per explicar fenòmens relacionats amb les ciències biològiques.

CA 4.1 Explicar fenòmens biològics a través del plantejament i resolució de problemes, cercant i utilitzant les estratègies i recursos adequats.

- Explicar fenòmens biològics, a través del plantejament i resolució de problemes, cercant i utilitzant les estratègies i recursos adequats.
- Utilitzar el mètode científic en la resolució de problemes de l'àmbit de la biologia.

CA 4.2 Analitzar críticament la solució a un problema utilitzant els sabers de la matèria de Biologia i reformular els procediments o les conclusions, si la solució no és viable o davant noves dades aportades o oposades amb posterioritat.

- Analitzar críticament si la solució proposada a un problema relacionat amb la biologia és adequada.
- Proposar, de manera fonamentada, esmenes a la solució d'un problema si la solució no és viable o apareixen noves dades.

CE 5 Analitzar críticament determinades accions relacionades amb la sostenibilitat i la salut, basant-se en els fonaments de la biologia molecular, per argumentar sobre la importància d'adoptar estils de vida sostenibles i saludables.

CA 5.1 Argumentar sobre la importància d'adoptar estils de vida saludables i compatibles amb el desenvolupament sostenible, basant-se en els principis de la biologia molecular i relacionant-los amb els processos macroscòpics.

- Valorar, usant els sabers propis de la biologia molecular, la importància dels estils de vida saludable en el desenvolupament d'una bona salut (física, mental i social).
- Relacionar els estils de vida saludables amb els processos macroscòpics.

- Justificar i valorar la importància de la relació entre els estils de vida saludable i el desenvolupament sostenible.

CE 6 Analitzar la funció de les principals biomolècules, bioelements i les seves estructures i interaccions bioquímiques, argumentant sobre la seva importància en els organismes vius per explicar les característiques macroscòpiques d'aquests a partir de les moleculars.

CA 6.1 Explicar les característiques i processos vitals dels éssers vius mitjançant l'anàlisi de les seves biomolècules, de les interaccions bioquímiques entre elles i de les seves reaccions metabòliques.

- Explicar la relació entre els bioelements i biomolècules i els processos vitals en els éssers vius.
- Explicar la relació entre els principals tipus de biomolècules i les interaccions bioquímiques entre elles.
- Analitzar la relació de les biomolècules en relació amb la funció que desenvolupen en la cèl·lula i en els éssers vius.
- Explicar la participació de les biomolècules en les reaccions metabòliques cel·lulars.
- Explicar l'estructura i la funció dels enzims en les reaccions metabòliques cel·lulars.

CA 6.2 Aplicar metodologies analítiques en el laboratori utilitzant els materials adequats amb precisió.

- Utilitzar tècniques de laboratori pròpies de la biologia.
- Planificar experiments que permetin identificar elements i processos propis de la biologia.
- Manipular correctament el material de laboratori relacionat amb la biologia.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LES BIOMOLÈCULES

- Els bioelements primaris, secundaris i oligoelements. Característiques generals.
- Les biomolècules orgàniques i inorgàniques. Característiques generals i diferències.
- L'aigua. Estructura i propietats. Relació de les propietats amb les funcions biològiques.
- Les sals minerals. Classificació: dissoltes, precipitades i associades. Funcions principals.
- Els glúcids. Característiques químiques, incloent els enllaços i propietats. Classificació. Concepte i tipus d'isomeria.
- Monosacàrids (pentoses i hexoses), disacàrids, oligosacàrids i polisacàrids amb més rellevància biològica.
- Reconeixement de l'estructura química bàsica dels glúcids (formes lineals i cíclics). Funcions biològiques.
- Els lípids. Classificació: lípids saponificables i no saponificables. Característiques químiques, propietats, tipus, diferències i funcions biològiques.
- Els àcids grassos: estructura i propietats.
- Les proteïnes: característiques químiques, propietats, estructura, funció biològica i classificació. Els aminoàcids: tipus, estructura bàsica i classificació. El paper biocatalitzador dels enzims.
- Els àcids nucleics: característiques químiques, estructura, tipus i funció biològica.
- Les vitamines. Classificació i tipus.
- Les vitamines i les sals minerals. La seva funció biològica com a cofactors enzimàtics i importància d'incorporar-les a la dieta.

- La relació entre els bioelements i biomolècules i la salut. La importància de portar un estil de vida saludable.

B. GENÈTICA MOLECULAR

- La replicació de l'ADN. Necessitat biològica de la replicació. Etapes del procés de replicació de les cèl·lules procariotes. Diferències amb les cèl·lules eucariotes.
- L'expressió gènica. Etapes dels processos de transcripció i traducció de les cèl·lules procariotes. Diferències amb les cèl·lules eucariotes. El codi genètic. Característiques. Problemes d'aplicació del codi genètic en la traducció.
- Les mutacions. Tipus de mutacions. Relació amb el procés de replicació de l'ADN i l'expressió gènica. Relació amb el procés evolutiu i la biodiversitat.
- Regulació de l'expressió gènica: importància en la diferenciació cel·lular.
- Característiques principals i diferències dels genomes procariotes i eucariotes.
- La genètica mendeliana bàsica. Lleis de Mendel. Problemes de genètica mendeliana i herència.

C. BIOLOGIA CEL·LULAR

- Els postulats de la teoria cel·lular.
- Estructura bàsica de les cèl·lules procariotes i eucariotes.
- La microscòpia òptica. Identificació d'imatges, poder de resolució i tècniques bàsiques de preparació de mostres.
- La microscòpia electrònica. Tipus, identificació d'imatges, poder de resolució i tècniques bàsiques de preparació de mostres.
- Estructura de la membrana plasmàtica. Biomolècules que la formen. Principals funcions de la membrana.
- El procés d'osmosi. Medi isotònic, hipotònic i hipertònic. Efectes sobre la cèl·lula eucariota animal, eucariota vegetal i procariota.
- El transport a través de la membrana plasmàtica. Transport passiu (difusió simple i difusió facilitada) i transport actiu. Endocitosi i exocitosi. Tipus de molècules transportades amb cadascun d'ells.
- Els orgànuls cel·lulars eucariotes i procariotes. Estructura i funcions bàsiques. Identificació d'orgànuls amb imatges de microscòpia electrònica.
- El cicle cel·lular. Fases i mecanismes de regulació. Principals punts de control i la seva necessitat.
- La mitosi i la meiosi: fases i funció biològica.
- El càncer: relació amb les mutacions i amb l'alteració del cicle cel·lular. Correlació entre el càncer i determinats hàbits perjudicials. La importància dels estils de vida saludable.

D. METABOLISME

- Concepte de *metabolisme*.
- Conceptes d'*anabolisme* i *catabolisme*: diferències.
- Processos implicats en la respiració cel·lular anaeròbica. Glucòlisis i fermentació. Tipus de fermentació.
- Processos implicats en la respiració aeròbica. Cicle de Krebs, β -oxidació dels àcids grassos, cadena de transport d'electrons i fosforilació oxidativa.
- Metabolismes aeròbic i anaeròbic: càlcul comparatiu dels seus rendiments energètics.

- Principals rutes d'anabolisme heteròtrof (síntesi de glúcids, aminoàcids, proteïnes i àcids grassos) i autòtrof (fotosíntesi i quimiosíntesis): importància biològica.

E. BIOTECNOLOGIA

- Enginyeria genètica. Tècniques i les seves aplicacions: PCR, enzims de restricció, clonació molecular, CRISPR-CAS9, entre d'altres.
- Biotecnologia. El paper destacat dels microorganismes. Aplicacions en la salut, agricultura, medi ambient, indústria alimentària, nous materials i processos industrials.

F. IMMUNOLOGIA

- Concepte d'*immunitat*.
- Les barreres externes: la seva importància en dificultar l'entrada de patògens. Immunitat innata i específica: diferències.
- Immunitat humoral i cel·lular: mecanismes d'acció.
- Immunitat artificial i natural, passiva i activa: mecanismes de funcionament.
- Els microorganismes i les malalties infeccioses. Concepte de *microorganisme*. Microorganismes acel·lulars. Microorganismes procariotes i eucariotes.
- Malalties infeccioses: fases.
- Principals patologies del sistema immunitari: causes i rellevància clínica.

Biologia, Geologia i Ciències Ambientals

La matèria de biologia, geologia i ciències ambientals s'orienta a la consecució i millora de sis competències específiques pròpies de les ciències que són la concreció dels descriptors operatius per a l'etapa, derivats al seu torn de les vuit competències clau que constitueixen l'eix vertebrador del currículum. Aquestes competències específiques poden resumir-se en: interpretar i transmetre informació científica i argumentar-hi; localitzar i avaluar críticament informació científica; aplicar els mètodes científics en projectes de recerca; resoldre problemes relacionats amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals; promoure iniciatives relacionades amb la salut i la sostenibilitat i analitzar el registre geològic. El treball de les competències específiques d'aquesta matèria i l'adquisició dels seus sabers bàsics contribueix al desenvolupament de totes les competències clau i a satisfer, com s'explica a continuació, diversos dels objectius de l'etapa i amb això al creixement emocional dels alumnes i a la seva futura integració social i professional.

Biologia, geologia i ciències ambientals afavoreix el compromís responsable dels alumnes amb la societat a nivell global en promoure els esforços per aconseguir un model de desenvolupament sostenible (competències STEM i ciutadana) que contribuirà a la millora de la salut i la qualitat de vida i a la preservació del patrimoni natural i cultural (competència en consciència i expressió culturals). Aquesta matèria també cerca estimular la vocació científica en els alumnes, especialment en les alumnes, per contribuir a acabar amb el baix nombre de dones en llocs de responsabilitat en recerca i fomentar així la igualtat efectiva d'oportunitats entre tots dos sexes (competències STEM i personal, social i d'aprendre a aprendre).

Així mateix, treballant aquesta matèria s'afermaran els hàbits de lectura i estudi en els alumnes pel fet que la comunicació oral i escrita en la llengua materna i possiblement en altres llengües (competències STEM, en comunicació lingüística i plurilingüe) hi juga un paper important.

A més, des de biologia, geologia i ciències ambientals es promou entre els alumnes la cerca d'informació sobre temes científics utilitzant com a eina bàsica les tecnologies de la informació i la comunicació (competències STEM i digital).

De la mateixa manera, aquesta matèria cerca que els alumnes dissenyin i participin en el desenvolupament de projectes científics per fer recerques, tant de camp com de laboratori, amb les metodologies i instruments propis de les ciències biològiques, geològiques i ambientals el que contribueix a despertar en ells l'esperit emprenedor (competències STEM, emprenedora i personal, social i aprendre a aprendre).

Els criteris d'avaluació són, juntament amb les competències específiques, un dels elements curriculars essencials, perquè permeten valorar l'adquisició i desenvolupament de les competències específiques a través dels sabers bàsics, integrats per coneixements, destreses i actituds.

Els sabers bàsics apareixen agrupats en set blocs. «Projecte científic», centrat en el desenvolupament pràctic, a través d'un projecte científic, de les destreses i el pensament propis de la ciència. «Ecologia i sostenibilitat» recull els components dels ecosistemes, el seu funcionament i la importància d'un model de desenvolupament sostenible. «Història de la Terra i la vida» comprèn el desenvolupament de la Terra i els éssers vius des de l'origen, la magnitud del temps geològic i la resolució de problemes basats en els mètodes geològics de datació. «La dinàmica i composició terrestre» inclou les causes i conseqüències dels canvis en l'escorça terrestre i els diferents tipus de roques i minerals. «Fisiologia i histologia animal» analitza la fisiologia dels aparells implicats en les funcions de nutrició i reproducció i el funcionament dels receptors sensorials, dels sistemes de coordinació i dels òrgans efectors. «Fisiologia i histologia vegetal» introdueix els alumnes als mecanismes a través dels quals els vegetals realitzen les seves funcions vitals i analitza les adaptacions a les condicions ambientals en les quals es desenvolupen i el balanç general i la importància biològica de la fotosíntesi. «Els microorganismes i formes acel·lulars» se centra en

algunes de les espècies microbianes més rellevants, la seva diversitat metabòlica, la seva rellevància ecològica i les característiques i mecanismes d'infecció de les formes orgàniques acel·lulars (virus, viroides i prions).

Els sabers bàsics són el mitjà a través del qual es treballen les competències específiques i les competències clau i, al seu torn, comprenen coneixements, destreses i actituds essencials per a la continuació d'estudis acadèmics o l'exercici de determinades professions relacionats amb les ciències biològiques, geològiques i ambientals.

L'estratègia recomanada per tractar l'ensenyament de biologia, geologia i ciències ambientals és l'enfocament pràctic basat en la resolució de problemes i en la realització de projectes i recerques, que fomenten tant el treball individual com en equip. A més, és convenient connectar aquesta matèria de manera significativa amb la realitat dels alumnes i amb altres àrees de coneixement en un enfocament interdisciplinari a través d'activitats competencials.

En conclusió, la biologia, geologia i ciències ambientals de primer de batxillerat contribueix, a través de les seves competències específiques i sabers bàsics, a un grau major de desenvolupament de les competències clau. La seva finalitat és millorar la formació científica i la comprensió del món natural per part dels alumnes i així reforçar-ne el compromís pel bé comú i les seves destreses per respondre a la inestabilitat i al canvi. Amb tot això se cerca millorar la seva qualitat de vida present i futura per aconseguir, a través del sistema educatiu, una societat més justa i equitativa.

Competències específiques

CE 1 Interpretar i transmetre informació i dades científiques, argumentant sobre aquestes amb precisió i utilitzant diferents formats per analitzar processos, mètodes, experiments o resultats de les ciències biològiques, geològiques i mediambientals.

La comunicació és un aspecte essencial del progrés científic, perquè els avenços i descobriments rars vegades són el producte del treball d'individus aïllats, sinó d'equips col·laboratius amb freqüència de caràcter interdisciplinari. A més, la creació de coneixement sols es produeix quan les troballes són publicades i permeten que la comunitat científica les revisi i amplii i s'utilitzin en la millora de la societat.

Atesa la naturalesa científica de biologia, geologia i ciències ambientals, aquesta matèria contribueix a que els alumnes desenvolupin les destreses necessàries per extreure les idees més rellevants d'una informació de caràcter científic (en forma d'articles, diagrames, taules, gràfics, etc.) i les comuniquin de manera senzilla, precisa i veraç, utilitzant formats variats (exposició oral, plataformes virtuals, presentació de diapositives i pòster, entre altres), tant de manera analògica com a través de mitjans digitals.

De la mateixa manera, aquesta competència específica cerca potenciar l'argumentació, essencial per al desenvolupament social i professional dels alumnes. L'argumentació en debats, fòrums o altres vies dona l'oportunitat de defensar, de manera lògica i fonamentada, les pròpies postures, però també de comprendre i assimilar les idees d'altres persones.

L'argumentació és una forma de pensament col·lectiu que enriqueix els que hi participen, de forma que els permet desenvolupar la resiliència enfront de reptes, com també la flexibilitat per donar un gir a les pròpies idees davant arguments aliens. Així mateix, l'argumentació, realitzada de manera correcta, és un acte de respecte a la diversitat entre individus.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP1, STEM4, CPSAA4, CCEC3.

CE 2 Localitzar i utilitzar fonts fiables, identificant, seleccionant i organitzant informació, avaluant-la críticament i contrastant-ne la veracitat, per resoldre preguntes plantejades relacionades amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals de manera autònoma.

Obtenir informació rellevant amb la finalitat de resoldre dubtes, adquirir nous coneixements o comprovar la veracitat d'afirmacions o notícies és una destresa essencial per als ciutadans del segle XXI. Així mateix, tota recerca científica comença amb la recopilació acurada de publicacions rellevants de l'àrea d'estudi. La major part de les fonts d'informació fiables són accessibles a través d'Internet, per la qual cosa es promourà, a través d'aquesta competència, l'ús de diferents plataformes digitals de cerca i comunicació. No obstant això, la informació veraç conviu amb faules, teories de conspiració i informacions incompletes o pseudocientífiques. Per això, és de vital importància que els alumnes desenvolupin un esperit crític i contrastin i avaluin la informació obtinguda.

La informació veraç ha de ser també seleccionada segons la rellevància i organitzada per respondre de manera clara a les qüestions formulades. A més, atesa la maduresa intel·lectual dels alumnes d'aquesta etapa educativa, es fomentarà que plantegin les qüestions per ells mateixos, seguint la pròpia curiositat i mostrant iniciativa.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CP1, STEM4, CD1, CD2, CD4, CPSAA4, CPSAA5.

CE 3 Dissenyar, planejar i desenvolupar projectes de recerca seguint els passos de les metodologies científiques, tenint en compte els recursos disponibles de manera realista i cercant vies de col·laboració, per indagar en aspectes relacionats amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals.

El coneixement científic es construeix a partir d'evidències obtingudes de l'observació objectiva i l'experimentació. La finalitat és explicar el funcionament del món que ens envolta i aportar solucions a problemes. Els mètodes científics es basen en la formulació de preguntes sobre l'entorn natural o social, el disseny i execució adequats d'estratègies per poder respondre-les, la interpretació i l'anàlisi dels resultats, l'obtenció de conclusions i la comunicació. Amb freqüència l'execució d'aquestes accions descrites requereix la col·laboració entre organitzacions i individus.

Per tant, el plantejament de situacions en les quals els alumnes tinguin l'oportunitat d'aplicar els passos dels diferents mètodes utilitzats en la ciència contribueix a desenvolupar en ells la curiositat, el sentit crític, l'esperit emprenedor i les destreses per al treball col·laboratiu. A més, aquesta forma de treballar permet comprendre en profunditat la diferència entre una impressió o opinió i una evidència, afrontant amb ment oberta i perspicaç diferents informacions i acceptant i responnent adequadament davant la incertesa.

En definitiva, aquesta competència no sols és essencial per al desenvolupament d'una carrera científica, sinó també per millorar la resiliència necessària per afrontar diferents reptes i així formar ciutadans plenament integrats a nivell personal, social o professional.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, STEM1, STEM2, STEM3, CD1, CD2, CPSAA3.2, CE3.

CE 4 Cercar i utilitzar estratègies en la resolució de problemes analitzant críticament les solucions i respostes trobades i reformulant el procediment, si és necessari, per explicar fenòmens relacionats amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals.

La resolució de problemes és una part inherent de la ciència bàsica i aplicada. Les ciències empíriques es construeixen contrastant raonaments (hipòtesis) mitjançant l'experimentació o l'observació. L'avenç científic està, per tant, limitat per la destresa en l'exercici intel·lectual de crear hipòtesis i la capacitat tècnica i humana de provar-les experimentalment. A més, el camí cap a les troballes i avenços és rars vegades directe i es veu amb freqüència obstaculitzat per situacions inesperades i problemes de naturalesa diversa. És per això imprescindible que, en enfrontar-se a dificultats, els científics mostrin creativitat, destreses per a la cerca de noves estratègies o utilització d'eines variades, obertura a la col·laboració i resiliència per continuar malgrat la falta d'èxit immediat.

A més, la resolució de problemes i la cerca d'explicacions coherents a diferents fenòmens en altres contextos de la vida quotidiana exigeix destreses i actituds similars, necessàries per al

desenvolupament personal, professional i social plens. Per aquests motius, la destresa en la resolució de problemes es considera essencial i forma part del currículum d'aquesta matèria, perquè permet als alumnes desenvolupar l'anàlisi crítica, col·laborar, desenvolupar-se enfront de situacions d'incertesa i canvis accelerats, participar plenament en la societat i afrontar els reptes del segle XXI com l'escalfament global o les desigualtats socioeconòmiques.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM1, STEM2, CD1, CD5, CPSAA5, CE1.

CE 5 Dissenyar, promoure i executar iniciatives relacionades amb la conservació del medi ambient, la sostenibilitat i la salut, basant-se en els fonaments de les ciències biològiques, geològiques i ambientals, per fomentar estils de vida sostenibles i saludables.

En l'actualitat, la degradació mediambiental porta a la destrucció dels recursos naturals a un ritme molt superior al de la seva regeneració. Per frenar l'avenç d'aquestes tendències negatives i evitar-ne les conseqüències catastròfiques, són necessàries accions individuals i col·lectives de la ciutadania, dels estats i de les corporacions. Per això, és imprescindible que es conegui el valor ecològic, científic, social i econòmic del món natural i es compregui que la degradació mediambiental és sinònim de desigualtat, refugiats climàtics, catàstrofes naturals i altres tipus de crisis humanitàries.

Per aquests motius, és essencial que els alumnes treballin aquesta competència específica i així coneguin els fonaments que justifiquen la necessitat urgent d'implantar un model de desenvolupament sostenible i liderin iniciatives i projectes innovadors per promoure i adoptar estils de vida sostenibles tant individualment com col·lectivament. Desenvolupar aquesta competència específica també permet als alumnes aprofundir en l'estudi de la fisiologia humana i així proposar i adoptar estils de vida que contribueixin a mantenir i millorar la salut i la qualitat de vida. Aquest aspecte és particularment important, atesa la tendència a l'alça dels hàbits sedentaris i el consum d'aliments hipercalòrics, que tenen conseqüències serioses per a la salut dels ciutadans del món desenvolupat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM2, STEM5, CD4, CPSAA2, CC4, CE1, CE3.

CE 6 Analitzar els elements del registre geològic utilitzant fonaments científics, per relacionar-los amb els grans esdeveniments ocorreguts al llarg de la història de la Terra i amb la magnitud temporal en què es desenvoluparen.

L'estudi de la Terra presenta grans dificultats i com a conseqüència hi ha escasses dades sobre llargs períodes de la seva història. Això es deu al fet que les evidències necessàries per completar el registre geològic estan freqüentment danyades o destruïdes i les escales espacials i temporals en les quals es desenvolupen els esdeveniments són d'una magnitud inconcebible des del punt de vista humà. És per això necessari aplicar el raonament i metodologies basades en proves indirectes.

En el batxillerat, els alumnes han adquirit un grau de maduresa que els permet comprendre els principis per a la datació de materials geològics amb dades de radioisòtops. També tenen el nivell de desenvolupament intel·lectual necessari per comprendre l'escala de temps geològic i la rellevància dels principals esdeveniments geològics i biològics del nostre planeta.

Treballar aquesta competència permetrà desenvolupar en els alumnes les destreses per al raonament i una actitud d'estima per la ciència i el medi natural. Aquestes qualitats són especialment rellevants a nivell professional, però també és necessari que estiguin presents en els ciutadans del segle XXI per reforçar el seu compromís pel bé comú i el futur de la societat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CP1, STEM2, STEM5, CD1, CPSAA2, CC4, CCEC1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Interpretar i transmetre informació i dades científiques, argumentant sobre aquestes amb precisió i utilitzant diferents formats per analitzar processos, mètodes, experiments o resultats de les ciències biològiques, geològiques i mediambientals.

CA 1.1 Analitzar críticament conceptes i processos relacionats amb els sabers de la matèria interpretant informació en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, etc.).

- Analitzar críticament els conceptes i els processos relacionats amb els sabers de la matèria.
- Interpretar informació científica en diferents formats (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, etc.).

CA 1.2 Comunicar informacions o opinions raonades relacionades amb els sabers de la matèria o amb treballs científics i transmetre'ls de manera clara i rigorosa, amb la terminologia i el format adequats (models, gràfics, taules, vídeos, informes, diagrames, fórmules, esquemes i símbols, entre altres) i eines digitals.

- Comunicar informació científica o opinions raonades de manera clara i rigorosa, amb la terminologia adequada.
- Transmetre coneixements científics mitjançant diversos formats com models, gràfics, taules, vídeos, diagrames o esquemes.

CA 1.3 Argumentar sobre aspectes relacionats amb els sabers de la matèria i defensar una postura de forma raonada i amb una actitud oberta, flexible, receptiva i respectuosa davant l'opinió dels altres.

- Justificar diferents punts de vista relacionats amb els sabers de la matèria basant-se en raonaments lògics i dades científiques.
- Debatre sobre aspectes relacionats amb els sabers de la matèria tot respectant les opinions dels altres.
- Defensar una postura amb arguments clars i ben fonamentats.
- Acceptar l'opinió dels altres i mostrar una actitud respectuosa, oberta i flexible.

CE 2 Localitzar i utilitzar fonts fiables, identificant, seleccionant i organitzant informació, avaluant-la críticament i contrastant-ne la veracitat, per resoldre preguntes plantejades relacionades amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals de manera autònoma.

CA 2.1 Plantejar i resoldre qüestions relacionades amb els sabers de la matèria, localitzant i citant fonts adequades i seleccionant, organitzant i analitzant críticament la informació.

- Formular i donar resposta a preguntes relacionades amb els sabers de la matèria.
- Identificar fonts d'informació adequades i fiables per abordar les qüestions plantejades.
- Referenciar correctament les fonts consultades assegurant-ne l'autoria i la validesa científica.
- Organitzar la informació seleccionada de forma lògica i coherent.
- Analitzar de forma crítica la informació recopilada.

CA 2.2 Contrastar i justificar la veracitat de la informació relacionada amb els sabers de la matèria utilitzant fonts fiables i adoptant una actitud crítica i escèptica cap a informacions sense una base científica com pseudociències, teories de conspiració, creences infundades, faules, etc.

- Esbrinar o comprovar l'origen i l'autoria de les diferents fonts consultades en relació amb temes relacionats amb la matèria.
- Comprovar i justificar la veracitat de la informació provinent de diferents fonts relacionada amb els sabers de la matèria.
- Utilitzar un criteri científic per seleccionar fonts fiables.
- Adoptar una actitud crítica i escèptica envers informacions sense base científica.

CA 2.3 Argumentar sobre la contribució de la ciència a la societat i la tasca de les persones que s'hi dediquen, tot destacant el paper de la dona i entenent la recerca com una labor col·lectiva i interdisciplinària en evolució constant influïda pel context polític i els recursos econòmics.

- Proporcionar exemples sobre la contribució de la ciència i dels científics a la societat, tot destacant el paper de la dona.
- Valorar la recerca científica com una activitat col·lectiva i interdisciplinària en evolució constant.
- Reconèixer la influència del context polític i dels recursos econòmics en la recerca científica.

CE 3 Dissenyar, planejar i desenvolupar projectes de recerca seguint els passos de les metodologies científiques, tenint en compte els recursos disponibles de manera realista i cercant vies de col·laboració, per indagar en aspectes relacionats amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals.

CA 3.1 Plantejar preguntes, realitzar prediccions i formular hipòtesis que puguin ser respostes o contrastades amb mètodes científics i que intentin explicar fenòmens biològics, geològics o ambientals.

- Formular preguntes i hipòtesis relacionades amb fenòmens biològics, geològics o ambientals que es puguin investigar científicament.
- Dissenyar mecanismes per contrastar i resoldre hipòtesis.
- Explicar fenòmens biològics, geològics i ambientals amb el mètode científic.

CA 3.2 Dissenyar l'experimentació, la presa de dades i l'anàlisi de fenòmens biològics, geològics i ambientals i seleccionar els instruments necessaris de manera que permetin respondre a preguntes concretes i contrastar una hipòtesi plantejada, tot minimitzant els biaixos en la mesura que sigui possible.

- Dissenyar experiments, seguint el mètode científic, per analitzar fenòmens biològics i geològics i evitar biaixos.
- Planificar l'experimentació, seguint el mètode científic, per abordar fenòmens biològics, geològics o ambientals de manera estructurada.
- Seleccionar els instruments i les eines adequades per prendre dades amb precisió i per respondre a preguntes concretes.
- Examinar les dades obtingudes per analitzar els fenòmens estudiats.
- Minimitzar els errors o factors que puguin alterar els resultats d'un experiment, assegurant que les dades obtingudes siguin fiables i fidels a la realitat.
- Contrastar hipòtesis.

CA 3.3 Fer experiments i prendre dades quantitatives i qualitatives sobre fenòmens biològics, geològics i ambientals seleccionant i utilitzant els instruments, eines o tècniques adequades amb correcció i precisió.

- Fer experiments que permetin entendre fenòmens biològics, geològics i ambientals.
- Utilitzar els instruments, eines i tècniques adequades amb correcció.
- Recollir i organitzar dades, tant quantitatives com qualitatives, obtingudes durant l'experiment, de forma correcta i amb el format adequat.

CA 3.4 Interpretar i analitzar resultats obtinguts en un projecte de recerca utilitzant, quan sigui necessari, eines matemàtiques i tecnològiques, reconeixent el seu abast i limitacions i obtenint conclusions raonades i fonamentades o valorant la impossibilitat de fer-ho.

CA 3.5 Establir col·laboracions dins i fora del centre educatiu en les diferents fases del projecte científic amb la finalitat de treballar amb major eficiència, tot utilitzant les eines tecnològiques adequades, valorant la importància de la cooperació en la recerca, respectant la diversitat i afavorint la inclusió.

- Establir col·laboracions dins i fora del centre educatiu en les diferents fases del projecte científic.

- Emprar eines tecnològiques adequades per millorar l'eficiència en el treball col·laboratiu.
- Valorar la importància de la cooperació en el desenvolupament de la recerca científica.
- Respectar la diversitat i afavorir la inclusió en les activitats col·laboratives del projecte.

CE 4 Cercar i utilitzar estratègies en la resolució de problemes analitzant críticament les solucions i respostes trobades i reformulant el procediment, si és necessari, per explicar fenòmens relacionats amb les ciències biològiques, geològiques i mediambientals.

CA 4.1 Resoldre problemes o explicar processos biològics, geològics o ambientals, utilitzant recursos diversos, com coneixements propis, dades i informació recaptats, raonament lògic, pensament computacional o eines digitals.

- Resoldre problemes relacionats amb processos biològics, geològics o ambientals, proposant solucions basades en coneixements i evidències científiques.
- Explicar processos biològics, geològics o ambientals utilitzant un llenguatge científic precís, entre d'altres recursos.
- Utilitzar coneixements propis, dades i informació recaptada per desenvolupar respostes adequades als problemes plantejats.
- Aplicar el raonament lògic, el pensament computacional i les eines digitals per estructurar les solucions als problemes plantejats.

CA 4.2 Analitzar críticament la solució a un problema sobre fenòmens biològics, geològics o ambientals i modificar els procediments utilitzats o conclusions obtingudes si la solució no és viable o davant noves dades aportades o recaptades amb posterioritat.

- Analitzar críticament la solució proposada sobre fenòmens biològics, geològics o ambientals, tot conclouent la seva viabilitat.
- Proposar, de manera fonamentada, esmenes o variacions als procediments o conclusions si la solució no és viable o si apareixen noves dades.

CE 5 Dissenyar, promoure i executar iniciatives relacionades amb la conservació del medi ambient, la sostenibilitat i la salut, basant-se en els fonaments de les ciències biològiques, geològiques i ambientals, per fomentar estils de vida sostenibles i saludables.

CA 5.1 Analitzar les causes i conseqüències ecològiques, socials i econòmiques dels problemes mediambientals principals des de perspectives individual, local i global, concebant-los com a grans reptes de la humanitat i basant-se en dades científiques i en els sabers de la matèria.

- Analitzar les causes dels principals problemes mediambientals basant-se en dades científiques i en els sabers de la matèria.
- Avaluar les conseqüències ecològiques, socials i econòmiques dels principals problemes mediambientals.
- Avaluar els impactes a escala individual, local i global dels principals problemes ambientals, amb el suport d'evidències científiques.
- Concebre els problemes mediambientals com a reptes globals de la humanitat que requereixen solucions col·laboratives.

CA 5.2 Proposar i posar en pràctica hàbits i iniciatives sostenibles i saludables a nivell local i argumentar sobre els efectes positius i la urgència d'adoptar-los basant-se en els sabers de la matèria.

- Proposar i implementar hàbits i iniciatives sostenibles i saludables a nivell local.
- Justificar els efectes positius dels hàbits i iniciatives sostenibles i saludables.
- Justificar la necessitat d'adoptar hàbits i iniciatives saludables com una prioritat absoluta per millorar l'entorn i la salut, basant-se en els sabers de la matèria.

CE 6 Analitzar els elements del registre geològic utilitzant fonaments científics, per relacionar-los amb els grans esdeveniments ocorreguts al llarg de la història de la Terra i amb la magnitud temporal en què es van desenvolupar.

CA 6.1 Relacionar els grans esdeveniments de la història terrestre amb determinats elements del registre geològic i amb els successos que ocorren en l'actualitat, utilitzant els principis geològics bàsics i el raonament lògic.

- Relacionar els grans esdeveniments de la història terrestre amb determinats elements del registre fòssil.
- Comparar els grans esdeveniments de la història terrestre amb els successos que ocorren en l'actualitat.
- Justificar la relació entre els grans esdeveniments de la història terrestre, els elements del registre geològic i els successos actuals utilitzant el raonament lògic i les evidències científiques.
- Aplicar els principis geològics bàsics per relacionar el passat geològic amb el present.

CA 6.2 Resoldre problemes de datació analitzant elements del registre geològic i fòssil i aplicant mètodes de datació.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. PROJECTE CIENTÍFIC

- Hipòtesi, preguntes, problemes i conjectures: plantejament amb perspectiva científica.
- Estratègies per cercar informació, col·laboració, comunicació i interacció amb institucions científiques: eines digitals, formats de presentació de processos, resultats i idees (diapositives, gràfics, vídeos, pòsters, informes i altres).
- Fonts fiables d'informació: cerca, reconeixement i utilització.
- Experiències científiques de laboratori o de camp: disseny, planificació i realització. Contrast d'hipòtesi. Controls experimentals.
- Mètodes d'anàlisi de resultats científics: organització, representació i eines estadístiques.
- Estratègies de comunicació científica: vocabulari científic, formats (informes, vídeos, models, gràfics i uns altres) i eines digitals.
- La tasca científica i els científics: contribució a les ciències biològiques, geològiques i ambientals i importància social. El paper de la dona en la ciència.
- L'evolució històrica del saber científic: la ciència com a tasca col·lectiva, interdisciplinària i en contínua construcció.

B. ECOLOGIA I SOSTENIBILITAT

- Medi ambient: definició i eines per estudiar-lo.
- El medi ambient com a motor econòmic i social: importància de l'avaluació d'impacte ambiental i de la gestió sostenible de recursos i residus.
- La relació entre la salut mediambiental, humana i d'altres éssers vius: una sola salut (*one health*).
- La sostenibilitat de les activitats quotidianes: ús d'indicadors de sostenibilitat, estils de vida compatibles i coherents amb un model de desenvolupament sostenible. Concepte de *petjada ecològica*.
- Iniciatives locals i globals per promoure un model de desenvolupament sostenible.
- Ecosistema: definició i components.

- La dinàmica dels ecosistemes: flux d'energia i cicles de la matèria (carboni, nitrogen, fòsfor i sofre). Interdependència i relacions tròfiques.
- El canvi climàtic: definició i causes del canvi climàtic actual. La seva relació amb el cicle del carboni.
- Conseqüències del canvi climàtic sobre la salut, l'economia, l'ecologia i la societat.
- Evidències científiques del canvi climàtic.
- Estratègies i eines per afrontar-lo: mitigació i adaptació.
- La pèrdua de biodiversitat: causes i conseqüències ambientals i socials.
- El problema dels residus. Els compostos xenobiòtics: els plàstics i els seus efectes sobre la naturalesa i sobre la salut humana i d'altres éssers vius.
- La prevenció i la gestió adequada dels residus.

C. HISTÒRIA DE LA TERRA I LA VIDA

- Origen de l'Univers i del Sistema Solar. Formació del planeta Terra.
- El temps geològic: magnitud, escala i mètodes de datació.
- Problemes de datació absoluta: els mètodes radiomètrics.
- Problemes de datació relativa. Estratigrafia: principis fonamentals.
- Mètodes i principis per a l'estudi del registre geològic: reconstrucció de la història geològica d'una zona. Principis geològics.
- Interpretació de talls geològics senzills.
- La història de la Terra. Principals esdeveniments geològics.
- La història de la vida a la Terra. Origen de la vida. Principals canvis en els grans grups d'éssers vius i justificació des de la perspectiva evolutiva. Les grans extincions massives. Estudi dels fòssils.
- Característiques dels éssers vius i nivells d'organització.
- Composició química dels éssers vius.
- Els principals grups taxonòmics: característiques fonamentals.
- Concepte de biodiversitat i importància de conservar-la.
- Biodiversitat de les Illes Balears. Espècies en perill d'extinció i endemismes.

D. LA DINÀMICA I COMPOSICIÓ TERRESTRES

- Estructura, dinàmica i funcions de l'atmosfera.
- Estructura, dinàmica i funcions de la hidrosfera.
- Estructura, composició de la geosfera. Mètodes d'estudi directes i indirectes.
- Estructura interna de la Terra: model geoquímic i model geodinàmic.
- Dinàmica litosfèrica. La teoria de la deriva continental. Principals proves. L'expansió del fons oceànic.
- La teoria de la tectònica de plaques. Tipus de vores, relleus, activitat sísmica i volcànica i roques resultants en cada un d'ells.
- Els processos geològics interns: magmatisme i metamorfisme.
- Els processos geològics externs: agents causals i conseqüències sobre el relleu. Formes principals de modelatge del relleu i geomorfologia.
- L'edafogènesi: factors i processos formadors del sòl. L'edafodiversitat i la importància de conservar-la.

- Els riscos naturals: relació amb els processos geològics i les activitats humanes. Estratègies de predicció, prevenció i correcció.
- Classificació i identificació de les roques segons l'origen i composició. El cicle litològic.
- Classificació químicoestructural i identificació de minerals i roques.
- La importància dels minerals i les roques: usos quotidians. L'explotació i l'ús responsable.
- La importància de la conservació del patrimoni geològic.
- Minerals i roques més característics de les Illes Balears.

E. FISIOLOGIA I HISTOLOGIA ANIMAL

- Principals teixits animals: estructura i funció.
- La funció de nutrició. Anatomia i fisiologia dels aparells digestius, respiratoris, circulatoris i excretors en diferents grups taxonòmics. Importància biològica.
- La funció de relació: fisiologia i funcionament dels sistemes de coordinació (nerviós i endocrí), dels receptors sensorials i dels òrgans efectors. L'homeòstasi.
- La funció de reproducció: importància biològica, tipus, estructures implicades en diferents grups taxonòmics.

F. FISIOLOGIA I HISTOLOGIA VEGETAL

- Principals teixits vegetals: estructura i funció.
- La funció de nutrició: la fotosíntesi, el seu balanç general i importància per a la vida en la Terra.
- La saba bruta i la saba elaborada: composició, formació i mecanismes de transport.
- La funció de relació: tipus de respostes a estímuls dels vegetals. Tropismes i nàsties.
- Influència de les fitohormones (auxines, citoquinines, etilè, etc.).
- La funció de reproducció: la reproducció sexual i asexual, rellevància evolutiva, els cicles biològics, tipus de reproducció asexual, processos implicats en la reproducció sexual (pol·linització, fecundació, dispersió de la llavor i el fruit) i la seva relació amb l'ecosistema.
- Les adaptacions dels vegetals al medi: relació entre aquestes i l'ecosistema en el qual es desenvolupen.

G. ELS MICROORGANISMES I FORMES ACEL·LULARS

- La microbiologia. Importància dels microorganismes.
- Els eubacteris i els arqueobacteris: diferències.
- El metabolisme bacterià: exemples d'importància ecològica (simbiosi i cicles biogeoquímics).
- Els microorganismes com a agents causals de malalties infeccioses: zoonosi i epidèmies.
- El cultiu de microorganismes: tècniques d'esterilització i cultiu.
- Mecanismes de transferència genètica horitzontal en bacteris: el problema de la resistència a antibiòtics.
- Les formes acel·lulars (virus, viroides i prions): característiques, mecanismes d'infecció i importància biològica.

Ciències Generals

En la societat actual multitud d'aspectes estan relacionats amb l'activitat científica, tant en el camp sanitari com en el tecnològic o en el divulgatiu. Posseir formació científica sòlida permet a cada individu defensar una opinió fonamentada davant fets que poden resultar controvertits i que formen part del dia a dia del nostre món. Aquesta matèria ofereix als alumnes formació bàsica en les quatre disciplines científiques fonamentals. A més, l'enfocament interdisciplinari característic dels ensenyaments STEM confereix al currículum el caràcter unificador que posa en evidència que les diferents ciències no són més que una especialització del conjunt global i coherent que és el coneixement científic. De fet, en el desenvolupament de la recerca com a activitat laboral, els científics relacionen coneixements, destreses i actituds de totes les disciplines per enriquir els seus estudis i contribuir de forma més eficient al progrés de la societat.

Els alumnes que cursen Ciències Generals adquireixen una comprensió general dels principis que regeixen els fenòmens del món natural. Per això, aquesta matèria parteix de les competències específiques, que tenen com a finalitat que els alumnes entenguin, expliquin i mobilitzin coneixements, destreses i actituds no sols relacionats amb la situació i les repercussions de la ciència en l'actualitat, sinó també amb els procediments de l'activitat científica i la seva rellevància en l'avenç social, la necessitat d'un tracte igualitari entre persones en la ciència i el caràcter consistent i global del conjunt de les disciplines científiques. A aquesta matèria hi podran accedir diferents perfils d'estudiants, amb diferents formacions prèvies en ciències, per la qual cosa l'adquisició dels aprenentatges essencials d'aquesta matèria es construeix a partir de les ciències bàsiques que tot alumne ha cursat durant l'educació secundària obligatòria, tot aprofundint a partir d'aquí per aconseguir les competències i els objectius propis de l'etapa del batxillerat.

Tot acompanyant les competències específiques d'aquesta matèria, es troben els criteris d'avaluació. El seu marcat caràcter competencial els converteix en avaluadors dels sabers bàsics que els alumnes han d'adquirir per desenvolupar-se en una societat que demanda esperit crític davant qüestions científiques. Les seves característiques es corresponen amb les d'un currículum que pretén desenvolupar el pensament científic perquè els ciutadans comprenguin, expliquin i raonin per què sense ciència no hi ha futur.

El desenvolupament de les competències específiques se sustenta en els sabers bàsics de la matèria, que s'estructuren en cinc blocs que inclouen els coneixements, destreses i actituds imprescindibles.

En el bloc «Construint ciència» es tracten els aspectes bàsics de l'activitat científica general: l'ús de les metodologies científiques per a l'estudi de fenòmens naturals, l'experimentació —incloent els instruments necessaris i les seves normes d'ús—, la utilització adequada del llenguatge científic i les eines matemàtiques pertinents, etc. Es tracta d'un bloc introductori que, lluny de pretendre ser tractat de manera teòrica, cerca desenvolupar destreses pràctiques útils per a la resta dels blocs.

El segon bloc, «Un univers de matèria i energia», recull dos conceptes fonamentals de la ciència: la matèria i l'energia. Aquests conceptes són essencials en l'estudi i treball de la ciència, perquè són la base per a la construcció d'aprenentatges sobre els sistemes fisicoquímics, biològics i geològics.

En el bloc «El sistema Terra» es fa una aproximació a l'estudi de la Terra i els sistemes terrestres des del punt de vista de la geologia planetària, de la tectònica de plaques i de la dinàmica de les capes fluides. A més, inclou aspectes clau encaminats a la conscienciació dels alumnes sobre la necessitat d'adoptar un model de desenvolupament sostenible i la promoció de la salut.

El bloc «Biologia per al segle XXI» tracta de la biotecnologia i la importància que té en la recerca de malalties, tècniques d'agricultura i ramaderia o recuperació mediambiental, entre d'altres.

Finalment, el bloc «Les forces que ens mouen» presenta les forces fonamentals de la naturalesa i els efectes que tenen sobre els sistemes. Aquests sabers permeten explicar aspectes tan importants com el moviment dels cossos o les deformacions de l'escorça terrestre.

En definitiva, el currículum de Ciències Generals no sols pretén conscienciar sobre la importància de les ciències i incentivar vocacions científiques i de formadors científics que tinguin un criteri propi i fonamentat per a la difusió d'idees per sobre d'afirmacions pseudocientífiques i enganyoses, sinó que proporcionarà coneixements als alumnes que vulguin explorar altres camps professionals no vinculats directament amb les ciències; coneixements i aprenentatges propis de les ciències que permetin l'enfocament rigorós i precís en la seva tasca professional. Les eines que proporciona aquest currículum conviden al desenvolupament de projectes i a la cooperació interdisciplinària, propis de la recerca científica. Això confereix a l'aprenentatge de la ciència un caràcter holístic i integrat, que enriqueix la rellevància i prepara els alumnes per afrontar el futur.

Competències específiques

CE 1 Aplicar les metodologies pròpies de la ciència, utilitzant amb precisió procediments, materials i instruments adequats, per respondre qüestions sobre processos físics, químics, biològics i geològics.

Per aconseguir l'alfabetització científica bàsica, cada alumne o alumna ha de comprendre quin és el modus operandi de tota la comunitat científica referent a l'estudi dels fenòmens naturals i quines són les eines de què es disposa per això. Les metodologies científiques són procediments fonamentals de treball en la ciència. Els alumnes han de desenvolupar les destreses d'observar, emetre hipòtesis i experimentar sobre fenòmens fisicoquímics i naturals, com també de posar en comú amb la resta de la comunitat investigadora els resultats que obtinguin, sent conscients que les respostes a processos, físics, químics, biològics i geològics són complexes i necessiten models contrastats i en revisió i validació constants.

Així mateix, encara que els alumnes no optin en el futur per dedicar-se a la ciència com a activitat professional, el desenvolupament d'aquesta competència els atorga algunes destreses pròpies del pensament científic que poden aplicar en situacions de la vida quotidiana, com la interpretació de fenòmens o el respecte pel món natural que els envolta. Això contribueix a la formació de persones compromeses amb la millora del seu entorn i de la societat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM1, STEM2, STEM3, CD1, CD3, CPSAA4, CE1.

CE 2 Comprendre i explicar els processos de l'entorn mitjançant els principis, lleis i teories científics adequats, per adquirir una visió holística del funcionament del medi natural.

El desenvolupament de la competència científica té com a finalitat essencial comprendre els processos de l'entorn i interpretar-los a la llum dels principis, lleis i teories científiques fonamentals. Amb el desenvolupament d'aquesta competència específica també es contribueix a desenvolupar el pensament científic, la qual cosa és clau per a la creació de nous coneixements.

A més, l'aplicació dels coneixements està en línia amb els principis de l'aprenentatge STEM, que pretén adoptar l'enfocament de les ciències com un tot integrat. Els alumnes que cursen aquesta matèria aprenen a relacionar conceptes i a trobar-hi els coneixements, destreses i actituds necessaris per a l'alfabetització científica general.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP1, STEM1, STEM2, STEM4, CD1, CPSAA1.1.

CE 3 Argumentar sobre la importància dels estils de vida sostenibles i saludables, basant-se en fonaments científics, per adoptar-los i promoure'ls en el seu entorn.

Actualment un dels reptes més gran i important al qual s'enfronta la humanitat és la degradació mediambiental que amenaça amb posar en perill el desenvolupament econòmic i la societat del benestar. Una condició indispensable per tractar aquest desafiament és adoptar un model de desenvolupament sostenible. Per això, és essencial que la ciutadania compregui la seva

dependència del medi natural per així valorar la importància de la seva conservació i actuar de manera conseqüent i compromesa amb aquest objectiu.

S'ha de destacar també que l'adopció d'estils de vida sostenibles és sinònim de manteniment i millora de la salut, perquè hi ha un vincle estret entre el benestar humà i la conservació dels pilars sobre els quals aquest se sustenta.

L'adquisició i el desenvolupament d'aquesta competència específica permetrà als alumnes, a través del coneixement del funcionament del seu organisme i dels ecosistemes, comprendre la relació entre la salut, la conservació del medi ambient i el desenvolupament econòmic i social i convertir-se així en persones compromeses i crítiques amb els problemes del seu temps.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM2, STEM4, CD2, CPSAA2, CC4, CEC1.

CE 4 Aplicar el pensament científic i els raonaments lògics i matemàtics, mitjançant la cerca i selecció d'estratègies i eines apropiades, per resoldre problemes relacionats amb les ciències experimentals.

El raonament és una eina essencial en la recerca científica, perquè és necessari per plantejar hipòtesis o noves estratègies que permetin continuar avançant i aconseguir els objectius proposats. Així mateix, en certes disciplines científiques no és possible obtenir evidències directes dels processos o objectes d'estudi, per la qual cosa es requereix utilitzar el raonament lògic i matemàtic per connectar els resultats amb la realitat que reflecteixen. De la mateixa manera, és comú trobar escenaris de la vida quotidiana que requereixen l'ús de la lògica i el raonament.

La inclusió d'aquesta competència específica en el currículum de Ciències Generals pretén que els alumnes aprenguin que es pot arribar als mateixos resultats utilitzant eines i estratègies diferents, sempre que siguin fiables i estiguin contrastades. Així mateix, se cerca la consideració de l'error com una eina per descartar línies de treball i una manera d'aprendre en què es milloren l'autocrítica, la resiliència i les destreses necessàries per a la col·laboració entre iguals.

Cal també destacar que la resolució de problemes és un procés complex on es mobilitzen no sols les destreses per al raonament, sinó també els coneixements sobre la matèria i actituds per afrontar els reptes de manera positiva. Per això, és imprescindible que els alumnes desenvolupin aquesta competència específica, perquè els permetrà madurar intel·lectualment i millorar la seva resiliència, per tractar amb èxit diferents tipus de situacions a les quals s'enfrontaran al llarg de la vida personal, social, acadèmica i professional.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CP1, STEM1, STEM2, CD1, CPSAA1.1, CC3, CE1.

CE 5 Analitzar la contribució de la ciència i de les persones que s'hi dediquen, amb perspectiva de gènere i entenent-la com un procés col·lectiu i interdisciplinari en contínua construcció, per valorar el seu paper essencial en el progrés de la societat.

El desenvolupament científic i tecnològic contribueix al progrés de la societat. No obstant això, l'avenç de la ciència i la tecnologia depèn de la col·laboració individual i col·lectiva. Per això, la finalitat d'aquesta competència específica és formar una ciutadania amb un patrimoni científic ric i amb vocació científica com a via per millorar de la nostra qualitat de vida.

A través d'aquesta competència específica, els alumnes adquireixen consciència sobre la rellevància que la ciència té en la societat actual. Així mateix, reconeix el caràcter interdisciplinari de la ciència, marcat per una clara interdependència entre les diferents disciplines de coneixement que enriqueix tota activitat científica i que es reflecteix en un desenvolupament holístic de la recerca i el treball en ciència.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM4, CD3, CPSAA4, CC1, CEC1.

CE 6 Utilitzar recursos variats, amb sentit crític i ètic, per cercar i seleccionar informació contrastada i establir col·laboracions.

La comunicació i la col·laboració són components inherents al procés d'avenç científic. Part d'aquest procés comunicatiu implica cercar i seleccionar informació científica publicada en fonts fidedignes, que s'ha d'interpretar per respondre a preguntes concretes i establir conclusions fonamentades. Per això, és necessari analitzar la informació obtinguda de manera crítica, tenint en compte l'origen, diferenciant les fonts adequades de les menys fiables.

La cooperació és un altre aspecte essencial de les metodologies científiques i té com a objectiu millorar l'eficiència del treball en conjuminar els esforços de diverses persones o equips mitjançant l'intercanvi d'informació i recursos, s'aconsegueix així un efecte sinèrgic.

A més, desenvolupar aquesta competència específica és de gran utilitat en altres entorns professionals no científics, com també en el context personal i social, per exemple, en l'aprenentatge al llarg de la vida o en l'exercici d'una ciutadania democràtica activa. La comunicació i col·laboració impliquen el desplegament de destreses socials, sentit crític, respecte a la diversitat i, amb freqüència, la utilització eficient, ètica i responsable dels recursos tecnològics, per la qual cosa aquesta competència és essencial per al ple desenvolupament dels alumnes com a part de la societat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM3, STEM4, CD1, CD2, CD3, CPSAA4, CC3.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Aplicar les metodologies pròpies de la ciència, utilitzant amb precisió procediments, materials i instruments adequats, per respondre qüestions sobre processos físics, químics, biològics i geològics.

CA 1.1 Plantejar i respondre qüestions sobre processos observats en l'entorn, seguint les pautes de les metodologies científiques.

- Formular preguntes i/o hipòtesis relacionades amb fenòmens observats en l'entorn.
- Resoldre qüestions per explicar fenòmens de la naturalesa aplicant el mètode científic.

CA 1.2 Contrastar hipòtesis i fer experiments en laboratoris o en entorns virtuals, seguint les normes de seguretat corresponents.

- Aplicar el mètode científic per a la validació de les hipòtesis plantejades.
- Dissenyar i fer experiments científics adequats per contrastar hipòtesis.
- Utilitzar les eines i tècniques adequades per fer els experiments seguint les normes de seguretat corresponents.

CA 1.3 Comunicar els resultats d'un experiment o treball científic, utilitzant els recursos adequats i d'acord amb els principis ètics bàsics.

- Transmetre de manera clara i rigorosa els resultats d'un experiment o treball científic tant de manera oral com escrita.
- Utilitzar el vocabulari científic adequat en la comunicació d'informació.
- Comunicar els resultats de l'experimentació o treball científic utilitzant els recursos adequats en cada cas (gràfics, taules, vídeos, informes, diagrames, fórmules, esquemes i símbols, entre d'altres) i d'acord amb els principis ètics bàsics.
- Comunicar de manera correcta les magnituds i els càlculs, emprant el Sistema Internacional d'Unitats i la notació científica per expressar els resultats.
- Extreure conclusions sobre les diferents qüestions plantejades.

CE 2 Comprendre i explicar els processos de l'entorn utilitzant els principis, lleis i teories científiques adequats, per adquirir una visió holística del funcionament del medi natural.

CA 2.1 Analitzar i explicar fenòmens de l'entorn i representar-los mitjançant expressions, taules, gràfiques, models, simulacions, diagrames o altres formats.
- Comprendre fenòmens de l'entorn a partir de models, simulacions, diagrames o altres formats.
- Explicar fenòmens de l'entorn representant-los mitjançant expressions, taules, gràfiques, diagrames o altres formats.
- Analitzar i explicar diferents fenòmens de l'entorn que afecten a les Illes Balears; tals com la salinització dels aqüífers, DANA o retrocés de les platges, entre d'altres.
CA 2.2 Explicar fenòmens que ocorren en l'entorn, utilitzant principis, lleis i teories de les ciències de la naturalesa.
- Explicar diferents processos relacionats amb els sabers de la matèria.
- Utilitzar principis, lleis i teories de les ciències de la naturalesa per explicar fenòmens sobre l'entorn.
CA 2.3 Reconèixer i analitzar els fenòmens fisicoquímics més rellevants i explicar-los a través de les lleis o teories científiques principals.
- Reconèixer els fenòmens fisicoquímics més rellevants.
- Analitzar i explicar els fenòmens fisicoquímics a través dels principis, lleis o teories científiques.
CA 2.4 Explicar, emprant els fonaments científics adequats, els elements i els processos bàsics de la biosfera i la geosfera.
- Explicar diferents processos bàsics de la biosfera, tals com la fotosíntesi, la circulació de la matèria o la successió ecològica, entre d'altres.
- Explicar diferents processos bàsics de la geosfera, tals com la meteorització de les roques, l'activitat volcànica i sísmica, la circulació atmosfèrica i oceànica, l'agent geològic implicat a diferents modelats del relleu, entre d'altres.

CE 3 Argumentar sobre la importància dels estils de vida sostenibles i saludables, basant-se en fonaments científics, per adoptar-los i promoure'ls en el seu entorn.

CA 3.1 Adoptar i promoure hàbits compatibles amb un model de desenvolupament sostenible i valorar-ne la importància utilitzant fonaments científics.
- Adoptar i promoure hàbits compatibles amb un model de desenvolupament sostenible.
- Valorar la importància d'adoptar hàbits sostenibles utilitzant fonaments científics.
CA 3.2 Adoptar i promoure hàbits saludables (dieta equilibrada, higiene, vacunació, ús adequat d'antibiòtics, reduït al consum de drogues legals i il·legals, exercici físic, higiene de la son, postures adequades, etc.) i valorar-ne la importància, utilitzant els fonaments de la fisiologia humana.
- Adoptar i promoure hàbits saludables (dieta equilibrada, higiene, vacunació, ús adequat d'antibiòtics, reduït al consum de drogues legals i il·legals, exercici físic, higiene de la son, postures adequades, etc.).
- Valorar la importància d'adoptar hàbits saludables utilitzant fonaments de la fisiologia humana.

CE 4 Aplicar el pensament científic i els raonaments lògics i matemàtics, mitjançant la cerca i selecció d'estratègies i d'eines apropiades, per resoldre problemes relacionats amb les ciències experimentals.

CA 4.1 Resoldre problemes relacionats amb fenòmens i processos físics, químics, biològics i geològics utilitzant el pensament científic i el raonament lògic i matemàtic, tot cercant estratègies alternatives de resolució quan sigui necessari.
- Resoldre problemes relacionats amb fenòmens i processos físics, químics, biològics i geològics emprant el pensament científic.
- Emprar el raonament lògic i matemàtic en la resolució de problemes.

- Cercar estratègies alternatives i complementàries quan sigui necessari (per exemple, ús de diagrames, esquemes gràfics, diagrames de flux o taules).

CA 4.2 Analitzar críticament la solució d'un problema relacionat amb fenòmens i processos físics, químics, biològics i geològics, modificant les conclusions o les estratègies utilitzades si la solució no és viable, o davant noves dades aportades.

- Analitzar críticament la solució d'un problema relacionat amb fenòmens i processos físics, químics, biològics i geològics.
- Modificar les conclusions o les estratègies si la solució no és viable.
- Reconsiderar les conclusions davant noves dades aportades.

CE 5 Analitzar la contribució de la ciència i de les persones que s'hi dediquen, amb perspectiva de gènere i entenent-la com un procés col·lectiu i interdisciplinari en contínua construcció, per valorar el seu paper essencial en el progrés de la societat.

CA 5.1 Reconèixer la ciència com una àrea de coneixement global analitzant la interrelació i interdependència entre cadascuna de les disciplines que la formen.

- Reconèixer la ciència com una àrea de coneixement global.
- Analitzar la interrelació entre les disciplines que conformen la ciència.

CA 5.2 Reconèixer la rellevància de la ciència en el progrés de la societat, valorant l'important paper que juguen les persones en l'acompliment de la recerca científica.

- Reconèixer la rellevància de la ciència en el progrés de la societat.
- Valorar l'important paper que juguen les persones en l'acompliment de la recerca científica.

CE 6 Utilitzar recursos variats, amb sentit crític i ètic, per cercar i seleccionar informació contrastada i establir col·laboracions.

CA 6.1 Cercar, contrastar i seleccionar informació sobre fenòmens i processos físics, químics, biològics o geològics en diferents formats, utilitzant els recursos necessaris, tecnològics o d'un altre tipus.

- Cercar, contrastar i seleccionar informació sobre fenòmens i processos físics, químics, biològics o geològics en diferents formats (gràfics, articles, infografies, taules, etc.).
- Utilitzar els recursos necessaris, com els analògics (manuals i llibres especialitzats) o tecnològics (recursos digitals, com ara pàgines web especialitzades, cercadors acadèmics, simuladors o programari).

CA 6.2 Establir col·laboracions, utilitzant els recursos necessaris en les diferents etapes del projecte científic, per fer activitats o resoldre problemes.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. CONSTRUIR CIÈNCIA

- Metodologies pròpies de la recerca científica per identificar i formular qüestions, elaborar hipòtesis i comprovar-les experimentalment.
- Concepte de *ciència* i les seves característiques.
- Concepte de *lleï, principi, postulat i teoria*. Identificació de les diferències.
- Classificació de les ciències en *factuals i experimentals*.
- Experiments i projectes de recerca: ús d'instrumental adequat, controls experimentals i raonament lògic i matemàtic.
- Mètodes d'anàlisi dels resultats obtinguts en la resolució de problemes i qüestions científiques relacionats amb l'entorn.
- Les fases del mètode científic.

- Tipus de metodologies investigadores.
- Fonts veraces i mitjans de col·laboració: cerca d'informació científica en diferents formats i amb eines adequades.
- Informació científica: interpretació i producció amb un llenguatge adequat. Desenvolupament del criteri propi basat en l'evidència i el raonament.
- Les pseudociències i les seves característiques.
- Contribució dels científics i de les científiques a les principals fites de la ciència per a l'avenç i la millora de la societat.
- Aspectes positius i negatius de la recerca com a activitat humana.

B. UN UNIVERS DE MATÈRIA I ENERGIA

- Sistemes materials macroscòpics: ús de models microscòpics per analitzar les seves propietats i dels seus estats d'agregació, com també dels processos físics i químics de canvi.
- Característiques dels principals estats d'agregació de la matèria (sòlid, líquid, gas i plasma). Exemples.
- Gràfiques de temperatura-estat d'agregació i el seu anàlisi.
- Teoria cinètico-molecular i les funcions que fan pressió i temperatura.
- Classificació dels sistemes materials en funció de la composició: aplicació a la descripció dels sistemes naturals i a la resolució de problemes relacionats.
- Concepte de *mol*.
- Càlcul de masses moleculars de diferents composts i/o substàncies.
- Mescles homogènies i heterogènies.
- Dissolucions. Càlcul de les concentracions (% en massa, % en volum, g/L i molaritat).
- L'estructura interna de la matèria i la seva relació amb les regularitats que es produeixen en la taula periòdica. Reconeixement de la seva importància històrica i actual.
- Estructura atòmica i principals característiques dels diferents models atòmics.
- Concepte d'*isotopia*, càlcul d'abundàncies i exemples d'usos d'isòtops.
- Configuració electrònica dels elements.
- Origen i sentit de la taula periòdica. Classificació en funció del grup, caràcter metàl·lic i bloc (capa electrònica).
- Formació de composts químics: la nomenclatura com a base de l'alfabetització científica bàsica que permeti establir la comunicació eficient amb tota la comunitat científica.
- Formulació d'hidrurs, òxids, hidròxids, àcids hidràcids i alguns composts ternaris d'importància industrial (àcid sulfúric, àcid nítric, sosa càustica, etc.).
- Transformacions químiques dels sistemes materials i lleis que els regeixen: importància en els processos industrials, mediambientals i socials del món actual.
- Energia continguda en un sistema, les seves propietats i les seves manifestacions: teorema de conservació de l'energia mecànica i processos termodinàmics més rellevants.
- Resolució de problemes relacionats amb el consum energètic i la necessitat de desenvolupament sostenible.
- Ajustament d'equacions químiques i realització de càlculs estequiomètrics senzills.
- Identificació de la tipologia de reaccions senzilles: combustions i neutralitzacions.

C. EL SISTEMA TERRA

- L'origen de l'Univers: la teoria del Big Bang. La formació del Sistema Solar: la hipòtesi nebular i dels planetesimals.

- L'origen de la Terra: el procés d'acreció, la formació del nucli i l'escorça terrestre. L'activitat volcànica i la creació de l'atmosfera i la hidrosfera.
- Relació de l'origen de l'Univers, Sistema Solar i la Terra amb les seves característiques.
- Forma i moviments de la Terra: rotació, translació, precessió i nutació.
- L'excentricitat de l'òrbita de la Terra. Les estacions: equinoccis i solsticis.
- Forma i moviments de la Lluna. Origen, característiques i fases lunars. La relació Sol, Terra i Lluna: els eclipsis i les marees.
- Estructura de la geosfera. Model geoquímic i model dinàmic.
- Estructura de la litosfera: principals plaques tectòniques i tipus de límits.
- La deriva continental com a inici de la teoria de la tectònica de plaques. L'expansió del fons oceànic.
- La teoria de la tectònica de plaques.
- Processos geològics interns: volcans i terratrèmols.
- Processos geològics externs: erosió, transport i sedimentació.
- Les capes fluïdes de la Terra. La hidrosfera: distribució de l'aigua a la Terra i la seva funció reguladora. El cicle de l'aigua. Els corrents oceànics. L'atmosfera: estructura i funcions. Dinàmica atmosfèrica. El clima i grans biomes. Edafogènesi i estructura del sòl.
- L'origen de la vida en la Terra. Hipòtesis destacades: origen diví, generació espontània, síntesi prebiòtica, panspèrmia.
- Controvèrsia actual: panspèrmia *versus* evolució molecular i cel·lular.
- Condicions particulars de la Terra que la fan habitable.
- La possibilitat de vida en altres planetes.
- L'ecosistema: concepte, components i interaccions. Relació entre els components biòtics i abiòtics.
- Factors biòtics: relacions intraespecífiques i interespecífiques.
- Factors abiòtics: sòl, composició química de l'aigua, clima.
- Els éssers vius com a components biòtics de l'ecosistema. Classificació: productors, consumidors i descomponedors. La diversitat biològica i l'origen de la biodiversitat; principis bàsics de la teoria de l'evolució. Adaptacions al medi.
- Dinàmica dels ecosistemes. Les relacions tròfiques als ecosistemes. Fluxos d'energia i cicles de la matèria. Els cicles biogeoquímics. Paràmetres tròfics: biomassa i producció biològica. L'ecosistema al llarg del temps: successió, autoregulació i regressió. Estratègies de la k i de la r. Resolució de problemes relacionats.
- Principals problemes ambientals. Contaminació atmosfèrica: gasos d'efecte hivernacle, l'efecte hivernacle, el forat de la capa d'ozó. L'escalfament global i el canvi climàtic.
- Contaminació de l'aigua: eutrofització, salinització dels aqüífers a les Illes Balears.
- Desertificació i desertització.
- Destrucció dels espais naturals i pèrdua de biodiversitat.
- Riscos geològics: causes i conseqüències.
- El model de desenvolupament sostenible. Recursos renovables i no renovables: la importància de l'ús i explotació responsables. Les energies renovables. La prevenció i la gestió de residus. L'economia circular.
- La relació entre la conservació mediambiental, la salut humana i el desenvolupament econòmic de la societat. Concepte *una sola salut (one health)*.

D. BIOLOGIA PER AL SEGLE XXI

- Els bioelements. Classificació i característiques.
- Biomolècules orgàniques i inorgàniques. Composició química i estructura bàsica. Glúcids, lípids, proteïnes i àcids nucleics.
- Relació entre estructura i funcions biològiques de les biomolècules.
- Expressió de la informació genètica: processos implicats. Dogma central de la biologia molecular.
- El codi genètic: característiques i relació amb la seva funció biològica. Problemes d'aplicació del codi genètic en la traducció.
- Concepte d'*enginyeria genètica*. Tècniques d'enginyeria genètica i les seves aplicacions: PCR, enzims de restricció, clonació molecular, CRISPR-CAS9, etc. Possibilitats de la manipulació dirigida de l'ADN.
- Concepte de *biotecnologia*. Els microorganismes i la biotecnologia. Aplicacions en medicina, agricultura, ramaderia, recuperació mediambiental i processos industrials.
- La transmissió genètica de caràcters: principis bàsics de genètica mendeliana. Resolució de problemes i anàlisis de les proporcions de genotips i fenotips.
- Malalties infeccioses i no infeccioses.
- Principals agents infecciosos.
- Conceptes de *pandèmia*, *epidèmia* i *zoonosi*.
- Les vacunes: mecanisme d'acció i la seva importància.
- Els antibiòtics: concepte i la importància de l'ús adequat.

E. LES FORCES QUE ENS MOUEN

- Les quatre forces fonamentals de la natura: gravitatòria, electromagnètica, nuclear forta i nuclear dèbil. Fenòmens relacionats amb aquestes forces.
- La llei fonamental de la gravitació: concepte, paràmetres i aplicació. Càlcul d'acceleracions de la gravetat a la superfície d'alguns planetes segons les seves característiques (massa i radi).
- Concepte de *força*.
- Les tres lleis de Newton: concepte i aplicació amb càlculs de la segona llei en problemes senzills, amb forces alineades amb els eixos cartesianes, amb o sense fregament.
- Lleis de l'estàtica: estructures en relació amb la física, la biologia, la geologia o l'enginyeria.
- Moments d'una força, amb braç i força perpendiculars. Concepte i càlcul.
- Condicions d'equilibri: equilibri de forces i equilibri de moments.
- Aplicació de càlculs d'equilibri de forces i de moments a casos de la vida quotidiana.
- Conceptes de diversos aspectes cinemàtics: *posició*, *velocitat*, *acceleració*, *espai recorregut*, *desplaçament* i *trajectòria*.
- Estudi dels casos del moviment rectilini uniforme (MRU) i del moviment rectilini uniformement accelerat (MRUA), amb especial atenció als tirs verticals i les caigudes lliures.
- Estudi dels casos del moviment circular uniforme (MCU) i del moviment circular uniformement accelerat (MCUA).
- Càlculs de temps, espais, angles, velocitats i acceleracions.
- Definició de moment lineal d'una partícula i el seu càlcul.
- Principi de conservació del moment lineal d'un sistema de partícules aplicat a xocs i col·lisions en una sola direcció alineada amb un dels eixos cartesianes. Casos: ambdues partícules acostant-se en sentits contraris; ambdues partícules acostant-se en el mateix sentit; i amb una partícula en repòs.
- Concepte d'*energia mecànica* (potencial i cinemàtica).

- Principi de conservació de l'energia mecànica.
- Aplicació al cas del tir vertical o la caiguda lliure per calcular altures o velocitats.
- Lleis de la mecànica relacionades amb el moviment: comportament d'un objecte mòbil i les seves aplicacions, per exemple, en la seguretat vial o en el desenvolupament tecnològic.

Cor i Tècnica Vocal

El cant ha estat, des dels inicis de la humanitat, un dels modes d'expressió artística més antics i universals. Cantar és una activitat connatural a l'ésser humà i l'ús de la veu com a instrument proporciona una capacitat expressiva extraordinàriament rica. A diferència de molts altres instruments musicals, la pràctica i la iniciació tècnica al cant són relativament accessibles, gràcies a la connexió directa entre el cos i el so que es produeix en el moment de cantar. Això permet abordar amb facilitat una gran varietat de peces vocals de diferents estils en un període de temps relativament curt.

El cor ofereix als estudiants l'oportunitat de posar en pràctica diversos estils musicals i els aporta una dimensió emocional i comunicativa que conflueix amb la dels seus companys i companyes en l'assoliment d'objectius col·lectius. Participar en un cor no només és una experiència enriquidora sinó també una oportunitat única per explorar i experimentar diferents manifestacions culturals. Els alumnes poden traslladar a la pràctica els coneixements adquirits en cursos anteriors i interpretar una àmplia gamma de peces de diferents períodes històrics, cultures i estils. Així, desenvolupen habilitats tècniques i artístiques mentre coneixen de manera més profunda el patrimoni musical global.

La matèria de Cor i Tècnica Vocal s'imparteix en dos cursos, per la qual cosa s'espera que el currículum es desenvolupi de manera progressiva. El seu caràcter eminentment pràctic la converteix en un espai d'expressió artística col·lectiva, en què s'interpreten amb la veu i el cos un repertori extens i variat, es desenvolupa i millora l'escolta activa, la respiració, la fonació, la ressonància vocal, els hàbits posturals o els moviments que poden acompanyar el cant. Aquesta mateixa naturalesa pràctica convida a vincular la matèria amb altres en les quals també es cultiven destreses musicals, vocals, corporals o de planificació i gestió de projectes artístics.

La matèria està dissenyada a partir de quatre competències específiques, que es vinculen amb els objectius de l'etapa i amb les competències clau previstes per al batxillerat. Les competències específiques permeten als alumnes consolidar el criteri estètic, estimular l'hàbit d'escolta i ampliar les possibilitats de gaudi de la música. Els faciliten, igualment, desenvolupar la veu i el cos com a instruments de comunicació, reforçant-ne l'autoestima i l'autoconfiança. A més, potencien la comunicació artística rica i el desenvolupament de valors col·lectius. Finalment, afavoreixen el creixement personal, l'enriquiment de l'entorn cultural i la identificació d'oportunitats de desenvolupament en diferents àmbits.

A fi de valorar el grau d'assoliment de les competències específiques, s'han elaborat els criteris d'avaluació que se'n desprenen directament. En alguns casos, es manté el mateix criteri per als dos cursos de batxillerat, perquè s'entén que la gradació es fa mitjançant l'aprofundiment en l'aplicació o selecció del repertori que s'aborda.

Els sabers bàsics es presenten organitzats en tres blocs: «Anàlisi», «Tècnica vocal» i «Pràctica de conjunt». Aquests blocs engloben els coneixements, les destreses i les actituds necessaris per desenvolupar les competències específiques de la matèria i apareixen assignats a cada curs, encara que també es preveuen sabers comuns a tota l'etapa. En el bloc «Anàlisi», s'inclouen, entre d'altres, el vocabulari específic, les estratègies d'escolta activa, els recursos interpretatius i escènics, o les característiques bàsiques de diferents estils i els gèneres musicals. En el bloc «Tècnica vocal», es recullen sabers relatius a, per exemple, la cura de la veu i la postura del cos, els elements de la producció vocal o les improvisacions i les vocalitzacions. Finalment, entre els sabers inclosos en el tercer bloc, «Pràctica de conjunt», s'hi troben aquells que estan directament relacionats amb el so de conjunt, els objectius grupals, el repertori de cor o les indicacions de la direcció.

S'espera que els alumnes siguin capaços de posar en funcionament tots els sabers bàsics en el marc de tasques complexes on actuïn com a agents socials progressivament autònoms i gradualment

responsables del procés d'aprenentatge propi. Es recomana proposar aquestes tasques quan els alumnes assumeixin diferents rols en diferents manifestacions i propostes, de manera que es converteixin en part viva de la recreació artística. Per això, resultarà positiu que l'organització de la matèria s'enfoqui en la pràctica musical i permeti que els alumnes actuïn davant diferents tipus de públic i en diferents escenaris, compartint el gaudi musical i enriquint la vida cultural de l'entorn. En aquest sentit, resulta convenient seleccionar un repertori ric i variat i considerar referències culturals múltiples. L'organització d'aquest tipus de produccions, que pot encabir altres manifestacions escèniques com ara la dansa, el teatre o la performance, permetrà integrar els aprenentatges d'altres matèries i potenciarà, a més, nous talents tècnics i artístics.

Competències específiques

CE 1 Escoltar i visionar de manera activa peces vocals de diferents estils, gèneres i cultures, analitzar els trets d'estil i les característiques de la interpretació, per desenvolupar el criteri estètic, estimular l'hàbit d'escolta activa i ampliar les possibilitats de gaudi de la música.

L'escolta i el visionat actius són indispensables per analitzar una proposta musical. Els elements estilístics comuns i la tradició en la interpretació constituïran els referents bàsics d'aquesta anàlisi, que serà formulada amb ajuda del llenguatge tècnic apropiat. Es prestarà especial atenció a la relació del text amb la música per considerar el seu reflex en la interpretació. Al seu torn, el visionat d'actuacions, en directe o gravades, ajudarà a aprofundir en les intencions expressives i a descobrir les maneres en què el llenguatge corporal acompanya l'execució musical i la proposta escènica, en el seu cas.

L'elecció d'un ventall de peces vocals ampli permetrà als alumnes ampliar els seus gustos, formar-se un criteri estètic propi i potenciar la construcció de la identitat personal i cultural basada en el respecte a la diversitat. Per part seva, la pràctica sistemàtica de l'escolta activa podrà refinar l'anàlisi i influir en altres escoltes més àmplies i personals. En concret, en la pràctica coral, tornarà més complexa perquè requereix l'escolta del so propi, del so dels altres i del so del conjunt mentre la persona dirigeix, executa o improvisa. A més, per assegurar la interacció, la incorporació de l'expressió corporal demanda també l'atenció cap al moviment propi i de la resta d'integrants.

Escoltar i veure per aprendre, aplicar a les futures produccions i interpretacions pròpies allò que s'ha entès, reflexionat i interioritzat, forma una part crucial de l'aprenentatge i pot implicar un aspecte motivador per a la millora.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP3, STEM2, CPSAA1.1, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1.

CE 2 Expressar-se vocalment i corporalment, de manera individual i col·lectiva, a través de l'aplicació de diferents tècniques i la realització d'activitats d'improvisació, per reforçar l'autoestima i l'autoconfiança i desenvolupar la veu i el cos com a instruments de comunicació.

Les habilitats del cant s'adquireixen posant en pràctica diverses tècniques que impliquen l'aparell fonador i la resta del cos. Per això, és crucial que els alumnes adoptin una actitud d'escolta activa del seu cos i del so que aquest emet i que, al mateix temps, desenvolupin la percepció global del grup, tant en l'aspecte sonor com en l'àmbit del moviment. Només d'aquesta manera, es podran abordar apropiadament les demandes musicals del repertori, del seu text i de la improvisació, com també les necessitats de la posada en escena.

A través de diferents pràctiques d'improvisació vocal i d'expressió corporal, es poden crear espais per experimentar. La realització d'aquestes activitats ha de constituir un mitjà perquè, a partir de la relaxació, la desinhibició i la cerca de la confiança en els altres, els alumnes explorin la seva veu i en reconeguin el so i el so dels seus companys com a senyal d'identitat pròpia i inimitable. Es tracta, en definitiva, que els alumnes puguin vèncer les pors i resistències i siguin capaços de valorar la diversitat i gestionar les seves incerteses i inseguretats. L'acceptació de la veu pròpia com a projecció personal, com també l'ocupació adequada i saludable d'aquesta, reforçaran la seva autoestima i contribuiran a l'equilibri físic i emocional de la persona i del grup. En aquest context,

cobra especial rellevància l'adquisició de tècniques per a la cura de la veu i del cos com a instrument viu.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA2, CPSAA3.1, CC1, CE2, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 3 Interpretar peces de diferents estils i gèneres musicals, participant en diferents formacions vocals, per potenciar la comunicació artística rica i el desenvolupament de valors col·lectius.

La interpretació de peces de diferents repertoris, expressats en diferents idiomes i provinents de cultures i èpoques diverses, contribueix a eixamplar el camp expressiu. A més, pot constituir un element motivador per als alumnes, perquè els repertoris els acostin a una varietat d'estètiques enriquidores, recursos, tècniques interpretatives i propostes escèniques i, sobretot, a una gran diversitat d'emocions emanades tant dels textos com de la música. L'acostament a aquesta diversitat pot ser aprofitada per identificar exemples vocals, gestuals i corporals que il·lustrin eficaçment models a seguir.

L'elecció del repertori ha d'estar directament vinculada amb les capacitats que desenvolupi aquest «instrument col·lectiu» que és el cor. L'evolució del grup i de cada persona que el compon manté una relació estreta, de mútua influència, però hi ha concordança directa entre ambdues, ja que les persones i el grup no sempre evolucionen de manera sincronitzada. Per això i pera atendre adequadament l'alt grau de diversitat musical i vocal dels alumnes, es pot recórrer al treball en grups vocals reduïts i d'acompanyaments instrumentals la qual cosa, a més, enriqueix el repertori seleccionat.

Durant els assaigs, els alumnes perfeccionaran la tècnica i l'expressió vocal i corporal i l'adequaran al servei del conjunt i a les directrius de la direcció. Aquests aprenentatges es realitzaran en un marc cooperatiu, en el qual les dinàmiques de grup preveuran l'assoliment d'objectius col·lectius mitjançant la integració de les diverses personalitats a través de l'aportació del so personal de les seves veus.

El poder sinèrgic del cant com a aglutinador d'energies constitueix una eina per fomentar la socialització i l'empatia amb els altres. Compartir el so propi a través del cant és compartir l'energia pròpia amb els altres i desenvolupar l'expressió col·lectiva, convertint l'experiència de cantar en un vincle emocional vigorós entre les persones que integren el cor.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP1, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 4 Participar en projectes escènics, amb actuacions i tasques pròpies de la producció, per afavorir el creixement artístic personal, enriquir l'entorn cultural i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

El disseny i la posada en escena d'un projecte escènic requereix treball en equip. Participar en procés de creació conjunt —des de l'inici de la idea fins a la cristallització del producte— contribueix a fomentar la iniciativa i l'autonomia dels alumnes, a la resolució creativa de les dificultats oposades i a l'assumpció de responsabilitats individuals per aconseguir l'objectiu comú.

El projecte facilita la posada en pràctica dels recursos musicals adquirits i requereix que es prengui consciència dels condicionants i limitacions tècnics: només així els alumnes podran reforçar la seva confiança i treure el màxim profit a les seves possibilitats. La participació artística en l'escenari implica també la gestió emocional i el reconeixement del públic en aquest espai de comunicació.

Finalment, el projecte pot comportar el treball multidisciplinari i l'ús de diferents aplicacions i eines tecnològiques, analògiques i digitals, orientant la producció escolar a situacions professionals artístiques i de gestió. En aquest sentit, tant l'actuació com l'acompliment d'alguna de les funcions de la producció artística (preproducció, organització d'assaigs, suport tècnic o difusió) permetran als alumnes reconèixer les seves aptituds i descobrir diferents oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional lligades a l'àmbit de la música.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CD3, CD5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CE1, CCEC3.1, CCEC4.1.

Cor i Tècnica Vocal I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Escoltar i visionar de manera activa peces vocals de diferents estils, gèneres i cultures i analitzar els trets d'estil i les característiques de la interpretació, per desenvolupar el criteri estètic, estimular l'hàbit d'escolta activa i ampliar les possibilitats de gaudi de la música.

CA 1.1 Analitzar peces vocals explicant de manera raonada les qualitats que les fan afins a un estil, a un gènere o a una cultura, com també altres característiques de la interpretació i de la posada en escena.

- Analitzar peces vocals argumentant les qualitats que les fan afins a un estil, gènere o cultura.
- Explicar altres característiques de la interpretació.
- Exposar els trets bàsics de la posada en escena.

CE 2 Expressar-se vocalment i corporalment, de manera individual i col·lectiva, a través de l'aplicació de tècniques diverses i fer activitats d'improvisació per reforçar l'autoestima i l'autoconfiança i desenvolupar la veu i el cos com a instruments de comunicació.

CA 2.1 Fer exercicis i improvisacions per desenvolupar l'escolta activa i la capacitat vocal mitjançant tècniques vocals i corporals sanes i reforçar l'autoestima i l'autoconfiança.

- Fer exercicis i improvisacions per desenvolupar l'escolta activa i la capacitat vocal.
- Aplicar tècniques vocals i corporals sanes en els exercicis i improvisacions realitzats.
- Valorar la contribució dels exercicis fets en l'autoestima i l'autoconfiança i reflexionar sobre els progressos personals.

CE 3 Interpretar peces d'estils i gèneres musicals diversos, participant en diferents formacions vocals, per potenciar la comunicació artística rica i el desenvolupament de valors col·lectius.

CA 3.1 Participar com a intèrpret de cor, demostrar eficàcia, escolta activa i expressió vocal i corporal adequada al servei del conjunt i segons les directrius de la direcció.

- Participar activament i eficaçment com a intèrpret de cor.
- Demostrar escolta activa durant les interpretacions i ajustar la pròpia veu al conjunt.
- Mostrar l'expressió vocal i corporal adequades durant la interpretació, al servei del conjunt i d'acord amb les indicacions de la direcció.

CE 4 Participar en projectes escènics, mitjançant actuacions i tasques pròpies de la producció, per afavorir el creixement artístic personal, enriquir l'entorn cultural i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

CA 4.1 Mostrar, en l'actuació, una actitud escènica adequada i respecte pel públic.

CA 4.2 Participar activament en el muntatge de projectes escènics amb responsabilitat i consciència de grup.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ANÀLISI

- Vocabulari específic: *a cappella*, afinació, aparell fonador, *belting*, coloratura, *coperto*, diafragma, dicció, emissió del so, empastament, *falsetto*, fonació, *glissando*, impostació, melisma, *passaggio*, portament, registre vocal (de pit, de cap, mixt), respiració, ressonància, *scat*, tècnica vocal, tessitura, uníson, vibrato, *vocal fry*, etc.

Estratègies d'escolta activa.

- Concentració i atenció plena. Paper i funció de la direcció coral.
- Postura corporal receptiva. Contacte visual.
- Atenció a elements clau: canvis de dinàmica, ritme, harmonia, etc.
- Adaptació de la pròpia veu a la interpretació del conjunt.

Característiques bàsiques dels estils, gèneres i cultures musicals seleccionats.

- Context històric i cultural. Funció social i context d'interpretació.
- Elements musicals: melodia, ritme, harmonia, textura, dinàmica, fraseig, forma i estructura, etc.
- Tècniques vocals específiques.
- Aspectes interpretatius.
- Instrumentació i acompanyament.
- Característiques textuais o líriques.

Peces vocals senzilles, de diferents èpoques i estils de l'àmbit occidental, com també d'altres àmbits culturals i d'origen popular. Peces vocals de les Illes Balears.

B. TÈCNICA VOCAL

- Pràctica de la relaxació i la concentració. Tècniques bàsiques de relaxació. Respiració diafragmàtica i consciència respiratòria. Pràctica de la concentració: focalització, atenció plena i visualització positiva. Connexió entre respiració, relaxació, concentració i emissió vocal.
- Cura de la veu i postura del cos. Hàbits bàsics de cura de la veu. Factors que poden afectar negativament la veu. La relaxació i l'atenció plena, base per a una bona postura. Postura adequada per al cant, en posició dreta i asseguda. Impacte en el resultat. Tensions i bloqueigs corporals. Identificació i correcció.
- Elements de la producció vocal: respiració, emissió, articulació, ressonàncies i dinàmica. Anatomia bàsica i funcions de l'aparell fonador. Respiració, fonació, ressonadors. Classificació de les veus. Identificació del timbre i tessitura de la pròpia veu. Tècniques de respiració aplicades al cant. Respiració costo-diafragmàtica-abdominal. Exercicis bàsics de vocalització i control del so. Exercicis d'articulació i dicció. Pràctica de dinàmiques en el repertori coral.
- Tècniques d'expressió corporal. Relació entre l'emissió vocal i el moviment. Exercicis de consciència corporal i postura. Relació entre respiració, veu i moviment. Coordinació entre gest i emissió vocal. Exploració de la influència de la postura en la qualitat del so. Pràctica de peces senzilles amb gests i moviments coordinats. Improvisació vocal amb moviment lliure. Altres.
- Exercicis i vocalitzacions. Improvisacions. Vocalitzacions simples per treballar l'extensió vocal. Pràctica d'escalles i arpegis senzills, etc. Jocs vocals d'imitació i eco. Improvisacions melòdiques sobre escales pentatòniques. Creació de patrons rítmics o rítmico melòdics vocals senzills. Altres.
- L'oïda harmònica i l'afinació: entonació d'interval melòdic i harmònic senzills. Entonació d'escalles majors i menors. Identificació auditiva i entonació d'interval melòdic ascendents i descendents de 2a i 3a majors i menors i de 4a, 5a i 8a justes. Jocs d'imitació melòdica amb interval senzills. Identificació auditiva i entonació d'interval harmònic simple (3a,

5a, etc.). Afinació conscient en la pràctica vocal d'acords. Distinció entre intervals consonants i dissonants. Afinació conscient dels intervals treballats (melòdics i harmònics) en la interpretació de peces senzilles.

C. PRÀCTICA DE CONJUNT

- El so de conjunt: respiració, atac, afinació, articulació, ritme, fraseig i dinàmica.
- Equilibri entre veus i plans sonors. Escalfament vocal en grup: respiració sincronitzada, vocalitzacions per a l'atac i l'afinació, exercicis rítmics per a l'articulació, etc. Treball per seccions vocals. Escolta activa de les altres veus durant el cant per ajustar l'afinació, el volum i l'equilibri. Anàlisi de les frases musicals i pràctica grupal de diferents dinàmiques. Equilibri entre veus i plans sonors en el context de les peces treballades.
- Premisses per al desenvolupament de la improvisació.
- Jocs d'eco i imitació. Repetició de patrons melòdics o rítmics breus de dificultat progressiva. Imitació d'efectes sonors de l'entorn. Exercicis d'improvisació melòdica utilitzant notes de l'acord i notes de pas.
- Creació col·lectiva de paisatges sonors. Improvisació grupal basada en temes o ambients (exemples: la pluja, la ciutat...), assignant diferents rols vocals a cada membre del grup (baix continu, efectes sonors, melodia, etc.). Jocs per desenvolupar la capacitat d'escolta i de reacció al que succeeix en l'entorn.
- Improvisació amb text. Improvisació melòdica sobre textos variats (poemes breus, refranys, etc.). Jocs d'improvisació textual i melòdica en estil pregunta-resposta.
- La percussió corporal i altres dissenys coreogràfics. Tècniques bàsiques de percussió corporal; patrons rítmics simples amb diferents parts del cos. Percussió corporal en les interpretacions corals. Coreografies per a cant coral: moviments senzills i coordinats, sincronitzant veu i moviment. Ús del llenguatge corporal per expressar emocions durant el cant.
- La lectura bàsica de partitures amb notació convencional i no convencional.
- Familiarització amb els elements bàsics de la partitura convencional. Identificació d'elements rellevants per a la interpretació coral (clau, armadura, compàs, frases musicals, indicacions de dinàmica i agògica, text, relació entre música i text, alteracions accidentals...). Lectura rítmica i melòdica bàsica.
- Introducció a la notació no convencional. Exploració de diferents sistemes de notació gràfica i experimental. Interpretació de partitures amb notació no convencional, fomentant la creativitat i l'expressió lliure.
- Seguiment de la partitura mentre s'escolta la resta del cor.
- La memòria musical. Audició prèvia de les peces que es treballaran. Reproducció de patrons melòdics i rítmics curts. Memorització de fragments i peces de dificultat i extensió progressiva. Estratègies mnemotècniques per recordar les lletres de les peces interpretades. Associació de fragments i frases musicals amb imatges, gests o moviments corporals.
- Compromís amb els objectius grupals. Participació activa en la definició d'objectius musicals i interpretatius del grup. Importància de la contribució individual a l'assoliment de les metes col·lectives. Estudi personal de les parts assignades per contribuir al progrés del conjunt. Preparació adequada per als assaigs. Tècniques bàsiques de resolució de conflictes en el context coral. Empatia i respecte vers les opinions i habilitats dels membres del grup.
- Indicacions i gests de la direcció coral. El gest bàsic de direcció: marcatge de compàs, gests d'entrada i tall. Gests que indiquen canvis de dinàmica (*crescendo*, *diminuendo*, etc.) i agògica (*accelerando*, *rallentando*, *a tempo*). Gests que indiquen respiracions conjuntes, fraseig a través dels moviments del director. Interpretació de diferents articulacions (*legato*,

staccato) segons els gests del director. Captació i reproducció del caràcter de la música a través de l'expressió facial i corporal del director.

- Repertori de cor de diferents èpoques i estils de l'àmbit occidental, com també d'altres àmbits culturals, de nivell bàsic, amb o sense acompanyament instrumental.
- Repertori coral de les Illes Balears.

Cor i Tècnica Vocal II

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Escoltar i visionar de manera activa peces vocals de diferents estils, gèneres i cultures, analitzant els trets d'estil i les característiques de la interpretació, per desenvolupar el criteri estètic, estimular l'hàbit d'escolta activa i ampliar les possibilitats de gaudi de la música.

CA 1.1 Analitzar peces vocals i explicar de manera raonada les qualitats que les fan afins a un estil, a un gènere o a una cultura, com també altres característiques de la interpretació i de la posada en escena.

- Analitzar peces vocals. Argumentar sobre les qualitats que les fan afins a un estil, gènere o cultura. Explicar altres característiques de la interpretació i valorar-ne la contribució al resultat global. Exposar els trets bàsics de la posada en escena i valorar el que aporten a l'actuació.

CA 1.2 Explicar la relació del text amb la música en diferents composicions vocals i analitzar el text i la corba de tensions musicals.

- Explicar la relació del text amb la música en diferents composicions vocals.
- Valorar de quina manera els recursos musicals utilitzats reforcen o contrasten amb el significat del text.
- Analitzar el text i la corba de tensions musicals i examinar els punts de tensió musical en relació amb els moments clau del text.

CE 2 Expressar-se vocalment i corporalment, de manera individual i col·lectiva, a través de l'aplicació de diferents tècniques i la realització d'activitats d'improvisació, per reforçar l'autoestima i l'autoconfiança i desenvolupar la veu i el cos com a instruments de comunicació.

CA 2.1 Realitzar exercicis i improvisacions per al desenvolupament de l'escolta activa i de la capacitat vocal, aplicar tècniques vocals i corporals sanes i reforçar l'autoestima i l'autoconfiança.

- Realitzar exercicis i improvisacions més complexes per al desenvolupament de l'escolta activa i de la capacitat vocal.
- Aplicar tècniques vocals i corporals sanes en els exercicis i improvisacions realitzats.
- Valorar la contribució dels exercicis realitzats a la millora de l'autoestima i l'autoconfiança, analitzant críticament el seu impacte en el desenvolupament personal i artístic.

CE 3 Interpretar peces de diferents estils i gèneres musicals i participar en diferents formacions vocals, per potenciar la comunicació artística rica i el desenvolupament de valors col·lectius.

CA 3.1 Participar com a intèrpret de cor, demostrar eficàcia, escolta activa i expressió vocal i corporal adequada al servei del conjunt i a les directrius de la direcció.

- Participar activament i eficaçment com a intèrpret de cor en obres de més complexitat.
- Demostrar escolta activa durant les interpretacions i ajustar la pròpia veu al conjunt.

- Mostrar l'expressió vocal i corporal adequada durant la interpretació, al servei del conjunt i d'acord amb les indicacions de la direcció.

CE 4 Participar en projectes escènics, mitjançant actuacions i tasques pròpies de la producció, per afavorir el creixement artístic personal, enriquir l'entorn cultural i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

CA 4.1 Mostrar, en l'actuació, una actitud escènica adequada i respecte pel públic.

CA 4.2 Participar, amb iniciativa, responsabilitat i consciència de grup, en el muntatge de projectes escènics, assumir alguna de les funcions de la producció i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional.

- Participar activament en el muntatge de projectes escènics i assumir tasques de producció específiques.
- Mostrar responsabilitat i consciència de grup en el desenvolupament de les tasques i compromisos assumits.
- Identificar i valorar les oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional relacionades amb el muntatge de projectes escènics.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ANÀLISI

- La relació entre el text i la música en obres corals. Relació entre l'estructura textual i l'estructura musical. Influència del significat del text en les decisions musicals.
- Recursos interpretatius: usos i aportacions específiques dels elements musicals.
- Recursos escènics: disposició espacial, moviments, ús del llenguatge no verbal, il·luminació i efectes especials.
- Corba de tensions musicals. Ús dels elements musicals per crear punts de tensió i relaxació en una obra coral. Influència i correspondència entre els punts climàtics del text i els de la música. Percepció i impacte emocional de la tensió musical en l'oient.
- Característiques bàsiques dels estils, gèneres i cultures musicals seleccionats.
- Peces vocals de diferents èpoques i estils de l'àmbit occidental, com també d'altres àmbits culturals i d'origen popular de dificultat progressiva.
- Peces vocals de les Illes Balears.

B. TÈCNICA VOCAL

- Relaxació guiada, respiració, focalització, atenció plena, visualització, etc. Importància de la respiració en la relaxació i la concentració.
- Relació entre estat emocional, concentració i qualitat vocal.
- Impacte de la relaxació i la concentració en la interpretació.
- Cura de la veu i postura del cos.
- Hàbits de cura vocal. Impacte de l'estil de vida en la veu.
- Tècniques de prevenció i recuperació de la fatiga vocal.
- La respiració costo-diafragmàtica-abdominal. La relaxació.
- Relació entre postura corporal i qualitat vocal. Importància de tenir la postura adequada.
- El control muscular i l'atenció plena, base per a una bona postura.
- Elements de la producció vocal: respiració, emissió, articulació, ressonàncies i dinàmica.

- Anatomia i fisiologia de l'aparell fonador. Respiració, fonació, ressonadors.
- Aprofundiment en les tècniques de respiració. Control de la respiració en frases musicals complexes.
- Perfeccionament de impostació vocal quant al control i la projecció del so.
- Refinament de l'articulació en diferents idiomes i estils musicals.
- Aplicació de tècniques d'expressió corporal en relació amb l'emissió vocal.
- Exploració dels diferents ressonadors i la seva utilització. Exercicis per potenciar les ressonàncies en la interpretació.
- Ampliació del ventall de dinàmiques. Execució de matisos dinàmics subtils i contrastos en la interpretació.
- Tècniques d'expressió corporal. Relació de l'emissió vocal i el moviment. Exercicis de consciència i control corporal. Experimentació de la relació entre respiració, veu i moviment.
- Exploració de la connexió entre el gest, la intenció musical i emissió vocal.
- Exploració de la relació entre els ressonadors vocals i diferents gests i postures.
- Aplicació de l'expressió corporal a la interpretació del repertori coral treballat.
- Tècniques d'expressió corporal aplicades a la interpretació de diferents gèneres i estils musicals.
- Exercicis i vocalitzacions. Vocalitzacions per ampliar el rang vocal i millorar l'agilitat. Exercicis específics per treballar els diferents registres vocals. Exercicis per millorar la projecció i el control del so. Vocalitzacions enfocades a la millora de la dicció i l'articulació.
- Improvisacions. Improvisacions rítmiques melòdiques sobre progressions harmòniques. Creació instantània de línies vocals complementàries. Improvisacions estilístiques (jazz, gòspel, etc.). Improvisació col·lectiva amb diferents rols vocals. Exercicis, vocalitzacions i improvisacions en el context del repertori treballat.
- L'oïda harmònica i l'afinació: entonació d'interval·ls, acords i cadències, amb grau de dificultat afí al nivell del curs i del grup.
- Identificació auditiva i entonació d'interval·ls melòdics simples (menors, majors, justs, augmentats i disminuïts).
- Identificació auditiva i afinació amb interval·ls harmònics.
- Identificació auditiva i afinació conscient en l'entonació d'acords majors i menors (tríades i quatríades).
- Identificació auditiva i reproducció vocal de cadències bàsiques: perfecta, plagal, trencada i semicadència, en el marc de les obres treballades.

C. PRÀCTICA DE CONJUNT

El so de conjunt: respiració, atac, afinació, articulació, ritme, fraseig i dinàmica

- Equilibri entre veus i plans sonors.
- Escalfament vocal en grup: respiració sincronitzada, vocalitzacions per a l'atac i l'afinació, exercicis rítmics per a l'articulació.
- Treball per seccions vocals.
- Escolta activa de les altres veus durant el cant per ajustar l'afinació, el volum i l'equilibri. Anàlisi de les frases musicals i pràctica grupal de diferents dinàmiques.
- Equilibri entre veus i plans sonors en el context de les peces treballades.

Premisses per al desenvolupament de la improvisació

- Pràctica de jocs vocals i rítmics: imitació de sons i efectes sonors, exercicis de pregunta-resposta, acumulació rítmica improvisada, etc.

- La importància de l'escolta activa (atenció al so del conjunt) en el marc de la improvisació.
- Exploració i experimentació amb diferents estils i gèneres musicals en què la improvisació és un element clau.
- Improvisació vocal rítmica melòdica sobre estructures musicals bàsiques (<i>ostinatos</i> , polirítmies, etc.) i sobre progressions harmòniques senzilles.
- Altres dimensions de la improvisació: expressivitat vocal (variacions dinàmiques i d'articulació) per interpretar diferents emocions o personatges, etc.
La percussió corporal i altres dissenys coreogràfics
- Tècniques de percussió corporal: consciència rítmica i creació de patrons rítmics de dificultat progressiva. Integració de patrons de percussió corporal en les interpretacions.
- Coreografia per a cant coral: disseny i realització de moviments que complementin i enriqueixin les interpretacions vocals.
- Utilització del llenguatge corporal per transmetre emocions durant la interpretació.
La lectura bàsica de partitures amb notació convencional i no convencional
- Lectura de partitures amb notació convencional. Identificació d'elements musicals rellevants per a la interpretació coral.
- Lectura i interpretació de partitures amb notació no convencional. Creativitat i expressió lliure en el context coral.
- Lectura de partitures multimèdia: partitures digitals interactives.
- Anàlisi crítica comparativa entre els diferents sistemes de notació: eficàcia, aportacions, limitacions, etc.
Aprenentatge memorístic
- Aplicació de mètodes mnemotècnics per memoritzar obres corals.
- Pràctica de la memorització per seccions, utilitzant punts de referència harmònics i estructurals.
- Exercicis per recordar i reproduir progressions harmòniques.
- Pràctica de la memorització de les diferents veus en obres polifòniques.
- Desenvolupament de la memòria corporal associada a la interpretació de peces corals complexes.
- Exercicis per memoritzar canvis dinàmics, d'articulació i d'expressió.
- Interpretació de memòria d'obres corals completes de diferents èpoques i estils.
- Pràctica de la recuperació ràpida en cas d'errors o oblits durant l'actuació.
Compromís amb els objectius grupals
- Responsabilitat individual com a membre d'un cor. Participació activa en la planificació i bon funcionament dels assaigs i en l'execució de les actuacions.
- Pràctica de la presa de decisions col·lectiva i la distribució equitativa de tasques entre els membres.
- Foment de la capacitat del grup per establir i assolir objectius musicals de manera autònoma.
- Desenvolupament de l'autocrítica constructiva i l'avaluació del progrés grupal.
- Aplicació de tècniques de mediació i negociació en situacions complexes dins del grup coral.
- Pràctica de la comunicació assertiva i l'empatia en la resolució de conflictes.
- Desenvolupament de la cultura de millora contínua i superació dins del grup coral.

Repertori de cor de diferents èpoques i estils de l'àmbit occidental, com també d'altres àmbits culturals, amb grau de dificultat afí al nivell del curs i del grup, amb o sense acompanyament instrumental
- Repertori de cor de les Illes Balears.
El text a través de l'anàlisi fonètica. Regles del sistema fonètic i fonològic
- Aproximació als fonemes vocàlics i consonàntics i a les regles fonètiques específiques de les llengües de les peces interpretades.
- Anàlisi i pràctica de l'elisió i la sinalefa en textos corals.
- Exercicis d'articulació basats en l'anàlisi fonètica del text de les peces estudiades.
- Treball sobre la dicció i l'expressivitat en relació amb l'anàlisi fonètica.
Funcions de la producció artística: preproducció, organització d'assaigs, suport tècnic i difusió
- Preproducció. Planificació detallada d'un projecte coral, incloent la selecció del repertori, la distribució de veus i l'establiment d'objectius artístics. Elaboració d'un pressupost per dur a terme el projecte coral dissenyat.
- Organització d'assaigs. Disseny d'un pla d'assaigs estructurat a partir de la planificació del projecte coral elaborada. Implementació de tècniques d'assaig eficients per al repertori coral seleccionat, com ara el treball per seccions i la integració gradual de les veus.
- Suport tècnic. Familiarització amb equips de so i il·luminació per a produccions corals. Pràctica en l'ús de tecnologies de gravació i edició d'àudio per a la producció de material promocional i enregistraments de qualitat.
- Difusió. Desenvolupament d'estratègies de màrqueting, analògic i digital, per a la promoció de concerts i esdeveniments corals. Creació de materials promocionals més elaborats, com ara vídeos promocionals, dossiers de premsa, etc.
Actitud escènica i relació amb el públic
- Presència escènica i relació amb el públic. Postura corporal adequada i expressió facial apropiada en escena. Tècniques per projectar seguretat i confiança. Desenvolupament de la consciència espacial. Distribució òptima del cor en l'escenari. Ús de l'espai escènic en les actuacions amb moviment. Contacte visual amb el director i el públic. Transmissió d'emocions i del missatge de l'obra a través del llenguatge corporal. Entrada i sortida de l'escenari amb professionalitat. Interacció amb el públic: adaptació a diferents tipus de públic i espais escènics.
Gestió de l'ansietat escènica. Relaxació i concentració abans i durant l'actuació. Estratègies per mantenir la calma i la concentració en situacions imprevistes durant l'actuació.

Cultura Audiovisual

La creació audiovisual forma part essencial tant de l'expressió artística contemporània com de la comunicació mediàtica que caracteritza la nostra època, per la qual cosa entendre-la resulta útil per desenvolupar-se en el món que ens envolta. La matèria de Cultura Audiovisual contribueix a això perquè, d'una banda, facilita als alumnes eines vàlides per al processament crític de la informació audiovisual que els arriba des de múltiples vies i, per una altra, els proporciona els coneixements, destreses i actituds necessaris per elaborar produccions audiovisuals pròpies. Per això últim, s'han de tenir en compte els múltiples aspectes que s'interrelacionen en aquest terreny: guió, producció, fotografia, il·luminació, so, interpretació, direcció d'art, muntatge, etc.; tot això dins d'una experiència de treball col·laboratiu, la qual cosa implica posar en funcionament diferents processos cognitius, culturals, emocionals i afectius. Igualment, la pràctica audiovisual posa en marxa el pensament creatiu i divergent dels alumnes i propicia el desenvolupament dels valors i l'enriquiment de la identitat personal.

En l'aprenentatge audiovisual, és convenient que els alumnes investiguin les solucions que els diferents creadors han plantejat en situacions anàlogues en les seves produccions, la qual cosa permet incidir en un procediment de treball que comunica tant el processament crític de la informació audiovisual com l'adquisició de coneixements, destreses i actituds per dur endavant projectes propis. D'igual manera, l'anàlisi de produccions audiovisuals de diferents èpoques i cultures els ajuda a conèixer el patrimoni audiovisual global i a familiaritzar-se amb nombroses referències, la qual cosa els permetrà establir vincles amb altres disciplines artístiques, a més d'enriquir les creacions pròpies.

Quant al procés creatiu, resulta important distingir entre les peces amb voluntat d'autoexpressió personal, com les que es difonen i es fomenten especialment per les xarxes socials, a les quals els alumnes solen estar habituats i les produccions audiovisuals amb propòsits comunicatius concrets, que impliquin un missatge i uns destinataris definits prèviament fora de l'àmbit personal. En tots dos casos, la matèria de Cultura Audiovisual posa atenció especial a la cerca de l'originalitat, a l'espontaneïtat en l'expressió d'idees, sentiments i emocions a través del llenguatge inclusiu i respectuós i a la innovació i al pensament crític i autocrític. Per això, atesa la naturalesa híbrida del mitjà audiovisual, és indispensable apropiat-se i controlar els aspectes tècnics de diferents disciplines, les seves eines i llenguatges. Els alumnes han d'aprendre a comunicar-se amb aquest mitjà, fent seva la idea de l'error o del fracàs com a aprenentatge i estimulant el desig d'expressar una visió del món pròpia a través de produccions audiovisuals. L'anàlisi i l'avaluació d'aquest procés els permetrà prendre consciència de l'audiovisual com a mitjà de coneixement i de resolució de problemes i els facilitarà, a més, una aproximació crítica a la seva naturalesa com el principal transmissor d'idees i continguts en el món contemporani. Aquesta matèria, en definitiva, contribueix de manera decisiva a l'educació de la mirada.

Tot el que s'ha exposat més amunt es troba en l'origen de les competències específiques de Cultura Audiovisual, que sorgeixen dels objectius generals de l'etapa i de les competències clau previstes per a l'etapa de batxillerat, especialment dels descriptors de la competència en consciència i expressió culturals, als quals s'afegeixen aspectes relacionats amb la comunicació verbal i escrita, la digitalització, la convivència democràtica o la interculturalitat.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar el grau de consecució per part dels alumnes.

Els sabers bàsics s'estructuren en quatre blocs. El primer, «Fites i contemporaneïtat en la fotografia i l'audiovisual. Formats audiovisuals», recull els sabers relacionats amb la història d'aquests mitjans i la seva situació actual, com també els diversos formats que ha generat l'audiovisual. El segon bloc, titulat «Elements formals i capacitat expressiva de la imatge fotogràfica i el llenguatge audiovisual», comprèn els elements gramaticals i expressius essencials per realitzar una anàlisi formal, des de les

formes geomètriques bàsiques fins al color o les funcions de la imatge. El tercer bloc, «Expressió i narrativa audiovisual», abasta els aspectes necessaris per a la creació d'un relat audiovisual. Finalment, «La producció audiovisual. Tècniques i procediments» inclou la planificació per fases, els mitjans tècnics i la difusió d'una producció audiovisual, com també les tècniques necessàries per al treball en equip i l'avaluació de les produccions.

Per a l'adquisició de les competències específiques de la matèria, és convenient dissenyar propostes que permetin als alumnes explorar una àmplia gamma d'experiències d'expressió a través del llenguatge fotogràfic i audiovisual, utilitzant tots els mitjans disponibles, que podran abastar des de càmeres estenopeiques de fabricació pròpia, fins a telèfons mòbils, cèrcols de llum i ordinadors, passant per tot l'equipament propi d'una producció audiovisual que el centre pugui proporcionar. Les situacions d'aprenentatge han de ser estimulants i inclusives, tenint en compte les àrees d'interès, les referències culturals i el nivell de desenvolupament dels alumnes. A més, hauran d'incloure continguts transversals referits a la creació de projectes sostenibles, al consum elèctric responsable i a la seguretat en l'acompliment de les tasques per contribuir així a la formació global i l'educació ambiental dels alumnes. La complexitat ha d'augmentar gradualment i pot requerir la participació simultània en diverses tasques, a més de contribuir a desenvolupar actituds d'obertura, respecte i afany de superació i millora. Atès que tota producció audiovisual adquireix veritable sentit quan és mostrada, ben volguda, analitzada i compartida en públic, així haurà de fer-se amb els projectes que s'emprenquin en la matèria per facilitar que els alumnes no sols siguin espectadors de les produccions alienes sinó que ho siguin també de les pròpies, la qual cosa contribuirà a la seva formació integral i al desenvolupament de la intel·ligència emocional, la humilitat, l'autoconfiança, la socialització i la maduresa emocional, personal i acadèmica.

Competències específiques

CE 1 Analitzar imatges fotogràfiques fixes i produccions audiovisuals de diversos estils, formats, gèneres i cultures, valorant-ne les qualitats plàstiques, formals i semàntiques i reflexionant sobre la història de tots dos mitjans per desenvolupar el criteri estètic, valorar el patrimoni, ampliar les possibilitats de gaudi i enriquir l'imaginari propi.

Les manifestacions de la fotografia i l'audiovisual es troben en augment exponencial en la societat contemporània. Els alumnes han de manejar amb desimboltura la seva anàlisi, tot valorant les seves qualitats plàstiques, formals i semàntiques per mitjà de produccions orals, escrites, audiovisuals i multimodals en les quals s'expliquin des de la justificació dels moviments de càmera fins a la importància de l'enquadrament i l'ús del fora de camp, passant per la significació del color. Per a això, han de visionar imatges fotogràfiques fixes i produccions audiovisuals que permetin apreciar la pluralitat de representacions que tots dos mitjans possibiliten i ampliar el punt de vista, tant cap a les obres d'èpoques diferents com cap a les provinents d'altres cultures. A més, entre els exemples analitzats s'hi ha d'incorporar la perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural, amb èmfasi en l'estudi de produccions fetes per dones i per persones de grups socials i poblacionals que sofreixen discriminació, com també de la seva representació en la creació fotogràfica i audiovisual. En el procés, els alumnes han de reflexionar sobre la història de tots dos mitjans, per al que és indispensable conèixer l'evolució tecnològica i aturar-se en les fites específiques de l'audiovisual, com la incorporació del so a la imatge.

L'assimilació activa dels coneixements desenvoluparà el criteri estètic dels alumnes, afavorit per l'acostament a obres de tota classe d'estils, formats i gèneres, la qual cosa contribuirà igualment al fet que aprengui a valorar el patrimoni fotogràfic i audiovisual global. Finalment, l'adquisició d'aquesta competència fomenta també l'enriquiment de l'imaginari dels alumnes, basat en el descobriment de formes d'expressió diferents d'aquelles amb les quals està més familiaritzat, a més d'ampliar les possibilitats de gaudi de tots dos mitjans en partir de l'acostament informat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM2, CD1, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Elaborar produccions audiovisuals individuals o col·lectives, emprant la pròpia presència en la imatge i la banda de so i avaluant el rigor ètic i formal dels procediments, per expressar i

comunicar idees, opinions i sentiments i construir una personalitat creativa oberta, àmplia i diversa.

Portar a bon terme una producció audiovisual és el resultat d'un procés complex, que implica, d'una banda, la capacitat d'introspecció i, d'una altra, la de projecció de les pròpies idees, sentiments i opinions, donant-los una forma original i personal. Així mateix, en incorporar característiques de diferents arts, el llenguatge audiovisual es defineix per la seva naturalesa interdisciplinària i híbrida, per la qual cosa els alumnes han d'afrontar el repte de la creació audiovisual a partir una personalitat creativa oberta, àmplia i diversa, que involucri l'acostament a altres mitjans d'expressió. En aquest procés, és important que els alumnes aprenguin a utilitzar en les seves produccions la seva presència en la imatge i en la banda de so com un recurs expressiu i comunicatiu més, tot reforçant així l'autoconeixement i l'autoconfiança. A aquest efecte, és convenient fer servir la pràctica de la fotografia com a mitjà d'aproximació a través del qual s'assimilin algunes de les nocions tècniques i formals bàsiques del llenguatge audiovisual.

D'altra banda, els alumnes han de ser conscients que les eines que se'ls proporcionen per transmetre idees, opinions i sentiments en la creació audiovisual es poden emprar amb més o menys rigor ètic i formal. Aquest aspecte es pot desenvolupar a partir de la posada en comú d'exemples triats de diversos formats, gèneres i terrenys (com el del periodisme televisiu) i la seva comparació amb els procediments de treball dels alumnes que, d'aquesta manera, han d'entendre que l'efecte cercat en l'audiència mai no pot posar-se per sobre del tractament ètic i formal dels materials. Per això, ha de comprendre la sintaxi del mitjà audiovisual en tota la seva complexitat i integrar de manera activa i conscient el respecte a la posició del públic receptor.

En últim terme, l'ús d'aplicacions i recursos digitals per a l'enregistrament, l'edició o la difusió d'imatges i sons facilita el desenvolupament de coneixements, destreses i actituds relacionats amb aquesta matèria i genera, al mateix temps, una oportunitat per a la reflexió sobre la necessitat de respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CD3, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CC3, CE3, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 3 Seleccionar i utilitzar les tècniques, eines i convencions del llenguatge i la producció audiovisual, tenint en compte tots els aspectes (guió, planificació, interpretació, enregistrament, edició, etc.) per fer creacions audiovisuals col·lectives i aprendre a desenvolupar-se en circumstàncies diverses.

El procés de realització d'una producció audiovisual col·lectiva és complex i requereix que hi participi un nombre de persones relativament ampli per cobrir tots els aspectes (guió, planificació, interpretació, enregistrament, edició, etc.) que impliquen des de l'ús correcte de les convencions del llenguatge audiovisual, fins a l'organització d'equips humans. A més, l'entorn digital propi del treball audiovisual contemporani es caracteritza per la necessitat d'adaptació a la transformació permanent de les eines i les tecnologies que genera, per la qual cosa els alumnes han de saber seleccionar-les i utilitzar-les, demostrant el coneixement actiu d'aquestes en les creacions pròpies.

D'altra banda, la producció audiovisual implica un procés de treball pautat i ordenat, amb fases marcades i la divisió de les tasques molt clara, perquè els imprevists no perjudiquin el projecte. Els alumnes han d'organitzar les seves creacions, segons aquest procés, elaborar la documentació apropiada i adquirir, mitjançant la pràctica, la flexibilitat necessària per adaptar-se als imprevists, que poden abastar des de l'absència forçosa d'algun membre de l'equip, fins a la impossibilitat de dur a terme el pla de rodatge previst a causa de les condicions meteorològiques. A això cal afegir-hi tota classe de circumstàncies en què els alumnes també han d'aprendre a desenvolupar-se, com la impossibilitat de comptar amb els equips tècnics idonis dur endavant allò que s'ha planejat, per la qual cosa han de mostrar imaginació i soltesa en l'ús dels mitjans disponibles.

Finalment, és important que els alumnes aportin a aquesta experiència la preocupació per la sostenibilitat, la qual cosa implica controlar el consum d'electricitat, treure còpies impreses només dels documents de treball indispensables o generar el mínim de residus possible.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD2, CD3, CPSAA3.1, CE2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 4 Determinar el públic destinatari d'una producció audiovisual, analitzar les seves característiques i, atès el propòsit de l'obra, adoptar el llenguatge, el format i els mitjans tècnics més adequats i seleccionar les vies de difusió més oportunes.

Atès l'ampli ventall de possibilitats d'acostament a la creació audiovisual que caracteritza la nostra època, exemplificat en la multiplicació i mutació contínua dels formats que se li associen, és molt important que els alumnes aprenguin a dissenyar produccions audiovisuals a partir de l'elecció prèvia, conscient i informada, del públic al qual volen dirigir-se. Per això, han de plantejar-se tant l'adequació del llenguatge a emprar, com els mitjans tècnics a utilitzar i el format en què enquadrar-les. Les diferències entre una peça de videoart pròpia d'un museu d'art contemporani, els continguts generats per youtubers, els múltiples formats televisius o un llargmetratge industrial de ficció tenen tant a veure amb les condicions de producció particulars com amb el públic al qual estan destinats, a les característiques del qual estan supeditats. Encara que tots els exemples citats se serveixen del llenguatge audiovisual, el fan de maneres diferents i amb propòsits diferents, perquè es creen per a audiències diferenciades.

Entre les múltiples vies per a la difusió dels treballs audiovisuals, les d'accés més senzill són aquelles que proporciona Internet, encara que no s'han de menysprear altres possibilitats. Els alumnes han de familiaritzar-se amb el major nombre d'elles, identificant les més adequades per a cada tipus de producció, de manera que pugui donar a conèixer les seves pròpies a un públic el més ampli possible. En qualsevol cas, la difusió de les produccions audiovisuals a través de diferents plataformes digitals a Internet amplia el marc comunicatiu habitual dels alumnes i, en aquest sentit, és important que els alumnes avaluin els riscos dels espais virtuals utilitzats, coneguin les mesures de protecció de dades personals i assegurin el respecte de la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

Finalment, és convenient que els alumnes aprenguin també a avaluar les reaccions de l'audiència, sempre de manera respectuosa, oberta i autocrítica, per al que es poden establir debats dins de l'aula o a l'entorn del centre educatiu si es duen a terme projeccions a aquest nivell, a més de recollir-se les reaccions que es produeixin en una eventual difusió per internet o per qualsevol altre mitjà.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD2, CD3, CPSAA5, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar imatges fotogràfiques fixes i produccions audiovisuals de diferents estils, formats, gèneres i cultures, reconeixent-ne les qualitats plàstiques, formals i semàntiques i reflexionant sobre la història d'ambdós mitjans per desenvolupar el criteri estètic, valorar el patrimoni, ampliar les possibilitats de gaudi i enriquir l'imaginari propi.

CA 1.1 Explicar els aspectes essencials de l'evolució del llenguatge fotogràfic i audiovisual i valorar els canvis que s'han produït al llarg de la història del mitjà.

- Organitzar i contextualitzar els esdeveniments històrics en fotografia i audiovisuals.
- Identificar i entendre la cronologia del desenvolupament tecnològic i artístic.
- Analitzar i interpretar la informació per comparar com els avenços tecnològics i artístics de les diferents èpoques han transformat la producció i recepció d'imatges.
- Fomentar el pensament crític i la capacitat argumentativa mentre reflexionen sobre com els canvis tecnològics han afectat la creació, distribució i recepció del llenguatge audiovisual.

- Potenciar les habilitats de recerca, selecció i exposició d'informació visual i històrica, alhora que es fomenta la reflexió crítica sobre l'evolució del llenguatge fotogràfic.
- Analitzar obres audiovisuals o fotogràfiques en el seu context històric i cultural per adquirir eines d'anàlisi visual i de comprensió del llenguatge audiovisual a través de l'observació i la reflexió col·lectiva.
CA 1.2 Analitzar les qualitats plàstiques, formals i semàntiques de produccions fotogràfiques i audiovisuals de diferents estils, formats, gèneres i cultures per determinar les regles i codis pels quals es regeixen i valorar la flexibilitat de les normes.
- Desenvolupar la capacitat d'observació crítica i d'anàlisi de com es construeixen els significats visuals a partir d'estils i gèneres diferents, aprenent a identificar els codis visuals de cada un.
- Aprofundir en l'anàlisi formal del llenguatge audiovisual per desenvolupar la capacitat per desxifrar els elements que conformen la narració visual i sonora i la relació que té amb el missatge.
- Comprendre la dimensió cultural i històrica de l'ús del color, destacar-ne la funció expressiva i la narrativa i com les regles de color varien segons contextos culturals o artístics.
- Desenvolupar la creativitat i la comprensió dels codis visuals i culturals d'estils i cultures diverses, explorant les normes visuals i la seva reinterpretació.
- Comprendre com els codis visuals i formals es poden utilitzar per manipular el significat i influir en el públic, desenvolupant el pensament crític respecte a la publicitat.
CA 1.3 Proposar interpretacions personals del patrimoni fotogràfic i audiovisual i argumentar-les amb criteri estètic propi.
- Desenvolupar la capacitat d'apropiar-se d'estils visuals històrics o culturals i reinterpretar-los des del punt de vista personal, promovent la reflexió estètica individual.
- Desenvolupar la capacitat argumentativa i crítica, reflexionant sobre els valors estètics de diferents obres i com aquests poden ser reinterpretats des de punts de vista personals i subjectius.
- Reinterpretar obres audiovisuals existents, promovent la reflexió sobre l'herència cultural i l'expressió artística personal, alhora que desenvolupen habilitats tècniques i narratives.

CE 2 Elaborar produccions audiovisuals individuals o col·lectives, emprant la pròpia presència en la imatge i la banda de so i avaluant el rigor ètic i formal dels procediments, per expressar i comunicar idees, opinions i sentiments i construir una personalitat creativa oberta, àmplia i diversa.

CA 2.1 Dissenyar produccions audiovisuals creatives que representin les idees, opinions i sentiments propis a partir d'un tema o motiu previs i incorporar-hi les experiències personals i l'acostament a altres mitjans d'expressió.

- Impulsar l'expressió personal i la creativitat en la creació d'un curtmetratge a partir d'un tema proposat, traduir les idees i emocions en imatges audiovisuals i experimentar diferents llenguatges narratius i tècniques.
- Analitzar amb introspecció i autoreflexió i donar eines per expressar les idees i sentiments a través del mitjà audiovisual.
- Experimentar la relació entre música i imatge i desenvolupar la capacitat de vincular expressió emocional amb elements audiovisuals per crear un producte artístic.
- Experimentar creativament amb nous llenguatges audiovisuals per convidar els alumnes a alliberar-se de les narratives convencionals per expressar idees o sentiments propis de manera innovadora i personal.

CA 2.2 Avaluar el rigor ètic i formal amb el qual s'usen les eines de creació fotogràfica i audiovisual, analitzar diverses produccions, distingir críticament les maneres de presentar les informacions i els missatges, identificar la possible manipulació i reflexionar sobre la necessitat de respecte de la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

- Desenvolupar la capacitat crítica per detectar biaixos informatius i manipulacions en els mitjans audiovisuals, així com conscienciar-los de la responsabilitat ètica en la presentació d'informació.
- Reflexionar sobre les conseqüències de l'ús irresponsable de les eines audiovisuals per fomentar el sentit ètic en la creació i difusió de continguts.
- Avaluar la importància de respectar els drets d'autor i la propietat intel·lectual per promoure l'ús ètic i responsable de les creacions audiovisuals.
- Respectar els drets d'autor, alhora que aprenen a identificar i utilitzar recursos amb llicències adequades per a les seves produccions.
- Reflexionar críticament sobre les tècniques de persuasió en la publicitat, destacant la importància del rigor ètic en la comunicació audiovisual.

CA 2.3 Realitzar produccions audiovisuals creatives que representin les idees, opinions i sentiments propis a partir d'un tema o motiu previs, utilitzant la pròpia presència en la imatge i la banda de so i el llenguatge i els mitjans de producció amb rigor ètic i formal.

- Expressar-se de manera personal mitjançant l'ús de la pròpia imatge i veu, alhora que es potencia la reflexió sobre la identitat visual i emocional.
- Representar les pròpies idees i sentiments a través de la ficció.
- Experimentar en l'expressió a través de la veu i l'àudio per desenvolupar competències en la creació sonora i promoure l'ús responsable i ètic dels recursos sonors.
- Reflexionar sobre la pròpia experiència i la seva representació audiovisual.

CE 3 Seleccionar i utilitzar les tècniques, eines i convencions del llenguatge i la producció audiovisual, tenint en compte tots els aspectes (guió, planificació, interpretació, enregistrament, edició, etc.) per realitzar creacions audiovisuals de manera col·lectiva i aprendre a desenvolupar-se en circumstàncies diverses.

CA 3.1 Confeccionar adequadament els equips de treball per a produccions audiovisuals col·lectives, identificar les diferents habilitats requerides i repartir les tasques amb criteri.

- Comprendre les diverses funcions en una producció audiovisual i la necessitat de repartir els rols clau segons les habilitats de cada membre (director, guionista, càmera, dissenyador de so, editor, actors, etc.) per promoure el treball en equip i la comunicació efectiva.
- Desenvolupar les habilitats de planificació i coordinació necessàries per a la preproducció audiovisual (guió, localitzacions, pla de rodatge, pressupost, etc.).
- Desenvolupar la capacitat d'organitzar equips de treball amb eficàcia, basant-se en criteris objectius (habilitats i capacitats individuals) i reflexionar sobre la importància d'una bona gestió d'equips i sobre l'equilibri de la càrrega de treball dins l'equip.

CA 3.2 Planificar produccions audiovisuals determinant els mitjans i habilitats necessaris, tenint en compte tots els aspectes (guió, planificació, interpretació, enregistrament, edició, etc.), justificar raonadament l'elecció i considerar els possibles imprevistos i la manera de resoldre'ls.

- Elaborar un pla de producció, desenvolupar la capacitat de planificar tots els aspectes d'una producció audiovisual i treballar l'organització i la previsió de problemes.
- Crear un guió il·lustrat (*storyboard*) en què es detalli cada escena amb els enquadraments, moviments de càmera, efectes visuals i sonors i altres detalls tècnics, per visualitzar i planificar l'aspecte visual i tècnic de la producció.
- Seleccionar i gestionar adequadament els recursos tècnics (càmeres, micròfons, il·luminació) i logístics (transports, permisos, disponibilitat d'actors), segons les necessitats del projecte i la previsió de possibles imprevistos.

- Desenvolupar la capacitat d'adaptar-se a limitacions econòmiques, optimitzar els recursos disponibles (per exemple, reutilització de materials, cerca de localitzacions gratuïtes, treballar amb actors amateurs) i gestionar amb solucions creatives l'impacte de les limitacions en la qualitat final del projecte.

CA 3.3 Demostrar flexibilitat i habilitat per resoldre els imprevistos propis de les produccions audiovisuals, tenint-los en compte en la planificació i considerar de manera oberta les diferents possibilitats per resoldre un problema sobrevingut.

- Desenvolupar la capacitat d'adaptar-se a situacions imprevistes, fomentar la flexibilitat i l'habilitat per trobar solucions ràpides i eficaces ajustant el pla de rodatge i oferint solucions creatives per mantenir la producció.
- Pensar creativament i gestionar els recursos de manera eficient per resoldre errors sense comprometre la qualitat.

CA 3.4 Realitzar produccions audiovisuals de manera creativa, utilitzant correctament les tècniques, eines i convencions del llenguatge necessàries, valorant el treball col·laboratiu i intentant aconseguir que el resultat final s'ajusti al projecte preparat prèviament.

- Seguir el pla de producció i pla de rodatge establerts mentre es fan servir les tècniques audiovisuals correctes.
- Treballar en equip per tal d'aconseguir un resultat final que reflecteixi les idees del projecte original.
- Valorar la importància de la coordinació d'equips per aconseguir un bon resultat.
- Expressar-se de manera creativa en la utilització d'eines audiovisuals.
- Realitzar diferents formats de produccions audiovisuals: curtmetratge, documental, entrevista, videoclip, reportatge de notícies, anunci publicitari, etc.

CE 4 Determinar el públic destinatari d'una producció audiovisual, analitzar-ne les característiques i el propòsit de l'obra, per adoptar el llenguatge, el format i els mitjans tècnics més adequats i seleccionar les vies de difusió més oportunes.

CA 4.1 Justificar l'elecció del llenguatge, el format i els mitjans tècnics en produccions audiovisuals, després d'haver considerat el tipus de públic al qual es volen dirigir.

- Adaptar les eleccions creatives i tècniques al públic destinatari i reflexionar sobre com el contingut audiovisual es personalitza per tenir més impacte.
- Identificar els formats i mitjans tècnics adequats segons la plataforma i el públic, reflexionant sobre les estratègies comunicatives necessàries en funció del canal utilitzat.
- Reflexionar sobre la importància del perfil de l'audiència en la presa de decisions per adaptar els continguts i produccions en funció del públic de les cadenes de televisió.

CA 4.2 Seleccionar les vies de difusió més adequades per a produccions audiovisuals, tenint en compte el seu propòsit, valorant de manera crítica i informada les possibilitats existents, utilitzant entorns segurs i respectant la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

- Analitzar críticament les opcions de distribució disponibles per a produccions audiovisuals i comprendre la relació entre el contingut, el públic objectiu i la plataforma de difusió.
- Adaptar la distribució en funció dels objectius i l'audiència de cada projecte.
- Identificar les diferents llicències Creative Commons i drets d'autor.
- Determinar l'adequació del tipus de llicència per a la distribució de les seves produccions, promovent un ús ètic.
- Reconèixer les implicacions legals i ètiques en la gestió de drets i la protecció de la propietat intel·lectual en materials audiovisuals.

CA 4.3 Analitzar de manera oberta i respectuosa la recepció de les produccions audiovisuals presentades, comprovar l'adequació del llenguatge, el format i els mitjans tècnics de l'obra, així com de les vies de difusió i extreure'n un aprenentatge per al creixement creatiu.

- Reflexionar de forma autocrítica i valorar la crítica constructiva i analitzar com les eleccions tècniques i creatives impacten en la recepció del públic.
- Reflexionar sobre la recepció i impacte emocional i social de les produccions audiovisuals.
- Identificar els punts forts i àrees de millora de les seves creacions per fomentar el creixement creatiu propi.
- Donar retroacció (feedback) als companys (coavaluació) sobre l'adequació del llenguatge, format, mitjans tècnics i vies de difusió i reflexionar sobre com poden incorporar les crítiques en produccions futures.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. FITES I CONTEMPORANEÏTAT DE LA FOTOGRAFIA I L'AUDIOVISUAL. FORMATS AUDIOVISUALS

- Creació i evolució de la fotografia i el llenguatge audiovisual, com per exemple: càmera fosca, imatge seqüencial, teatre filmat, el so al cinema, mitjans d'enregistrament, imatge digital, realitat virtual i augmentada i intel·ligència artificial.
- Principals corrents en fotografia i cinema. Fotògrafs de la història de la fotografia i la seva obra, com ara: Ansel Adams, Diane Arbus, Richard Avedon, Robert Capa, Henri Cartier-Bresson, Elliot Erwitt, Cristina García Roderó, William Klein, Dorothea Lange, Steve McCurry, Chema Madoz, Helmut Newton, Sebastião Salgado i Robert Mapplethorpe. Pel que fa cinema: Muybridge, germans Lumière i Georges Méliès. Cinema mut de Charles Chaplin i Alice Guy. Comèdia física o <i>slapstick</i> . Comèdia visual amb Buster Keaton. Comèdia dialogada amb Woody Allen.
- La diversitat en les manifestacions fotogràfiques i audiovisuals contemporànies i del passat. Mitjans de comunicació convencionals i Internet.
- Principals formats audiovisuals: curt, mitjà i llargmetratge de ficció, curt, mitjà i llargmetratge documental, sèrie, assaig filmic, formats televisius, videoclip, <i>fashion film</i> , espot, vídeo educatiu, vídeo corporatiu/institucional, formats associats a les xarxes socials, etc. Aspectes formals més destacats.

B. ELEMENTS FORMALS I CAPACITAT EXPRESSIVA DE LA IMATGE FOTOGRÀFICA I EL LLenguatge AUDIOVISUAL

- Pla (escala: valor expressiu) i presa, angulacions i moviments de càmera.
- Exposició, enfocament, enquadrament, profunditat de camp, camp i fora de camp.
- Conceptes bàsics sobre il·luminació: segons la direcció (frontal, tres quarts, lateral, tres quarts des de darrere, contrallum), segons el tipus de llum (principal, de farciment (<i>relleno</i>), contrallum, triangle de Rembrandt, llum dura i llum suau), entre d'altres.
- Composició per a imatge fixa i en moviment. Pel que fa a la imatge fixa: resolució de la imatge, simetria, ritme, pes del color, tipus de colors: complementaris, harmònics, cromàtics; temperatura del color: freds i càlids; imatges dinàmiques, estàtiques o moviments congelats; regla de terços, regla de la mirada, emmarcat natural, proporció àuria, teories de la Gestalt.
- Simbologia i psicologia del color. Exemples d'aplicació en grans obres del cinema i la fotografia. Pel que fa a la fotografia, l'obra de fotògrafs com: Steve McCurry, Cindy Sherman o Annie Leibovitz. Pel que fa al cinema, obres com: <i>Blade Runner</i> , <i>The Matrix</i> o <i>La llista de Schindler</i> .
- Retoc digital. Coneixement de programari d'edició.
- Funcions de la imatge audiovisual. Les principals funcions: informativa, persuasiva, estètica o artística, d'entreteniment i educativa.

C. NARRATIVA AUDIOVISUAL

- El guió literari. Fases d'elaboració. Escena i seqüència dramàtica. L'escaleta. Conceptes com: sinopsi, localització, prop o transició. Gèneres i subgèneres principals: drama, comèdia, western, musical, cinema negre, acció, aventures, ciència-ficció, terror, històric, bèl·lic i cinema d'autor.
- El guió tècnic i guió il·lustrat (*storyboard*).
- La posada en escena: localitzacions, decorats (volumètrics i virtuals), caracterització, interpretació, il·luminació, moviment. Els moviments de càmera: moviments físics (*paneo*, *tilt up* i *down*, *roll*, *tràveling*, pedestal *up* i *down*) i els moviments òptics (*zoom in*, *zoom out*, *crash-zoom* i *rack focus*).
- La banda de so: perspectiva sonora i possibilitats expressives. Qualitats del so: intensitat, durada, timbre i altura. El so diegètic i l'extradiegètic, els sons en camp i fora de camp, els efectes sala o foley, el narrador omniscient, la veu *over* i la veu en off, el leitmotiv. La banda sonora musical i la banda sonora de la pel·lícula.
- El muntatge i la postproducció. Evolució i gramàtica. La il·lusió de moviment amb juguetes òptics com el taumàtrop o zoòtrop. Tècniques d'edició aportades per Georges Méliès com: *stopmotion*, *stop trick*, fos i doble exposició. La càmera subjectiva, el pla seqüència, el pla contraplà, el pla recurs, l'el·lipsi, els salts temporals, els salts d'eix, el ràcord. Els principals tipus de muntatge segons l'espai i temps: lineal, paral·lel, invertit i altern. Els principals tipus de muntatge segons la narrativa: expressiu, narratiu, ideològic, creatiu, poètic.
- Els llenguatges de la televisió i la publicitat. Conceptes com *briefing*, *target*, impactes, emplaçament publicitari, *jingle*, etc.
- Comunicació amb perspectiva de gènere.

D. LA PRODUCCIÓ AUDIOVISUAL. TÈNIQUES I PROCEDIMENTS

- Equips humans de treball en la producció audiovisual: direcció, producció, càmbra/fotografia, so, art, postproducció.
- La distribució de tasques en la producció audiovisual: criteris de selecció a partir de les habilitats requerides.
- Fases de treball: preproducció, rodatge i postproducció.
- Estratègies de selecció de tècniques, eines i convencions audiovisuals.
- Mitjans tècnics de realització: càmera i accessoris, microfonia, equip d'il·luminació.
- Enregistrament de so, sincrònic i recreat.
- Principals programaris d'edició no lineal.
- Difusió de continguts audiovisuals: xarxes socials, sales comercials, espais d'exhibició alternatius, festivals cinematogràfics en línia i presencials, etc.
- Protecció de dades, propietat intel·lectual i drets d'autoria.
- Tècniques i estratègies d'avaluació de les produccions audiovisuals.

Dibuix Artístic

En dibuixar, la mirada es converteix en observació precisa i contemplació que abstruï i sintetitza la realitat a través de l'expressió gràfica. El dibuix és, per tant, un procés interactiu d'observació, reflexió i representació. Un procés que requereix una tècnica inicial, conèixer els seus recursos i elements fonamentals i fer un exercici continu d'entrenament i pràctica. El seu acompliment implica comprendre'n el llenguatge i com hi intervenen les formes i les relacions que tenen, les estructures, els volums, la perspectiva, les proporcions, el comportament de la llum i el color. Partint de la consideració del dibuix com un mètode de treball gairebé científic d'exploració i indagació, no convé oblidar els avenços que s'han aconseguit al llarg de la història ni les solucions que s'han aportat als problemes de formulació gràfica d'un entorn tridimensional. L'anàlisi de diferents obres ajuda a identificar els camins que ja s'han recorregut, de manera que els alumnes se'n poden servir en la seva incursió en el dibuix. El dibuix és un llenguatge universal que suposa una activitat intel·lectual com a mitjà d'anàlisi i coneixement. És el primer enllaç d'unió entre la idea i la representació gràfica d'aquesta, la qual cosa propicia que sigui l'origen de múltiples activitats creadores i resulti imprescindible en el desenvolupament de totes les altres arts, perquè és un pas previ en la resolució de projectes i propostes artístiques. Això fa que els tipus de dibuix i els àmbits d'aplicació siguin extensos i variats, amb àrees de coneixement molt diferents i amb necessitats formals i tècniques igualment diverses. Es constitueix com un llenguatge específic i complex que presenta múltiples possibilitats pràctiques, organitzatives i expressives.

No obstant això, el dibuix no sols és l'origen de múltiples activitats artístiques o una eina de coneixement, també és un instrument d'expressió i comunicació: en utilitzar-lo, es projecta una visió del món en la qual es combinen l'estudi atent i analític de la realitat i la reinvençió que en fa la imaginació. El dibuix, a més de servir per realitzar les primeres exterioritzacions de pensaments i emocions, és íntim i directe i alliberador en la seva immediatesa; en definitiva, suposa un primer intent d'apropiació de l'espai. El traç i el gest revelen sens dubte una necessitat creativa. Aquesta necessitat i l'assimilació de la ubicació espacial han evolucionat al llarg de la història de la humanitat. El dibuix conté l'essència de l'ésser humà, representa l'autora o autor i, en conseqüència, té valor autònom com a obra d'art.

Tenint en compte tots aquests aspectes, la matèria de dibuix artístic presenta una sèrie de competències específiques que busquen assegurar l'adquisició dels coneixements, les destreses i les actituds necessàries per aplicar-les en diferents projectes i àmbits, descobrint el dibuix com a llenguatge gràfic i desenvolupant en els alumnes la facultat de l'observació activa. Així mateix cerca promoure la sensibilitat estètica cap a les obres pròpies i les dels altres, tot descobrint el dibuix com a mitjà independent de l'expressió personal. Aquestes competències específiques emanen de les competències clau i els objectius establerts per a l'etapa de batxillerat, especialment, dels descriptors de la competència en consciència i expressió culturals, als quals s'afegeixen, entre altres, aspectes relacionats amb la comunicació verbal, la digitalització, la convivència democràtica, la interculturalitat o la creativitat. Aquestes competències estan dissenyades perquè diverses d'elles puguin treballar-se simultàniament, mitjançant el desenvolupament entrelaçat de la matèria, per la qual cosa l'ordre en el qual estan presentades no és vinculant. Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar el seu grau de consecució per part dels alumnes.

Quatre d'aquests es troben en els dos cursos: «Concepte i història del dibuix», que recull els sabers relacionats amb la concepció del dibuix i la seva evolució al llarg de la història, la seva presència en diferents obres artístiques i la seva importància i funcionalitat en molt diversos àmbits disciplinaris; «L'expressió gràfica i els seus recursos elementals», que conté els sabers relacionats amb la terminologia específica de la matèria, com també amb les tècniques i elements propis de l'expressió gràfica i el seu llenguatge; «La llum, el clarobscur i el color», que inclou els sabers relacionats amb el tractament de la llum i les dimensions i usos del clarobscur i el color; i «Projectes gràfics col·laboratius», que engloba els coneixements, destreses i actituds que és necessari posar en pràctica per dur a terme projectes gràfics col·laboratius. Per part seva, els aspectes relacionats amb

la percepció visual i els sistemes d'ordenació de l'espai, s'engloben, en Dibuix Artístic I, dins del bloc denominat «Percepció i ordenació de l'espai»; i, en Dibuix Artístic II, dins del bloc «Dibuix i espai», en el qual es recullen sabers relatius a la perspectiva, l'enquadrament o la relació de la naturalesa amb la geometria. Completen els blocs anteriors, «Tecnologies i eines digitals», del primer curs, que recull les eines digitals aplicades al dibuix, tant en el traçat com en l'edició i «La figura humana», del segon curs, que conté els sabers relacionats amb la representació i la utilitat i funció de la figura humana en el dibuix.

L'adquisició de les competències específiques de la matèria requereix planificar activitats que permetin als alumnes explorar una àmplia gamma d'experiències d'expressió gràfica, utilitzant tant materials tradicionals i alternatius com eines i mitjans tecnològics. En el desenvolupament d'aquestes situacions, les competències específiques no han d'entendre's com a independents, sinó que han de treballar-se en conjunt, la qual cosa requerirà l'activació, interrelacionada i progressivament complexa, dels coneixements, destreses i actituds propis de la matèria. Aquestes situacions han de proporcionar als alumnes un panorama ampli d'aplicacions formatives i professionals en les seves múltiples possibilitats. A més, per contribuir a la formació global, han d'incloure, de manera transversal, qüestions relacionades amb la sostenibilitat, la seguretat dels projectes, com també la prevenció i la gestió responsable dels residus, l'estudi de la toxicitat i l'impacte ambiental dels diferents materials artístics.

Finalment, cal afegir que l'ensenyament del dibuix artístic contribueix a la formació dels alumnes en el desenvolupament de la sensibilitat artística i el gaudi estètic, la creativitat i l'expressivitat, sense oblidar el progrés en la capacitat d'observació, l'anàlisi i la reflexió sobre la realitat. Dibuixar conjuga tant la intuïció com la idea i el coneixement previs, fomenta la dinàmica creativa de retroalimentació que estimula el pensament divergent i facilita la connexió de la imaginació amb la realitat.

Competències específiques

CE 1 Comprendre el dibuix com a forma de coneixement, comunicació i expressió, comparant l'ús que se'n fa en manifestacions culturals i artístiques de diferents èpoques, llocs i àmbits disciplinaris i valorant la diversitat de significats que origina, per apreciar la importància de la diversitat cultural i la rellevància de la conservació i la promoció del patrimoni.

Les societats realitzen representacions del món per diversos mitjans expressius, generant tant una identitat i un procés reflexiu propis com una pluralitat cultural i artística. En aquest sentit, el dibuix és una de les formes de pensament de tota societat i, per això, identificar la seva presència en les manifestacions culturals i artístiques de qualsevol lloc i època, com també en diferents àmbits disciplinaris, ajuda als alumnes a comprendre'l com una eina universal de coneixement, comunicació i expressió. Al mateix temps, poden entendre la importància de la diversitat cultural com una font de riques i considerar la rellevància de la promoció i conservació del patrimoni. El fet de comparar i apreciar la pluralitat d'usos del dibuix en diferents àmbits, de forma raonada i compartida i mitjançant produccions orals, escrites o multimodals ha de promoure en els alumnes i alumnes la curiositat per conèixer i explorar els seus diferents llenguatges i tècniques, afavorir l'anàlisi crítica i el judici propi sobre les seves funcions i intencionalitats que els permetin valorar la diversitat de significats als quals dona lloc i introduir el concepte de *llibertat d'expressió*.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Analitzar amb actitud crítica i reflexiva produccions plàstiques de diferents èpoques i estils, reconeixent el llenguatge, les tècniques i procediments, la funció significativa i l'expressivitat del dibuix que hi són presents per desenvolupar la consciència visual i el criteri estètic i ampliar les possibilitats de gaudi de l'art.

La recepció artística completa requereix posicionar-se davant qualsevol proposta cultural, incloses les contemporànies, amb actitud oberta i amb el major coneixement possible del llenguatge, les tècniques i els recursos que són necessaris en tot procés creatiu. Reconèixer les dificultats que es plantegen al llarg del procés ajuda a valorar-lo. A més, l'anàlisi crítica i reflexiva de l'expressivitat gràfica i la funció significativa presents en qualsevol producció plàstica ajuda als alumnes a utilitzar correctament la terminologia específica. Entre els exemples considerats s'ha d'incorporar la

perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural, amb èmfasi en l'estudi de produccions fetes per dones i per persones de grups socials i poblacionals que sofreixen la discriminació racial, com també de la seva representació en l'art.

És un objectiu ineludible d'aquesta matèria conjugar l'anàlisi amb el coneixement, mantenir una postura oberta i respectuosa davant les dificultats oposades, afavorir d'aquesta manera l'adquisició de consciència visual i, en paral·lel, el desenvolupament d'un criteri estètic informat davant qualsevol manifestació cultural o artística, per augmentar així les possibilitats de gaudi en la recepció artística.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Analitzar, interpretar i representar la realitat, utilitzant els recursos elementals i la sintaxi del dibuix, per oferir una visió pròpia d'aquesta realitat, potenciar la sensibilitat i afavorir el desenvolupament personal i artístic.

L'acció de dibuixar suposa una actitud d'obertura, la indagació sobre el món, al mateix temps que és una reflexió sobre la pròpia interpretació que se'n fa. El dibuix és, doncs, un dels mitjans artístics més complets per comprendre, analitzar i interpretar la realitat, perquè, d'una banda, ofereix una visió objectiva d'aquesta i, per una altra, propicia l'expressió immediata i directa d'una visió subjectiva. Conèixer aquestes qualitats fa que els alumnes els puguin utilitzar en l'exteriorització del seu pensament i afavorir així el seu desenvolupament personal i artístic.

Per donar suport al procés creatiu s'han de conèixer i explorar les possibilitats expressives dels recursos elementals propis del dibuix: punt, línia, forma i textura, com també la seva sintaxi. És molt important, igualment, fer esbossos a partir de l'observació detallada de la realitat, per avançar cap a l'expressió gràfica personal que inclogui les representacions de la imaginació.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.1, CPSAA1.2, CC1, CC2, CCEC3.1.

CE 4 Experimentar amb diferents materials, tècniques i suports, incloent el propi cos, analitzant la seva importància en les propostes artístiques contemporànies, per descobrir el gest del dibuix i l'apropiació de l'espai com a mitjans d'autoexpressió i acceptació personal.

Al llarg de la història de l'art, els grans avenços i transformacions s'han produït per l'experimentació incessant que els artistes han introduït en les seves obres, ja sigui quant als materials, tècniques i suports disponibles en cada moment, ja sigui quant a la representació de la tridimensionalitat o l'apropiació i ubicació en l'espai de la figura humana. Malgrat les grans diferències que poden trobar-se en les diferents èpoques i tendències artístiques, es repeteix el fet que la percepció i la representació de l'espai s'ha fet amb la mesura de la figura humana com a referència d'escala i proporció. En algunes propostes artístiques contemporànies, el cos humà ha traspassat aquest límit de referència per convertir-se en el protagonista de la creació, com a suport i com a eina, portant l'expressivitat del gest i de la petjada artística al centre mateix de l'obra. Igualment, s'ha traspassat també el límit de la representació bidimensional de la tridimensionalitat per arribar a l'apropiació mateixa de l'espai, convertint-lo en el suport de la pròpia intervenció artística. Descobrir i explorar diferents formes d'expressió gràfica, incloses les que situen el cos humà en el centre, afavoreix l'autoexpressió i desenvolupa l'autoconfiança i l'acceptació personal.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA5, CC1, CC3, CCEC1, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 5 Utilitzar la pràctica del dibuix com a mitjà d'expressió d'idees, opinions, sentiments i emocions, investigant els referents culturals i la influència en les creacions posteriors, per ampliar el repertori artístic i enriquir les produccions pròpies.

El dibuix constitueix un mitjà d'expressió d'idees, opinions, sentiments i emocions que evolucionat al llarg de la història. El coneixement i l'anàlisi de diferents manifestacions culturals i artístiques de qualsevol lloc i època afavoreixen que els alumnes compreguin les influències que unes propostes han tingut sobre unes altres, fins i tot prenent referents de cultures i disciplines diferents a les pròpies de la persona que cregui. Pot establir així connexions entre diferents tipus de llenguatges plàstics, visuals i audiovisuals (fotografia, còmic, cinema, publicitat, etc.) i explorar la presència del dibuix com a mitjà d'expressió en cadascun. Al mateix temps, els alumnes es forgen una cultura visual i descobreixen els avenços en procediments o tècniques utilitzats en cada mitjà creatiu. A

més, assimilen que cap creació artística nova mai no trenca totalment amb els referents previs, poden valorar la importància de la pràctica artística com a vehicle per expressar idees, opinions, sentiments i emocions al llarg de la història i ajudar-se en això per enriquir les pròpies produccions.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CC1, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1.

CE 6 Realitzar produccions gràfiques expressives i creatives, valorant la importància dels elements del llenguatge gràfic i l'organització que tenen en la definició d'un estil personal, per progressar en l'execució tècnica i en les qualitats comunicatives i expressives de les produccions pròpies.

El dibuix parteix de l'observació precisa i activa de la realitat, per la qual cosa és fonamental entendre com funciona la percepció visual de la qual partim, les seves lleis i principis i l'organització dels elements en l'espai. El coneixement i l'ús dels elements del llenguatge gràfic, les seves formes, signes, possibilitats expressives i efectes visuals, faciliten als alumnes la construcció d'un mecanisme de treball amb el dibuix com a base. Això els permet comprendre les imatges, les seves estructures i la seva composició. El dibuix es converteix així en un mètode d'anàlisi de les formes, en què es mostra el més destacat dels objectes, que al mateix temps es descobreixen en tota la seva veritat i revelen allò que passava desapercebut. Com qualsevol mètode, el dibuix necessita constància en el treball. Només dibuixant s'arriben a aconseguir la destresa i l'habilitat necessàries per emprar-lo en els nostres projectes.

El dibuix és, al mateix temps, mètode de coneixement i mètode d'expressió. En avançar en la pràctica, el traç i el gest tornen més personals, arriben a convertir-se en petjades expressives i comunicatives amb les quals s'exterioritza tant el món interior com la pròpia visió de la realitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.1, CPSAA5, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 7 Experimentar amb les tècniques pròpies del dibuix, identificant les eines, mitjans i suports necessaris i analitzant el possible impacte ambiental, per integrar-les de manera creativa i responsable en la realització de produccions gràfiques.

Per tal que els alumnes experimentin amb les tècniques del dibuix, tant tradicionals com digitals, han d'adquirir els sabers necessaris sobre una àmplia varietat d'eines, mitjans i suports. En haver identificat les seves possibilitats d'ús i d'expressió, serà capaç de seleccionar els més adequats a les representacions gràfiques que se li plantegin. En aquest terreny, també és important que conegui l'impacte ambiental dels materials que empra, tant pel que fa a la seva producció com a la gestió dels materials de rebuig que produeix; tot això amb la finalitat d'adoptar pràctiques de treball sostenibles, segures i responsables.

Reconèixer el dibuix no tan sols com un mètode d'anàlisi, sinó també com a llenguatge creatiu, comporta comprendre els diferents nivells d'iconicitat que es poden donar en les representacions gràfiques, com també els valors expressius del clarobscur i el color. Per crear produccions gràfiques que resolguin aquests plantejaments de forma ajustada a la intenció inicial, però sense tancar-se a possibles modificacions que les enriqueixin durant el procés creatiu, els alumnes han de seleccionar i aplicar les tècniques més adequades i cercar, a més, l'ús creatiu, responsable, segur i sostenible d'aquestes per aconseguir resultats personals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, CD2, CPSAA5, CC1, CC4, CE1, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 8 Adaptar els coneixements i destreses adquirits, desenvolupant la retentiva i la memòria visual, per respondre amb creativitat i eficàcia a nous desafiaments de representació gràfica.

L'observació conscient de l'entorn, per abstrure i seleccionar el més representatiu, és fonamental en el procés de representació gràfica de la realitat. El que es percep no és més que la reconstrucció que fa el cervell de la informació rebuda i, en la reconstrucció, intervé com a factor fonamental la memòria visual, entesa com la capacitat de recordar imatges. Quan es dibuixa del natural, s'ha d'observar, analitzar i retenir la informació que es vol traslladar al dibuix, per això s'exerciten la memòria visual i la retentiva, destreses fonamentals en l'expressió gràfica. A través de l'enquadrament i l'encaix s'organitza la informació en el suport triat i s'estableixen proporcions, tenint en compte la perspectiva, tant en les formes i objectes com en l'espai que els envolta, processos que posen en joc els coneixements i destreses adquirits pels alumnes.

A més, en el procés de dibuixar intervenen la imaginació, records i imatges mentals i és per això que, en les produccions gràfiques, es transmeten tant la visió i interpretació exterior del món com la interior, propiciant-se l'expressió personal i diferenciada de la resta.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.1, CPSAA5, CC1, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 9 Crear projectes gràfics col·laboratius, contribuint de manera creativa a la seva planificació i realització i adaptant el disseny i el procés a les característiques pròpies d'un àmbit disciplinar, per descobrir possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional i apreciar l'enriquiment que suposen les propostes compartides.

El dibuix és present en múltiples àmbits disciplinaris, com ara el disseny, l'arquitectura, la ciència, la literatura o l'art. Dissenyar creativament un projecte concret, de manera col·laborativa i amb una finalitat definida, requereix establir la planificació adequada, organitzar i repartiment les tasques de manera coherent, entenent que crear qualsevol projecte gràfic ajustat a un àmbit disciplinar concret suposa, a més d'un enriquiment, assumir riscos i reptes. Els alumnes n'han de ser conscients i han de tenir present en tot moment la intenció última del projecte que crea. El treball col·laboratiu, a més, els permet l'assumpció de diferents rols i responsabilitats i contribueix al fet que aprenguin a respectar les opinions de la resta. En el desenvolupament dels projectes gràfics, a més, hauran de fer front a les possibles dificultats i canvis exigits per les circumstàncies o pel propi disseny de la producció, augmentant la seva resiliència i aprenent a adaptar la planificació inicial als imprevists que puguin sorgir.

Finalment, avaluar les diverses fases i el resultat del projecte, descobrir els possibles errors i els encerts, facilita processos posteriors de creació i elaboració i permet introduir alternatives i propostes diverses, al mateix temps que desenvolupa en els alumnes més seguretat en la seva capacitat d'afrontar pròxims reptes, tant acadèmics com professionals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM2, STEM3, CPSAA3.1, CPSAA4, CE1, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

Dibuix Artístic I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre el dibuix com a forma de coneixement, comunicació i expressió, comparant l'ús que se'n fa en manifestacions culturals i artístiques de diferents èpoques, llocs i àmbits disciplinaris i valorant la diversitat de significats que origina, per apreciar la importància de la diversitat cultural i la rellevància de la conservació i la promoció del patrimoni.

CA 1.1 Identificar el dibuix com a forma de coneixement, comunicació i expressió, reflexionar amb iniciativa sobre la seva presència en diferents manifestacions culturals i artístiques i comparar de forma autònoma el seu ús en aquestes.

- Identificar el dibuix com a forma de coneixement, comunicació i expressió.
- Reflexionar de manera independent sobre la presència del dibuix en diverses manifestacions culturals i artístiques.
- Comparar de forma autònoma l'ús de dibuix en diferents manifestacions culturals i artístiques.

CA 1.2 Comparar les múltiples funcions del dibuix a través d'una anàlisi autònoma del seu ús en produccions de diversos àmbits disciplinaris.

CA 1.3 Relacionar la pluralitat cultural i artística amb la llibertat d'expressió, argumentar l'opinió pròpia de forma activa, compromesa i respectuosa i analitzar els usos del dibuix en diverses manifestacions artístiques.

- Relacionar la pluralitat cultural i artística amb la llibertat d'expressió.

- Argumentar la pròpia opinió de forma activa, compromesa i respectuosa amb la llibertat d'expressió i amb la pluralitat cultural i artística.
- Analitzar els usos del dibuix en diverses manifestacions artístiques.

CE 2 Analitzar amb actitud crítica i reflexiva produccions plàstiques de diferents èpoques i estils, reconeixent el llenguatge, les tècniques i procediments, la funció significativa i l'expressivitat del dibuix que hi són presents per desenvolupar la consciència visual i el criteri estètic i ampliar les possibilitats de gaudi de l'art.

CA 2.1 Analitzar el llenguatge, les tècniques i procediments del dibuix en diferents propostes plàstiques, entenent els canvis que s'han produït en les tendències al llarg de la història i utilitzant la terminologia específica més adequada.

- Analitzar amb actitud crítica i reflexiva el llenguatge, les tècniques i procediments del dibuix en diferents propostes plàstiques de diferents èpoques i estils.
- Entendre el canvis que s'han produït en les tendències al llarg de la història
- Utilitzar la terminologia específica adequada en l'anàlisi de produccions artístiques de diferents èpoques i estils.

CA 2.2 Analitzar diferents manifestacions culturals i artístiques, comprendre la funció que hi exerceix el dibuix i valorar l'enriquiment que suposen els reptes creatius i estètics per a la societat.

- Analitzar diferents manifestacions culturals i artístiques.
- Comprendre la funció que exerceix el dibuix en diferents manifestacions artístiques i culturals com la pintura, l'escultura, l'arquitectura o el disseny, entre d'altres.
- Comprendre i valorar la funció expressiva del dibuix en les diferents produccions plàstiques de diferents estils i èpoques.
- Valorar l'enriquiment que suposen els reptes creatius i estètics per a la societat.

CE 3 Analitzar, interpretar i representar la realitat, utilitzant els recursos elementals i la sintaxi del dibuix, per oferir una visió pròpia d'aquesta realitat, potenciar la sensibilitat i afavorir el desenvolupament personal i artístic.

CA 3.1 Experimentar amb sensibilitat les possibilitats expressives dels recursos elementals del dibuix (punt, línia, forma) i de la seva sintaxi i millorar el procés de creació gràfica.

- Experimentar amb sensibilitat les possibilitats expressives dels recursos elementals del dibuix (punt, línia, forma) i de la seva sintaxi.
- Millorar el procés de creació gràfica.

CA 3.2 Analitzar, interpretar i representar la realitat mitjançant esbossos, tot utilitzant les eines adequades i desenvolupant una expressió pròpia, espontània i creativa.

- Analitzar la realitat mitjançant esbossos, utilitzant les eines adequades en cada cas.
- Interpretar la realitat mitjançant esbossos, utilitzant les eines adequades en cada cas.
- Representar gràficament la realitat mitjançant esbossos, utilitzant les eines adequades en cada cas.
- Desenvolupar una expressió pròpia, espontània i creativa.

CE 4 Experimentar amb diferents materials, tècniques i suports, incloent el propi cos, analitzar-ne la importància en les propostes artístiques contemporànies per descobrir el gest del dibuix i l'apropiació de l'espai com a mitjans d'autoexpressió i acceptació personal.

CA 4.1 Aportar l'empremta i el gest propis a la realització de dibuixos i combinar l'ús tradicional de materials, tècniques i suports amb la manipulació personal.

- Aportar l'empremta i el gest propis a la realització de dibuixos propis.
- Combinar l'ús tradicional dels materials, tècniques i suports amb la manipulació personal; és a dir, afegir-hi l'adaptació o toc propi per personalitzar el resultat final.

- Descobrir el gest del dibuix i l'apropiació de l'espai com a mitjans d'autoexpressió i acceptació personal.

CA 4.2 Realitzar composicions bidimensionals, figuratives o abstractes, explorar la percepció i l'ordenació de l'espai i indagar sobre la representació del cos humà i la possible utilització com a suport o com a eina gràfica.

- Realitzar composicions bidimensionals, figuratives o abstractes.
- Explorar la percepció i l'ordenació de l'espai.
- Experimentar amb la representació del cos humà i la seva possible utilització com a suport o eina gràfica.

CE 5 Utilitzar la pràctica del dibuix com a mitjà d'expressió d'idees, opinions, sentiments i emocions, investigant els referents culturals i la seva influència en les creacions posteriors, per ampliar el repertori artístic i enriquir les produccions pròpies.

CA 5.1 Identificar els referents artístics d'una obra determinada, descrivint la influència que exerceixen i les relacions que s'hi estableixen.

CA 5.2 Expressar idees, opinions, sentiments i emocions a través de creacions gràfiques i dibuixos propis, incorporant, de forma guiada, procediments o tècniques utilitzats en referents artístics d'interès per als alumnes.

- Expressar idees, opinions, sentiments i emocions a través de dibuixos i creacions gràfiques pròpies.
- Incorporar, de forma guiada, procediments o tècniques utilitzats en referents artístics d'interès.

CE 6 Realitzar produccions gràfiques expressives i creatives, valorant la importància dels elements del llenguatge gràfic i l'organització en la definició de l'estil personal, per progressar en l'execució tècnica i en les qualitats comunicatives i expressives de les produccions pròpies.

CA 6.1 Emprar amb intencions comunicatives o expressives els mecanismes de la percepció visual, les seves lleis i principis, així com la composició i l'ordenació d'elements en l'espai, mostrant interès en les seves aplicacions.

- Emprar amb intencions comunicatives o expressives els mecanismes de la percepció visual, les seves lleis i principis.
- Emprar amb intencions comunicatives o expressives la composició i l'ordenació d'elements en l'espai.
- Mostrar interès en les aplicacions dels mecanismes de la percepció visual, les seves lleis i principis, la composició i l'ordenació d'elements en l'espai.

CA 6.2 Expressar a través del traç i el gest del dibuix la visió pròpia de la realitat o del món interior, experimentar amb els elements del llenguatge gràfic, les formes, signes, possibilitats expressives i efectes visuals.

- Expressar a través del traç i el gest del dibuix una visió pròpia de la realitat o del món interior.
- Experimentar amb els elements del llenguatge gràfic, les formes, signes, possibilitats expressives i efectes visuals.

CE 7 Experimentar amb les tècniques pròpies del dibuix, identificar les eines, mitjans i suports necessaris i analitzar el possible impacte ambiental, per integrar-les de manera creativa i responsable en la realització de produccions gràfiques.

CA 7.1 Proposar diferents solucions gràfiques a una mateixa proposta visual, utilitzant diferents nivells d'iconicitat, identificant les eines, mitjans i suports necessaris i justificar raonadament i respectuosament l'elecció.

- Proposar diferents solucions gràfiques a una mateixa proposta visual, utilitzant diferents nivells d'iconicitat.

- Identificar les eines, mitjans i suports necessaris per a una creació gràfica.

- Justificar raonadament i respectuosament l'elecció realitzada.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar amb destresa les eines, mitjans i suports més adequats a la intenció creativa, emprant els valors expressius de tècniques com el clarobscur i el color en una interpretació gràfica personal de la realitat.

- Seleccionar i utilitzar amb destresa les eines, mitjans i suports més adequats a la intenció creativa.

- Emprar els valors expressius de tècniques com el clarobscur i el color en una interpretació gràfica personal de la realitat.

CA 7.3 Investigar de manera activa i oberta sobre la presència de tecnologies digitals en referents artístics contemporanis i integrar-les en el procés creatiu i expressiu propi.

- Investigar de manera activa i oberta sobre la presència de tecnologies digitals en referents artístics contemporanis.

- Integrar les tecnologies digitals en el propi procés creatiu.

CE 8 Adaptar els coneixements i destreses adquirits, desenvolupant la retentiva i la memòria visual, per respondre amb creativitat i eficàcia a nous desafiaments de representació gràfica.

CA 8.1 Representar gràficament el model escollit a partir del seu estudi i anàlisi, tot seleccionant i fent abstracció de les seves característiques més representatives.

- Representar gràficament el model escollit a partir del seu estudi i anàlisi.

- Seleccionar i fer abstracció de les característiques més representatives d'un model gràfic escollit.

CA 8.2 Utilitzar l'enquadrament, l'encaix i la perspectiva en la resolució de problemes de representació gràfica, tot analitzant tant els diferents volums com l'espai que completa el conjunt.

- Utilitzar l'enquadrament en la resolució de problemes de representació gràfica.

- Utilitzar l'encaix en la resolució de problemes de representació gràfica.

- Utilitzar la perspectiva en la resolució de problemes de representació gràfica.

- Analitzar el diferents volums i l'espai que completa el conjunt en la resolució de problemes de representació gràfica.

CE 9 Crear projectes gràfics col·laboratius, contribuint de manera creativa a la seva planificació i realització i adaptar el disseny i el procés a les característiques pròpies d'un àmbit disciplinar, per descobrir possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional i apreciar l'enriquiment que suposen les propostes compartides.

CA 9.1 Planificar projectes gràfics col·laboratius senzills, identificant l'àmbit disciplinar en què es desenvoluparan i organitzar i distribuir les tasques de manera adequada.

- Planificar projectes gràfics col·laboratius senzills.

- Identificar l'àmbit disciplinar en què es desenvoluparan els projectes gràfics col·laboratius.

- Organitzar i distribuir les tasques de manera adequada.

CA 9.2 Realitzar projectes gràfics col·laboratius emmarcats en un àmbit disciplinar concret, utilitzant amb interès els valors expressius del dibuix artístic i els seus recursos.

- Realitzar projectes gràfics col·laboratius emmarcats en un àmbit disciplinar concret.

- Utilitzar amb interès els valors expressius del dibuix artístic i els seus recursos.

CA 9.3 Analitzar les dificultats sorgides en la planificació i realització de projectes gràfics compartits, entenent el procés com un instrument de millora del resultat final.

- Analitzar les dificultats sorgides en la planificació i realització de projectes gràfics compartits.
- Entendre el procés d'anàlisi de les dificultats com un instrument de millora del resultat final.
CA 9.4 Identificar possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional relacionades amb el dibuix artístic, comprenent les oportunitats que ofereix i el valor afegit de la creativitat en els estudis i en el treball, expressant l'opinió pròpia de forma raonada i respectuosa.
- Identificar possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional relacionades amb el dibuix artístic i comprendre les oportunitats que ofereix.
- Comprendre el valor afegit de la creativitat en els estudis i en el treball.
- Expressar l'opinió pròpia de forma raonada i respectuosa.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. CONCEPTE I HISTÒRIA DEL DIBUIX

- El dibuix com a procés interactiu d'observació, reflexió, imaginació, representació i comunicació. Les diferents funcions del dibuix. Reconeixement dels camps d'actuació en relació amb la diversitat d'intencions comunicatives (analítica, descriptiva, expressiva, etc.). El dibuix com a llenguatge universal.
- El dibuix en l'art: des de l'Antiguitat fins al Romanticisme. Obres més representatives de diferents moviments artístics.
- El dibuix com a part de múltiples processos artístics. Àmbits disciplinaris: arts plàstiques i visuals, disseny, arquitectura, ciència i literatura. Àmbits del dibuix: Dibuix analític, Dibuix científic, Il·lustració, Dibuix tècnic, etc.

B. L'EXPRESSIÓ GRÀFICA I ELS SEUS RECURSOS ELEMENTALS**Terminologia i materials del dibuix**

- Els diferents tipus de dibuix (apunt, esbós, esquema, estudi, croquis) i els seus àmbits d'aplicació.
- El paper: tipus i característiques diferenciadores en funció del gramatge i qualitat superficial. Elecció del suport més adequat en funció de la tècnica i finalitat comunicativa.
- Conceptes bàsics (pigment, aglutinant, dissolvent) i classificació dels materials en les tècniques seques, humides i grasses.

El punt i les seves possibilitats plàstiques i expressives

- Les funcions del punt com a element morfològic elemental.
- Seurat, Kandinsky, Yayoi Kusama, Emily Kame Kngwarreye, entre d'altres.

La línia: traç i grafisme. Les trames

- La línia com a element configurador de formes planes i volums en l'espai.
- Tipus de línies i traços. Línia de contorn, línia modulada, de relleu, trencada, tramats.
- Possibilitats expressives de la línia.
- Les trames. Generació de volums i textures.

La forma: tipologia, aplicacions i combinacions

- Definició del concepte de forma i dels seus components. Diferències entre forma i estructura formal.
- Classificació de les formes atenent les seves dimensions, configuració i origen.

Nivells d'iconicitat de la imatge

L'esbós. Introducció a l'encaix

- Diferents mètodes d'encaix en el dibuix: visor, quadrícula, caixes, reducció a formes geomètriques simples, etc.

Tècniques gràfiques i plàstiques, seques i humides

- Composició, instruments d'aplicació i propietats d'alguns dels materials de tècnica humida. Experimentar les diverses característiques plàstiques de l'aiguada (*gouache*), la tinta o l'aquarel·la.
- Composició i propietats d'alguns dels materials de tècnica seca. Experimentació sobre les possibilitats tècniques i expressives del grafit, el llapis de color, el carbonet, el llapis carbó i la barra Conté, mitjançant les variacions intencionades en l'ús del material i l'ús de diferents traços.

Materials gràficoplàstics. Seguretat, toxicitat, impacte mediambiental i sostenibilitat

- Ús responsable dels materials advertint de la possible toxicitat i de l'impacte mediambiental que poden tenir.
- Alternatives no tòxiques i/o respectuoses amb el medi ambient.

C. PERCEPCIÓ I ORDENACIÓ DE L'ESPAI

- Fonaments de la percepció visual.
- Principis de la psicologia de la Gestalt. Les lleis visuals de la Gestalt (de contrast, de continuïtat, de tancament, de simetria, de semblança, de proximitat, etc).
- Il·lusions òptiques.
- La composició com a mètode. L'equilibri compositiu. Direccions visuals. Aplicacions. Factors que intervenen en la composició: format, esquema compositiu, orientació de les formes, pes i direccions visuals. L'enquadrament i les relacions entre fons-figura i format. Equilibri compositiu, estàtic i dinàmic.
- Els sistemes d'ordenació en la sintaxi visual. Les lleis compositives: llei de la balança, llei de compensació de masses, llei de terços, simetries i ritmes. Aplicacions.
- Introducció a la representació de l'espai mitjançant la perspectiva. El concepte de perspectiva i la seva aplicació al dibuix artístic en la representació de formes tridimensionals i espais. La perspectiva, recorregut a través de la història del dibuix. Introducció al sistema axonomètric. Representació de formes geomètriques tridimensionals bàsiques. Introducció al sistema cònic. Cònica frontal i cònica obliqua. Representació de formes geomètriques tridimensionals bàsiques.

D. LA LLUM, EL CLAROBSCUR I EL COLOR

- La llum i el volum. Relació entre llum, ombra i volum.
- Tipus de llum i il·luminació. Llum natural, llum artificial, llum directa i indirecta, llum difosa. Tonalitats de la llum. Ombra pròpia i ombra projectada. Ombra i textura. L'ombra segons les direccions de la llum.
- Valoració del clarobscur. Gradacions tonals. Caravaggio, Zurbarán. El Tenebrisme, entre d'altres.
- Naturalesa, percepció, psicologia i simbologia del color.
- Monocromia, bicromia i tricromia. Aplicacions bàsiques del color en el dibuix.
- La llum, el clarobscur i el color, que aborda el tractament de la llum, i el seu ús expressiu.

E. TECNOLOGIES I EINES DIGITALS

- Suports virtuals i eines digitals. Relació amb diferents àrees del disseny, arquitectura, fotografia, animació, cinema o art contemporani.

- Dibuix vectorial. Programari específic per al dibuix vectorial.
- Eines d'edició d'imatges per a l'expressió artística. Imatge rasteritzada o de mapa de bits. Definició i nocions d'ús per a la modificació estructural i estètica de les imatges.
- Programes de pintura i dibuix digital. Definició, avantatges gràfics de cadascun i nocions d'ús.

F. PROJECTES GRÀFICS COL-LABORATIUS

- La distribució de tasques en els projectes gràfics col·laboratius: criteris de selecció a partir de les habilitats requerides i de les necessitats del projecte. Nocions bàsiques.
- Fases dels projectes gràfics. Anàlisi, esbós, desenvolupament, presentació i avaluació.
- Estratègies de selecció de tècniques, eines, mitjans i suports del dibuix adequats a diferents disciplines. Definició del problema o necessitat a resoldre, públic potencial del projecte, mitjans disponibles i destreses adquirides i condicionants temporals.
- Estratègies d'avaluació de les fases i els resultats de projectes gràfics. L'error com a oportunitat de millora i aprenentatge.

Dibuix Artístic II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre el dibuix com a forma de coneixement, comunicació i expressió, comparant l'ús que se'n fa en manifestacions culturals i artístiques de diferents èpoques, llocs i àmbits disciplinaris i valorant la diversitat de significats que origina, per apreciar la importància de la diversitat cultural i la rellevància de la conservació i la promoció del patrimoni.

CA 1.1 Identificar la presència del dibuix en diferents manifestacions culturals i artístiques, establint amb criteri propi les seves relacions i valorant-lo com a eina d'expressió.

- Identificar la presència del dibuix en diferents manifestacions culturals i artístiques establint amb criteri propi les seves relacions.
- Valorar el dibuix com a eina d'expressió.

CA 1.2 Explicar les múltiples funcions del dibuix a través de l'anàlisi autònoma de produccions de diferents àmbits disciplinaris.

CA 1.3 Defensar la importància de la llibertat d'expressió per a la pluralitat cultural i artística, a través d'un discurs raonat i argumentat de manera activa, compromesa i respectuosa.

- Defensar la importància de la llibertat d'expressió per a la pluralitat cultural i artística, a través d'un discurs raonat.
- Argumentar de manera activa, compromesa i respectuosa un discurs que defensi la importància de la llibertat d'expressió per a la pluralitat cultural i artística.

CE 2 Analitzar amb actitud crítica i reflexiva produccions plàstiques de diferents èpoques i estils, reconeixent el llenguatge, les tècniques i els procediments, la funció significativa i l'expressivitat del dibuix que hi són presents per desenvolupar la consciència visual i el criteri estètic i ampliar les possibilitats de gaudi de l'art.

CA 2.1 Analitzar el llenguatge, les tècniques i els procediments, la funció i l'expressivitat del dibuix en diferents produccions plàstiques, incloent les contemporànies, utilitzant la terminologia específica més adequada i identificant amb actitud oberta les intencionalitats dels seus missatges.

- Analitzar el llenguatge, les tècniques i els procediments, la funció i l'expressivitat del dibuix en diferents produccions plàstiques de diferents èpoques i estils.

- Utilitzar la terminologia específica adequada en l'anàlisi de produccions plàstiques de diferents èpoques i estils.
- Identificar amb actitud oberta les intencionalitats dels missatges en diferents produccions plàstiques de diferents èpoques i estils.

CA 2.2 Explicar de forma raonada l'elecció del dibuix com a eina d'expressió i transmissió de significats en diferents manifestacions culturals i artístiques.

CE 3 Analitzar, interpretar i representar la realitat, utilitzant els recursos elementals i la sintaxi del dibuix, per oferir una visió pròpia d'aquesta realitat, potenciar la sensibilitat i afavorir el desenvolupament personal i artístic.

CA 3.1 Recrear gràficament la realitat mitjançant esbossos, a partir tant de l'observació detallada com de la pròpia imaginació i utilitzant l'expressió personal i espontània.

- Recrear gràficament la realitat mitjançant esbossos, a partir de l'observació detallada.
- Recrear gràficament la realitat mitjançant esbossos, a partir de la pròpia imaginació.
- Utilitzar l'expressió personal i espontània en la recreació de la realitat mitjançant esbossos.

CA 3.2 Analitzar, interpretar i representar la realitat a partir d'obres gràfiques que explorin les possibilitats expressives de formes i textures, emprant els recursos del dibuix amb correcció i destresa.

- Analitzar la realitat a partir d'obres gràfiques que explorin les possibilitats expressives de formes i textures.
- Interpretar la realitat a partir d'obres gràfiques que explorin les possibilitats expressives de formes i textures.
- Representar la realitat a partir d'obres gràfiques que explorin les possibilitats expressives de formes i textures.
- Emprar amb correcció i destresa els recursos del dibuix en les obres gràfiques pròpies.

CE 4 Experimentar amb diferents materials, tècniques i suports, incloent el propi cos, analitzant la seva importància en les propostes artístiques contemporànies, per descobrir el gest del dibuix i l'apropiació de l'espai com a mitjans d'autoexpressió i acceptació personal.

CA 4.1 Usar el dibuix com a mitjà d'expressió, experimentant amb diferents materials, tècniques i suports, integrant-los en les produccions plàstiques pròpies i incorporant les possibilitats que ofereix el cos humà com a recurs.

- Usar el dibuix com a mitjà d'expressió.
- Experimentar amb diferents materials, tècniques i suports.
- Integrar diferents materials, tècniques i suports en les produccions plàstiques pròpies.
- Incorporar les possibilitats que ofereix el cos humà com a recurs.

CA 4.2 Recrear gràficament l'espai tridimensional, en produccions artístiques bidimensionals o tridimensionals, utilitzant diversos materials, tècniques i suports i experimentant de manera oberta amb els efectes perspectius de profunditat.

- Recrear gràficament l'espai tridimensional en produccions artístiques bidimensionals o tridimensionals.
- Utilitzar diversos materials, tècniques i suports.
- Experimentar de manera oberta amb els efectes perspectius de profunditat.

CA 4.3 Analitzar la importància del cos humà en les propostes artístiques contemporànies, estudiant els diferents materials, tècniques i suports utilitzats.

- Analitzar la importància del cos humà en les propostes artístiques contemporànies.
- Estudiar els diferents materials, tècniques i suports utilitzats en les propostes artístiques contemporànies.

CE 5 Utilitzar la pràctica del dibuix com a mitjà d'expressió d'idees, opinions, sentiments i emocions, investigar sobre els referents culturals i la influència en les creacions posteriors, per ampliar el repertori artístic i enriquir les produccions pròpies.

CA 5.1 Descriure els referents artístics presents en obres contemporànies, explicar la influència que exerceixen i les relacions que s'hi estableixen i reconèixer la importància de l'herència cultural.

- Descriure els referents artístics presents en obres contemporànies.
- Explicar la influència que exerceixen els referents artístics en obres contemporànies i les relacions que s'estableixen.
- Reconèixer la importància de l'herència cultural.

CA 5.2 Expressar idees, opinions, sentiments i emocions propis en la pràctica artística, prenent com a punt de partida l'exploració de l'entorn i d'obres artístiques d'interès personal.

- Expressar idees, opinions, sentiments i emocions propis en la pràctica artística.
- Prendre com a punt de partida l'exploració de l'entorn i d'obres artístiques d'interès personal.

CE 6 Realitzar produccions gràfiques expressives i creatives, valorant la importància dels elements del llenguatge gràfic i la seva organització en la definició de l'estil personal, per progressar en l'execució tècnica i en les qualitats comunicatives i expressives de les produccions pròpies.

CA 6.1 Representar gràficament les formes, les seves possibles combinacions i els espais negatius i positius presents en entorns urbans o naturals, a partir de l'estudi intencionat i selectiu.

CA 6.2 Expressar a través del traç i el gest del dibuix la visió pròpia de la realitat o del món interior amb el traç i el gest personals, usant els elements del llenguatge gràfic, les seves formes, signes, possibilitats expressives i efectes visuals.

- Expressar a través del traç i el gest del dibuix la visió pròpia de la realitat o del món interior amb el traç i el gest personals.
- Usar els elements del llenguatge gràfic, les seves formes, signes, possibilitats expressives i efectes visuals.

CE 7 Experimentar amb les tècniques pròpies del dibuix, identificar les eines, mitjans i suports necessaris i analitzar el possible impacte ambiental, per integrar-les de manera creativa i responsable en la realització de produccions gràfiques.

CA 7.1 Plantejar solucions alternatives en la representació de la realitat, amb diferents nivells d'iconicitat, mostrant un pensament divergent, utilitzant adequadament les eines, mitjans i suports seleccionats, analitzant el possible impacte ambiental i cercar activament un resultat final ajustat a les intencions expressives pròpies.

- Plantejar solucions alternatives en la representació de la realitat, amb diferents nivells d'iconicitat.
- Mostrar un pensament divergent.
- Utilitzar adequadament les eines, mitjans i suports seleccionats.
- Analitzar el possible impacte ambiental de les eines, mitjans i suports seleccionats.
- Cercar activament un resultat final ajustat a les intencions expressives pròpies.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar amb destresa i de manera creativa les eines, mitjans i suports més adequats a la intenció personal, emprant els valors expressius del clarobscur i el color en les interpretacions gràfiques pròpies de la realitat i la representació del món interior.

- Seleccionar i utilitzar amb destresa i de manera creativa les eines, mitjans i suports més adequats a la intenció personal.
- Emprar els valors expressius del clarobscur en les interpretacions gràfiques pròpies de la realitat i la representació del món interior.

- Emprar els valors expressius del color en les interpretacions gràfiques pròpies de la realitat i la representació del món interior.

CA 7.3 Emprar creativament les tecnologies digitals en produccions gràfiques, integrant-les en el procés creatiu i expressiu propi.

- Emprar creativament les tecnologies digitals en produccions gràfiques.
- Integrar les tecnologies digitals en el procés creatiu i expressiu propi.

CE 8 Adaptar els coneixements i destreses adquirits, desenvolupant la retentiva i la memòria visual, per respondre amb creativitat i eficàcia a nous desafiaments de representació gràfica.

CA 8.1 Interpretar gràficament la realitat observada, abstractant la informació rebuda i desenvolupant la retentiva i la memòria visual.

- Interpretar gràficament la realitat observada.
- Abstreure la informació rebuda de la realitat observada.
- Desenvolupar la retentiva i la memòria visual.

CA 8.2 Aconseguir efectes perspectius de profunditat en representacions gràfiques personals i creatives, ateses les proporcions i els contrastos lumínics i valorant la perspectiva com un mètode per recrear la tridimensionalitat.

- Aconseguir efectes perspectius de profunditat en representacions gràfiques personals i creatives, ateses les proporcions i els contrastos lumínics.
- Valorar la perspectiva com un mètode per recrear la tridimensionalitat.
- Afrontar els reptes que sorgeixin.
- Avaluar la planificació i les modificacions realitzades.

CE 9 Crear projectes gràfics col·laboratius, contribuint de manera creativa a la seva planificació i realització i adaptant el disseny i el procés a les característiques pròpies d'un àmbit disciplinar, per descobrir possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional i apreciar l'enriquiment que suposen les propostes compartides.

CA 9.1 Planificar projectes gràfics col·laboratius senzills, identificant l'àmbit disciplinar en què es desenvoluparan i organitzant i distribuint les tasques de manera adequada.

- Planificar projectes gràfics col·laboratius senzills.
- Identificar l'àmbit disciplinar en què es desenvoluparan els projectes gràfics col·laboratius.
- Organitzar i distribuir les tasques de manera adequada.

CA 9.2 Realitzar projectes gràfics col·laboratius emmarcats en un àmbit disciplinar concret, utilitzant amb interès els valors expressius del dibuix artístic i els seus recursos.

- Realitzar projectes gràfics col·laboratius emmarcats en un àmbit disciplinar concret.
- Utilitzar amb interès els valors expressius del dibuix artístic i els seus recursos.

CA 9.3 Afrontar amb creativitat els possibles reptes que sorgeixen en l'execució de projectes gràfics col·laboratius, contribuint a la consecució i la millora del resultat final i avaluant tant la planificació com les modificacions realitzades.

- Afrontar amb creativitat els possibles reptes que sorgeixen en l'execució de projectes gràfics col·laboratius.
- Contribuir a la consecució i a la millora del resultat final.
- Avaluar la planificació i les modificacions realitzades.

CA 9.4 Identificar possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional relacionades amb el dibuix artístic, comprenent les oportunitats que ofereix i el valor afegit de la creativitat en els estudis i en el treball, expressant l'opinió pròpia de forma raonada i respectuosa.

- Identificar possibilitats de desenvolupament acadèmic i professional relacionades amb el dibuix artístic i comprendre les oportunitats que ofereix.

- Comprendre el valor afegit de la creativitat en els estudis i en el treball.
- Expressar l'opinió pròpia de forma raonada i respectuosa.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. CONCEPTE I HISTÒRIA DEL DIBUIX

- El dibuix en l'art dels segles XIX i XX. Obres més representatives de diferents artistes vistes des de la perspectiva de gènere. El dibuix de creadores i creadors contemporanis de les Illes Balears.
- De la representació objectiva a la subjectiva. Del figuratiu a l'abstracció.
- La Bauhaus i el disseny.
- El dibuix com a expressió artística contemporània. Dibuixar en l'espai.

B. L'EXPRESSIÓ GRÀFICA I ELS SEUS RECURSOS ELEMENTALS

- L'observació, la retentiva i la memòria visual. Representació objectiva de la imatge: l'observació, l'anàlisi de la realitat i la comprensió de l'estructura interna de les formes. Representació subjectiva de la imatge: el traç i el grafisme personal en relació amb l'aparença estètica de la imatge creada i amb el sentiment i intenció del creador.
- Les formes i la seva transformació: la forma entesa com una estructura d'elements i relacions. Espais negatius i positius de les formes. Contorn / dintorn. Possibilitats expressives de la forma en funció del punt de vista perceptiu, de la llum i el color.
- Textura visual i tàtil. Aplicacions de les textures als dibuixos.
- Tècniques gràficoplàstiques, tradicionals, alternatives i digitals.

C. DIBUIX I ESPAI

- La línia, el dibuix i la tridimensionalitat. Perspectiva axonomètrica. Representació d'objectes quotidians.
- La perspectiva. La perspectiva cònica i el dibuix artístic. L'elecció del punt de vista. Perspectiva cònica amb un, dos i tres punts de fuga. Representació d'objectes i espais quotidians.
- Enquadrament i dibuix del natural. Relació amb la fotografia. Encaix estructural de les formes: mesura i proporció.
- Espais interiors, exteriors, urbans i naturals.
- Geometria i naturalesa. Patrons geomètrics a la natura.

D. LA LLUM, EL CLAROSCUR I EL COLOR

- L'ombreig i la taca. Escales i claus tonals. Gradacions tonals i escales de valors tonals. Aplicació del clarobscur a composicions de certa complexitat.
- Qualitats i relacions del color. El contrast de color. Color local, tonal i ambiental. Usos del color en el dibuix. Simbologia i psicologia del color aplicada a diferents finalitats creatives. El color en les diferents cultures i estils artístics.
- Dimensions del color. Aplicacions pràctiques.
- Perspectiva atmosfèrica.
- El color associat a la línia. Art òptic i geomètric.

E. LA FIGURA HUMANA

- Representació de l'ésser humà al llarg de la història. Cànon i proporció. Els estereotips de bellesa en diferents èpoques.
- Nocions bàsiques d'anatomia artística. Estructura interna del cos humà: esquelet i músculs. Mecànica muscular. Parts del cos i la seva representació.
- Anotació del natural. L'anatomia artística i representació de l'escorç. Figura humana estàtica i en moviment.
- El retrat. Faccions i expressions. Retrat femení i masculí de diferents edats.
- El cos humà com a suport i com a instrument d'expressió artística al llarg de la història i en l'actualitat.

F. PROJECTES GRÀFICS COL-LABORATIUS

- La distribució de tasques en els projectes gràfics col·laboratius: criteris de selecció a partir de les habilitats requerides i de les necessitats del projecte. La interacció i la negociació en el repartiment de rols i tasques. Estratègies.
- Fases dels projectes gràfics i aplicació al desenvolupament de projectes amb diferents finalitats.
- Estratègies de selecció de tècniques, eines, mitjans i suports del dibuix adequats a diferents disciplines creatives.
- Estratègies d'avaluació de les fases i els resultats de projectes gràfics. L'error com a oportunitat de millora i aprenentatge.

Dibuix Tècnic

El dibuix tècnic constitueix un mitjà d'expressió i comunicació convencional per a qualsevol projecte que tenguin per finalitat la creació i fabricació d'un producte, és també un aspecte imprescindible del desenvolupament tecnològic. Dota els alumnes d'un instrument eficient per comunicar-se de manera gràfica i objectiva per expressar i difondre idees o projectes d'acord amb convencions que garanteixen la seva interpretació fiable i precisa.

Per afavorir aquesta forma d'expressió, la matèria Dibuix tècnic desenvolupa la visió espacial dels alumnes en representar l'espai tridimensional sobre el pla, per mitjà de la resolució de problemes i de la realització de projectes, tant individuals com en grup. També potencia la capacitat d'anàlisi, la creativitat, l'autonomia i el pensament divergent i afavoreix actituds de respecte i empatia. El caràcter integrador i multidisciplinari de la matèria afavoreix una metodologia activa i participativa, d'aprenentatge per descobriment, d'experimentació sobre la base de resolució de problemes pràctics, o mitjançant la participació en projectes interdisciplinaris, contribuint tant al desenvolupament de les competències clau corresponents, com a l'adquisició dels objectius d'etapa. Es plantegen també reptes del segle XXI de forma integrada durant els dos anys de batxillerat, com el compromís ciutadà en l'àmbit local i global, la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament, l'aprofitament crític, ètic i responsable de la cultura digital, el consum responsable i la valoració de la diversitat personal i cultural.

Per contribuir al que s'ha esmentat, aquesta matèria desenvolupa un conjunt de competències específiques dissenyades per apreciar i analitzar obres d'arquitectura i enginyeria des del punt de vista de les seves estructures i elements tècnics; resoldre problemes gràfics i matemàtics aplicant raonaments inductius, deductius i lògics que posin en pràctica els fonaments de la geometria plana; desenvolupar la visió espacial per recrear la realitat tridimensional per mitjà del sistema de representació més apropiat a la finalitat de la comunicació gràfica; formalitzar dissenys i presentar projectes tècnics col·laboratius seguint la normativa a aplicar i investigar i experimentar amb programes específics de disseny assistit per ordinador.

En aquest sentit, el desenvolupament d'un raonament espacial adequat a l'hora d'interpretar les construccions en diferents sistemes de representació suposa una certa complexitat per als alumnes. Els programes i aplicacions CAD ofereixen grans possibilitats, des d'una major precisió i rapidesa fins a la millora de la creativitat i la visió espacial mitjançant models 3D. D'altra banda, aquestes eines ajuden a diversificar les tècniques que es poden emprar i agilitar el ritme de les activitats complementant els traçats en suports tradicionals i amb instruments habituals (per exemple, guix, esquadra, cartabó i compàs) pels generats amb aquestes aplicacions. Tot això, permetrà incorporar interaccions i dinamisme en les construccions tradicionals que no són possibles amb mitjans convencionals; es podran mostrar moviments, girs, canvis de pla i, en definitiva, una representació més precisa dels cossos geomètrics i les seves propietats en l'espai.

Els criteris d'avaluació són l'element curricular que avalua el nivell de consecució de les competències específiques i es formulen amb una evident orientació competencial mitjançant la mobilització de sabers bàsics i la valoració de destreses i actituds com l'autonomia i l'autoaprenentatge, el rigor en els raonaments, la claredat i la precisió en els traçats.

Al llarg dels dos cursos de batxillerat els sabers adquireixen un grau de dificultat i aprofundiment progressiu, els alumnes s'inicien, en el primer curs, en el coneixement de conceptes importants a l'hora d'establir processos i raonaments aplicables a la resolució de problemes o que són suport d'altres posteriors per, gradualment, en el segon curs, adquirir un coneixement més ampli sobre aquesta disciplina.

Els sabers bàsics s'organitzen al voltant de quatre blocs interrelacionats i íntimament lligats a les competències específiques.

En el bloc «Fonaments geomètric» els alumnes aborden la resolució de problemes sobre el pla i identifiquen la seva aparició i la seva utilitat en diferents contextos. També es planteja la relació del dibuix tècnic i les matemàtiques i la presència de la geometria en les formes de l'arquitectura i enginyeria.

En el bloc «Geometria projectiva» es pretén que els alumnes adquireixin els sabers necessaris per representar gràficament la realitat espacial, amb la finalitat d'expressar amb precisió les solucions a un problema constructiu o d'interpretar-les per executar-les.

En el bloc «Normalització i documentació gràfica de projectes» es dota els alumnes dels sabers necessaris per visualitzar i comunicar la forma i dimensions dels objectes de manera inequívoca seguint les normes UNE i ISO, amb la finalitat d'elaborar i presentar, de manera individual o en grup, projectes senzills d'enginyeria o arquitectura.

Finalment, en el bloc «Sistemes CAD» es pretén que els alumnes apliquin les tècniques de representació gràfica adquirides utilitzant programes de disseny assistit per ordinador; el seu desenvolupament, per tant, ha de fer-se de manera transversal en tots els blocs de sabers i al llarg de tota l'etapa.

L'abast formatiu d'aquesta matèria es dirigeix a la preparació del futur professional i personal dels alumnes per mitjà del maneig de tècniques gràfiques amb mitjans tradicionals i digitals, com també l'adquisició i implementació d'estratègies com el raonament lògic, la visió espacial, l'ús de la terminologia específica, la presa de dades i la interpretació de resultats necessaris en estudis posteriors, tot això des d'un enfocament inclusiu, no sexista i posant l'accent principalment en la superació de la bretxa de gènere que existeix actualment en els estudis tècnics.

Competències específiques

CE 1 Interpretar elements o conjunts arquitectònics i d'enginyeria, emprant recursos associats a la percepció, estudi, construcció i recerca de formes per analitzar les estructures geomètriques i els elements tècnics utilitzats.

El dibuix tècnic ha ocupat i ocupa un lloc important en la cultura; aquesta disciplina és present en les obres d'arquitectura i d'enginyeria de tots els temps, no tan sols pel paper que exerceix en la concepció i producció, sinó també com a part de l'expressió artística. L'anàlisi i estudi fonamental de les estructures i elements geomètrics d'obres del passat i del present, des de la perspectiva de gènere i la diversitat cultural, contribuirà al procés d'apreciació i disseny d'objectes i espais que posseeixin rigor tècnic i sensibilitat expressiva.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM4, CD1, CPSAA4, CC1, CEC1 i CEC2.

CE 2 Utilitzar raonaments inductius, deductius i lògics en problemes gràfics i matemàtics, aplicant fonaments de la geometria plana per resoldre gràficament operacions matemàtiques, relacions, construccions i transformacions.

Aquesta competència tracta sobre l'estudi de la geometria plana aplicada al dibuix arquitectònic i d'enginyeria a través de conceptes, propietats, relacions i construccions fonamentals. Proporciona eines per resoldre problemes matemàtics de certa complexitat de manera gràfica, aplicant mètodes inductius i deductius amb rigor i valorant aspectes com la precisió, la claredat i el treball ben fet.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM1, STEM2, STEM4, CPSAA1.1, CPSAA5, CE2.

CE 3 Desenvolupar la visió espacial, utilitzant la geometria descriptiva en projectes senzills, considerant la importància del dibuix en arquitectura i enginyeries per resoldre problemes i interpretar i recrear gràficament la realitat tridimensional sobre la superfície del pla.

Els sistemes de representació derivats de la geometria descriptiva són necessaris en tots els processos constructius, perquè qualsevol procés projectual requereix el coneixement dels mètodes que permetin determinar, a partir de la representació, les veritables magnituds, formes i relacions

espacials entre elles. Aquesta competència es vincula, d'una banda, amb la capacitat per representar figures planes i cossos i de l'altra, amb la d'expressar i calcular les solucions a problemes geomètrics en l'espai, mitjançant l'aplicació de coneixements tècnics específics, reflexionant sobre el procés fet i sobre el resultat obtingut.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM4, CPSAA1.1, CPSAA5, CE2 i CE3.

CE 4 Formalitzar i definir dissenys tècnics aplicant les normes UNE i ISO de manera apropiada, valorant la importància que té el croquis per documentar gràficament projectes arquitectònics i d'enginyeria.

El dibuix normalitzat és el principal vehicle de comunicació entre els diferents agents del procés constructiu, fa possible des d'una primera expressió de diverses solucions mitjançant esbossos i croquis fins a la formalització final per mitjà de plànols de taller i/o de construcció. També es preveu la seva relació amb altres components mitjançant l'elaboració de plans de muntatge senzills.

Aquesta competència específica està associada a funcions instrumentals d'anàlisi, expressió i comunicació. D'altra banda, perquè la comunicació sigui efectiva, ha de vincular-se necessàriament al coneixement de normes i simbologia establertes —normes UNE i ISO— i iniciar els alumnes en el desenvolupament de la documentació gràfica de projectes tècnics.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM1, STEM4, CD2, CPSAA1.1, CPSAA3.2, CPSAA5, CE3.

CE 5 Investigar, experimentar i representar digitalment elements, plans i esquemes tècnics mitjançant l'ús de programes específics CAD de manera individual o grupal, apreciament l'ús en les professions actuals, per convertir en virtuals objectes i espais en dues dimensions i tres dimensions.

Les solucions gràfiques que aporten els sistemes CAD formen part d'una realitat ja quotidiana en els processos de creació de projectes d'enginyeria o arquitectura. Atesa aquesta realitat, aquesta competència aporta una base formativa sobre els processos, mecanismes i possibilitats que ofereixen les eines digitals en aquesta disciplina. En aquest sentit, ha d'integrar-se com una aplicació transversal als sabers de la matèria relacionats amb la representació en el pla i en l'espai. D'aquesta manera, la competència afavoreix la iniciació a l'ús i aprofitament de les potencialitats de les eines digitals en els alumnes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM2, STEM3, STEM4, CD1, CD2, CD3, CE3, CEC3.2.

Dibuix Tècnic I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Interpretar elements o conjunts arquitectònics i d'enginyeria, emprant recursos associats a la percepció, estudi, construcció i recerca de formes per analitzar les estructures geomètriques i els elements tècnics utilitzats.

CA 1.1 Analitzar, al llarg de la història, la relació entre les matemàtiques i el dibuix geomètric valorant-ne la importància en diferents camps com l'arquitectura o l'enginyeria, des de la perspectiva de gènere i la diversitat cultural, emprant adequadament el vocabulari específic tècnic i artístic.

- Analitzar obres arquitectòniques i d'enginyeria del passat i del present.
- Analitzar els orígens de la geometria i els autors principals.
- Utilitzar el vocabulari i lèxic propi del dibuix tècnic i artístic.
- Valorar els camps d'acció i aplicacions del dibuix tècnic: dibuix arquitectònic, mecànic, elèctric, urbanístic, topogràfic, etc.

CE 2 Utilitzar raonaments inductius, deductius i lògics en problemes gràfics matemàtics, aplicant fonaments de la geometria plana per resoldre gràficament operacions matemàtiques, relacions, construccions i transformacions.

CA 2.1 Solucionar gràficament càlculs matemàtics i transformacions bàsiques aplicant conceptes i propietats de la geometria plana.

- Aplicar els fonaments de la geometria plana per resoldre problemes gràfics matemàtics.

CA 2.2 Traçar gràficament construccions poligonals basant-se en les seves propietats i mostrar interès per la precisió, claredat i neteja.

- Representar construccions poligonals amb exactitud i pulcritud gràfica.

CA 2.3 Resoldre gràficament tangències i traçar corbes aplicant les seves propietats amb rigor en l'execució.

- Traçar corbes i tangències amb exactitud i pulcritud gràfica.

CE 3 Desenvolupar la visió espacial, utilitzant la geometria descriptiva en projectes senzills, considerant la importància del dibuix en arquitectura i enginyeries per resoldre problemes i interpretar i recrear gràficament la realitat tridimensional sobre la superfície del pla.

CA 3.1 Representar en sistema dièdric elements bàsics en l'espai determinant la seva relació de pertinença, posició i distància.

- Reconèixer els diferents sistemes de geometria descriptiva: sistema dièdric, axonomètric, de plans acotats i cònic.
- Representar elements bàsics en sistema dièdric.

CA 3.2 Definir elements i figures planes en sistemes axonomètrics i valorar-ne la importància com a mètodes de representació espacial.

- Visualitzar i representar figures planes i tridimensionals a partir de les projeccions dièdriques (planta alçat i perfil).
- Analitzar el sistema axonomètric, ortogonal i oblic.

- Representar figures i cossos tridimensionals mitjançant les perspectives isomètrica i cavallera.

CA 3.3 Representar i interpretar elements bàsics en el sistema de plans delimitats fent ús dels seus fonaments.

- Establir els fonaments i els elements bàsics del sistema de plans acotats o delimitats.
- Representar el punt, la recta i el pla en sistema de cotes.

CA 3.4 Dibuixar elements en l'espai emprant la perspectiva cònica.

- Establir els fonaments i els elements bàsics del sistema cònic de representació.
- Dibuixar cossos tridimensionals utilitzant les variants de la perspectiva cònica (frontal, obliqua, etc.).

CA 3.5 Valorar el rigor gràfic del procés; la claredat, la precisió i el procés de resolució i construcció gràfica.

- Valorar la visió espacial i tridimensional.
- Exposar els resultats dels exercicis amb rigor, precisió, claredat i neteja en l'execució dels traçats.

CE 4 Formalitzar i definir dissenys tècnics aplicant les normes UNE i ISO de manera apropiada i valorar la importància que té el croquis per documentar gràficament projectes arquitectònics i d'enginyeria.

CA 4.1 Documentar gràficament objectes senzills mitjançant les seves vistes delimitades aplicant la normativa UNE i ISO en la utilització de sintaxi, escales i formats, valorant la importància d'usar un llenguatge tècnic comú.

- Valorar la importància de la normalització i aplicar les normes UNE i ISO per acotar vistes i figures.

- Reconèixer i aplicar els diferents tipus d'escales, formats de línia, la simbologia industrial i arquitectònica i les normes nacionals i internacionals.

CA 4.2 Utilitzar el croquis i l'esbós com a elements de reflexió en l'aproximació i indagació d'alternatives i solucions als processos de treball.

- Valorar la importància del dibuix creatiu i el croquis en la realització de projectes arquitectònics o d'enginyeria.

CE 5 Investigar, experimentar i representar digitalment elements, plans i esquemes tècnics mitjançant l'ús de programes específics CAD de manera individual o grupal, apreciament el seu ús en les professions actuals, per fer virtuals objectes i espais en dues dimensions i tres dimensions.

CA 5.1 Crear figures planes i tridimensionals mitjançant programes de dibuix vectorial amb les eines que aporten i les tècniques associades.

- Utilitzar les eines digitals de dibuix tècnic i les aplicacions vectorials 2D-3D per resoldre problemes de geometria i representació de figures.

CA 5.2 Recrear virtualment peces en tres dimensions amb l'aplicació d'operacions algebraïques entre primitives per presentar projectes en grup.

- Realitzar operacions bàsiques amb primitives.
- Representar peces complexes a partir d'altres més senzilles.

Sabers bàsics

Es distribueixen en blocs les concrecions dels sabers bàsics i, de manera orientativa, la seqüenciació per a cada curs.

A. FONAMENTS GEOMÈTRICS

Desenvolupament històric del dibuix tècnic. Camps d'acció i aplicacions: dibuix arquitectònic, mecànic, elèctric i electrònic, geològic, urbanístic, etc.

- Desenvolupament històric del dibuix tècnic.
- Camps d'acció i aplicacions: dibuix arquitectònic, mecànic, elèctric i electrònic, geològic, urbanístic, etc.
- Aplicacions del dibuix tècnic a nivell acadèmic i professional.

Orígens de la geometria. Tales, Pitàgores, Euclides, Hipàtia d'Alexandria

- Orígens i evolució del dibuix tècnic i les seves aplicacions des dels primers vestigis fins als avenços digitals de l'època actual.
- Relació entre art i geometria al llarg de la història.
- Importància de Tales, Pitàgores, Euclides i Hipàtia d'Alexandria en la història de la geometria.

Concepte de lloc geomètric. Arc capaç. Aplicacions dels llocs geomètrics a les construccions fonamentals

- Elements bàsics de la geometria.
- Traçats i operacions gràfiques amb les eines de dibuix tècnic (regle, escaire, cartabó, compàs, transportador d'angles, etc.).
- Traçats amb paral·leles, perpendiculars, mediatrís, bisectrius.
- Operacions amb angles.

Proporcionalitat, equivalència i semblança

- Ús de les escales.
- Quarta, tercera i mitjana proporcional de segments.
- Construcció de figures semblants, equivalents i iguals.
- Simetria central i axial.

Triangles, quadrilàters i polígons regulars. Propietats i mètodes de construcció
- Operacions i construcció de triangles i quadrilàters.
- Construcció de polígons regulars a partir d'un costat i d'una circumferència.
- Mètodes generals de construcció de polígons.
Tangències bàsiques. Corbes tècniques
- Estudi i aplicació de les tangències i els enllaços.
- Construcció d'ovals i ovoides.
- Rectificació de circumferències.
- Espirals.
- Corbes còniques: el·lipse, paràbola i hipèrbola.
Interès pel rigor en els raonaments i precisió, claredat i neteja en les execucions
- Correcta utilització de les eines i material de dibuix tècnic (regle, escaire, cartabó, compàs, transportador d'angles, programes CAD).
- Presentació correcta i acurada dels exercicis amb resultats precisos i clars.

B. GEOMETRIA PROJECTIVA

Fonaments de la geometria projectiva
- Sistemes de projecció, característiques i aplicacions.
- Projecció paral·lela ortogonal i obliqua.
- Projecció central o cònica.
Sistema dièdric: Representació de punt, recta i pla. Traços amb plans de projecció. Determinació del pla. Pertinença
- Elements del sistema dièdric: plans, línia de terra, diedres.
- Projeccions, planta, alçat i perfil.
- Representació i notació de punts, rectes i plans.
- El pla i la pertinença d'elements.
Relacions entre elements: interseccions, paral·lisme i perpendicularitat. Obtenció de distàncies
- Interpretació i visualització d'elements mitjançant les seves projeccions.
- Plans projectants verticals, horitzontals i de perfil.
- Obtenció de distàncies.
Sistema axonomètric, ortogonal i oblic. Perspectives isomètrica i cavallera. Disposició dels eixos i ús dels coeficients de reducció. Elements bàsics: punt, recta, pla
- Sistema axonomètric, ortogonal i oblic.
- Representació de punts, rectes, plans, polígons, figures i peces en perspectiva isomètrica i cavallera.
- Coeficient de reducció dels eixos.
Sistema de plans delimitats. Fonaments i elements bàsics. Identificació d'elements per a la interpretació en plans
- Sistema de plans acotats.
- Representació del punt, recta i pla en sistema cònic.
- Superfícies topogràfiques.
Sistema cònic: fonaments i elements del sistema. Perspectiva frontal i obliqua
- Elements bàsics del sistema cònic: punt de vista, línia de terra, línia d'horitzó, pla del quadre, pla geometral, punts de fuga, punts de distància.
- Representació del punt, recta, pla i figures en perspectiva cònica.
- Perspectiva frontal: un punt de fuga.
- Perspectiva obliqua: dos punts de fuga.

C. NORMALITZACIÓ I DOCUMENTACIÓ GRÀFICA DE PROJECTES

Escales numèriques i gràfiques. Construcció i ús
- Exemples i aplicacions d'escales numèriques i gràfiques.
- Escalímetre.
Formats. Doblegat de plans
- Formats DIN.
- Teoria i pràctica en doblat de plans.
Concepte de normalització. Les normes fonamentals UNE i ISO. Aplicacions de la normalització: simbologia industrial arquitectònica
- Funció i objectius de la normalització.
- Normes nacionals i internacionals.
- Estudi de les normes principals del dibuix industrial i arquitectònic.
Elecció de vistes necessàries. Línies normalitzades. Acotació
- Elements d'acotació: línia de cota, línia auxiliar de cota, xifra de cota, extrems de línia de cota, línies de referència.
- Croquis i plànols de taller. Talls, seccions i ruptures.
- Simbologia i casos particulars.

D. SISTEMES CAD

Aplicacions vectorials 2D-3D
- Familiarització amb l'entorn digital i les eines bàsiques de dibuix amb programes CAD.
- Representació del punt, recta i pla amb programes CAD.
Fonaments de disseny en peces de tres dimensions
- Visualització i representació de vistes dièdriques.
- Representació de peces i sòlids tridimensionals amb programes CAD.
Modelatge de caixa. Operacions bàsiques amb primitives
- Introducció en el modelatge tridimensional (coordenades, cares, arestes, vectors, vèrtexs, polígons, etc.).
- Creació d'un mòdul senzill en una malla 3D.
Aplicacions de treball en grup per conformar peces complexes a partir d'altres més senzilles
- Representació d'objectes i construccions mitjançant aplicacions CAD.

Dibuix Tècnic II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Interpretar elements o conjunts arquitectònics i d'enginyeria, emprant recursos associats a la percepció, estudi, construcció i recerca de formes per analitzar les estructures geomètriques i els elements tècnics utilitzats.

CA 1.1 Analitzar l'evolució de les estructures geomètriques i elements tècnics en l'arquitectura i enginyeria contemporànies, valorant la influència del progrés tecnològic i de les tècniques digitals de representació i modelatge en els camps de l'arquitectura i l'enginyeria.

- Analitzar l'evolució de les principals obres arquitectòniques i d'enginyeria contemporànies i personatges destacats.
- Valorar els avenços en els materials i les tècniques constructives i la influència de les tècniques digitals de representació en arquitectura i enginyeria.

CE 2 Utilitzar raonaments inductius, deductius i lògics en problemes gràfics matemàtics, aplicant fonaments de la geometria plana per resoldre gràficament operacions matemàtiques, relacions, construccions i transformacions.

CA 2.1 Construir figures planes aplicant transformacions geomètriques i valorant la seva utilitat en els sistemes de representació.

- Resoldre problemes matemàtics de certa complexitat de manera gràfica aplicant transformacions geomètriques.

CA 2.2 Resoldre tangències aplicant els conceptes de potència amb una actitud de rigor en l'execució.

- Aplicar els conceptes de potència i inversió per resoldre problemes complexos de tangències.

CA 2.3 Traçar corbes còniques i les rectes tangents aplicant propietats i mètodes de construcció, mostrant interès per la precisió.

- Obtenir el traçat de les corbes còniques amb diferents mètodes gràfics.
- Traçar tangents a les corbes còniques amb exactitud gràfica.

CE 3 Desenvolupar la visió espacial, utilitzant la geometria descriptiva en projectes senzills, considerant la importància del dibuix en arquitectura i enginyeries per resoldre problemes i interpretar i recrear gràficament la realitat tridimensional sobre la superfície del pla.

CA 3.1 Resoldre problemes geomètrics mitjançant abatiments, girs i canvis de pla i reflexionar sobre els mètodes utilitzats i els resultats obtinguts.

- Aplicar abatiments, girs i canvis de pla per resoldre problemes de representació.

CA 3.2 Representar cossos geomètrics i de revolució aplicant els fonaments del sistema dièdric.

CA 3.3 Recrear la realitat tridimensional mitjançant la representació de sòlids en perspectives axonomètriques i cònica, aplicant els coneixements específics d'aquests sistemes de representació.

- Reconèixer i identificar les diferents perspectives del sistema axonomètric, ortogonal i oblic: isometria, cavallera, DIN-5, militar, etc.
- Representar figures i cossos tridimensionals utilitzant la perspectiva axonomètrica a partir de les seves vistes.
- Aplicar la perspectiva cònica per la representació de sòlids i formes tridimensionals.

CA 3.4 Desenvolupar projectes gràfics senzills mitjançant el sistema de plans delimitats.

- Aplicar el sistema de plans delimitats en la resolució de problemes gràfics.

CA 3.5 Valorar el rigor gràfic del procés; la claredat, la precisió i el procés de resolució i construcció gràfica.

- Treballar amb exactitud utilitzant les eines i els sistemes propis del dibuix tècnic.
- Exposar els resultats dels exercicis amb rigor, precisió, claredat i neteja en l'execució dels traçats.

CE 4 Formalitzar i definir dissenys tècnics aplicant les normes UNE i ISO de manera apropiada i valorar la importància que té el croquis per documentar gràficament projectes arquitectònics i d'enginyeria.

CA 4.1 Elaborar la documentació gràfica apropiada a projectes de diferents camps, formalitzar i definir dissenys tècnics emprant croquis i plans conforme a la normativa UNE i ISO.

- Representar cossos i peces industrials senzilles, fent ús de croquis i plans de taller.
- Aplicar la normativa UNE i ISO.

CE 5 Investigar, experimentar i representar digitalment elements, plans i esquemes tècnics mitjançant l'ús de programes específics CAD de manera individual o grupal, apreciànt l'ús en les professions actuals, per fer virtuals objectes i espais en dues dimensions i tres dimensions.

CA 5.1 Integrar el suport digital en la representació d'objectes i construccions mitjançant aplicacions CAD valorant les possibilitats que aquestes eines aporten al dibuix i al treball col·laboratiu.

- Representar en suport digital els conceptes i continguts treballats durant el curs.
- Elaborar projectes individuals i en grup utilitzant els diversos mètodes de representació que ofereixen les aplicacions CAD.

Sabers bàsics

Es distribueixen en blocs les concrecions dels sabers bàsics i, de manera orientativa, la seqüenciació per a cada curs.

A. FONAMENTS GEOMÈTRICS

La geometria en l'arquitectura i enginyeria des de la revolució industrial. Els avenços en el desenvolupament tecnològic i en les tècniques digitals aplicades a la construcció de noves formes

- Exemples i aplicacions de la geometria en l'arquitectura i enginyeria des de la revolució industrial.
- Exemples arquitectònics i d'enginyeria de les Illes Balears.
- Noves eines digitals aplicades al dibuix tècnic.

Transformacions geomètriques: homologia i afinitat. Aplicació per a la resolució de problemes en els sistemes de representació

- Elements bàsics d'homologia i afinitat: eix d'homologia, eix d'afinitat, centre d'homologia, direcció d'afinitat.
- Afinitat entre circumferència i el·lipse.

Potència d'un punt respecte a una circumferència. Eix radical i centre radical. Aplicacions en tangències

- Estudi del concepte de potència i inversió i les seves aplicacions.
- Operacions per trobar l'eix radical i el centre radical entre circumferències, punts i rectes.
- Aplicació del concepte de potència en problemes de tangències.

Corbes còniques: el·lipse, hipèrbole i paràbola. Propietats i mètodes de construcció. Rectes tangents. Traçat amb i sense eines digitals

- Estudi i aplicació dels diferents mètodes de construcció de les corbes còniques: el·lipse, paràbola i hipèrbole.
- Traçat de tangents a les corbes còniques.
- Traçat de corbes cícliques.

B. GEOMETRIA PROJECTIVA

Sistema dièdric: figures contingudes en plans. Abatiments i veritables magnituds. Girs i canvis de pla. Aplicacions. Representació de cossos geomètrics: prismes i piràmides. Seccions planes i veritables magnituds de la secció. Representació de cossos de revolució rectes: cilindres i cons. Representació de poliedres regulars: tetraedre, hexaedre i octaedre

- Mètodes de la geometria descriptiva: abatiments, girs i canvis de pla.
- Concepte i representació de la veritable magnitud.
- Representació de seccions planes.
- Interseccions de rectes i plans.
- Distàncies entre elements fonamentals i obtenció de posicions favorables.
- Estudi i representació dièdrica de prismes, piràmides, cons, cilindres i poliedres regulars.

Sistema axonomètric, ortogonal i oblic. Representació de figures i sòlids

- Relació del sistema axonomètric amb el dièdric.
- Representació de cossos polièdrics i de revolució en sistema axonomètric.
- Representació de talls i seccions planes en sistema axonomètric.
- Ombres.

Sistema de plans delimitats. Resolució de problemes de cobertes senzilles. Representació de perfils o seccions de terreny a partir de les seves corbes de nivell

- Representació del punt, recta i pla amb sistema de plans acotat.
- Intersecció de plans. Cobertes.
- Superfícies topogràfiques. Perfil i corbes de nivell.

Perspectiva cònica. Representació de sòlids i formes tridimensionals a partir de les seves vistes

- Representació del punt, recta, pla i peces en perspectiva cònica.
- Perspectiva cònica frontal i obliqua.

C. NORMALITZACIÓ I DOCUMENTACIÓ GRÀFICA DE PROJECTES

Representació de cossos i peces industrials senzilles. Croquis i plans de taller. Talls, seccions i trencaments. Perspectives normalitzades

- Acotació i representació de cossos, peces industrials, rosques, mecanismes o plànols.
- Croquis i plans de taller, amb acotacions i perspectives normalitzades.
- Representació de vistes, talls, seccions i trencaments de peces.

Disseny, ecologia i sostenibilitat

- Creació d'un projecte respectant els factors i l'entorn que l'envolten.
- Elaboració del producte final amb una optimització dels recursos i els costos de producció.

Projectes en col·laboració. Elaboració d'un projecte d'enginyeria o arquitectònic col·laboratiu amb la documentació tècnica i gràfica

Plans de muntatge senzills. Disseny, creació i interpretació amb la documentació gràfica del projecte

D. SISTEMES CAD

Aplicacions CAD. Construccions gràfiques en suport digital. Disseny i presentació de projectes gràfics mitjançant aplicacions C.

Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny

El dibuix tècnic i el dibuix artístic són dues disciplines complementàries; hi ha una poderosa relació entre l'art i la geometria o l'art i la ciència, relació que es remunta al classicisme i segueix present tant en corrents artístics i tècniques d'il·lustració que tenen com a suport la pura geometria, fins a la inequívoca presència com a eina de creació i comunicació en el disseny i en diversos oficis artístics. Aquesta matèria, dirigida als alumnes que cursen estudis de batxillerat en la modalitat d'Arts, pretén posar en valor el paper rellevant del dibuix tècnic com a element de comunicació gràfica i generador de formes, així com la seva incidència en la transformació de l'entorn construït. Es vincula, a més, amb moltes de les competències clau i els objectius d'etapa, en tant que desenvolupa la creativitat i enriqueix les possibilitats d'expressió de l'alumne, consolida hàbits de disciplina i responsabilitat en el treball individual i en grup, integra coneixements científics, estimula el raonament lògic per a la resolució de problemes pràctics, desenvolupa destreses tecnològiques, competències digitals i enforteix capacitats i intel·ligències interpersonals. Es tracten també, de manera transversal, desafiaments del segle XXI, especialment i de manera molt directa el consum responsable, la valoració de la diversitat personal i cultural, el compromís ciutadà en l'àmbit local i global, l'aprofitament crític, ètic i responsable de la cultura digital i la confiança en el coneixement com a motor del desenvolupament.

La matèria de Dibuix Tècnic Aplicat a Arts Plàstiques i al Disseny té un marcat caràcter multidisciplinari i funcional, afavoridor de metodologies actives que promoguin el treball en grup, l'experimentació i el desenvolupament de la creativitat sobre la base de resolució de propostes de disseny o la participació en projectes interdisciplinaris que contribueixen al desenvolupament de les competències clau en conjunt i a l'adquisició dels objectius d'etapa.

En aquest sentit, la incorporació de manera transversal de diferents eines i programes de disseny i dibuix en 2D i 3D, contribueix al fet que l'alumne integri aquest llenguatge i el dota de competències digitals indispensables per al seu futur professional. A més, fomenta la participació activa de l'alumne en igualtat perquè adopta un enfocament inclusiu, no sexista i posa l'accent principalment en la superació de qualsevol estereotip que suposi discriminació.

Els ensenyaments artístics tenen entre els seus objectius proporcionar a l'alumne les destreses necessàries per representar i crear objectes i espais, comunicar idees i sentiments i desenvolupar projectes. Entre aquests ensenyaments es troba la matèria de Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i el Disseny, que adquireix un paper especialment rellevant en totes aquelles disciplines artístiques que requereixen anticipar i comunicar allò que després es materialitzarà. La comprensió i ús de diverses construccions geomètriques i tècniques de representació mitjançant esbossos, croquis a mà alçada, plans o modelitzacions digitals, és de gran importància per desenvolupar la creativitat de l'alumne i la comunicació més efectiva i afavoreix a més el desenvolupament del pensament divergent, l'observació, la transferència a altres situacions, així com la comprensió de l'entorn.

La finalitat dels criteris d'avaluació és determinar el grau de consecució de les competències específiques de la matèria, comprovar en quina mesura s'interioritzen els sabers, com s'apliquen aquests i determinar si l'alumne adopta actituds o valors importants per al seu desenvolupament personal i acadèmic. En la seva formulació, per tant, es troben clares referències en saber veure, en saber fer i en saber ser.

Al llarg dels dos cursos de batxillerat, els conjunts de sabers adquireixen un grau de dificultat i d'aprofundiment progressiu. Durant el primer curs es treballen transformacions i construccions geomètriques bàsiques, s'inicia a l'alumne en els sistemes de representació, en la normalització i en el treball amb eines digitals en dues i tres dimensions; en tots els casos es proposen aplicacions pràctiques d'aquests sabers en diferents àmbits de l'art i el disseny. Durant el segon curs i sobre la

base dels sabers anteriors, l'alumne adquirirà un coneixement més ampli de la disciplina i tractarà la seva aplicació en projectes més especialitzats o amb un grau de complexitat major.

Els sabers bàsics d'aquesta matèria s'organitzen entorn de quatre blocs interrelacionats.

En el bloc «Geometria, art i entorn», l'alumne analitza la presència de la geometria en les formes naturals i en les obres i representacions artístiques del passat i del present i tracta l'estudi de les principals construccions i transformacions geomètriques per aplicar-les al disseny gràfic, de patrons i de mosaics.

En el bloc «Sistemes de representació de l'espai aplicats» es pretén que l'alumne adquireixi els sabers bàsics necessaris per representar gràficament la realitat espacial o comunicar el resultat final d'un producte o espai que ha dissenyat.

En el bloc «Normalització i disseny de projectes» es dota l'alumne dels sabers necessaris perquè la informació representada s'interpreti de manera inequívoca per qualsevol persona que posseeixi el coneixement dels codis i normes UNE i ISO, amb la finalitat d'elaborar, de manera individual o en grup, projectes de disseny senzills.

Finalment, en el bloc «Eines digitals per al disseny» es pretén que l'alumne sigui capaç d'utilitzar diferents programes i eines digitals en projectes artístics o de disseny, adquirint un coneixement bàsic que li permeti experimentar i, posteriorment i de manera autònoma, actualitzar contínuament les seves habilitats digitals i tècniques implicades.

Competències específiques

CE 1 Observar, analitzar i valorar la presència de la geometria en la naturalesa, l'entorn construït i l'art, identificant-ne les estructures geomètriques, elements i codis, amb una actitud proactiva d'apreciació i gaudi, per explicar-ne l'origen, funció i intencionalitat en diferents contextos i mitjans.

Aquesta competència fa referència a la capacitat d'identificar i analitzar la presència d'estructures geomètriques subjacents en l'art del passat i del present, la naturalesa i l'entorn construït i de reconèixer el paper rellevant que té com a element compositiu i generador d'idees i formes. Es tracta, per tant, de tractar l'estudi de la geometria a través de l'exploració i el descobriment, d'analitzar l'ús de corbes, polígons i transformacions geomètriques en el context de les cultures en les quals s'han emprat, per arribar a un coneixement més ampli i ric de les manifestacions artístiques del passat i del present. L'amplitud de coneixement fomentarà en l'alumne gaudir amb l'anàlisi i la identificació de les formes i estructures geomètriques presents tant en produccions artístiques com en l'entorn construït.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Desenvolupar propostes gràfiques i de disseny, tant amb el dibuix a mà alçada com amb els materials propis del dibuix tècnic i elaborar traçats, composicions i transformacions geomètriques en el pla de manera intuïtiva i raonada, per incorporar aquests recursos tant en la transmissió i desenvolupament d'idees com en l'expressió de sentiments i emocions.

Aquesta competència implica el domini en la representació i traçat de les principals formes i construccions geomètriques i, cosa que és més important, la integració en el llenguatge plàstic personal de l'alumne. Es tracta, per tant, de fomentar la incorporació d'aquests elements en processos de creació autònoma i d'experimentació pràctica, per estimular, d'una banda, la percepció i conceptualització de la realitat amb la finalitat de recrear-la o interpretar-la artísticament i, per una altra, de proporcionar recursos geomètrics bàsics per a la concepció i disseny d'elements decoratius, mosaics, patrons i tipografies. Aquestes produccions artístiques no sols materialitzen estructures formals, idees o conceptes estètics, sinó que constitueixen per a l'alumne un recurs valuós per expressar sentiments i canalitzar emocions, donant-li suport en la construcció de la seva identitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM2, CPSAA1.1, CPSAA5, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.
CE 3 Comprendre i interpretar l'espai i els objectes tridimensionals, analitzar i valorar la seva presència en les representacions artístiques, seleccionar i utilitzar el sistema de representació més adequat per aplicar-lo a la realització d'il·lustracions i projectes de disseny d'objectes i espais.
Aquesta competència fa referència a l'aptitud per triar i aplicar els procediments i sistemes de representació —vistes en dièdric, perspectiva axonomètrica, cavallera i perspectiva cònica— més adequats a la finalitat del projecte artístic que es vol plasmar. Cerca també el desenvolupament de la visió espacial, l'habilitat per fer croquis i el dibuix a mà alçada, millorar amb tot això les destreses gràfiques de l'alumne en còmics, il·lustracions i dissenys d'objectes i espais. Es tracta, en fi, de dotar l'alumne d'eines comunicatives gràfiques perquè millori la seva visió espacial i d'iniciar-lo en algunes de les aplicacions dels sistemes de representació en els camps de l'art i el disseny.
Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM4, CPSAA1.1, CPSAA5, CE3, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.
CE 4 Analitzar, definir formalment o visualitzar idees, aplicar-hi les normes fonamentals UNE i ISO per interpretar i representar objectes i espais, com també documentar projectes de disseny.
Aquesta competència requereix l'aplicació d'una sèrie de codis gràfics i normes generalitzades (UNE i ISO) que permeten comunicar, de manera clara i unívoca, solucions personals i projectes de disseny, tant individuals com en grup, mitjançant el dibuix d'esbossos o croquis, que es constitueixen, per tant, en el pas intermedi entre la idea i l'execució material del disseny. Es tracta d'iniciar l'alumne en una mena de representació, les qualitats fonamentals de la qual són la funcionalitat, l'operativitat i la universalitat, perquè el dibuix normalitzat ha de ser portador d'informació útil i eficaç per aplicar-la i altament codificada mitjançant normes internacionals perquè sigui interpretat de manera inequívoca.
Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM4, CD2, CPSAA5, CE3, CCEC3.2, CCEC4.1 i CCEC4.2.
CE 5 Integrar i aprofitar les possibilitats que ofereixen les eines digitals, seleccionant i utilitzant programes i aplicacions específiques de dibuix vectorial 2D i de modelatge 3D per desenvolupar processos de creació artística personal o de disseny.
Aquesta competència comporta l'adquisició de coneixement pràctic i instrumental de les principals eines i tècniques de dibuix i modelatge en dues i tres dimensions de manera transversal a la resta de sabers de la matèria. Implica l'ús de dispositius digitals com a eines d'aplicació en el procés creatiu, la seva incorporació per a l'experimentació en diferents disciplines i tendències artístiques i com a instrument de gestió i presentació de projectes de disseny gràfic, d'objectes i d'espais.
Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD2, CD3, CPSAA5, CE3, CCEC3.1, CCEC4.1, CCEC4.2.

Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Observar, analitzar i valorar la presència de la geometria en la naturalesa, l'entorn construït i l'art, identificant les seves estructures geomètriques, elements i codis, amb una actitud proactiva d'apreciació i gaudi, per explicar-ne l'origen, funció i intencionalitat en diferents contextos i mitjans.

CA 1.1 Cal reconèixer diferents tipus d'estructures, formes i relacions geomètriques en la naturalesa, l'entorn, l'art i el disseny, analitzar la seva funció i valorar la importància en el context històric.

- Reconèixer les diferents estructures, formes, elements i relacions geomètriques, tant a l'entorn natural com a l'entorn més proper.
 - Aprendre a veure en els objectes de la vida quotidiana i als mitjans de masses, quins són els elements i els codis fonamentals de la comunicació gràfica.
 - Identificar i analitzar la funció que els elements de l'entorn urbà i del disseny desenvolupen, amb quina intenció es crearen i quina necessitat cobreixen.
 - Gaudir del fet de valorar la importància i l'origen dels productes i objectes del disseny en el context històric i social en què van ser creats.
- CA 1.2 Dibuixar formes poligonals i resoldre tangències bàsiques i simetries aplicades al disseny de formes i valorar la importància de la neteja i la precisió en el traçat.
- Dibuixar formes poligonals bàsiques de manera precisa i neta.
 - Resoldre casos elementals de tangències aplicats al disseny bidimensional amb precisió i netedat.
 - Identificar i representar exercicis de simetria en el disseny de formes, tant al disseny gràfic com al de teixits i al d'objectes i tenir cura de la precisió i la netedat en els resultats.

CE 2 Desenvolupar propostes gràfiques i de disseny, utilitzant tant el dibuix a mà alçada com els materials propis del dibuix tècnic i elaborant traçats, composicions i transformacions geomètriques en el pla de manera intuïtiva i raonada, per incorporar aquests recursos tant en la transmissió i desenvolupament d'idees com en l'expressió de sentiments i emocions.

CA 2.1 Transmetre idees, sentiments i emocions mitjançant la realització d'estudis, esbossos i anotacions del natural a mà alçada, identificant la geometria interna i externa de les formes i apreciament la seva importància en el dibuix.

- Transmetre la informació de manera raonada, utilitzant el dibuix a mà alçada fent servir tècniques seques a partir de propostes gràfiques i de disseny.
- Utilitzar els materials propis del dibuix tècnic per resoldre traçats geomètrics fonamentals, composicions i transformacions geomètriques en el pla.
- Identificar tant l'estructura geomètrica interna com la forma externa en la representació d'objectes al pla i a l'espai.

CA 2.2 Gaudir de la importància de representar, per mitjà del dibuix, productes, composicions i objectes en el camp del disseny.

- Gaudir de les emocions i sentiments que transmet la creació gràfica, composició o croquis fet a mà alçada.
- Identificar i emprar els recursos propis dels mitjans de comunicació per transmetre idees, emocions i sentiments de manera eficient.
- Gestionar tant les emocions positives com la frustració que els errors, propis del procés creatiu, provoquen i acceptar-les com un repte.

CE 3 Comprendre i interpretar l'espai i els objectes tridimensionals, analitzant i valorant la seva presència en les representacions artístiques, seleccionant i utilitzant el sistema de representació més adequat per aplicar-lo a la realització d'il·lustracions i projectes de disseny d'objectes i espais.

CA 3.1 Diferenciar les característiques dels diferents sistemes de representació, seleccionant en cada cas el sistema més apropiat a la finalitat de la representació.

- Identificar el concepte de projecció, en els diferents sistemes de representació.
- Distingir entre les característiques del sistema dièdric de representació i els altres sistemes de representació.
- Diferenciar les característiques del sistema axonòmic de representació i les seves variants.
- Diferenciar les característiques del sistema cònic de representació i també els diferents tipus.

CA 3.2 Representar objectes senzills mitjançant les seves vistes dièdriques.
- Representar objectes senzills mitjançant el sistema dièdric i dibuixar les vistes en sistema europeu. - Representar objectes senzills mitjançant el sistema dièdric i passar-los al sistema axonomètric, tan isomètric com cavallera. - Representar objectes senzills mitjançant el sistema axonomètric i passar-los al sistema dièdric. - Representar objectes senzills mitjançant el sistema axonomètric i passar-los al sistema dièdric.
CA 3.3 Dissenyar envasos senzills, representant-los en perspectiva isomètrica o cavallera i reflexionar sobre el procés realitzat i el resultat obtingut.
- Representar envasos senzills amb el sistema axonomètric i, en concret, la perspectiva isomètrica. - Representar envasos senzills amb el sistema axonomètric i, en concret, la perspectiva cavallera.
CA 3.4 Dibuixar il·lustracions o vinyetes aplicant les tècniques de la perspectiva cònica en la representació d'espais, objectes o persones des de diferents punts de vista.
- Representar objectes i espais senzills amb el sistema cònic: perspectiva cònica frontal. - Representar objectes i espais senzills amb el sistema cònic: perspectiva cònica obliqua.

CE 4 Analitzar, definir formalment o visualitzar idees, aplicant les normes fonamentals UNE i ISO per interpretar i representar objectes i espais, així com documentar projectes de disseny.

CA 4.1 Realitzar esbossos i croquis conforme a les normes UNE i ISO, comunicant la forma i dimensions d'objectes, proposant idees creatives i resolent problemes amb autonomia.
- Seguir les passes adequades per definir totalment les peces a acotar. - Reconèixer els codis gràfics propis de la normalització diferenciant les pautes que estableixen les normes UNE i ISO. - Utilitzar correctament els diferents tipus de línies i símbols que estableixen les normes UNE i ISO per definir i acotar les peces correctament.
CA 4.2 Sintetitzar les regles d'acotació i distingir les pautes i modalitats que estableixen les normes UNE i ISO.
- Utilitzar els mínims recursos possibles per definir al màxim la peça, sense redundar en les mesures. - Diferenciar les pautes i modalitats per cada tipus d'acotació que estableixen les normes UNE i ISO. - Representar i acotar correctament les peces en sistema axonomètric. - Representar i acotar correctament les peces en sistema dièdric.
CA 4.3. Utilitzar les normes UNE i ISO en el procés d'acotació de peces senzilles, atesa la neteja i precisió dels diferents traçats.
- Definir totalment peces senzilles tenint cura de respectar les normes UNE i ISO en el procés d'acotació. - Tenir especial cura de la precisió i la netedat en els resultats. - Fer servir línia 0,5 per definir la peça i les notacions de les cotes. - Fer servir línies 0,3 per definir línies de referència de cota i línies de cota.

CE 5 Integrar i aprofitar les possibilitats que ofereixen les eines digitals, seleccionar i utilitzar programes i aplicacions específiques de dibuix vectorial 2D i de modelatge 3D per desenvolupar processos de creació artística personal o de disseny.

CA 5.1 Adquirir destreses en el maneig d'eines i tècniques de dibuix vectorial en 2D i aplicar-los a la realització de projectes de disseny.
- Instruir-se en les funcions bàsiques per manejar correctament cada programa de dibuix tècnic, com AUTOCAD, Sketch Up Free, etc.
- Familiaritzar-se amb les funcions bàsiques de programes de disseny gràfic, com Canva, GIMP, etc.
- Instruir-se en les funcions bàsiques de maneig de programes de disseny vectorial com Inkscape.
CA 5.2 Distingir les principals eines de dibuix digital contemporànies, contrastant-ne les possibilitats tècniques i expressives, valorant el seu potencial com a eina de creació.
- Entendre per a què és idònia cada eina de dibuix contemporani i emprar-les correctament per cada situació.
- Reconèixer i contrastar totes les possibilitats tècniques de cada eina, per fer-les servir amb diferents intencions expressives.
- Apreciar-ne el potencial i donar-los el valor adequat com a eina de creació.
CA 5.3 Editar obres de referència i creacions artístiques senzilles amb eines de dibuix digital en 2D i 3D.
- Utilitzar les eines de dibuix digital en 2D i 3D de manera adequada per resoldre creacions artístiques senzilles.
- Utilitzar les eines de dibuix digital en 2D, adequades a cada intenció expressiva, per editar les creacions pròpies a partir d'esbossos previs.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. GEOMETRIA, ART I ENTORN
- La geometria en la naturalesa, en l'entorn, l'art i en el disseny. Observació directa d'espais naturals, de productes i objectes. Observació indirecta de dissenys, productes i objectes.
- La geometria en la composició. Proporció, equilibri, ritme, moviment i pes visual. Distribució d'espais buits i espais plens. Centres d'atenció i jerarquia visual.
- La representació de l'espai en l'art. Estudis sobre la geometria al llarg de la història de l'art. Estudi de l'ús de la perspectiva als diferents moments històrics.
- Relacions geomètriques en l'art i el disseny: proporció, igualtat i simetria. Transformacions geomètriques: homologies i afinitats. Igualtat i simetria. Gir, translació i homotècia. Proporció. El número auri en l'art i la naturalesa.
- Proporcionalitat i escales. Triangle universal d'escales numèriques. Escales normalitzades. Tipus d'escales: ampliació, reducció i naturals. Construcció d'escales gràfiques. Coeficients d'ampliació i de reducció.
- Construccions poligonals. Aplicació en el disseny. Tipologies i construccions de quadrilàters i triangles. Construccions de polígons regulars donat el costat. Construccions de polígons regulars inscrits a una circumferència. Aplicacions de les construccions de polígons en les especialitats del disseny.
- Traçats fonamentals de geometria plana. Mediatriu i bisectriu. Paral·lelisme i perpendicularitat. Angles en la circumferència. Arc capaç. Aplicacions al disseny gràfic.
- Tangències bàsiques de circumferències amb circumferències i de rectes amb circumferències.
- Corbes tècniques: oval, ovoide i espirals.

- Aplicació de tangències i enllaços en el disseny d'objectes i al disseny gràfic, de productes, de la identitat corporativa, entre altres.
- Estudis a mà alçada de la geometria interna i externa de la forma. Anotacions i apunts del procés creatiu. Esbossos previs de l'estructura interna dels prototips. Esborranys de la forma del producte final.

B. SISTEMES DE REPRESENTACIÓ DE L'ESPAI APLICAT

- Concepte i tipus de projecció.
- Finalitat dels diferents sistemes de representació.
- Sistema dièdric ortogonal en el primer diedre. Vistes en sistema europeu.
- Perspectiva isomètrica i cavallera. Iniciació al disseny d'empaquetatge.
- Perspectiva cònica, frontal i obliqua, al còmic i a la il·lustració.
- Aplicació dels diferents tipus de perspectiva al disseny.

C. NORMALITZACIÓ I DISSENY DE PROJECTES

- Concepte de normalització. Les normes fonamentals UNE i ISO. Necessitat i àmbit d'aplicació.
- Sistemes d'acotació. Principis i normes fonamentals d'acotació.
- Elaboració d'esbossos i croquis.

D. EINES DIGITALS PER AL DISSENY

- Iniciació a les eines i tècniques de dibuix vectorial en 2D. Aplicacions al disseny gràfic, al disseny editorial, al disseny d'embalatge (*packaging*), etc.
- Iniciació al modelat en 3D.
- Aplicacions de les eines digitals a projectes artístics.
- Aplicacions a l'edició digital i a la publicitat.
- Aplicacions al disseny d'imatge de marca i identitat corporativa.

Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Observar, analitzar i valorar la presència de la geometria en la naturalesa, l'entorn construït i l'art, identificant les seves estructures geomètriques, elements i codis, amb una actitud proactiva d'apreciació i gaudi, per explicar el seu origen, funció i intencionalitat en diferents contextos i mitjans.

CA 1.1 Identificar i explicar la presència de formes i relacions geomètriques en l'art i el disseny, en diferents èpoques i estils, comprnent el motiu o intencionalitat amb la qual s'han utilitzat.

- Reconèixer i emprar la geometria en la composició (proporció, equilibri, ritme, moviment i simetria) de projectes de disseny gràfic i industrial.
- Descriure composicions geomètriques presents en la naturalesa, el disseny i l'entorn construït, analitzant gràficament imatges o produccions artístiques de diferents èpoques i estils.

CA 1.2 Localitzar la presència de mòduls i patrons geomètrics presents en els entorns natural, artístic i arquitectònic, argumentant la seva rellevància estètica i artística.

- Localitzar la presència de mòduls i patrons geomètrics presents en els entorns natural, artístic i arquitectònic, argumentant la seva rellevància estètica i artística.

- Emprar composicions modulars en el disseny gràfic d'objectes i d'espais.

CA 1.3 Argumentar la necessitat de l'ús de la geometria en els diferents contextos artístics i històrics, considerant-ne la transcendència en els processos de disseny vinculats a la creació artística i el patrimoni.

- Valorar l'ús adequat de la geometria per descriure els processos creatius propis dels estils vinculats a cada moviment artístic, al context històric i als avenços tècnics.

CE 2 Desenvolupar propostes gràfiques i de disseny, tant amb el dibuix a mà alçada com amb els materials propis del dibuix tècnic i elaborant traçats, composicions i transformacions geomètriques en el pla de manera intuïtiva i raonada, per incorporar aquests recursos tant en la transmissió i desenvolupament d'idees com en l'expressió de sentiments i emocions.

CA 2.1 Dibuixar a mà alçada obres artístiques diverses, integrant les construccions geomètriques en l'expressió plàstica personal, amb destresa i precisió.

- Dibuixar a mà alçada obres artístiques diverses, integrant les construccions geomètriques en l'expressió plàstica personal, amb destresa i precisió.
- Comunicar idees, sentiments i emocions mitjançant el dibuix de croquis, esbossos, anotacions i estudis geomètrics a mà alçada.
- Plasmar les idees desenvolupades en el croquis, transferint les seves qualitats en l'execució tècnica dels projectes artístics o de disseny individuals o col·lectius.

CA 2.2 Reproduir transformacions geomètriques com a igualtat, simetria, gir, translació i homotècia, aplicant les seves possibilitats compositives en la generació d'estructures modulars.

- Utilitzar els materials propis del dibuix tècnic per resoldre traçats geomètrics fonamentals, composicions i transformacions geomètriques en el pla.
- Dissenyar patrons i mosaics, aplicant les transformacions geomètriques al disseny de patrons i mosaics.

CA 2.3 Dissenyar formes creatives, amb tangències, enllaços i corbes còniques.

- Emprar amb domini la terminologia específica de l'àrea per comunicar amb rigor els conceptes relacionats amb la matèria.
- Dissenyar propostes de disseny gràfic diverses, individuals o col·lectives, aplicant-hi polígons, tangències, enllaços, corbes tècniques i corbes.
- Traçar amb domini tangències, enllaços, corbes tècniques i corbes còniques, atesa la neteja i precisió del traçat.

CE 3 Comprendre i interpretar l'espai i els objectes tridimensionals, analitzant i valorant la seva presència en les representacions artístiques, seleccionant i utilitzant el sistema de representació més adequat per aplicar-lo a la realització d'il·lustracions i projectes de disseny d'objectes i espais.

CA 3.1 Dibuixar, en les perspectives isomètriques i cavallera, formes volumètriques incorporant-hi corbes.

- Seleccionar les vistes mínimes necessàries per comprendre i representar objectes de complexitat diversa en sistema dièdric europeu.
- Representar formes volumètriques mitjançant el sistema dièdric i passar-les tant al sistema axonòmic de representació, com al sistema cònic de representació.
- Dibuixar sòlids polièdrics, objectes i espais complexos incloent circumferències, aplicant el sistema axonòmic: perspectiva isomètrica i cavallera i el sistema cònic: perspectiva cònica frontal i obliqua.
- Seleccionar el sistema de representació més adequat segons la finalitat dels projectes artístics o de disseny, distingint les seves possibilitats gràfiques i expressives.

CA 3.2 Dissenyar espais o escenografies aplicant la perspectiva cònica, representant les llums i ombres dels objectes continguts i reflexionar sobre el procés realitzat i el resultat obtingut.
- Representar espais senzills mitjançant la perspectiva cònica, representant les llums i ombres dels objectes continguts amb una intencionalitat expressiva. - Reflexionar sobre el procés realitzat per arribar al resultat final i valorar si el producte final obtingut és l'adequat al plantejat inicialment.

CE 4 Analitzar, definir formalment o visualitzar idees, aplicant les normes fonamentals UNE i ISO per interpretar i representar objectes i espais, així com documentar projectes de disseny.

CA 4.1 Projectar, de manera individual o en grup, un disseny senzill, comunicar de manera clara i inequívoca la seva forma i dimensions mitjançant l'ús de la normalització i aplicar estratègies i destreses que agilitin el treball col·laboratiu.

- Definir totalment les peces a acotar seguint les passes adequades, de manera individual o en grup.
- Reconèixer els codis gràfics propis de la normalització diferenciant les pautes que estableixen les normes UNE i ISO.
- Utilitzar correctament els diferents tipus de línies i símbols que estableixen les normes UNE i ISO per definir les peces a acotar.

CA 4.2 Utilitzar les normes UNE i ISO en el procés d'acotació de peces, incloent en la seva representació les seccions i trencaments.

- Utilitzar els mínims recursos possibles per definir al màxim la peça, sense redundar en les mesures.
- Diferenciar les pautes i modalitats per cada tipus d'acotació que estableixen les normes UNE i ISO.
- Representar correctament acotades les peces en sistema axonomètric.
- Representar correctament acotades les peces en sistema dièdric.

CA 4.3 Representar de manera normalitzada croquis o projectes, utilitzant les normes UNE i ISO amb rigor i comunicant de manera clara les dimensions d'objectes i espais.

- Definir totalment objectes i espais tenint cura de respectar les normes UNE i ISO en el procés d'acotació.
- Mostrar precisió i netedat en els resultats.
- Utilitzar línia 0,5 per definir la peça i les notacions de les cotes.
- Utilitzar línies 0,3 per definir línies de referència de cota i línies de cota.

CA 4.4 Documentar de manera normalitzada projectes de disseny seguint les normes UNE i ISO amb rigor.

- Realitzar i presentar projectes normalitzats de disseny d'objectes i espais, perfectament documentats seguint les normes UNE i ISO.

CE 5 Integrar i aprofitar les possibilitats que ofereixen les eines digitals, seleccionant i utilitzant programes i aplicacions específiques de dibuix vectorial 2D i de modelatge 3D per desenvolupar processos de creació artística personal o de disseny.

CA 5.1 Emprar amb encert les eines de dibuix digital en 2D i 3D en la realització de projectes artístics o de disseny, individuals o col·lectius.

- Manejar correctament programes de dibuix tècnic, com AUTOCAD, Sketch Up Free, etc. en la realització de projectes artístics o de disseny, individuals o col·lectius.
- Utilitzar de manera eficient programes de disseny gràfic, com Canva, GIMP, etc.
- Manejar correctament programes de disseny vectorial com Inkscape.

CA 5.2 Realitzar i presentar projectes, aprofitant les possibilitats que les eines de dibuix vectorial aporten als camps del disseny i l'art.

- Seleccionar amb criteri les eines de dibuix digital segons la finalitat de projecte artístic o de disseny.
- Conèixer i contrastar totes les possibilitats tècniques de cada eina, per fer-les servir amb diferents intencions expressives.
- Apreciar el potencial que les eines de dibuix vectorial aporten als camps del disseny i l'art, per donar-los el valor adequat com a eina de creació.
CA 5.3 Introduir innovacions en les representacions de creacions artístiques individuals i col·lectives utilitzant eines de dibuix digital en 2D i 3D.
- Utilitzar les eines de dibuix digital en 2D i 3D de manera adequada per resoldre creacions artístiques senzilles.
- Utilitzar les eines de dibuix digital en 2D i 3D, adequades a cada intenció expressiva, per editar les creacions pròpies a partir d'esbossos previs.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. GEOMETRIA, ART I ENTORN

- Composicions modulars en el disseny gràfic, d'objectes i d'espais. Concepte de <i>mòdul</i> , <i>estructures modulars</i> i <i>xarxes</i> , aplicat al pla. La proporció a la figura humana aplicada als espais. El modulator de Le Corbusier.
- Geometria i il·lusions òptiques en l'art i el disseny. La percepció visual. El llenguatge visual. Enganyar l'ull amb il·lusions òptiques: pareidolia.
- Les corbes còniques en la naturalesa, l'entorn, l'art i el disseny. Les corbes còniques com a seccions d'una superfície cònica. Traçat d'el·lipses en els diferents sistemes de representació. Utilització d'el·lipses en el disseny gràfic, en el disseny d'objectes i en el disseny de l'espai en general.
- La representació de l'espai en el disseny i l'art contemporani. Proporció, equilibri, ritme, moviment i pes visual. Distribució d'espais buits i espais plens. Centres d'atenció i jerarquia visual. Composició i disposició dels elements del llenguatge visual als dissenys propis i als treballs aliens d'art contemporani.
- Transformacions geomètriques aplicades a la creació de mosaics i patrons. Traçat amb eines digitals i sense.
- Construccions de figures i disseny d'estampats emprant els conceptes d'igualtat i simetria.
- Emprar els conceptes de simetria, gir, translació i homotècia aplicat a paviments i mosaics.
- Enllaços i tangències. Aplicació en el disseny gràfic mitjançant traçat manual i digital.
- Tangències. Aplicació dels conceptes de tangències entre circumferències i entre rectes i circumferències en el disseny gràfic.
- Aplicació dels conceptes de tangències entre circumferències i entre rectes i circumferències en el disseny de paviments i representació en perspectiva cònica.
- Enllaços. Aplicació d'enllaços al disseny gràfic, de producte, d'identitat corporativa i d'estampats de disseny tèxtil, entre altres.

B. SISTEMES DE REPRESENTACIÓ DE L'ESPAI APLICAT

- Sistema dièdric ortogonal en el primer diedre. Vistes en sistema dièdric europeu. Pas de les vistes d'una peça a la perspectiva isomètrica.
- Sistema axonomètric. Representació de la circumferència i de sòlids senzills en perspectives isomètrica i cavallera. Aplicació al disseny de formes tridimensionals.

- Sistema cònic. Representació de llums i ombres. Aplicacions de la perspectiva cònica, frontal i obliqua al disseny de mosaics i xarxes modulars d'espais. Aplicacions de la perspectiva cònica, frontal i obliqua al disseny d'objectes.
- Estructures polièdriques. Els sòlids platònics. Aplicació de les estructures polièdriques en l'arquitectura i el disseny. Aplicacions de la perspectiva cònica, frontal i obliqua al disseny de sòlids platònics en la construcció d'embalatges (*packaging*).

C. NORMALITZACIÓ I DISSENY DE PROJECTES

- Fases d'un projecte de disseny: del croquis al pla de taller. Esbossos i croquis de taller conforme a les normes UNE i ISO, les vistes que defineixen l'objecte representat. Maquetació de l'objecte representat, els materials i l'escala.
- Sistema dièdric ortogonal en el primer diedre. Representació d'objectes mitjançant les seves vistes acotades. Talls, seccions i trencaments.
- Forma i dimensions d'objecte. Línies normalitzades. Ús correcte de les normes d'acotació per a la definició dels objectes.
- Recursos dels talls, seccions i trencaments seguint les regles normalitzades per la definició total les peces a representar.

D. EINES DIGITALS PER AL DISSENY

- Dibuix assistit per ordinador aplicat a projectes d'art i disseny.
- Eines i tècniques del dibuix vectorial en 2D a la realització de projectes de disseny gràfic.
- Exemples de projecció en els quals s'utilitza el modelatge 3D com a eina de creació per a projectes de disseny per valorar el potencial d'aquestes aplicacions.
- Modelatge senzill en 3D mitjançant el disseny d'escultures o instal·lacions d'espais, com una habitació o un restaurant.

Disseny

El concepte de disseny ha evolucionat al llarg de la història, però és a partir de la Revolució Industrial quan, a mesura que els processos industrials mecanitzats se superposaren i sobrepassaren els artesanals, l'organització i la planificació guanyen en importància. En conseqüència, el concepte s'acosta a la seva accepció més actual. Gràcies al disseny es millora la nostra qualitat de vida, es generen productes, aplicacions i serveis que modifiquen i intervenen en l'entorn segons unes necessitats concretes. El disseny s'ha convertit en una activitat fonamental en el nostre món, ja que s'encarrega de dinamitzar la indústria i l'economia i és, a la vegada, un motor generador de consum. Per aquest motiu, es fa necessària la reflexió sobre com optimitzar els recursos disponibles i dur a terme un disseny sostenible que possibiliti l'equilibri entre la qualitat de vida i la modificació de l'entorn sense deteriorar el medi ambient i sense comprometre els recursos naturals. Al costat d'aquesta reflexió de sostenibilitat sorgeix un discurs centrat en la igualtat d'oportunitats, en el respecte a la diversitat i, en conseqüència, en l'adequació a un disseny cada vegada més inclusiu.

El coneixement del disseny no sols inclou els antecedents, corrents estètiques i figures rellevants, sinó també la resposta a problemes concrets que existeixen darrere la necessitat funcional. El disseny proporciona als alumnes eines per desenvolupar idees, representar-les i solucionar problemes concrets i afavorir l'ús de metodologies projectuals pròpies d'aquesta disciplina.

D'altra banda i de manera transversal, s'inclou en els assumptes d'anàlisi propis de la matèria la transformació que ha suposat en tots els àmbits del disseny la democratització dels mitjans i eines digitals, ja que aquestes han suposat una revolució en el temps que s'inverteix en un projecte, les metodologies de treball, les tècniques de creació, la presentació i la difusió de projectes.

La matèria de Disseny proporciona als alumnes els fonaments i destreses necessaris per iniciar-se en el disseny i estableix les bases per afrontar estudis superiors relacionats amb aquesta disciplina. Suposa l'aproximació tant als principals camps del disseny com a diferents metodologies d'anàlisi, estudi i creació que són aplicables també a altres àmbits de coneixement. Per a això, la matèria gira entorn dels quatre grans eixos temàtics següents. En primer lloc, una anàlisi reflexiva i crítica del món que envolta els alumnes, que permetrà identificar les estructures formals, semàntiques i comunicatives dels productes de disseny mitjançant la descodificació del seu llenguatge específic. En segon lloc, el coneixement de les tècniques, eines i procediments analògics i digitals de creació, composició, representació i presentació propis del disseny bidimensional i tridimensional. En tercer lloc, l'aprofundiment en les metodologies projectuals aplicades al desenvolupament de productes innovadors i creatius sobre la base del disseny inclusiu. I, finalment, en quart lloc, l'estudi de la relació entre forma i funció en el disseny.

Les competències específiques de la matèria de disseny es formulen entorn d'aquests quatre eixos que emanen dels objectius generals de l'etapa i de les competències clau previstes per a batxillerat. Les competències específiques estan dissenyades de manera que n'hi ha algunes que poden escometre's de manera global i simultània, per la qual cosa l'ordre en què es presenten no és vinculant ni estableix cap jerarquia.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar-ne el grau de consecució.

Els sabers bàsics de la matèria s'organitzen en quatre blocs. El primer, denominat «Concepte, història i camps del disseny», introdueix l'evolució històrica del disseny, des dels orígens i el seu concepte, fins a l'anàlisi de termes més recents com *disseny sostenible* o *disseny inclusiu*. Aquest bloc també inclou els diversos camps d'aplicació del disseny, així com una reflexió sobre absències i oblits en aquest àmbit, com el de les dones dissenyadores o les aportacions al disseny contemporani de cultures que no pertanyen al focus occidental. «El disseny: configuració formal i

metodologia» és la denominació del segon bloc, que abasta els elements bàsics del llenguatge propi del disseny i les seves formes d'organització, des de la sintaxi visual i els significats, fins a les diferents fases del procés de disseny. En aquest bloc s'incorpora així mateix una aproximació a aspectes relacionats amb la propietat intel·lectual. El tercer bloc, titulat «Disseny gràfic», incorpora els aspectes propis del disseny bidimensional, com la tipografia, el disseny editorial, la imatge de marca, la senyalística i el disseny publicitari bidimensional; també recull les tècniques pròpies del disseny gràfic i la maquetació, a més de la concepció de projectes de comunicació gràfica. El quart i últim bloc, denominat «Disseny tridimensional», atén el disseny de producte i el disseny d'espais. En aquest bloc s'inclouen els sistemes de representació espacial adequats a cada projecte, que abraça també l'emalatge o la representació de volums. Aquest últim bloc introdueix els conceptes *d'ergonomia, biometria i antropometria*, a més del de *diversitat funcional*. El disseny d'espais recull, d'una banda, les seves tipologies i les sensacions psicològiques que s'hi associen i, per una altra, el diàleg entre el disseny i la funcionalitat dels espais, incorporant la perspectiva del disseny inclusiu.

L'aprenentatge d'aquests sabers cobra tot el sentit gràcies al paper fonamental que juguen en el procés d'adquisició de les competències específiques. Per això l'ordre seqüencial en el qual estan presentats no ha d'interpretar-se com una invitació al fet que siguin tractats de manera successiva; al contrari, és necessari tractar-los de manera integral amb la finalitat de facilitar la visió global del disseny als alumnes. De manera transversal, s'incorporarà l'ús d'eines digitals aplicades tant al disseny bidimensional com al tridimensional.

Per afavorir l'adquisició de les competències específiques de la matèria és necessari proposar unes situacions d'aprenentatge que permetin als alumnes millorar l'acompliment de les habilitats de creació, innovació, treball en equip i experimentació amb diferents tècniques, tant tradicionals com digitals. En el desenvolupament d'aquestes situacions, els blocs de sabers es treballen conjuntament, sempre d'acord amb la naturalesa de la situació d'aprenentatge.

D'aquesta forma, els coneixements, destreses i actituds s'adquireixen i s'apliquen de manera interrelacionada i progressiva, aprofundint en el seu grau de complexitat. Aquestes han de proporcionar una visió dinàmica de les oportunitats de desenvolupament personal que ofereix aquesta matèria i facilitar la possible transferència d'aquests aprenentatges a altres camps o disciplines. A més, per contribuir a una formació global dels alumnes, s'han de tractar, de manera transversal aspectes relacionats amb la prevenció i gestió responsable dels residus, així com la seguretat, toxicitat i impacte mediambiental dels materials utilitzats en els projectes. També es propiciarà la reflexió sobre altres aspectes rellevants relacionats amb l'impacte sociocultural d'aquesta disciplina, com el consum responsable o la propietat intel·lectual per protegir la creativitat pròpia i aliena.

Finalment, cal no oblidar que dissenyar és planificar i, per tant, anticipar les actuacions i intervencions per obtenir la solució a un problema determinat. L'objectiu del disseny és millorar l'entorn i, amb ell, la qualitat de vida mitjançant la millora dels productes que utilitzem. El disseny implica treball interdisciplinari, interacció de sabers, connexió de disciplines; en definitiva, es tracta d'una gran eina a la disposició dels alumnes capaços d'aprofitar-ne el poder de transformació.

Competències específiques

CE 1 Identificar els fonaments del disseny a partir de l'anàlisi crítica de diversos productes de disseny bidimensional i tridimensional, per aprofundir en la comprensió, tant de la complexitat dels processos i eines que intervenen com de la dimensió simbòlica i semàntica dels seus llenguatges.

La diversitat del patrimoni cultural i artístic és una riquesa de la humanitat. Els productes elaborats per aquesta materialitzen la diversitat en el disseny, que es fonamenta en processos i eines propis. Mitjançant l'exploració de les formes i funcions d'aquests objectes i produccions, tant bidimensionals com tridimensionals, els alumnes poden desxifrar-ne les estructures internes i els

processos materials i conceptuals empleats en la creació i generar així una oportunitat per reflexionar sobre les possibilitats de tornar a transformar els objectes ja existents, millorar-los en la seva funcionalitat o adaptar-los a noves necessitats.

Els àmbits d'aplicació del disseny són extremadament amplis, ja que el seu desenvolupament cobreix la totalitat de l'activitat humana. De la mateixa manera, els llenguatges específics del disseny són igualment rics i plurals i presenten una important dimensió simbòlica i semàntica. Els suports, mitjans i elements poden ser molt nombrosos, de manera que el seu estudi resulta complex. Malgrat això, els significants i els significats dels productes de disseny s'articulen mitjançant una sintaxi que podria considerar-se com a universal, encara que presenta sovint variants culturals, geogràfiques, econòmiques i socials que han de conèixer-se per comprendre millor la seva intenció comunicativa i perquè la recepció d'aquests productes sigui correcta.

L'assimilació d'aquesta sintaxi per part dels alumnes els permet comprendre els llenguatges que articulen, com també valorar el pes de la funció i la forma en qualsevol producte de disseny. D'aquesta manera, poden identificar la relació existent entre aquests dos conceptes, de l'equilibri o el desequilibri dels quals depèn la identitat d'un producte de disseny.

Els alumnes poden treballar aquests aspectes per mitjà de la recerca de fonts documentals de diversos tipus, analògiques o digitals, com també a partir de l'anàlisi dels propis objectes i comunicar les seves conclusions mitjançant produccions orals, escrites i multimodals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, STEM1, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC2.

CE 2 Reflexionar sobre els orígens, els principis i les funcions del disseny, comparant i analitzant produccions de diferents èpoques, estils i àmbits d'aplicació, per valorar de manera crítica l'impacte mediambiental, social i cultural que tenen.

El concepte de disseny ha variat al llarg de la història, però sempre ha estat lligat a la planificació del desenvolupament de productes que aportin solucions de problemes determinats. Com a conseqüència de la variabilitat dels problemes i necessitats de les diferents societats i àmbits d'aplicació, la història del disseny reflecteix com les circumstàncies històriques, geogràfiques, econòmiques i socials han condicionat fortament l'estètica i la funcionalitat dels productes que aquelles han creat. El coneixement d'aquests aspectes pels alumnes els condueix, a més, a una reflexió profunda sobre la manera en què la humanitat ha transformat el planeta sense prendre consciència de l'impacte mediambiental que produïa. En canvi, el disseny actual es presenta com una eina potent per cercar la sostenibilitat en qualsevol activitat i fer possible així l'amortiment d'aquest impacte.

També es propiciarà la reflexió sobre altres aspectes rellevants que ajudin a fer visibles absències clamoroses en la construcció del cànon del disseny pretesament universal, com la inclusió de dones entre les figures rellevants d'aquesta disciplina o el reconeixement de l'aportació de les cultures no occidentals.

Els alumnes poden treballar aquests aspectes per mitjà de la recerca de fonts documentals de diversos tipus, tant analògiques com digitals, com també de l'anàlisi dels propis objectes, comunicant les seves conclusions mitjançant produccions orals, escrites i multimodals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, STEM2, CPSAA1.1, CC1, CC3, CC4, CCEC1.

CE 3 Analitzar de manera crítica i rigorosa diferents configuracions formals, compositives i estructurals presents en el disseny de diferents productes, identificar-ne els elements plàstics, estètics, funcionals i comunicatius per enriquir les produccions pròpies i conformar-se l'opinió informada sobre l'impacte de la disciplina en la inclusió, la sostenibilitat i el consum responsable.

El disseny respon majoritàriament a estratègies comercials i de màrqueting vinculades al disseny gràfic, a campanyes de disseny publicitari, a l'emalatge dels productes a consumir o al disseny

d'espais que afavoreixen l'activitat comercial, per la qual cosa el gir cap a una societat de consum responsable i sostenible ha de ser un eix vertebrador de la matèria de Disseny.

És aquest un terreny que comporta una gran responsabilitat, que els alumnes han de conèixer i assumir aplicant criteris ètics en la generació de productes, la qual cosa idealment podran traslladar al seu rol com a consumidor i li aportarà eines poderoses per respondre a la manipulació de la propaganda. Per a això, els alumnes han d'identificar els diferents elements constitutius del disseny, entre els quals destaquen la forma i el color, molt importants en l'estètica, com també la composició (ordre, composició modular, simetria, dinamisme i desconstrucció) o els aspectes materials i les seves múltiples combinacions i articulacions. Al seu torn, han de desxifrar i descobrir les estratègies comunicatives o funcionals subjacents en productes de disseny relatius a qualsevol camp d'aplicació, tenint molt en compte l'entorn digital. A més d'identificar aquests elements, han de conèixer les metodologies i processos projectuals que condueixen a la creació de productes de disseny, la qual cosa els permetrà tant reconèixer-los en el seu entorn com aplicar-los en les produccions pròpies.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM5, CD2, CC1, CC4, CE1, CCEC1, CCEC2, CCEC4.1.

CE 4 Planificar projectes de disseny individuals i col·lectius, seleccionant amb criteri les eines i recursos necessaris per promoure i analitzar críticament solucions creatives en resposta a necessitats pròpies i alienes.

El disseny gràfic, de producte o d'espais, tant bidimensional com tridimensional, incloent l'entorn digital, requereix d'una metodologia concreta basada en la planificació de fases específiques. L'organització d'aquestes estratègies de planificació depèn de molts factors, però en gran manera, el condicionant major és el públic objectiu al qual es destina el producte. Els alumnes han d'avaluar el projecte valorant l'adequació als objectius proposats i seleccionant amb criteri les eines i recursos necessaris per acomplir el treball, entre els quals es compten els suports, tècniques, mètodes i sistemes de representació i presentació —incloses les eines digitals—, entenent que el procés és una part fonamental del disseny i ha de tenir-se en compte tant com el producte final que cal generar. En valorar el procés es destaquen els mecanismes subjacents que envolten el producte creat, la qual cosa permet aplicar-los tant a les subsegüents creacions pròpies com a l'anàlisi d'altres productes de disseny aliens.

En el context global de sostenibilitat que privilegia la disciplina, s'ha de promoure l'enfocament creatiu i innovador tant en el procés de cerca de solucions i planificació, com en la resolució i creació dels productes. La matèria preveu el treball col·laboratiu com una forma d'enriquiment personal i com una manera d'anticipar-se a possibles projeccions acadèmiques o professionals, integrant els alumnes en equips de treball que s'organitzin de manera autònoma i responguin de manera diversa i imaginativa als problemes que sorgeixen en el desenvolupament de projectes de disseny. Per això, és important que els alumnes siguin capaços de respondre amb flexibilitat i eficàcia a les necessitats, circumstàncies i característiques dels projectes que es plantegin.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CD3, STEM3, CPSAA3.2, CPSAA5, CC4, CE1, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 5 Desenvolupar propostes personals i imaginatives a partir d'idees o productes preexistents, considerant la propietat intel·lectual, per respondre amb creativitat a necessitats pròpies i alienes i potenciar l'autoestima i el creixement personal.

L'activitat del disseny suposa plantejar la solució d'un problema o una necessitat per mitjà de diverses propostes. El desenvolupament d'aquestes propostes és, d'una banda, un vehicle per comunicar idees pròpies, sentiments i inquietuds personals i, per una altra, una oportunitat de la imaginació i la creativitat per materialitzar-se en productes amb una funció determinada, procés que resulta especialment efectiu partint de l'entorn immediat dels alumnes. En aquest sentit, l'adaptació creativa de productes de disseny preexistents és un exercici molt enriquidor per als alumnes, que els permet, a més, familiaritzar-se amb les regulacions que protegeixen la propietat intel·lectual i assimilant-la com un element essencial per a l'exercici d'una ciutadania responsable i respectuosa.

D'altra banda, el desenvolupament de la proposta pot complementar-se amb l'argumentació, exposició i posada en comú de les solucions de disseny adoptades, la qual cosa donarà com a resultat una reflexió empàtica i autocrítica sobre el treball realitzat i exposat i reforçarà d'aquesta manera l'autoestima dels alumnes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CPSAA1.1, CC1, CC4, CE1, CE2, CE3, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 6 Crear productes de disseny, responenent amb creativitat a necessitats concretes, incloses les del disseny inclusiu i les relatives a la sostenibilitat i cuidant la correcció tècnica, la coherència i el rigor de la factura del producte per potenciar una actitud crítica i responsable que afavoreixi el desenvolupament personal, acadèmic o professional en el camp del disseny.

El disseny és un procés que comporta la realització d'un producte físic o digital, per la qual cosa ha de complir amb criteris tècnics d'elaboració i execució i ajustar-se a les normes de representació formal i material de la proposta, ja sigui en dues o en tres dimensions. Davant les diverses classes de necessitats que se li plantegin, els alumnes han de seleccionar i utilitzar de manera coherent els recursos tècnics i procedimentals al seu abast, utilitzant-los com un suport facilitador de la comunicació i no com un condicionant. El procés requereix tant d'una actitud crítica com autocrítica, cosa que, a més, contribueix a la construcció i l'enriquiment de la identitat personal i de les aptituds acadèmiques o professionals dels alumnes.

D'altra banda, entre els canvis que han enriquit la disciplina en les últimes dècades, s'hi troben els produïts per la incorporació de la sostenibilitat i el disseny inclusiu. Aquest últim implica una modificació en la mentalitat respecte al paradigma de la normalitat, ja que part de la idea que les limitacions no corresponen a les persones, sinó que es produeixen en la interacció entre aquestes i l'entorn i els objectes. Aquesta categoria del disseny, també coneguda com a total o universal, considera a l'origen les habilitats, en lloc de proposar adaptacions a una solució de disseny no inclusiva. Així doncs, aquesta competència pretén que els alumnes prenguin consciència que el disseny inclusiu estigui en la base de totes les seves propostes de disseny gràfic, de producte o d'espais i que sigui també el punt de partida des del qual argumentar redissenys innovadors de productes ja existents, tant en projectes individuals com col·lectius. De la mateixa manera, els alumnes han de considerar la sostenibilitat en les seves propostes, tenint en compte per a això aspectes econòmics, socials i ecològics. Els alumnes han de valorar el disseny inclusiu i la sostenibilitat com a eines de transformació de la societat, tant en el personal com en el compartit, amb múltiples derivades en diversos àmbits socials, acadèmics i professionals i no han d'oblidar el relatiu a la propietat intel·lectual, sempre important en els treballs de disseny.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD3, CPSAA2, CC4, CE1, CE3, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Identificar els fonaments del disseny a partir de l'anàlisi crítica de diversos productes de disseny bidimensional i tridimensional, per aprofundir en la comprensió, tant de la complexitat dels processos i eines que intervenen, com de la dimensió simbòlica i semàntica dels seus llenguatges.

CA 1.1 Reconèixer la relació entre les formes i les funcions en objectes de disseny bidimensionals o tridimensionals i percebre'ls com a productes susceptibles de transformacions i millores.

- Reconèixer la relació entre les formes i les funcions en objectes de disseny bidimensionals i tridimensionals.
- Avaluar les diverses formes i funcions i proposar possibles transformacions i millores.

CA 1.2 Explicar en els objectes de disseny les dimensions simbòliques i semàntiques pròpies del seu llenguatge, identificar-ne els elements sintàctics i constitutius amb actitud receptiva i respectuosa.

- Explicar les dimensions simbòliques i semàntiques pròpies en els objectes de disseny.
- Identificar els elements sintàctics i constitutius en els objectes de disseny.
- Presentar una actitud receptiva i respectuosa en les explicacions pròpies del seu llenguatge.

CE 2 Reflexionar sobre els orígens, els principis i les funcions del disseny, comparant i analitzant produccions de diferents èpoques, estils i àmbits d'aplicació, per valorar de manera crítica l'impacte mediambiental, social i cultural.

CA 2.1 Identificar les característiques fonamentals dels principals moviments, corrents, escoles i teòrics relacionats amb el disseny, comparant productes de disseny de contextos geogràfics, històrics i socials diversos i reflexionar de manera crítica sobre les aportacions de les dones i de les cultures no occidentals.

- Identificar les característiques fonamentals dels principals moviments, corrents, escoles i teòrics relacionats amb el disseny.
- Comparar productes de disseny en diferents contextos geogràfics, històrics i socials.
- Reflexionar de manera crítica sobre les aportacions de les dones i de les cultures no occidentals.

CA 2.2 Analitzar de manera crítica les diferents solucions de disseny vinculades a un mateix problema, reflexionar sobre l'impacte en l'entorn i establir arguments que promoguin la consciència compromesa amb el medi ambient i amb el disseny sostenible.

- Analitzar des d'un punt de vista crític les múltiples solucions de disseny vinculades a un mateix problema.
- Reflexionar sobre l'impacte de les solucions als possibles problemes de disseny sobre l'entorn proper i el medi ambient.
- Establir arguments que promoguin la consciència i les actuacions compromeses amb el medi ambient i amb productes de disseny sostenible.

CE 3 Analitzar de manera crítica i rigorosa diferents configuracions formals, compositives i estructurals presents en el disseny de diferents productes, identificant els seus elements plàstics, estètics, funcionals i comunicatius, per enriquir les seves pròpies produccions i conformar-se una opinió informada sobre l'impacte de la disciplina en la inclusió, la sostenibilitat i el consum responsable.

CA 3.1 Reconèixer les estructures formals, compositives i estructurals en objectes i productes de diferents àmbits del disseny, analitzant els processos i mètodes utilitzats per a desenvolupar-los, així com les finalitats funcionals i comunicatives de les quals parteixen i el seu impacte en aspectes com ara la inclusió, la sostenibilitat i el consum responsable.

- Reconèixer les estructures formals, compositives i estructurals en objectes i productes de diferents àmbits del disseny.
- Analitzar els processos i mètodes utilitzats per desenvolupar els productes de diferents àmbits del disseny.
- Examinar les finalitats funcionals i comunicatives de les quals parteixen les estructures per al desenvolupament d'objectes i productes de diferents àmbits del disseny.

CA 3.2 Analitzar les relacions compositives en diferents productes de disseny, identificant els elements bàsics del llenguatge visual i explicant el seu impacte en aspectes com la inclusió, la sostenibilitat i el consum responsable

- Analitzar les relacions compositives en diferents productes de disseny.
- Identificar els elements bàsics del llenguatge visual en diferents productes de disseny.
- Argumentar i comparar l'impacte d'objectes i productes de diferents àmbits del disseny en aspectes com ara la inclusió, la sostenibilitat i el consum responsable.

CE 4 Planificar projectes de disseny individuals i col·lectius, seleccionant amb criteri les eines i recursos necessaris, per promoure i analitzar críticament solucions creatives en resposta a necessitats pròpies i alienes.

CA 4.1 Planificar adequadament projectes de disseny individuals o col·lectius, establint objectius en funció de l'impacte de comunicació cercat, programar les diferents fases del pla de desenvolupament, seleccionar amb criteri les eines i recursos i prioritzar la sostenibilitat.

- Planificar adequadament, fomentant la creativitat, projectes de disseny individuals o col·lectius.
- Establir objectius en funció de l'impacte de comunicació cercat programant les diferents etapes del desenvolupament del pla.
- Seleccionar amb criteri les eines i recursos necessaris per prioritzar la sostenibilitat.

CA 4.2 Participar activament en l'organització adequada dels equips de treball en els projectes de disseny col·laboratiu, identificar les habilitats requerides i repartir i assumir les tasques amb criteri.

- Participar activament en l'organització, estructuració, rols i tasques dels equips de treball en l'elaboració de projectes de disseny col·laboratiu.
- Identificar les habilitats requerides per dur a terme les tasques de cada membre que forma part de l'equip de treball per dur endavant el projecte de disseny de forma col·laborativa.
- Repartir i assumir les tasques amb criteri entre els membres que integren l'equip de treball.

CA 4.3 Avaluar les propostes de planificació pròpies i alienes de manera crítica i argumentada, analitzant l'adequació a l'impacte de comunicació que se cerca.

- Avaluar les propostes de planificació pròpies i alienes de manera crítica i argumentada.
- Analitzar l'adequació de les propostes de planificació elaborades a l'impacte de comunicació que se cerca.

CE 5 Desenvolupar propostes personals i imaginatives a partir d'idees o productes preexistents, considerant la propietat intel·lectual, per respondre amb creativitat a necessitats pròpies i alienes i potenciar l'autoestima i el creixement personal.

CA 5.1 Projectar solucions de disseny innovadores en resposta a necessitats personals o d'expressió pròpies a partir d'idees o productes preexistents.

- Projectar solucions de disseny personals, imaginatives i innovadores en resposta a necessitats personals o d'expressió pròpies.
- Projectar solucions de disseny innovadores a partir d'idees o productes preexistents.

CA 5.2 Avaluar críticament les propostes de disseny personals, valorar-ne la coherència i adequació i considerar el respecte a la propietat intel·lectual, tant a l'aliena com a la pròpia.

- Avaluar críticament les propostes de disseny pròpies.
- Valorar la coherència i adequació al propòsit per les que han estat dissenyades les propostes personals.
- Contrastar les propostes de disseny personals, mostrant respecte a la propietat intel·lectual, tant les alienes com les pròpies.

CE 6 Crear productes de disseny, responnent amb creativitat a necessitats concretes, incloses les del disseny inclusiu i les relatives a la sostenibilitat i cuidar la correcció tècnica, la coherència i el rigor de la factura del producte per potenciar una actitud crítica i responsable que afavoreixi el desenvolupament personal, acadèmic o professional en el camp del disseny.

CA 6.1 Realitzar projectes elementals de disseny gràfic, disseny industrial o disseny d'espais habitables, de manera individual i col·lectiva, aplicar-hi solucions creatives en l'elaboració d'un producte innovador i tenint en compte les implicacions socials, econòmiques i de transformació, així com els aspectes relacionats amb la propietat intel·lectual.

- Realitzar projectes elementals de disseny gràfic, disseny industrial o disseny d'espais habitables, de manera individual i col·lectiva.
- Aplicar solucions creatives en l'elaboració d'un producte innovador en projectes elementals de disseny gràfic, disseny industrial o disseny d'espais habitables.

- Analitzar les implicacions socials, econòmiques i de transformació, així com els aspectes relacionats amb la propietat intel·lectual, dels projectes elementals de disseny gràfic, disseny industrial o disseny d'espais habitables realitzats.
CA 6.2 Avaluar de manera crítica i argumentada treballs de disseny propis i aliens, valorar tant la selecció coherent i adequada de recursos tècnics, com el rigor i la correcció en l'aplicació de les tècniques d'execució, desenvolupament i presentació del producte, a més del grau d'adequació a l'impacte de comunicació que se cerca i el respecte a la propietat intel·lectual.
- Avaluar de manera crítica i argumentada els treballs de disseny propis i aliens.
- Valorar la selecció adequada de recursos tècnics de forma coherent amb els treballs de disseny propis.
- Justificar el rigor i la correcció en l'aplicació de les tècniques d'execució, desenvolupament i presentació del producte en els treballs de disseny propis.
- Argumentar el grau d'adequació a l'impacte de comunicació que se cerca i el respecte per la propietat intel·lectual en els treballs de disseny propis.
CA 6.3 Identificar les possibilitats d'intervenció del disseny inclusiu en diferents àmbits de l'activitat humana i posar en valor els projectes innovadors i transformadors de la societat.
- Identificar les possibilitats d'intervenció del disseny inclusiu en diferents àmbits de l'activitat humana.
- Valorar els projectes innovadors i transformadors de la societat i la seva relació amb dissenys inclusius.
CA 6.4 Realitzar col·lectivament un projecte de disseny inclusiu, prioritzant la seva adequació a una o diverses diversitats funcionals concretes, utilitzar de manera creativa les configuracions formals i argumentar les decisions preses.
- Realitzar col·lectivament un projecte de disseny inclusiu prioritzant la seva adequació a una o diverses diversitats funcionals.
- Utilitzar de manera creativa les configuracions formals d'un projecte de disseny inclusiu.
- Argumentar les decisions preses d'un projecte de disseny inclusiu d'acord amb la diversitat funcional o diversitats funcionals contemplades en el mateix.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. CONCEPTE, HISTÒRIA I CAMPS DEL DISSENY
- El disseny, classificacions i camps d'aplicació. Disseny de missatges, objectes i espais: gràfic, tèxtil, moda, interiors, arquitectura, urbanisme, industrial, enginyeria, paisatgisme, etc.
- Evolució històrica del disseny. Evolució del concepte de disseny. Teories del disseny. De la manufactura artesana a la producció industrial.
- Els dissenys i la relació amb les característiques socials i polítiques de l'època en què es crearen.
- Disseny i dissenyador a la societat actual. Noves necessitats.
- Principals funcions aplicades a la resposta d'unes necessitats resoltes gràcies al desenvolupament tecnològic i determinades per la demanda de mercat.
- Tendències, períodes i principals escoles i figures més representatives en el camp del disseny. La presència de la dona en l'àmbit del disseny. Miniaturisme. Tipografia medieval. Capítulars. Manuscrits. La impremta. Art Nouveau. Arts and Crafts. El segle xx. Escoles: Escola d'Ulm, Escola Vkhutemas, Escola d'arquitectura, Chicago, Bauhaus, Escola d'art i arquitectura de Glasglow, entre d'altres.
- Disseny, ecologia i sostenibilitat. Materials i usos.
- El disseny en la societat de consum. El disseny i la seva relació amb l'usuari en la «societat del consum».
- Aportacions de l'ecodisseny a la solució dels reptes socioambientals.

- La vida del producte: longevitat. Productes de vida cíclica, no lineal. Objectes perdurables, reparables, reutilitzables, eficients i ecoefectius. Obsolescència programada.
- Disseny inclusiu. Definició. Anàlisi de tipus de usuaris. El disseny accessible i el disseny inclusiu.
- La diversitat com a riquesa patrimonial.
- Aportació de les cultures no occidentals al cànon del disseny universal. L'apropiació cultural.
- Fonaments de la propietat intel·lectual. La protecció de la creativitat. Patents i marques.
- Lleis aplicables (propietat intel·lectual, marques, publicitat).
- Drets d'autor. Copyright.
- Creative Commons.

B. EL DISSENY: CONFIGURACIÓ FORMAL I METODOLOGIA

- Disseny, forma i funció. Principals corrents: funcionalisme, esteticisme, etc. Funció pràctica, estètica i simbòlica del disseny i el seu anàlisi.
- El llenguatge visual. Elements bàsics: punt, línia, pla, color, forma i textura. Estructura, composició i aplicacions del llenguatge visual.
- Teoria del color. Mescla additiva i mescla subtractiva. To, saturació i lluminositat. Simbologia i psicologia del color.
- Estructura visual d'una imatge. Els elements determinen un ordre de lectura.
- Elements del llenguatge visual i plàstic. Aplicacions formals del llenguatge plàstic, com per exemple, simetria, dinamisme, hieratisme, etc.
- Sintaxi de la imatge bidimensional i tridimensional.
- Composició bidimensional i tridimensional. Valors estètics i expressius. Les relacions de tensió, ritme i composició entre els elements plàstics. Tensió. Ritme. Direcció. Pes. Equilibri. Línies i nusos visuals.
- Ordenació i composició modular. Mòduls i estructures modulares bidimensionals. Modularitat. Interrelació de formes. Estructures de repetició. Dinamisme-quietud, ordre-desordre, unió-fragmentació, tancament-expansió.
- Dimensió semàntica del disseny. Graus d'iconicitat.
- Procés i fases del disseny. El projecte. La metodologia projectual. Dibuixos previs, maqueta i prototip.
- Procés de *projectació*: intuïció i mètode. Brífing.
- Vies de *projectació*: el dibuix, el modelat, la maquetació, la fotografia i la infografia.
- Fases o etapes de *projectació*: determinació de l'encàrrec, documentació, anàlisi, propostes, selecció, elaboració, perfeccionament i projecte final.
- Processos creatius en un projecte de disseny. Disseny i creativitat. Estratègies de cerca de idees. Exemples: pluja d'idees, relació inusual, entre d'altres.
- Estratègies d'organització dels equips de treball. Objectius, distribució de tasques, terminis d'entrega, revisió, supervisió, posada en comú, control de qualitat del projecte, etc.

C. DISSENY GRÀFIC

- Funcions comunicatives del disseny gràfic. Identitat, informació i persuasió. Tècniques de persuasió.
- La tipografia, principals famílies, llegibilitat, propietats i usos en el disseny.
- Les lletres: la forma i el missatge. Classificació tipogràfica. Fonts, estils i grandàries. Terminologia específica. Parts de les lletres. El blanc de les lletres i el gris tipogràfic. Forma i llegibilitat. Estructura, espaiat i composició.
- El disseny tipogràfic. Composició tipogràfica. Tècniques i procediments de creació tipogràfica. Estudi de tipografies no occidentals. Documentació gràfica.

- Els alfabetes ornamentals.
- El disseny gràfic i la composició. Opcions compositives: posició, direcció, nuclis, masses, pes, equilibri, ritme, etc.
- El focus en la composició. Dirigir la mirada.
- Estratègies, llei del tres terços, proporció àuria.
- Principis compositius: balanç, contrast, èmfasi, unitat, proximitat, repetició.
- Jerarquies compositiva.
- Espai negatiu.
- Processos i tècniques de disseny gràfic. Preimpressió, impressió i postimpressió. Principals sistemes d'impressió. Acabats.
- La imatge de marca: el disseny corporatiu. Concepte de logotip, monograma i marca. Coneixement i aplicació del disseny i la identitat. Procés d'identificació. Caràcter informatiu i emblemàtic. Manual d'identitat corporativa.
- Disseny editorial. La maquetació i composició de pàgines. Antecedents. Tipus de disseny editorial. El llibre. Principals parts d'un llibre. Participants en la producció editorial. La composició gràfica aplicada al disseny editorial. Sistemes de retícules compositives.
- El disseny publicitari. Projectes de comunicació gràfica.
- El cartell com a mitjà de comunicació de masses. Combinació d'imatge i text. Selecció d'elements i organització compositiva.
- Els estils i moviments artístics en el cartellisme. Des de la revolució industrial a les tendències actuals.
- Opcions expressives en el cartellisme. Unicitat/profusió. Dinamisme/quietud. Tancament/expansió. Ordre/desordre. Unió/fragmentació.
- El disseny i la publicitat. L'ús de la retòrica. La poesia visual en el cartellisme.
- La senyalística, factors condicionants, pautes i elements i les seves aplicacions. Els pictogrames i la senyalització. Universalitat i funcionalitat. Llegibilitat i simplificació.
- Tipus de missatges: restrictiu, informatiu i preventiu.
- Senyalística en front de senyalització.
- Els signes: icona, índex, símbol.
- La perspectiva de gènere al disseny gràfic i la publicitat.

D. DISSENY TRIDIMENSIONAL

- Disseny de producte. Tipologies d'objectes en el disseny volumètric. Relació entre objecte i usuari.
- El disseny d'objectes: l'objecte simple, l'objecte articulats. Forma, funció, estructura, material. Tipus de disseny de producte. Procés de disseny.
- Sistemes de representació i estructures compositives aplicats al disseny de producte.
- Sistemes de representació.
- La tercera dimensió i la seva relació amb la bidimensionalitat. Objecte real i representat.
- L'espai. La representació de l'espai en el pla. Sistemes geomètrics descriptius per a la representació de la tercera dimensió.
- Formes de presentació del projecte de disseny al client. Per exemple: el <i>mockup</i> .
- Antropometria, ergonomia i biònica aplicades al disseny. Objecte i persona: aspectes ergonòmics i antropomètrics. La forma útil: dimensió i escala humana. L'ésser humà com a mida.
- Forma i naturalesa (biònica). Proporció en la forma.
- Disseny de producte i diversitat funcional.
- Materials, textures i colors. Sistemes de producció i la seva repercussió en el disseny. La llum i el color: influències cromàtiques en el pla i en l'espai. Sistemes de color. Simbologia del color. Aplicacions. Disseny del producte: materials, color i sistemes de fabricació. El producte industrial i el producte artesanal. El producte digital.

- L'embalatge: del disseny gràfic al disseny del contenidor del producte tridimensional. Iniciació al desenvolupament i les tècniques de producció.
- Tridimensionalització d'un pla. Obtenció d'un volum funcional.
- Els embalatges protectors com a suports d'identitat del producte.
- Embalatge (<i>packaging</i>) primari, secundari i terciari. Exemples: etiqueta. Envàs. La bossa. Funció/forma. Possibilitats creatives. Capsa. Desenvolupament a partir de formes geomètriques tridimensionals.
- Concepte d'envàs i els seus usos industrials i comercials. Normes i problemes del reciclat d'envasos.
- Tècniques de producció. Per exemple: plegats, encunyacions, etc.
- Disseny d'espais. Organització de l'espai habitable, públic o privat. Distribució d'espais i recorreguts. L'espai habitable, concepte i estructura. Distribució dels espais, itineraris i recorreguts. Punts calents. Habitatge flexible i habitatge estereotipat. Perspectiva cònica. Aplicació en el disseny d'espais interiors.
- Elements constructius. Principis d'il·luminació. Disseny d'espais interiors. La psicologia de l'espai. La proxèmica. Materials, color, textures, il·luminació i instal·lacions.
- Percepció psicològica de l'espai. Estudi del color i de la llum. Aplicació i incidència en l'ambientació i expressivitat de l'espai habitable. Altres factors que incideixen en la percepció psicològica de l'espai; disposició, textura, etc.
- El disseny inclusiu d'espais.

Economia

Els reptes i desafiaments que es plantegen en el món actual fan necessària la interconnexió de diferents àmbits, entre altres, l'econòmic, el social i l'ambiental. Les societats són responsables de les seves decisions, tant individuals com col·lectives i de l'impacte que aquestes poden provocar en les persones i l'entorn. Aquesta reflexió està present en tots els països del món i ha donat com a fruit el compromís que suposen els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) com a intent d'enfrontar-se conjuntament als principals desafiaments del futur. L'educació és un instrument fonamental per portar a la realitat aquest compromís i, en aquest sentit, la formació econòmica ajuda a comprendre des de la seva perspectiva quins són aquests desafiaments i de quina manera afrontar-los.

La nostra realitat és incerta, gaudeix de progrés econòmic, però també genera nivells de pobresa no desitjables, excés de contaminació, acumulació de capital, increment de la desigualtat i envelliment de la població als països avançats. La globalització actual no es pot entendre sense la digitalització que canvia no sols l'estructura productiva global i l'estructura econòmica i financera, sinó també la societat en conjunt. Entendre la realitat des d'un punt de vista econòmic ajuda a l'alumne a comprendre millor el comportament individual i col·lectiu i a promoure actituds crítiques i ètiques orientades a prendre decisions financeres i econòmiques informades.

La finalitat educativa de la matèria d'Economia està d'acord amb la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, on es recull que les persones han de comprendre l'economia i les oportunitats socials i econòmiques.

Economia està plantejada com a matèria de modalitat del primer curs per al batxillerat d'Humanitats i Ciències Socials i persegueix un objectiu principal: proporcionar a l'alumne, de manera introductòria, coneixements econòmics necessaris per entendre el context en el qual viu, despertar el seu interès i promoure iniciatives dirigides a actuar sobre la pròpia realitat, després d'una anàlisi crítica d'aquesta i prendre les pròpies decisions amb repercussió econòmica i financera de manera raonada i responsable. Tot això servirà de base no sols a aquells alumnes que decideixin estudiar posteriorment aquesta disciplina, sinó també per als qui orientin el seu itinerari acadèmic en una altra direcció i desitgin adquirir una cultura econòmica general necessària per persones actives, formades i informades en aquest àmbit.

El currículum d'Economia pren com a referents els descriptors operatius que concreten el desenvolupament competencial dels alumnes al final del batxillerat. Així mateix, s'ha desenvolupat tenint en compte els objectius fixats per a aquesta etapa contribuint a consolidar en l'alumne «l'esperit emprenedor amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en si mateix i sentit crític».

La matèria parteix de l'adquisició de totes les competències clau per part de l'alumne en l'etapa d'educació primària i educació secundària obligatòria però, de manera particular, de la competència emprenedora, de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. Aquestes es complementen aportant, d'una banda, elements que permeten comprendre l'economia, les oportunitats socials i econòmiques, com també les dificultats a les quals s'enfronta una organització o la pròpia societat amb altres relacionats amb la reflexió crítica i constructiva i la proposta de solucions a problemes i reptes contemporanis.

El currículum, que tracta aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per a l'alumne, està organitzat entorn de l'adquisició de competències específiques que desenvolupen diversos aspectes. En primer lloc, tracten d'explicar com l'escassetat condiciona els comportaments des de la perspectiva econòmica, tant en el pla personal com en el social. En segon lloc, proposen analitzar la realitat amb eines que ofereix la pròpia ciència econòmica. Aquestes eines permetran estudiar, d'una banda, el comportament dels diversos agents econòmics, amb visió microeconòmica i, per

una altra, el funcionament econòmic agregat, des d'una perspectiva macroeconòmica. I en tercer lloc, inclou tant l'explicació d'eines d'intervenció econòmica, les polítiques econòmiques, com l'exposició de reptes de l'economia actual per als quals cal cercar solucions noves. La ciència econòmica, com a ciència social, té una projecció cap a l'acció, que permet desenvolupar propostes d'intervenció en l'economia i contribuir a la millora del benestar de la societat.

Els criteris d'avaluació establerts van dirigits a comprovar el grau d'adquisició de les competències específiques; això és, el nivell d'acompliment cognitiu, instrumental i actitudinal que pugui ser aplicat en situacions o activitats dels àmbits personal, social i educatiu amb una projecció professional futura.

Els sabers bàsics que contribueixen a adquirir les competències específiques s'organitzen en cinc blocs, aprofundir-hi correspondrà a estudis posteriors sent objectiu d'aquesta matèria que l'alumne prengui el primer contacte amb els sabers d'economia, els compreguin i els relacionin i adquireixin una visió global i integradora.

El primer d'aquests blocs es relaciona amb les decisions econòmiques a partir de l'anàlisi de la realitat. El segon i el tercer, es vinculen al coneixement i ús d'eines que permetin entendre a l'alumne la realitat econòmica des d'una perspectiva tant microeconòmica com macroeconòmica. El quart, es lliga a les polítiques econòmiques, als aspectes principals de la seva terminologia i a la repercussió que tenen en l'entorn econòmic en un marc globalitzat, com també als problemes i als instruments amb els quals compten els governs per donar respostes a aquests problemes. El cinquè i últim bloc se centra en els reptes de l'economia actual i en identificar les fortaleeses i les febleses de l'economia espanyola.

Finalment, es planteja l'enfocament d'aquesta matèria des d'una perspectiva teòrica i pràctica aplicant els sabers a l'anàlisi de casos i recerques sobre la realitat socioeconòmica usant per això mètodes i procediments d'observació i recerca i eines d'anàlisi econòmica. Partir de l'estudi de la realitat des d'una perspectiva econòmica i tenint present la interconnexió amb altres disciplines, permetrà a l'alumne prendre decisions fonamentades i proposar iniciatives que puguin donar solucions als nous reptes que planteja la societat actual.

Competències específiques

CE 1 Valorar el problema de l'escassetat i la importància d'adoptar decisions en l'àmbit econòmic, analitzant-ne la repercussió en els diferents sectors, comparant solucions alternatives que ofereixen els diferents sistemes, per comprendre el funcionament de la realitat econòmica.

Cal estudiar en tota la seva extensió el problema econòmic de l'escassetat i analitzar com afecta als diferents sectors, com també les solucions alternatives a aquest que proposen els diferents sistemes econòmics, aprenent a valorar amb esperit crític els avantatges i inconvenients de cadascun.

Ser conscients de la realitat actual des d'una perspectiva econòmica permet comprendre millor el nostre comportament a l'hora de prendre decisions responsables, ja sigui en la cerca de la satisfacció de necessitats pròpies com en la distribució equitativa dels recursos.

Així mateix, és necessari reflexionar sobre com la globalització i els processos de cooperació i integració econòmica modifiquen no sols l'estructura productiva global, sinó també l'estructura econòmica i la pròpia societat en conjunt.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, STEM2, CPSAA4, CPSAA5, CE1, CE2.

CE 2 Reconèixer i comprendre el funcionament del mercat, analitzant-ne les fallides, per estudiar la repercussió d'aquest en l'entorn i facilitar la presa de decisions en l'àmbit econòmic.

El funcionament de les diferents estructures del mercat, com també dels diferents models de competència són aspectes que l'alumne ha de comprendre per interpretar i preveure les conseqüències derivades de canvis en l'oferta i la demanda i actuar en conseqüència. D'altra banda, és necessari que detecti i analitzi amb esperit crític les fallides i límits del mercat que expliquen la necessitat d'intervenir en el funcionament de l'economia a través de diverses mesures de política econòmica. Tot això conduirà l'alumne a reconèixer el paper regulador del sector públic i les mesures de política econòmica que du a terme i a reflexionar sobre els efectes que aquestes polítiques tenen en la igualtat d'oportunitats, el creixement i la redistribució de la renda.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, STEM2, CPSAA4, CC3, CE1, CE2.

CE 3 Distingir i valorar el paper dels diferents agents econòmics que intervenen en el flux circular de la renda, comprendre'n les interaccions i reconèixer, amb sentit crític, els beneficis i costos que genera, per explicar com es produeix el desenvolupament econòmic i la seva relació amb el benestar de la societat.

Per entendre la realitat econòmica des d'un punt de vista macroeconòmic, cal analitzar el paper que els diferents agents econòmics juguen en el desenvolupament econòmic i en el benestar de la societat. Cadascun, amb la seva participació, col·labora en el desenvolupament, ja sigui a través del treball, l'estalvi, la despesa, les polítiques fiscals o les subvencions, entre d'altres.

El creixement derivat del flux de la renda genera beneficis, però també alguns desequilibris com la desocupació i els seus costos, els fluxos migratoris com a conseqüència de la concentració empresarial, l'economia submergida o la sostenibilitat ambiental. Que l'alumne conegui i valori aquests elements li permetrà adquirir els sabers necessaris per explicar com es produeix el desenvolupament econòmic i per plantejar alternatives a situacions problemàtiques.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CPSAA4, CPSAA5, CC3, CC4, CE1, CE2.

CE 4 Conèixer i comprendre el funcionament del sistema financer i de la política monetària, valorar-ne els efectes sobre l'economia real i analitzar els elements que intervenen en les decisions financeres, per planificar i gestionar amb responsabilitat i autonomia els recursos personals i adoptar decisions financeres fonamentades.

Tenint en compte que les necessitats econòmiques són diferents al llarg de la vida, serà necessari que l'alumne conegui el funcionament del sistema financer i els productes que ofereix relacionats amb la inversió, l'estalvi, l'endeutament, les assegurances, etc., per millorar la seva competència a l'hora d'adoptar decisions financeres i planificar i gestionar amb autonomia les despeses personals. Així mateix, és important que compregui cap a on es dirigeix i evoluciona el sistema financer en relació amb els canvis socials i tecnològics i els reptes que es plantegen actualment.

A més, cal que l'alumne conegui eines que li permetin analitzar i valorar les polítiques monetàries i entendre'n els efectes sobre la inflació, el creixement i el benestar, dins del marc financer actual.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del Perfil de sortida següents: CCL2, CCL3, CD4, CPSAA1.2, CPSAA4, CPSAA5, CE1, CE2.

CE 5 Identificar i valorar els reptes i desafiaments als quals s'enfronta l'economia actual analitzant l'impacte de la globalització econòmica, la nova economia i la revolució digital, per proposar iniciatives que fomentin l'equitat, la justícia i la sostenibilitat.

L'economia actual s'enfronta a reptes i desafiaments importants en d'un context globalitzat en què les relacions econòmiques són cada vegada més complexes. En aquest nou context és necessari reconèixer la repercussió de la nova economia i la revolució digital sobre l'ocupació i la distribució de la renda.

L'alumne ha de valorar de manera crítica el seu comportament com a consumidor, usuari i possible generador de renda; per això, és necessari que conegui i analitzi la globalització i els problemes associats. Aquest coneixement pot estimular la generació d'iniciatives en el seu entorn més pròxim participant activament en l'economia a través d'accions que propiciïn la igualtat, el consum responsable, la millora contínua i el benestar social.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, STEM4, CD5, CPSAA1.2, CPSAA4, CPSAA5, CE1.

CE 6 Analitzar els problemes econòmics actuals mitjançant l'estudi de casos, la recerca i l'experimentació, amb eines de l'anàlisi econòmica i tenint en compte els factors que condicionen les decisions dels agents econòmics, per facilitar la comprensió d'aquests problemes i plantejar solucions innovadores i sostenibles que responguin a necessitats individuals i col·lectives.

L'estudi de la realitat socioeconòmica és complex, d'aquí la importància de disposar de diversos mètodes d'anàlisi que permetin la comprensió més profunda de la realitat i suposin una ajuda per intervenir-hi oferint propostes i solucions de valor que contribueixin a la millora i al benestar de la societat.

És important que l'alumne aprengui a utilitzar eines pròpies de l'economia experimental, per exemple, dissenyant i posant en marxa experiments econòmics senzills sobre qüestions pròximes, analitzant el cost i el benefici en un projecte de caràcter econòmic i empresarial bàsic o fent un estudi de casos sobre la realitat econòmica aplicant el mètode científic.

D'altra banda, és interessant que analitzi la realitat des de la perspectiva de l'economia del comportament observant, a més dels aspectes econòmics, altres factors de caràcter cognitiu, psicològic, sociològic, emocional i ambiental per oferir respostes a problemes actuals.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, STEM2, CPSAA5, CC3, CC4, CE1, CE2, CE3.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Valorar el problema de l'escassetat i la importància d'adoptar decisions en l'àmbit econòmic, analitzant-ne la repercussió en els diferents sectors, comparant solucions alternatives que ofereixen els diferents sistemes, per comprendre el funcionament de la realitat econòmica.

CA 1.1 Comprendre la realitat econòmica actual, analitzant la repercussió de les decisions adoptades en l'àmbit econòmic, valorant els processos d'integració econòmica i establint comparacions sobre les solucions alternatives que ofereixen els diferents sistemes.

- Comprendre la realitat econòmica actual d'Espanya i de les Illes Balears, identificant-ne els elements principals i les dinàmiques que la configuren.
- Examinar la repercussió de les decisions adoptades en l'àmbit econòmic, identificant-ne els impactes socials i econòmics que tenen en la societat.
- Avaluar els processos d'integració econòmica, argumentant-ne els beneficis i les limitacions en contextos concrets.
- Comparar, de manera crítica, les solucions alternatives que ofereixen els diferents sistemes econòmics.

CA 1.2 Comprendre el problema de l'escassetat identificant els motius i comparant, de manera justificada, diferents estratègies econòmiques de resolució.

- Analitzar el problema de l'escassetat, destacant-ne les causes i els factors que el determinen.
- Identificar els motius principals que provoquen la limitació de recursos, tot establint connexions entre els diferents elements implicats.
- Comparar, de manera justificada, diferents estratègies econòmiques per a la resolució del problema de l'escassetat, justificant-ne les fortaleces i debilitats amb criteris fonamentats.

- Valorar la viabilitat i l'impacte d'aquestes estratègies en diferents contextos socials i econòmics.

CA 1.3 Conèixer els processos que intervenen en la presa de les decisions econòmiques de manera individual i col·lectiva, analitzant l'impacte que tenen en la societat.

- Comprendre els processos que intervenen en la presa de les decisions econòmiques, tant a nivell individual com col·lectiu.
- Analitzar l'impacte de les decisions econòmiques en la societat, valorant-ne les conseqüències en diferents àmbits.
- Valorar com les decisions contribueixen o afecten el benestar col·lectiu i el desenvolupament econòmic, mitjançant una reflexió crítica i fonamentada.

CA 1.4 Valorar la rellevància dels models econòmics i de la recerca científica, tot diferenciant entre el que és normatiu del que és positiu.

CE 2 Reconèixer i comprendre el funcionament del mercat, analitzant-ne les fallides, per estudiar la repercussió d'aquests en l'entorn i facilitar la presa de decisions en l'àmbit econòmic.

CA 2.1 Valorar la repercussió de les fallides del mercat a nivell microeconòmic i facilitar el procés de presa de decisions en aquest àmbit, reconeixent i comprenent el funcionament d'aquest.

- Analitzar la repercussió de les fallides del mercat a nivell microeconòmic per identificar les seves causes i conseqüències.
- Facilitar el procés de presa de decisions en l'àmbit microeconòmic mitjançant l'ús de criteris racionals i informats.
- Comprendre el funcionament del mercat, tot identificant els factors que expliquen les seves fallides i la relació amb les decisions econòmiques.
- Interpretar el funcionament del mercat i com les seves dinàmiques afecten les decisions microeconòmiques.
- Valorar l'impacte de les fallides del mercat en la societat, considerant la seva influència en el benestar econòmic i social.

CA 2.2 Entendre el funcionament del mercat i la naturalesa de les transaccions que hi tenen lloc, analitzant elements com l'oferta, la demanda, els preus, els tipus de mercat i els agents implicats i reflexionant sobre la seva importància com a font de millora econòmica i social.

- Utilitzar els models econòmics per comprendre el funcionament del mercat i la naturalesa de les transaccions que s'hi duen a terme per actuar com a ciutadans formats i informats.
- Analitzar els elements clau del mercat com l'oferta, la demanda, els preus, els tipus de mercat i els agents implicats, tot identificant-ne les interrelacions.
- Reflexionar sobre la importància del mercat com a font de millora econòmica i social, considerant-ne les implicacions en diferents contextos.

CA 2.3 Analitzar amb esperit crític les fallides del mercat, avaluant-ne les conseqüències i reflexionant sobre les possibles solucions.

- Analitzar amb esperit crític les fallides del mercat per identificar-ne les causes i les implicacions principals.
- Avaluat les conseqüències que les fallides generen en els àmbits econòmic i social.
- Proposar possibles solucions basades en la reflexió informada i en el coneixement dels mecanismes econòmics implicats.

CE 3 Distingir i valorar el paper dels diferents agents econòmics que intervenen en el flux circular de la renda, comprenent les seves interaccions i reconeixent, amb sentit crític, els beneficis i costos que genera, per explicar com es produeix el desenvolupament econòmic i la seva relació amb el benestar de la societat.

CA 3.1 Conèixer com es produeix el desenvolupament econòmic i el benestar social i valorar, amb sentit crític, el paper dels diferents agents econòmics que intervenen en el flux circular de la renda.

- Comprendre com es produeix el desenvolupament econòmic i el benestar social, tot identificant els factors clau que intervenen en aquest procés.
- Valorar amb sentit crític el paper dels diferents agents econòmics que intervenen en el flux circular de la renda.
- Descriure i reconèixer les interaccions entre els diferents agents econòmics, tot comprenent la seva contribució al desenvolupament econòmic i al benestar social.

CA 3.2 Diferenciar els costos i beneficis que es generen en el flux circular de la renda per a cadascun dels agents econòmics, establint relacions entre ells i determinant la seva repercussió en el desenvolupament econòmic i benestar social.

- Diferenciar els costos i beneficis que es generen en el flux circular de la renda per a cadascun dels agents econòmics.
- Analitzar les relacions que s'estableixen entre els diferents agents econòmics per examinar les interaccions que es donen dins del flux circular de la renda.
- Determinar la contribució d'aquestes relacions en el desenvolupament econòmic i el benestar social, valorant-ne els efectes de manera argumentada.

CE 4 Conèixer i comprendre el funcionament del sistema financer i de la política monetària, valorant-ne els efectes sobre l'economia real i analitzant els elements que intervenen en les decisions financeres, per planificar i gestionar amb responsabilitat i autonomia els recursos personals i adoptar decisions financeres fonamentades.

CA 4.1 Conèixer i comprendre el funcionament del sistema financer valorant-ne els efectes sobre l'economia real i analitzant els elements que intervenen en les decisions financeres relacionades amb la inversió, l'estalvi, els productes financers i la cerca de fonts de finançament.

- Comprendre el funcionament del sistema financer i de les polítiques monetàries per identificar-ne els components i els mecanismes principals.
- Valorar els efectes del sistema financer sobre l'economia real per avaluar-ne la influència en el desenvolupament socioeconòmic.
- Analitzar els elements que condicionen les decisions financeres, incloent-hi la inversió, l'estalvi, els productes financers i la cerca de fonts de finançament, per comprendre les seves implicacions en l'àmbit personal i en el col·lectiu.
- Valorar amb sentit crític les interaccions del sistema financer amb altres aspectes de l'economia, tot identificant possibles oportunitats i riscos associats.
- Conèixer les eines de què disposen les autoritats econòmiques per actuar sobre la marxa de l'economia, per tal de valorar i analitzar les polítiques econòmiques i comprendre els seus efectes sobre indicadors com la inflació i el creixement.

CA 4.2 Planificar i gestionar amb responsabilitat i progressiva autonomia les finances personals i adoptar decisions fonamentades a partir del coneixement i comprensió del sistema financer i dels elements que intervenen en les decisions financeres, valorant els efectes que aquestes poden provocar en l'economia real.

- Planificar les finances personals amb responsabilitat i progressiva autonomia, per establir objectius i estratègies coherents amb les necessitats individuals i col·lectives.
- Gestionar els recursos financers personals de manera eficient, tot aplicant coneixements sobre el sistema financer i els elements que influeixen en les decisions financeres.
- Adoptar decisions financeres fonamentades basades en el coneixement i la comprensió del sistema financer i dels elements que influeixen en les decisions financeres.
- Valorar les conseqüències de les decisions financeres en l'economia real, tot reflexionant críticament sobre la seva sostenibilitat i impacte social.

CA 4.3 Adquirir coneixements financers a partir de l'anàlisi del sistema financer, el seu funcionament i els efectes que es deriven de les decisions que s'hi adopten i establint connexions entre aquests aprenentatges i les decisions financeres personals que afecten la vida quotidiana.
- Analitzar el sistema financer i el seu funcionament per identificar els principals elements que el conformen i les seves interaccions.
- Valorar els efectes derivats de les decisions adoptades dins del sistema financer per reflexionar sobre el seu impacte en diferents àmbits econòmics.
- Establir connexions entre els coneixements financers adquirits i les decisions financeres personals per aplicar-los a situacions de la vida quotidiana de manera raonada.

CE 5 Identificar i valorar els reptes i desafiaments als quals s'enfronta l'economia actual analitzant l'impacte de la globalització econòmica, la nova economia i la revolució digital, per proposar iniciatives que fomentin l'equitat, la justícia i la sostenibilitat.

CA 5.1 Proposar iniciatives que fomentin l'equitat, la justícia i la sostenibilitat a partir de la identificació dels reptes i desafiaments que planteja l'economia actual, tot analitzant, amb sentit crític, l'impacte que provoquen la globalització, la nova economia i la revolució digital en el benestar econòmic i social dels ciutadans.

- Proposar iniciatives que fomentin l'equitat, la justícia i la sostenibilitat, basant-se en l'anàlisi prèvia i valorant les seves implicacions per a l'economia i la societat.
- Identificar els reptes i desafiaments que planteja l'economia actual, relacionant-los amb factors com la globalització, la nova economia i la revolució digital.
- Analitzar amb sentit crític l'impacte de la globalització, la nova economia i la revolució digital en el benestar econòmic i social dels ciutadans.

CA 5.2 Comprendre els reptes econòmics actuals analitzant, de manera crítica i constructiva, l'entorn, identificant aquells elements que condicionen i transformen l'economia i fomentant iniciatives que responguin a les necessitats que plantegen aquests reptes.

- Analitzar de manera crítica i constructiva l'entorn econòmic actual per comprendre els reptes que s'hi plantegen.
- Identificar els elements que condicionen i transformen l'economia a partir de l'anàlisi realitzada.
- Proposar iniciatives que responguin a les necessitats derivades dels reptes econòmics identificats, tot promovent solucions adequades i efectives.

CE 6 Analitzar els problemes econòmics actuals mitjançant l'estudi de casos, la recerca i l'experimentació, utilitzant eines de l'anàlisi econòmica i tenint en compte els factors que condicionen les decisions dels agents econòmics, per facilitar la comprensió d'aquests problemes i plantejar solucions innovadores i sostenibles que responguin a necessitats individuals i col·lectives.

CA 6.1 Plantejar solucions socioeconòmiques que responguin a necessitats individuals i col·lectives investigant i explorant la realitat econòmica, tenint en compte diversos factors i aplicant les eines pròpies de l'àmbit de l'economia.

- Investigar i explorar la realitat econòmica per identificar necessitats individuals i col·lectives que requereixen solucions socioeconòmiques.
- Analitzar els diversos factors que influeixen en aquestes necessitats i en les possibles solucions.
- Utilitzar procediments de recerca i tècniques d'anàlisi econòmica per analitzar i resoldre els problemes plantejats.
- Proposar solucions socioeconòmiques que responguin de manera efectiva a les necessitats individuals i col·lectives identificades.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LES DECISIONS ECONÒMIQUES

- L'economia, les necessitats, els béns i l'escassetat. El contingut econòmic de les relacions socials.
- La modelització com a eina per entendre les interaccions econòmiques. La frontera de possibilitats de producció.
- El procés de presa de decisions econòmiques. La racionalitat. El cost d'oportunitat. Els costos irreversibles. L'anàlisi marginal. Els incentius i les expectatives. Teoria de jocs. L'eficiència. Risc i incertesa.
- L'organització econòmica i els sistemes econòmics; valoració i comparació. Problemes que ha de resoldre un sistema econòmic. Economia de mercat. Economia de planificació central. Economia mixta.
- Planificació i gestió de les decisions financeres: la inversió, l'estalvi i el consum.
- Diners i transaccions. Funcions dels diners i formes de diners. Risc i benefici. El paper dels bancs en l'economia. Funcionament dels productes financers com a préstecs, hipoteques i els seus substituïts. Les assegurances.
- Economia del comportament. Desviacions de la racionalitat econòmica. Decisions econòmiques i ètica.
- Mètodes per a l'anàlisi de la realitat econòmica: el mètode científic, la modelització i experiments o assaigs econòmics.

B. LA REALITAT ECONÒMICA. EINES PER ENTENDRE EL MÓN AMB VISIÓ MICROECONÒMICA

- L'empresa i la generació de valor afegit. Productivitat, ingressos, costos i beneficis.
- Intercanvi i mercat. Factors dels que depèn la demanda i l'oferta del mercat. El funcionament del mercat: desplaçaments i nous equilibris. L'elasticitat. Representació gràfica.
- Tipus de mercats. La competència perfecta. La competència imperfecta: monopoli, oligopoli i competència monopolística.
- L'anàlisi cost i benefici.
- Les fallides de mercat.

C. LA REALITAT ECONÒMICA. EINES PER ENTENDRE EL MÓN AMB UNA VISIÓ MACROECONÒMICA

- La macroeconomia. Macromagnituds: del PIB a la renda personal disponible. Limitacions i indicadors alternatius. Anàlisi i comparació de les diferents magnituds macroeconòmiques de les Illes Balears i d'Espanya.
- Els agents econòmics i el flux circular de la renda.
- La demanda agregada, l'oferta agregada i el seu funcionament.
- Creixement econòmic i desenvolupament. Els factors del creixement. La distribució de la renda: relació entre eficiència i equitat. Indicadors del desenvolupament social. Benestar i qualitat de vida.
- Economia laboral. El funcionament i les tendències dels mercats de treball. Taxes i fonts estadístiques per mesurar l'atur. Tipus de desocupació. Causes, efectes i mesures correctores. Les diferències salarials i la bretxa salarial per qüestions de gènere i edat. Característiques del mercat laboral a les Illes Balears.
- El comerç internacional, els processos d'integració econòmica i els seus efectes. Proteccionisme i lliure comerç.

- La balança de pagaments. Concepte i estructura. Interpretació dels principals components d'una balança de pagaments. Anàlisi de la balança de pagaments de les Illes Balears.
- El mercat de divises: oferta, demanda i tipus de canvi.
- La Unió Europea i Monetària. Institucions i funcions. El pressupost europeu.
- Els diners. Tipologia dels diners i el seu procés de creació. El sistema financer, el seu funcionament i els seus efectes. Els actius financers: tipus i característiques. Evolució del panorama financer. Cadena de blocs, les criptomonedes i la ciberseguretat.

D. LES POLÍTIQUES ECONÒMIQUES

- Economia positiva i economia normativa. La intervenció de l'Estat i la seva justificació. La política econòmica: tipus i efectes.
- La política fiscal. L'estat del benestar i el seu finançament. Tipus d'imposts. El principi de solidaritat i els impostos. La despesa pública i els pressuposts generals. Anàlisi dels components d'un pressupost públic com a instrument de política fiscal. El dèficit públic, el deute públic i els seus efectes. L'economia submergida.
- La política monetària i l'estabilitat de preus. El Banc Central Europeu. Funcionament del mercat monetari. Anàlisi dels mecanismes de l'oferta i la demanda monetàries i els efectes que tenen sobre el tipus d'interès. La inflació: mesura i teories explicatives. Efectes de la política monetària sobre la inflació, el creixement i el benestar de les persones.

E. ELS REPTES DE L'ECONOMIA ESPANYOLA EN UN CONTEXT GLOBALITZAT

- La globalització: factors explicatius, oportunitats i riscos. La reducció de les desigualtats. Identificació de les causes de la pobresa i possibles vies de solució.
- La nova economia i la revolució digital. L'economia col·laborativa. L'economia ecològica i l'economia circular.
- L'impacte de la revolució digital sobre l'ocupació i la distribució de la renda. L'adaptació de la població activa davant els reptes de la revolució digital
- Democràcia i estat de benestar. El futur de l'estat del benestar a Espanya i a les Illes Balears i la seva relació amb la democràcia. Sostenibilitat de les pensions. Els fluxos migratoris i les seves implicacions socioeconòmiques.
- Teories sobre el decreixement econòmic.
- Els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i els reptes econòmics actuals. Estudi de casos. Reptes actuals de l'economia de les Illes Balears.

Economia, Emprenedoria i Activitat Empresarial

Qualsevol ciutadà necessita comprendre el món en el qual viu i reflexionar de manera crítica sobre la informació que rep de l'entorn per entendre l'organització econòmica i social dels grups humans en els quals s'integra. D'aquesta manera, podrà convertir-se en part activa i constructiva de la societat i contribuir a trobar solucions als problemes que puguin sorgir-hi.

La realitat socioeconòmica té molts vessants, d'aquí la importància de connectar el coneixement que es genera des de diverses disciplines i des de l'àmbit de l'economia i de l'estudi de les empreses, amb el que succeeix en la realitat, per trobar respostes, prendre decisions i actuar amb formació, informació i responsabilitat.

La finalitat educativa de la matèria d'Economia, Emprenedoria i Activitat Empresarial està d'acord amb la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, en què es recull que les persones han de comprendre l'economia i les oportunitats socials i econòmiques.

Aquesta matèria de modalitat està plantejada per al primer curs de batxillerat general, tracta d'aportar els conceptes econòmics i empresarials necessaris perquè l'alumne tingui suport teòric que li permeti realitzar anàlisis crítiques i fonamentades a partir de l'estudi de casos sobre la realitat econòmica actual, valorar els efectes que provoca en els diferents àmbits de la vida i aprofitar aquests aprenentatges per generar una actitud proactiva i compromesa amb la societat i de cerca d'un major benestar, tant col·lectiu com individual.

Es dissenya prenent com a referents els descriptors operatius que concreten el desenvolupament competencial esperat per als alumnes de batxillerat. Així mateix, el seu disseny té en compte els objectius fixats en la legislació vigent, contribuint a consolidar «l'esperit emprenedor amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en un mateix i sentit crític».

La matèria parteix de l'adquisició de totes les competències clau per part de l'alumne en l'etapa d'educació primària i educació secundària obligatòria però, de manera particular, de la competència emprenedora, de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. Aquestes es complementen aportant, d'una banda, elements que permeten comprendre el funcionament d'economia, de les empreses i del perfil dels emprenedors, com també aquells elements relacionats amb la reflexió crítica i constructiva i la proposta de solucions a problemes i reptes contemporanis amb una visió interdisciplinària.

Està organitzada entorn de l'adquisició de competències específiques que proposen que l'alumne analitzi de manera crítica i reflexiva les aportacions de la ciència econòmica, valorant la seva interrelació amb altres disciplines; que estudiï, des d'un enfocament interdisciplinari, el comportament de les persones i institucions respecte a la presa de decisions econòmiques, partint del problema de l'escassetat i els seus efectes; que se sensibilitzi i comprometi amb la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible; que identifiqui i valori les habilitats i competències que caracteritzen als emprenedors per fer-les seves en la mesura en què així ho necessiti; que conegui i compregui les diferents estratègies empresarials, analitzant la seva evolució i distingint els nous models de negoci i que analitzi les transformacions socioeconòmiques relacionades amb la innovació i la revolució digital en l'activitat empresarial.

Els criteris d'avaluació van dirigits a comprovar el grau d'adquisició de les competències específiques, això és, l'acompliment a nivell cognitiu, instrumental i actitudinal, que pugui ser aplicat en situacions o activitats de l'àmbit personal, social i acadèmic amb una futura projecció professional.

Els sabers bàsics que contribueixen a adquirir les competències específiques s'organitzen en tres blocs, fent coincidir els seus títols amb la denominació de la matèria. El primer es vincula a aspectes econòmics i comprèn al seu torn dos apartats en els quals es recull el problema de l'escassetat i el tractament del problema econòmic i es tracten qüestions relacionades amb l'economia i les seves connexions amb altres disciplines, permetent realitzar una anàlisi de la realitat des d'una perspectiva més àmplia i integradora. El segon bloc de sabers, es lliga a l'emprenedoria i al coneixement dels emprenedors. Tracta de presentar a l'alumne les habilitats i competències que són característiques de les persones amb iniciativa i sentit emprenedor veient en elles referents reals que els inspirin en el seu camí cap al futur. D'igual manera, cerca donar una visió objectiva i realista de les dificultats que poden trobar en aquest camí. El tercer i últim bloc, se centra en l'activitat empresarial i analitza les estratègies que porten cap a les empreses, com també els nous models de negoci tenint sempre presents les novetats que existeixen en aquest camp com a conseqüència de la revolució tecnològica i digital.

Es pretén plantejar la matèria des d'una perspectiva teòrica i pràctica, aplicar els sabers a l'anàlisi de casos i recerques sobre la realitat empresarial, de manera objectiva. Conèixer i debatre estratègies empresarials a partir de l'estudi de casos reals i significatius permetrà que l'alumne prengui consciència de la importància de potenciar les qualitats pròpies i dels altres i fomentar actituds d'esforç, constància i superació, veient en aquests elements una aportació de valor tant individual com col·lectiu en el camí cap a l'aprenentatge i l'assoliment.

Competències específiques

CE 1 Analitzar de manera crítica i reflexiva les aportacions de la ciència econòmica i valorar la seva interrelació amb altres disciplines, per entendre la realitat des d'una visió integral i actuar com a ciutadans responsables, autònoms i compromesos.

La realitat econòmica actual és complexa, com també ho és la solució dels problemes i la presa de decisions en aquest àmbit, perquè intervenen moltes variables. Per això, és important que l'alumne, a través de l'estudi i l'anàlisi reflexiva, aconsegueixi relacionar els coneixements de la ciència econòmica i les seves dificultats per establir lleis generals que no siguin de caràcter probabilístic, amb els que ofereixen altres disciplines, ja siguin de l'àmbit de les ciències socials o d'altres àmbits. Aquesta connexió proporciona una visió més completa del món, permet comprendre millor els canvis en l'entorn econòmic i social i proposar solucions integrals a problemes econòmics com a ciutadans responsables, autònoms i compromesos.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, STEM4, STEM5, CPSAA1.2, CPSAA5, CC1, CE1, CE2.

CE 2 Analitzar, des d'un enfocament interdisciplinari, el comportament tant individual com col·lectiu en la presa de decisions econòmiques, avaluant el problema de l'escassetat i els seus efectes, per comprendre els canvis econòmics i socials derivats d'aquest problema i actuar en conseqüència.

El problema de l'escassetat i els seus efectes és subjacent a tota la ciència econòmica i condiciona el comportament dels individus i la societat a l'hora de prendre decisions en aquest camp. L'anàlisi d'aquest problema des d'una perspectiva integral permetrà que l'alumne sigui capaç d'actuar i prendre decisions més rigoroses perquè seran fruit d'una anàlisi global, on haurà tingut en compte no sols variables econòmiques sinó unes altres de tipus sociològic, com la influència del comportament dels individus en la presa de decisions; de tipus psicològic, com l'anàlisi de les fallides en la presa de decisions racionals; o de tipus filosòfic i ètic, com la reflexió sobre la utilitat i la felicitat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, STEM2, CPSAA1.2, CPSAA5, CC4, CE1, CE2.

CE 3 Establir correspondències entre els objectius de desenvolupament sostenible i els aprenentatges adquirits a través de l'estudi de casos, analitzant-los amb ajuda d'eines econòmiques i empresarials per generar una actitud sensible i un comportament responsable i proactiu que contribueixi a donar resposta als reptes actuals.

Comprendre de manera pràctica la relació entre els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) i el desenvolupament econòmic i social i analitzar-los amb eines econòmiques i empresarials permetrà a l'alumne prendre consciència de la importància d'aconseguir aquests objectius i donar resposta als desafiaments mundials del segle XXI amb àmplia repercussió en l'àmbit econòmic.

L'anàlisi de situacions reals també permetrà que l'alumne se sensibilitz i compregui que amb accions senzilles, individuals o col·lectives, es pot millorar la societat i l'entorn.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM2, STEM5, CPSAA1.2, CC4, CE1, CE2.

CE 4 Identificar i valorar habilitats i competències que caracteritzen als emprenedors en de la realitat actual, analitzar-ne els perfils i la manera d'afrontar els reptes, per reconèixer i potenciar les destreses emprenedores pròpies i aplicar-les a situacions reals de la vida.

Analitzar el perfil de la persona emprenedora actual requereix reflexionar sobre les competències personals i socials que són desitjables, com la creativitat, l'empatia, la capacitat d'iniciativa i d'enfrontar-se als reptes. També és necessari valorar i tenir en compte altres aspectes psicològics que influeixen en el desenvolupament d'aquest perfil, com les creences que limiten i provoquen pors a l'hora d'emprendre, o la importància de les habilitats socioemocionals, que condicionen els pensaments i l'abast de l'assoliment.

És convenient aproximar l'alumne a emprenedors pròxims perquè sàpiguen reconèixer les seves qualitats i competències de manera que puguin adquirir o potenciar aquestes qualitats i competències amb formació i entrenament, per aplicar-les en la seva vida quotidiana.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC1, CC3, CE2.

CE 5 Comprendre les estratègies empresarials, analitzar-ne l'evolució i distingir els nous models de negoci desenvolupats per entitats vinculades a diferents àmbits i sectors, per identificar la filosofia de les empreses, reconèixer les tendències i posar en valor, amb sentit crític, la seva activitat en la societat actual.

L'estratègia empresarial evoluciona i s'adapta als canvis econòmics i socials. Cal analitzar l'evolució i reflexionar sobre els nous models de negoci i les tendències de l'empresa en la societat actual, valorant amb esperit crític els canvis que s'hi incorporen, com la nova manera d'entendre el lloc de treball o les noves característiques del client, la qual cosa requereix de noves estratègies de negoci.

L'alumne, a través de l'anàlisi de casos concrets d'empreses podrà comprendre millor la visió i la filosofia de cadascuna i valorar els punts forts i els febles. L'anàlisi de casos pot tractar sobre grans empreses amb estratègies innovadores que han canviat el concepte d'empresa en el seu sector, o d'altres més petites i pròximes, la proposta de valor de les quals no és tan ambiciosa però sí efectiva en diferents entorns rurals, urbans, locals i globals.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CC3, CE1, CE2.

CE 6 Analitzar la transformació econòmica i social i les seves conseqüències i reconèixer la importància que tenen la innovació i la revolució digital en l'activitat empresarial, per comprendre les respostes que les empreses ofereixen als desafiaments actuals i proposar alternatives i noves solucions a aquests desafiaments.

La ràpida transformació tecnològica, econòmica i social provoca canvis profunds en l'activitat empresarial la qual cosa obliga les empreses a adaptar-se i innovar per sobreviure en un món cada vegada més competitiu, donar resposta a problemes cada vegada més complexos i oferir solucions als desafiaments actuals.

Comprendre com les empreses duen a terme la transformació permetrà a l'alumne avaluar els efectes de la revolució tecnològica i la transformació digital en l'economia, però també en altres àmbits com el del mercat de treball o l'organització social i poder plantejar alternatives i solucions per millorar els desajustaments des d'una anàlisi crítica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, STEM4, CD5, CPSAA4, CC4, CE1, CE2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar de manera crítica i reflexiva les aportacions de la ciència econòmica, valorant la interrelació amb altres disciplines, per entendre la realitat des d'una visió integral i actuar com a ciutadans responsables, autònoms i compromesos.

CA 1.1 Entendre la realitat partint de l'anàlisi crítica i reflexiva sobre les aportacions que ofereix la ciència econòmica, valorar-ne la interrelació amb altres disciplines i adquirir una visió integral d'aquesta que afavoreixi l'assumpció de responsabilitats i compromisos.

- Comprendre la influència de l'economia en situacions concretes i en altres disciplines com la política, el medi ambient o la societat.
- Reflexionar sobre les conseqüències d'algunes accions econòmiques, com ara la desigualtat o el canvi climàtic i valorar les solucions proposades.
- Plantejar alternatives o projectes que promoguin el desenvolupament sostenible o la igualtat econòmica.

CE 2 Analitzar, des d'un enfocament interdisciplinari, el comportament tant individual com col·lectiu en la presa de decisions econòmiques, avaluant el problema de l'escassetat i els seus efectes, per comprendre els canvis econòmics i socials derivats d'aquest problema i actuar en conseqüència.

CA 2.1 Comprendre els canvis econòmics i socials des d'una anàlisi interdisciplinària sobre el comportament humà en el procés de presa de decisions i avaluant el problema de l'escassetat i els seus efectes, estimulant a l'alumne a actuar en conseqüència.

- Comprendre la influència del problema de l'escassetat i d'altres factors socials i culturals en les decisions econòmiques.
- Valorar críticament les respostes humanes davant l'escassetat, proposant alternatives per millorar la gestió de recursos limitats.
- Dissenyar solucions per a problemes socials derivats de l'escassetat que siguin sostenibles i responsables.

CE 3 Establir correspondències entre els objectius de desenvolupament sostenible i els aprenentatges adquirits a través de l'estudi de casos, analitzant-los amb ajuda d'eines econòmiques i empresarials per generar una actitud sensible i un comportament responsable i proactiu que contribueixi a donar resposta als reptes actuals.

CA 3.1 Mostrar actituds sensibles i comportaments responsables i proactius que contribueixin a donar resposta als reptes actuals a partir de l'estudi de casos reals establint correspondències entre la realitat i els aprenentatges adquirits.

- Relacionar els coneixements teòrics amb la realitat, reconeixent la seva aplicabilitat per a la comprensió dels problemes actuals.
- Desenvolupar un esperit crític que permeti valorar solucions passades i actuals a problemes globals i locals
- Proposar iniciatives o accions concretes que responguin a reptes reals, aplicant els coneixements adquirits i tenint en compte les necessitats de la comunitat i el context global.

CA 3.2 Prendre consciència dels problemes globals i locals, analitzant-los a través d'eines econòmiques i empresarials i aportant possibles solucions.

- Comprendre l'efecte de factors com l'oferta, la demanda, la globalització, els recursos i la sostenibilitat sobre els problemes globals i locals.
- Valorar la idoneïtat de diferents solucions a un problema analitzat, en base a dades, principis econòmics i criteris basats en la sostenibilitat, viabilitat i impacte social.
- Proposar solucions concretes i creatives per als problemes globals i locals analitzats, integrant conceptes d'economia i empresa.

CE 4 Identificar i valorar habilitats i competències que caracteritzen als emprenedors dins de la realitat actual, analitzant els seus perfils i la seva manera d'afrontar els reptes, per reconèixer i potenciar les destreses emprenedores pròpies i aplicar-les a situacions reals de la vida.

CA 4.1 Reconèixer i potenciar les destreses emprenedores pròpies, identificant i valorant prèviament les habilitats que posseeixen emprenedors pròxims i analitzant les seves competències a l'hora d'afrontar els reptes que se'ls presenten.

- Descompondre les actituds i habilitats d'un/a emprenedor/a en components clau com la gestió del risc, la planificació estratègica o la innovació.
- Reflexionar sobre les pròpies habilitats emprenedores, comparant-les amb les observades en altres persones i valorant la possibilitat i procés de millora.
- Aplicar el coneixement adquirit per traçar una estratègia de desenvolupament personal i professional basat en les habilitats detectades i les àrees de millora identificades.

CA 4.2 Afrontar reptes senzills de la vida quotidiana aplicant les destreses pròpies que caracteritzen a una persona emprenedora.

- Reconèixer els factors que intervenen en un problema senzill, com la gestió del temps o la prioritització de tasques i analitzar la influència de les habilitats emprenedores en la seva resolució.
- Valorar les diferents alternatives per afrontar un repte quotidià, considerant l'eficàcia i l'eficiència de cada opció per determinar-ne la millor.
- Implementar solucions pràctiques i estructurades davant d'un repte concret de la vida quotidiana utilitzant habilitats com la innovació i la resolució creativa de problemes.

CE 5 Comprendre les estratègies empresarials, analitzant la seva evolució i distingint els nous models de negoci desenvolupats per entitats vinculades a diferents àmbits i sectors, per identificar la filosofia de les empreses, reconèixer les tendències i posar en valor, amb sentit crític, la seva activitat en la societat actual.

CA 5.1 Reconèixer les tendències i identificar la filosofia de les empreses comprenent les estratègies empresarials dutes a terme per aquestes i analitzant la seva evolució, com també els models de negoci desenvolupats posant en valor, amb sentit crític, la seva activitat empresarial.

- Comprendre les dinàmiques empresarials, incloent-hi les que predominen en l'àmbit de les Illes Balears, desglossant components com els objectius, els valors, el màrqueting i la responsabilitat social corporativa.
- Valorar críticament les decisions empresarials atenent a criteris de sostenibilitat, responsabilitat i innovació, en relació amb les tendències del mercat i els models de negoci.
- Crear una estratègia empresarial millorada o un model de negoci innovador basant-se en l'anàlisi de les tendències i les necessitats del mercat.

CA 5.2 Distingir els nous models de negoci desenvolupats per empreses pertanyents a diversos sectors i àmbits analitzant les seves possibilitats i limitacions.

- Reconèixer els components principals dels nous models de negoci i analitzar la seva resposta a les necessitats del mercat.
- Avaluar l'impacte d'aquests models des d'una perspectiva econòmica, social i ambiental.

- Desenvolupar una proposta de millora o adaptació d'un model de negoci existent, basant-se en l'anàlisi de les seves possibilitats i limitacions.

CE 6 Analitzar la transformació econòmica i social i les seves conseqüències, reconeixent la importància que tenen la innovació i la revolució digital en l'activitat empresarial, per comprendre les respostes que les empreses ofereixen als desafiaments actuals i proposar alternatives i noves solucions a aquests desafiaments.

CA 6.1 Comprendre les respostes que ofereixen les empreses als desafiaments actuals, analitzant la transformació econòmica i social que està experimentant la societat.

- Analitzar els factors que influeixen en les decisions empresarials, com ara la sostenibilitat, la transformació digital, els canvis en els hàbits de consum, o les crisis globals.
- Avaluar l'efecte de les estratègies empresarials en l'adaptació als canvis socials i econòmics i les seves implicacions per al futur de l'economia global i local.
- Dissenyar solucions innovadores perquè les empreses s'adaptin als canvis futurs en l'economia i la societat.

CA 6.2 Proposar alternatives i noves solucions als desafiaments actuals, analitzant els efectes de la transformació econòmica i social i reconeixent la importància que té la innovació i revolució digital en l'activitat empresarial.

- Analitzar els efectes de la transformació digital, econòmica i social sobre els models de negoci i les empreses.
- Proposar diferents alternatives a una empresa tradicional per adaptar-se a la revolució digital en la seva activitat.
- Proposar solucions noves i creatives que integrin la digitalització i la innovació en els models de negoci per afrontar els desafiaments.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ECONOMIA

L'escassetat i el problema econòmic

- L'escassetat i les seves implicacions. Tipus de necessitats i tipus de béns. L'elecció entre alternatives: el cost d'oportunitat, els incentius, l'anàlisi marginal, els costos irreversibles. L'escassetat i l'eficiència. La paradoxa del valor, el valor d'ús i el valor d'intercanvi dels béns.
- L'escassetat i els sistemes d'assignació de recursos. Tipus de costos. Relació entre la producció, els costos i els ingressos. El funcionament del mercat. Equilibri de mercat i situacions de desequilibri. L'elasticitat. Tipus de mercats, competència perfecta, competència monopolística, oligopoli i monopoli.
- Les fallides del mercat i la intervenció del sector públic. Fallides del sector públic i les seves implicacions.
- El flux circular de la renda. Anàlisi de les interrelacions que existeixen entre els diversos elements i agregats de la realitat econòmica, el PIB, la renda personal disponible, la inversió i l'estalvi. L'oferta i demanda agregada.
- L'entorn financer. Diners i transaccions. Planificació i gestió de les finances personals: risc i benefici. Principals productes d'estalvi i d'inversió, préstec personal i hipotecari. Les assegurances.
- Els objectius de desenvolupament sostenible (ODS) i els reptes econòmics actuals. Estudi de casos. La importància dels ODS en les estratègies de negoci. Mapatge dels objectius estratègics enfront a la cadena de valor. Indicadors de l'impacte dins l'empresa.

Economia i altres disciplines

- L'economia com a ciència social. Principals problemes per a l'anàlisi econòmica: la complexitat de la realitat i la incorporació de supòsits simplificadors. Dificultats per a l'establiment de lleis generals. La modelització matemàtica com a eina per a l'anàlisi econòmica.
- L'anàlisi econòmica i l'individualisme metodològic. Altres alternatives d'anàlisi de la realitat social. Perspectiva sociològica: el grup social com a unitat d'anàlisi econòmica.
- Els individus i el comportament racional. Fallides de la racionalitat. L'economia del comportament, la psicologia econòmica i la teoria de la decisió. Introducció a la teoria de jocs.
- Els agents econòmics i la maximització de la seva utilitat o la minimització de costos. Filosofia i economia: l'utilitarisme i la felicitat. La maximització del benestar social i el debat d'eficiència versus equitat, des d'un punt de vista ètic. El benestar social i la qualitat de vida des d'una perspectiva sociològica. El benestar en la psicologia positiva.
- Ciència econòmica i ecologia: esgotament de recursos, tractament de residus, canvi climàtic, el desenvolupament sostenible i l'economia circular. Solucions públiques als problemes ambientals.
- Anàlisi del model econòmic de les Illes Balears.
- Riscos, reptes i oportunitats de l'economia de les Illes Balears.

B. EMPRENEDORIA

- La persona emprenedora i intraemprenedora. Competències, qualitats i hàbits. La intel·ligència emocional i la intel·ligència executiva.
- L'esperit emprenedor: cerca de necessitats i oportunitats. Entrenament de la creativitat i proactivitat.
- Creences sobre emprenedoria. La por d'emprendre: la gestió de l'error com una oportunitat per aprendre.
- Competències socials. Tipus i aplicació. La gestió de grups i la teoria de les relacions humanes.
- Autoavaluació de la persona emprenedora. Eines.
- Missió i visió de la persona emprenedora. Creació i posada en marxa del seu projecte emprenedor. Protecció de la idea, el producte i la marca.

C. ACTIVITAT EMPRESARIAL

- L'empresa i la generació de valor afegit que satisfà les necessitats. Càlculs del benefici, ingressos i costos. Productivitat.
- La revolució tecnològica. El poder de la tecnologia. Els models de negoci.
- Mercat i clients. Anàlisi de mercat i segmentació del mercat. Màrqueting digital. Nous models de negoci.
- Cultura empresarial i gestió del talent. El lideratge. El paper de la dona en l'activitat empresarial.
- El lloc de treball. L'empresa del futur. Tendències del mercat laboral de les Illes Balears.
- Estratègia i gestió de l'empresa per assolir els objectius. Transformació digital. Innovació. Sostenibilitat.
- L'entorn empresarial de les Illes Balears. Anàlisi de casos: anàlisi interna i externa. DAFO.

Educació Física

L'educació física a batxillerat planteja dues línies d'evolució clares. La primera, donar continuïtat al treball realitzat en l'educació obligatòria i als reptes clau que en ella es van tractar, com, per exemple, que els alumnes consolidin un estil de vida actiu, gaudeixin de la pròpia corporalitat i de les manifestacions culturals de caràcter motor, desenvolupin activament actituds ecosocialment responsables o afermin el desenvolupament de tots els processos de presa de decisions que intervenen en la resolució de situacions motrius. Aquests elements contribueixen al fet que l'alumne sigui motriument competent, facilitant així el seu desenvolupament integral, ja que la motricitat constitueix un element essencial del propi aprenentatge. En segon lloc, en aquesta etapa, la matèria adopta un caràcter propedèutic. En aquest sentit, l'evolució que en l'última dècada han experimentat l'activitat física, l'esport, la salut i l'ús del temps lliure, explica l'increment exponencial que s'ha produït en l'oferta de titulacions i opcions laborals relacionades amb aquesta. La matèria tractarà de presentar una àmplia gamma d'alternatives representatives de la versatilitat de la disciplina que serveixi per acostar a l'alumne a aquesta sèrie de professions i possibilitats d'estudi, ja sigui en l'àmbit universitari, en el de la formació professional o en el dels ensenyaments esportius.

Els descriptors de les competències establerts per al batxillerat, juntament amb els objectius generals d'aquesta etapa, estableixen el punt de partida per a la definició de les competències específiques d'aquesta matèria. Aquest element curricular es converteix en el referent a seguir per donar forma a l'Educació Física que es pretén desenvolupar: més competencial, actual i alineada amb els reptes del segle XXI.

Les competències específiques de la matèria d'Educació Física recullen i sintetitzen aquestes línies de treball, que busquen consolidar un estil de vida actiu i saludable que permeti als alumnes perpetuar al llarg de la seva vida hàbits vinculats amb la planificació autònoma i l'autoregulació de la seva pràctica física, com també la resta dels components que afecten la salut. En l'educació obligatòria, la motricitat s'ha desenvolupat a través d'innombrables pràctiques motrius durant les etapes anteriors, amb diferents lògiques internes, amb objectius variats, en contextos de certitud i incertesa i amb diferents finalitats. En l'etapa de batxillerat es continuarà incidint en el domini de l'àmbit corporal, aprofundint en els components tecnicotàctics de les seves manifestacions, com també en els factors que condicionen la seva adequada posada en pràctica.

D'altra banda, encara que les capacitats de caràcter cognitiu i motor continuïn sent claus per tractar amb èxit diferents situacions motrius, per al desenvolupament integral continuarà sent important en el batxillerat i especialment de cara al futur personal i professional, les capacitats de caràcter afectiu i motivacional, de relacions interpersonals i d'inserció social. D'aquesta manera, l'alumne haurà de ser capaç de gestionar les seves emocions i les seves habilitats socials no només en contextos variats de pràctica motriu, sinó també en l'exercici d'altres rols que envolten a l'activitat física que li permetran demostrar lideratge, empatia i capacitat per a la gestió de grups.

Les diferents manifestacions de la cultura motriu continuaran constituint un element fonamental per tractar durant aquesta etapa. En aquesta ocasió, a més de la pròpia experimentació motriu, es pretén aprofundir en el coneixement dels factors socials, econòmics, polítics o culturals que han anat donant forma a cada manifestació, per comprendre millor la seva evolució, com també els valors universals que fomenten.

Finalment, s'haurà de continuar insistint en la necessitat de conèixer de manera respectuosa amb el medi ambient i amb els éssers vius que habiten en ell, desenvolupant per això activitats físicoesportives en contextos diversos i participant en la seva organització des de plantejaments basats en la conservació i la sostenibilitat.

El grau de desenvolupament i consecució de les diferents competències específiques de l'àrea serà avaluat a través dels criteris que constitueixen el referent per dur a terme aquest procés. La relació

existent entre els criteris d'avaluació i els sabers bàsics permetrà integrar i contextualitzar l'avaluació al llarg de l'etapa.

Els sabers bàsics de l'àrea d'Educació Física s'organitzen en sis blocs. Aquests sabers hauran de desenvolupar-se en diferents contextos variats. El bloc titulat «Vida activa i saludable» tracta els tres components de la salut: benestar físic, mental i social, a través del desenvolupament de relacions positives en contextos funcionals de pràctica físicoesportiva, rebutjant comportaments antisocials i contraris a la salut, com també tota forma de discriminació i violència que puguin produir-se en aquests àmbits.

El segon bloc, «Organització i gestió de l'activitat física», inclou quatre components diferenciats: l'elecció de la pràctica física, la preparació de la pràctica motriu, la planificació i autoregulació de projectes motors, a més de la gestió de la seguretat abans, durant i després de l'activitat física i esportiva.

«Resolució de problemes en situacions motrius» és un bloc amb un caràcter transdisciplinari i tracta tres aspectes clau: la presa de decisions, l'ús eficient dels components qualitius i quantitatius de la motricitat i els processos de creativitat motriu. Aquests sabers hauran de desenvolupar-se en contextos molt variats de pràctica que, en qualsevol cas, respondran a la lògica interna de l'acció motriu des de la qual s'han dissenyat els sabers: accions individuals, cooperatives, d'oposició i de col·laboració-oposició.

El quart bloc, «Autoregulació emocional i interacció social en situacions motrius», d'una banda, se centra en què l'alumne desenvolupi els processos dirigits a regular la seva resposta emocional davant situacions derivades de la pràctica d'activitat física i esportiva, per una altra, incideix en el desenvolupament de les habilitats socials i el foment de les relacions constructives lliures de discriminació i violència entre els participants en aquesta mena de contextos motrius.

El bloc «Manifestacions de la cultura motriu» engloba tres components: el coneixement de la cultura motriu tradicional, la cultura artística i expressiva contemporània i l'esport com a manifestació cultural, aprofundint en la perspectiva de gènere i en els factors que ho condicionen.

I, finalment, el bloc «Interacció eficient i sostenible amb l'entorn», que incideix sobre la interacció amb el medi natural i urbà, pot tractar-se des d'un triple vessant: l'ús i gaudi del medi des de la motricitat i la sensorialitat, la responsabilitat en la seva conservació des d'una visió de sostenibilitat i el seu caràcter compartit des d'una perspectiva comunitària de l'entorn.

Per la vital influència del moviment en l'aprenentatge, es recomana el desenvolupament de diferents propostes que incorporin el moviment com a recurs, com també enfocaments i projectes interdisciplinaris en la mesura en què sigui possible. Aquestes, integraran processos orientats a l'adquisició de les competències i hauran d'enfocar-se des de diferents blocs de sabers, evitant centrar-se en un de manera exclusiva i, simultàniament, des de l'articulació amb elements plurals com són les diferents opcions metodològiques de caràcter participatiu, models pedagògics, el tipus i la intenció de les activitats plantejades, l'organització dels grups, la consolidació d'una autoestima positiva o la creació d'una consciència de grup-classe. Serà igualment important tenir en compte la regulació dels processos comunicatius, el desenvolupament de les relacions interpersonals, la conversió d'espais i materials en oportunitats d'aprenentatge o la transferència del coneixement adquirit a altres contextos socials pròxims que permetin comprovar el valor de l'après, aspecte clau per a una societat més justa i equitativa. Tots aquests processos han d'establir-se en funció de la interrelació dels sabers, el docent, l'alumne i el context en el qual s'apliquen; però, sobretot, tenint clar per què i per a què s'utilitzen. Això, al seu torn, permetrà experimentar i evidenciar el caràcter propedèutic de la matèria.

Competències específiques

CE 1 Interioritzar el desenvolupament d'un estil de vida actiu i saludable, planificant de manera responsable i conscient la seva activitat física a partir de l'autoavaluació personal sobre la base de paràmetres científics i avaluables, per satisfer les seves demandes d'oci actiu i de benestar personal, com també conèixer possibles sortides professionals associades a l'activitat física.

L'adquisició d'aquesta competència específica es materialitzarà quan l'alumne, conscient de tots els elements que condicionen la salut i l'activitat física, sigui capaç de tenir-los en compte, adaptar-los i coordinar-los per gestionar, planificar i autoregular la pròpia pràctica motriu i els seus estils de vida sobre la base dels seus interessos i objectius personals.

Aquesta competència de caràcter transdisciplinari impregna la globalitat de l'àrea d'Educació Física, podent tractar-se des de la participació activa, els estils de vida saludable (alimentació saludable, no consum d'alcohol, tabac i altres drogues, activitat física i reducció del sedentarisme, descans, ús apropiat de les noves tecnologies), l'alimentació saludable, el contacte amb el medi natural, l'educació postural, la cura del cos, l'autoconcepte, l'autoestima, la imatge percebuda en el camp de l'activitat física i l'esport o l'anàlisi dels comportaments antisocials i els mals hàbits per a la salut que es produeixen en contextos quotidians i vinculats amb l'esport i la pràctica d'activitat física, entre d'altres. Existeixen diferents fórmules i contextos d'aplicació per materialitzar aquests aprenentatges, que han de continuar treballant-se en relació amb la planificació personal de la pràctica motriu o l'anàlisi de diferents aspectes per al manteniment d'una dieta saludable, passant per l'anàlisi crítica de situacions que tinguin a veure amb la motricitat, fins als primers auxilis, la prevenció i la cura de lesions, tant en el medi aquàtic com terrestre, o la participació en una àmplia gamma de propostes físicoesportives que aportin context a tot l'anterior a través de la transferència a la seva vida quotidiana.

El bon ús de la tecnologia ha de ser aliada des d'un punt de vista transdisciplinari en la nostra àrea, especialment en aquesta competència, en la lluita contra el sedentarisme i les anomenades malalties hipocinètiques ocasionades, en gran mesura, per l'augment del temps d'exposició a les pantalles.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM2, STEM5, CD1, CD4, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA5, CE3.

CE 2 Adaptar autònomament les capacitats físiques, perceptives, motrius i coordinatives com també les habilitats i destreses motrius específiques d'algunes modalitats practicades a diferents situacions amb diferents nivells de dificultat, i consolidar actituds de superació, creixement i resiliència en enfrontar-se a desafiaments físics.

Aquesta competència implica prendre decisions ajustades a les circumstàncies, definir metes, elaborar plans, seqüenciar accions, executar el planificat, analitzar què ocorre durant el procés, canviar d'estratègia si cal i valorar finalment el resultat. El bagatge motor que l'alumne d'aquesta etapa posseeix en aquestes edats li permetrà anticipar-se a les diferents situacions i adaptar les seves habilitats motrius a les exigències de cada situació. Aquest avantatge li permetrà focalitzar la seva atenció en aspectes que fins ara quedaven en un segon pla, millorant i perfeccionant així la seva execució tecnicotàctica i identificant els errors més habituals que es donen en cada situació per poder evitar-los. Això li permetrà fins i tot avançar un pas més i planificar, dirigir i supervisar activitats físiques per a altres persones, desenvolupant funcions d'entrenador o tècnic.

Com en anteriors etapes, aquests aspectes hauran de desenvolupar-se en contextos de pràctica molt variats, entre els quals podrien destacar-se els projectes i muntatges relacionats amb les cordes, els malabars, les activitats acrobàtiques o les circenses; els desafiaments físics cooperatius, la dramatització de contes motrius i, per descomptat, els esports. En relació amb aquests últims, sense deixar de costat necessàriament els més habituals o tradicionals i a tall d'exemple, és possible trobar diferents manifestacions segons les seves característiques, des de jocs esportius d'invasió (futbol gaèlic, ultimate, lacrosse, entre altres) amb o sense oposició regulada, fins a jocs de xarxa i mur (voleibol, frontennis, *pickleball*, paladós o semblants), passant per esports de camp i bat (*rounders*, softbol, etc.), de blanc i diana (*boccia*, tir amb arc, tir amb fona o similars), de lluita (judo, esgrima o altres modalitats autòctones de lluita, entre altres) o de caràcter individual (patí (*skate*),

orientació, gimnàstica esportiva o atletisme i les seves modalitats, entre altres), procurant, en la mesura que sigui possible i segons el context particular de cada centre, prioritzar les manifestacions més desconegudes per a l'alumne o que destaquin pel seu caràcter mixt o inclúsiu.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.2, CPSAA4, CE2, CE3.

CE 3 Difondre i promoure noves pràctiques motrius i compartir espais d'activitat físicoesportiva amb independència de les diferències culturals, socials, de gènere i d'habilitat, prioritzant el respecte cap als participants i a les regles sobre els resultats, per contribuir autònomament a l'enteniment social i al compromís ètic.

Aquesta competència específica pretén superar les desigualtats i comportaments incívics i antidemocràtics que de vegades es reproduïen en els contextos físicoesportius. Per això, d'una banda, incideix en la gestió personal de les emocions i en el foment d'actituds de superació, tolerància a la frustració i maneig de l'èxit i del fracàs en contextos de pràctica motriu. Per una altra, en el pla col·lectiu, implica posar en joc habilitats socials per afrontar la interacció amb les persones amb les quals es convergeix en la pràctica motriu. Es tracta de dialogar, debatre, contrastar idees i posar-se d'acord per resoldre situacions, expressar propostes, pensaments i emocions, escoltar activament i actuar amb assertivitat. Com a conseqüència, es plantejaran situacions en què l'alumne hagi d'exercir rols diversos relacionats amb la pràctica física (participant, espectador, àrbitre, entrenador, etc.) que ajudaran a analitzar i viure les relacions socials des de diferents perspectives. D'altra banda, la competència pretén anar un pas més enllà en aquesta etapa i contribuir a generalitzar i democratitzar les pràctiques motrius que es practiquin en el centre, com també els espais d'interacció en els quals es reproduïen, fomentant la difusió de manifestacions esportives que no estan afectades per estereotips de gènere o competència motriu, com sí que ocorre de vegades amb les més predominants o esteses.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, CPSAA1.1, CPSAA2, CPSAA5, CC3.

CE 4 Analitzar críticament i investigar sobre les pràctiques i manifestacions culturals vinculades amb la motricitat segons el seu origen i evolució des de la perspectiva de gènere i des dels interessos econòmics, polítics i socials que n'hagin condicionat el desenvolupament, practicant-les i fomentant-ne la conservació per ser capaç de defensar des d'una postura ètica i contextualitzada els valors que transmeten.

Aquesta competència aprofundeix en el concepte de la cultura motriu que l'alumne haurà anat construint durant les etapes anteriors. Es tracta de continuar consolidant la identitat pròpia a partir d'aquest coneixement en profunditat que permeti analitzar i comprendre globalment les seves manifestacions, com també els seus factors condicionants. En aquesta etapa, a més, es pretén que l'alumne compregui els valors que transmet i que fan interessant la seva conservació, ja que hi resideix la clau de la pròpia existència i la seva principal aportació a la cultura global.

Existeixen nombrosos contextos en els quals desenvolupar aquesta competència. Com en etapes anteriors, la cultura motriu tradicional podria tractar-se a través de jocs tradicionals, populars i autòctons, danses pròpies del folklore tradicional, jocs multiculturals o danses del món, entre d'altres. Per tractar la cultura artística i expressiva contemporània podrien emprar-se tècniques expressives concretes (com la improvisació, la mímica o la pantomima), el teatre (teatre gestual o de màscares, teatre d'ombres, teatre de llum negra, teatre de carrer, musical o similars), representacions més elaborades (lluïta escènica, jocs de rol o activitats circenses, entre altres), o activitats rítmiques i musicals amb caràcter artístic i expressiu (percussió corporal, balls, coreografies o altres expressions semblants). A més, en aquesta etapa, aquests sabers podrien enriquir-se incorporant a les representacions elements de crítica social, emocions o coeducació. Finalment, pel que fa a l'esport com a manifestació cultural, es podrien dur a terme debats i anàlisis crítiques sobre certs estereotips de gènere presents en l'esport o sobre la cara oculta d'aquest, que amaga interessos econòmics i polítics aliens a la salut de les persones o a la sana competició.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM5, CPSAA1.2, CC1, CCEC1.

CE 5 Implementar un estil de vida sostenible i compromès amb la conservació i millora de l'entorn, organitzar i desenvolupar accions de servei a la comunitat vinculades a l'activitat física i a l'esport i assumir responsabilitats en la seguretat de les pràctiques, per contribuir

activament al manteniment i cura del medi natural i urbà i donar a conèixer el seu potencial entre els membres de la comunitat.

En aquest moment de la seva vida, els alumnes de batxillerat són plenament conscients del que implica desenvolupar un estil de vida sostenible i compromès amb la conservació i millora de l'entorn. Per això, els esforços en aquesta etapa no es dirigiran tant a l'aprofundiment en aquests aprenentatges com en la consolidació, a partir d'activitats de conscienciació per a altres membres de la comunitat educativa.

Com a continuació del treball iniciat en etapes prèvies, els alumnes de batxillerat hauran de participar en nombroses activitats en contextos naturals i urbans que ampliaran el seu bagatge motor i les seves experiències fora del context escolar. No obstant això i més important, també dissenyaran i organitzaran activitats per a altres persones que, a més de respectar el medi ambient i als éssers vius que en ell habiten, tractaran de millorar-lo i conscienciar d'això. Aquest enfocament de responsabilitat ecològica i social, que considera el mitjà com un bé comunitari, podria donar lloc a l'organització d'esdeveniments i activitats físicoesportives benèfiques, molt en la línia de plantejaments com l'aprenentatge-servei.

D'aquesta forma, pel que fa als entorns urbans, existeixen manifestacions com els circuits de cal·listènia, el crossfit, el patinatge, l'skate, el parkour o les diferents tipologies de danses urbanes, entre altres, que es poden desenvolupar en espais o instal·lacions properes al centre. Quant al medi natural, segons la ubicació del centre, les possibilitats contextuais i la disponibilitat d'accés a diversos emplaçaments naturals, tant terrestres com aquàtics, és possible trobar una gamma de contextos d'aplicació variada, des del senderisme, les rutes per vies verdes, l'escalada, el ràpel, l'esquí, el salvament aquàtic, l'orientació (també en espais urbans), fins al cicloturisme o les rutes BTT, la superació d'obstacles o el cordam, entre altres; tots ells afrontats des de l'òptica dels projectes dirigits a la interacció amb l'entorn des d'un enfocament sostenible, en el qual també s'inclouen les activitats complementàries i extraescolars tan vinculades amb aquesta mena d'experiències.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM5, CPSAA1.2, CPSAA2, CC4, CE1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Interioritzar el desenvolupament d'un estil de vida actiu i saludable, planificant de manera responsable i conscient l'activitat física a partir de l'autoavaluació personal sobre la base de paràmetres científics i avaluables, per satisfer les demandes d'oci actiu i de benestar personal, com també conèixer possibles sortides professionals associades a l'activitat física.

CA 1.1 Planificar, elaborar i posar en pràctica de manera autònoma un programa personal d'activitat física dirigit a la millora o al manteniment de la salut, aplicant els diferents sistemes de desenvolupament de les capacitats físiques implicades, segons les necessitats i interessos individuals i respectant la pròpia realitat i identitat corporal i avaluar els resultats obtinguts.

- Planificar, elaborar, posar en pràctica i avaluar un programa personal d'exercici físic dirigit a la millora o al manteniment de la salut de manera autònoma.
- Aplicar els diferents sistemes de desenvolupament de les capacitats físiques implicades en el programa.
- Adaptar la pràctica de l'exercici físic a les necessitats i interessos individuals, respectant la pròpia realitat i identitat.

CA 1.2 Incorporar de manera autònoma, segons les preferències personals, els processos d'activació corporal, autoregulació, alimentació saludable, educació postural i relaxació durant la pràctica d'activitats motrius, reflexionant sobre la relació amb possibles estudis posteriors.

- Incorporar de manera autònoma els processos d'activació corporal i de tornada a la calma.

- Incorporar de manera autònoma els processos d'autoregulació durant la pràctica d'activitats motrius.

- Incorporar de manera autònoma pautes d'alimentació saludable.

- Incorporar de manera autònoma coneixements sobre educació postural.

- Incorporar de manera autònoma tècniques de relaxació.

CA 1.3 Conèixer i aplicar de manera responsable mesures específiques per a la prevenció de lesions abans, durant i després de l'activitat física, com també per a l'aplicació de primers auxilis davant situacions d'emergència o accident.

- Aplicar mesures per a la prevenció de lesions en la pràctica d'exercici físic.

- Conèixer i aplicar mesures de primers auxilis davant situacions simulades d'emergència o accident.

CA 1.4 Actuar de manera crítica, compromesa i responsable davant els estereotips socials associats a l'àmbit del corporal i els comportaments que posin en risc la salut.

CA 1.5 Emprar de manera autònoma aplicacions i dispositius digitals relacionats amb la gestió de l'activitat física i respectar la privacitat i les mesures bàsiques de seguretat vinculades a la difusió pública de dades personals.

CE 2 Adaptar autònomament les capacitats físiques, perceptivomotrius i coordinatives com també les habilitats i destreses motrius específiques d'algunes modalitats practicades a diferents situacions amb diferents nivells de dificultat i consolidar actituds de superació, creixement i resiliència en enfrontar-se a desafiaments físics.

CA 2.1 Desenvolupar projectes motors de caràcter individual, cooperatiu o col·laboratiu, gestionant autònomament qualsevol imprevist o situació que pugui sorgir durant el procés de manera eficient i ajustada als objectius que es pretenguin aconseguir.

- Desenvolupar projectes motors de caràcter individual, gestionant autònomament qualsevol imprevist que pugui sorgir al llarg del procés de manera eficient i ajustada als objectius que es pretenguin aconseguir.

- Desenvolupar projectes motors de caràcter cooperatiu o col·laboratiu, gestionant autònomament qualsevol imprevist que pugui sorgir al llarg del procés de manera eficient i ajustada als objectius que es pretenguin aconseguir.

CA 2.2 Solucionar de manera autònoma situacions d'oposició, col·laboració o col·laboració-oposició en contextos esportius o recreatius amb fluïdesa, precisió i control.

CA 2.3 Identificar, analitzar i comprendre els factors clau que condicionen la intervenció dels components qualitatius i quantitatius de la motricitat en la realització de gests tècnics o situacions motrius variades, identificar errors comuns i proposar solucions.

CE 3 Difondre i promoure noves pràctiques motrius, compartir espais d'activitat físicoesportiva amb independència de les diferències culturals, socials, de gènere i d'habilitat i prioritzar el respecte cap als participants i a les regles sobre els resultats, per contribuir autònomament a l'enteniment social i al compromís ètic.

CA 3.1 Organitzar i practicar diverses activitats motrius, valorant-ne el potencial com a possible sortida professional i analitzant els beneficis des de la perspectiva de la salut i les possibilitats d'interacció social.

- Organitzar i practicar diverses activitats motrius i valorar-ne el potencial com a possible sortida professional.

- Analitzar els beneficis de les activitats motrius des de la perspectiva de la salut i les possibilitats d'interacció social.

CA 3.2 Cooperar o col·laborar mostrant iniciativa durant el desenvolupament de projectes i produccions motrius, solucionant de manera coordinada qualsevol imprevist o situació que pugui sorgir durant el procés.

- Cooperar mostrant iniciativa durant el desenvolupament de projectes i produccions motrius, solucionant de manera coordinada qualsevol imprevist que pugui sorgir.

CA 3.3 Establir mecanismes de relació i entesa amb la resta de participants durant el desenvolupament de diverses pràctiques motrius amb autonomia, fent ús efectiu d'habilitats socials de diàleg en la resolució de conflictes i respecte davant la diversitat.

- Entendre's amb la resta de participants durant el desenvolupament de diverses pràctiques motrius amb autonomia.
- Fer ús efectiu d'habilitats socials de diàleg en la resolució de conflictes i respecte davant la diversitat.

CE 4 Analitzar críticament i investigar sobre les pràctiques i manifestacions culturals vinculades amb la motricitat segons l'origen i l'evolució des de la perspectiva de gènere i des dels interessos econòmics, polítics i socials que n'hagin condicionat el desenvolupament, practicar-les i fomentar-ne la conservació per ser capaç de defensar des d'una postura ètica i contextualitzada els valors que transmeten.

CA 4.1 Comprendre i contextualitzar la influència cultural i social de les manifestacions motrius més rellevants en el panorama actual, analitzant els orígens i l'evolució fins a l'actualitat i rebutjant els components que no s'ajustin als valors d'una societat oberta, inclusiva, diversa i igualitària.

- Comprendre la influència cultural i social de les manifestacions motrius més rellevants en el panorama actual, analitzant-ne els orígens i l'evolució fins a l'actualitat.

CA 4.2 Crear i representar composicions corporals individuals o col·lectives, amb i sense base musical, aplicant les més apropiades a cada composició per representar-les davant els companys o altres membres de la comunitat.

- Crear i representar, davant els companys o altres membres de la comunitat, composicions corporals individuals o col·lectives, amb i sense base musical i aplicar amb precisió, idoneïtat i coordinació escènica les tècniques expressives més apropiades.

CE 5 Implementar un estil de vida sostenible i compromès amb la conservació i millora de l'entorn, organitzant i desenvolupant accions de servei a la comunitat vinculades a l'activitat física i a l'esport i assumir responsabilitats en la seguretat de les pràctiques per contribuir activament al manteniment i cura del medi natural i urbà i donar-ne a conèixer el potencial entre els membres de la comunitat.

CA 5.1 Promoure i participar en activitats físicoesportives en entorns naturals terrestres o aquàtics, interactuant amb l'entorn de manera sostenible, minimitzant l'impacte ambiental que aquestes puguin produir, reduint al màxim la petjada ecològica i desenvolupant actuacions dirigides a la conservació i millora de les condicions dels espais en els quals es desenvolupin.

- Promoure i participar en activitats físicoesportives en entorns urbans i naturals, terrestres o aquàtics.
- Minimitzar l'impacte de les activitats físicoesportives a l'entorn natural, mostrant consciència de la petjada ecològica.
- Desenvolupar actuacions dirigides a la conservació i millora de les condicions dels espais naturals o urbans on desenvolupin activitats físicoesportives.

CA 5.2 Practicar i organitzar activitats físicoesportives en derivats de la utilització dels equipaments, l'entorn o la pròpia actuació dels participants.

- Practicar i organitzar activitats físicoesportives en el medi natural i urbà assumint responsabilitats.
- Preveure els riscos de la pròpia activitat i de la utilització d'equipaments, l'entorn o l'actuació dels participants.
- Aplicar les normes de seguretat individuals i col·lectives a les activitats físicoesportives practicades en el medi natural i urbà.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. VIDA ACTIVA I SALUDABLE**Salut física**

- Programa personal d'exercici físic (atenent freqüència, volum, intensitat i tipus d'activitat).
- Autoavaluació de les capacitats físiques i coordinatives (com a requisit previ a la planificació): tècniques, estratègies i eines de mesura.
- Identificació d'objectius (motrius, saludables, d'activitat o similars) a aconseguir amb un programa d'exercici físic personal.
- Avaluació de l'assoliment dels objectius i reorientació d'activitats a partir dels resultats.
- Autoavaluació de les capacitats físiques i coordinatives (com a requisit previ a la planificació): tècniques, estratègies i eines de mesura.
- Professions vinculades a l'exercici físic i a la salut.
- Dietes equilibrades segons les característiques físiques i personals.
- Eines digitals per a la gestió de l'exercici físic.
- Tècniques bàsiques de descàrrega postural i tècniques de relaxació.
- Musculatura de la faixa abdominal —core— (zona mitjana o lumbar i pèlvica) per a l'entrenament de la força.
- Identificació de problemes posturals bàsics i planificació preventiva de la salut postural en activitats físiques específiques.

Salut social

- Pràctiques d'exercici físic que tenen efectes negatius per a la salut individual o col·lectiva.
- Pràctiques d'exercici físic amb efectes positius sobre la salut personal i col·lectiva, com per exemple: la pràctica de la bicicleta com a mitjà de transport urbà habitual.
- Hàbits socials i els seus efectes tant positius com negatius en la condició física i la salut.
- Avantatges i inconvenients de l'esport professional. Històries de vida d'esportistes professionals.

Salut mental

- Tècniques de respiració, visualització i relaxació per alliberar estrès i enfocar situacions que requereixen gran càrrega cognitiva.
- Trastorns vinculats amb la imatge corporal: complex d'Adonis (*vigorexia*), anorèxia, bulímia i altres.
- Tipologies corporals predominants en la societat i anàlisi crítica de la seva presència en publicitat i mitjans de comunicació.

B. ORGANITZACIÓ I GESTIÓ DE L'ACTIVITAT FÍSICA

- Gestió de les mesures relacionades amb la planificació de l'exercici físic i activitat esportiva (tipus d'esport, material necessari, objectius de la preparació, activitats i similars).
- Selecció responsable i sostenible del material esportiu. Anàlisi crítica d'estratègies publicitàries.
- Autogestió de projectes personals de caràcter motor a tots els nivells (social, motivacional, organitzatiu o similar).
- Prevenció d'accidents. Gestió i planificació de factors de risc en activitats físiques: exercicis compensatoris de la musculatura, mesures de seguretat.
- Actuacions crítiques davant accidents. Conducta PAS: protegir, avisar, socórrer. Desplaçaments i transport d'accidentats. Reanimació mitjançant desfibril·lador automàtic

(DEA) o semiautomàtic (DESA). Protocol RCP (reanimació cardiopulmonar). Tècniques específiques i indicis d'accidents cardiovasculars (maniobra de Heimlich, senyals d'ictus i similars). Contingut bàsic de l'equip d'assistència (farmaciola).

- Protocols davant alertes escolars.

C. RESOLUCIÓ DE PROBLEMES EN SITUACIONS MOTRIUS

- Resolució de situacions motrius variades ajustant eficientment els components de la motricitat en activitats individuals.
- Anàlisi col·lectiva de resultats i reajustament d'actuacions per aconseguir l'èxit en activitats cooperatives.
- Accions que provoquen situacions d'avantatge respecte a l'adversari. Acompliment de rols diversos en sistemes tàctics posats en pràctica per aconseguir els objectius de l'equip.
- Presa de decisions prèvies a la realització d'una activitat motriu sobre els mecanismes coordinatius, espacials i temporals, com també reajustament de la pròpia intervenció per resoldre-la adequadament.
- Planificació per al desenvolupament de les capacitats físiques bàsiques: força i resistència. Sistemes d'entrenament.
- Perfeccionament de les habilitats específiques dels esports o activitats físiques que responguin als seus interessos.
- Creació de reptes i situacions-problema amb la resolució més eficient d'acord amb els recursos disponibles.

D. AUTOREGULACIÓ EMOCIONAL I INTERACCIÓ SOCIAL EN SITUACIONS MOTRIUS

- Gestió de l'èxit i la fama en contextos físicoesportius: exemples, dificultats i estratègies. Històries de vida significatives.
- Habilitats socials: estratègies d'integració d'altres persones en les activitats de grup.
- Normes extraesportives per garantir la igualtat en l'esport: joc net (*fair-play*) financer, coeducació en esport base i similars.
- Acompliment de rols i funcions relacionats amb l'esport: arbitratge, entrenador, participant, espectador i altres.
- Identificació i rebuig de conductes contràries a la convivència en situacions motrius (comportaments violents, discriminació per raó de gènere, competència motriu, actituds xenòfobes, racistes, sexistes i LGTBI-fòbies).

E. MANIFESTACIONS DE LA CULTURA MOTRIU

- Els jocs i esports tradicionals i autòctons i el seu vincle cultural: origen, evolució, preservació i factors condicionants.
- Tècniques específiques d'expressió corporal.
- Pràctica d'activitats rítmiques i musicals amb intencionalitat estètica o artística i expressiva.
- Professions que envolten l'esport. Exemples de bones pràctiques.
- Estereotips de gènere en contextos físicoesportius. Presència en mitjans de comunicació.
- Esport, política i economia: anàlisi crítica de la seva influència en la societat. Mercat, consumisme i esport.

F. INTERACCIÓ EFICIENT I SOSTENIBLE AMB L'ENTORN

- Foment de la mobilitat activa, sostenible i segura en activitats quotidianes, per exemple, l'aprenentatge de la pràctica ciclista urbana segura.

- Anàlisi de les possibilitats de l'entorn natural i urbà per a la pràctica d'activitat física: equipaments, usos i necessitats.
- Actuacions per a la millora de l'entorn urbà des del punt de vista de la motricitat (ús esportiu, accessibilitat, mobilitat, seguretat o similars).
- Previsió de riscos associats a les activitats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup. Factors i elements de risc que requereixen atenció o esforç (cansament, durada de la prova o similars) i bon ús i estat dels materials i equipaments.
- Promoció i usos creatius de recursos urbans i naturals per a la pràctica d'exercici físic i contribució a la seva sostenibilitat: activitats agroecològiques, ús d'eines, tasques de reparació, creació i manteniment d'espais, etc.
- Cura i millora de l'entorn pròxim, com a servei a la comunitat, durant la pràctica d'activitat física en el medi natural i urbà.

Empresa i Disseny de Models de Negoci

El món de l'empresa és present diàriament en els mitjans de comunicació, forma part de la vida de milions de persones i repercuteix en totes les llars. El coneixement sobre l'empresa és un pas essencial per entendre el funcionament del conjunt de l'economia per la interrelació que existeix entre l'empresa i l'entorn en el qual duu a terme la seva activitat.

La matèria d'Empresa i Disseny de Models de Negoci té com a finalitat que els alumnes estudiïn i analitzin les respostes als problemes que es plantegen en el si de les empreses i coneguin les seves noves formes d'administració i gestió, amb un enfocament actualitzat i, sobretot, adaptat a la realitat, considerant que la innovació és un factor clau de la seva activitat i que, en molts casos, en determina la supervivència. Tot això està d'acord amb el que s'exposa en la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, que recull que les persones han de comprendre l'economia i les oportunitats socials i econòmiques, com també les dificultats a les quals s'enfronta una empresa, una organització o la societat.

Aquesta matèria de modalitat està plantejada per al segon curs del batxillerat d'Humanitats i Ciències Socials i té dos objectius: aproximar els alumnes al coneixement de l'empresa com a catalitzador del desenvolupament econòmic, destacant la innovació com un aspecte fonamental de l'activitat empresarial i integrant els valors propis de la responsabilitat social corporativa; i fomentar la cultura emprendedora que potencii la creativitat i l'esperit d'innovació, la reflexió crítica i la presa de decisions fonamentades per dissenyar un model de negoci i analitzar-ne la possible viabilitat.

Es dissenya prenent com a referents els descriptors operatius que concreten el desenvolupament competencial esperat per als alumnes de batxillerat. Així mateix, el disseny té en compte els objectius fixats en la legislació vigent, contribuint a afirmar «l'esperit emprendedor amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en un mateix i sentit crític».

La matèria parteix de l'adquisició de totes les competències clau per part dels alumnes en les etapes d'educació primària i educació secundària obligatòria, però, de manera particular, de la competència emprendedora, de la competència ciutadana i de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. Aquestes es complementen aportant, d'una banda, elements que permeten comprendre el funcionament de les empreses, les oportunitats socials i econòmiques, com també les dificultats a les quals s'enfronten amb altres elements relacionats amb la reflexió crítica i constructiva i la proposta de solucions a problemes i reptes contemporanis.

Es desenvolupa a partir d'aprenentatges significatius, funcionals i d'interès per als alumnes i està organitzada entorn de l'adquisició de competències específiques que tracten, en primer lloc, sobre la importància que l'activitat empresarial i l'emprenedoria tenen en la transformació social. En segon lloc, sobre el coneixement de l'entorn per determinar les interrelacions entre aquest i les empreses. En tercer lloc, sobre el funcionament i l'estructura interna de les empreses i la proposta de nous models de negoci. En quart lloc, sobre la utilització d'eines innovadores i la valoració de l'ús d'estratègies comunicatives per part de les empreses. Finalment, sobre l'avaluació del model de negoci plantejat, utilitzant eines d'anàlisi empresarial, per obtenir conclusions sobre la seva viabilitat. El que s'ha après al llarg del procés realitzat ofereix als alumnes els coneixements, habilitats i destreses necessaris per redactar i presentar un pla d'empresa bàsic.

Els criteris d'avaluació s'adrecen a comprovar el grau d'adquisició de les competències específiques, això és, l'acompliment a nivell cognitiu, instrumental i actitudinal, que pugui ser aplicat en situacions o activitats de l'àmbit personal, social i acadèmic amb una futura projecció professional.

Els sabers bàsics que contribueixen a adquirir les competències específiques s'organitzen en quatre blocs. El primer, se centra a conèixer l'origen d'un projecte empresarial: la persona que arrisca i duu a terme l'activitat, en un context de responsabilitat social, d'igualtat i d'inclusió, tenint en compte

l'entorn i sent conscient de les tendències canviants i de la importància de posar el focus en la innovació com a factor clau. El segon bloc s'orienta a l'anàlisi de les diferents àrees funcionals de l'empresa, emmarcades sota el concepte de model de negoci, que comprenen els eixos fonamentals que sustenten qualsevol empresa, des de postures més tradicionals a altres de més innovadores. El tercer inclou, per una banda, l'estudi de patrons de models de negoci i es dirigeix a oferir als alumnes exemples vigents que poden servir com a font inspiradora per a altres propostes que generin valor i s'adaptin a nous contextos i, per una altra, aquells recursos i eines que ofereixen més possibilitats creatives i d'innovació i que poden aplicar-se en les diferents fases del procés. Finalment, el quart bloc, es vincula als sabers que permeten aplicar eines d'anàlisi empresarial per determinar la viabilitat del projecte. Inclou l'anàlisi dels comptes anuals amb la finalitat de redactar un pla d'empresa bàsic en un context determinat.

Finalment, es planteja l'enfocament de la matèria des d'una perspectiva teòrica i pràctica a través de la proposta d'un model de negoci que permeti abordar els diferents blocs de sabers, posar-los en pràctica i comprendre tot el procés dut a terme per tal d'avaluar la viabilitat del model.

D'aquesta manera, després d'una recerca sobre els eixos que sustenten el model de negoci d'una empresa i el debat de qüestions relatives a la responsabilitat social corporativa, la inclusió o el paper de la dona a l'hora d'emprendre, es podrà dissenyar un model de negoci aplicat a una situació concreta, utilitzant les diferents eines recollides en els sabers d'aquesta matèria. A partir d'aquí, es valida el model de negoci, valorant-ne la viabilitat i es proposen solucions als desequilibris trobats. D'aquesta manera, els alumnes es converteixen en els protagonistes del procés de presa de decisions i disposen de la informació necessària per redactar i comunicar un pla d'empresa bàsic.

Competències específiques

CE 1 Analitzar l'activitat empresarial i emprenedora, reconeixent el poder de transformació que exerceixen en la societat i reflexionant sobre el valor de la innovació i la digitalització en aquest procés, per comprendre el paper que exerceixen dins del funcionament global de l'economia actual.

Entendre la realitat des d'una perspectiva econòmica és fonamental per comprendre millor la nostra societat, per això és important per als alumnes conèixer el paper que els emprenedors i les empreses tenen com a elements transformadors del context actual, el qual es caracteritza pel seu gran dinamisme i per la ràpida incorporació de les noves tecnologies i les seves múltiples aplicacions. Tot això està canviant no sols l'estructura productiva global sinó, també, l'estructura econòmica i la societat en conjunt, la qual cosa converteix la innovació en un element crucial per a qualsevol empresa.

Si els alumnes són capaços de comprendre el que ocorre al seu voltant podran prendre decisions que els permetin millorar tant la seva vida com la societat en la qual s'integren.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CD2, CD5, CPSAA1.2, CPSAA4, CC1, CE1, CE2.

CE 2 Investigar l'entorn econòmic i social i la seva influència en l'activitat empresarial, analitzant les interrelacions empreses-entorn i identificant estratègies viables que parteixin dels criteris de responsabilitat social corporativa, de la igualtat i la inclusió, per valorar la capacitat d'adaptació de les empreses.

L'anàlisi de la realitat des d'una perspectiva econòmica i social, permet que els alumnes prenguin consciència, d'una banda, dels efectes de l'entorn sobre l'empresa i, per una altra, de les conseqüències del funcionament empresarial sobre la pròpia societat o l'ambient, entre altres aspectes.

Les empreses no són organitzacions alienes al que succeeix en la societat, per això és imprescindible comprendre com els elements, tant de l'entorn general com de l'específic, influirán en les decisions que adoptin.

Encuriosir i tenir una visió oberta sobre la realitat és el punt de partida per a la recerca de l'entorn socioeconòmic. Aquest coneixement permetrà als alumnes identificar problemes a resoldre i proposar solucions empresarials que incrementin el benestar social considerant que aquestes solucions poden produir esgotament de recursos, precarietat, desigualtat i altres desajustaments. Per això és fonamental que els alumnes sàpiguen valorar l'esforç que fan les empreses quan alineen els seus objectius amb els objectius de desenvolupament sostenible (ODS), integrant la responsabilitat social corporativa (RSC), contribuint així a disminuir aquests desajustaments i essent capaços de generar una proposta de valor orientada a aconseguir una societat més equitativa i sostenible, sense deixar, per aquest motiu, d'adaptar-se amb rapidesa a l'entorn i a les necessitats dels consumidors.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, STEM4, CD1, CPSAA2, CPSAA5, CC4, CE1.

CE 3 Reconèixer i comprendre models de negoci actuals comparant-los amb altres models tradicionals i aplicant estratègies i eines que facilitin el disseny creatiu per proposar models de negoci que aportin valor, permetin satisfer necessitats i contribuir al benestar econòmic i social.

En l'actualitat les empreses, des de les més tradicionals fins a les més tecnològiques, conviuen en entorns dinàmics. Aquests es caracteritzen per la rapidesa amb la qual succeeixen els canvis i la complexitat dels problemes que s'han d'afrontar, la qual cosa genera una enorme incertesa sobre el futur i provoca un gran impacte en les decisions estratègiques de les empreses.

Els nous models de negoci com, per exemple, de llarga cua (*long tail*), de semipagament (*freemium*), de multiplataforma i d'app, permeten que les empreses s'enfrontin a aquests entorns i actuïn amb agilitat. Els alumnes han de conèixer els models i ser capaços de proposar-ne i dissenyar-ne altres de nous amb creativitat i esperit innovador.

Per generar models de negoci es proposa l'ús de l'eina del llenç CANVAS, amb la qual els alumnes elaboraran la seva proposta de valor, però també les activitats, els recursos i les associacions clau, com també els canals i les relacions amb clients, l'estructura de costos i les fonts d'ingressos. Al costat d'aquesta eina poden treballar-se'n altres de complementàries, com, per exemple, el mapa d'empatia de clients i el pensament visual, entre altres.

Les empreses, actualment, plantegen com a objectius la generació de riquesa i, alhora, la innovació i l'afany de millora contínua i d'adaptació a l'entorn; però també satisfer les necessitats i incrementar el benestar social. És necessari que els alumnes entenguin que aquesta dualitat és complementària des del punt de vista empresarial.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, STEM2, STEM4, CPSAA4, CC3, CE1.

CE 4 Valorar i seleccionar estratègies comunicatives d'aplicació al món empresarial, utilitzant noves fórmules i obtenint la informació que es genera tant en l'àmbit intern com extern de l'empresa, per gestionar eficaçment la informació necessària en el procés de presa de decisions i la transmissió correcta d'aquesta.

L'obtenció d'informació, en qualsevol procés de decisió i la comunicació eficaç és essencial per aconseguir objectius en qualsevol àmbit. De manera concreta, s'observa en l'àmbit empresarial on el flux d'informació és utilitzat tant per l'empresa com per la resta d'agents que s'hi relacionen. Tot això es duu a terme a través de l'ús d'estratègies comunicatives aplicables al món empresarial i molt lligades a les noves tecnologies. Relacionat amb l'anterior, els alumnes hna de conèixer estratègies de comunicació eficaçes i àgils en la gestió i intercanvi d'informació entre l'empresa i els agents del seu entorn i saber aplicar diferents eines comunicatives com la narració d'històries, el discurs a l'ascensor, etc. En aquest procés és essencial que els alumnes desenvolupin una actitud cooperativa i respectuosa en la seva manera de comunicar-se, aprenguin a argumentar, a escoltar i a transmetre de manera eficaç el que pretenen donar a conèixer.

Finalment, la globalització econòmica pròpia del segle XXI implica que les empreses estiguin cada dia més internacionalitzades i es comuniquin amb major freqüència utilitzant altres llengües. Per això

és fonamental que els alumnes aprenguin i exercitin l'ús de diferents llengües per comunicar-se amb correcció i autonomia en diferents situacions.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL3, CP1, CP2, CD3, CPSAA4, CE2.

CE 5 Realitzar l'anàlisi de previsió del model de negoci dissenyat, aplicant les eines d'anàlisi empresarial necessàries per comprendre tot el procés dut a terme i validar la proposta del model de negoci.

Les diferents eines d'anàlisi empresarial aplicades en diferents moments del procés permeten obtenir informació per validar la proposta del model de negoci. La validació s'ha de fer en un escenari simulat concret oferint als alumnes una visió global de tot el procés i, al mateix temps, permetent la rectificació o replantejament de qualsevol decisió adoptada fins al moment.

Tota la informació obtinguda, les decisions preses, incloent-ne la justificació i els resultats de les eines d'anàlisi utilitzades suposen la base perquè els alumnes confeccionin un pla de negoci bàsic.

D'aquesta manera, l'objectiu va encaminat al fet que els alumnes tinguin empatia i es posin en el lloc de l'emprenedor, adquireixin una perspectiva integral de tot el procés dut a terme i aprenguin tant dels encerts com dels errors.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CD2, CD3, CPSAA1.1, CPSAA5, CE1, CE2, CE3.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar l'activitat empresarial i emprenedora, reconèixer poder de transformació que exerceixen en la societat i reflexionar sobre el valor de la innovació i la digitalització en aquest procés, per comprendre el paper que exerceixen dins del funcionament global de l'economia actual.

CA 1.1 Comprendre la importància de l'activitat empresarial i l'emprenedoria dins de l'economia actual, reconèixer el poder de transformació que exerceixen en la societat i reflexionar sobre el valor de la innovació i la digitalització.

- Comprendre l'activitat de les empreses i de l'emprenedoria dins de l'economia actual, com a element dinamitzador i de progrés.
- Reconèixer el poder de transformació que exerceixen en la societat, creant valor per aquesta i per als seus ciutadans.
- Reflexionar sobre la importància per a la societat i per a l'empresa de l'activitat d'innovació i digitalització que hi duen a terme.

CA 1.2 Analitzar el paper de la I+D+I en el desenvolupament social i empresarial identificant noves tendències i tecnologies que tenen un alt impacte en l'economia.

- Valorar la importància de la I+D+I per continuar descobrint nous avenços que ajuden a millorar el paper de les empreses en la societat i apostar per la cerca d'un creixement sostenible que compleixi amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Identificar noves tendències i tecnologies a tots els nivells (producció, gestió de magatzem, màrqueting, etc.) i l'impacte que tenen en l'empresa i en la societat.

CE 2 Investigar l'entorn econòmic i social i la seva influència en l'activitat empresarial, analitzant les interrelacions empreses-entorn i identificant estratègies viables que parteixin dels criteris de responsabilitat social corporativa, de la igualtat i la inclusió, per valorar la capacitat d'adaptació de les empreses.

CA 2.1 Valorar la capacitat d'adaptació àgil, responsable i sostenible de les empreses als canvis de l'entorn i a les exigències del mercat investigant l'entorn econòmic i social i la seva influència en l'activitat empresarial.

- Valorar la capacitat d'adaptació de les empreses a l'entorn microeconòmic i macroeconòmic, donant respostes sostenibles, solidàries, viables i respectuoses amb el medi ambient.
- Analitzar les relacions entre empresa, societat i entorn, valorant els efectes tant positius com negatius.

CA 2.2 Conèixer els diferents tipus d'empresa, els seus elements i funcions, com també les formes jurídiques que adopten, relacionar-hi les responsabilitats legals dels propietaris i gestors i les exigències de capital.

- Conèixer els diferents tipus d'empreses atenent als diferents criteris de classificació: la naturalesa de la seva activitat, dimensió, tipus de mercat on operen, el seu caràcter públic o privat, etc.
- Conèixer els elements de les empreses i les seves funcions en aquestes.
- Distingir les diferents formes jurídiques de les empreses en funció de la responsabilitat legal que presenten els propietaris i gestors i les exigències de capital.

CA 2.3 Identificar i analitzar les característiques de l'entorn en el qual l'empresa desenvolupa la seva activitat explicant, a partir d'aquestes, les diferents estratègies i decisions adoptades i les possibles implicacions socials i mediambientals de la seva activitat.

- Analitzar els elements, tant de l'entorn general com de l'específic, en què l'empresa desenvolupa la seva activitat mitjançant l'ús de tècniques o eines clàssiques, com el DAFO.
- Valorar els diferents factors que determinen la decisió de localització.
- Identificar la dimensió de l'empresa i les estratègies de creixement intern i extern futures.
- Identificar les conseqüències del funcionament empresarial sobre la pròpia societat i el medi ambient, tenint en compte els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS), mitjançant polítiques de Responsabilitat Social Corporativa (RSC) que serveixin per generar una proposta de valor que contribueixi a aconseguir una societat més equitativa i sostenible.

CE 3 Reconèixer i comprendre models de negoci actuals comparant-los amb altres models tradicionals i aplicant estratègies i eines que facilitin el disseny creatiu per proposar models de negoci que aportin valor, permetin satisfer necessitats i contribuir al benestar econòmic i social.

CA 3.1 Proposar un model de negoci o de gestió diferenciada que permeti donar resposta a les necessitats actuals, comparant diferents models i utilitzant estratègies i eines de disseny creatiu.

- Investigar el mercat, les tendències clau del moment i la situació macroeconòmica com a punt de partida per proposar idees emprenedores.
- Utilitzar estratègies i eines per dissenyar, amb iniciativa i creativitat, un model de negoci innovador a partir d'una proposta de valor.
- Comprendre i comparar els nous patrons de models de negoci que utilitzen les empreses actualment com a font inspiradora: llarga cua, de semipagament, multiplataforma o mòbil.
- Conèixer i emprar instruments que permetin elaborar models de negoci d'una manera innovadora, com ara el relat de marca, el pensament visual, l'estratègia de l'oceà blau o el mapa d'empatia.

CA 3.2 Analitzar les característiques organitzatives i funcionals de l'empresa i analitzar, a partir d'aquestes, les decisions de planificació, gestió i optimització d'activitats, recursos i associacions clau del model de negoci.

- Identificar la funció de cada una de les àrees d'activitat de l'empresa: aprovisionament, producció i comercialització, inversió i finançament i recursos humans i administrativa, com també les seves interrelacions.

- Descriure l'estructura organitzativa, estil de direcció, canals d'informació i comunicació, grau de participació en la presa de decisions i organització informal de l'empresa.
- Analitzar les possibles aliances i associacions estratègiques del model de negoci.

CA 3.3 Analitzar i prendre decisions sobre els processos productius des de la perspectiva de l'eficiència i la productivitat i definir el suport necessari per fer realitat el model de negoci.

- Analitzar l'eficàcia i l'eficiència dels processos productius.
- Realitzar càlculs de la productivitat de diferents factors i del seu conjunt.
- Prendre decisions sobre els processos productius atenent a l'eficiència i productivitat desitjades.
- Identificar els recursos i suports necessaris per fer realitat el model de negoci.

CA 3.4 Analitzar les característiques del mercat i explicar, a partir d'aquestes, la proposta de valor, canals, relacions amb clients i fonts d'ingressos del model de negoci.

- Analitzar les característiques del mercat en funció de diferents variables com ara nombres de competidors, producte venut, condicions de la demanda (consumidors), tecnologia necessària i condicions d'accés.
- Analitzar les diferents fases i etapes de la investigació de mercats.
- Aplicar criteris i estratègies de segmentació de mercats.
- Valorar diferents estratègies de màrqueting.

CE 4 Valorar i seleccionar estratègies comunicatives d'aplicació al món empresarial, utilitzant noves fórmules i obtenint la informació que es genera tant en l'àmbit intern com extern de l'empresa, per gestionar eficaçment la informació necessària en el procés de presa de decisions i la transmissió correcta d'aquestes.

CA 4.1 Gestionar eficaçment la informació i facilitar el procés de presa de decisions a partir de la informació obtinguda tant en l'àmbit intern com extern de l'empresa i aplicar estratègies i noves fórmules comunicatives.

- Valorar la importància de la informació com a eina bàsica en la presa de decisions i gestionar-la de manera eficaç.
- Analitzar la informació interna i externa.
- Aplicar estratègies i noves fórmules comunicatives.

CA 4.2 Seleccionar estratègies de comunicació aplicades al món empresarial, utilitzant noves fórmules comunicatives que facilitin la gestió i la transmissió eficaç de la informació a altres persones.

- Identificar i seleccionar estratègies de comunicació eficaçes i àgils en la gestió i intercanvi d'informació entre l'empresa i els agents del seu entorn.

CA 4.3 Exposar el projecte de model de negoci dut a terme utilitzant les eines necessàries que permetin despertar l'interès i captivar els altres amb la proposta de valor presentada.

- Aplicar diferents eines comunicatives com la narració d'històries (narrativa de marca) o el discurs a l'ascensor en l'exposició del projecte de model de negoci.

CE 5 Realitzar l'anàlisi de previsió del model de negoci dissenyat, aplicant les eines d'anàlisi empresarial necessàries per comprendre tot el procés dut a terme i validar la proposta del model de negoci.

CA 5.1 Validar la proposta de model de negoci dissenyat dins d'un context determinat, definint-lo a partir de les tendències clau del moment, la situació macroeconòmica, el mercat i la competència, comprenent tot el procés dut a terme i aplicant tècniques d'estudi provisional i eines d'anàlisi empresarial.

- Avaluar la proposta de model de negoci dissenyat, contrastant-ne la viabilitat dins d'un context determinat.

- Definir el model de negoci, tenint en compte les tendències clau del moment, la situació macroeconòmica, el mercat i la competència.
- Analitzar tot el procés dut a terme i identificar i argumentar les decisions preses.
CA 5.2 Determinar provisionalment l'estructura d'ingressos i costos i calcular el benefici i l'indiar de rendibilitat, a partir del model de negoci plantejat.
- Establir provisionalment l'estructura d'ingressos i costos del model de negoci plantejat, assegurant la coherència amb els objectius empresarials.
- Calcular el benefici esperat del model de negoci, considerant les estimacions d'ingressos i costos.
- Analitzar el l'indiar de rendibilitat, interpretant els resultats obtinguts per determinar la viabilitat del projecte.
CA 5.3 Elaborar un pla de negoci bàsic sobre un escenari simulat concret i justificar les decisions preses.
CA 5.4 Analitzar i explicar la situació econòmica i financera, a partir de la informació recollida tant en el balanç com en el compte de pèrdues i guanys i indicar les possibles solucions als desequilibris trobats.
- Examinar la situació econòmica i financera utilitzant la informació proporcionada pel balanç i el compte de pèrdues i guanys.
- Interpretar les dades analitzades per identificar desequilibris econòmics i financers.
- Proposar possibles solucions per corregir els desequilibris detectats, basant-se en l'anàlisi prèvia.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. L'EMPRESA I EL SEU ENTORN
- L'empresari. Perfils. La importància de l'emprenedor a la societat.
- L'empresa: concepte, elements, objectius i funcions. Classificació de les empreses des del punt de vista econòmic. Localització i dimensió de l'empresa. Les multinacionals. Creixement de l'empresa: intern i extern. Marc jurídic que regula l'activitat empresarial: Codi de Comerç i Llei sobre societats de capital.
- L'entorn empresarial. Responsabilitat social corporativa. Dona i empenedoria. Inclusió i empenedoria.
- L'empresa, digitalització i innovació. I+D+I. Teories de la innovació. Tipus d'innovació. Tendències emergents. Estratègies d'innovació.

B. EL MODEL DE NEGOCI I DE GESTIÓ
- Empresa i model de negoci. Planificació i organització de l'empresa.
- La funció comercial. Segment de clients. La proposta de valor. Canals. Relacions amb clients. Fonts d'ingressos. Elements del Màrqueting Mix. Estratègies de màrqueting. La digitalització de la funció comercial.
- La funció productiva. Procés productiu. Eficiència i productivitat. Activitats clau. Recursos clau. Associacions clau. Estructura de costos: classificació i càlcul de costos. Economies d'escala.
- La gestió dels recursos humans. Formació i funcionament d'equips àgils. Habilitats que exigeix el mercat de treball. La contractació i les relacions laborals de l'empresa. L'Estatut dels treballadors. Les polítiques d'igualtat i d'inclusió en les empreses. Elements bàsics de les nòmines.
- Lideratge i direcció de l'empresa. Divisió del treball i departamentalització de l'empresa. Organigrames i tipus d'organigrames.

- La funció financera. Estructura econòmica i financera. Inversió. Valoració i selecció d'inversions. Valor Actual Net. Taxa Interna de Rendibilitat. *Pay-back* (termini de recuperació). Recursos financers. Anàlisi de fonts alternatives de finançament intern i extern. Instruments de finançament a curt i llarg termini. Autofinançament.
- La informació en l'empresa: obligacions comptables. Composició i valoració del patrimoni. Comptes anuals i imatge fidel. Elaboració de balanç i compte de pèrdues i guanys. Anàlisi de la situació patrimonial i la seva evolució.

C. EINES PER INNOVAR EN MODELS DE NEGOCI I DE GESTIÓ

- El llenç de model de negoci i de gestió: concepte, àrees, blocs, utilitat i patrons de models de negoci.
- El punt de vista dels clients: tipus de clients, anàlisi de les necessitats. Mapa d'empatia. Neuromàrqueting. Noves tendències en la promoció de productes.
- La creativitat aplicada al disseny de model de negoci i de gestió. El procés de creativitat: divergència i convergència. Dinàmiques de generació de noves idees de models de negoci.
- La competència i nínxols de mercat. Estratègies de segmentació. Posicionament en el mercat.
- Les eines d'organització d'idees: pensament visual. Capacitat de síntesi. Ideació. Comunicació. Presentació de la idea. Tipus de presentació.
- El prototipatge: concepte i utilitat. Possibilitats de prototipatge: béns, serveis i aplicacions.
- Les eines de presentació d'un projecte o d'una idea. Metodologia: narració d'històries i el discurs a l'ascensor. Altres metodologies.
- Els escenaris: exploració d'idees, escenaris futurs i nous models de negoci.
- Altres eines per innovar en models de negoci i de gestió.

D. ESTRATÈGIA EMPRESARIAL I MÈTODES D'ANÀLISI DE LA REALITAT EMPRESARIAL: ESTUDI DE CASOS I SIMULACIÓ

- L'entorn del model de negoci. Previsió: tendències clau, en especial a les Illes Balears. Macroeconomia: variables macroeconòmiques. Competència: anàlisi de les forces competitives de Porter.
- L'avaluació prèvia de models de negoci: anàlisi DAFO, anàlisi provisional d'ingressos i costos i el llindar de rendibilitat. Produir o comprar. Subcontractació de serveis per l'empresa.
- La validació del model de negoci. *Lean Startup*. Desenvolupament de clients. Desenvolupament de producte àgil.
- La protecció de la idea, del producte i de la marca. Oficina Espanyola de Patents i Marques (OEPM). Oficina Europea de Patents (OEP) i Organització Mundial de la Propietat Intel·lectual (OMPI)
- La presa de decisions. Estratègies. Simulació en full de càlcul. Redacció d'un pla de negocis bàsic.
- L'anàlisi de resultats: estudi de mercat, anàlisi i interpretació de la informació comptable i anàlisi d'estats financers. Desequilibris patrimonials. Fons de maniobra. Ràtios financeres.

Filosofia

La matèria de filosofia, per la radical actitud cognoscitiva que representa i la varietat de temes i aspectes dels quals tracta, proporciona un espai idoni per al desenvolupament integrat de les competències clau i els objectius d'etapa de batxillerat. En aquest sentit, la indagació entorn de problemes universals i fonamentals, com ara els referits a la naturalesa última de la realitat, la veritat, la justícia, la bellesa o la pròpia identitat i dignitat humanes, al costat de la reflexió crítica sobre les idees i pràctiques que constitueixen el nostre entorn cultural, serveixen, simultàniament, al propòsit de promoure la maduresa personal i social de l'alumne i al desenvolupament tant de la seva dimensió intel·lectual com d'aquells altres aspectes ètics, polítics, cívics, emocionals i estètics que configuren la seva personalitat.

Així, la matèria de Filosofia té, en primer lloc, la finalitat d'oferir un marc conceptual i metodològic per a l'anàlisi de les inquietuds essencials i existencials de l'alumne de batxillerat, en el qual aquest pugui tractar personalment les grans preguntes i propostes filosòfiques i emprendre una reflexió crítica sobre el sentit i valor dels diferents sabers, activitats i experiències que configuren el seu entorn vital i formatiu. En segon lloc, l'educació filosòfica resulta imprescindible per a l'articulació d'una societat democràtica entorn de principis, valors i pràctiques ètiques, polítiques i cíviques, la legitimitat i l'eficàcia precisen de la deliberació dialògica, la convicció racional i l'autonomia de judici dels ciutadans. La filosofia, finalment, suposa també una reflexió crítica sobre les emocions i els sentiments, presents en tots els àmbits, des de l'estètica a la teòrica passant per l'ètica i, sovint, oblidats en els currículums.

La matèria de filosofia atén aquests tres propòsits a través del desenvolupament conjunt d'una sèrie de competències específiques representatives, quasi totes, de les fases habituals del procés de crítica i examen de problemes i hipòtesis filosòfiques. Donat el caràcter eminentment maieutic d'aquest procés, tals competències han de ser, a més, implementades en el marc metodològic d'un ensenyament, en bona part dialògic, que prengui com a centre de referència la pròpia indagació filosòfica de l'alumne.

La primera d'aquestes competències es refereix a la comprensió de la naturalesa problemàtica de la realitat i de la pròpia existència humana, com també a la reflexió imprescindible per intentar explicar-la i orientar-la. Aquesta tasca requereix, al seu torn, del desenvolupament de les competències específiques, referides respectivament al maneig crític i la producció rigorosa d'informació, a l'ús i identificació d'arguments i a la pràctica del diàleg com a procés cooperatiu de coneixement. La pràctica del diàleg, una cosa formalment constitutiva de l'exercici filosòfic, implica al seu torn, com una altra de les competències a desenvolupar, el reconeixement del caràcter plural i no dogmàtic de les idees i teories filosòfiques, com també la implementació d'aquest reconeixement en la doble tasca, crítica i constructiva, de contrastar-les i descobrir les seves relacions d'oposició i la complementarietat. L'activitat filosòfica ha de procurar, a més, el desenvolupament de facultats útils, tant per a la formació integral de la personalitat de l'alumne, com perquè aquest pugui afrontar amb èxit els desafiaments personals, socials i professionals que porta amb si un món, com el nostre, en perpètua transformació i sembrat d'incerteses. Així, l'adquisició d'una perspectiva global i interdisciplinària dels problemes, la facultat per generar un pensament autònom a la vegada que rigorós sobre assumptes essencials i el desenvolupament d'una posició i un compromís propi enfront dels reptes del segle XXI, són elements imprescindibles per a l'assoliment de la plena maduresa intel·lectual, moral, cívica i emocional dels alumnes. Finalment, l'educació de les emocions entorn a la reflexió estètica sobre l'art i els entorns audiovisuals que configuren la cultura contemporània contribueix a l'assoliment d'una competència indispensable per al creixement integral de l'alumne.

Quant als criteris d'avaluació, aquests es formulen en relació directa a cadascuna de les competències específiques ja exposades i han d'entendre's com a eines de diagnòstic i millora en relació amb el nivell d'acompliment que s'espera de l'adquisició d'aquelles. És per això pel que, en

connexió amb els sabers bàsics, han d'atendre tant els processos com als propis productes de l'aprenentatge, requerint, per a l'execució adequada, d'instruments d'avaluació variats i ajustables als diferents contextos en els que hagi de concretar-se el desenvolupament de les competències.

Els sabers bàsics, distribuïts en tres grans blocs, estan dirigits a dotar a l'alumne d'una visió bàsica i de conjunt del ric i complex camp d'estudi que comprèn la filosofia, si bé en cada cas i atesa la idiosincràsia de l'alumne, al context educatiu, o a altres criteris pedagògics, es podrà aprofundir en uns més que en uns altres, a més d'agrupar-los i articular-los a conveniència. Així, després d'un primer bloc de sabers dedicat a la naturalesa de la pròpia activitat filosòfica i la seva vinculació amb els problemes de la condició humana, es despleguen altres dos blocs; un dedicat a l'anàlisi de qüestions bàsiques sobre el coneixement i la realitat i un altre consagrat als problemes relatius a l'ètica, la filosofia política i l'estètica. En el disseny i distribució de blocs i sabers s'ha cercat l'equilibri i el diàleg entre diferents plantejaments i corrents, el desenvolupament de les competències específiques ja enunciades i l'intent de reparar aquelles situacions que, com la marginació i ocultació històrica de la dona o els prejudicis culturals de caràcter etnocèntric, racista o antropocèntric, han pogut llastrar fins a èpoques recents el desenvolupament de la disciplina.

Finalment, donades l'actitud i la manera de conèixer que corresponen a la filosofia i la naturalesa, profundament arrelada en l'experiència humana, dels seus principals problemes, resulta obvi que el seu ensenyament i aprenentatge no han de consistir en una mera exposició programàtica de temes i qüestions sinó, més aviat, en la generació d'una experiència real de descobriment dels interrogants filosòfics a partir de la qual es convidi a l'alumne a la recerca analítica entorn d'aquests, a l'avaluació crítica de les diverses respostes que se'ls han donat i a la construcció rigorosa dels propis posicionaments personals. D'això últim depèn, a més, la gènesi d'una reflexió que orienta realment la vida personal, social i professional dels alumnes. En aquest sentit, la programació de la matèria haurà de considerar la naturalesa dialògica, participativa, interdisciplinària, creativa i compromesa amb problemes de rellevància que posseeix en si mateixa l'activitat filosòfica, dirigint-la cap a l'assoliment de l'autonomia personal i l'exercici crític i ecosocialment responsable de la ciutadania.

Competències específiques

CE 1 Identificar problemes i formular preguntes sobre el fonament, valor i sentit de la realitat i l'existència humana, a partir de l'anàlisi i interpretació de textos i altres formes d'expressió filosòfica i cultural, per reconèixer la radicalitat i transcendència de tals qüestions, com també la necessitat d'afrontar-les per desenvolupar una vida reflexiva i conscient de si.

L'activitat filosòfica parteix de l'actitud de sorpresa davant el fet mateix de l'existència i les diverses preguntes que, una vegada posades en dubte les creences comunes, cal plantejar sobre la seva entitat, valor i sentit. Aquesta actitud de dubte i sorpresa, malgrat que es desenvolupa de forma quasi natural en l'adolescència, requereix d'un llit formal i metodològic, un llenguatge específic i una tradició cultural que faciliti a l'alumne l'expressió i l'anàlisi de les seves inquietuds vitals i existencials. D'aquí la conveniència que les grans preguntes sobre la realitat, de la pròpia entitat i identitat humana i de les seves relacions teòriques, pràctiques i estètiques amb l'entorn, a més de revelar-se a través de la mateixa experiència problemàtica del món, siguin reconegudes i analitzades en textos i altres mitjans triats d'expressió filosòfica o més àmpliament cultural (científica, artística, religiosa, etc.). L'objectiu primordial és que l'alumne prengui plena consciència de la pertinència i la projecció universal, alhora que històricament i culturalment lligades, de les citades qüestions, de la interpel·lació vital que aquestes suposen i de la necessitat d'afrontar-les per a l'assoliment d'una vida reflexiva, crítica i plenament conscient de si.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CPSAA1.2, CC1, CC3, CCEC1.

CE 2 Cercar, gestionar, interpretar, produir i transmetre correctament informació relativa a qüestions filosòfiques, a partir de l'ús contrastat i segur de fonts, l'ús i anàlisi rigorosa d'aquestes i l'ús de procediments elementals de recerca i comunicació, per desenvolupar una actitud indagadora, autònoma, rigorosa i creativa en l'àmbit de la reflexió filosòfica.

El coneixement de les tècniques fonamentals de recerca en filosofia comença pel domini de criteris i procediments de cerca, organització i avaluació d'informació segura i rellevant, tant en entorns digitals com en uns altres més tradicionals i tant en l'àmbit acadèmic com en el més quotidià. D'altra banda, la recerca filosòfica a partir de fonts exigeix no sols el desenvolupament, entre altres, de l'hàbit lector, sinó també de l'ús d'estratègies bàsiques i específiques d'anàlisi, interpretació, recensió i avaluació crítica i filosòfica d'aquestes fonts, siguin escrites o orals, de caràcter textual o audiovisual i siguin o no de gènere estrictament filosòfic. Així mateix, la recerca filosòfica necessita també el domini de mètodes i protocols de producció i transmissió dels coneixements obtinguts, com ara pautes per a l'elaboració i comunicació pública de projectes que puguin plasmar-se en textos, dissertacions, presentacions, documents audiovisuals o qualsevol altre tipus de creació. L'objectiu és que l'alumne, genuïnament mogut per preguntes i problemes filosòfics i una vegada obtinguda, a través de l'argumentació i del diàleg, la comprensió bàsica i informada de les principals tesis i concepcions filosòfiques, prossegueixi i complementi l'exercici dialèctic entorn d'aquestes tesis amb una proposta constructiva que, sota el format del treball de recerca o un altre similar, contribueixi a desenvolupar el judici propi, l'autonomia de criteri i la maduresa personal.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL2, CCL3, STEM1, CD1, CD3, CPSAA4, CC3, CE3.

CE 3 Usar i valorar adequadament arguments i estructures argumentals, a partir de l'anàlisi tant formal com informal, per produir i apreciar diferents tipus de discurs de manera rigorosa i evitar maneres dogmàtiques, fal·làcies i esbiaixades de sostenir opinions i hipòtesis.

El domini conscient dels procediments d'argumentació és condició necessària per pensar i comunicar-se amb rigor i efectivitat, tant en l'àmbit del coneixement filosòfic o científic, com en el de la vida quotidiana, com també per a la formació del propi judici i el desenvolupament de l'autonomia personal de l'alumne. L'argumentació es refereix a un tipus de competència transversal, com ho poden ser igualment el llenguatge o el càlcul; però, donada la seva importància per a qualsevol altra mena d'aprenentatge, l'ensenyament ha de ser tematitzat en un espai educatiu propi. L'àmbit més apropiat per a l'aprenentatge dels procediments d'argumentació és el de la filosofia, perquè és en ella on es tracten de manera substantiva, exhaustiva i problematitzada els fonaments, condicions, normes, tipus, propietats i límits de l'argumentació, tant formal com informal, com també la inserció en el procés complet del coneixement, a través de l'estudi de la lògica formal, de l'argumentació en general i dels mètodes del coneixement racional. L'objectiu és que l'alumne produeixi i reconegui arguments de manera lògica i retòrica correctes i ben fundats, com també que detecti fal·làcies, biaixos i prejudicis en diferents entorns comunicatius. És necessari també que l'alumne s'exerciti en les virtuts pròpies del diàleg filosòfic, que el distingeixen del simple discurs persuasiu: la recerca en comú, el compromís amb la veritat i el reconeixement respectuós de totes les idees i posicions racionalment sostenibles.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, STEM1, CC3.

CE 4 Practicar l'exercici del diàleg filosòfic de manera rigorosa, crítica, tolerant i empàtica, interioritzant les pautes ètiques i formals que aquest requereix, mitjançant la participació en activitats grupals i a través del plantejament dialògic de les qüestions filosòfiques, per promoure el contrast i intercanvi d'idees i l'exercici d'una ciutadania activa i democràtica.

El model dialògic gaudeix, des dels començaments, d'una indubtable preeminència com a mètode de filosofar i com a referent essencial de l'exercici de la ciutadania democràtica. És aquesta, doncs, una de les competències més rellevants d'entre aquelles per les quals es pot dir que la filosofia constitueix una autèntica educació cívica. El diàleg filosòfic es comprèn sota la idea de dissensió com a expressió de pluralitat i requeriment de complementarietat, més que com a simple conflicte i conjumina al seu voltant virtuts que en poques ocasions apareixen juntes: l'exigència de rigor racional, l'acceptació del pluralisme ideològic i l'actitud respectuosa i empàtica cap a les persones amb les quals dissentim, sense que per això deixem de cercar junts una posició comuna. La pràctica del diàleg filosòfic representa, d'altra banda, un procés anàleg al del propi aprenentatge des de gairebé qualsevol punt de vista pedagògic que incideixi en els aspectes motivacionals, l'aprenentatge actiu i significatiu, l'ensenyament per indagació o descobriment, el treball col·laboratiu o la formació al llarg de la vida. En general, l'activitat dialògica integra constructivament els elements de la incertesa i de la crítica i permet descobrir, a partir d'ells,

plantejaments nous i es regeix pels principis de cooperació, honestat i generositat hermenèutica, com també per un esperit obert i inconclús, encara que no per això menys efectiu per a la indagació filosòfica i per a l'exercici actiu i democràtic de la ciutadania.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, STEM1, CPSAA3.1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC3.2.

CE 5 Reconèixer el caràcter plural de les concepcions, idees i arguments entorn de cadascun dels problemes fonamentals de la filosofia, mitjançant l'anàlisi crítica de diverses tesis rellevants respecte a aquests, per generar una concepció complexa i no dogmàtica d'aquestes qüestions i idees i una actitud oberta, tolerant i compromesa amb la resolució racional i pacífica dels conflictes.

La tasca d'indagació filosòfica, tant històricament com actualment i a diferència del que ocorre en altres àmbits del coneixement, es presenta radicalment oberta i disputada en totes les seves àrees. No obstant això, lluny d'interpretar aquest fet com un defecte o disfunció, ha de concebre's com una propietat intrínseca del pensament filosòfic, entès com irreductiblement plural i dialèctic, com també una ocasió per a l'exercici del debat obert i constructiu, entorn a aquells assumptes que, per afectar al caràcter, sentit i valor últim de les idees, accions, experiències i circumstàncies humanes, no admeten una interpretació unívoca i tancada. Així, es presenta aquí l'oportunitat d'exercir una forma complexa de pensament en la qual es revela, de manera sistemàtica, la necessitat de posar-se en el lloc del pensament de l'altre, comprenent i respectant el seu punt de vista com a fundat honestament en raons, sense per això veure's portat a acceptar les diferents formes d'injustícia i discriminació que precisament operen contra les condicions d'equitat del debat públic. És, doncs, aquesta competència, juntament amb l'anteriorment descrita i relativa al diàleg, la que millor i més profundament pot proporcionar a l'alumne l'educació adequada per a l'exercici de la ciutadania democràtica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CC1, CC2, CC3.

CE 6 Comprendre les principals idees i teories filosòfiques dels més importants pensadors i pensadores, mitjançant l'examen crític i dialèctic d'aquestes i dels problemes fonamentals als quals responen, per generar una concepció rigorosa i personal del que significa la filosofia, de la seva riquesa i influència cultural i històrica i de la seva aportació al patrimoni comú.

El diàleg i la recerca al voltant de les preguntes filosòfiques han de radicar en un coneixement profund d'aquelles idees i hipòtesis que formen part ja del patrimoni cultural comú i que han de ser-ho, també, del bagatge intel·lectual de la ciutadania. Aquestes concepcions i idees, formulades i discutides al llarg del temps pels principals pensadors i pensadores de la història, són part insubstituïble de la nostra identitat, del substrat ideològic i argumental de les doctrines econòmiques, polítiques, científiques, estètiques o religioses vigents en la nostra cultura, com també del conjunt de principis i valors que orienten o inspiren la nostra activitat moral, social i política. Conèixer i apreciar aquelles idees amb rigor i profunditat no és només condició per a l'anàlisi de problemes filosòfics o d'ordre cultural, ètic o polític, sinó també per al coneixement d'un mateix, en tant que són aquelles idees les que alimenten i orienten les accions i pensaments que ens defineixen. És també clar, que la comprensió i l'ús del cabal de termes, conceptes i teories amb què la filosofia ha formulat i tractat cadascun dels seus problemes, no pot comprendre's si no és en el context de l'experiència genuïna d'aquests, per la qual cosa cal que l'alumne reconegui, valori i reinterpreti totes aquelles idees i propostes teòriques com a part d'un exercici personal i col·lectiu de veritable recerca filosòfica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CC1, CC3, CCEC2.

CE 7 Adquirir una perspectiva global, sistèmica i transdisciplinària en el plantejament de qüestions fonamentals i d'actualitat, analitzant i categoritzant els seus múltiples aspectes, distingint el més substancial de l'accessori i integrant informació i idees de diferents àmbits disciplinaris des de la perspectiva fonamental de la filosofia, per tractar problemes complexos de manera crítica, creativa i transformadora.

Una de les funcions educatives de la filosofia, en el seu intent per pensar de manera sistemàtica i atenent els seus aspectes essencials, qüestions de molts diversos tipus, és la de contribuir a l'assoliment d'un enteniment integral, sistèmic, interdisciplinari i transdisciplinari d'assumptes com els de l'especificitat i identitat humana, la naturalesa última del cosmos, les condicions i conseqüències de la investigació científica, els nous entorns mediàtics i comunicatius i altres

qüestions, la incidència global de les quals condiciona avui a diversos nivells la nostra vida. Així, la naturalesa complexa i global dels problemes ecosocials, dels processos econòmics i polítics, o dels fenòmens lligats al desenvolupament tecnològic i la digitalització de l'entorn, entre altres, poden entendre's millor a través d'una anàlisi en què s'integrin dades i explicacions científiques al costat de concepcions filosòfiques de naturalesa antropològica, ètica, política o estètica. De manera anàloga, l'ontologia i l'epistemologia filosòfiques constitueixen un marc disciplinar idoni per plantejar assumptes relatius a la relació entre concepcions culturals diverses, a la vinculació problemàtica i enriquidora entre el local i el global, a les controvèrsies científiques, o a la connexió entre els múltiples i cada vegada més especialitzats camps del saber i l'experiència humana. En tots els casos es tracta de promoure un tipus de comprensió complexa, interdisciplinària, organitzada en categories i filosòficament orientada, de problemes, qüestions i projectes de naturalesa global; comprensió aquesta que ha de servir a l'alumne per afrontar amb esperit crític i transformador els reptes del segle XXI.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CPSAA4, CC1, CC3, CC4, CCEC1.

CE 8 Analitzar problemes ètics i polítics fonamentals i d'actualitat, mitjançant l'exposició crítica i dialèctica de diferents posicions filosòficament pertinents en la interpretació i resolució d'aquests, per desenvolupar el judici propi i l'autonomia moral.

Una de les característiques distintives de la filosofia és la seva doble dimensió teòrica i pràctica, per la qual no sols cerca comprendre els problemes relatius a l'entitat, valor i sentit de la realitat i l'existència humana, sinó també i d'acord amb això, aclarir i proposar raonadament principis i criteris amb què regir accions, tant individuals com col·lectives, ajustant-les a ideals i valors que estan sempre en procés de revisió crítica. L'ètica i la filosofia política, com les dues principals disciplines pràctiques de la filosofia, exigeixen, així, un aprenentatge de conceptes, marcs teòrics i tècniques de treball individual i grupal en el qual l'anàlisi de problemes pràctics fonamentals i relacionats amb el nostre present, com ara els relatius a l'assoliment de la cohesió social, la lluita contra la malaltia i la fam, la consecució de la corresponsabilitat en les cures, els desafiaments ecosocials o el compliment dels drets humans o la resistència enfront de qualsevol forma de violència, en formen part consubstancial. Per tant, convé tenir en compte que a l'hora de tractar tals problemes, l'ètica i la filosofia política, lluny de qualsevol adoctrinament dogmàtic, exigeixen sotmetre a examen totes les concepcions i sistemes de valors racionalment plausibles, de manera que sigui l'alumne el que, de forma argumentada i consistent amb criteris vàlids i assumits per ell, a través de la recerca personal i en el curs de la interacció i el diàleg amb els altres descobreixi els principis i actituds que li són propis, reconeixi i ponderi aquells que constitueixen la moral vigent i desenvolupi de manera conscient, lliure i responsable els judicis ètics i polítics propis, com també els valors i actituds corresponents.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CPSAA1.2, CC1, CC2, CC3, CC4, CE1.

CE 9 Desenvolupar la sensibilitat i la comprensió crítica de l'art i altres manifestacions i activitats amb valor estètic mitjançant l'exercici del pensament filosòfic sobre la bellesa i la creació artística, per contribuir a l'educació dels sentiments i al desenvolupament d'una actitud reflexiva respecte al llenguatge i sentit de les imatges.

El desenvolupament de la sensibilitat i la facultat d'apreciació estètica és part consubstancial de la formació de la personalitat humana i resulta més enriquidor encara quan se'l vincula a l'exercici intel·lectual de la reflexió filosòfica. La relació entre el filosòfic i l'estètic pot donar-se, almenys, en dos sentits: quant al caràcter pròpiament estètic i emocional que es pot atribuir al ple exercici de la racionalitat teòrica i en tant aquest mateix exercici, aplicat a l'anàlisi dels objectes i fenòmens estètics, pugui coadjuvar a l'apreciació intel·lectual i emocional d'aquests. En aquest sentit, la pràctica filosòfica pot ser, aquí, un vehicle idoni per promoure una relació harmoniosa entre raons i emocions, contribuint a una autèntica educació emocional en els dos sentits abans assenyalats: ressaltant el moment estètic de la pròpia experiència filosòfica, tant en el contingut com en les maneres d'expressió i reflexionant expressament sobre allò que és bell i les emocions superiors que l'acompanyen, tant en l'art com en altres activitats humanes. Per altra banda, l'exercici del pensament filosòfic sobre la bellesa i les seves mediacions estètiques proporciona un marc de recerca i reflexió crítica sobre les funcions expressives, representatives, reflexives i transformadores

de l'art, com també sobre la rellevància i influència actual de la cultura audiovisual i de la imatge, entenent-la no sols com a mitjà de transmissió d'idees, sinó també com a lloc propi de pensament i de la creació cultural.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CPSAA3.1, CC2, CC3, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Identificar problemes i formular preguntes sobre el fonament, valor i sentit de la realitat i l'existència humana, a partir de l'anàlisi i interpretació de textos i altres formes d'expressió filosòfica i cultural, per reconèixer la radicalitat i transcendència de tals qüestions, així com la necessitat d'afrontar-les per desenvolupar una vida reflexiva i conscient de si.

CA 1.1 Reconèixer la radicalitat i transcendència dels problemes filosòfics mitjançant el seu reconeixement, anàlisi i reformulació en textos i altres mitjans d'expressió, tant filosòfics com literaris, històrics, científics, artístics o relatius a qualsevol altre àmbit cultural.

- Reconèixer la radicalitat i transcendència dels problemes filosòfics a partir de l'anàlisi de les produccions de diferents àmbits d'expressió.
- Analitzar i reformular els problemes filosòfics a partir de textos diversos i d'altres mitjans d'expressió.
- Produir, per escrit i oralment, reflexions a partir de la comprensió dels problemes filosòfics nuclears.

CE 2 Cercar, gestionar, interpretar, produir i transmetre correctament informació relativa a qüestions filosòfiques, a partir de l'ús contrastat i segur de fonts, l'ús i anàlisi rigorosa d'aquestes i l'ús de procediments elementals de recerca i comunicació, per desenvolupar una actitud indagadora, autònoma, rigorosa i creativa en l'àmbit de la reflexió filosòfica.

CA 2.1 Demostrar un coneixement pràctic dels procediments elementals de la recerca filosòfica a través de tasques com la identificació de fonts fiables, la cerca eficient i segura d'informació i la correcta organització, anàlisi, interpretació, avaluació, producció i comunicació d'aquesta, tant digitalment com per mitjans més tradicionals.

- Demostrar un coneixement pràctic dels procediments elementals de la recerca filosòfica, a través de la lectura de textos i de la recerca bibliogràfica i digital.
- Cercar informació en relació amb les temàtiques, els problemes filosòfics, els autors i autores de la història, de manera eficient i segura.
- Identificar fonts fiables de dades.
- Organitzar, analitzar, interpretar, avaluar, produir i comunicar informació filosòfica digitalment i per a mitjans tradicionals.
- Analitzar models de procediments d'elaboració filosòfica per reproduir-los en la seva tasca.
- Utilitzar els procediments fiables en la recerca d'investigació i fer ús de les normes de citació.

CA 2.2 Desenvolupar una actitud indagadora, autònoma i activa en l'àmbit de la reflexió filosòfica, mitjançant el disseny, l'elaboració i la comunicació pública de productes originals, com ara treballs de recerca, dissertacions o comentaris de text.

- Indagar de forma autònoma i activa en l'àmbit de la reflexió filosòfica.
- Dissenyar, elaborar i comunicar públicament treballs de recerca, dissertacions o comentaris de text.

- Elaborar i estructurar la informació en processos de recerca per tal de desenvolupar produccions pròpies en diferents registres.

CE 3 Usar i valorar adequadament arguments i estructures argumentals, a partir de la seva anàlisi tant formal com informal, per produir i apreciar diferents tipus de discurs de manera rigorosa i evitar maneres dogmàtiques, fal·lacies i esbiaixades de sostenir opinions i hipòtesis.

CA 3.1 Produir i avaluar discursos argumentatius, orals i escrits, sobre qüestions i problemes filosòfics, demostrant un ús correcte de normes i pautes lògiques, retòriques i argumentatives.

- Conèixer i usar adequadament els mecanismes de l'argumentació: ús correcte de les normes i pautes lògiques i retòriques.
- Identificar els diferents tipus de discursos i evitar estructures argumentals fal·lacies i dogmàtiques.
- Produir i avaluar amb rigor discursos argumentatius sobre problemes filosòfics.

CA 3.2 Detectar i evitar maneres dogmàtiques, fal·lacies i esbiaixades de sostenir opinions i hipòtesis, explicant la naturalesa o mecanismes d'aquests biaixos i fal·làcies.

- Detectar opinions i hipòtesis dogmàtiques, fal·lacies o esbiaixades.
- Explicar els mecanismes de les fal·làcies i els biaixos argumentatius.

CA 3.3 Reconèixer la importància de la cooperació, el compromís amb la veritat, el respecte a la pluralitat i el rebuig de tota actitud discriminatòria o arbitrària, aplicant aquests principis a la pràctica argumentativa i al diàleg amb els altres.

- Aplicar a la pràctica de l'argumentació el compromís amb la veritat, el respecte a la pluralitat i el rebuig d'actituds discriminatòries i arbitràries.
- Dialogar amb una actitud cooperativa i seguint els principis propis de l'argumentació.
- Reconèixer espais de diàleg cooperatiu a la nostra societat on es puguin posar en pràctica el compromís amb la veritat i el respecte a la pluralitat.

CE 4 Practicar l'exercici del diàleg filosòfic de manera rigorosa, crítica, tolerant i empàtica, interioritzant les pautes ètiques i formals que aquest requereix, mitjançant la participació en activitats grupals i a través del plantejament dialògic de les qüestions filosòfiques, per promoure el contrast i intercanvi d'idees i l'exercici d'una ciutadania activa i democràtica.

CA 4.1 Promoure el contrast i intercanvi d'idees i la pràctica d'una ciutadania activa i democràtica a través de la participació en activitats grupals i l'exercici del diàleg racional, respectuós, obert, constructiu i compromès amb la recerca de la veritat, sobre qüestions i problemes filosòficament rellevants.

- Participar en activitats grupals contrastant i intercanviant idees i practicant una ciutadania activa i democràtica.
- Valorar i aplicar la pràctica d'una ciutadania activa i democràtica com un element clau en la recerca de la veritat.
- Dialogar sobre qüestions i problemes filosòficament rellevants de forma racional, respectuosa i constructiva.

CE 5 Reconèixer el caràcter plural de les concepcions, idees i arguments entorn de cadascun dels problemes fonamentals de la filosofia, mitjançant l'anàlisi crítica de diverses tesis rellevants respecte a aquests, per generar una concepció complexa i no dogmàtica d'aquestes qüestions i idees i una actitud oberta, tolerant, amb capacitat de consens i compromesa amb la resolució racional i pacífica dels conflictes.

CA 5.1 Generar una concepció complexa i no dogmàtica dels problemes filosòfics mitjançant l'anàlisi crítica de tesis filosòfiques diferents i oposades entorn d'aquests.

- Analitzar críticament tesis diverses sobre els diferents problemes filosòfics.
- Concebre de forma complexa i no dogmàtica els problemes filosòfics.

- Analitzar i valorar tesis oposades per desenvolupar una actitud tolerant i la capacitat de consens.

- Identificar, visibilitzar i explicar idees, valors i concepcions de la realitat que han estat històricament silenciades, relegades o ocultades.

CA 5.2 Comprendre i exposar diferents tesis i teories filosòfiques com a moments d'un procés dinàmic i sempre obert de reflexió i diàleg, a través de l'anàlisi comparativa dels arguments, principis, metodologies i enfocaments d'aquestes tesis i teories.

- Analitzar les tesis i teories filosòfiques com a moments d'un procés dinàmic i des d'una perspectiva global.
- Comparar les metodologies i enfocaments de les teories filosòfiques en la perspectiva d'un procés obert de reflexió i diàleg.
- Investigar en relació amb les teories filosòfiques contemporànies i comprendre el seu paper dins de la tradició filosòfica.

CE 6 Comprendre les principals idees i teories filosòfiques dels més importants pensadors i pensadores, mitjançant l'examen crític i dialèctic de les mateixes i dels problemes fonamentals als quals aquestes responen, per generar una concepció rigorosa i personal del que significa la filosofia, de la seva riquesa i influència cultural i històrica i de la seva aportació al patrimoni comú.

CA 6.1 Prendre consciència de la riquesa i influència del pensament filosòfic identificant i analitzant les principals idees i teories filosòfiques en textos o documents pertanyents a àmbits culturals, així com posant-les en relació amb experiències, accions o esdeveniments comuns i d'actualitat.

- Identificar la influència del pensament filosòfic en experiències, accions o esdeveniments comuns i d'actualitat.
- Analitzar la presència de les principals idees i teories filosòfiques en textos o documents de diferents àmbits.
- Valorar el pensament filosòfic com a eina per entendre el nostre present.

CA 6.2 Adquirir i demostrar un coneixement significatiu de les idees i teories filosòfiques d'alguns dels més importants pensadors i pensadores de la història, mitjançant la seva aplicació i l'anàlisi crítica en el context de la pràctica individual o col·lectiva de la indagació filosòfica.

- Aplicar el coneixement de les idees i teories filosòfiques en la pràctica de la recerca filosòfica, individual o col·lectivament.
- Analitzar críticament les idees i teories filosòfiques dels més importants pensadors i pensadores de la història.
- Formular preguntes i desenvolupar reflexions referides a la vida quotidiana des d'una perspectiva filosòfica.

CE 7 Adquirir una perspectiva global, sistèmica i transdisciplinària en el plantejament de qüestions fonamentals i d'actualitat, analitzant i categoritzant els seus múltiples aspectes, distingint el més substancial de l'accessori i integrant informació i idees de diferents àmbits disciplinaris, des de la perspectiva fonamental de la filosofia, per tractar problemes complexos de manera crítica, creativa i transformadora.

CA 7.1 Afrontar qüestions i temes complexos, de caràcter fonamental i d'actualitat, de manera interdisciplinària, sistèmica i creativa, utilitzant conceptes, idees i procediments provinents de diferents camps del saber i orientant-los i articulant-los críticament des d'una perspectiva filosòfica.

- Utilitzar conceptes, idees i procediments de diferents àmbits donant-los una orientació filosòfica.
- Articular críticament qüestions i problemes complexos de caràcter fonamental, amb una perspectiva filosòfica, mostrant creativitat, sistematicitat i interdisciplinarietat.

- Articular críticament qüestions i problemes complexos d'actualitat, amb una perspectiva filosòfica.

CE 8 Analitzar problemes ètics i polítics fonamentals i d'actualitat, mitjançant l'exposició crítica i dialèctica de diferents posicions filosòficament pertinents en la interpretació i resolució d'aquests, per desenvolupar el judici propi i l'autonomia moral amb una mirada igualitària, justa i amb perspectiva de gènere.

CA 8.1 Desenvolupar el propi judici i l'autonomia moral mitjançant l'anàlisi filosòfica de problemes ètics i polítics fonamentals i d'actualitat, considerant les diferents posicions en disputa i elaborant, argumentant, exposant i sotmetent al diàleg amb els altres les pròpies tesis sobre aquest tema des de el respecte i la flexibilitat.

- Analitzar filosòficament problemes ètics fonamentals i d'actualitat.
- Analitzar filosòficament problemes polítics i socials, fonamentals i d'actualitat.
- Argumentar entorn a diferents posicions en relació amb tesis ètiques i polítiques.
- Analitzar textos breus d' alguns dels filòsofs representants de les principals teoritzacions ètiques i sobre el desenvolupament moral de l' individu.
- Identificar la funció, característiques i principals interrogants de la Filosofia política, utilitzant amb rigor el vocabulari específic.
- Reflexionar, argumentant les seves pròpies idees, sobre las possibilitades del pensament utòpic.

CE 9 Desenvolupar la sensibilitat i la comprensió crítica de l'art i altres manifestacions i activitats amb valor estètic mitjançant l'exercici del pensament filosòfic sobre la bellesa i la creació artística, per contribuir a l'educació dels sentiments i al desenvolupament d'una actitud reflexiva respecte al llenguatge i sentit de les imatges.

CA 9.1 Generar un adequat equilibri entre l'aspecte racional i l' emotiu en la consideració dels problemes filosòfics, especialment els referits a l'àmbit de l'estètica, a través de la reflexió expressa entorn de l'art i a altres activitats o experiències amb valor estètic i l'anàlisi del paper de les imatges i el llenguatge audiovisual en la cultura contemporània.

- Reflexionar entorn de l'art i les diferents activitats i experiències estètiques.
- Analitzar críticament el paper de les imatges i el llenguatge audiovisual en la cultura contemporània.
- Identificar i descriure les característiques que fan que una creació sigui considerada una manifestació artística.
- Argumentar la relació entre els productes artístics i el pensament crític i analitzar el seu paper transformador de la societat.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LA FILOSOFIA I L'ÉSSER HUMÀ

1. La reflexió filosòfica entorn de la pròpia filosofia

- Característiques i concepcions del saber filosòfic. Breu recensió històrica de la filosofia. Les divisions tradicionals de la filosofia i les àrees actuals de recerca. Vigència i utilitat de la filosofia: la importància de filosofar entorn dels reptes del s. XXI.
- La filosofia en relació amb altres camps del saber i l'activitat humana.
- Mètodes i eines bàsics del filòsof: l'ús i anàlisi crítica de fonts; la comprensió i interpretació de documents filosòfics; la identificació de problemes filosòfics en altres àmbits de la cultura; el pensament i el diàleg argumentatiu; la recerca i la dissertació filosòfica.

- La discriminació social, de gènere, cultura i edat en la tradició filosòfica.
2. L'ésser humà com a subjecte i objecte de l'experiència filosòfica
- La filosofia i l'existència humana.
- El debat sobre la gènesi i definició de la naturalesa humana: especificitat natural i condicionants històrics i culturals. Concepcions filosòfiques de l'ésser humà.
- Les implicacions filosòfiques de l'evolució. La dialèctica naturalesa-cultura en el procés d'antropogènesi.
- L'estructura psicosomàtica de la personalitat: sensibilitat, emotivitat, desitjos i volició, les facultats cognitives. Consciència i llenguatge.

B. CONEIXEMENT I REALITAT**1. El problema filosòfic del coneixement i la veritat**

- El coneixement: definició, possibilitat i límits. Teories de la veritat. La desinformació i el fenomen de la «postveritat».
- Les teories del coneixement: formes de racionalisme, empirisme i altres teories.
- El raonament i l'argumentació. L'argumentació informal. Nocions de lògica formal. La detecció de fal·làcies i biaixos cognitius.
- El saber científic: definició, demarcació i metodologies científiques. La filosofia de la ciència: naturalesa, problemes i límits del coneixement científic.
- Altres maneres de saber: el problema del saber metafísic; les creences religioses; la raó poètica; el saber comú.
- La dimensió social i política del coneixement. Coneixement, poder i interès. La tecnociència contemporània. El paper de la dona en la ciència i en els altres sabers.

2. La qüestió de la naturalesa última de la realitat

- El problema del real. Aparença i realitat. La qüestió de les realitats virtuals.
- Unitat i pluralitat. Categories i maneres de ser. Entitats físiques i objectes ideals: el problema dels universals.
- El problema ment-cos. La filosofia de la ment i el debat entorn de la intel·ligència artificial.
- El problema filosòfic del temps i el canvi. El problema del determinisme. Necessitat, atzar i llibertat.
- El problema filosòfic de l'existència de Déu. Teisme, ateisme i agnosticisme.

C. ACCIÓ I CREACIÓ**1. L'acció humana: filosofia ètica i política**

- El problema ètic: com hem d'actuar. Ser i haver de ser. La deliberació moral. Les condicions del judici i el diàleg ètic.
- La possibilitat d'una ètica racional. Cognitivisme i emotivisme. El debat entorn del relativisme moral. El repte d'una ètica universal de mínims.
- Les principals respostes al problema ètic: ètiques conseqüencialistes, ètiques del deure i ètiques de la virtut. La moral amoral de Nietzsche. Ètiques de la cura. Ètica mediambiental. Ètiques aplicades.
- Els drets humans: el seu gènesi, legitimitat i vigència actual. Les diferents generacions de drets humans.
- Grans qüestions ètiques del nostre temps: la desigualtat i la pobresa; la igualtat efectiva de drets entre homes i dones; la guerra, el terrorisme i altres formes de violència; els drets de la infància; la discriminació i el respecte a les minories; els problemes ecosocials i mediambientals; els drets dels animals.

- L'home com a ésser social. Definició del polític. Legalitat i legitimitat. La qüestió filosòfica de la justícia.
- El fonament de l'organització social i del poder polític. Teories de l'origen sobrenatural versus teories contractualistes. La reflexió filosòfica entorn de la democràcia.
- El diàleg entorn dels principis polítics fonamentals: igualtat i llibertat; individu i Estat; treball, propietat i distribució de la riquesa. El debat polític contemporani: liberalisme, utilitarisme i comunitarisme.
- Ideals, utopies i distopies. Els moviments socials i polítics. El feminisme i la perspectiva de gènere en la filosofia.
2. La reflexió filosòfica entorn de la creació artística
- Definició, àmbits i problemes de l'estètica: art, bellesa i gust. La relació de l'estètic amb altres àmbits de la cultura. Ètica i estètica. El paper polític de l'art.
- Teories clàssiques i modernes sobre la bellesa i l'art. Teories i problemes estètics contemporanis. La reflexió entorn de la imatge i la cultura audiovisual.
- L'estètica filosòfica i la capacitat simbòlica de l'ésser humà. L'art com a instrument de comprensió i expressió simbòlica de la realitat.
- El sentiment, l'experiència i el judici estètic. La bellesa. Creació artística i societat. L'art com a crítica de la realitat.
- La filosofia i l'art. La filosofia i la literatura. La filosofia i la música.

Física

La física, com a disciplina que estudia la naturalesa, s'encarrega d'entendre i descriure l'univers, des dels fenòmens que es produeixen en el microcosmos fins aquells que es donen en el macrocosmos. La matèria, l'energia i les interaccions es comporten de manera diferent en les diferents situacions, la qual cosa fa que els models, principis i lleis de la física que els alumnes han d'aplicar per explicar la naturalesa hagin d'ajustar-se a l'escala de treball i al fet que les respostes que trobin seran sempre aproximades i condicionades pel context. Resulta adequat que els alumnes i les alumnes percebin la física com una ciència que evoluciona i reconeguin també que els coneixements que implica la relacionen íntimament amb la tecnologia, la societat i el medi ambient. Tot això converteix la física en una ciència indispensable per a la formació individual de cada estudiant de la modalitat de ciències i tecnologia, ja que li permet formar part activa d'una ciència en construcció a partir de l'anàlisi de la seva evolució històrica i de les destreses que adquireix per observar, explicar i demostrar els fenòmens naturals.

D'altra banda, amb l'ensenyament d'aquesta matèria es pretén desmitificar que la física sigui una cosa complexa i mostrar que molts dels fenòmens que ocorren en el dia a dia poden comprendre's i explicar-se a través de models i lleis físiques accessibles. Aconseguir que resulti interessant l'estudi d'aquests fenòmens contribueix a formar una ciutadania crítica i amb una base científica adequada. La física està present en els avenços tecnològics que faciliten un millor desenvolupament econòmic de la societat, que actualment prioritza la sostenibilitat i cerca solucions als greus problemes ambientals. La contínua innovació impulsa aquest desenvolupament tecnològic i els alumnes, que poden formar part de la comunitat científica, han de posseir les competències per contribuir als coneixements, destreses i actituds que porta associats. Fomentar en l'estudiant la curiositat pel funcionament i el coneixement de la naturalesa és el punt de partida per aconseguir uns assoliments que contribuïran de manera positiva en la societat.

El disseny de la matèria parteix de les competències específiques, el desenvolupament de les quals permet als alumnes adquirir coneixements, destreses i actituds científiques avançades. Les competències no es refereixen exclusivament a elements de la física, sinó que també fan referència a elements transversals que juguen un paper important en la completa formació dels alumnes. En el procés no ha d'oblidar-se el caràcter experimental d'aquesta ciència, per això es proposa la utilització de metodologies i eines experimentals, entre elles la formulació matemàtica de les lleis i principis, els instruments de laboratori i les eines tecnològiques que poden facilitar la comprensió dels conceptes i fenòmens. D'altra banda, les competències també pretenen fomentar el treball en equip i els valors socials i cívics per aconseguir persones compromeses que utilitzin la ciència per a la formació permanent al llarg de la vida, el desenvolupament mediambiental, el bé comunitari i el progrés de la societat.

Els coneixements, destreses i actituds bàsiques que han adquirit els alumnes en l'etapa d'educació secundària obligatòria i en el primer curs de batxillerat han creat en ells una estructura competencial sobre la qual consolidar i construir els sabers científics que aporta la física en aquest curs. Els diferents blocs de sabers bàsics de la matèria de Física de batxillerat s'enfoquen a relacionar i completar als dels ensenyaments d'etapes anteriors, de manera que els alumnes puguin adquirir una percepció global de les diferents línies de treball en física i de les seves molt diverses aplicacions. Encara que apareguin presentats d'aquesta manera, en realitat l'ordenació dels blocs no respon a una seqüència establerta perquè els professors puguin treballar d'acord amb la temporalització més adequada per a les necessitats del cada grup concret.

Els dos primers blocs fan referència a la teoria clàssica de camps. En el primer d'ells s'abasten els coneixements, destreses i actituds referits a l'estudi del camp gravitatori. En ell es presenten, emprant les eines matemàtiques adequades, les interaccions que es generen entre partícules massives i, en relació amb alguns dels coneixements de cursos anteriors, la seva mecànica, la seva energia i els principis de conservació. A continuació, el segon bloc comprèn els sabers sobre

electromagnetisme. Descriu els camps elèctric i magnètic, tant estàtics com variables en el temps i les seves característiques i aplicacions tecnològiques, biosanitàries i industrials.

El bloc següent es refereix a vibracions i ones, considera el moviment oscil·latori com a generador de perturbacions i la propagació d'aquest en l'espai-temps a través d'un moviment ondulatori. Finalment, presenta la conservació d'energia en les ones i l'aplicació en exemples concrets com són les ones sonores i les ones electromagnètiques, la qual cosa obre l'estudi dels processos propis de l'òptica física i l'òptica geomètrica.

Amb l'últim bloc es mostra el panorama general de la física del present i del futur. S'exposen els coneixements, destreses i actituds de la física quàntica i de la física de partícules. Sota els principis fonamentals de la física relativista, aquest bloc inclou models que expliquen la constitució de la matèria i els processos que ocorren quan s'estudia ciència a nivell microscòpic. Aquest bloc permetrà als alumnes aproximar-se a les fronteres de la física i obrirà la seva curiositat —el millor motor per a l'aprenentatge— en veure que encara queden moltes preguntes per resoldre i molts reptes que han de ser atesos des de la recerca i el desenvolupament d'aquesta ciència.

Per completar l'aprenentatge competencial d'aquesta matèria, el currículum presenta els criteris d'avaluació. En referir-se directament a les competències específiques, aquests avaluen el progrés competencial dels alumnes de manera significativa, pretenent una avaluació que vagi més enllà d'abocar íntegrament continguts teòrics o resultats justifiquen el saber útil sobre situacions concretes de la naturalesa, és a dir, van encaminades a l'adquisició d'estratègies i eines per a la resolució de problemes com a element clau de l'aprenentatge significatiu. La integració d'aprenentatges en un context global permet així que el desenvolupament científic dels alumnes contribueixi en la seva avaluació.

Amb aquesta matèria se cerca, en definitiva, que els alumnes i alumnes generin curiositat per la recerca de les ciències i es formin per satisfer les demandes socials, tecnològiques i industrials que ens ofereixen el present i el futur pròxim, sense perdre la perspectiva del punt de vista mediambiental i de justícia social.

Competències específiques

CE 1 Utilitzar les teories, principis i lleis que regeixen els processos físics més importants, considerant-ne la base experimental i desenvolupament matemàtic en la resolució de problemes, per reconèixer la física com una ciència rellevant implicada en el desenvolupament de la tecnologia, l'economia, la societat i de la sostenibilitat ambiental.

Utilitzar els principis, lleis i teories de la física requereix d'un ampli coneixement dels seus fonaments teòrics. Comprendre i descriure, a través de l'experimentació o la utilització de desenvolupaments matemàtics, les interaccions que es produeixen entre cossos i sistemes en la naturalesa permet, al seu torn, desenvolupar el pensament científic per a construir nou coneixement aplicat a la resolució de problemes en diferents contextos en els quals intervé la física. Això implica apreciar la física com un camp del saber amb importants implicacions en la tecnologia, l'economia, la societat i la sostenibilitat ambiental.

D'aquesta forma, a partir de la comprensió de les implicacions de la física en altres camps de la vida quotidiana, s'aconsegueix formar-se una opinió fonamentada sobre les situacions que afecten cada context, la qual cosa és necessari per desenvolupar el pensament crític i l'actitud adequada per contribuir al progrés a través del coneixement científic adquirit, mitjançant l'aportació de solucions sostenibles.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM2, STEM3, CD5.

CE 2 Adoptar els models, teories i lleis acceptats de la física com a base d'estudi dels sistemes naturals i predir la seva evolució per inferir solucions generals als problemes quotidians

relacionats amb les aplicacions pràctiques demandades per la societat en el camp tecnològic, industrial i biosanitari.

L'estudi de la física, com a ciència de la naturalesa, ha de proveir la competència per analitzar fenòmens que es produeixen en l'entorn natural. Per a això, és necessari adoptar els models, teories i lleis que formen els pilars fonamentals d'aquest camp de coneixement i que al seu torn permeten predir l'evolució dels sistemes i objectes naturals. Al mateix temps, aquesta adopció es produeix quan es relacionen els fenòmens observats en situacions quotidianes amb els fonaments i principis de la física.

Així, a partir de l'anàlisi de diverses situacions particulars s'aprèn a inferir solucions generals als problemes quotidians, que poden redundar en aplicacions pràctiques necessàries per a la societat i que donaran lloc a productes i beneficis a través del desenvolupament del camp tecnològic, industrial o biosanitari.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM2, STEM5, CPSAA2, CC4.

CE 3 Utilitzar el llenguatge de la física amb la formulació matemàtica dels seus principis, magnituds, unitats, equacions, etc., per establir la comunicació adequada entre diferents comunitats científiques i com a eina fonamental en la recerca.

El desenvolupament d'aquesta competència específica pretén traslladar als alumnes un conjunt de criteris per a l'ús de formalismes amb base científica, amb la finalitat de poder plantejar i discutir adequadament la resolució de problemes de física i discutir les seves aplicacions en el món que els envolta. A més, es pretén que valorin la universalitat del llenguatge matemàtic i la seva formulació per a intercanviar plantejaments físics i les seves resolucions en diferents entorns i mitjans.

Integrar els alumnes en la participació col·laborativa amb la comunitat científica requereix d'un codi específic, rigorós i comú que assegurï la claredat dels missatges que s'intercanvien entre els seus membres. De la mateixa manera, amb aquesta competència específica es pretén atendre la demanda dels avenços tecnològics tenint en compte la conservació del medi ambient.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, STEM1, STEM4, CD3.

CE 4 Utilitzar de manera autònoma, eficient, crítica i responsable recursos en diferents formats, plataformes digitals d'informació i de comunicació en el treball individual i col·lectiu per al foment de la creativitat mitjançant la producció i l'intercanvi de materials científics i divulgatius que facilitin acostar la física a la societat com un camp de coneixements accessible.

Entre les destreses que han d'adquirir-se en els nous contextos d'ensenyament i aprenentatge actuals es troba la d'utilitzar plataformes i entorns virtuals d'aprenentatge. Aquestes plataformes serveixen de repositori de recursos i materials de diferent tipus i en diferent format i són útils per a l'aprenentatge de la física, com també mitjans per a l'aprenentatge individual i social. És necessari, doncs, utilitzar aquests recursos de manera autònoma i eficient per a facilitar l'aprenentatge autoregulat i, alhora, ser responsable en les interaccions amb altres estudiants i amb els professors.

Al mateix temps, la producció i l'intercanvi de materials científics i divulgatius permeten acostar la física de manera creativa a la societat i presentar-la com un camp de coneixements accessible.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM3, STEM5, CD1, CD3, CPSAA4.

CE 5 Aplicar tècniques de treball i indagació pròpies de la física, com també l'experimentació, el raonament lògic matemàtic i la cooperació en la resolució de problemes i la interpretació de situacions relacionades, per posar en valor el paper de la física en una societat basada en valors ètics i sostenibles.

Les ciències de la naturalesa tenen un caràcter experimental intrínsec. Un dels principals objectius de qualsevol d'aquestes disciplines científiques és l'explicació dels fenòmens naturals, la qual cosa permet formular teories i lleis per a la seva aplicació en diferents sistemes. El cas de la física no és diferent i és rellevant traslladar als alumnes la curiositat pels fenòmens que succeeixen en el seu

entorn i en diferents escales. Hi ha processos físics quotidians que són reproduïbles fàcilment i poden ser explicats i descrits amb base en els principis i lleis de la física. També hi ha processos que, fins i tot no sent reproduïbles, estan presents en l'entorn natural de forma generalitzada i gràcies als laboratoris virtuals es poden simular per aproximar-se més fàcilment a estudiar-los.

El treball experimental constitueix un conjunt d'etapes que fomenten la col·laboració i l'intercanvi d'informació, ambdues molt necessàries en els camps de recerca actuals. Per a això, s'ha de fomentar en el seu desenvolupament l'experimentació i estimació dels errors, la utilització de diferents fonts documentals en diversos idiomes i l'ús de recursos tecnològics. Finalment, s'ha de plasmar la informació en informes que recullin tot aquest procés, la qual cosa permetria als estudiants formar, en un futur, part de la comunitat científica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, CPSAA3.2, CC4, CE3.

CE 6 Reconèixer i analitzar el caràcter multidisciplinari de la física, considerant el seu rellevant recorregut històric i les seves contribucions a l'avenç del coneixement científic com un procés en contínua evolució i innovació, per establir les bases de coneixement i relació amb altres disciplines científiques.

La física constitueix una ciència profundament implicada en diferents àmbits de les nostres vides quotidianes i que, per tant, forma part clau del desenvolupament científic, tecnològic i industrial. L'adequada aplicació dels seus principis i lleis permet la resolució de diversos problemes basats en els mateixos coneixements i l'aplicació de plantejaments similars als estudiats en diverses situacions mostra la universalitat d'aquesta ciència.

Els coneixements i aplicacions de la física formen, juntament amb els d'altres ciències com les matemàtiques o la tecnologia, un sistema simbiòtic les aportacions del qual es beneficien mútuament. La necessitat de formalitzar experiments per verificar els estudis implica un incentiu en el desenvolupament tecnològic i viceversa, el progrés de la tecnologia il·lumina nous descobriments que necessiten explicació a través de les ciències bàsiques com la física. La col·laboració entre diferents comunitats científiques expertes en diverses disciplines és imprescindible en tot aquest desenvolupament.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM2, STEM5, CPSAA5, CE1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Utilitzar les teories, principis i lleis que regeixen els processos físics més importants, considerant la base experimental i desenvolupament matemàtic en la resolució de problemes, per reconèixer la física com una ciència rellevant implicada en el desenvolupament de la tecnologia, l'economia, la societat i de la sostenibilitat ambiental.

CA 1.1 Reconèixer la rellevància de la física en el desenvolupament de la ciència, la tecnologia, l'economia, la societat i la sostenibilitat ambiental i emprar adequadament els fonaments científics relatius a aquests àmbits.

- Identificar i explicar la importància dels principis fonamentals que regeixen els processos físics més importants en el desenvolupament de la ciència, la tecnologia, l'economia, la societat i la sostenibilitat ambiental al llarg de la història.

CA 1.2 Resoldre problemes de manera experimental i analítica, utilitzant principis, lleis i teories de la física.

- Aplicar principis, lleis i teories de la física per resoldre problemes experimentals i analítics, amb precisió en l'ús de mètodes matemàtics i científics i fent servir eines tradicionals o digitals.

CE 2 Adoptar els models, les teories i les lleis acceptats de la física com a base d'estudi dels sistemes naturals i predir-ne l'evolució per inferir solucions generals als problemes quotidians relacionats amb les aplicacions pràctiques demandades per la societat en el camp tecnològic, industrial i biosanitari.

CA 2.1 Analitzar i comprendre l'evolució dels sistemes naturals amb l'ús de models, lleis i teories de la física.

- Aplicar models, lleis i teories de la física per analitzar i explicar l'evolució de sistemes naturals i els factors que hi intervenen.

CA 2.2 Inferir solucions a problemes generals a partir de l'anàlisi de situacions particulars i les variables de què depenen.

- Identificar variables i patrons en situacions concretes per extreure conclusions que siguin d'utilitat per plantejar solucions a problemes de caire general.

CA 2.3 Conèixer aplicacions pràctiques i productes útils per a la societat en el camp tecnològic, industrial i biosanitari, analitzant-los sobre la base dels models, les lleis i les teories de la física.

- Analitzar aplicacions pràctiques i productes útils per a la societat en els camps tecnològic, industrial i biosanitari, relacionant-los amb models, lleis i teories de la física i reflexionar sobre el seu impacte ètic i sostenible.

CE 3 Utilitzar el llenguatge de la física amb la formulació matemàtica dels seus principis, magnituds, unitats, equacions, etc., per establir una comunicació adequada entre diferents comunitats científiques i com una eina fonamental en la recerca.

CA 3.1 Aplicar els principis, lleis i teories científiques en l'anàlisi crítica de processos físics de l'entorn, com els observats i els publicats en diferents mitjans de comunicació, analitzant, comprenent i explicant les causes que els produeixen.

- Analitzar de manera crítica processos físics reals i comunicats en diversos formats, utilitzant els principis, lleis i teories científiques per explicar-ne les causes.

CA 3.2 Utilitzar de manera rigorosa les unitats de les variables físiques en diferents sistemes d'unitats, emprant correctament la seva notació i les seves equivalències, com també l'elaboració i interpretació adequada de gràfics que relacionen variables físiques, possibilitant una comunicació efectiva amb tota la comunitat científica.

- Utilitzar amb rigor el llenguatge físic i les eines matemàtiques pròpies de la física (equacions, unitats, xifres significatives, notació científica, etc.).
- Elaborar i interpretar de forma adequada gràfics que relacionen variables físiques per aconseguir una comunicació efectiva de tota la comunitat científica.

CA 3.3 Expressar de forma adequada els resultats i argumentar les solucions obtingudes en la resolució dels exercicis i problemes que es plantegen, tant a través de situacions reals o com ideals.

- Expressar de forma adequada els resultats i argumentant les solucions obtingudes en la resolució dels exercicis i problemes que es plantegen, tant a través de situacions reals o com ideals.

CE 4 Utilitzar de manera autònoma, eficient, crítica i responsable recursos en diferents formats, plataformes digitals d'informació i de comunicació en el treball individual i col·lectiu per al foment de la creativitat mitjançant la producció i l'intercanvi de materials científics i divulgatius que facilitin acostar la física a la societat com un camp de coneixements accessible.

CA 4.1 Consultar, elaborar i intercanviar materials científics i divulgatius en diferents formats amb altres membres de l'entorn d'aprenentatge, utilitzant de manera autònoma i eficient plataformes digitals.

- Utilitzar de manera autònoma i eficient plataformes digitals per consultar, crear i compartir materials científics i divulgatius en diferents formats per promoure l'intercanvi d'informació amb altres membres de l'entorn d'aprenentatge i fomentar la creativitat.

CA 4.2 Usar de manera crítica, ètica i responsable mitjans de comunicació digitals i tradicionals com a manera d'enriquir l'aprenentatge i el treball individual i col·lectiu.

- Utilitzar de manera crítica i ètica els mitjans de comunicació digitals i tradicionals per enriquir l'aprenentatge i el treball individual i col·lectiu.

CE 5 Aplicar tècniques de treball i indagació pròpies de la física, com també l'experimentació, el raonament logicomatemàtic i la cooperació, en la resolució de problemes i la interpretació de situacions relacionades, per posar en valor el paper de la física en una societat basada en valors ètics i sostenibles.

CA 5.1 Obtenir relacions entre variables físiques, mesurant i tractant les dades experimentals, determinant els errors i utilitzant sistemes de representació gràfica.

- Obtenir relacions entre variables físiques mesurant i tractant les dades experimentals, determinant els errors i utilitzant sistemes de representació gràfica.

CA 5.2 Reproduir en laboratoris, reals o virtuals, determinats processos físics modificant les variables que els condicionen, considerant els principis, lleis o teories implicats, generar l'informe corresponent amb format adequat incloent-hi argumentacions, conclusions, taules de dades, gràfiques i referències bibliogràfiques.

- Simular o reproduir processos físics en laboratoris, reals o virtuals, ajustant les variables segons els principis, lleis o teories físiques que s'apliquin i elaborar informes complets amb conclusions justificades, taules de dades, gràfics i referències bibliogràfiques.

CA 5.3 Valorar la física mitjançant el debat de forma fonamentada sobre els seus avenços i la implicació en la societat des del punt de vista de l'ètica i de la sostenibilitat.

- Debatre i reflexionar de manera fonamentada sobre els avenços de la física, analitzant-ne la contribució a la societat des d'una perspectiva ètica i sostenible.

CE 6 Reconèixer i analitzar el caràcter multidisciplinari de la física, considerant el seu rellevant recorregut històric i les seves contribucions a l'avenç del coneixement científic com un procés en contínua evolució i innovació, per establir les bases de coneixement i relació amb altres disciplines científiques.

CA 6.1 Identificar els principals avenços científics relacionats amb la física que han contribuït a la formulació de les lleis i teories acceptades actualment en el conjunt de les disciplines científiques, com les fases per a l'enteniment de les metodologies de la ciència, la seva evolució constant i la seva universalitat.

- Analitzar els principals avenços científics en física, identificant-ne les etapes, les metodologies utilitzades i la seva contribució a l'evolució i universalitat del coneixement científic.

CA 6.2 Reconèixer el caràcter multidisciplinari de la ciència, les contribucions d'unes disciplines en altres i establir relacions entre la física i la química, la biologia, la geologia o les matemàtiques.

- Establir connexions entre la física i altres disciplines científiques, com la química, la biologia o les matemàtiques, per destacar el caràcter multidisciplinari de la ciència i el seu impacte en l'avenç tecnològic i social.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. CAMP GRAVITATORI

Determinació, a través del càlcul vectorial, del camp gravitatori produït per un sistema de masses. Efectes sobre les variables cinemàtiques i dinàmiques d'objectes immersos en el camp

- Camp gravitatori. Intensitat de camp gravitatori creat per una massa. Relació amb l'acceleració de la gravetat dels planetes.

- Determinació, a través del càlcul vectorial, del camp gravitatori produït per un sistema de masses. Efectes sobre les variables cinemàtiques i dinàmiques d'objectes immersos en el camp.
- Determinació del treball del camp gravitatori (camp conservatiu) a partir de l'energia potencial gravitatòria i el potencial gravitatori.
- Línies de camp gravitatori i superfícies equipotencials.

Moment angular d'un objecte en un camp gravitatori: càlcul, relació amb les forces centrals i aplicació de la seva conservació en l'estudi del seu moviment

Energia mecànica d'un objecte sotmès a un camp gravitatori: deducció del tipus de moviment que té, càlcul del treball o els balanços energètics existents en desplaçaments entre diferents posicions, velocitats i tipus de trajectòries

- Energia mecànica d'un objecte sotmès a un camp gravitatori. Determinació del tipus de moviment d'un cos pel valor de l'energia mecànica. Càlcul del treball o els balanços energètics existents en desplaçaments entre diferents posicions, velocitats i tipus de trajectòries.
- Lleis que es verifiquen en el moviment planetari i extrapolació al moviment de satèl·lits i cossos celestes. Llei de Gravitació Universal: estudi de la força gravitatòria com a força central i conservativa. Lleis de Kepler: relació amb la Llei de Gravitació Universal i amb la conservació del moment angular. Aplicació de les lleis a problemes de càlcul per a l'estudi de moviment orbital de planetes, satèl·lits i altres cossos celestes.
- Introducció a la cosmologia i l'astrofísica com a aplicació del camp gravitatori. Implicació de la física en l'evolució d'objectes astronòmics, del coneixement de l'univers i repercussió de la recerca en aquests àmbits en la indústria, la tecnologia, l'economia i en la societat. Valoració de les aportacions d'institucions i observatoris de les Illes Balears.

B. CAMP ELECTROMAGNÈTIC

- Camps elèctric i magnètic: tractament vectorial, determinació de les variables cinemàtiques i dinàmiques de càrregues elèctriques lliures en presència d'aquests camps. Fenòmens naturals i aplicacions tecnològiques en què s'aprecien aquests efectes.
- Energia d'una distribució de càrregues estàtiques: magnituds que es modifiquen i que romanen constants amb el desplaçament de càrregues lliures entre punts de potencial elèctric diferent.
- Camp elèctric. Llei de Coulomb. Estudi de la força elèctrica com a força central i conservativa. Determinació, a través del càlcul vectorial, del camp elèctric produït per un sistema de càrregues. Determinació del treball del camp elèctric (camp conservatiu) a partir de l'energia potencial elèctrica i el potencial elèctric. Línies de camp elèctric i superfícies equipotencials. Moviment de partícules carregades en un camp elèctric. Efectes sobre les variables cinemàtiques i dinàmiques de càrregues lliures dins del camp. Magnituds que es modifiquen i que romanen constants amb el desplaçament de càrregues lliures entre punts de potencial elèctric diferent. Intensitat del camp elèctric creat per distribucions de càrregues contínues: càlcul i interpretació del flux de camp elèctric. Aplicació a conductors esfèrics. Aplicacions del camp elèctric a l'estudi de fenòmens naturals i aplicacions tecnològiques.
- Camp magnètic. Camp magnètic creat per imants i pel moviment de càrregues (experiment d'Oersted). Representació de les línies de camp magnètic (imants, camp magnètic terrestre, etc.). Camps magnètics generats per fils amb corrent elèctric en diferents configuracions geomètriques: rectilinis, espires, solenoides o toroides.
- Efecte del camp magnètic sobre càrregues lliures en moviment. Estudi dels seus efectes sobre les magnituds cinemàtiques i dinàmiques. Aplicacions a l'estudi de fenòmens naturals i aplicacions tecnològiques.
- Inducció electromagnètica. Flux magnètic. Lleis de Faraday-Henry i de Lenz.

- Generació de la força electromotriu: funcionament de motors, generadors i transformadors a partir de sistemes en què es produeix una variació del flux magnètic.

C. VIBRACIONS I ONES

- Moviment oscil·latori (MHS). Variables cinemàtiques d'un cos oscil·lant. Representació gràfica. Energia cinètica i potencial del moviment harmònic simple. Conservació de l'energia en aquests sistemes.
- Moviment ondulatori: gràfiques d'oscil·lació en funció de la posició i del temps, equació d'ona que el descriu i relació amb el moviment harmònic simple. Diferents tipus de moviments ondulatoris en la naturalesa.
- Moviment ondulatori (ones). Concepte d'ona i tipus d'ona. Exemples d'ones a la naturalesa. Equació matemàtica d'una ona harmònica i relació amb el moviment harmònic simple. Gràfiques d'oscil·lació en funció de la posició i del temps. Propagació de les ones i fenòmens ondulatoris. Situacions i contextos naturals en els quals es posen de manifest diferents fenòmens ondulatoris i aplicacions. Ones sonores i les seves qualitats: nivell d'intensitat sonora. Canvis en les propietats de les ones sonores en funció del desplaçament de l'emissor i receptor (efecte Doppler).
- Naturalesa de la llum: controvèrsies i debats històrics. La llum com a ona electromagnètica. Espectre electromagnètic.
- Llum i òptica geomètrica. Evolució històrica de les teories interpretatives de la llum. La llum com a ona electromagnètica: l'espectre electromagnètic. Propagació de la llum entre mitjans amb diferent índex de refracció: llei de Snell, angle límit i reflexió total.
- Formació d'imatges en diferents sistemes òptics: miralls plans i esfèrics i lents primes. Determinació gràfica i analítica d'imatges seguint el criteri europeu o DIN. Aplicacions: cristal·lí, lupa, telescopi, etc.

D. FÍSICA RELATIVISTA, QUÀNTICA, NUCLEAR I DE PARTÍCULES

- Principis fonamentals de la relativitat especial i les seves conseqüències. Experiment de Michelson i Morley.
- Postulats d'Einstein de la relativitat especial. Contracció de la longitud i dilatació del temps. Energia i massa relativistes.
- Principis de física quàntica. Dualitat ona-còrpuscle i quantització. Hipòtesi de De Broglie i de Planck. Efecte fotoelèctric. Principi d'incertesa formulat sobre la base del temps i l'energia.
- Principis de física de partícules. Model estàndard en la física de partícules. Classificacions de les partícules fonamentals. Les interaccions fonamentals com a processos d'intercanvi de partícules (bosons). Acceleradors de partícules.
- Nuclis atòmics i estabilitat d'isòtops. Radioactivitat natural i altres processos nuclears. Aplicacions en els camps de l'enginyeria, la tecnologia i la salut.
- Principis de física nuclear. Radioactivitat natural i altres processos nuclears. Tipus de radiacions i desintegració radioactiva. Nucli atòmic i estabilitat d'isòtops. Cinètica de la desintegració radioactiva. Riscs i aplicacions en els camps de l'enginyeria, la tecnologia i la salut.

Física i Química

El batxillerat és una etapa de grans reptes per als alumnes, no sols per la necessitat d'afrontar els canvis propis del desenvolupament maduratiu dels adolescents d'aquesta edat, sinó també perquè en aquesta etapa educativa els aprenentatges adquireixen un caràcter més profund, amb la finalitat de satisfer la demanda de preparació dels alumnes suficient per a la vida i per als estudis posteriors. Els ensenyaments de física i química en batxillerat augmenten la formació científica que els alumnes ha adquirit al llarg de l'educació secundària obligatòria i contribueixen de manera activa al fet que cada estudiant adquireixi amb això una base cultural científica rica i de qualitat que li permeti desenvolupar-se amb desimboltura en una societat que demanda perfils científics i tècnics per a la recerca i per al món laboral.

La separació dels ensenyaments del batxillerat en modalitats possibilita una especialització dels aprenentatges que configura definitivament el perfil personal i professional de cada alumne. Aquesta matèria té com a finalitat aprofundir en les competències que s'han desenvolupat durant tota l'educació secundària obligatòria i que ja formen part del bagatge cultural científic dels alumnes, encara que el seu caràcter de matèria de modalitat li confereix també un matís de preparació per als estudis superiors d'aquells estudiants que vulguin triar la formació científica avançada en el curs següent, en el qual física i química es desdoblarà en dues matèries diferents, una per a cada disciplina científica.

L'enfocament STEM que es pretén atorgar a la matèria de Física i Química en tot l'ensenyament secundari i en el batxillerat prepara els alumnes de forma integrada en les ciències per afrontar un avenç que s'orienta a la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible. Molts alumnes exerciran probablement professions que encara no existeixen en el mercat laboral actual, per la qual cosa el currículum d'aquesta matèria és obert i competencial i té com a finalitat no tan sols contribuir a aprofundir en l'adquisició de coneixements, destreses i actituds de la ciència, sinó també encaminar els alumnes a dissenyar el seu perfil personal i professional, d'acord amb el que seran les seves preferències per al futur. Per a això, el currículum de Física i Química de primer de batxillerat es dissenya partint de les competències específiques de la matèria, com a eix vertebrador de la resta dels elements curriculars. Això organitza el procés d'ensenyament i aprenentatge i dota a tot el currículum d'un caràcter eminentment competencial.

A partir de les competències específiques, aquest currículum presenta els criteris d'avaluació. Es tracta d'evitar l'avaluació exclusiva de conceptes, per la qual cosa els criteris d'avaluació estan referits a les competències específiques. Per a la consecució dels criteris d'avaluació, el currículum de Física i Química de primer de batxillerat organitza en blocs els sabers bàsics, que són els coneixements, destreses i actituds que s'han d'adquirir al llarg del curs, cercant la continuïtat i ampliació dels de l'etapa anterior però que, a diferència d'aquesta, no inclouen un bloc específic de sabers comuns de les destreses científiques bàsiques, perquè es treballen de manera transversal en tots els blocs.

El primer bloc dels sabers bàsics recull l'estructura de la matèria i de l'enllaç químic, la qual cosa és fonamental per a la comprensió dels coneixements en aquest curs i el següent, no tan sols en les matèries de Física i de Química sinó també en altres disciplines científiques que se suporten en aquests continguts, com la Biologia.

A continuació, el bloc de reaccions químiques proporciona als alumnes un nombre d'eines més gran per a la realització de càlculs estequiomètrics avançats i càlculs en general amb sistemes fisicoquímics importants, com les dissolucions i els gasos ideals.

Els sabers bàsics propis de química acaben amb el bloc sobre química orgànica, que es va introduir en l'últim curs de l'educació secundària obligatòria, que es presenta en aquesta etapa amb una major profunditat incloent les propietats generals dels composts del carboni i la seva nomenclatura.

Això prepararà els estudiants per afrontar en el curs següent com és l'estructura i reactivitat d'aquests, d'importància evident en molts àmbits de la nostra societat actual com, per exemple, la síntesi de fàrmacs i de polímers.

Els sabers de física comencen amb el bloc de cinemàtica. Per aconseguir un nivell de significació major en l'aprenentatge respecte a l'etapa anterior, aquest bloc es presenta des d'un enfocament vectorial, de manera que la càrrega matemàtica d'aquesta unitat s'adeqüi als requeriments del desenvolupament maduratiu dels alumnes; a més, comprèn un nombre més gran de moviments que els permet ampliar les perspectives d'aquesta branca de la mecànica.

Igual d'important és conèixer quines són les causes del moviment, per això el bloc següent presenta els coneixements, destreses i actituds corresponents a l'estàtica i a la dinàmica. Aprofitant l'enfocament vectorial del bloc anterior, els alumnes apliquen aquesta eina per descriure els efectes de les forces sobre partícules i sobre sòlids rígids pel que fa al moment que produeix una força, amb la deducció de quines són les causes en cada cas. El fet de centrar aquest bloc en la descripció analítica de les forces i els seus exemples i no en el cas particular de les forces centrals, que s'inclouen en física de segon de batxillerat, permet millor comprensió per establir les bases del coneixement significatiu.

Finalment, el bloc d'energia presenta els sabers com a continuïtat dels que es van estudiar en l'etapa anterior, aprofundeix més en el treball, la potència i l'energia mecànica i la seva conservació; com també en els aspectes bàsics de termodinàmica que els permeten entendre el funcionament de sistemes termodinàmics simples i les seves aplicacions més immediates. Tot això està encaminat a comprendre la importància del concepte d'*energia* en la nostra vida quotidiana i en relació amb altres disciplines científiques i tecnològiques.

El currículum de Física i Química per a primer de batxillerat es presenta com una proposta integradora que aferma les bases de l'estudi, posa de manifest l'aprenentatge competencial i desperta vocacions científiques entre els alumnes. Combinat amb una metodologia integradora STEM s'assegura l'aprenentatge significatiu dels alumnes, la qual cosa redunda en l'increment d'estudiants de disciplines científiques.

Competències específiques

CE 1 Resoldre problemes i situacions relacionats amb la física i la química, aplicant les lleis i teories científiques adequades, per comprendre i explicar els fenòmens naturals i evidenciar el paper d'aquestes ciències en la millora del benestar comú i en la realitat quotidiana.

Aplicar els coneixements científics adequats a l'explicació dels fenòmens naturals requereix la construcció d'un raonament científic que permeti la formació de pensaments d'ordre superior necessaris per a la construcció de significats, la qual cosa al seu torn redunda en la comprensió millor d'aquestes lleis i teories científiques en un procés de retroalimentació. Entendre d'aquesta manera els fenòmens fisicoquímics, implica comprendre les interaccions que es produeixen entre cossos i sistemes en la naturalesa, analitzar-les a la llum de les lleis i teories fisicoquímiques, interpretar els fenòmens que s'originen i utilitzar eines científiques per prendre i registrar dades i analitzar-les de manera crítica per a la construcció de nou coneixement científic.

El desenvolupament d'aquesta competència requereix el coneixement de les formes i procediments estàndard que s'utilitzen en la recerca científica del món natural i permet als alumnes, al seu torn, forjar una opinió informada en els aspectes que afecten la seva realitat pròxima per actuar amb sentit crític per millorar-la a través del coneixement científic adquirit. Així doncs, el desenvolupament d'aquesta competència específica permet detectar els problemes de l'entorn quotidià i de la realitat socioambiental global i tractar-los des de la perspectiva de la física i de la química, cercant solucions sostenibles que repercutixin en el benestar social comú.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM2, STEM5, CPSAA1.2.

CE 2 Raonar amb solvència, usant el pensament científic i les destreses relacionades amb el treball de la ciència, per aplicar-lo a l'observació de la naturalesa i l'entorn, a la formulació de preguntes i hipòtesis i a validar-les a través de l'experimentació, la indagació i la cerca d'evidències.

Els alumnes han de desenvolupar habilitats per observar des d'una òptica científica els fenòmens naturals i per plantejar-se les possibles explicacions a partir dels procediments que caracteritzen el treball científic, particularment en les àrees de la física i de la química. Aquesta competència específica contribueix a aconseguir l'acompliment d'investigar els fenòmens naturals a través de l'experimentació, la cerca d'evidències i el raonament científic, tot fent ús dels coneixements que els alumnes adquireixen en la formació. Les destreses que han adquirit en etapes anteriors els permet utilitzar a batxillerat la metodologia científica amb més rigor i obtenir conclusions i respostes de major abast i millor elaborades.

Els alumnes competents estableixen contínuament relacions entre allò merament acadèmic i les vivències de la seva realitat quotidiana, la qual cosa els permet trobar les relacions entre les lleis i les teories que aprenen i els fenòmens que observen en el món que els envolta. D'aquesta manera, les qüestions que plantegen i les hipòtesis que formulen estan elaborades d'acord amb coneixements fonamentats i posen en evidència les relacions entre les variables que estudien en termes matemàtics i les principals lleis de la física i la química. Així, les conclusions i explicacions que es proporcionen són coherents amb les teories científiques conegudes.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM2, CPSAA4, CE1.

CE 3 Manejar amb propietat i solvència el flux d'informació en els diferents registres de comunicació de la ciència com la nomenclatura de composts químics, l'ús del llenguatge matemàtic, l'ús correcte de les unitats de mesura i la seguretat en el treball experimental per produir i interpretar informació en diferents formats i a partir de fonts diverses.

Per aconseguir una formació científica completa dels alumnes és necessari adequar el nivell d'exigència en avaluar les seves destreses per a la comunicació científica. Per a això, el desenvolupament de la competència en aquesta etapa educativa pretén que els alumnes compenguin la informació que se'ls proporciona sobre els fenòmens fisicoquímics que ocorren en el món quotidià, sigui quin sigui el format en el qual se'ls proporcioni i produeixin informació nova amb correcció, veracitat i fidelitat, utilitzant correctament el llenguatge matemàtic, els sistemes d'unitats, les normes de la IUPAC i la normativa de seguretat dels laboratoris científics, amb la finalitat de reconèixer el valor universal del llenguatge científic en la transmissió de coneixement.

L'ús correcte del llenguatge científic universal i la soltesa a l'hora d'interpretar i produir informació de caràcter científic permeten a cada estudiant crear relacions constructives entre la física, la química i les altres disciplines científiques i no científiques que són pròpies d'altres àrees de coneixement que s'estudien en el batxillerat. A més, prepara els estudiants per establir també connexions amb la comunitat científica activa, preocupada per aconseguir la millora de la societat que repercuteixi en aspectes tan importants com la conservació del medi ambient i la salut individual i col·lectiva, la qual cosa dota a aquesta competència específica d'un caràcter essencial per a aquest currículum.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, STEM4, CD2.

CE 4 Utilitzar de manera autònoma, crítica i eficient plataformes digitals i recursos variats, tant per al treball individual com en equip, consultant i seleccionant informació científica veraç, creant materials en diversos formats i comunicant de manera efectiva en diferents entorns d'aprenentatge, per fomentar la creativitat, el desenvolupament personal i l'aprenentatge individual i social.

El desenvolupament de les competències científiques requereix l'accés a diversitat de fonts d'informació per a la selecció i utilització de recursos didàctics, tant tradicionals com digitals. En l'actualitat molts dels recursos necessaris per a l'ensenyament i l'aprenentatge de la física i la química poden trobar-se en diferents plataformes digitals de continguts, per la qual cosa el seu ús autònom facilita el desenvolupament de processos cognitius de nivell superior i propicia la

comprensió, l'elaboració de judicis, la creativitat i el desenvolupament personal. L'ús crític i eficient implica la capacitat de seleccionar, entre els diferents recursos existents, aquells que resulten veraçs i adequats per a les necessitats de formació, ajustats a les tasques que s'exerceixen i al temps disponible.

Al seu torn, és necessària l'autonomia, la responsabilitat i l'ús crític de les plataformes digitals i els diferents entorns d'aprenentatge com, per exemple, les eines de comunicació per al treball col·laboratiu mitjançant l'intercanvi d'idees i continguts —citant les fonts i respectant els drets d'autor—, a partir de documents en diferents formats de manera que s'afavoreixi l'aprenentatge social. Per a això, és necessari que els alumnes aprenguin a produir materials tradicionals o digitals que ofereixin un valor, no sols per a si mateixos, sinó també per a la resta de la societat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM3, CD1, CD3, CPSAA3.2, CE2.

CE 5 Treballar de manera col·laborativa en equips diversos, aplicant habilitats de coordinació, comunicació, emprenedoria i repartiment equilibrat de responsabilitats, per predir les conseqüències dels avenços científics i la seva influència sobre la salut pròpia i comunitària i sobre el desenvolupament mediambiental sostenible.

L'aprenentatge de la física i de la química, pel que fa a mètodes de treball, lleis i teories més importants i les relacions entre elles, la resta de les ciències i la tecnologia, la societat i el medi ambient, implica que els alumnes desenvolupin una actitud compromesa en el treball experimental i en el desenvolupament de projectes de recerca en equip, adoptin certes posicions ètiques i siguin conscients dels compromisos socials que s'infereixen d'aquestes relacions.

A més, el procés de formació en ciències implica el treball actiu integrat amb la lectura, l'escriptura, l'expressió oral, la tecnologia i les matemàtiques. El desenvolupament de totes aquestes destreses de manera integral té molt més sentit si es realitza en col·laboració dins d'un grup divers que respecti les diferències de gènere, orientació, ideologia, etc., en el qual formen part no sols la cooperació, sinó també la comunicació, el debat i el repartiment consensuat de responsabilitats. Les idees que es plantegen en el treball d'aquests equips són validades a través de l'argumentació i és necessari l'acord comú perquè el col·lectiu les accepti, igual que succeeix en la comunitat científica, en la qual el consens és un requisit per a l'acceptació universal de les noves idees, experiments i descobriments. No s'han d'oblidar, d'altra banda, els avantatges de desenvolupar el treball col·laboratiu per la interdependència positiva entre els membres de l'equip, la complementarietat, la responsabilitat compartida, l'avaluació grupal, etc., que es fomenten a través del desenvolupament d'aquesta competència específica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM3, STEM5, CPSAA3.1, CPSAA3.2.

CE 6 Participar de manera activa en la construcció col·lectiva i evolutiva del coneixement científic, en el seu entorn quotidià i pròxim, per convertir-se en agents actius de la difusió del pensament científic, l'aproximació escèptica a la informació científica i tecnològica i la posada en valor de la preservació del medi ambient i la salut pública, el desenvolupament econòmic i la cerca d'una societat igualitària.

Finalment, aquesta competència específica pretén dotar els alumnes de la destresa per decidir amb criteris científicament fonamentats i valorar la repercussió tècnica, social, econòmica i mediambiental de les diferents aplicacions que tenen els avenços, les recerques i els descobriments que la comunitat científica escomet en el transcurs de la història, amb la finalitat de construir ciutadans i ciutadanes competents compromesos amb el món en el qual viuen. El coneixement i explicació dels aspectes més importants per a la societat de la ciència i la tecnologia permet valorar críticament quines són les repercussions que tenen i així els alumnes poden tenir criteris millors a l'hora de prendre decisions sobre els usos adequats dels mitjans i productes científics i tecnològics que la societat posa a disposició seva.

Així mateix, aquesta competència específica es desenvolupa a través de la participació activa dels alumnes en projectes que involucrin la presa de decisions i l'execució d'accions científicament

fonamentades en la seva vida quotidiana i entorn social. Amb això millora la consciència social de la ciència, la qual cosa és necessària per construir una societat de coneixement més avançada.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM3, STEM4, STEM5, CPSAA5, CE2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Resoldre problemes i situacions relacionats amb la física i la química, aplicant les lleis i les teories científiques adequades, per comprendre i explicar els fenòmens naturals i evidenciar el paper d'aquestes ciències en la millora del benestar comú i en la realitat quotidiana.

CA 1.1 Aplicar les lleis i teories científiques en l'anàlisi de fenòmens fisicoquímics quotidians, comprenent les causes que es produeixen i explicar-les utilitzant suports i mitjans de comunicació diversos.

- Entendre i explicar les lleis i teories científiques aplicant-les en situacions quotidianes, fent servir diferents formes i suports de comunicació (gràfics, esquemes, taules, etc.).
- Comprendre les causes que provoquen els diferents fenòmens fisicoquímics quotidians.

CA 1.2. Resoldre problemes fisicoquímics plantejats a partir de situacions quotidianes, aplicant les lleis i teories científiques per a trobar i argumentar les solucions, expressant adequadament els resultats.

- Resoldre problemes reals aplicant les lleis i teories científiques i justificant correctament els resultats, expressant-los amb correcció i unitats adequades.

CA 1.3 Identificar situacions problemàtiques en l'entorn quotidià, emprendre iniciatives i cercar solucions sostenibles des de la física i la química, analitzant críticament l'impacte produït en la societat i el medi ambient.

- Identificar problemes del món real i proposar solucions sostenibles des de la física i la química,
- Analitzar de manera crítica l'impacte que ha produït i pot produir sobre la societat i el medi ambient.

CE 2 Raonar amb solvència, usant el pensament científic i les destreses relacionades amb el treball de la ciència, per aplicar-lo a l'observació de la naturalesa i l'entorn, a la formulació de preguntes i hipòtesis i a la validació d'aquestes a través de l'experimentació, la indagació i la cerca d'evidències.

CA 2.1 Formular i verificar hipòtesis com a respostes a diferents problemes i observacions, manejant amb soltesa el treball experimental, la indagació, la cerca d'evidències i el raonament lògic i matemàtic.

- Formular hipòtesis i ser capaç de d'explicar els problemes que es presentin.

Verificar i comprovar si les hipòtesis formulades són correctes a partir d'observacions i experiments raonant de forma lògica i en llenguatge matemàtic.

CA 2.2 Utilitzar diferents mètodes per trobar la resposta a una sola qüestió o observació, des del contrast amb els resultats obtinguts i assegurant-se així de la seva coherència i fiabilitat.

- Utilitzar diversos mètodes per trobar la resposta a una sola qüestió, assegurant-se que els resultats obtinguts són coherents.
- Utilitzar diferents mètodes per contrastar els resultats i verificar-ne la fiabilitat.

CA 2.3 Integrar les lleis i teories científiques conegudes en el desenvolupament del procediment de la validació de les hipòtesis formulades, aplicant relacions qualitatives i quantitatives entre les diferents variables, de manera que el procés sigui més fiable i coherent amb el coneixement científic adquirit.

- Integrar les lleis i teories científiques en el procés de validació d'hipòtesis.
- Aplicar relacions quantitatives i qualitatives entre les variables per garantir un procés més fiable i coherent.

CE 3 Manejar amb propietat i solvència el flux d'informació en els diferents registres de comunicació de la ciència com la nomenclatura de composts químics, l'ús del llenguatge matemàtic, l'ús correcte de les unitats de mesura, la seguretat en el treball experimental, per produir i interpretar informació en diferents formats a partir de fonts diverses.

CA 3.1 Utilitzar i relacionar de manera rigorosa diferents sistemes d'unitats, amb l'ús correcte de la notació i de les equivalències, fent possible la comunicació efectiva amb tota la comunitat científica.

- Utilitzar, interpretar i relacionar rigorosament diferents sistemes d'unitats de magnituds fisicoquímiques utilitzant correctament la notació per assegurar la comunicació efectiva amb tota la comunitat científica.

CA 3.2 Nomenar i formular correctament substàncies simples, ions i composts químics inorgànics i orgànics utilitzant les normes de la IUPAC, com a part d'un llenguatge integrador i universal per a tota la comunitat científica.

- Anomenar i escriure correctament les fórmules de substàncies i composts químics orgànics i inorgànics seguint les normes establertes (IUPAC).

CA 3.3 Emprar diferents formats per interpretar i expressar informació relativa a un procés fisicoquímic concret, relacionant entre si la informació que cadascun conté i extraient-ne el més rellevant durant la resolució d'un problema.

- Emprar diferents formats per interpretar i expressar informació sobre un procés fisicoquímic, relacionant la informació que cada format conté.
- Emprar diversos formats per extreure i destacar el més rellevant durant la resolució d'un problema.

CA 3.4 Posar en pràctica els coneixements adquirits en l'experimentació científica en el laboratori o al camp, incloent el coneixement dels materials i la normativa bàsica d'ús, com també de les normes de seguretat pròpies d'aquests espais i comprenent la importància en el progrés científic i emprenedor que l'experimentació sigui segura, sense comprometre la integritat física pròpia ni col·lectiva.

- Posar en pràctica els coneixements adquirits en l'experimentació científica, incloent l'ús correcte dels materials i el compliment de la normativa bàsica de seguretat.
- Comprendre la importància d'una experimentació segura sense comprometre la integritat física pròpia ni col·lectiva.

CE 4 Utilitzar de manera autònoma, crítica i eficient plataformes digitals i recursos variats, tant per al treball individual com en equip, consultar i seleccionar informació científica veraç, crear materials en diversos formats i comunicar de manera efectiva en diferents entorns d'aprenentatge, per fomentar la creativitat, el desenvolupament personal i l'aprenentatge individual i social.

CA 4.1 Interactuar amb altres membres de la comunitat educativa a través de diferents entorns d'aprenentatge, reals i virtuals, utilitzant de manera autònoma i eficient recursos variats, tradicionals i digitals, amb rigor i respecte i analitzant críticament les aportacions de tot el món.

- Seleccionar i utilitzar diferents entorns d'aprenentatge per interactuar en situacions comunicatives amb altres membres de la comunitat educativa.
- Analitzar críticament les aportacions de totes les persones, amb rigor i respecte i compartir informació a través de diferents entorns d'aprenentatge, reals i virtuals utilitzant-los de manera autònoma i eficient.

CA 4.2 Treballar de manera autònoma i versàtil, individualment i en equip, en la consulta d'informació i la creació de continguts, utilitzant amb criteri les fonts i eines més fiables i rebutjant les menys adequades, millorant així l'aprenentatge propi i col·lectiu.

- Treballar de forma autònoma i versàtil, tant en grup com individualment, seleccionar i utilitzar fonts amb criteri per rebutjar les menys adequades i usar les més fiables.
- Aplicar els criteris de validesa, fiabilitat, actualitat i seguretat per fomentar la creativitat i millorar l'aprenentatge propi i col·lectiu.

CE 5 Treballar de manera col·laborativa en equips diversos, aplicant habilitats de coordinació, comunicació, emprenedoria i repartiment equilibrat de responsabilitats, per predir les conseqüències dels avenços científics i la influència sobre la salut pròpia i comunitària i sobre el desenvolupament mediambiental sostenible.

CA 5.1 Participar de manera activa en la construcció del coneixement científic, evidenciant la presència de la interacció, la cooperació i l'avaluació entre iguals, millorant el qüestionament, la reflexió i el debat en aconseguir el consens en la resolució d'un problema o situació d'aprenentatge.

- Participar activament en la construcció del coneixement científic fomentant la interacció, la cooperació i l'avaluació entre iguals.
- Participar de manera activa en el qüestionament, la reflexió i el debat per aconseguir consens en la resolució d'un problema o situació d'aprenentatge.

CA 5.2 Construir i produir coneixements a través del treball col·lectiu, a més d'explorar alternatives per superar l'assimilació de coneixements ja elaborats i trobar moments per a l'anàlisi, la discussió i la síntesi, obtenint com a resultat l'elaboració de productes representats en informes, pòsters, presentacions, articles, etc.

- Construir i produir coneixements mitjançant el treball col·lectiu, explorant alternatives per superar l'assimilació de coneixements ja elaborats.
- Construir i produir coneixements a través de l'anàlisi, la discussió i la síntesi, elaborant productes com informes, pòsters, presentacions, etc.

CA 5.3 Debatre, de manera informada i argumentada, sobre les diferents qüestions mediambientals, socials i ètiques relacionades amb el desenvolupament de les ciències, tot aconseguint un consens sobre les conseqüències d'aquests avenços i proposant solucions creatives en comú a les qüestions plantejades.

- Debatre sobre temes mediambientals, socials i ètics relacionats amb el desenvolupament la ciència de manera argumentada.
- Proposar solucions raonables i consensuades a les qüestions plantejades.

CE 6 Participar de manera activa en la construcció col·lectiva i evolutiva del coneixement científic, en el seu entorn quotidià i pròxim, per convertir-se en agents actius de la difusió del pensament científic, l'aproximació escèptica a la informació científica i tecnològica i la posada en valor de la preservació del medi ambient i la salut pública, el desenvolupament econòmic i la cerca d'una societat igualitària.

CA 6.1 Identificar i argumentar científicament les repercussions de les accions que l'alumne o alumna emprèn en la seva vida quotidiana, analitzant com millorar-les com a forma de participar activament en la construcció d'una societat millor.

- Identificar i explicar com les accions diàries dels alumnes poden tenir repercussions en la societat i analitzar com millorar-les per construir un món millor.

CA 6.2 Detectar les necessitats de la societat sobre les quals aplicar els coneixements científics adequats que ajudin a millorar-la, incidint especialment en aspectes importants com la resolució dels grans reptes ambientals, el desenvolupament sostenible i la promoció de la salut.

- Detectar les necessitats de la societat i aplicar els coneixements científics adequats per ajudar a millorar-la.
- Detectar necessitats socials, incidint en reptes ambientals, desenvolupament sostenible i promoció de la salut.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ENLLAÇ QUÍMIC I ESTRUCTURA DE LA MATÈRIA

- Desenvolupament de la taula periòdica: contribucions històriques a la seva elaboració actual i importància com a eina predictiva de les propietats dels elements.
- Estructura electrònica dels àtoms després de l'anàlisi de la seva interacció amb la radiació electromagnètica: explicació de la posició d'un element en la taula periòdica i de la similitud en les propietats dels elements químics de cada grup.
- Teories sobre l'estabilitat dels àtoms i dels ions: predicció de la formació d'enllaços entre els elements, representació d'aquests i deducció de quines són les propietats de les substàncies químiques. Comprovació a través de l'observació i l'experimentació.
- Nomenclatura de substàncies simples, ions i composts químics inorgànics: composició i aplicacions en la vida quotidiana.

B. REACCIONS QUÍMIQUES

- Lleis fonamentals de la química: relacions estequiomètriques en les reaccions químiques i en la composició dels composts. Resolució de qüestions quantitatives relacionades amb la química en la vida quotidiana.
- Classificació de les reaccions químiques: relacions que existeixen entre la química i aspectes importants de la societat actual com, per exemple, la conservació del medi ambient o el desenvolupament de fàrmacs.
- Càlcul de quantitats de matèria en sistemes fisicoquímics concrets, com gasos ideals o dissolucions i les seves propietats: variables mesurables pròpies de l'estat d'aquests en situacions de la vida quotidiana.
- Estequiometria de les reaccions químiques: aplicacions en els processos industrials més significatius de l'enginyeria química.

C. QUÍMICA ORGÀNICA

- Propietats físiques i químiques generals dels composts orgànics a partir de les estructures químiques dels seus grups funcionals: generalitats en les diferents sèries homòlogues i aplicacions en el món real.
- Regles de la IUPAC per formular i nomenar correctament alguns composts orgànics micropolifuncionals (hidrocarburs, composts oxigenats i composts nitrogenats).

D. CINEMÀTICA

- Variables cinemàtiques en funció del temps en els diferents moviments que pot tenir un objecte, amb o sense forces externes: resolució de situacions reals relacionades amb la física i l'entorn quotidià.
- Variables que influeixen en un moviment rectilini i circular: magnituds i unitats emprades. Moviments quotidians que presenten aquests tipus de trajectòria.
- Relació de la trajectòria d'un moviment compost amb les magnituds que el descriuen.

E. ESTÀTICA I DINÀMICA

- Predicció, a partir de la composició vectorial, del comportament estàtic o dinàmic d'una partícula i un sòlid rígid sota l'acció d'un parell de forces.
- Relació de la mecànica vectorial aplicada sobre una partícula amb el seu estat de repòs o de moviment: aplicacions estàtiques o dinàmiques de la física en altres camps, com l'enginyeria o l'esport.

- Interpretació de les lleis de la dinàmica en termes de magnituds com el moment lineal i l'impuls mecànic: aplicacions en el món real.

F. ENERGIA

- Conceptes de treball i potència: elaboració d'hipòtesis sobre el consum energètic de sistemes mecànics o elèctrics de l'entorn quotidià i el seu rendiment.
- Energia potencial i energia cinètica d'un sistema senzill: aplicació a la conservació de l'energia mecànica en sistemes conservatius i no conservatius i a l'estudi de les causes que produeixen el moviment dels objectes en el món real.
- Variables termodinàmiques d'un sistema en funció de les condicions: determinació de les variacions de temperatura que experimenta i les transferències d'energia que es produeixen amb l'entorn.

Fonaments Artístics

La complexitat de l'art radica en la seva concepció, que ha donat lloc al fet que tant la seva definició com la seva funció hagin canviat al llarg de la història i presentin diferències depenent de la cultura i el context geogràfic des dels quals es considerin. En conseqüència, l'aproximació a l'art resulta complexa i dinàmica i en aquesta relativitat resideixen tant la dificultat del seu estudi, com l'atractiu i la riquesa de la seva percepció i apreciació. Els diferents enfocaments i punts de vista en aquest sentit apunten cap a processos metodològics i de coneixement que, lluny de ser subjectius, són perfectament objectivables i susceptibles de ser estudiats i aplicats.

A través de la matèria Fonaments Artístics, els alumnes analitzen diferents obres de diverses disciplines artístiques, amb formes i tècniques variades, identificant-les, situant-les de manera cronològica i espacial i vinculen el procés amb la idea de creació artística. La visió de la història de l'art entesa des dels seus aspectes bàsics permet als alumnes construir un discurs argumentat i, en un estadi posterior, interpretar les creacions artístiques, ampliar els recursos propis i enriquir el seu repertori. Tot això, a més, afavoreix que els alumnes desenvolupin la consciència sensible cap al patrimoni cultural i artístic. Esment a part mereix el descobriment i la visibilització d'obres i artistes que, per diversos motius, s'han exclòs del relat de la història de l'art tradicional. En aquest sentit, és indispensable tractar l'anàlisi dels diferents contextos històrics, socials i geogràfics de creació des d'una perspectiva de gènere que permeti que els alumnes entenguin quin ha estat i quin és el paper de la dona en l'art. Així mateix, realitzar l'estudi de les diferents obres també des d'una perspectiva intercultural ajudarà al fet que alumnes puguin desenvolupar una actitud respectuosa amb la diversitat i compromesa amb la igualtat i la cohesió social.

L'anàlisi comparada entre obres de diferents èpoques i cultures permet realitzar connexions significatives entre moviments, la qual cosa ofereix l'oportunitat d'enriquir la interpretació de les produccions artístiques i afavoreix així una visió menys compartimentada de l'art. Aquesta percepció diacrònica i intercultural del patrimoni artístic contribueix al fet que els alumnes puguin opinar de manera argumentada, oberta i plural sobre les creacions artístiques de qualsevol cultura, època i estil.

D'altra banda, els aprenentatges derivats de l'anàlisi i l'apreciació estètica de les diferents obres van lligats a la comprensió dels processos de creació i producció artística. D'aquesta manera, els alumnes poden posar en pràctica aquests aprenentatges en els projectes artístics que duguin a terme a partir d'altres matèries d'aquesta modalitat, a més d'establir les bases que els hi permetran afrontar una formació artística superior o participar en projectes professionals vinculats a l'art.

La matèria Fonaments Artístics està estructurada entorn tres eixos: d'una banda, l'anàlisi de produccions artístiques al llarg de la història i la identificació dels seus elements constituents i les claus dels seus llenguatges; tot això associat a l'època o corrent estètic en què les obres han estat creades. Per una altra, el coneixement de les metodologies, les eines i els procediments de cerca, registre, anàlisi, estudi i presentació d'informació, privilegiant l'ús de recursos digitals. Finalment, l'adquisició d'una consciència sensible i de respecte cap al patrimoni artístic i la cultura visual.

Les competències específiques de la matèria, en coherència amb aquests eixos, s'han desenvolupat a partir de les competències clau i dels objectius establerts per a l'etapa de batxillerat, especialment els descriptors de la competència en consciència i expressió culturals, al quals s'afegeixen aspectes relacionats amb la comunicació verbal, la digitalització, la convivència democràtica, la sostenibilitat mediambiental, la interculturalitat o la creativitat. Les competències específiques combinen els aspectes relacionats amb l'evolució del concepte d'art i les seves funcions al llarg de la història amb les estratègies i mètodes d'anàlisi de les diferents obres i els seus contextos. Tot això, a més de l'estudi de les creacions artístiques i la seva comparació amb altres obres de diferents èpoques i cultures, permet als alumnes no sols enriquir el seu repertori, sinó també adquirir els coneixements, destreses i actituds necessaris per desenvolupar la interpretació pròpia de l'art i

augmentar d'aquesta manera la seva sensibilitat i el seu sentit crític. Així mateix, els permetran aprendre a elaborar projectes artístics propis, ja siguin individuals o col·lectius, de manera que puguin donar forma a les seves idees i aprendre a afrontar nous reptes artístics.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar el grau de consecució per part dels alumnes.

Els sabers bàsics de la matèria s'articulen entorn de sis blocs. El primer bloc, «Els fonaments de l'art», introdueix el concepte d'*art*, com també les diferents eines que s'utilitzen per analitzar-lo. El segon, «Visió, realitat i representació», inclou les diferents formes de representació de la realitat a través de diferents moviments artístics, des de l'art primitiu fins a l'abstracció. El tercer bloc, «L'art clàssic i les seves projeccions», recull la tradició grecoromana, incorporant diferents obres pictòriques, escultòriques i arquitectòniques. El quart bloc, «Art i expressió», s'acosta a alguns moviments artístics que destaquen pel seu vessant expressiu.

«Naturalesa, societat i comunicació en l'art» recull, d'una banda, les influències de la naturalesa en l'art i, per un altre, la importància de l'art en la societat i en la comunicació. Finalment, el bloc de «Metodologies i estratègies» engloba les metodologies d'estudi i anàlisi de l'art des de diferents perspectives, com també els sabers relacionats amb el treball en equip i les fases dels projectes artístics. Per a l'adquisició de les competències específiques de la matèria, és convenient dissenyar activitats que permetin als alumnes adquirir i aplicar les habilitats d'anàlisi, innovació, treball en equip i interpretació de les diferents produccions artístiques. En el desenvolupament d'aquestes situacions, els coneixements, destreses i actituds han de treballar-se de manera conjunta i progressiva, incrementant el grau de complexitat. Els alumnes tindran accés a una visió més dinàmica tant de les aplicacions directes dels aprenentatges adquirits en el món laboral i professional, com de la transferència d'aquestes experiències a altres disciplines o camps de saber.

Competències específiques

CE 1 Comprendre els canvis en la concepció de l'art, analitzant les semblances i les diferències entre diferents períodes històrics o contextos culturals, per explicar l'enriquiment que suposa la diversitat.

La definició del concepte d'*art* continua obrint debats avui dia. El seu significat és un element viu, canviant, que s'ha modificat al llarg de la història de la humanitat. No es tracta solament de canvis associats a la cronologia dels esdeveniments, sinó que es relacionen amb la diversitat de les cultures que produeixen art. L'aparició de l'art informal, el qüestionament dadaïsta o la irrupció de la fotografia, per exemple, provocaren fortes commocions en aquest concepte, per la qual cosa constitueixen fites amb què els alumnes han de familiaritzar-se.

L'apreciació i el coneixement d'aquests canvis suposa l'enriquiment dels recursos amb els quals els alumnes duran a terme l'anàlisi de manifestacions artístiques de diferents estils i èpoques amb un criteri més format, comparant obres diferents, establint connexions entre elles i explicant-les de manera argumentada. Tot això farà possible que els alumnes puguin explicar l'enriquiment que suposa la diversitat artística a través de produccions orals, escrites o multimodals, acostant-s'hi sense prejudicis i ampliant així el seu repertori cultural.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Reflexionar sobre les funcions de l'art al llarg de la història, analitzant l'evolució del seu paper en cada període, per apreciar-ne les singularitats i posar en valor el patrimoni cultural i artístic de qualsevol època.

En aprofundir en el significat de l'art, sorgeix irremeiablement el qüestionament de la seva utilitat. De la mateixa manera que ha canviat el concepte, també ho ha fet la funció de l'art al llarg de la història. Les funcions màgica, religiosa, pedagògica, commemorativa o estètica conformen, entre altres, alguns dels múltiples comesos que les produccions artístiques han exercit des dels orígens de la humanitat. Al seu torn, les diferents societats i cultures han atorgat usos diferents a productes

artístics ja existents, de vegades molt allunyats dels que van tenir en el moment de la creació. Aquest joc dinàmic d'atribució de funcionalitats de l'activitat artística ha de ser conegut i benvolgut pels alumnes perquè, d'aquesta forma, concedeixin al patrimoni cultural i artístic de qualsevol època la importància que té. A més, els alumnes i les alumnes han de ser conscients dels condicionaments ambientals i contextuals que emmarquen qualsevol producció artística i que condicionen la seva funció per analitzar les obres des del respecte, amb profunditat i criteri i compartir les seves conclusions per mitjà de produccions orals, escrites o multimodals en les quals posi en valor les seves singularitats i descarti les mirades amb prejudicis.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Analitzar formalment, funcionalment i semànticament produccions artístiques de diversos períodes i estils, reconeixent els seus elements constituents i les claus dels seus llenguatges i usant vocabulari específic, per desenvolupar el criteri estètic i ampliar les possibilitats de gaudi de l'art.

Cada estil, tendència o moviment artístic posseeix unes claus comunes associades a un llenguatge propi que ajuden a comprendre'l i identificar-lo en el moment de rebre les obres. Aquest mètode d'aproximació, que cerca la classificació de les obres d'art, és una primera manera de tractar la complexitat circumstancial i substancial de la producció artística. Amb la finalitat d'acostar-se a l'estudi dels estils, moviments o tendències en l'art, és necessari investigar diverses produccions artístiques i analitzar la informació obtinguda a partir de fonts analògiques i digitals, explicant tant les particularitats i els punts en comú com les diferències. Els alumnes han de conèixer l'àmplia terminologia específica per saber descriure amb llenguatge precís, adequat i coherent la multiplicitat de matisos, variables i subtileses que admet l'anàlisi d'una obra d'art.

A més, ha de comprendre i aplicar amb criteri les diferents metodologies d'estudi de les formes, les funcions i els significats associats als moviments i estils artístics, perquè fonamenten l'aproximació a les obres i permeten reconèixer els diferents llenguatges utilitzats en l'art. L'objectiu és desenvolupar en els alumnes un criteri estètic informat davant qualsevol manifestació artística, que fusioni en la seva contemplació la identificació de l'estil i el context amb la valoració de la riquesa expressiva de l'art, augmentant així les possibilitats de gaudi en la seva recepció.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CD1, CPSAA1.2, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 4 Explicar obres artístiques realitzades en diferents mitjans i suports, identificant el context social, geogràfic i històric en el qual es van crear, com també les seves possibles influències i projeccions, per valorar-les com a testimoniatges d'una època i una cultura i com a elements del patrimoni.

Per apreciar correctament el patrimoni artístic no sols és necessari conèixer en profunditat les obres que el componen, sinó que també s'ha d'entendre el context en què es crearen. Així, per realitzar un acostament rigorós a l'estil d'una obra determinada en qualsevol mitjà o suport i al moviment en què s'emmarca, han de tenir-se en compte els aspectes històrics, geogràfics i socials que els envolten. Això, sumat a una anàlisi tècnica i procedimental, proporcionarà les claus necessàries per a la interpretació de les diferents manifestacions artístiques i permetrà als alumnes valorar les obres de manera conscient i respectuosa. Incloure la perspectiva de gènere en tractar l'anàlisi del context històric, social i geogràfic en el qual les obres van ser creades ajudarà, a més, al fet que els alumnes comprenguin el paper que la dona ha exercit en l'art al llarg de la història i les diferents consideracions que se n'han tingut en funció de cada època. En aquest sentit, no sols s'hauran d'estudiar les seves representacions, sinó també les seves aportacions com a creadores.

D'altra banda, en la diversitat del patrimoni cultural i artístic es donen diferents tipus de relacions: des de les influències entre estils, separats o no en el temps, fins a la permanència de certs elements d'un període en un altre, passant per les reaccions, rebuigs o subversions que genera un estil o corrent concret. L'estudi, coneixement i identificació dels fenòmens que condicionen les relacions entre obres o estils, abordat a partir de diverses fonts analògiques i digitals, permet als alumnes analitzar amb més criteri i profunditat qualsevol producció artística. D'aquesta manera, es generen connexions que permeten aconseguir una visió més aguda de l'obra en el seu context.

Les conclusions de l'anàlisi de les obres realitzades en diferents mitjans i suports, que donaran lloc a produccions orals, escrites o multimodals en les quals els alumnes puguin compartir els resultats de la seva recerca, permeten valorar les manifestacions artístiques com a testimoniatge cultural de la seva època i també com a part de la totalitat del patrimoni.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL2, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 5 Comprendre el poder comunicatiu de l'art, identificant i reconeixent el reflex de les experiències vitals en diferents produccions, per valorar l'expressió artística com a eina potenciadora de la creativitat, la imaginació, l'autoestima i el creixement personal.

Els diferents llenguatges característics de la creació artística suposen una gran eina per transmetre tant idees i conceptes com a sentiments i emocions. Però el significat de l'art, com en tot acte comunicatiu, és el resultat de la combinació de l'expressió de l'artista i la recepció de l'obra per part del públic. El coneixement i la pràctica d'aquesta doble dimensió dels llenguatges artístics permeten als alumnes aprofundir en les anàlisis de les produccions artístiques, expressant i compartint l'experimentat abans de res tipus d'obres. Igualment, en connectar les seves experiències vitals amb els productes artístics, els alumnes poden considerar l'expressió artística com un mitjà per desenvolupar la creativitat, la imaginació, l'autoestima i el creixement personal.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC1, CCEC2, CCEC3.1.

CE 6 Interpretar diverses creacions artístiques a partir de l'estudi de la forma, el significat, el context de creació i la recepció, per desenvolupar la sensibilitat i el sentit crític i per apreciar la diversitat de percepcions i opinions davant les produccions artístiques.

L'estudi de la forma, el significat i el context destaquen entre els aspectes bàsics de l'anàlisi de les produccions artístiques i, a més, són també rellevants en l'anàlisi de la seva recepció. La seva identificació permet als alumnes avançar amb criteri cap a un nivell superior d'acostament a l'obra: la interpretació, que suposa, a partir de l'anàlisi anterior, vincular la producció artística a elements aliens a ella que poden trobar-se en diferents camps del coneixement. La interpretació requereix d'un exercici d'incorporació, no solament d'idees i coneixements propis, sinó també de sentiments i emocions. D'aquesta forma, es fa possible que l'obra resulti una mica viva per als alumnes, fent-la seva i convertint-la en un objecte dinamitzador del diàleg i de la pluralitat d'opinions, com també afavoridor de l'empatia. La interpretació enriqueix la creativitat dels alumnes. En valorar diferents punts de vista, l'alumne aprèn a desenvolupar la sensibilitat i el sentit crític i a apreciar la diversitat de percepcions i opinions davant les produccions artístiques. Les interpretacions pròpies de diferents obres artístiques poden ser comunicades a través de textos orals, escrits i multimodals, de manera que donin lloc a debats i posades en comú dels diferents punts de vista.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 7 Elaborar amb creativitat projectes artístics individuals o col·lectius, investigant estils, tècniques i llenguatges multidisciplinaris i seleccionant i aplicant els més adequats, per donar forma a les idees i objectius plantejats i per aprendre a afrontar nous reptes artístics.

Els projectes artístics innovadors i creatius que integren diferents disciplines, considerant especialment l'entorn digital, suposen una manera d'impulsar l'art i la cultura i donen forma a idees i objectius en un context de diversitat cultural que afavoreixi aquest tipus de reptes. La participació en aquests projectes suposa la necessitat d'una organització de persones i de recursos, com també planificar-los en diferents fases. La participació activa dels alumnes en projectes individuals i col·lectius els permetrà aprendre a organitzar-se, a distribuir les tasques i a valorar les aportacions dels altres amb respecte i empatia. Les tasques han de desenvolupar-se en un context d'inclusió que afavoreixi l'ús de metodologies col·laboratives.

En aquest procés resulta clau la integració de recursos i de mitjans per al desenvolupament i difusió dels projectes. Per això, tant l'ús de llenguatges i tècniques multidisciplinàries com la combinació i aplicació creativa d'aquests han de dotar els alumnes de les habilitats necessàries per afrontar amb solvència altres projectes futurs.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CD3, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC3, CE2, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre els canvis en la concepció de l'art, analitzant les semblances i les diferències entre diferents períodes històrics o contextos culturals, per explicar l'enriquiment que suposa la diversitat.

CA 1.1 Explicar de manera respectuosa l'enriquiment que suposa la diversitat en l'art, estudiant obres d'èpoques i cultures diferents a partir de la vinculació amb el seu context i analitzant el concepte d'art al qual responen.

- Explicar de manera respectuosa l'enriquiment que suposa la diversitat en l'art.
- Estudiar obres de cultures i èpoques diferents a partir de la vinculació amb el seu context.
- Analitzar el concepte d'art al qual responen les diferents obres artístiques.
- Identificar obres icòniques de diferents estils demostrant respecte i evitant judicis de valor etnocèntrics o simplistes.

CA 1.2 Argumentar l'evolució de la concepció de l'art en la història, comparant amb iniciativa els seus significats en períodes i cultures diferents i analitzant-ne les semblances i diferències.

- Argumentar l'evolució de la concepció de l'art al llarg de la història.
- Comparar els significats de l'art en períodes i cultures diferents.
- Analitzar les influències, semblances i diferències entre els diferents períodes i cultures.

CE 2 Reflexionar sobre les funcions de l'art al llarg de la història, analitzant l'evolució del seu paper en cada període, per apreciar-ne les singularitats i posar en valor el patrimoni cultural i artístic de qualsevol època.

CA 2.1 Distingir les funcions de l'art al llarg de la història, analitzant sense prejudicis l'evolució a partir de l'estudi de diverses produccions artístiques de diferents estils i èpoques.

- Distingir les funcions de l'art al llarg de la història.
- Identificar el paper de l'art en diferents èpoques i estils (per exemple, l'art medieval vers l'art actual, entre d'altres).
- Analitzar l'evolució de les funcions de l'art al llarg de la història per enriquir la comprensió del patrimoni cultural i artístic.

CA 2.2 Explicar les singularitats de diverses manifestacions culturals i artístiques, relacionant-les amb la seva funció de manera oberta, crítica i respectuosa.

- Explicar les singularitats de diverses manifestacions culturals i artístiques.
- Relacionar les diverses manifestacions culturals i artístiques amb les seves funcions.
- Valorar de manera respectuosa i amb esperit crític la diversitat tècnica i estilística de les obres d'art de diferents èpoques i cultures.

CE 3 Analitzar formalment, funcionalment i semànticament produccions artístiques de diversos períodes i estils, reconeixent-ne els elements constituents i les claus dels seus llenguatges i usant vocabulari específic, per desenvolupar el criteri estètic i ampliar les possibilitats de gaudi de l'art.

CA 3.1 Identificar els elements constituents de manifestacions artístiques de diversos períodes i estils, reconeixent les claus dels seus llenguatges i justificant la seva relació amb l'època, artista o moviment corresponent.

- Identificar els elements clau que configuren les manifestacions artístiques de diversos períodes i estils.
- Reconèixer les claus dels diferents llenguatges artístics com la pintura, el gravat, l'escultura, el disseny, la fotografia o el cinema, entre d'altres.
- Justificar l'evolució dels diferents llenguatges artístics amb l'època o l'estil corresponent.
CA 3.2 Analitzar formalment, funcionalment i semànticament, amb criteri i sensibilitat, diferents manifestacions artístiques, fent ús de la terminologia específica associada als seus llenguatges.
- Utilitzar amb propietat i rigor la terminologia pròpia de cada llenguatge artístic.
- Analitzar les obres més significatives de les diferents manifestacions artístiques, especialment aquelles que, per la seva importància, són referents en la història de l'art.
- Valorar les obres d'art a partir del seus elements formals, iconogràfics i la seva funció.
- Relacionar els elements iconogràfics i el significat de les obres d'art amb el seu context històric, social i cultural.

CE 4 Explicar obres artístiques realitzades en diferents mitjans i suports, identificant el context social, geogràfic i històric en el qual es van crear, com també les seves possibles influències i projeccions, per valorar-les com a testimonis d'una època i una cultura i com a elements del patrimoni.

CA 4.1 Analitzar produccions artístiques de diversos estils i èpoques realitzades en diferents mitjans i suports, relacionant-les amb el seu context social, geogràfic i històric de creació i explicant les possibles relacions amb obres d'altres èpoques i cultures.

- Analitzar obres d'art de diferents estils i formats com pintures, fotografies, gravats o <i>performances</i> , entre d'altres.
- Relacionar les obres d'art amb el context històric i els aspectes estilístics de cada moment, tenint en compte la ubicació temporal i geogràfica dels diferents estils proposats.
- Comparar obres d'art per identificar influències, similituds i diferències.
CA 4.2 Compartir les conclusions de recerques sobre produccions artístiques de diversos estils i èpoques i les relacions amb el seu context, usant els mitjans analògics i digitals més adequats.
- Compartir amb actitud oberta i empàtica les conclusions de les recerques realitzades sobre obres artístiques de diferents estils i èpoques.
- Realitzar reflexions personals i treballs de recerca sobre obres artístiques i el seu context amb fluïdesa i rigor.
- Analitzar de manera crítica les fonts, recollint les dades amb precisió i de manera contrastada.
- Utilitzar els formats (analògics i digitals) més adequats per preparar les recerques sobre obres artístiques.

CE 5 Comprendre el poder comunicatiu de l'art, identificant i reconeixent el reflex de les experiències vitals en produccions diverses, per valorar l'expressió artística com a eina potenciadora de la creativitat, la imaginació, l'autoestima i el creixement personal.

CA 5.1 Explicar les diferents possibilitats expressives de l'art i el seu poder de transmissió d'idees, conceptes, sentiments i emocions a partir d'obres d'artistes de diferents èpoques i estils, analitzant les diferents interpretacions que se n'han fet.

- Explicar que l'art té una capacitat infinita d'experimentació i expressió segons els mitjans emprats (pintura, escultura, <i>performance</i> , etc.) i els estils.
- Argumentar com els artistes de totes les èpoques han transmès idees complexes i sentiments mitjançant les obres d'art.
- Entendre que les obres d'art no tenen un significat únic sinó que es poden interpretar de formes variades segons el context històric i cultural.

- Valorar les diferents interpretacions que s'han donat a les obres artístiques de diferents autors i estils.

CA 5.2 Analitzar produccions artístiques de diversos períodes i estils, vinculant-les creativament amb experiències vitals pròpies i alienes i valorant-les com a eines potenciadores de la creativitat, la imaginació, l'autoestima i el creixement personal.

- Analitzar obres artístiques de diferents períodes i estils, vinculant-les a les experiències vitals pròpies i d'altres persones.
- Valorar les produccions artístiques com a eines que potencien la creativitat, la imaginació, l'autoestima i el creixement personal.
- Reflexionar sobre com les experiències i vivències individuals i col·lectives influeixen en la creació en l'art.

CE 6 Interpretar diverses creacions artístiques a partir de l'estudi de la seva forma, el significat, el context de creació i la recepció, per desenvolupar la sensibilitat i el sentit crític i per apreciar la diversitat de percepcions i opinions davant les produccions artístiques.

CA 6.1 Interpretar creacions artístiques de diferents períodes i estils, analitzant-ne la forma, el significat i el context de creació i incorporant-hi les idees, coneixements, emocions i sentiments propis.

- Interpretar les obres artístiques de diferents períodes i estils a partir dels seus elements formals, el significat i el context de creació.
- Explicar com el context històric i cultural influeix en la creació i el significat de l'obra.
- Incorporar a l'anàlisi de les obres les idees, els coneixements, les emocions i els sentiments propis per enriquir-ne la comprensió.

CA 6.2 Comparar les interpretacions que s'han fet de diverses manifestacions artístiques, analitzant els diferents punts de vista i proposant una valoració personal.

- Comparar críticament les diferents interpretacions que s'han fet de diferents obres artístiques.
- Comprendre que l'art es susceptible de moltes lectures segons les èpoques i que cada individu pot percebre l'obra des d'una perspectiva diferent.
- Proposar la valoració pròpia de les obres a partir de punts de vista diferents i les interpretacions alienes donades anteriorment.

CE 7 Elaborar amb creativitat projectes artístics individuals o col·lectius, investigant estils, tècniques i llenguatges multidisciplinaris i seleccionant i aplicant els més adequats, per donar forma a les idees i objectius plantejats i per aprendre a afrontar nous reptes artístics.

CA 7.1 Plantejar projectes artístics, individuals i col·lectius seleccionant els estils, tècniques, llenguatges més adequats de diverses disciplines i organitzant i distribuint les tasques de manera raonada.

- Plantejar projectes artístics de manera clara, organitzada i coherent tant en feines escrites com orals, individuals o grupals.
- Seleccionar i justificar de manera raonada els estils, tècniques i llenguatges més adequats per dissenyar un projecte.
- Planificar amb criteri projectes individuals o col·lectius relacionats amb una disciplina o tècnica artística valorant l'originalitat i la innovació en el desenvolupament de la feina.

CA 7.2 Dur a terme amb creativitat projectes artístics individuals o col·lectius, materialitzant les idees i objectius plantejats, aplicant els aprenentatges adquirits, assumint els rols assignats i respectant, si escau, les aportacions dels altres.

- Participar de forma activa i creativa en les diferents fases d'un projecte artístic multidisciplinari.

- Fomentar el treball en equip i inclúsiu valorant l'enriquiment propi de la integració de diferents punts de vista en un mateix projecte.
- Realitzar les tasques de manera equitativa i raonada en el cas de projectes col·lectius, a partir dels rols assignats i responsabilitats a cada membre de l'equip, coordinant el treball i la gestió del temps.
- Elaborar projectes combinant llenguatges multidisciplinaris, relacionant els temes artístics amb altres àrees de coneixement.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ELS FONAMENTS DE L'ART	
Tecnologia de l'art, materials, tècniques i procediments	
-	Materials i tècniques tradicionals emprats en diferents manifestacions artístiques al llarg de la història a partir de l'observació d'obres.
-	Tecnologies que han transformat l'art des de la Revolució Industrial fins a l'era digital. L'art immersiu i interactiu.
Terminologia específica de l'art i l'arquitectura	
-	El llenguatge visual i els elements formals de les arts plàstiques.
-	Els elements iconogràfics de les arts plàstiques.
-	La terminologia general de la representació artística, com per exemple l'idealisme, el realisme, l'expressionisme, la figuració i l'abstracció, entre d'altres.
-	El vocabulari específic de l'arquitectura.
Aspectes històrics, geogràfics i socials de l'art	
-	Estudi de les manifestacions artístiques en relació amb els períodes històrics i els esdeveniments socials i polítics que hi van influir, com la Revolució Francesa en el Romanticisme, la Primera Guerra Mundial en les primeres avantguardes, la cultura del consum en el <i>Pop Art</i> , entre d'altres.
-	L'adaptació de l'art als contextos geogràfics específics, com per exemple el cas de les primeres civilitzacions (Mesopotàmia, Egipte, etc.).
Teories de l'art. Definició d'art al llarg de la història i perspectiva actual	
-	L'evolució del concepte d' <i>art</i> i de les seves funcions al llarg de la història.
-	L'estudi de les teories clàssiques i modernes de l'art. Aproximació.
-	Introducció a l'estudi de l'art com a fenomen interdisciplinari i multicultural propi de la perspectiva actual de l'art.
Perspectiva de gènere en l'art: representacions i creacions femenines	
-	La dona com a artista. La lluita per la visibilitat al llarg de la història de l'art.
-	Estereotips culturals i artístics. La representació de la dona al llarg de la història.
-	Identitats sexuals i de gènere en l'art. Artistes i representacions.
-	L'art i els artistes a les Illes Balears.
Art conceptual i art objecte	
-	L'art conceptual com a forma artística en què la idea o concepte és més important que el producte final de l'obra.
-	L'art i el llenguatge, la seva relació.
-	Ús d'objectes quotidians com a manifestacions artístiques. El <i>ready made</i> i l' <i>objet trouvé</i> . Les instal·lacions.

B. VISIÓ, REALITAT I REPRESENTACIÓ

Introducció a l'art precolombí i l'art africà precolonial

- L'aproximació a la representació i a l'arquitectura de les cultures precolombines i l'art africà precolonial.
- La influència de l'art primitiu en l'art contemporani.

Sistemes de representació espacial en la pintura. De la pintura primitiva a la ruptura cubista

- La profunditat, representació des de l'Antiguitat a l'Edat Mitjana.
- La conquesta de la tercera dimensió en el Renaixement.
- La ruptura cubista respecte la representació tradicional de l'espai des del Renaixement.

L'impressionisme i postimpressionisme pictòric

- La llum i el color de les pintures de l'estil impressionista. La influència de la fotografia.
- La interpretació subjectiva i expressiva de les obres del postimpressionisme.
- El postimpressionisme i la seva influència en les avantguardes artístiques.

El Realisme: conceptes i enfocaments. L'Hiperrealisme

- La realitat objectiva i la seva representació sense idealització en el Realisme.
- Les representacions de l'Hiperrealisme i l'ús de tècniques fotogràfiques i l'aerògraf.

El Surrealisme. Influències posteriors en l'art, el cinema i la publicitat

- L'automatisme i el món oníric de les obres del Surrealisme.
- L'impacte de Surrealisme en el cinema i en la publicitat.

L'abstracció: orígens i evolució

- L'abandonament de la representació figurativa dels artistes de les primeres avantguardes.
- L'expressionisme abstracte.

C. L'ART CLÀSSIC I LES SEVES PROJECCIONS

Introducció a l'arquitectura i escultura gregues. Ordres. Obres i períodes més rellevants

- Característiques de l'arquitectura grega a partir de les principals tipologies arquitectòniques.
- Els ordres arquitectònics dòric, jònic i corinti.
- Característiques de l'escultura grega. El cànon de representació.
- Evolució de l'escultura a partir dels artistes i de les obres de les etapes arcaica, clàssica i hel·lenística.

El retrat escultòric a la Roma Antiga

- El gènere del retrat a l'àmbit privat i a l'esfera oficial de la Roma Antiga.
- Les principals escultures exemptes i en relleu del retrat romà.

Claus de l'arquitectura a través de les diferents èpoques i estils: de la romanització a la Baixa Edat mitjana

- La influència de Roma a les Illes Balears i a altres zones de la península Ibèrica i del Mediterrani, com per exemple a Pol·lèntia, entre d'altres.
- Evolució de l'arquitectura des del preromànic fins al gòtic.
- El gòtic a les Illes Balears a través dels principals exemples com la Seu de Palma, la Catedral de Ciutadella o la Llotja, entre d'altres.

El renéixer de l'art clàssic en l'arquitectura, pintura i escultura: del Trecento al Cinquecento

- Característiques del Renaixement italià: la ruptura amb el simbolisme medieval i la recuperació de l'ideal i les proporcions clàssics.

- Evolució de les principals manifestacions artístiques a partir de les obres i els artistes des del Trecento al Cinquecento.
La projecció clàssica en l'edat contemporània: del Neoclassicisme a la pintura metafísica
- El retorn als valors de l'antiguitat clàssica en el Neoclassicisme com a resposta a l'exuberància del barroc i del rococó.
- La fusió de la influència clàssica i del surrealisme en la pintura metafísica del s. xx.

D. ART I EXPRESSIÓ

L'exaltació barroca, aportacions a la pintura i escultura

- El Barroc, característiques generals; l'exaltació, l'expressivitat o el dramatism, entre d'altres.
- Les aportacions del Barroc a les arts plàstiques a partir de l'estudi de les obres dels artistes europeus més representatius.
- El Barroc a les Illes Balears.

El Romanticisme i l'origen de la modernitat

- Característiques generals del Romanticisme; l'exaltació de les emocions, la natura i l'individualisme, entre d'altres.
- L'origen de la modernitat artística. La rebel·lió contra la norma academicista. La recerca de la subjectivitat, l'originalitat i l'exotisme.
- Les aportacions del Romanticisme a partir de l'estudi de les obres dels principals artistes.

L'Expressionisme alemany. Del Fauvisme a l'Expressionisme Figuratiu del s. xx

- La ruptura amb els cànons clàssics de les avantguardes del s. xx.
- L'ús del color en les obres d'artistes fauvistes.
- Les aportacions de l'Expressionisme alemany en la pintura i el cinema.
- L'Expressionisme Figuratiu de la segona meitat del s. xx.

Del rebuig dadaïsta a l'art intermèdia de Fluxus

- La importància del rebuig i la rebel·lia en el plantejament dadaïsta de principi del s. xx a partir de les obres més importants.
- La influència dadà en els plantejaments de l'art intermèdia de Fluxus dels anys 1960-70.
- Característiques de l'art intermèdia. El naixement del <i>happening</i> i de la <i>performance</i>.

E. NATURALES, SOCIETAT I COMUNICACIÓ DE L'ART

El Modernisme. Arquitectura i arts aplicades. L'arquitectura orgànica

- El concepte d'art total i la integració de les arts (arquitectura, mobiliari, joieria, tèxtil, ceràmica, vidre, etc.).
- Característiques del Modernisme a partir de les obres arquitectòniques de Catalunya i de les Illes Balears.
- El moviment de les Arts and Crafts. L'exaltació del treball artesanal com a reacció al procés d'industrialització.
- Les aportacions de l'arquitectura orgànica.

La Bauhaus. Art i funció. Disseny i arts aplicades. L'*art-déco*. Art i artesanía

- El funcionalisme i la seva relació amb l'art i l'arquitectura del s. xx.
- La Bauhaus. Etapes de l'escola i la seva influència en l'art i el disseny actuals.
- La unió de l'art, el disseny i la tecnologia.
- Característiques de l'<i>art-déco</i> a partir de les obres més representatives dels EUA i Europa.

L'arquitectura del vidre i el ferro i el Moviment Modern

- La revolució de l'arquitectura dels nous materials del s. XIX. L'ús del vidre i el ferro com a materials de construcció. El naixement de noves tipologies arquitectòniques i l'arquitectura efímera.
- Les bases del Moviment Modern a partir de les obres dels principals representants.

Art i mitjans de comunicació: del cartell al Pop Art

- L'origen del cartell publicitari en el s. XIX i la seva evolució fins l'actualitat.
- La publicitat i la seva connexió amb l'art.
- Les característiques del *pop art* a partir de les obres dels artistes europeus i americans.
- Els mitjans de comunicació i la seva connexió amb l'art.
- L'estètica de la xarxa i la integració digital.

L'art en la pantalla; el videoart, art en les xarxes, art digital. La llum com a element plàstic

- Les tecnologies dins l'art dels s. XX i XXI: del vídeo a l'ordinador.
- El vídeo art, net-art i art digital.
- L'estètica de la xarxa i la integració digital.

Art i ecologia. Del *land art* i l'*arte povera* fins als nostres dies

- La connexió de l'art contemporani amb l'ecologia. La contribució de l'art als objectius del desenvolupament sostenible, la biodiversitat i la lluita contra el canvi climàtic entre altres.
- El *land art* i la intervenció directa en el paisatge. L'art efímer.
- L'ús de materials naturals, pobres i no convencionals de l'*arte povera* i la seva evolució fins l'actualitat.

L'art com a instrument de transformació de la societat. Dels individualismes artístics a l'art col·laboratiu. Espais urbans i intervencions artístiques. Art urbà

- L'art com a instrument de transformació social, denúncia i canvi polític.
- L'art com a expressió individual i subjectiva de l'artista.
- L'art per a la interacció social: els projectes col·laboratius.
- La intervenció artística a l'espai públic i la democratització de l'art.
- El *graffiti* i l'*street art* com a manifestacions de l'art urbà.

F. METODOLOGIES I ESTRATÈGIES

Metodologies d'estudi de les formes, les funcions i els significats associats als moviments i estils artístics i d'anàlisi tècnica i procedimental a l'obra d'art

- Metodologies per a l'estudi de la representació de les formes des de la figuració a l'abstracció, entre d'altres.
- Estudi de les funcions de l'art segons les èpoques i els estils artístics.
- Pautes per a l'anàlisi d'obres artístiques des dels punts de vista tècnic, formal, iconogràfic i estilístic.

La distribució de tasques en els projectes artístics col·lectius: criteris de selecció a partir de les habilitats requerides

- La importància del treball en equip i la comunicació en els projectes artístics col·lectius.
- Habilitats i fortaleces individuals dels membres dels equips, l'assignació de rols i la coordinació.

Metodologia projectual. Fases dels projectes artístics

- El projecte artístic. Concepte, evolució i fases: esbós, desenvolupament, avaluació i ajustament.
- L'evolució del projecte artístic: esbós, desenvolupament, avaluació i ajustament.
- La presentació i/o exposició d'un projecte.
- La revisió i la retroacció (*feedback*) dels projectes.

Estratègies de selecció d'estils, tècniques i llenguatges

- L'estil, la tècnica i el llenguatge en funció del missatge i objectiu del projecte.- Projectes artístics col·laboratius i interdisciplinaris.

Geografia

La geografia explora les complexes interaccions i interdependències entre les persones i el territori, contribueix al descobriment de l'espai en el qual viuen, des de la referència de l'entorn local a un context global i serveix també de guia per comprendre una realitat econòmica i social en constant transformació i trobar el nostre lloc en el món, reconeixent límits i cercant oportunitats davant els reptes del segle XXI.

L'espai geogràfic és l'objecte d'estudi de la geografia, la finalitat de la qual és la comprensió i explicació holística dels processos naturals i humans que modelen el territori al llarg del temps. Com a éssers amb consciència d'espai i temps, les persones necessiten aquesta interpretació de la realitat que els envolta, més enllà de la percepció personal i col·lectiva del territori, moment i estructura social en els quals es desenvolupen les experiències vitals. En aquesta matèria de batxillerat, l'escala d'anàlisi geogràfica se centra en les Illes Balears i Espanya, encara que dins una perspectiva europea i global, necessària per conèixer i valorar críticament les realitats del món contemporani.

La comprensió d'aquestes realitats pròximes i globals és essencial per a la construcció de la personalitat i identitat dels alumnes a l'hora de conformar la identitat pròpia i respectar l'aliena. A més, ha de constituir la base per exercir una ciutadania crítica, des dels valors democràtics, el respecte dels drets fonamentals i l'exercici de la responsabilitat cívica a l'hora de construir una societat justa i equitativa en sintonia amb els objectius de desenvolupament sostenible.

La geografia, per la seva naturalesa pràctica, permet als alumnes desenvolupar-se en l'ús responsable de les tecnologies de la informació i la comunicació gràcies a les funcionalitats de les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG). Les TIG, a més de constituir un recurs bàsic per desenvolupar recerques individuals i en equip, permeten plantejar el tractament interdisciplinari del territori i, com a eina de diagnòstic, presentar i comunicar eficientment conclusions i propostes de millora en l'entorn social dels alumnes des de la seva anàlisi crítica, fomentant la seva maduresa i participació cívica. L'aplicabilitat de la matèria de Geografia la converteix en una disciplina clau de la societat del coneixement i de l'emprenedoria social.

En un context de constants i profundes transformacions a escala global i local, la matèria de Geografia ha d'aportar una visió integral del medi natural i la societat de les Illes Balears i Espanya, tractant de despertar la curiositat innata a tota persona i aconseguir el gaudi dels coneixements geogràfics. Amb aquesta finalitat, les competències específiques es fonamenten en l'aprenentatge basat en la recerca dels fenòmens naturals i humans que es desenvolupen en el territori. Aquests fenòmens afecten la vida quotidiana de les societats actuals i representen, alguns, reptes clau per afrontar el futur, igual que, a vegades, també van constituir desafiaments en el passat. Les respostes a aquests reptes ecològics i socials des del pensament geogràfic requereixen l'aplicació de sabers basats en el rigor científic, la mobilització d'estratègies i el compromís ètic amb la sostenibilitat i la solidaritat en la resolució de problemes.

Per tot això, l'estudi de la geografia de les Illes Balears i d'Espanya ha de contribuir al desenvolupament personal i a la maduresa dels alumnes, conformant la seva identitat i enfortint la seva empatia en assumir que vivim en una societat diversa i amb desequilibris socials i territorials que necessita un desenvolupament sostenible. Com a persones formades i compromeses amb l'entorn en el qual viuen, els alumnes han d'aplicar les competències específiques i els sabers bàsics adquirits per emprendre accions individuals i col·lectives que materialitzin la seva capacitat de transformar-lo, des de criteris ètics basats en els valors que compartim.

La matèria de Geografia contribueix a aconseguir els objectius generals de l'etapa de batxillerat i a l'adquisició de les competències clau, permet el desenvolupament del pensament geogràfic dels alumnes iniciat en l'etapa anterior amb la matèria de Geografia i Història. A més, promou el seu

desenvolupament en contextos interdisciplinaris i en altres de pròxims a les experiències personals, que han d'aprofitar-se per enriquir l'entorn d'aprenentatge dels alumnes, tant de manera individual com grupal, connectant amb els seus interessos i atenent necessitats específiques.

Els criteris d'avaluació, derivats de les competències específiques i associats als sabers bàsics proposats, fomenten la participació activa dels alumnes en el propi procés d'aprenentatge, la recerca aplicada, tant individualment com en equip, l'elaboració de creacions pròpies contextualitzades i rellevants i la comunicació eficient en públic. Tot això des de la valoració crítica i ètica del procés d'aprenentatge i el compromís amb la transformació del seu entorn vital, el respecte als drets humans i el principi de sostenibilitat.

Els sabers bàsics s'estructuren en tres blocs que han de tractar-se des de les tres dimensions de coneixements, destreses i actituds. Les transferències entre aquestes tres dimensions i la imbricació dels tres blocs són primordials per enfocar la matèria d'una manera pràctica i fomentar el tractament transversal dels blocs.

El bloc «Illes Balears, Espanya, Europa i la globalització» agrupa els sabers necessaris per assumir l'especificitat i diversitat de les Illes Balears, d'Espanya i la seva situació en els contextos mundial i europeu i valorar la importància de pertànyer a la Unió Europea. El bloc «La sostenibilitat del medi físic de les Illes Balears i d'Espanya» proposa sabers que posen en valor la diversitat del relleu, del clima, de la vegetació, dels sòls i de la hidrografia de les Illes Balears i d'Espanya. Finalment, el bloc «L'ordenació del territori en l'enfocament ecosocial» integra sabers sobre una anàlisi geogràfica dels aprofitaments dels recursos naturals, tracta les activitats econòmiques i la població com el principal factor transformador del territori, aprofundeix en les causes i conseqüències d'aquests processos i comparant els desequilibris territorials resultants, introdueix la perspectiva de la sostenibilitat i valora l'impacte de les polítiques comunitàries. És essencial subratllar el tractament integrador que la geografia dona als fenòmens espacials, recordant que la síntesi és un objectiu irrenunciable del pensament geogràfic a què han de contribuir l'enfocament interdisciplinari i la dimensió ecosocial.

La matèria de Geografia és oberta i flexible per a que, tot prenent com a eix vertebrador les competències específiques i els sabers bàsics, els professors puguin adaptar les activitats a contextos de tota mena, convertint les possibles respostes als reptes ecosocials de les Illes Balears, d'Espanya i del món en un incentiu per a l'aprenentatge actiu dels alumnes, per al desenvolupament del pensament geogràfic i per a la valoració de la geografia com a saber aplicat. En definitiva, per promoure la capacitat transformadora de tot saber des de la responsabilitat cívica, basada en l'autonomia personal i el respecte a les persones i al medi ambient en el context actual de canvis i incerteses.

Competències específiques

CE 1 Reconèixer els reptes ecosocials actuals i futurs de les Illes Balears i d'Espanya, debatre'n des de la perspectiva geogràfica sobre els missatges rebuts a través de canals oficials i extraoficials, formals i informals i desenvolupar el pensament crític per transformar patrons de consum insostenibles i adoptar estils de vida saludables.

El reconeixement per part dels alumnes dels problemes ecosocials als quals s'enfronta la societat de les Illes Balears i d'Espanya suposa saber identificar-los i prendre consciència de la responsabilitat individual i col·lectiva davant desafiaments com l'emergència climàtica, el repte demogràfic o la gestió de recursos limitats. Són situacions d'ecodependència que afecten el medi natural i els grups humans i que, de vegades, segueixen processos a escala global. Una ciutadania informada ha de mantenir debats en els quals sotmeti a judici crític els missatges que es reben des de mitjans oficials o informals, prevenint la difusió dels que siguin informacions falses o en què es detecta la manipulació interessada.

Els arguments que s'esgrimeixen en qualsevol debat públic o privat haurien de construir-se des del fonament científic que aporta el pensament geogràfic, rebutjant qualsevol opinió no avalada per

dades fiables, accessibles i contrastades. El desenvolupament del pensament espacial crític constitueix el més gran actiu d'una ciutadania formada i informada que reuneixi les condicions necessàries per sopesar respostes ètiques davant els reptes actuals i futurs, anticipant-se a les conseqüències no desitjades. Així mateix, els alumnes haurien d'arribar a reflexionar amb rigor sobre la seva capacitat d'adaptació a noves situacions i sobre la transformació de patrons de consum insostenibles i per adoptar estils de vida saludables en benefici propi i del bé comú, d'acord amb els objectius de desenvolupament sostenible.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL3, CD4, STEM5, CPSAA2, CPSAA4, CC1, CC4, CE1.

CE 2 Comprendre la complexitat de l'espai geogràfic, mitjançant la interpretació de fonts d'informació visuals, per apreciar la riquesa dels paisatges naturals i humanitzats i valorar la sostenibilitat com a principi de les relacions entre els ecosistemes naturals i l'acció humana.

La comprensió de l'espai geogràfic implica assumir la seva complexitat com a sistema en el qual es combinen elements abiòtics, biòtics i l'acció humana. La teoria general de sistemes aporta els conceptes necessaris per entendre la imbricació d'aquests components i les seves relacions. Tot sistema està integrat per subsistemes que, una vegada desagregats, faciliten l'anàlisi detallada de les seves característiques, la qual cosa porta a resoldre el problema de l'escala d'anàlisi. Des del local al global, aquesta escala permet delimitar el camp o parcel·la d'estudi.

La interpretació d'imatges ajuda a encuriosir els alumnes pel coneixement de territoris desconeguts i a redescobrir llocs familiars, generant creativament els seus propis recursos visuals, incloent croquis i esbossos. Com a complement a l'observació de paisatges, que també pot ser directa sobre el terreny, la cartografia i els gràfics són fonts d'informació visual valuoses. Educar la mirada geogràfica comporta també desenvolupar l'estima pel ric patrimoni paisatgístic que atresoren les Illes Balears i Espanya. La sostenibilitat ha d'incorporar-se com a criteri per jutjar críticament la relació entre medi natural i acció antròpica i promoure l'equilibri entre tots dos.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM4, STEM5, CD1, CC1, CC4, CE1, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Analitzar la diversitat natural de les Illes Balears i d'Espanya i la seva singularitat geogràfica dins d'Europa, a través de la comparació de característiques comunes i específiques del relleu, el clima, la hidrografia i la biodiversitat, per reflexionar sobre la percepció personal de l'espai.

L'anàlisi de la diversitat natural de les Illes Balears i d'Espanya adquireix sentit en examinar la gran varietat d'ecosistemes terrestres i aquàtics existents que tenen el seu reflex en la xarxa d'espais naturals protegits. La seva singularitat a escala europea li confereix un lloc destacat dins de la Xarxa Natura 2000. La biodiversitat s'explica per la interacció particular en cada àrea dels factors físics que afecten la península Ibèrica, els arxipèlags de Balears i de Canàries i la resta de territoris.

Des del rigor que imposa el mètode comparatiu, basat en la cerca d'analogies i diferències, qualsevol anàlisi geogràfica ha de partir de dades i càlculs fiables que puguin ser contrastats a l'hora de descriure les característiques i la distribució d'unitats geomorfològiques, climàtiques, vegetals i hídriques. Tradicionalment el medi natural ha servit per construir la percepció que cada persona té del territori i de la seva existència, condicionant vincles i sentiments de pertinença a un o diversos llocs. En una societat predominantment urbana de passat rural recent, la reflexió sobre els conflictes en els usos del territori, com també sobre la identitat individual i col·lectiva ha de construir-se des del respecte als altres i l'acceptació d'identitats múltiples.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM4, CPSAA3.1, CC1, CC3, CEC1.

CE 4 Aplicar les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG), mètodes i tècniques propis o de ciències afins, localitzant fenòmens naturals i humans i argumentant amb rigor els seus límits o categories, per resoldre eficientment el problema de l'escala en qualsevol anàlisi o proposta d'actuació.

L'aplicació eficient dels mètodes propis de la geografia i de qualsevol ciència afí implica usar-la de manera pràctica per observar, representar i explicar els fenòmens físics i humans que es desenvolupen en el territori. Per les seves característiques integradores i el seu potencial visual com

a font d'informació i recurs creatiu, les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG) han d'adoptar una posició preferent com a eina manejada de manera competent per part dels alumnes.

La distribució i localització de fenòmens físics i humans de tota mena i a diferents escales, com també la seva evolució en el temps, són principis bàsics de la geografia sobre els quals s'articula el pensament espacial. Les TIG han de desplegar el seu potencial per aconseguir-ho, mitjançant l'ús de mapes interactius i recursos que facilitin arguments per justificar l'extensió de cada fenomen. És a dir, delimitant regions, categories o tipologies i reflexionant sobre el problema dels límits i de les àrees de transició. Davant fenòmens naturals i humans complexos i en contínua transformació, la iniciativa per aportar solucions creatives a problemes reals des del coneixement rigorós és part essencial del compromís cívic.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, STEM1, STEM2, CD1, CD2, CD5, CC3, CE1, CE3.

CE 5 Assumir la globalització com a context que emmarca l'evolució dels sistemes econòmics i els comportaments socials recents, investigant les seves relacions de causa i efecte i creant productes propis que demostrin la interconnexió i la interdependència a totes les escales, per promoure el respecte a la dignitat humana i al medi ambient com a base d'una ciutadania global.

En entendre que el fenomen de la globalització és determinant en les complexes relacions existents entre els països i els seus sistemes econòmics, es pot posar en el seu context l'evolució recent de les activitats econòmiques a les Illes Balears, a Espanya i a la Unió Europea en tots els seus sectors. Igualment, s'han produït transformacions socioculturals de gran impacte sobre la distribució espacial de la població i els comportaments demogràfics.

La recerca dels factors que causen aquestes transformacions i de les seves conseqüències sobre el territori i la societat obre un ric camp d'indagació d'aquestes ecodependències. Les relacions d'interdependència i interconnexió es poden demostrar de manera inductiva, especialment mitjançant l'estudi de casos o situacions-problemes pròximes i rellevants per als alumnes. Per exemple, l'origen de béns o serveis produïts i consumits fora i dins de les Illes Balears, d'Espanya, o les conseqüències de l'assimilació d'idees, comportaments i estils de vida aliens a pràctiques tradicionals. En arribar a l'anàlisi dels efectes positius i negatius de la globalització, el respecte a la dignitat humana ha de prevaler com a valor ètic per a l'exercici d'una ciutadania global i compromesa amb el medi ambient.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, STEM1, STEM5, CD4, CPSAA3.1, CC2, CC3, CC4, CE1, CCEC4.1.

CE 6 Explicar de manera crítica els desequilibris territorials de l'Estat espanyol i de la seva estructura social, laboral i demogràfica, reconeixent els processos i les decisions que han contribuït a les desigualtats presents, per reforçar la consciència de solidaritat i el compromís amb els mecanismes de cooperació i cohesió espanyols i europeus.

L'explicació crítica dels desequilibris socioeconòmics i demogràfics de l'Estat espanyol parteix d'un diagnòstic rigorós del desigual repartiment dels recursos naturals i humans a escala nacional i autonòmica. Requereix entendre les disparitats en el teixit productiu per grandària relativa, grau d'especialització, capitalització o innovació, com també, conèixer el repartiment espacial de la població i la seva composició per sexe, edat i per la diferent estructura social i laboral existent, parant esment al repte demogràfic que suposen l'envelliment de la població, els moviments migratoris, la despoblació rural i les aglomeracions urbanes.

El reconeixement dels factors de localització de cada activitat productiva, incloent les decisions polítiques i empresarials i de les causes dels processos socioeconòmics recents i de les tendències actuals i futures, s'argumenta amb les raons objectives de la desigualtat en la distribució de la riquesa actual, la població i l'accés a uns certs serveis públics i privats. La finalitat és consolidar en els alumnes la solidaritat i la cooperació com a valors constitucionals i europeistes per aconseguir la cohesió a través de les polítiques redistributives d'ordenació del territori i de desenvolupament regional.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM4, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC1, CC2, CC3, CE1, CE2, CCEC3.2.

CE 7 Mobilitzar coneixements previs, nous i d'altres camps del saber en abordar situacions del passat, del present o del futur, reorientant eficaçment decisions i estratègies de treball individual o en equip, per aportar solucions innovadores a contextos en transformació i fomentar l'aprenentatge permanent.

La reflexió sobre el propi aprenentatge és clau com a objectiu metacognitiu.

Aconseguir conèixer les possibilitats i limitacions pròpies ha de servir per construir l'autoestima necessària amb la qual implicar-se i ser protagonista en la resolució de reptes ecosocials reals i pròxims i, per tant, incorporar-se a la vida activa i exercir funcions socials. La planificació és un procés fonamental que implica mobilitzar coneixements previs, nous i d'altres àmbits. També suposa posar en acció eines per qüestionar situacions, plantejar hipòtesis, recollir dades, organitzar sistemàticament la informació recollida, tractar-la, contrastar-la amb altres evidències i extreure'n conclusions justificades.

Moltes d'aquestes estratègies han de ser negociades amb altres persones en treballar en equip mitjançant tècniques de discussió i deliberació per revisar i generar productes consensuats. La finalitat d'aquests sabers i l'aportació del pensament geogràfic és desenvolupar l'autoaprenentatge permanent i el compromís cívic actiu, tant a l'hora de preveure i avaluar conseqüències, com a la de prioritzar accions a problemes rellevants o plantejar respostes innovadores.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, STEM1, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.2, CPSAA5, CC3, CE1, CE3.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Reconèixer els reptes ecosocials actuals i futurs de les Illes Balears i d'Espanya, debatent des de la perspectiva geogràfica sobre els missatges rebuts a través de canals oficials i extraoficials, formals i informals, desenvolupant el pensament crític, per transformar patrons de consum insostenibles i adoptar estils de vida saludables.

CA 1.1 Qüestionar maneres de vida insostenibles mitjançant l'anàlisi geogràfica de tot tipus de fonts d'informació que tractin els reptes ecosocials presents i futurs i des d'arguments fundats en la seva rellevància i en la necessitat de les accions per afrontar-los.

- Qüestionar estils de vida que no són viables a llarg termini perquè contribueixen a la degradació del medi ambient, al canvi climàtic o a problemes socials.
- Identificar problemes que afecten tant el medi ambient (aspecte "eco") com la societat (aspecte "social").
- Analitzar críticament possibles canvis en les polítiques governamentals, en l'economia empresarial i en els estils de vida individuals o col·lectius.
- Utilitzar l'anàlisi geogràfica (dades científiques, estudis econòmics, informes sobre l'ús de recursos naturals o estudis sobre l'impacte social) com a eina per veure visió àmplia i objectiva dels problemes i de les solucions.

CA 1.2 Debatre sobre els reptes naturals i socials de les Illes Balears i d'Espanya de forma compromesa i respectuosa amb opinions alienes, utilitzant estratègies orals amb suport digital de gràfics, imatges i cartografia i manejant dades rigoroses.

- Utilitzar estratègies de comunicació visual
- Reflexionar sobre els desafiaments que afecten tant la natura com la societat. Tenir en compte problemes com el canvi climàtic, la pèrdua de biodiversitat, la gestió de l'aigua o la pressió sobre els ecosistemes degut al turisme. Juntament amb qüestions com la

desigualtat econòmica, l'accés a habitatge, la immigració o l'impacte del turisme sobre la cultura local.

- Fer servir eines visuals en els debats. Facilitarà la comprensió de temes complexos i permetrà il·lustrar millor les situacions.

CE 2 Comprendre la complexitat de l'espai geogràfic, mitjançant la interpretació de fonts d'informació visuals, per apreciar la riquesa dels paisatges naturals i humanitzats i valorar la sostenibilitat com a principi de les relacions entre els ecosistemes naturals i l'acció humana. La comprensió de l'espai geogràfic implica assumir-ne la complexitat com a sistema en el qual es combinen elements abiòtics, biòtics i l'acció humana.

CA 2.1 Valorar tot impacte de l'acció antròpica des del principi de sostenibilitat tot reconeixent la complexitat sistèmica del medi natural i de les pròpies activitats humanes.

- Analitzar els efectes de les activitats humanes en el medi natural.
- Reconèixer com interactuen els elements del medi natural entre sí.
- Avaluar els impactes de les accions humanes.
- Considerar les aportacions positives i negatives de l'activitat humana envers el medi natural.

CA 2.2 Extreure informació de paisatges naturals i humanitzats tot analitzant fonts visuals, distingint elements geogràfics i interpretant la influència i interrelacions de factors físics i humans.

- Analitzar els entorns naturals i urbans.
- Reconèixer els paisatges amb fons visuals.
- Identificar els components físics d'un paisatge natural.

CE 3 Analitzar la diversitat natural de les Illes Balears i d'Espanya i la seva singularitat geogràfica dins d'Europa a través de la comparació de característiques comunes i específiques del relleu, el clima, la hidrografia i la biodiversitat per reflexionar sobre la percepció personal de l'espai.

CA 3.1 Reflexionar sobre la percepció de l'espai geogràfic localitzant i reconeixent en mapes regions geomorfològiques i bioclimàtiques amb característiques comunes i específiques, destacant-ne l'aportació a la sostenibilitat del medi.

- Entendre críticament el territori que ens envolta.
- Analitzar i identificar els elements geogràfics mitjançant els mapes.
- Identificar elements únics i també compartits entre regions.
- Reconèixer característiques del lloc que contribueixen a la sostenibilitat.
- Tenir en compte els factors geomorfològics i bioclimàtics per gestionar els recursos i preservar-los.

CA 3.2 Identificar la diversitat i singularitat de paisatges naturals comparant la seva distribució, característiques i contrastos a escala autonòmica, d'Espanya i d'Europa, com també formes humanes de relació amb aquests entorns.

- Reconèixer els paisatges naturals.
- Analitzar la distribució dels paisatges a les diferents regions.

CA 3.3 Analitzar els processos formadors del medi i la seva interacció amb la societat, a fi de poder dur a terme anàlisis i prediccions de fenòmens a partir de dades observables en la realitat i de bases de dades disponibles.

CE 4 Aplicar les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG), mètodes i tècniques propis o de ciències afins, localitzant fenòmens naturals i humans i argumentant amb rigor els seus límits o categories, per resoldre eficientment el problema de l'escala en qualsevol anàlisi o proposta d'actuació.

CA 4.1 Emprar l'escala apropiada per localitzar o representar, amb suport de les TIG, qualsevol fenomen físic o humà justificant els mètodes i dades triades i la delimitació de regions o categories d'anàlisi, com també d'àrees de transició.

- Aprendre les Tecnologies de la Informació Geogràfica (TIG).
- Identificar i mostrar la localització de fenòmens naturals o humans.
- Justificar l'ús de les TIG en l'estudi del paisatge natural o en l'humanitzat.
- Representar l'espai mitjançant les escales adients.

CA 4.2 Crear productes propis individuals o en grup amb finalitats explicatives tot comunicant diagnòstics, proposant hipòtesis o conclusions i aplicant les TIG.

- Desenvolupar materials originals, com ara informes, presentacions, mapes, infografies o qualsevol altre tipus de document que transmeti informació. La creació pot ser individual o col·lectiva, fomentant així el treball en equip.
- Potenciar el treball tant individual com en grup utilitzant diferents dinàmiques col·laboratives.
- Formular hipòtesis o conclusions per fomentar el pensament crític i la investigació.

CA 4.3 Aplicar les tecnologies TIG per avaluar els riscos naturals i els efectes del canvi climàtic en un context de canvi global que afecta tots els processos geogràfics a qualsevol escala d'anàlisi.

CE 5 Assumir la globalització com a context que emmarca l'evolució dels sistemes econòmics i els comportaments socials recents, investigant les seves relacions de causa i efecte i creant productes propis que demostrin la interconnexió i la interdependència a totes les escales, per promoure el respecte a la dignitat humana i al medi ambient com a base d'una ciutadania global.

CA 5.1 Valorar la dignitat humana analitzant críticament les conseqüències de les nostres accions sobre les condicions laborals i de vida, tant a Espanya com en altres països, investigant el sistema de relacions econòmiques globalitzades i els sectors econòmics i plantejant solucions raonables.

- Respectar i tenir en compte els drets fonamentals i les condicions que fan que una persona pugui viure amb dignitat, com són el dret a un treball digne, a un salari just, en condicions de vida adequades i a ser tractat amb respecte i equitat.
- Reflexionar sobre l'impacte que tenen les nostres accions, decisions o fins i tot els nostres consums diaris sobre la vida d'altres persones, tant en l'àmbit laboral com en les seves condicions generals de vida.
- Investigar com es mou el capital, quins sectors són més vulnerables a l'explotació laboral (com la indústria tèxtil o l'electrònica, per exemple) i com es poden transformar aquestes relacions per millorar la dignitat humana.
- Identificar els problemes i proposar solucions que siguin pràctiques i realistes. Aquestes solucions podrien passar per promoure condicions laborals justes, regular millor les relacions comercials internacionals o fomentar el consum responsable i ètic per part de la ciutadania.

CA 5.2 Expressar la necessitat de preservar el medi ambient indagant sobre els impactes de les maneres de producció, distribució i consum a escala local i global i proposant actuacions de millora.

- Reconèixer i comunicar la urgència d'actuar per cuidar el planeta. Comprendre que les accions humanes tenen impacte directe sobre la natura, el clima, la biodiversitat, l'aire, l'aigua i els ecosistemes en general i que la preservació d'aquests elements és essencial per al benestar futur de les persones i del planeta.
- Investigar i analitzar com els diferents processos de producció, distribució i consum afecten el medi ambient, tant a escala local (en comunitats o països específics) com a escala global (considerant l'impacte a tot el món).

- Promoure un consum més conscient i responsable, educant els consumidors sobre l'impacte de les seves decisions de compra i fomentant el reciclatge o la reutilització de materials.

CE 6 Explicar de manera crítica els desequilibris territorials de l'Estat espanyol i de la seva estructura social, laboral i demogràfica, reconeixent els processos i les decisions que han contribuït a les desigualtats presents, per reforçar la consciència de solidaritat i el compromís amb els mecanismes de cooperació i cohesió espanyols i europeus.

CA 6.1 Justificar la necessitat dels mecanismes de compensació de les desigualtats individuals i territorials identificant els processos passats i recents, com també, les seves causes i conseqüències socials, laborals i demogràfiques.

- Argumentar que les desigualtats socials, econòmiques i territorials tenen un impacte negatiu en la societat i en l'economia, creant divisions socials, tensions econòmiques i limitar el desenvolupament de certes àrees o grups de persones.
- Identificar des d'una perspectiva històrica però també contemporània els factors que han creat les desigualtats individuals i col·lectives.
- Considerar les causes i les conseqüències dels desequilibris territorials.

CA 6.2 Argumentar sobre l'origen dels desequilibris socials i econòmics de les Illes Balears, d'Espanya i Europa tot analitzant els factors de localització de les activitats econòmiques i de la població en una societat terciaritzada.

- Identificar les causes que originen les diferències en el benestar econòmic i social.
- Analitzar les raons per les quals determinades activitats econòmiques es concentren en un lloc i no en un altre.
- Observar els desequilibris entre el nord i el sud o entre regions urbanes i rurals, derivats de la localització d'activitats econòmiques.
- Desgranar l'economia terciaritzada envers l'economia primària i secundària.

CE 7 Mobilitzar coneixements previs, nous i d'altres camps del saber en abordar situacions del passat, del present o del futur, reorientant eficaçment decisions i estratègies de treball individual o en equip, per aportar solucions innovadores a contextos en transformació i fomentar l'aprenentatge permanent.

CA 7.1 Reelaborar sabers sobre fenòmens naturals i humans rellevants a diferents escales i en nous contextos, aplicant el pensament geogràfic, mobilitzant i revisant de forma crítica coneixements previs i nous, diagnosticant problemes i oportunitats i raonant sobre possibles previsions i solucions.

- Aplicar els coneixements a diverses escales: local, regional, nacional i global.
- Qüestionar, avaluar i verificar els coneixements per si són adequats o necessiten ser corregits.
- Identificar i comprendre situacions conflictives o dificultats en relació amb els fenòmens naturals o humans. Trobar i reconèixer situacions avantatjoses o possibilitats de millora que poden sorgir en l'anàlisi d'aquests fenòmens.
- Proposar respostes o mesures concretes per afrontar els problemes o aprofitar les oportunitats identificades.
- Analitzar fenòmens utilitzant una perspectiva geogràfica, és a dir, tenint en compte la ubicació, el paisatge, les relacions espacials, la interacció entre l'home i el medi i la distribució de recursos i persones.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ILLES BALEARS, ESPANYA, EUROPA I LA GLOBALITZACIÓ

Illes Balears i Espanya: localització i situació geogràfica en el món a través de mapes de relleu, bioclimàtics i polítics. Posició relativa de les Illes Balears i d'Espanya en el món segons diferents indicadors socials i econòmics. Geoposicionament i dispositius mòbils

- Localització geogràfica de les Illes Balears i Espanya en mapes de relleu, bioclimàtics i polítics.
- Anàlisi de la posició relativa de les Illes Balears i Espanya en el món segons diferents indicadors socials i econòmics (PIB, població, etc.).
- Geoposicionament a través de dispositius mòbils i l'ús de tecnologies GIS (Sistemes d'Informació Geogràfica).
- Localització de les Illes Balears i Espanya en termes de comunicació, transport i comerç.

Les Illes Balears i Espanya en el món. Les Illes Balears i Espanya davant la globalització: amenaces i oportunitats. Context geopolític mundial i participació en organismes internacionals. Cooperació internacional i missions a l'exterior. Diagnòstic dels compromisos amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible

- Amenaces (pèrdua de cultures locals, impacte ambiental) i oportunitats (comerç internacional, turisme).
- Context geopolític mundial i la participació d'Espanya en organismes internacionals com l'ONU, l'OTAN i la UE.
- Cooperació internacional i missions a l'exterior: objectius, impacte i compromisos d'Espanya i de les Illes Balears.
- Diagnòstic dels compromisos amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS): exemples d'iniciatives a les Illes Balears i Espanya.

Les Illes Balears i Espanya a Europa: localització de països i aspectes naturals. La Unió Europea en l'actualitat: la seva influència en situacions quotidianes. Anàlisi de desequilibris territorials i polítiques de cohesió a través de l'ús de mapes i d'indicadors socials i econòmics

- Localització dels països europeus i aspectes naturals destacats de cada regió.
- Anàlisi de la Unió Europea: influència en situacions quotidianes (normatives, ajudes, llibertat de moviment, conflictes, etc.).
- Estudi dels desequilibris territorials: utilització de mapes i indicadors socials i econòmics per identificar desigualtats.
- Polítiques de cohesió de la UE: objectius i resultats, amb exemples d'iniciatives a les Illes Balears i a l'Estat espanyol.

Organització administrativa de l'Estat espanyol. L'estudi dels desequilibris territorials nacionals i autonòmics. Utilitat de l'*Atlas Nacional d'Espanya* i dels indicadors socials i econòmics oficials. Gestió i ordenació del territori: el debat sobre les polítiques de cohesió i desenvolupament regional. Situació actual i projeccions de l'estat del benestar

- Les comunitats autònomes: polítiques regionals i cohesió interterritorial.
- Organització territorial: evolució històrica i Constitució de 1978.
- Estructura de l'Estat espanyol: divisions entre territoris, autonomies i municipis.
- Estudi dels desequilibris territorials nacionals i autonòmics, amb un focus en les diferències entre comunitats autònomes.
- Utilització de l'*Atlas Nacional d'Espanya* i altres indicadors socials i econòmics oficials per a l'anàlisi territorial.
- Anàlisi de les polítiques de cohesió i desenvolupament regional: propostes, situació actual i perspectives de futur.

B. LA SOSTENIBILITAT DEL MEDI FÍSIC DE LES ILLES BALEARS I D'ESPANYA

Factors físics i diversitat de paisatges i ecosistemes. Anàlisi dels condicionants geomorfològics, bioclimàtics, edàfics, hídrics relatius a les activitats humanes i prevenció dels riscos associats per a les persones
- Paisatges naturals.
- Patrimoni natural.
- Influència del medi en les activitats humanes.
- Anàlisi dels condicionants geomorfològics, bioclimàtics, edàfics i hídrics que influeixen en les activitats humanes.
- Impacte de les condicions naturals en el desenvolupament econòmic i social de les Illes Balears i de l'Estat espanyol. Prevenció dels riscos associats a factors físics, com inundacions, desprendiments i altres emergències.
Diversitat climàtica de les Illes Balears i d'Espanya. Anàlisis comparatives de distribució i representació de climes. Emergència climàtica: canvis en els patrons termo-pluviomètrics; causes, conseqüències i mesures de mitigació i adaptació. Estratègies d'interpretació del temps i alertes meteorològiques; webs i aplicacions mòbils
- Elements i factors del clima.
- El temps atmosfèric. Interpretació.
- Estudi de la diversitat climàtica: característiques i localització.
- Emergència climàtica: els canvis en els patrons termo-pluviomètrics, les causes del canvi climàtic i les seves conseqüències en aquests territoris.
- Estratègies per combatre els efectes del canvi climàtic i mesures preventives.
- Interpretació de dades meteorològiques i ús d'aplicacions mòbils per a alertes climàtiques.
- Anàlisi comparativa de la diversitat climàtica: identificació i comparació dels principals climes d'Espanya i les seves característiques.
Biodiversitat, sòls i xarxa hídrica. Característiques per regions naturals. Impacte de les activitats humanes i efectes sobre aquestes: pèrdua de biodiversitat, de sòls i gestió de l'aigua. Interpretació d'imatges, cartografia i dades. Riscos generats per les persones
- Desertificació i desertització.
- Diversitat hidrològica.
- Vessants hidrogràfics: característiques.
- Règims fluvials: característiques i localització.
- Sequeres i torrentades.
- Aigües subterrànies i aqüífers.
- Zones humides.
- Biodiversitat: espècies autòctones i exòtiques. Anàlisi de la pèrdua de biodiversitat i de sòls. Interpretació d'imatges, cartografia i dades sobre la biodiversitat i els ecosistemes locals. Biodiversitat, tipus de sòls i xarxes hídriques segons les diferents regions naturals de les Illes Balears.
- Impacte de les activitats humanes: anàlisi de la pèrdua de biodiversitat, la degradació dels sòls i la gestió de l'aigua. Riscos ambientals causats per l'activitat humana, com la contaminació i la desertificació. Anàlisi de la gestió inadequada dels recursos naturals i la seva influència en la qualitat de vida.
Polítiques ambientals a les Illes Balears, Espanya i la Unió Europea: ús d'eines de diagnòstic. La xarxa d'Espais Naturals Protegits i la xarxa Natura 2000. El debat sobre els canvis del model de desenvolupament: el principi de sostenibilitat
- Espais Naturals. Localització. Importància i efectivitat.
- Figures de protecció del medi natural.

- Polítiques mediambientals. Estatals i autonòmiques.
- Anàlisi de les polítiques ambientals implementades a les Illes Balears i Espanya.
- Ús d'eines de diagnòstic ambiental. Comprendre les polítiques mediambientals aplicades a nivell regional i europeu, com la xarxa Natura 2000 i les zones protegides.
- Reflexionar sobre els canvis necessaris en el model de desenvolupament actual per complir amb els principis de sostenibilitat.
- Explorar les propostes de desenvolupament sostenible a les Illes Balears i a Espanya i la seva alineació amb les polítiques europees.
- Bones pràctiques en sostenibilitat i la seva aplicació en el context regional.
- Anàlisi dels models de creixement actuals i propostes alternatives que promoguin la conservació i l'ús sostenible dels recursos naturals.

C. L'ORDENACIÓ DEL TERRITORI EN L'ENFOCAMENT ECOSOCIAL

La població de les Illes Balears i d'Espanya: anàlisi de la seva estructura i desequilibris. Interpretació causal de dades, gràfics i mapes: tendències passades, presents i projeccions. Avantatges i inconvenients dels moviments migratoris: el respecte per la diversitat social i cultural. El repte demogràfic: envelliment i despoblació rural

- Fonts demogràfiques.
- Moviments naturals i la seva distribució espacial (passat, present i futur).
- Moviments migratoris i la seva evolució (passat, present i futur).
- Descripció de l'estructura demogràfica: piràmides d'edat, distribució per sexe i edat, densitat de població, etc. Perspectives de futur.
- Interpretació de dades, gràfics i mapes: comprensió de les tendències demogràfiques passades i presents i projeccions sobre el futur de la població balear i espanyola.
- Anàlisi dels desequilibris demogràfics: distribució desigual de la població entre zones rurals i urbanes, problemes d'envelliment poblacional i despoblació rural.
- Avantatges i inconvenients dels moviments migratoris actuals: anàlisi de les migracions interiors i exteriors, la seva contribució al creixement demogràfic, la diversitat social i cultural i els desafiaments d'integració. Perspectives de futur.
- El repte demogràfic: envelliment de la població i les seves conseqüències econòmiques i socials.

Els espais urbans a les Illes Balears i Espanya: les grans concentracions urbanes en un context europeu i mundial. Funcions de la ciutat i relacions d'interdependència amb el territori. Estructura urbana a través dels plans: repercussions sobre les formes de vida i els impactes mediambientals. Models de ciutats sostenibles. L'ús de l'espai públic. La mobilitat segura, saludable i sostenible

- Concepte de ciutat.
- Morfologia urbana.
- Procés d'urbanització i xarxa urbana.
- Usos del sol urbà.
- Àrees d'influència.
- Descripció de les grans concentracions urbanes: ubicació de les principals ciutats balears i espanyoles dins un context europeu i mundial.
- Funcions de la ciutat: centres de serveis, comerç, transport, cultura, etc. i la seva relació d'interdependència amb l'entorn rural i periurbà.
- Estructura urbana: estudi dels plans urbanístics, la seva influència sobre les formes de vida (habitatge, espais públics, zones verdes) i els impactes mediambientals associats.

- Models de ciutats sostenibles: conceptes com mobilitat segura, saludable i sostenible, ús racional de l'espai públic, millora de la qualitat de vida i reducció de la petjada ecològica.
- Anàlisi dels problemes de congestió i contaminació: ús de l'espai públic i propostes de mobilitat sostenible.
Els espais rurals. Identificació dels paisatges agraris. Transformacions de les activitats agropecuàries: pràctiques sostenibles i insostenibles. El valor social, ambiental i econòmic dels productes agroalimentaris i forestals de proximitat: indagació de petjades ecològiques i de l'estructura social i laboral. Influència de l'actual Política Agrària Comuna (PAC) en el desenvolupament rural i la sostenibilitat. Estudi de casos: etiquetatges diferenciats, ecològic, etc.
- Estructura agrària, poblament i habitat rural.
- Activitat agrícola: transformació, estructura, producció i localització.
- Activitat ramadera: transformació, estructura, producció i localització.
- Crisi, problemes i nous usos dels espais rurals.
- PAC: Política Agrària Comuna.
- Impacte de la Política Agrària Comuna (PAC): efectes del desenvolupament rural en la sostenibilitat de les explotacions agrícoles.
- Silvicultura: característiques i desenvolupament.
- Identificació dels paisatges agraris: tipus d'explotacions (regadiu, secà, cultius permanents, etc.) i transformacions històriques i recents de l'activitat agrícola.
- Pràctiques sostenibles i insostenibles: contrast de models agrícoles intensius i extensius, analitzant-ne els impactes socials i ambientals.
- Valor dels productes agroalimentaris i forestals de proximitat: importància de l'agricultura local, la traçabilitat, el valor econòmic i ambiental dels productes de proximitat.
- Estudi de casos: etiquetatge ecològic, cultius orgànics i altres pràctiques que fomenten la sostenibilitat.
Els recursos marins i la transformació del litoral: pesca, aquicultura i altres aprofitaments. Sostenibilitat i Política Pesquera Comuna. Estudi de casos: marisqueig, pesca litoral i d'altura, aquicultura, sobreexplotació de caladors, etc.
- Política Pesquera Comuna.
- Activitat pesquera: localització, característiques (espai, producció, població activa, aportació al PIB) i problemàtica (caladors, restriccions, problemes estructurals, reconversió).
- Aquicultura: passat, present i futur.
- Anàlisi de la pesca, aquicultura i altres aprofitaments del litoral: coneixement de les pràctiques tradicionals i modernes de pesca litoral i en alta mar.
- Impacte de la Política Pesquera Comuna (PPC): regulació de la pesca, protecció de les espècies i sostenibilitat dels caladors.
- Estudi de casos: sobreexplotació de recursos, marisqueig, pesca sostenible i problemes com la degradació del litoral a causa de l'activitat humana.
Els espais industrials. Transformacions en les activitats industrials i els paisatges: matèries primeres i fonts d'energia. Avaluació de petjades ecològiques; dependència i transició energètiques; estructura del teixit industrial, social, laboral i ocupació indirecta. Impacte de la deslocalització sobre sectors de la indústria balear i espanyola. Estudi de casos: construcció, automobilístic, agroalimentari, etc. i factors de localització. El debat sobre la influència de les polítiques de la Unió Europea i la globalització
- Matèries primeres: ús, localització i producció.
- Font d'energia renovables i no renovables: característiques, ús, localització i producció.
- Procés d'industrialització: passat, present i futur.

- Regions industrials i paisatges industrials.
- Indústria: localització, estructura, sectors, producció i ocupació.
- Influència de la UE.
- Globalització i deslocalització industrial.
- Impacte de la deslocalització: conseqüències de la pèrdua de llocs de treball i la desindustrialització en sectors claus com la construcció o automobilístic.
- Impacte ambiental: avaluació de les petjades ecològiques de les indústries i la seva capacitat d'adaptació a polítiques més sostenibles.
- Influència de la Unió Europea i la globalització: debat sobre l'impacte de la globalització i les polítiques de la UE en el sector industrial local.
- Transformacions en les activitats industrials: canvis en la producció industrial a les Illes Balears i Espanya.
- Dependència energètica i transició: fonts d'energia utilitzades (combustibles fòssils, energies renovables) i el procés de transició energètica.
Els espais terciaritzats. El model d'economia circular i els serveis: relacions entre producció, distribució i venda. Anàlisi crítica de petjades ecològiques, estructura sociolaboral, responsabilitat social corporativa i dels consumidors. Estudi de casos: competitivitat i desequilibris en transport, comerç, turisme, serveis essencials, etc. i factors de localització. Models insostenibles de serveis i alternatives. L'economia digital: impacte de l'economia col·laborativa i nous models de negoci en el context global i de la Unió Europea
- Terciàrització de l'economia.
- Els serveis: característiques generals.
- Característiques del sector del comerç.
- Evolució del turisme.
- Espais turístics: localització i característiques.
- Noves formes de turisme.
- Les infraestructures: carreteres, ferrocarril, ports i aeroports.
- Els serveis públics essencials.
- Els serveis dins el PIB.
- Model d'economia circular: relació entre producció, distribució i venda en un sistema que promou la reducció de residus i el reciclatge.
- Anàlisi de la petjada ecològica dels serveis: com les activitats terciàries (comerç, transport, turisme) influeixen en l'ecosistema local.
- Estudi de casos: impacte del turisme massiu a les Illes Balears, desigualtats en els serveis essencials i alternatives per a un model de serveis més sostenible.
- Economia digital: efectes de l'economia col·laborativa i dels nous models de negoci en el context global i europeu.

Geologia i Ciències Ambientals

Geologia i Ciències Ambientals de segon de batxillerat és una matèria de la modalitat del batxillerat de Ciències i Tecnologia que els alumnes podran triar per ampliar els coneixements i destreses relacionats amb les disciplines científiques del mateix nom. Contribueix al desenvolupament de les vuit competències clau i alguns dels objectius de l'etapa tal com s'explica a continuació.

De manera directa, per la seva naturalesa científica, contribueix a treballar la competència matemàtica i la competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM).

Així mateix, permet afermar els hàbits de lectura, estudi i disciplina i millorar l'expressió oral i escrita a través d'informes i exposicions de projectes científics (competència en comunicació lingüística); a més, atès que les publicacions científiques més rellevants estan escrites en llengües diferents a la materna, aquesta matèria ofereix als alumnes l'oportunitat de millorar les destreses comunicatives en altres llengües i desenvolupar així la competència plurilingüe.

De la mateixa manera, des de Geologia i Ciències Ambientals es promou l'anàlisi de treballs científics per respondre a qüestions relacionades amb les ciències geològiques, contribuint d'aquesta forma al desenvolupament de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre.

Aquesta matèria també cerca conscienciar, a través de l'evidència científica, sobre la importància crucial de l'adopció d'un model de desenvolupament sostenible com a forma de compromís ciutadà pel bé comú (competència ciutadana). Des de Geologia i Ciències Ambientals es promouran els estils de vida sostenibles amb l'enfocament centrat en les aplicacions quotidianes dels recursos de la geosfera i la biosfera i la importància de la seva explotació i consum responsables. A més, es fomentarà la participació dels alumnes en iniciatives locals relacionades amb la sostenibilitat, proporcionant-los l'oportunitat de desenvolupar l'esperit emprenedor (competència emprenedora), com també les destreses per aprendre de manera independent (competència personal, social i d'aprendre a aprendre).

Es recomana treballar la Geologia i Ciències Ambientals amb un enfocament interdisciplinari, tot fomentant l'observació, la curiositat, el treball de camp i la col·laboració, la qual cosa requereix una actitud respectuosa i tolerant cap a la diversitat cultural o de punts de vista (competència en consciència i expressió culturals).

Així mateix, es promourà des d'aquesta matèria que la col·laboració, la comunicació o la cerca d'informació científica es realitzin utilitzant recursos variats, incloent les tecnologies digitals, que permetran així el desenvolupament de les destreses per a l'ús eficient, responsable i ètic d'aquestes (competència digital).

En Geologia i Ciències Ambientals es defineixen sis competències específiques que orienten les directrius principals de la matèria i que poden resumir-se en: interpretació, transmissió, cerca i utilització de fonts d'informació científiques, anàlisi crítica de resultats científics, plantejament i resolució de problemes i anàlisi d'elements, fenòmens i riscos geològics. Les sis competències específiques són la concreció dels descriptors per a batxillerat de les vuit competències clau, que constitueixen l'eix vertebrador del currículum i, per tant, contribueixen al desenvolupament d'aquestes.

Per valorar l'adquisició i el desenvolupament de les competències específiques d'aquesta matèria per part dels alumnes, es defineixen els criteris d'avaluació que tenen un caràcter competencial i es relacionen de manera flexible amb els sabers bàsics.

Així mateix, en aquesta matèria es treballen una sèrie de coneixements, destreses i actituds propis de les ciències geològiques i que vénen definits en els sabers bàsics organitzats en sis blocs:

«Experimentació en geologia i ciències ambientals» treballa de manera pràctica les destreses necessàries per al treball científic en ciències geològiques i ambientals i per a la valoració de la importància i contribució d'aquestes al desenvolupament de la societat. «La tectònica de plaques i geodinàmica interna» comprèn els moviments de les plaques litosfèriques, les seves causes i la seva relació amb els processos geològics interns, les deformacions que originen i la vinculació entre aquests, les activitats humanes i els riscos naturals. «Processos geològics externs» recull els diferents tipus de modelatge del relleu, els factors que els condicionen i els riscos naturals derivats de la confluència, en l'espai i el temps, de certes activitats humanes i determinats processos geològics externs. «Minerals, els components de les roques» està centra en l'estudi de la classificació dels minerals, la seva identificació basant-se en les propietats i les condicions de formació. «Roques ígnies, sedimentàries i metamòrfiques» complementa el bloc anterior i es dedica a l'anàlisi i classificació de les roques segons l'origen; els processos de formació dels diferents tipus de roques i la composició d'aquestes, com també a la relació entre els processos tectònics i les roques que originen. «Recursos minerals i energètics» tracta sobre els principals recursos geològics (minerals, roques, aigua i sòl) i biològics, la seva utilització quotidiana i rellevància, els problemes mediambientals derivats del seu ús i explotació i la importància de l'aprofitament i consum sostenibles.

Cal destacar que, a causa de la naturalesa científica, l'enfocament de treball d'aquesta matèria serà eminentment pràctic i connectat amb la realitat, cercant la interdisciplinarietat i, tal com marquen les línies generals de la Llei, sempre tenint com a horitzó el desenvolupament de les vuit competències clau. Per aconseguir tals propòsits, es recomana posar en pràctica activitats competencials, basades en situacions reals i que cerquin que els alumnes mobilitzin de forma integrada una àmplia varietat de coneixements, destreses i actituds.

Com a conclusió, aquesta matèria contribueix a l'adquisició, aprofundiment i interconnexió intradisciplinària i interdisciplinària de conceptes que permeten als alumnes comprendre holísticament el funcionament del planeta a través de l'estudi dels seus elements geològics i dels processos ambientals que els afecten, com també de la influència de l'acció humana sobre ells. Així mateix, es fomentarà la conscienciació mediambiental posant el focus en els recursos i patrimoni geològics i en la importància de la seva explotació sostenible a través del consum responsable, materialitzat en accions quotidianes. Com a forma de treball preferent, es plantejaran experiències de laboratori, treball de camp i, en definitiva, les metodologies pròpies de les ciències geològiques i ambientals per permetre als alumnes assimilar de manera significativa els sabers de la matèria i connectar-los amb la realitat.

Competències específiques

CE 1 Interpretar i transmetre amb precisió informació i dades extretes de treballs científics per analitzar conceptes, processos, mètodes, experiments o resultats relacionats amb les ciències geològiques i ambientals.

Les ciències geològiques i ambientals comparteixen una sèrie de principis comuns amb totes les altres disciplines científiques essent la comunicació una part imprescindible per al seu progrés. No obstant això, també existeixen maneres de procedir exclusives d'aquestes ciències i, per tant, formats particulars per a la comunicació dins d'aquestes com a mapes (topogràfics, hidrogràfics, geològics, de vegetació, etc.), talls i diagrames de flux entre altres.

El desenvolupament d'aquesta competència específica permet que els alumnes es familiaritzin amb els formats, adquireixin una visió completa i formin conclusions pròpies sobre elements i fenòmens relacionats amb les ciències geològiques i ambientals i les transmetin amb precisió i claredat. A més, a través d'aquesta competència se cerca treballar l'argumentació, entesa com un procés de comunicació basat en el raonament i l'evidència.

La comunicació en el context d'aquesta matèria requereix, per part dels alumnes, la mobilització dels seus sabers i de destreses lingüístiques i socials, l'ús del raonament i de recursos tecnològics,

com també mostrar una actitud oberta i respectuosa cap a les idees alienes convenientment argumentades. Aquests coneixements, destreses i actituds són molt recomanables per a la integració professional plena dins i fora de contextos científics, la participació social i la satisfacció emocional, la qual cosa evidencia l'enorme importància d'aquesta competència específica per al desenvolupament dels alumnes.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL2, CP1, STEM4, CD3, CPSAA4, CC3, CCEC3.2.

CE 2 Localitzar i utilitzar fonts fiables, identificant, seleccionant i organitzant informació, avaluant-la críticament i contrastant-ne la veracitat, per resoldre preguntes plantejades de manera autònoma i crear continguts relacionats amb les ciències geològiques i ambientals.

La recopilació i anàlisi crítica de la informació són essencials en la recerca científica, però també en la presa de decisions socials relacionades amb la geologia i el medi ambient i en contextos no necessàriament científics com la participació democràtica o l'aprenentatge al llarg de la vida. A més, constitueixen un procés complex que implica desplegar de forma integrada coneixements variats, destreses comunicatives, raonament lògic i l'ús de recursos tecnològics.

Així mateix, en el context d'aquesta matèria se cerca que els alumnes millorin les seves destreses per contrastar la informació. Per a això, és necessari conèixer les fonts fiables o utilitzar estratègies per identificar-les, la qual cosa és de vital importància en la societat actual, inundada d'informació que no sempre reflecteix la realitat.

Un altre aspecte nou d'aquesta competència específica respecte a etapes anteriors és que fomenta que els alumnes creïn continguts a partir de la informació recopilada i contrastada. Això implica un major grau de comprensió de la informació recaptada per poder transmetre-la estructurant-la de manera original, però mantenint el rigor.

Per aquestes raons, el desenvolupament d'aquesta competència específica pot tenir un efecte molt positiu per a la integració dels alumnes en la societat actual, facilitant el seu creixement personal i professional i el seu compromís com a ciutadans.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CP2, STEM4, CD1, CPSAA4, CC3.

CE 3 Analitzar críticament resultats de treballs de recerca o divulgació relacionats amb les ciències geològiques i ambientals comprovant si segueixen correctament els passos dels mètodes científics per avaluar la fiabilitat de les seves conclusions.

Qualsevol treball científic ha de seguir el procés de revisió d'experts previ a la seva publicació. Aquesta és una pràctica rutinària i imprescindible per assegurar la veracitat i el rigor de la informació científica i, per tant, és inherent a l'avenç científic com a base del progrés de la societat. La revisió la fan de manera desinteressada científics d'altres grups de recerca i experts en el camp d'estudi i pot resultar en l'acceptació, rebuig o en propostes per millorar la recerca feta com a requisit per publicar-la.

Al final del batxillerat, els alumnes presenten un grau més gran de maduresa acadèmica i emocional i un desenvolupament considerable del seu pensament crític, per la qual cosa estan preparats per a iniciar-se en l'anàlisi de la qualitat de certes informacions científiques. La revisió d'experts, com a tal, és un procés propi de la professió científica i, per tant, molt complex fins i tot per als alumnes d'aquesta etapa. No obstant això, és important que comencin a avaluar les conclusions de determinats treballs científics o divulgatius comprovant si aquestes s'adeqüen als resultats observables.

El desenvolupament d'aquesta competència específica comporta mobilitzar el pensament crític, el raonament lògic, les destreses comunicatives i utilitzar recursos tecnològics, promovent així la integració i participació plena dels alumnes com a ciutadà. A més, els permet valorar la contribució positiva de la labor científica a la societat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CP2, STEM2, STEM4, CD1, CPSAA4, CC3.

CE 4 Plantejar i resoldre problemes, cercant i utilitzant les estratègies adequades, analitzant críticament les solucions i reformulant el procediment si fos necessari, per explicar fenòmens relacionats amb les ciències geològiques i ambientals.

L'ús del raonament és especialment important en la recerca en qualsevol disciplina científica per plantejar i contrastar hipòtesis i per afrontar imprevists que dificultin l'avenç d'un projecte. Així mateix, en diversos contextos de la vida quotidiana, és necessari utilitzar el raonament lògic i altres estratègies com el pensament computacional per abordar dificultats i resoldre problemes de diferent naturalesa. A més, amb freqüència les persones s'enfronten a situacions complexes que exigeixen la cerca de mètodes alternatius per a abordar-les.

El desenvolupament d'aquesta competència específica implica treballar quatre aspectes fonamentals: el plantejament de problemes, la utilització eines lògiques per resoldre'ls, cerca d'estratègies de resolució si fos necessari i l'anàlisi crítica de la validesa de les solucions obtingudes. Aquests quatre aspectes exigeixen la mobilització dels sabers de la matèria, de destreses com el raonament lògic, el pensament crític i l'observació i d'actituds com la curiositat i la resiliència. En aquesta etapa, el desenvolupament més profund d'aquestes destreses i actituds a través d'aquesta competència específica, permet ampliar els horitzons personals i professionals dels alumnes i la seva integració plena com a ciutadans compromesos amb la millora de la societat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, STEM1, STEM2, CD1, CD5, CPSAA1.1, CE3.

CE 5 Analitzar els impactes de determinades accions sobre el medi ambient o la disponibilitat de recursos a través d'observacions de camp i d'informació en diferents formats i basant-se en fonaments científics per promoure i adoptar estils de vida compatibles amb el desenvolupament sostenible.

Els recursos geològics són una part indispensable de les activitats quotidianes, però malgrat el seu valor, amb freqüència passen completament desapercebuts. Alguns d'aquests recursos, a més presenten una gran importància geoestratègica com el petroli o el coltan i són objecte de conflictes armats.

El desenvolupament d'aquesta competència específica estimula els alumnes a observar l'entorn natural, de manera directa o a través d'informació en diferents formats (fotografies, imatges de satèl·lit, talls, mapes hidrogràfics, geològics, de vegetació, entre altres) per analitzar l'ús de recursos en objectes quotidians, com els telèfons mòbils i valorar així la seva importància. A més, promou la reflexió sobre els impactes ambientals de l'explotació dels recursos, la problemàtica de la seva escassetat i la importància de la seva gestió i consum responsables. En altres paraules, aquesta competència específica proporciona als alumnes les bases i destreses científiques per prendre accions i adoptar estils de vida compatibles amb un model de desenvolupament sostenible, a través del consum responsable de recursos en un compromís pel bé comú.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, STEM2, STEM5, CD4, CPSAA2, CC4, CE1, CCEC1.

CE 6 Identificar i analitzar els elements geològics del relleu a partir d'observacions de camp o d'informació en diferents formats per a explicar fenòmens, reconstruir la història geològica, fer prediccions i identificar possibles riscos geològics d'una zona determinada.

Els fenòmens geològics ocorren a escales i al llarg de períodes de temps amb freqüència inabastables per a l'observació directa. No obstant això, l'anàlisi minuciosa del terreny utilitzant diferents estratègies i l'aplicació dels principis bàsics de la geologia, permeten reconstruir la història geològica d'un territori i fins i tot realitzar prediccions sobre la seva evolució. Entre les aplicacions d'aquest procés analític, cal destacar la predicció i prevenció de riscos geològics. Les bases teòriques per a la prevenció de riscos geològics estan fermament consolidades. No obstant això, amb freqüència es donen grans catàstrofes pel desenvolupament d'assentaments humans en zones de risc (com les ramblas).

Per això, és important que els alumnes desenvolupin aquesta competència específica que implica l'adquisició d'uns coneixements bàsics i de les destreses per a l'anàlisi d'un territori a través de l'observació de l'entorn natural o l'estudi de diverses fonts d'informació geològica i ambiental (com a

fotografies, corts o mapes geològics, entre altres). D'aquesta forma es desenvoluparà l'estima pel patrimoni geològic i es valorarà l'adequada ordenació territorial rebutjant pràctiques abusives. Amb tot això es contribuirà a formar una ciutadania crítica que ajudarà amb les seves accions a prevenir o reduir els riscos naturals i les pèrdues ecològiques, econòmiques i humanes que aquests comporten.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, CP2, STEM2, STEM5, CD4, CPSAA4, CE3, CCEC1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Interpretar i transmetre amb precisió informació i dades extretes de treballs científics per analitzar conceptes, processos, mètodes, experiments o resultats relacionats amb les ciències geològiques i ambientals.

CA 1.1 Analitzar críticament conceptes i processos, relacionats amb els sabers de la matèria, seleccionant i interpretant informació en diversos formats com a mapes (topogràfics, hidrogràfics, geològics, de vegetació, etc.), corts, models, diagrames de flux o d'altres.

- Distingir entre conceptes i processos geològics.
- Raonar, a partir d'una base científica, sobre els conceptes i els processos geològics.
- Triar i interpretar informació en diferents formats com mapes, corts, models, gràfics, taules, diagrames de flux, fórmules, esquemes, entre d'altres.

CA 1.2. Comunicar informacions o opinions raonades relacionades amb els sabers de la matèria, transmetent-les de manera clara i rigorosa i utilitzant el vocabulari i els formats adequats com a mapes (topogràfics, hidrogràfics, geològics, de vegetació, etc.), corts, models, diagrames de flux, o d'altres i responen amb precisió a les qüestions que puguin sorgir durant l'exposició.

- Comunicar informacions o opinions raonades relacionades amb els sabers de la geologia i les ciències ambientals.
- Transmetre informació i opinions de manera clara i rigorosa.
- Utilitzar la terminologia i el format adequat (mapes, taules, gràfics, etc.) en les comunicacions.
- Respondre de forma fonamentada i precisa a les qüestions plantejades relacionades amb els sabers de la geologia i les ciències ambientals que puguin en el procés de comunicació.

CA 1.3. Realitzar discussions científiques sobre aspectes relacionats amb els sabers de la matèria considerant els punts forts i febles de diferents postures de forma raonada i amb actitud, receptiva i respectuosa davant l'opinió dels altres.

- Valorar diferents postures relacionades amb els sabers bàsics de la matèria.
 - Debatre de forma raonada sobre aspectes relacionats amb la geologia tot respectant les opinions alienes i considerant-ne els punts forts i febles.
- Justificar les opinions pròpies sobre aspectes relacionats amb els sabers de la geologia i les ciències ambientals.

CE 2 Localitzar i utilitzar fonts fiables, identificant, seleccionant i organitzant informació, avaluant-la críticament i contrastant-ne la veracitat, per resoldre preguntes plantejades de manera autònoma i crear continguts relacionats amb les ciències geològiques i ambientals.

CA 2.1 Plantejar i resoldre qüestions i crear continguts relacionats amb els sabers de la matèria, localitzant i citant fonts de manera adequada; seleccionant, organitzant i analitzant críticament la informació.

- Plantejar qüestions relacionades amb la geologia i les ciències ambientals.
- Produir continguts relacionats amb la geologia i les ciències ambientals.

- Localitzar i citar fonts de manera adequada.
 - Seleccionar i classificar informació fiable.
 - Analitzar críticament la informació relacionada amb la geologia i les ciències ambientals.
- CA 2.2 Contrastar i justificar la veracitat d'informació relacionada amb els sabers de la matèria, utilitzant fonts fiables, aportant dades i adoptant una actitud crítica i escèptica cap a informacions sense una base científica com pseudociències, teories sobre conspiracions, creences infundades, faules, etc.
- Comprovar la veracitat de la informació provinent de diferents fonts relacionada amb la matèria.
 - Adoptar una actitud crítica sobre informacions sense una base científica.
 - Esbrinar o comprovar l'origen i l'autoria de les diferents fonts consultades en relació amb temes relacionats amb la geologia i les ciències ambientals.

CE 3 Analitzar críticament resultats de treballs de recerca o divulgació relacionats amb les ciències geològiques i ambientals comprovant si segueixen correctament els passos dels mètodes científics per avaluar la fiabilitat de les seves conclusions.

CA 3.1 Avaluar la fiabilitat de les conclusions d'un treball de recerca o divulgació científica relacionat amb els sabers de la matèria de Geologia i Ciències Ambientals d'acord amb la interpretació dels resultats obtinguts.

- Valorar la importància dels resultats de la recerca científica.
- Avaluar la fiabilitat de les conclusions d'un treball de recerca o divulgació científica utilitzant els sabers propis de la matèria.

CA 3.2 Argumentar, utilitzant exemples concrets, sobre la contribució de la ciència a la societat i la tasca de les persones que s'hi dediquen, destacar el paper de la dona i entendre la recerca com una labor col·lectiva i interdisciplinària en evolució constant influïda pel context polític i social i pels recursos econòmics.

- Argumentar de forma raonada la importància de la ciència en la millora de la societat utilitzant exemples concrets.
- Reconèixer la contribució de la ciència i dels científics, tot destacant el paper de la dona, a la societat.
- Percebre la geologia i les ciències ambientals com unes ciències en construcció i evolució continua gràcies a la tasca col·lectiva i interdisciplinària.
- Valorar la influència dels aspectes històrics, sociològics, econòmics i culturals en l'estudi de la geologia i les ciències ambientals.

CE 4 Plantejar i resoldre problemes, cercant i utilitzant les estratègies adequades, analitzant críticament les solucions i reformulant el procediment si fos necessari, per explicar fenòmens relacionats amb les ciències geològiques i ambientals.

CA 4.1 Explicar fenòmens relacionats amb els sabers de la matèria de Geologia i Ciències Ambientals a través del plantejament i resolució de problemes cercant i utilitzant les estratègies i recursos adequats.

- Explicar fenòmens geològics i de les ciències ambientals, a través del plantejament i resolució de problemes, cercant i utilitzant les estratègies i recursos adequats.
- Utilitzar el mètode científic en la resolució de problemes de l'àmbit de la geologia i ciències ambientals.

CA 4.2 Analitzar críticament la solució a un problema relacionat amb els sabers de la matèria de Geologia i Ciències Ambientals i reformular els procediments utilitzats o conclusions, si la solució no fos fiable o davant noves dades aportades o trobades amb posterioritat.

- Analitzar críticament si la solució proposada a un problema relacionat amb la geologia i les ciències ambientals és adequada i, si no ho és, adequar-la.

- Proposar, de forma fonamentada, esmenes o variacions als procediments o conclusions d'un problema, si la solució no és viable o si apareixen noves dades.

CE 5 Analitzar els impactes de determinades accions sobre el medi ambient o la disponibilitat de recursos a través d'observacions de camp i d'informació en diferents formats i basant-se en fonaments científics per promoure i adoptar estils de vida compatibles amb el desenvolupament sostenible.

CA 5.1 Promoure i adoptar hàbits sostenibles a partir de l'anàlisi dels diferents tipus de recursos geològics i de la biosfera i els seus possibles usos.

- Valorar, usant els sabers propis de la geologia i les ciències ambientals, la importància dels hàbits sostenibles en relació als recursos de la geosfera i biosfera.
- Promoure i adoptar hàbits sostenibles en relació als recursos de la geosfera així com les fonts renovables d'energia.

CA 5.2 Relacionar l'impacte de l'explotació de determinats recursos amb la deterioració mediambiental argumentant sobre la importància del seu consum i aprofitament responsables.

- Reconèixer els riscos derivats de l'explotació de recursos naturals i seleccionar diverses mesures per prevenir-los i corregir-los.
- Relacionar l'activitat humana sobre el medi ambient amb els recursos, riscos i impactes en la geosfera.
- Observar les manifestacions de la geosfera en l'entorn diari i identificar impactes que poden tenir en l'economia, la política, el desenvolupament sostenible i el medi ambient.

CE 6 Identificar i analitzar els elements geològics del relleu a partir d'observacions de camp o d'informació en diferents formats per explicar fenòmens, reconstruir la història geològica, fer prediccions i identificar possibles riscos geològics d'una zona determinada.

CA 6.1 Deduir i explicar la història geològica d'una àrea determinada, identificant i analitzant els seus elements geològics a partir d'informació en diferents formats (fotografies, talls, mapes geològics, etc.).

- Deduir la història geològica d'una àrea determinada segons els elements geològics a partir d'informació en diferents formats (fotografies, mapes geològics, etc.).
- Explicar el dinamisme terrestre segons la teoria global de la tectònica de plaques a partir d'informació en diferents formats (fotografies, mapes geològics, etc.).
- Relacionar la tectònica de plaques amb alguns aspectes geològics: relleu, clima i canvi climàtic, variacions del nivell de la mar, distribució de roques, estructures geològiques, plecs, falles, sismicitat, vulcanisme.

CA 6.2 Realitzar prediccions sobre fenòmens geològics i riscos naturals en una àrea determinada analitzant la influència de diferents factors sobre ells (activitats humanes, climatologia, relleu, vegetació, localització, processos geològics interns, etc.) i proposar accions per prevenir o minimitzar els possibles efectes negatius.

- Relacionar els fluxos d'energia i els riscos geològics.
- Distingir els factors que afavoreixen o atenuen els riscos geològics.
- Determinar els riscos associats als sistemes de vessant i als fluvials, tot valorant els factors que hi influeixen.
- Determinar mètodes de predicció i prevenció dels riscos geològics. Identificar els riscos associats a l'acció geològica dels sistemes de vessant, els torrents i l'activitat sísmica a les Illes Balears.
- Realitzar prediccions sobre fenòmens geològics i riscos naturals en una àrea determinada atenent a les seves característiques.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. EXPERIMENTACIÓ EN GEOLOGIA I CIÈNCIES AMBIENTALS

- Fonts d'informació geològica i ambiental (mapes, talls, fotografies aèries, textos, posicionament i imatges per satèl·lit, diagrames de flux, etc.): interpretació i representació a partir de l'entorn.
- Cerca, reconeixement i utilització de fonts veraces d'informació geològica i ambiental, en recerques experimentals o estudis observacionals formulats a l'aula.
- Instruments per al treball geològic i ambiental: utilització en el camp (material de camp, lupa, martell, etc.) i el laboratori (microscopi petrogràfic). Noves tecnologies en la investigació geològica i ambiental.
- Estratègies per a la cerca d'informació, col·laboració, comunicació i interacció amb institucions científiques: eines digitals, formats de presentació de processos, resultats i idees (diapositives, gràfics, vídeos, pòsters i informes, entre d'altres).
- Eines de representació de la informació geològica i ambiental: columna estratigràfica, talls, mapa, diagrama de flux, etc.
- El patrimoni geològic i mediambiental: valoració de la importància i de la conservació de la geodiversitat. Llocs d'interès geològic, figures de protecció, monuments naturals i jaciments geològics de les Illes Balears.
- La tasca científica i els científics: contribució al desenvolupament de la geologia i les ciències ambientals i importància social. El paper de la dona en la ciència.
- Evolució històrica del saber científic: l'avenç de la geologia i les ciències ambientals com una tasca col·lectiva, interdisciplinària i en contínua construcció.

B. LA TECTÒNICA DE PLAQUES I LA GEODINÀMICA INTERNA

- Mètodes d'estudi de la Terra. Importància dels mètodes indirectes (sísmica gravetat) i mètodes directes. Estructura de les capes de la Terra. Model geoquímic i geodinàmic de la Terra.
- Moviments litosfèrics. La isostàsia i la teoria de la tectònica de plaques (tectònica global: deriva continental i tectònica de plaques). Proves que avalen la tectònica de plaques.
- Processos clau de la geodinàmica interna de la Terra (vulcanisme, sismes, orogènia, moviments continentals) i la seva influència sobre el relleu. La teoria de la tectònica de plaques.
- El cicle de Wilson: influència en la disposició dels continents. Orografia. Processos orogènics. Principals episodis orogènics. Orògens actuals i antics.
- Mecànica de roques. Les deformacions de les roques: elàstiques, plàstiques i fràgils. Relació amb els tensors d'esforç que hi actuen. Principals estructures tectòniques (plecs i falles) i grans estructures tectòniques. Tectònica compressiva i tectònica de gravetat. Fenòmens distensius.
- Processos geològics interns i riscos naturals associats: relació amb les activitats humanes. Importància de l'ordenació territorial.
- Ordenació territorial adequada del territori i altres mesures preventives: importància i exemples en l'entorn. Falles del Neogen superior a les Illes Balears, com ara la falla de Sencelles o de Sant Joan i riscos associats. Sismicitat a les Illes Balears.
- Magnitud del temps geològic, l'escala de temps geològic i l'aplicació dels mètodes de datació.
- Principals esdeveniments geològics i biològics al llarg de la història de la Terra i correlació amb processos i característiques actuals del planeta.

C. PROCESSOS GEOLÒGICS EXTERNS

- Agents i processos clau de la geodinàmica externa de la Terra (meteorització, edafogènesi, erosió, transport i sedimentació). Influència d'aquests agents sobre el modelatge del relleu.
- Les formes de modelatge del relleu: relació amb els agents geològics, el clima i les propietats i disposició relativa de les roques predominants.
- Els relleus estructurals i el modelat del relleu. Classificació i tipus de relleus litològics. El cicle hidrològic. Els diferents modelats: glacial i periglacial, fluvial, litoral, desèrtic, etc. Les fonts i les aigües subterrànies com a fenòmens d'intrusió salina. Química de l'aigua subterrània. Alcalinitat, contaminació puntual i difusa.
- Principals agents geològics externs que actuen sobre el relleu a les Illes Balears: els torrents, la mar, els fenòmens de vessant, el carst, dinàmica de platges corrents de rissaga i deriva litoral, entre d'altres.
- Riscos naturals derivats dels processos geològics externs i la relació que tenen amb les activitats humanes.
- Riscos associats a l'acció geològica dels sistemes de vessant, els torrents i l'activitat sísmica a les Illes Balears.
- Mesures preventives i correctores dels riscos generats pels processos geològics externs: importància.
- Principals tipus de recursos geològics a les Illes Balears.

D. MINERALS, ELS COMPONENTS DE LES ROQUES

- Concepte de *mineral*.
- Identificació dels minerals atenent a les seves propietats físiques: eines d'identificació (guies, claus, instruments, recursos tecnològics, etc.).
- Classificació químic-estructural dels minerals: relació amb les seves propietats. Aplicació a casos relacionats amb la vida quotidiana.
- Diagrames de fases: condicions de formació i transformació de minerals.
- Usos quotidians dels minerals i les roques. Importància dels minerals en el desenvolupament tecnològic (obles de silici, làser de rubí, etc.).
- Jaciments minerals més comuns a les Illes Balears i el seu origen geològic.

E. ROQUES ÍGNIES, SEDIMENTÀRIES I METAMÒRFIQUES

- Concepte de *roca*.
- Classificació de les roques segons l'origen (ígnies, sedimentàries i metamòrfiques). Relació de l'origen amb les característiques observables.
- Identificació de les roques a partir de les seves característiques: eines d'identificació (guies, claus, composició química, instruments, recursos tecnològics, etc.).
- Magmatisme. Els magmes: classificació, composició i evolució. Diferenciació magmàtica i cristallització fraccionada. Sèrie de Bowen. Roques resultants. Tipus d'erupcions volcàniques associades i principals relleus originats.
- Diagènesi: concepte de sediment a la roca. Compactació, litificació i cimentació. Diferents tipus de ciment. Diferències en cada ambient sedimentari segons el pH. Tipus de roques sedimentàries resultants, segons el material d'origen i l'ambient sedimentari.
- Les roques metamòrfiques: tipus, factors que influeixen en la seva formació i relació entre ells. Reaccions metamòrfiques, fàcies sedimentàries segons el camps de P i T, textures i paragènesi metamòrfica. Relació amb la tectònica de plaques.
- Processos de formació, destrucció i transformació dels diferents tipus de roques al cicle litològic. Relació amb la tectònica de plaques i els processos geològics externs i interns.

- Identificació de roques rellevants de l'entorn a partir de les seves característiques: ús d'eines d'identificació (guies, claus, instruments, recursos tecnològics, etc.).

F. LES CAPES FLUIDES DE LA TERRA

- L'atmosfera i la hidrosfera: estructura, composició i funcions.
- Dinàmiques de l'atmosfera i la hidrosfera. Riscos naturals causats per la interacció amb activitats humanes.
- Influència de l'atmosfera i la hidrosfera sobre el clima terrestre i importància per als éssers vius.
- Contaminació de l'atmosfera i la hidrosfera: definició, tipus, causes, conseqüències i mesures de prevenció.
- Impactes mediambientals de determinades activitats humanes en l'atmosfera (escalfament global, reducció de la capa d'ozó, pluja àcida, contaminació de l'aire). Propostes d'acció per a la disminució en l'entorn local i global.
- Impactes mediambientals de determinades activitats humanes (desforestació, agricultura, ramaderia intensives, activitats industrials, etc.) en la hidrosfera. Propostes d'acció per a la disminució en l'entorn local i global.
- Els recursos hídrics: abundància relativa, explotació, usos i importància del tractament eficaç de les aigües per a la gestió sostenible.

G. RECURSOS I LA SEVA GESTIÓ SOSTENIBLE

- Els recursos geològics i la biosfera: aplicacions en la vida quotidiana.
- El medi ambient com a motor econòmic i social. Importància de l'adopció d'un model de desenvolupament sostenible i d'hàbits de vida coherents.
- Impacte ambiental i social de l'explotació de diferents recursos (hídrics, paisatgístics, miners, energètics, edàfics, etc.). Importància de la seva extracció, ús i consum responsable d'acord a la seva taxa de renovació i interès econòmic i a la seva capacitat d'absorció i gestió sostenible dels seus residus.
- Consum responsable dels diferents recursos (hídrics, paisatgístics, miners, energètics, edàfics, etc.). Conceptes de *recurs*, *jaciment*, *reserva*, *impacte ambiental*, *taxa de renovació* i *interès econòmic*.
- El sòl: característiques, composició, horitzons, textura, estructura, adsorció, rellevància ecològica i productivitat.
- La contaminació, la salinització i la degradació del sòl i les aigües: relació amb algunes activitats humanes (desforestació, agricultura i ramaderia intensives i activitats industrials).
- L'explotació de roques, minerals i recursos energètics de la geosfera: tipus i avaluació de l'impacte ambiental. Exemples de les Illes Balears.
- Recursos geològics i energètics emprats en la vida quotidiana i a les Illes Balears.
- La gestió de residus per a la seva disminució, valoració, transformació i eliminació.
- Prevenció i gestió dels residus: importància i objectius (disminució, valorització, transformació i eliminació). El medi ambient com a embornal natural de residus i les seves limitacions.
- Mesures preventives, correctores i compensatòries dels impactes ambientals causats per l'explotació de recursos (hídrics, paisatgístics, miners, energètics, edàfics, etc.).
- Principals iniciatives locals i globals encaminades a la implantació d'un model de desenvolupament sostenible.

Grec

Les humanitats i el plantejament d'una educació humanista en la civilització europea van intrínsecament lligades a la tradició i l'herència cultural de l'Antiguitat clàssica. L'educació humanista situa a les persones i la seva dignitat com a valors fonamentals, guiant-les en l'adquisició de les competències que necessiten per participar de manera efectiva en els processos democràtics, en el diàleg intercultural i en la societat en general. A través de l'aprenentatge d'aspectes relacionats amb la llengua, la cultura i la civilització gregues, la matèria de Grec permet una reflexió profunda sobre el present i sobre el paper que l'humanisme pot i ha d'exercir davant els reptes i desafiaments del segle XXI. Aquesta matèria conté, a més, un valor instrumental per a l'aprenentatge de llengües, literatura, religió, història, filosofia, política o ciència, proporciona un substrat cultural que permet comprendre el món, els esdeveniments i els sentiments i contribueix a l'educació cívica i cultural dels alumnes.

Grec té com a principal objectiu el desenvolupament de la consciència crítica i humanista des de la qual comprendre i analitzar les aportacions de la civilització hel·lènica a la identitat europea, a través de la lectura i la comprensió de fonts primàries i de l'adquisició de tècniques de traducció que permetin a l'alumne utilitzar aquestes fonts d'accés a l'Antiguitat grega com a instrument privilegiat per conèixer, comprendre i interpretar els seus aspectes principals. Per això, aquesta matèria es vertebrava entorn de tres eixos: el text, la seva comprensió i la seva traducció; l'aproximació crítica al món hel·lè; i l'estudi del patrimoni i el llegat de la civilització grega.

La traducció es troba en el centre dels processos d'ensenyament i aprenentatge de les llengües i cultures clàssiques. Per entendre críticament la civilització hel·lènica, l'alumne de grec localitza, identifica, contextualitza i comprèn els elements essencials d'un text, progressant en els coneixements de morfologia, sintaxi i lèxic grec, sota el guiatge dels professors. A més d'aquests sabers de caràcter lingüístic, la traducció és un procés clau que permet activar sabers de caràcter no lingüístic. El text —original, adaptat, en edició bilingüe o traduït, en funció de l'activitat— és el punt de partida des del qual l'alumne mobilitza tots els sabers bàsics per a, partint de la contextualització, concloure una lectura comprensiva directa i eficaç i una interpretació raonada del contingut. Les tècniques i estratègies implicades en el procés de traducció contribueixen a desenvolupar la capacitat de negociació per a la resolució de problemes, com també la constància i l'interès per revisar el propi treball. Permet, a més, que l'alumne entri en contacte amb les possibilitats que aquesta labor ofereix per al seu futur personal i professional en un món globalitzat i digital, a través del coneixement i ús de diferents recursos, tècniques i eines.

Així mateix, la matèria de Grec parteix dels textos per afavorir l'aproximació crítica a les aportacions més importants del món hel·lè al món occidental, com també a la capacitat de la civilització grega per dialogar amb les influències externes, adaptant-les i integrant-les en els seus propis sistemes de pensament i en la seva cultura. Tots dos aspectes resulten especialment rellevants per adquirir un judici crític i estètic en les condicions canviants d'un present en constant evolució. Aquesta matèria prepara a l'alumne per comprendre críticament idees relatives a la pròpia identitat, a la vida pública i privada, a la relació de l'individu amb el poder i a fets sociopolítics i històrics, per mitjà de la comparació entre les maneres de vida de l'antiga Grècia i els actuals, contribuint així a desenvolupar la seva competència ciutadana.

L'estudi del patrimoni cultural, arqueològic i artístic grec, material i immaterial, mereix una atenció específica i permet observar i reconèixer en la nostra vida quotidiana l'herència directa de la civilització hel·lènica. L'aproximació als processos que afavoreixen la sostenibilitat d'aquest llegat — preservació, conservació i restauració— suposa, també, una oportunitat perquè l'alumne conegui les possibilitats professionals en l'àmbit dels museus, les biblioteques o la gestió cultural i la conservació del patrimoni.

Les competències específiques de Grec han estat dissenyades a partir dels descriptors operatius de les competències clau en aquesta etapa, especialment de la competència plurilingüe, la competència en comunicació lingüística i la competència ciutadana, ja esmentada. La competència plurilingüe, que té com a referent la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, situa el llatí i el grec clàssic com a eines per a l'aprenentatge i la comprensió de llengües en general. L'enfocament plurilingüe de la matèria de grec en el batxillerat implica una reflexió profunda sobre el funcionament no sols de la pròpia llengua grega, el seu lèxic, els seus formants, les seves peculiaritats i la seva riquesa en matisos, sinó també de les llengües d'ensenyament i d'aquelles que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumne, estimulants la reflexió metalingüística i interlingüística i contribuint al reforç de les competències comunicatives, a l'estima de la diversitat lingüística i la relació entre les llengües des d'una perspectiva inclusiva, democràtica i lliure de prejudicis.

Aquestes competències específiques ofereixen, per tant, l'oportunitat d'establir un diàleg profund entre present i passat des d'una perspectiva crítica i humanista: d'una banda, situant el text, la seva comprensió i la seva traducció com a elements fonamentals en l'aprenentatge de les llengües clàssiques i com a porta d'accés a la seva cultura i civilització, activant simultàniament els sabers de caràcter lingüístic i no lingüístic; i d'altra banda, desenvolupant eines que afavoreixin la reflexió crítica, personal i col·lectiva entorn dels textos i al llegat material i immaterial de la civilització grega i l'aportació fonamental d'aquesta a la cultura, la societat, la política i la identitat europees.

Els criteris d'avaluació de la matèria permeten avaluar el grau d'adquisició de les competències específiques per part de l'alumne, per la qual cosa s'hi presenten vinculats. D'acord amb la seva formulació competencial, es plantegen enunciant el procés o capacitat que l'alumne ha d'adquirir i el context o manera d'aplicació i ús. L'anivellament dels criteris d'avaluació s'ha desenvolupat tenint en compte l'adquisició de les competències de manera progressiva durant els dos cursos. En aquest sentit, els processos d'autoavaluació i coavaluació preveuen l'ús d'eines de reflexió sobre el propi aprenentatge com el portafolis lingüístic, l'entorn personal d'aprenentatge, el diari de lectura o el treball de recerca.

Els sabers bàsics es distribueixen en els dos cursos, permeten la graduació i seqüenciació flexibles segons els diferents contextos d'aprenentatge i estan organitzats en cinc blocs. El primer, «El text: comprensió i traducció», se centra en l'aprenentatge de la llengua hel·lènica com a eina per accedir a fragments i textos de diversa índole a través de la lectura directa i la traducció i comprèn al seu torn dos subblocs: «Unitats lingüístiques de la llengua grega» i «La traducció: tècniques, processos i eines». El segon bloc, «Plurilingüisme», posa l'accent en com l'aprenentatge de la llengua grega, en concret l'estudi i identificació dels ètims grecs, amplia el repertori lèxic de l'alumne perquè adequi de manera més precisa els termes a les diferents situacions comunicatives. El tercer bloc, «Educació literària», integra tots els sabers implicats en la comprensió i interpretació de textos literaris grecs, contribueix a la identificació i descripció d'universals formals i temàtics inspirats en models literaris clàssics mitjançant l'enfocament intertextual. El quart bloc, «L'antiga Grècia», comprèn les estratègies i els coneixements necessaris per desenvolupar l'esperit crític i humanista i fomentar la reflexió sobre les semblances i diferències entre passat i present. El cinquè i últim bloc, «Llegat i patrimoni», recull els coneixements, destreses i actituds que permeten l'aproximació a l'herència material i immaterial de la civilització grega reconeixent i apreciand el seu valor com a font d'inspiració, com a testimoni de la història i com una de les principals arrels de la cultura europea.

D'acord amb el caràcter competencial d'aquest currículum, es recomana la creació de tasques interdisciplinàries, contextualitzades, significatives i rellevants i el desenvolupament d'activitats competencials des del tractament integrat de les llengües en què es consideri l'alumne com a agent social progressivament autònom i gradualment responsable del procés d'aprenentatge propi, tenint en compte els seus repertoris i interessos, com també les seves circumstàncies específiques, la qual cosa permet combinar diferents metodologies. L'ensenyament de la llengua, la cultura i la civilització gregues ofereix oportunitats significatives de treball interdisciplinari que permeten combinar i activar els sabers bàsics de diferents matèries i contribuir d'aquesta manera al fet que

l'alumne percebi la importància de conèixer el llegat clàssic per enriquir el seu judici crític i estètic i la percepció de si mateix i del món que l'envolta. En aquest sentit i de manera destacada, la coincidència de l'estudi del grec amb el de la llengua i la cultura llatines afavoreix el tractament coordinat d'ambdues.

Competències específiques

CE 1 Traduir i comprendre textos grecs de dificultat creixent i justificar la seva traducció, identificant i analitzant els aspectes bàsics de la llengua grega i les seves unitats lingüístiques i reflexionant-hi mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual de l'alumne, per fer la lectura comprensiva, directa i eficaç i la interpretació raonada del contingut.

La traducció constitueix el nucli del procés d'aprenentatge de les llengües clàssiques. A aquest efecte, es proposa la progressió en l'aprenentatge per conduir a l'alumne cap al coneixement essencial de la morfologia, la sintaxi i el lèxic de la llengua grega. A partir dels coneixements adquirits, l'alumne tradueix, de manera progressivament autònoma, textos de dificultat adequada i gradual des del grec a les llengües d'ensenyament amb atenció a la correcció ortogràfica i estilística.

La traducció afavoreix la reflexió sobre la llengua, el maneig de termes metalingüístics i l'ampliació del repertori lèxic de l'alumne. Complementari a la traducció com a mitjà de reflexió sobre la llengua és el procés de traducció inversa o retroversió. Dos són els enfocaments proposats per al desenvolupament d'aquesta competència específica. En primer lloc, la traducció com a procés que contribueix a activar els sabers bàsics de caràcter lingüístic com a eina i no com a fi, reforçant les estratègies d'anàlisi i identificació d'unitats lingüístiques de la llengua grega, complementant-les amb la comparació amb llengües conegudes quan sigui possible. En segon lloc, la traducció com a mètode que afavoreix el desenvolupament de la constància, la capacitat de reflexió i l'interès pel propi treball i la seva revisió, apreciament el valor que té per transmetre coneixements entre diferents cultures i èpoques.

Cal, a més, que l'alumne aprengui a desenvolupar habilitats d'explicació i justificació de la traducció elaborada, atenent tant als mecanismes i estructures lingüístiques de les llengües d'origen i destinació com a referències intratextuals i intertextuals que resultin essencials per conèixer el context i el sentit del text. La mediació docent resulta aquí imprescindible, com també la guia en l'ús de recursos i fonts bibliogràfiques d'utilitat. Tot això amb la finalitat última de promoure l'exercici de reflexió sobre la llengua que es troba en la base de l'art i la tècnica de la traducció.

Així mateix, amb la pràctica progressiva de la lectura directa, necessària i inherent als processos de traducció, els alumnes desenvolupen estratègies d'assimilació i adquisició, tant de les estructures gramaticals, com del vocabulari grec de freqüència i aconseguir millorar la comprensió dels textos grecs, base de la nostra civilització.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del Perfil de sortida següents: CCL1, CCL2, CP2, STEM1, STEM2.

CE 2 Distingir els ètims i formants grecs presents en el lèxic d'ús quotidià, identificant els canvis semàntics que hagin tingut lloc i establint la comparació amb les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual de l'alumne, per deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

L'ensenyament de la llengua grega des d'un enfocament plurilingüe permet a l'alumne activar el seu repertori lingüístic individual, relacionant les llengües que el componen i identificant-hi arrels, prefixos i sufixos grecs i reflexionant sobre els possibles canvis morfològics o semàntics que hagin tingut lloc al llarg del temps. L'enfocament plurilingüe i comunicatiu afavoreix el desenvolupament de les destreses necessàries per millorar l'aprenentatge de llengües noves i permet tenir en compte els diferents nivells de coneixements lingüístics de l'alumne, com també els diferents repertoris lèxics individuals. Així mateix, afavoreix l'aprenentatge interconnectat de les llengües, reconeixent el caràcter del grec com a llengua present en gran part del lèxic de diferents llengües modernes, amb

L'objectiu d'apreciar la varietat de perfils lingüístics i contribuir a la identificació, valoració i respecte de la diversitat lingüística, dialectal i cultural per construir una cultura compartida.

L'estudi del lèxic de la llengua grega ajuda a millorar la comprensió lectora i l'expressió oral i escrita, com també a consolidar i a ampliar el repertori de l'alumne en les llengües que el conformen oferint la possibilitat d'identificar i definir el significat etimològic d'un terme i d'inferir significats de termes nous o especialitzats, tant de l'àmbit humanístic com del científic i tecnològic.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del Perfil de sortida següents: CP2, CP3, STEM1, CPSAA5.

CE 3 Llegir, interpretar i comentar textos grecs de diferents gèneres i èpoques, assumint el procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar la seva genealogia i valorar la seva aportació a la literatura europea.

La lectura, la interpretació i el comentari de textos grecs de gèneres i èpoques diferents constitueix un dels pilars de la matèria de Grec en l'etapa de batxillerat i és imprescindible perquè l'alumne prengui consciència de la importància de l'ús de les fonts primàries en l'obtenció d'informació. La comprensió i interpretació d'aquests textos necessita d'un context històric, cívic, polític, social, lingüístic i cultural que ha de ser producte de l'aprenentatge. El treball amb textos originals, en edició bilingüe o traduïts, complets o a través de fragments seleccionats, permet parlar esment a conceptes i termes bàsics en grec que impliquen un coneixement lèxic i cultural, amb la finalitat de contribuir a la lectura crítica i d'identificar els factors que determinen el seu valor per a la civilització occidental. A més, el treball amb textos bilingües afavoreix la integració de sabers de caràcter lingüístic i no lingüístic, oferint la possibilitat de comparar diferents traduccions i diferents enfocaments interpretatius, discutint les respectives fortaleses i febleses.

La lectura de textos grecs suposa generalment accedir a textos que no estan relacionats amb l'experiència de l'alumne, aquest motiu fa que sigui necessària l'adquisició d'eines d'interpretació que afavoreixin l'autonomia progressiva en relació amb la pròpia lectura i a l'emissió de judicis crítics de valor. La interpretació de textos grecs comporta la comprensió i el reconeixement del caràcter fundacional de la civilització occidental, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic que té en compte des del coneixement sobre el context i el tema, fins al desenvolupament d'estratègies d'anàlisi, reflexió i creació per donar sentit a la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica. El coneixement de les creacions literàries i artístiques i dels fets històrics i llegendaris de l'Antiguitat clàssica, com també la creació de textos amb intencionalitat estètica prenent aquests com a font d'inspiració, a través de diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics, audiovisuals o digitals, contribueix a fer més intel·ligibles les obres, identificant i valorant la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural i els processos d'adaptació a les diferents cultures i moviments literaris, culturals i artístics que han pres les seves referències de models antics. La mediació docent en l'establiment de la genealogia dels textos a través d'un enfocament intertextual permet constatar la presència d'universals formals i temàtics al llarg de les èpoques, alhora que afavoreix la creació autònoma d'itineraris lectors que augmentin progressivament la complexitat, qualitat i diversitat al llarg de la vida.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del Perfil de sortida següents: CCL4, CCEC1, CCEC2.

CE 4 Analitzar les característiques de la civilització grega en l'àmbit personal, religiós i sociopolític, adquirint coneixements sobre el món hel·lè i comparant críticament el present i el passat, per valorar les aportacions del món clàssic grec al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

L'anàlisi de les característiques de la civilització hel·lènica i la seva aportació a la identitat europea suposa rebre informació expressada a través de fonts gregues i contrastar-la, activant les estratègies adequades per reflexionar sobre el llegat d'aquestes característiques i la seva presència en la nostra societat. Aquesta competència específica es vertebrava entorn de tres àmbits: el personal, que inclou aspectes com ara els vincles familiars i les característiques de les diferents etapes de la vida de les persones en el món grec antic o el comportament de vencedors i vençuts en una guerra; el religiós, que comprèn, entre altres aspectes, el concepte antic d'allò sagrat i la relació de l'individu

amb les divinitats i els ritus; i el sociopolític, que atén tant la relació de l'individu amb la πόλις i les seves institucions com a les diferents formes d'organització social en funció de les diverses formes de govern.

L'anàlisi crítica de la relació entre passat i present requereix de la investigació i de la recerca guiada d'informació, en grup o de manera individual, en fonts tant analògiques com digitals, amb l'objectiu de reflexionar, des d'una perspectiva humanista, tant sobre les constants com sobre les variables culturals al llarg del temps. Els processos d'anàlisi crítica requereixen contextos de reflexió i comunicació dialògics, respectuosos amb l'herència de l'Antiguitat clàssica i amb les diferències culturals que hi tenen l'origen i orientats a la consolidació d'una ciutadania democràtica i compromesa amb el món que l'envolta, per la qual cosa suposa una oportunitat excel·lent per posar en marxa tècniques i estratègies de debat i d'exposició oral a l'aula, d'acord amb la tradició clàssica de l'oratoria.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del Perfil de sortida següents: CCL3, CP3, CD1, CPSAA3.1, CC1.

CE 5 Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega, promovent la seva sostenibilitat i reconeixent-lo com a producte de la creació humana i com a testimoniatge de la història, per explicar el llegat material i immaterial grec com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

El patrimoni cultural, tal com assenyala la UNESCO, és alhora un producte i un procés que subministra a les societats un cabal de recursos que s'hereten del passat, es creen en el present i es transmeten a les generacions futures. És, a més, com succeeix amb la mitologia clàssica, font d'inspiració per a la creativitat i la innovació i genera productes culturals contemporanis i futurs, per la qual cosa conèixer-lo i identificar-lo afavoreix la seva comprensió i la de la seva evolució i la seva relació al llarg del temps.

El llegat de la civilització hel·lènica, tant material com immaterial (mites i llegendes, restes arqueològiques, representacions teatrals, usos socials, sistemes de pensament filosòfic, maneres d'organització política, etc.), constitueix una herència excepcional, la sostenibilitat de la qual implica trobar l'equilibri just entre treure profit del patrimoni cultural en el present i preservar la seva riquesa per a les generacions futures. En aquest sentit, la preservació del patrimoni cultural grec requereix el compromís d'una ciutadania interessada a conservar el valor com a memòria col·lectiva del passat i a revisar i actualitzar les funcions socials i culturals que té, per ser capaces de relacionar-lo amb els problemes actuals i mantenir-ne el sentit, el significat i el funcionament en el futur. La investigació sobre la pervivència de l'herència del món grec, com també dels processos de preservació, conservació i restauració, implica l'ús de recursos, tant analògics com digitals, per accedir a espais de documentació com biblioteques, museus o excavacions.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors del Perfil de sortida següents: CCL3, CD2, CC1, CC4, CE1, CCEC1, CCEC2.

Grec I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Traduir i comprendre textos grecs de dificultat creixent i justificar la seva traducció, identificant i analitzant els aspectes bàsics de la llengua grega i les seves unitats lingüístiques i reflexionant-hi mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual de l'alumne, per fer la lectura comprensiva, directa i eficaç i la interpretació raonada del seu contingut.

CA 1.1 Realitzar traduccions directes o inverses de textos o fragments adaptats o originals, de dificultat adequada i progressiva, amb correcció ortogràfica i expressiva, identificant i analitzant

unitats lingüístiques regulars de la llengua i apreciant variants i coincidències amb altres llengües conegudes.
- Realitzar traduccions de textos grecs, de dificultat adequada i progressiva, a les llengües d'ensenyament i/o elaborar textos en grec, o bé traduïts o bé creant-los <i>ex novo</i>.
- Realitzar traduccions amb correcció ortogràfica i expressiva.
- Identificar i analitzar les unitats lingüístiques regulars de la llengua grega.
- Apreciar les variants i les coincidències amb altres llengües conegudes.
CA 1.2 Seleccionar de manera progressivament autònoma el significat apropiat de paraules polisèmiques i justificar la decisió, tenint en compte la informació cotextual o contextual i utilitzant eines de suport al procés de traducció en diferents suports, com ara llistes de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques i llibres d'estil.
- Seleccionar el significat apropiat de les paraules polisèmiques i justificar-ne l'ús.
- Tenir en compte la informació cotextual o contextual per a la traducció.
- Utilitzar diverses eines de suport: llistes de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques, llibres d'estil o altres.
CA 1.3 Revisar i esmenar de manera progressivament autònoma les pròpies traduccions i les dels companys i companyes, realitzant propostes de millora i argumentant els canvis amb terminologia especialitzada a partir de la reflexió lingüística.
- Reflexionar sobre les pròpies traduccions i les dels companys per realitzar-ne propostes de millora.
- Esmenar les traduccions argumentant els canvis amb terminologia especialitzada.
CA 1.4 Realitzar la lectura directa de textos grecs senzills identificant les unitats lingüístiques bàsiques de la llengua grega, comparant-les amb les de llengües del repertori lingüístic propi i assimilant els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics elementals del grec.
- Llegir i comprendre textos grecs de dificultat adequada.
- Identificar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega.
- Analitzar els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega.
- Comparar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega amb les del repertori lingüístic propi.
CA 1.5 Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua grega, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar el seu aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent-los explícits i compartint-los.
- Registrar els progressos i les dificultats d'aprenentatge de la llengua grega, inspirant-se en les activitats proposades en el PEL o a través d'un diari d'aprenentatge.
- Seleccionar les estratègies més adequades i eficaces per superar les dificultats d'aprenentatge i consolidar l'aprenentatge.
- Evidenciar i compartir els progressos, les dificultats i les estratègies d'aprenentatge, mitjançant activitats de planificació del propi aprenentatge, activitats d'autoavaluació i/o coavaluació.

CE 2 Distingir els ètims i formants grecs presents en el lèxic d'ús quotidià, identificant els canvis semàntics que hagin tingut lloc i establint una comparació amb les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual de l'alumne, per deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

CA 2.1 Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú i inferir el significat de termes de nova aparició o procedents de lèxic especialitzat aplicant, de manera guiada, estratègies de

reconeixement d'ètims i formants grecs atesos els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagin tingut lloc.

- Deduir el significat etimològic d'una paraula d'ús comú, analitzant-ne l'origen grec i els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagi experimentat.
- Inferir el significat de paraules noves o procedents d'un lèxic especialitzat reconeixent arrels, prefixos o sufixos grecs.
- Aplicar de manera guiada les estratègies de reconeixement dels formants grecs que han sofert canvis.

CA 2.2 Explicar, de manera guiada, la relació del grec amb les llengües modernes, analitzant els elements lingüístics comuns d'origen grec i utilitzant estratègies i coneixements de les llengües i llenguatges que conformen el repertori propi.

- Explicar de manera guiada la relació del grec amb les llengües modernes per identificar connexions entre elles i el grec.
- Reconèixer i utilitzar paraules gregues i hel·lenismes d'ús actual que demostrin la vigència del grec.

CA 2.3 Identificar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la diversitat com a riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de criteris donats.

- Reconèixer prejudicis i estereotips lingüístics i valorar la diversitat cultural, lingüística i dialectal.
- Reflexionar críticament sobre com els prejudicis poden influir en la percepció de les llengües i la cultura, mostrant una actitud més inclusiva i oberta.

CE 3 Llegir, interpretar i comentar textos grecs de diferents gèneres i èpoques, assumint el procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar la seva genealogia i valorar la seva aportació a la literatura europea.

CA 3.1 Interpretar i comentar de forma guiada, textos i fragments literaris grecs de diversa índole de creixent complexitat, aplicant estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

- Interpretar i comentar textos o fragments representatius dels diferents gèneres literaris grecs i relacionar-los amb el seu context històric i social.
- Aplicar estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

CA 3.2 Analitzar i explicar els gèneres, temes, tòpics i valors ètics o estètics d'obres o fragments literaris grecs comparant-los amb obres o fragments literaris posteriors, des d'un enfocament intertextual guiat.

- Distingir el gènere literari d'una obra o fragment literari grec.
- Explicar les característiques del gènere del text, analitzant-ne els temes, tòpics, valors ètics o estètics.
- Evidenciar la influència de la literatura grega en la literatura occidental, comparant de forma guiada obres o fragments literaris grecs amb produccions literàries posteriors.

CA 3.3 Identificar i definir, de manera guiada, paraules gregues que designen conceptes fonamentals per a l'estudi i comprensió de la civilització hel·lènica i l'aprenentatge de la qual combina coneixements lèxics i culturals, com ara ἀρχή, δῆμος, μῦθος, λόγος, en textos de diferents formats.

- Identificar en textos de diferents formats paraules gregues que designen conceptes fonamentals per a la civilització grega com ἀρχή, δῆμος, μῦθος, λόγος.
- Definir aquests termes segons el significat cultural i històric.

CA 3.4 Crear textos individuals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'hagi partit de la civilització i cultura gregues com a font d'inspiració.

- Crear textos originals amb intenció literària, inspirats en obres o fragments literaris grecs o en conceptes de la civilització i la cultura gregues.
- Usar diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

CE 4 Analitzar les característiques de la civilització grega en l'àmbit personal, religió i sociopolític, adquirint coneixements sobre el món hel·lè i comparant críticament el present i el passat, per valorar les aportacions del món clàssic grec al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

CA 4.1 Explicar, a partir de criteris donats, els processos històrics i polítics, les institucions, les maneres de vida i els costums de la societat hel·lena, comparant-los amb els de les societats actuals, valorant les adaptacions i canvis experimentats a la llum de l'evolució de les societats i els drets humans i afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la memòria col·lectiva i els valors democràtics.

- Distingir les principals etapes en què es divideix la història de Grècia i explicar-ne les principals característiques.
- Explicar els principals esdeveniments històrics i llegendaris i les formes d'organització política i social de Grècia situant-los en el període històric en què s'esdevenen.
- Relacionar els sistemes d'organització política i social grecs amb els actuals valorant-ne amb esperit crític les aportacions que Grècia hi ha fet.
- Explicar els costums quotidians i els aspectes urbanístics, artístics i religiosos dels grecs tenint en compte aspectes fonamentals com el paper de la dona, l'esclavitud o l'educació.

CA 4.2 Debatre sobre la importància, evolució, assimilació o qüestionament de diferents aspectes del llegat grec en la nostra societat, utilitzant estratègies retòriques i oratòries de manera guiada, mediant entre postures quan sigui necessari, seleccionant i contrastant informació i experiències vertaderes i mostrant interès, respecte i empatia per altres opinions i argumentacions.

- Participar de manera activa, adequada, correcta i respectuosa en debats en què es tracti la importància, l'assimilació o el qüestionament de diversos aspectes del llegat grec en la nostra societat, aportant arguments contrastats i veraces.
- Cercar i organitzar informació i materials per elaborar i fonamentar les argumentacions.
- Elaborar un discurs estructurat respectant-ne les parts: introducció, exposició, argumentació i conclusió.

CA 4.3 Elaborar treballs de recerca de manera progressivament autònoma en diferents suports sobre aspectes del llegat de la civilització grega en l'àmbit personal, religió i sociopolític localitzant, seleccionant, contrastant i reelaborant informació procedent de diferents fonts, calibrant la seva fiabilitat i pertinència i respectant els principis de rigor i propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca sobre aspectes de la civilització grega en l'àmbit personal, religió i sociopolític cercant i seleccionant la informació de diferents fonts.
- Reelaborar la informació obtinguda contrastant-la i valorant-ne la fiabilitat, respectant la rigorositat i la propietat intel·lectual.
- Utilitzar diferents suports i eines digitals per realitzar treballs d'investigació sobre aspectes de la civilització grega.
- Respectar l'estructura pròpia d'un treball de recerca elaborant textos adequats al seu propòsit comunicatiu, amb correcció ortogràfica i gramatical, coherents, amb idees ben relacionades i bona presentació i emprant correctament el lèxic i el vocabulari específic.

CE 5 Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega, promovent-ne la sostenibilitat i reconeixent-lo com a producte de la creació humana i com a testimoni de la història, per explicar el llegat material i immaterial grec com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

CA 5.1 Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització grega com a font d'inspiració, analitzant produccions culturals i artístiques posteriors a partir de criteris donats.

- Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització grega.
- Analitzar les produccions culturals i artístiques posteriors i reconèixer-hi la tradició clàssica.

CA 5.2 Investigar, de manera guiada, el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega, actuant de manera adequada, empàtica i respectuosa i interessant-se pels processos de preservació i per les actituds cíviques que n'asseguren la sostenibilitat.

- Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega.
- Explicar els processos de construcció, preservació, conservació i restauració del patrimoni.
- Respectar el patrimoni, interessar-s'hi i actuar de manera crítica per tal d'assegurar-ne la conservació i sostenibilitat.

CA 5.3 Explorar el llegat grec a l'entorn de l'alumne a partir de criteris donats, aplicant els coneixements adquirits i reflexionant sobre les implicacions dels seus diferents usos, donant exemples de la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana i presentant els resultats a través de diferents suports.

- Explorar el llegat grec als entorns dels alumnes, especialment a les Illes Balears.
- Explicar la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana en diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. EL TEXT: COMPENSIÓ I TRADUCCIÓ

Unitats lingüístiques de la llengua grega

- Alfabet, pronunciació i accentuació de la llengua grega clàssica.
- Classes de paraules. Funcions i sintaxi dels casos.
- Concepte de llengua flexiva: flexió nominal i pronominal (sistema casual i declinacions) i flexió verbal (el sistema de conjugacions).
- Sintaxi oracional: funcions i sintaxi dels casos.
- Estructures oracionals. La concordança i l'ordre de paraules en oracions simples i oracions compostes.
- Formes nominals del verb.

La traducció: tècniques, processos i eines

- L'anàlisi morfosintàctica com a eina de traducció.
- Estratègies de traducció: formulació d'expectatives a partir de l'entorn textual (títol, obra, etc.) i del propi text (camps temàtics, famílies de paraules, etc.), com també a partir del context; coneixement del tema; descripció de l'estructura i gènere; peculiaritats lingüístiques dels textos traduïts (discurs directe/indirecte, ús de temps verbals, gèneres verbals, pregunta retòrica, etc.); errors freqüents de traducció i tècniques per evitar-los.
- Eines de traducció: glossaris, diccionaris, atles o correctors ortogràfics en suport analògic o digital, etc.

- Lectura comparada de diferents traduccions i comentari de textos bilingües a partir de terminologia metalingüística.
- Recursos estilístics freqüents i la seva relació amb el contingut del text.
- Estratègies bàsiques de retroversió de textos breus.
- La traducció com a instrument que afavoreix el raonament lògic, la constància, la memòria, la resolució de problemes i la capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.
- Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció.

B. PLURILINGÜISME

- Sistemes d'escriptura al llarg de la història.
- L'alfabet grec: la seva història i influència posterior. Regles de transcripció de l'alfabet grec a les llengües d'ensenyament.
- De l'indoeuropeu al grec. Etapes de la llengua grega.
- Lèxic: procediments bàsics de composició i derivació en la formació de paraules gregues; lexemes, sufixos i prefixos d'origen grec en el lèxic d'ús comú i en l'específic de les ciències i la tècnica; significat i definició de paraules d'ús comú en les llengües d'ensenyament a partir dels seus ètims grecs; influència del grec en l'evolució de les llengües d'ensenyament i de la resta de llengües que conformen el repertori lingüístic individual de l'alumne; tècniques bàsiques per a l'elaboració de famílies lèxiques i d'un vocabulari bàsic grec de freqüència.
- Interès per conèixer el significat etimològic de les paraules i la importància de l'ús adequat del vocabulari com a instrument bàsic en la comunicació.
- Respecte per totes les llengües i acceptació de les diferències culturals dels seus parlants.
- Eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb altres parlants o estudiants de grec.
- Expressions i lèxic específic bàsic per reflexionar i debatre sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA

- L'èpica i el teatre grecs i els seus principals autors i obres com a eines de transmissió del món clàssic al llarg de la història.
- Tècniques per al comentari i anàlisi lingüística i literària dels textos literaris grecs: tema, resum, característiques del gènere, tòpics literaris, *realia*, etc.
- Influència de la literatura grega en la producció cultural europea: la *imitatio* i l'*aemulatio*. Analogies i diferències.
- Reconeixement de la qualitat literària d'un text.
- Interès cap a la literatura com a font de plaer i de coneixement del món.
- Respecte per la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi.

D. L'ANTIGA GRÈCIA

- El poble grec i el seu marc geogràfic: Grècia insular, Grècia peninsular, Grècia continental. El paper de la geografia en la història de Grècia.
- El procés d'expansió de Grècia colonial: Grècia asiàtica i la Magna Grècia.
- Grans etapes i fites històriques de la civilització grega.

- Llegendes i episodis fonamentals de la història de Grècia; els seus protagonistes i la seva importància per a Europa.
- Història i organització política i social de Grècia com a part essencial de la història i cultura de la societat actual: Atenes i Esparta.
- Mitologia i religió en l'antiga Grècia: santuaris, rituals i jocs. La seva pervivència en l'actualitat.
- Vida quotidiana a l'antiga Grècia. El paper de la dona.
- Influències de la cultura grega en la civilització romana: *Graecia capta ferum victorem cepit*.
- L'aportació de Grècia a la cultura i al pensament de la societat occidental.
- Relació de Grècia amb cultures estrangeres: Pèrsia, Fenícia i Roma.

E. LLEGAT I PATRIMONI

- Conceptes de llegat, herència i patrimoni.
- La transmissió textual grega com a patrimoni cultural i font de coneixement a través de diferents cultures i èpoques. Suports d'escriptura: tipus i preservació.
- La mitologia clàssica i la seva pervivència en manifestacions literàries i artístiques.
- Obres públiques i urbanisme: construcció, conservació, preservació i restauració.
- Les representacions i festivals teatrals, la seva evolució i pervivència en l'actualitat.
- Les competicions atlètiques i la seva pervivència en l'actualitat.
- Les institucions polítiques gregues, la seva influència i pervivència en el sistema polític actual.
- Tècniques bàsiques de debat i d'exposició oral.
- L'educació en l'antiga Grècia: els models educatius d'Atenes i Esparta i la seva comparació amb els sistemes actuals.
- Principals obres artístiques de l'Antiguitat grega.
- Principals llocs arqueològics, museus o festivals relacionats amb l'Antiguitat clàssica.

Grec II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Traduir i comprendre textos grecs de dificultat creixent i justificar la seva traducció, identificant i analitzant els aspectes bàsics de la llengua grega i les seves unitats lingüístiques i reflexionant-hi mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual de l'alumne, per fer la lectura comprensiva, directa i eficaç i la interpretació raonada del contingut.

CA 1.1 Realitzar traduccions directes o inverses de textos o fragments de dificultat adequada i progressiva, amb correcció ortogràfica i expressiva, identificant i analitzant unitats lingüístiques regulars de la llengua i apreciament variants i coincidències amb altres llengües conegudes.

- Realitzar traduccions de textos grecs, de dificultat adequada i progressiva, a les llengües de l'ensenyament i/o elaborar textos en grec, o bé traduïts o bé creant-los *ex novo*.
- Realitzar traduccions amb correcció ortogràfica i expressiva.
- Identificar i analitzar les unitats lingüístiques regulars de la llengua.
- Apreciar les variants i les coincidències amb altres llengües conegudes.

CA 1.2 Seleccionar el significat apropiat de paraules polisèmiques i justificar la decisió, tenint en compte la informació cotextual o contextual i utilitzant eines de suport al procés de traducció en diferents suports, com ara llistes de vocabulari, lèxics de freqüència, glossaris, diccionaris, mapes o atlas, correctors ortogràfics, gramàtiques i llibres d'estil.

- Seleccionar el significat apropiat de les paraules polisèmiques i justificar-ne l'ús.

- Tenir en compte la informació cotextual o contextual per a la traducció.
- Utilitzar diverses eines de suport: llistes de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques, llibres d'estil o altres.
CA 1.3 Revisar i esmenar les traduccions pròpies i les dels companys i companyes, realitzant propostes de millora i argumentant els canvis amb terminologia especialitzada a partir de la reflexió lingüística.
- Reflexionar sobre les pròpies traduccions i les dels companys per realitzar-ne propostes de millora.
- Esmenar les traduccions argumentant els canvis amb terminologia especialitzada.
CA 1.4 Realitzar la lectura directa de textos grecs de dificultat adequada identificant les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega, comparant-les amb les de les llengües del repertori lingüístic propi i assimilant els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics del grec.
- Llegir i comprendre textos grecs de dificultat adequada.
- Identificar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega.
- Analitzar els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega.
- Comparar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua grega amb les del repertori lingüístic propi.
CA 1.5 Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua grega, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar-ne l'aprenentatge, mitjançant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les propostes en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent-los explícits i compartint-los.
- Registrar els progressos i les dificultats d'aprenentatge de la llengua grega, inspirant-se en les activitats proposades en el PEL o a través d'un diari d'aprenentatge.
- Seleccionar les estratègies més adequades i eficaces per superar les dificultats d'aprenentatge i consolidar l'aprenentatge.
- Evidenciar i compartir els progressos, les dificultats i les estratègies d'aprenentatge, mitjançant activitats de planificació del propi aprenentatge, activitats d'autoavaluació i/o coavaluació.

CE 2.2 Distingir els ètims i formants grecs presents en el lèxic d'ús quotidià, identificar els canvis semàntics que hagin tingut lloc i establir la comparació amb les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual de l'alumne, per deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

CA 2.1 Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú i inferir el significat de termes de nova aparició o procedents de lèxic especialitzat aplicant estratègies de reconeixement d'ètims i formants grecs atenent els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagin tingut lloc.
- Deduir el significat etimològic d'una paraula d'ús comú, analitzant el seu origen grec i els canvis fonètics, morfològics o semàntics experimentats.
- Inferir el significat de paraules noves o procedents d'un lèxic especialitzat reconeixent arrels, prefixos o sufixos grecs.
- Aplicar les estratègies de reconeixement dels formants grecs que han sofert canvis.
CA 2.2 Explicar la relació del grec amb les llengües modernes, analitzant els elements lingüístics comuns d'origen grec i utilitzant amb iniciativa estratègies i coneixements de les llengües i llenguatges que conformen el repertori propi.
- Explicar de manera guiada la relació del grec amb les llengües modernes per identificar connexions entre elles i el grec.
- Reconèixer i utilitzar paraules gregues i hel·lenismes d'ús actual que demostrin la vigència del grec.

CA 2.3 Analitzar críticament prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la diversitat com a riquesa cultural, lingüística i dialectal.

- Identificar prejudicis i estereotips lingüístics i valorar la diversitat cultural, lingüística i dialectal.
- Reflexionar críticament sobre com els prejudicis poden influir en la percepció de les llengües i la cultura, mostrant una actitud més inclusiva i oberta.

CE 3 Llegir, interpretar i comentar textos grecs de diferents gèneres i èpoques, assumint el procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar la seva genealogia i valorar la seva aportació a la literatura europea.

CA 3.1 Interpretar i comentar textos i fragments literaris de diversa índole de creixent complexitat, aplicant estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

- Interpretar i comentar textos o fragments representatius dels diferents gèneres literaris grecs i relacionar-los amb el seu context històric i social.
- Aplicar estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

CA 3.2 Analitzar i explicar els gèneres, temes, tòpics i valors ètics o estètics d'obres o fragments literaris grecs comparant-los amb obres o fragments literaris posteriors, des d'un enfocament intertextual.

- Distingir el gènere literari d'una obra o fragment literari grec.
- Explicar les característiques del gènere del text, analitzant-ne els temes, tòpics, valors ètics o estètics.
- Evidenciar la influència de la literatura grega en la literatura occidental, comparant obres o fragments literaris grecs amb produccions literàries posteriors.

CA 3.3 Identificar i definir paraules gregues que designen conceptes fonamentals per a l'estudi i comprensió de la civilització hel·lènica i l'aprenentatge de la qual combina coneixements lèxics i culturals, com ara ἀρχή, δῆμος, μῦθος, λόγος, en textos de diferents formats.

- Identificar en textos de diferents formats paraules gregues que designen conceptes fonamentals per a la civilització grega (com ἀρχή, δῆμος, μῦθος, λόγος).
- Definir aquests termes segons el seu significat cultural i històric.

CA 3.4 Crear textos individuals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'hagi partit de la civilització i cultura gregues com a font d'inspiració.

- Crear textos originals amb intenció literària, inspirats en obres o fragments literaris grecs o en conceptes de la civilització i la cultura gregues.
- Usar diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

CE 4 Analitzar les característiques de la civilització grega en l'àmbit personal, religió i sociopolític, adquirint coneixements sobre el món hel·lè i comparant críticament el present i el passat, per valorar les aportacions del món clàssic grec al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

CA 4.1 Explicar els processos històrics i polítics, les institucions, les maneres de vida i els costums de la societat hel·lènica, comparant-los amb els de les societats actuals, valorant de manera crítica les adaptacions i canvis experimentats a la llum de l'evolució de les societats i els drets humans i afavorint el desenvolupament de la cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la memòria col·lectiva i els valors democràtics.

- Distingir les principals etapes en què es divideix la història de Grècia i explicar-ne les principals característiques.
- Explicar els principals esdeveniments històrics i llegendaris i les formes d'organització política i social de Grècia situant-los en el període històric en què s'esdevenen.
- Relacionar els sistemes d'organització política i social grecs amb els actuals valorant-ne amb esperit crític les aportacions que Grècia hi ha fet.
- Explicar els costums quotidians i els aspectes urbanístics, artístics i religiosos dels grecs tenint en compte aspectes fonamentals com el paper de la dona, l'esclavitud o l'educació.

CA 4.2 Debatre sobre la importància, evolució, assimilació o qüestionament de diferents aspectes del llegat grec en la nostra societat, utilitzant estratègies retòriques i oratòries de manera guiada, mediant entre postures quan sigui necessari, seleccionant i contrastant informació i experiències reals i mostrant interès, respecte i empatia per altres opinions i argumentacions.

- Participar de manera activa, adequada, correcta i respectuosa en debats en què es tracti sobre la importància, l'assimilació o el qüestionament de diversos aspectes del llegat grec en la nostra societat, aportant arguments contrastats i verços.
- Cercar i organitzar informació i materials per elaborar i fonamentar les argumentacions.
- Elaborar un discurs estructurat respectant-ne les parts: introducció, exposició, argumentació i conclusió.

CA 4.3 Elaborar treballs d'investigació en diferents suports sobre aspectes del llegat de la civilització grega en l'àmbit personal, religiós i sociopolític localitzant, seleccionant, contrastant i reelaborant informació procedent de diferents fonts, calibrant la seva fiabilitat i pertinència i respectant els principis de rigor i propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca sobre aspectes de la civilització grega en l'àmbit personal, religiós i sociopolític cercant i seleccionant la informació de diferents fonts.
- Reelaborar la informació obtinguda contrastant-la i valorant-ne la fiabilitat, respectant la rigorositat i la propietat intel·lectual.
- Utilitzar diferents suports i eines digitals per realitzar treballs d'investigació sobre aspectes de la civilització grega.
- Respectar l'estructura pròpia d'un treball de recerca elaborant textos adequats al seu propòsit comunicatiu, amb correcció ortogràfica i gramatical, coherents, amb idees ben relacionades i bona presentació i emprant correctament el lèxic i el vocabulari específic.

CE 5 Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega, promovent-ne la sostenibilitat i reconeixent-lo com a producte de la creació humana i com a testimoni de la història, per explicar el llegat material i immaterial grec com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

CA 5.1 Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització grega com a font d'inspiració, analitzant produccions culturals i artístiques posteriors.

- Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització grega.
- Analitzar les produccions culturals i artístiques posteriors i reconèixer-hi la tradició clàssica.

CA 5.2 Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega, actuant de manera adequada, empàtica i respectuosa i interessant-se pels processos de preservació i per aquelles actituds cíviues que assegurin la seva sostenibilitat.

- Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització grega.
- Explicar els processos de construcció, preservació, conservació i restauració del patrimoni.
- Respectar el patrimoni, interessar-s'hi i actuar de manera crítica per tal d'assegurar la seva conservació i sostenibilitat.

CA 5.3 Explorar el llegat grec a l'entorn de l'alumne, aplicant els coneixements adquirits i reflexionant sobre les implicacions dels diferents usos, donant exemples de la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana i presentar els resultats a través de diferents suports.

- Explorar el llegat grec als entorns dels alumnes, especialment a les Illes Balears.
- Explicar la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana en diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. EL TEXT: COMPRENSIÓ I TRADUCCIÓ

Unitats lingüístiques de la llengua grega

- Concepte de llengua flexiva: flexió nominal i pronominal (sistema casual i declinacions) i flexió verbal (el sistema de conjugacions).
- Sintaxi oracional: funcions i sintaxi dels casos.
- Estructures oracionals. La concordança i l'ordre de paraules en oracions simples i oracions compostes.
- Formes nominals del verb.

La traducció: tècniques, processos i eines

- L'anàlisi morfosintàctica com a eina de traducció.
- Estratègies de traducció: formulació d'expectatives a partir de l'entorn textual (títol, obra...) i del propi text (camp temàtic, famílies de paraules, etc.), com també a partir del context; coneixement del tema; descripció de l'estructura i gènere; peculiaritats lingüístiques dels textos traduïts (discurs directe/indirecte, ús de temps verbals, gèneres verbals, pregunta retòrica, etc.); errors freqüents de traducció i tècniques per evitar-los.
- Eines per a la traducció: glossaris, diccionaris, atles o correctors ortogràfics en suport analògic o digital, etc.
- Lectura comparada de diferents traduccions i comentari de textos bilingües a partir de terminologia metalingüística.
- Recursos estilístics freqüents i la seva relació amb el contingut del text.
- Estratègies de retroversió de textos breus.
- La traducció com a instrument que afavoreix el raonament lògic, la constància, la memòria, la resolució de problemes i la capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.
- Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció.

B. PLURILINGÜISME

- Influència del grec en l'evolució de les llengües d'ensenyament i de la resta de llengües que conformen el repertori lingüístic individual dels alumnes.
- Lèxic: procediments de composició i derivació en la formació de paraules gregues; lexemes, sufixos i prefixos d'origen grec en el lèxic d'ús comú i en l'específic de les ciències i la tècnica; significat i definició de paraules en les llengües d'ensenyament a partir dels seus ètims grecs; tècniques per a l'elaboració de famílies lèxiques i d'un vocabulari bàsic grec de freqüència.
- Interès per conèixer el significat etimològic de les paraules i la importància de l'ús adequat del vocabulari com a instrument bàsic en la comunicació.
- Respecte per totes les llengües i acceptació de les diferències culturals dels seus parlants.

- Eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb altres parlants o estudiants de grec.
- Expressions i lèxic específic bàsic per reflexionar i debatre sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA

- Els gèneres literaris i els seus principals autors i obres com a eines de transmissió del món clàssic al llarg de la història.
- Tècniques per al comentari i anàlisi lingüística i literària dels textos literaris grecs: tema, resum, característiques del gènere, tòpics literaris, *realia*...
- Influència de la literatura grega en la producció cultural europea: la *imitatio*, *aemulatio*, *interpretatio* i *allusio*. Analogies i diferències.
- Reconeixement de la qualitat literària d'un text.
- Interès cap a la literatura com a font de plaer i de coneixement del món.
- Respecte per la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi.

D. L'ANTIGA GRÈCIA

- El poble grec i el seu marc geogràfic: Grècia insular, Grècia peninsular, Grècia continental. El paper de la geografia en la història de Grècia.
- Viatgers il·lustres.
- El procés d'expansió de Grècia colonial: Grècia asiàtica i la Magna Grècia.
- Grans etapes i fites històriques de la civilització grega.
- Llegendes i episodis fonamentals de la història de Grècia; els seus protagonistes i la seva importància per a Europa.

E. LLEGAT I PATRIMONI

- Principals llocs arqueològics, museus o festivals relacionats amb l'Antiguitat clàssica, especialment els de les Illes Balears.
- Conceptes de llegat, herència i patrimoni.
- La transmissió textual grega com a patrimoni cultural i font de coneixement a través de diferents cultures i èpoques. Suports d'escriptura: tipus i preservació.
- La mitologia clàssica i la seva pervivència en manifestacions literàries i artístiques.
- Obres públiques i urbanisme: construcció, conservació, preservació i restauració.
- Les representacions i festivals teatrals, la seva evolució i pervivència en l'actualitat.
- Les competicions atlètiques i la seva pervivència en l'actualitat.
- Les institucions polítiques gregues, la seva influència i pervivència en el sistema polític actual.
- Tècniques bàsiques de debat i d'exposició oral.
- L'educació en l'antiga Grècia: els models educatius d'Atenes i Esparta i la seva comparació amb els sistemes actuals.
- La importància del discurs públic per a la vida política i social.
- Principals obres artístiques de l'Antiguitat grega.

Història d'Espanya

La matèria d'Història d'Espanya introdueix els alumnes en la perspectiva del pensament històric, indispensable per a l'observació, interpretació i comprensió de la realitat en la qual viuen. Atendre els principals reptes i problemes a què s'enfronten en el segle XXI resulta essencial per a l'exercici de la seva maduresa intel·lectual i personal, en situar-lo davant els desafiaments socials del present a fi d'orientar la seva actuació amb compromís i responsabilitat. L'anàlisi del passat, de les experiències individuals i col·lectives de les dones i homes que ens han precedit, constitueix una referència imprescindible per entendre el món actual. A més, conforma un ric llegat que s'ha d'apreciar, conservar i transmetre, com a memòria col·lectiva de les diferents generacions que ens han antecedit i com a font d'aprenentatge per a les que ens succeiran. D'aquesta manera, en estudiar els esdeveniments viscuts per uns altres, les dificultats a què van haver de fer front i les decisions que van adoptar, els alumnes prenen consciència dels factors que condicionen l'actuació humana i el paper que cobren en la història determinats elements com les identitats, les creences, les idees i les pròpies emocions. Igualment aprenen a valorar els encerts, assoliments i avenços històrics fins a arribar a l'actual estat social i de dret en què es fonamenta la nostra convivència democràtica, considerant també les dificultats, conductes, accions i reculades que han marcat en el temps determinades situacions traumàtiques i doloroses i que la societat en conjunt ha de conèixer per superar-les.

L'aproximació a la metodologia històrica, a l'ús rigorós i crític de les fonts, als marcs conceptuals propis i d'altres disciplines afins, a les narratives que construeixen i a la pròpia historiografia introdueixen l'alumne en un coneixement del passat basat en el rigor científic. Al seu torn, s'ha de facilitar l'exercici de processos inductius i d'indagació relacionats amb estratègies associades a la utilització de fonts i proves, a la cerca i tractament de la informació, a l'accés a documents de naturalesa diversa en plataformes digitals i a contrastar-los, contextualitzar-los i interpretar-los, la qual cosa permetrà entendre la història com un àmbit de coneixement en constant revisió i canvi a partir de noves evidències. Es tracta de transmetre una concepció dinàmica condicionada pels temes que desperten interès en la comunitat acadèmica i també, d'una manera molt directa, pels que la societat considera rellevants. Per aquest motiu la matèria d'Història d'Espanya adquireix un paper fonamental per a l'exercici, fonamentat i raonat, de l'esperit crític per prevenir la desinformació i per adoptar el compromís amb el conjunt de valors cívics que emmarca la Constitució. Tot això des de la concepció participativa de la ciutadania, en la qual l'alumne se senti com a subjecte actiu i part implicada de l'entorn en el qual viu, col·laborant en la seva millora i contribuint, des de les seves possibilitats, a una societat més justa, equitativa i cohesionada.

Les competències específiques s'han estructurat entorn dels vectors que constitueixen els principals centres d'interès en el present, que defineixen les estratègies per aprendre del passat i que resulten rellevants per orientar l'avenir. Es pretén amb això destacar el valor funcional i significatiu de l'aprenentatge de la Història d'Espanya i dels sabers que aquesta matèria ofereix, dotant-los de sentit pràctic i relacionant-los amb l'entorn real dels alumnes.

La llibertat, el primer dels eixos vertebradors, ofereix una perspectiva no lineal que travessa tota l'època contemporània fins als nostres dies, recull la trajectòria de la nostra memòria democràtica fins a la Constitució de 1978 i els reptes actuals i futurs als quals pot enfrontar-se la nostra democràcia. Com les identitats nacionals i regionals es projecten més enrere en el temps i com les creences i les ideologies, que tanta transcendència tenen i han tingut al llarg de la història, connecten processos diversos i resulten essencials per, a partir de l'anàlisi històrica, destacar, abans que allò que ens separa i diferència, els elements que ens uneixen, amb l'objecte d'afavorir el diàleg i la convivència. El progrés i el creixement econòmic, des de la perspectiva de la sostenibilitat, la cohesió territorial i la justícia social, com també la visió de la diversitat social o de la igualtat de gènere al llarg del temps, s'han convertit també en camps fonamentals per a l'estudi de la història i l'anàlisi del present. El marc comparatiu amb la història d'altres països del món occidental, les relacions internacionals i la connexió del territori espanyol amb els grans processos històrics,

constitueixen igualment un vector imprescindible per a la interpretació de l'evolució i el desenvolupament del nostre país, com també per a l'anàlisi de les seves analogies i singularitats, subratllant les etapes històriques en què les seves institucions, col·lectius o certs individus destacats han tingut un protagonisme especial. Finalment, una altra de les competències específiques, de caràcter transversal, subratlla l'expressió pràctica i metodològica del pensament històric i de l'aprenentatge actiu que han de dur a terme els alumnes.

Els criteris d'avaluació conjuguen les competències específiques amb els sabers bàsics i s'orienten a l'assoliment dels objectius del batxillerat i de les competències clau. Suposen, per tant, una adaptació de les metodologies i accions educatives per a aquesta mena d'aprenentatge per part de l'alumne, utilitzant estratègies en què pugui exercitar tant els processos instrumentals com les actituds proposades, utilitzant les bases metodològiques del pensament històric en la construcció del coneixement. Tot això implica disposar d'instruments nous i variats per valorar un conjunt ampli i divers d'accions, tenint en compte la diversitat i individualitat de l'alumne.

Quant a l'organització dels sabers bàsics s'ha optat per la presentació cronològica, amb la qual els professors i els alumnes es troben més familiaritzats, però en la seva definició i articulació pot observar-se una intenció temàtica, incidint en aquells elements i problemes que resulten més rellevants de cada època històrica. Es relacionen els sabers bàsics de l'Espanya contemporània i actual, que compten amb major presència, amb els d'etapes històriques anteriors. Es pretén incidir amb això en el caràcter funcional dels aprenentatges i en la connexió del passat més llunyà amb les èpoques més recents. En qualsevol cas, els fets i esdeveniments han de plantejar-se contextualitzats en el seu moment històric, caracteritzant degudament cada etapa de la història i situant-la adequadament en la línia del temps, evitant així una visió presentista.

L'enfocament competencial del batxillerat i de la Història d'Espanya obre noves oportunitats i possibilitats per crear escenaris d'aprenentatge més actius, amb què dotar l'alumne de més protagonisme, que permetin el treball en equip, els processos d'indagació i recerca, la creativitat i la transferència del coneixement adquirit. Tal enfocament i aquests escenaris són també el marc adequat per plantejar propostes interdisciplinàries amb què treballar de manera coordinada amb altres àrees de coneixement, de manera que es faciliti la interconnexió dels sabers i es permeti la consolidació d'aquests. Tot això tenint en compte que el centre d'atenció ha d'estar en l'exercici d'una ciutadania informada i conscient, que valori la trajectòria d'un país amb una democràcia consolidada i, a la vegada sigui crítica respecte a la desigualtat i les expectatives incomplides. La finalitat és el desenvolupament en els alumnes d'una actitud respectuosa, que a partir de la valoració de la convivència i el diàleg, es comprometin amb la millora de la comunitat i de l'entorn i estiguin disposats a afrontar els reptes que els ofereix el segle XXI.

Competències específiques

CE 1 Valorar els moviments i accions que han promogut les llibertats en la història d'Espanya, utilitzant termes i conceptes històrics, a través de l'anàlisi comparada dels diferents règims polítics, per reconèixer el llegat democràtic de la Constitució de 1978 com a fonament de la nostra convivència i garantia dels nostres drets.

La Constitució de 1978 va iniciar l'etapa de convivència pacífica i democràtica més llarga i duradora de la història d'Espanya. L'alumne ha de concebre l'estat social i de dret actual no sols com a resultat de l'enteniment i de l'acció de determinats homes i dones compromesos amb la llibertat, sinó també com el fruit de l'exercici diari de la ciutadania activa identificada amb els seus principis i inspirada en els seus valors. D'aquesta manera, s'ha d'interpretar la memòria democràtica, no sols com a efecte directe de l'experiència històrica de la Transició, sinó com a resultat del complex camí que el constitucionalisme ha recorregut des de 1812. Tot això implica considerar la història com un procés no lineal, d'avanços i reculades i valorar el que les diferents cultures polítiques han aportat al finançament del parlamentarisme i a l'establiment de la democràcia. Per a això resulta necessari desenvolupar estratègies comparatives sobre els diferents règims polítics que s'han succeït des de

la fi de l'absolutisme i el regnat d'Isabel II fins a la Restauració i la Constitució de 1931, com també la utilització correcta d'aquells termes i conceptes històrics, polítics i jurídics que permeten definir la seva naturalesa i contextualitzar les seves dinàmiques i assoliments. D'altra banda, es persegueix el reconeixement i la interpretació dels diferents significats assignats al concepte de *llibertat*, com també l'anàlisi dels diferents i, de vegades, contraposats interessos que hi són presents, de manera que l'alumne entengui que la llibertat, com a principi inherent de l'ésser humà, implica una actitud crítica i exigent davant el compliment dels seus principis i aspiracions dins del propi marc constitucional.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC1, CC2.

CE 2 Reconèixer i valorar la diversitat identitària del nostre país, per mitjà del contrast de la informació i la revisió crítica de fonts, prenent consciència del paper que juga en l'actualitat, per respectar els sentiments de pertinença, l'existència d'identitats múltiples i les normes i els símbols que estableix el nostre marc comú de convivència.

La definició constitucional de la nació espanyola i el reconeixement d'altres identitats exigeixen l'estudi dels processos de nacionalització que es donen arran de la incorporació del concepte de *sobirania nacional* i de l'ús de la història per justificar-los. Una ciutadania informada i crítica ha de ser capaç d'interpretar discursos i idees diferents, incloent aquells que són contraris als seus i defensar la solidaritat i la cohesió com a base de la convivència, com també el respecte als símbols i normes comunes. La coexistència d'identitats, especialment les que tenen a veure amb el sentiment nacional, és un dels fets que més interès desperta en l'actualitat i que més tensió ha provocat en la societat espanyola de les últimes dècades. Com a fenomen polític i cultural, exigeix en l'alumne una aproximació rigorosa quant a la seva contextualització històrica, a través de l'anàlisi crítica de fonts i de la interpretació rigorosa d'aquestes. És també necessari que pugui descriure l'origen i evolució de l'Estat nacional, com també dels diferents nacionalismes i regionalismes, articulats en moviments polítics i culturals a partir del segle XIX. Igualment, ha de poder identificar l'origen de la idea d'Espanya i d'altres identitats territorials a través dels textos, des de les primeres formulacions i a través de l'evolució en el temps. D'altra banda, respectar els diferents sentiments de pertinença implica tractar-los en les diverses escales i dimensions i treballar sobre la compatibilitat d'identitats múltiples, valorant la riquesa de les diferents expressions i manifestacions.

Finalment, prendre consciència històrica de l'articulació i organització territorial de l'Estat implica reconèixer les accions orientades a la centralització administrativa i política des del naixement de l'estat modern, els conflictes que ha generat i els models alternatius a la centralització.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, CPSAA3.1, CC1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Analitzar i valorar la idea de progrés des de la perspectiva del benestar social i de la sostenibilitat, a través de la interpretació dels factors modernitzadors de l'economia espanyola, l'ús de mètodes quantitatius i l'anàlisi crítica de les desigualtats socials i territorials, per considerar l'emprenedoria, la innovació i l'aprenentatge permanent com a elements fonamentals en un entorn econòmic i professional en canvi constant.

L'alumne ha de concebre que la sostenibilitat i el conjunt dels objectius de desenvolupament sostenible constitueixen un principi inexcusable, tant a nivell local com global i tant per afrontar l'emergència climàtica com per aconseguir els nivells mínims de justícia social. Una perspectiva que impliqui la mirada crítica a la idea del progrés, als seus plantejaments filosòfics i econòmics i a les seves derivacions polítiques, ha de considerar les conseqüències que ha generat el creixement econòmic que, històricament, no ha tingut en compte entre les seves prioritats ni la distribució de la riquesa ni els efectes ambientals. L'estudi de la modernització econòmica exigeix, doncs, posar en contacte les estructures a llarg termini, que a Espanya s'han mantingut des de l'època medieval, com és el cas de la propietat de la terra, amb el mitjà i curt termini, vinculant-les amb conjuntures concretes com els elevats costos per la implicació en els conflictes bèl·lics de l'època moderna, el comerç colonial o les polítiques comercials. També s'ha de prestar atenció especial a l'estudi comparatiu de l'evolució del capitalisme i la industrialització a Espanya amb la d'altres països europeus que ens serveixen de referència, a través de l'anàlisi dels ritmes de creixement respectius. Manejar aquest quadre de magnituds suposa, per altres, l'exercici d'habilitats econòmiques, l'ús de bases estadístiques, la lectura de gràfics, el maneig de dades i recursos digitals i l'ús d'aplicacions

informàtiques. Aquesta tasca exigeix igualment el desenvolupament de l'aptitud interpretativa i de relació, a fi d'associar els factors econòmics amb la desigualtat social i territorial i de percebre la velocitat dels canvis del món actual, fenòmens aquests que demanen una ciutadania resilient, innovadora, emprenedora i compromesa amb la millora de la humanitat i del planeta.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM4, CD2, CPSAA1.2, CPSAA2, CC1, CC4.

CE 4 Prendre consciència de la diversitat social a través de l'anàlisi multidisciplinària dels canvis i continuïtats de la societat espanyola al llarg del temps, l'evolució de la població, els nivells i maneres de vida, les condicions laborals i els moviments i conflictes socials, per valorar l'abast de les mesures adoptades i els progressos i limitacions per avançar en la igualtat, el benestar, la justícia i la cohesió social.

L'increment dels nivells d'equitat i igualtat constitueix el criteri ètic des del qual valorar el desenvolupament humà d'un país i mesurar l'abast dels seus assoliments socials. L'alumne ha de percebre la gran heterogeneïtat i complexitat de la societat espanyola al llarg de la seva història, cosa que resulta necessari analitzar per entendre la seva evolució demogràfica, els desequilibris territorials i el desigual accés als recursos, als drets i a la participació en el poder. Per a això requereix combinar l'estudi històric amb les aportacions de disciplines com són, entre altres, l'antropologia, la psicologia social, les ciències polítiques o la sociologia, a fi d'interpretar les diferents respostes, individuals i col·lectives, que es donen davant situacions d'adversitat, incompliment d'expectatives o davant la percepció de la injustícia. Una interpretació aquesta que ha de centrar-se en el subjecte i en les experiències col·lectives, en les maneres de vida, les mentalitats, l'estructura cultural i les emocions, per mitjà de l'anàlisi de fonts documentals literàries o audiovisuals, a través de la lectura de publicacions i de la premsa d'època, com també de la consulta de biblioteques i hemeroteques digitals, amb la finalitat de percebre la multiplicitat d'accions de protesta que s'han produït tant en el món agrari com en l'urbà, des de les societats de l'Antic Règim al proletariat industrial i altres moviments socials més recents. Resultarà igualment necessari atendre les mesures que, des de l'estat i altres institucions, s'han adoptat per gestionar els conflictes, pal·liar les desigualtats, neutralitzar la tensió social o reprimir les pertorbacions de l'ordre, per generar en l'alumne una perspectiva que el porti a valorar l'ampliació progressiva dels drets laborals i socials, la inclusió de les minories i la cohesió d'una societat múltiple i diversa, combatent tot tipus de discriminació.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL4, STEM4, CD1, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC2.

CE 5 Analitzar críticament el paper de les creences i de les ideologies en l'articulació social, en l'ús del poder i en la configuració d'identitats i projectes polítics contraposats, a través de l'estudi de fonts primàries i textos historiogràfics i la fonamentació de judicis propis, per debatre sobre problemes actuals, transferir coneixement, valorar la diversitat cultural i mostrar actituds respectuoses davant idees legítimes diferents a les pròpies.

Les creences i les ideologies han constituït un dels principals eixos vertebradors de la societat, a partir dels quals s'han generat els més importants espais de sociabilitat, de creació de vincles i d'identitats col·lectives. L'alumne ha d'identificar els canvis en les creences i pràctiques religioses, les formes de pensament i les concepcions polítiques que han anat emergint i transformant-se des de l'etapa de l'Absolutisme i l'Estat Liberal fins a l'actual societat democràtica. A través de la lectura de manifestos, articles de premsa o debats parlamentaris ha de poder inferir els projectes polítics que van motivar els enfrontaments entre fraccions, partits i moviments polítics de l'època contemporània, des del carlisme i les diferents forces monàrquiques al republicanisme i les ideologies revolucionàries. Especial interès cobra, per la significació històrica i l'intens debat social que suscita, el procés reformista i democratitzador que va emprendre la II República, com també les reaccions antidemocràtiques que es van generar davant el seu avenç i el cop d'estat que va suposar-ne l'acabament. Resulta necessari que l'alumne formi judicis propis argumentats en fonts fiables i en treballs històrics contrastats, que evitin la desinformació i afavoreixin el diàleg. La Guerra Civil i el Franquisme donen compte del grau de violència que poden adquirir els conflictes i de les conseqüències de l'ús dictatorial del poder, fets, traumàtics i dolorosos, que s'han de conèixer amb rigor perquè mai més no tornin a produir-se. Analitzar aquest complex entramat de corrents ideològics i lluites polítiques requereix, en fi, l'aproximació a la historiografia i a la manera amb què

els historiadors tracten d'explicar-lo mitjançant l'aplicació de mètodes, conceptes i marcs teòrics, amb rigor i honestat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, STEM4, CPSAA3.1, CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CCEC1.

CE 6 Interpretar el valor geoestratègic d'Espanya i la seva connexió amb la història mundial, assenyalant les analogies i singularitats de l'evolució històrica en un context global canviant, per mitjà de la cerca i el tractament d'informació, per avalar els compromisos del nostre país en matèria de cooperació i seguretat, promoure actituds solidàries i assumir els valors de l'europeisme.

Una aproximació comprensiva a la història d'Espanya ha de partir d'una visió espacial i cartogràfica, deduint com la seva ubicació li ha permès formar part dels principals itineraris històrics de la humanitat i dels processos clau que han ocorregut entorn de les seves principals geogràfiques: el Mediterrani, l'Atlàntic i l'Europa continental. Valorar i interpretar el llegat històric i cultural des de la romanització fins als nostres dies, permet que l'alumne connecti el present amb el passat i identifiqui el paper que han jugat les relacions internacionals en un món cada vegada més interconnectat. Això necessita manejar un marc comparatiu que eviti caure en una imatge singular de l'evolució històrica espanyola basada en mites i estereotips, com la llegenda negra o la idea de decadència després de la fi de l'imperi i les successives crisis colonials, que l'allunyen del seu context interpretatiu. L'estudi d'aquest conjunt ampli de temes històrics requereix de processos inductius basats en l'exercici de l'autonomia i la maduresa personal i en el desenvolupament de processos avançats de cerca, selecció i tractament crític de la informació, que permetin a l'alumne elaborar el coneixement propi en diferents formats, com ara informes, esquemes, portafolis i síntesis. Una mirada històrica des del present ha d'incloure també una anàlisi del paper que representa l'Espanya d'avui en el món, assumint els compromisos que suposen la pertinença a la Unió Europea i a altres organismes internacionals i promovent en els alumnes una consciència de seguretat i cooperació nacional i internacional, reconeixent els instruments dels que disposa l'Estat per preservar els drets, llibertats i benestar de la ciutadania i valorant el paper d'institucions i entitats dedicades a la cooperació i l'ajuda humanitària.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM4, CPSAA1.1, CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CEC1, CEC2.

CE 7 Incorporar la perspectiva de gènere en l'anàlisi de l'Espanya actual i de la seva història, a través de la contextualització històrica de fonts literàries i artístiques i la recerca sobre el moviment feminista, per reconèixer la seva presència en la història i promoure actituds en defensa de la igualtat efectiva de dones i homes.

La perspectiva de gènere respon a una exigència ètica en les societats contemporànies i té per objecte comprendre quina és la situació real de la igualtat entre dones i homes a l'Espanya actual, valorar els avenços aconseguits i plantejar els reptes del futur. Incorporar aquesta visió als estudis històrics permet a l'alumne situar en un lloc central nous conceptes en l'estudi de les relacions socials, analitzant els mecanismes de dominació, control, subordinació i submissió que s'han mantingut al llarg de la història. Identificar l'absència de la dona, tant a títol individual com col·lectiu, en la narrativa històrica, exigeix explorar noves fonts, especialment literàries i artístiques i també orals. En elles i a través de l'anàlisi d'estereotips, símbols i iconografies relacionats amb la dona i el món femení, en les quals es representin espais, activitats, rols, conductes, imatges i maneres de vida, es poden contextualitzar temporalment i espacial les relacions de gènere i visibilitzar la seva presència en la història. Tot això suposa també el rescat de les dones que van ser capaces de superar el silenci i l'oblit, dotant-les d'un protagonisme que la història escrita els ha negat relegant-les a personatges secundaris i irrelevants. Finalment, l'estudi de les lluites per l'emancipació i dels moviments feministes permet analitzar les estratègies d'acció, la connexió amb determinades cultures polítiques i moviments socials, identificar els antagonistes i associar els assoliments a la modernització del país, per mostrar una complexa trajectòria que ha de promoure actituds informades enfront de la situació secular de desigualtat entre homes i dones.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL4, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC2, CC3, CEC1, CEC2.

CE 8 Valorar el patrimoni històric i cultural com a llegat i expressió de la memòria col·lectiva, identificant els significats i usos públics que reben determinats esdeveniments i processos del

passat, per mitjà de l'anàlisi de la historiografia i del pensament històric per al desenvolupament de la iniciativa, del treball en equip, de la creativitat i de la implicació en qüestions d'interès social i cultural.

L'alumne ha de conèixer que la història es concep com un procés obert i en revisió constant, que s'interpreta en funció de les preocupacions i interessos de la societat en cada moment. Així, investigant les finalitats, interessos i usos que, per part de diferents entitats i institucions han condicionat el coneixement històric al llarg del temps, s'enriqueix el coneixement del passat. L'alumne ha de comprendre que els canvis metodològics i historiogràfics responen, en gran manera, a les transformacions que es produeixen en el present i a la manera en què la recerca pot aportar idees i solucions relatives als reptes als quals ens enfrontem.

La visió funcional i crítica ha d'incorporar-se a l'aprenentatge de la Història d'Espanya, integrant el pensament històric i els seus mètodes a través de la realització de projectes orientats a una finalitat social o cultural determinada, preferentment connectada amb l'entorn real, generant-se així plantejaments que acosten a l'alumne a una perspectiva de la «història des de baix», com també a «tallers d'història» que el portin a posar en pràctica els processos d'indagació i de recerca, tenint en compte les diferents civilitzacions que han deixat la seva empremta en el territori i en la cultura. D'aquesta manera s'aconsegueix identificar el llegat històric com un bé comú, en la construcció i la posada en valor del qual ha de participar la comunitat, conservant la memòria col·lectiva a través del contacte i la solidaritat entre les generacions. Es tracta també aquí d'assenyalar aquells problemes ecosocials que més preocupen en l'actualitat i prendre'n consciència històrica, elaborant productes creatius i eficaços transferint aquest coneixement i despertant l'interès social. El patrimoni històric i cultural adquireix, en fi, una nova dimensió en contextualitzar i en contrastar els seus diferents significats, assumint com una responsabilitat individual i col·lectiva la seva conservació i utilització per a l'enfortiment de la cohesió social.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM3, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC1, CC3, CE3, CCEC3.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Valorar els moviments i accions que han promogut les llibertats en la història d'Espanya, utilitzant termes i conceptes històrics, a través de l'anàlisi comparada dels diferents règims polítics, per reconèixer el llegat democràtic de la Constitució de 1978 com a fonament de la nostra convivència i garantia dels nostres drets.

CA 1.1 Reconèixer el llegat democràtic i les accions en favor de la llibertat, identificant i comparant els diferents règims polítics i els seus respectius textos constitucionals, des de la fallida de la monarquia absoluta i els inicis de l'Espanya liberal a l'actualitat, utilitzant adequadament termes i conceptes històrics, valorar el grau i l'abast dels drets i llibertats que reconeixen i l'aplicació efectiva d'aquests.

- Definir, explicar i comparar els diferents règims polítics.
- Conèixer i comparar les principals constitucions espanyoles.
- Utilitzar adequadament els termes i conceptes històrics i jurídics.
- Identificar els protagonistes més destacats dels principals processos polítics.
- Posar en valor els principis i normes democràtiques i constitucionals.
- Valorar la importància de preservar la memòria històrica i de comprendre els esdeveniments des de múltiples punts de vista.

CA 1.2 Identificar i valorar el paper de la Transició en l'establiment de la democràcia actual i de la Constitució de 1978 com a fonament i garantia dels drets i llibertats dels espanyols, a través de l'elaboració de judicis propis sobre els principals debats que afecten el sistema constitucional, mitjançant el domini de processos de cerca i tractament de la informació.

- Definir el concepte de *Transició democràtica* i conèixer les seves principals característiques.
- Explicar les característiques de la Constitució de 1978.
- Entendre el procés autonòmic i l'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.
- Analitzar els principals entrebancs i debats que afectaren el procés democràtic i l'aprovació de la Constitució de 1978, fent ús de diverses fonts d'aquell moment i d'actuals.

CE 2 Reconèixer i valorar la diversitat identitària del nostre país, per mitjà del contrast de la informació i la revisió crítica de fonts, prenent consciència del paper que juga en l'actualitat, per respectar els sentiments de pertinença, l'existència d'identitats múltiples i les normes i símbols que estableix el nostre marc comú de convivència.

CA 2.1 Contrastar la informació i desenvolupar processos de crítica de fonts analitzant l'origen i l'evolució de les identitats nacionals i regionals que s'han format al llarg de la història d'Espanya, reconèixer la pluralitat identitària del nostre país i respectar els diversos sentiments de pertinença.

- Identificar i analitzar diverses fonts sobre l'origen i evolució de les identitats nacionals i regionals.
- Conèixer la ideologia, els suports i les principals actuacions dels diferents partits i moviments polítics. Identificar les seves diferències i similituds.
- Entendre l'origen i l'evolució dels nacionalismes.
- Reflexionar sobre els conceptes de *centralització* i *descentralització* estatal i la qüestió autonòmica.
- Reconèixer les identitats múltiples i els símbols i normes comunes de l'Estat espanyol.

CA 2.2 Identificar els diferents processos polítics, culturals i administratius que han tingut lloc en la formació de l'Estat i en la construcció de la nació espanyola, analitzant críticament els assoliments i els resultats de les accions dutes a terme i les reaccions generades, coneixent i respectant tant les identitats múltiples com els símbols i normes comunes que conformen el marc actual de convivència.

- Definir la unió dinàstica dels reis catòlics i les principals característiques del nou estat.
- Analitzar i sintetitzar les principals actuacions polítiques dels Àustries.
- Explicar els principals canvis polítics que es produïren a Espanya i a les Illes Balears durant el segle XVIII.
- Definir i entendre les causes, evolució i conseqüències dels conflictes bèl·lics més destacats de l'època i com afectaren a les Illes Balears.

CE 3 Analitzar i valorar la idea de progrés des de la perspectiva del benestar social i de la sostenibilitat, a través de la interpretació dels factors modernitzadors de l'economia espanyola, l'ús de mètodes quantitatius i l'anàlisi crítica de les desigualtats socials i territorials, per considerar l'emprenedoria, la innovació i l'aprenentatge permanent com a elements fonamentals en un entorn econòmic i professional en constant canvi.

CA 3.1 Analitzar l'evolució econòmica d'Espanya, els ritmes i cicles de creixement, valent-se del maneig de dades, representacions gràfiques i recursos digitals, interpretant el seu particular procés de modernització en el context dels països de l'entorn i els debats historiogràfics sobre el seu desenvolupament industrial, considerant l'emprenedoria, la innovació i l'aprenentatge permanent com a formes d'afrontar els reptes d'un entorn econòmic i professional en constant canvi.

CA 3.2 Entendre els diferents significats de la idea del progrés en els seus contextos històrics, desenvolupant l'estudi multicausal dels models de desenvolupament econòmic aplicats a l'Espanya contemporània i analitzant críticament la idea de modernització, valorant els seus efectes amb relació a la desigualtat social, els desequilibris territorials, la degradació ambiental i les relacions de dependència, així com reflectint actituds en favor dels Objectius de Desenvolupament Sostenible i els comportaments ecosocials.

- Entendre el context econòmic de les diferents etapes de la història d'Espanya i la seva evolució.
- Identificar els principals canvis i mesures en l'àmbit econòmic i explicar les causes i/o conseqüències.
- Caracteritzar els sectors econòmics més destacats en cadascuna de les etapes de la història d'Espanya.
- Conèixer els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Analitzar dades de caràcter econòmic en diferents formats i fonts (representacions gràfiques, recursos digitals...).

CE 4 Prendre consciència de la diversitat social a través de l'anàlisi multidisciplinària dels canvis i continuïtats de la societat espanyola al llarg del temps, l'evolució de la població, els nivells i maneres de vida, les condicions laborals i els moviments i conflictes socials, per valorar l'abast de les mesures adoptades i els progressos i limitacions per avançar en la igualtat, el benestar, la justícia i la cohesió social.

CA 4.1 Descriure les grans transformacions socials i les diferents maneres d'organització i participació política que s'han produït a Espanya des del pas de l'Antic Règim a la nova societat burgesa, analitzant el sorgiment i l'evolució del concepte de ciutadania i de les noves formes de sociabilitat, utilitzant adequadament termes històrics i conceptes historiogràfics i identificant les desigualtats i la concentració del poder en determinats grups socials.

- Descriure el tipus de societat i els diferents grups socials de l'Antic Règim i de la nova societat liberal.
- Identificar els principals canvis i mesures socials i les seves causes i o conseqüències.
- Esquematitzar les característiques de les classes socials de l'Espanya del segle XIX.
- Caracteritzar les migracions dels segles XIX i XX.

CA 4.2 Analitzar de manera multidisciplinària la diversitat i la desigualtat social existent en la història contemporània d'Espanya, l'evolució de la població i els canvis en les condicions i maneres de vida, interpretant les causes i motius de la conflictivitat social i la seva articulació en diferents moviments socials, considerant l'acció motivada dels subjectes i les mesures de diferent tipus adoptades per l'estat.

- Definir el moviment obrer a Espanya i el seu desenvolupament.
- Analitzar els diferents corrents ideològics del moviment obrer i camperol espanyol.
- Descriure les condicions de vida de la classe treballadora.
- Valorar les mesures adoptades per l'estat per afrontar desigualtats i conflictes.

CA 4.3 Deduir a través de l'estudi crític de notícies i dades estadístiques l'evolució de l'estat social, identificant els assoliments i reculades experimentades i les mesures adoptades per l'estat fins al present, l'evolució dels nivells de vida i de benestar, així com els límits i reptes de futur, des d'una perspectiva solidària en favor dels col·lectius més vulnerables.

- Desenvolupar la capacitat crítica i analítica a partir del comentari de fonts històriques de caràcter social.
- Interpretar correctament notícies i dades estadístiques sobre l'evolució de l'estat social amb eines d'anàlisi crítica.
- Identificar els principals assoliments i reculades en la construcció de l'estat social al llarg de la història contemporània d'Espanya.

CE 5 Analitzar críticament el paper de les creences i de les ideologies en l'articulació social, en l'ús del poder i en la configuració d'identitats i projectes polítics contraposats, a través de l'estudi de fonts primàries i textos historiogràfics i la fonamentació de judicis propis, per

debatre sobre problemes actuals, transferir coneixement, valorar la diversitat cultural i mostrar actituds respectuoses davant idees legítimes diferents a les pròpies.

CA 5.1 Referir el paper que han representat les creences religioses i les institucions eclesiàstiques en la configuració territorial i política d'Espanya, considerant críticament aquells moments en què ha prevalgut la uniformitat i la intolerància contra les minories religioses o culturals.

- Resumir la política religiosa dels Reis Catòlics i dels Àustries.
- Entendre i valorar la multiculturalitat com un fenomen enriquidor.
- Descriure les relacions de l'Església i l'Estat durant l'Edat Contemporània: des del regnat d'Isabel II fins a la Constitució de 1978.
- Definir el paper de l'Església durant la Guerra Civil i en l'Estat franquista i l'evolució del seu suport.

CA 5.2 Generar opinions argumentades, debatre i transferir idees i coneixements sobre la funció que han exercit les ideologies en l'articulació social i política de l'Espanya contemporània, comprenent i contextualitzant aquests fenòmens a través de la lectura de textos historiogràfics i identificant les principals cultures polítiques que han anat succeint-se, les seves formes d'organització i els diferents projectes polítics que representaven, expressant actituds respectuoses davant idees diferents a les pròpies.

- Conèixer la ideologia, els suports i les principals actuacions dels diferents partits i moviments polítics. Identificar les seves diferències i similituds.
- Comentar a través de textos les actituds polítiques dels diferents partits i argumentar les idees extretes, mostrant capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Contextualitzar l'arribada al poder dels diferents partits polítics contemporanis i els seus projectes.

CA 5.3 Emprar el rigor metodològic de la història en l'estudi de les grans reformes estructurals que va escometre la II República, identificant-ne els assoliments i les reaccions antidemocràtiques que es van produir i que van derivar en el cop d'estat de 1936, aproximant-se a la historiografia sobre la Guerra Civil i al marc conceptual de l'estudi dels sistemes totalitaris i autoritaris a través de la interpretació de l'evolució del Franquisme.

- Definir els conceptes de *II República*, *Guerra Civil* i *Franquisme* i distingir i explicar les seves etapes.
- Sintetitzar els principals reptes i reformes de la II República.
- Analitzar les característiques de la Constitució de 1931.
- Explicar i definir l'organització política i econòmica de l'Estat franquista i les seves mesures.
- Mostrar respecte envers les víctimes dels processos totalitaris i autoritaris, destacant la importància dels drets humans i de la democràcia.

CE 6 Interpretar el valor geoestratègic d'Espanya i la seva connexió amb la història mundial, assenyalant les analogies i singularitats de la seva evolució històrica en un context global canviant, per mitjà de la cerca i el tractament d'informació, per avaluar els compromisos del nostre país en matèria de cooperació i seguretat, promoure actituds solidàries i assumir els valors de l'europeisme.

CA 6.1 Assenyalar els reptes globals i els principals compromisos de l'Estat espanyol en l'esfera internacional, així com els que es deriven de la seva integració a la Unió Europea, a través de processos de cerca, selecció i tractament de la informació, així com del reconeixement dels valors de la cooperació, la seguretat nacional i internacional, la sostenibilitat, la solidaritat, l'europeisme i l'exercici d'una ciutadania ètica digital.

- Entendre la posició i els compromisos d'Espanya en la política internacional.
- Analitzar l'origen de la incorporació d'Espanya a la CEE i a l'OTAN i les seves repercussions.
- Identificar el paper de la UE a la política espanyola.

- Desenvolupar el compromís cívic defensant els valors de l'europeisme, la solidaritat i cooperació i la cultura de la seguretat nacional i internacional.

CA 6.2 Reconèixer el valor geoestratègic de la península Ibèrica, identificant el ric llegat històric i cultural generat arran de la seva connexió amb processos històrics rellevants, caracteritzant les especificitats i singularitats de la seva evolució respecte a altres països europeus i els estereotips associats a aquestes, així com la influència de les relacions internacionals.

- Identificar els condicionats geogràfics i naturals de la península Ibèrica i comprendre el seu valor geoestratègic.
- Classificar cronològicament els diversos pobles establerts a la península Ibèrica.

CE 7 Incorporar la perspectiva de gènere en l'anàlisi de l'Espanya actual i de la seva història, a través de la contextualització històrica de fonts literàries i artístiques i la recerca sobre el moviment feminista, per reconèixer la seva presència en la història i promoure actituds en defensa de la igualtat efectiva de dones i homes.

CA 7.1 Introduir la perspectiva de gènere en l'observació i anàlisi de la realitat històrica i actual, identificant els mecanismes de dominació que han generat i mantingut la desigualtat entre homes i dones, així com els rols assignats i els espais d'activitat ocupats tradicionalment per la dona.

- Entendre i comparar el paper de la dona en la societat al llarg de la Història.
- Analitzar el rol de la dona en la societat de l'Antic Règim.
- Contrastar els canvis en la situació de la dona en el segle XIX en l'àmbit social, polític i educatiu.
- Entendre i valorar les relacions de gènere en la societat del segle XX.

CA 7.2 Constatar el paper relegat de la dona en la història analitzant fonts literàries i artístiques, valorant les accions en favor de l'emancipació de la dona i del moviment feminista i recuperant figures individuals i col·lectives com a protagonistes silenciades i omeses de la història.

- Conèixer el paper de la dona en el context de la industrialització.
- Valorar i investigar a través de diferents fonts figures femenines rellevants.
- Analitzar els canvis i assoliments produïts pel moviment feminista en els seus inicis.

CE 8 Valorar el patrimoni històric i cultural com a llegat i expressió de la memòria col·lectiva, identificant els significats i usos públics que reben determinats esdeveniments i processos del passat, per mitjà de l'anàlisi de la historiografia i del pensament històric per al desenvolupament de la iniciativa, del treball en equip, de la creativitat i de la implicació en qüestions d'interès social i cultural.

CA 8.1 Fer treballs d'indagació i recerca, iniciant-se en la metodologia històrica i la historiografia, mitjançant la generació de productes relacionats amb la memòria col·lectiva sobre esdeveniments, personatges o elements patrimonials d'interès social o cultural de l'entorn local, considerant el patrimoni històric com un bé comú que s'ha de protegir.

- Valorar el patrimoni històric i conèixer els arxius, museus i centres de divulgació.
- Mostrar rigor acadèmic en la recerca i l'elaboració dels continguts i citar adequadament les fonts consultades.
- Valorar i argumentar sobre la validesa de diverses fonts històriques.
- Cercar, seleccionar i sintetitzar informació històrica de forma adequada en diverses fonts, tant analògiques com digitals.
- Elaborar i presentar en diferents formats la informació relacionada amb esdeveniments, personatges o elements patrimonials d'interès històric, social o cultural de manera clara i estructurada fent un ús adequat del lèxic històric.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. DELS POBLES PREROMANS A L'ESPANYA DEL SEGLE XVIII
Roma i el Regne Visigòtic
- Els pobles preromans. Situació geogràfica i trets essencials.
- Primers colonitzadors i cultures ibèriques. La península Ibèrica i les Illes Balears en el context de les guerres púniques.
- La romanització. Aspectes polítics, econòmics i culturals.
- El període visigot. La qüestió de la unificació social, cultural, jurídica i religiosa entre els visigots i els hispanoromans.
- Principals institucions de govern i la seva evolució: Monarquia, Aula Regia, Concilis de Toledo. La importància de Leovigild.
- Causes de la fi del regne hispanovisigot.
Al-Àndalus i els regnes cristians
- Etapes polítiques d'al-Àndalus i diversitat ètnica i social a al-Àndalus.
- Localització geogràfica dels primers nuclis cristians.
- Trets fonamentals de l'expansió cristiana del segle XIII.
- El diferent paper de la Corona i les Corts a Castella i a la Corona d'Aragó.
El naixement de l'estat modern
- La construcció de l'estat modern. La unió dinàstica.
- Les incorporacions de Granada, Navarra, Canàries i Itàlia.
- Els Reis Catòlics. Consells i corts en el sistema de govern.
- Política religiosa dels Reis Catòlics.
- Uniformitat religiosa. La influència de l'Església. Les minories religioses: moriscos i musulmans.
- La Inquisició. L'expulsió dels jueus i dels musulmans.
Auge i decadència de l'Imperi espanyol
- La formació de l'imperi colonial.
- La monarquia dels Àustries. L'imperi universal de Carles V.
- Germanies i comunitats: causes i conseqüències de cadascuna.
- La política europea de Carles V i la seva relació amb la reforma protestant.
- La monarquia hispànica de Felip II.
- La política europea de Felip II: l'enfrontament amb els turcs, la revolta dels Països Baixos, les relacions amb Anglaterra; l'annexió amb Portugal.
- Els primers problemes interns de la Monarquia Hispànica: la revolta de les Alpujarras i la revolta aragonesa contra Felip II.
- Economia i societat en el segle XVI. Importància del <i>mayorazgo</i> , el concepte de <i>limpieza de sangre</i> , la importància de les decisions de Trento.
- El segle XVII i la fi dels Habsburg.
- Fets essencials del regnat de Felip III: menys enfrontaments a l'exterior, l'inici dels <i>validos</i> i l'expulsió dels moriscos.
- El regnat de Felip IV: el projecte polític del Comte-Duc d'Olivares.
- La revolta catalana (causes i evolució) i la pèrdua de Portugal.
- La Monarquia Hispànica a la Guerra dels Trenta Anys i les paus de Westfàlia i els Pirineus.
- El problema successori a la Monarquia Hispànica de Carles II.
L'Espanya i les Illes Balears del segle XVIII

- La Guerra de Successió espanyola. La Pau d'Utrecht i les seves conseqüències territorials.
- Els Decrets de Nova Planta i els canvis que suposaren en el sistema de govern existent fins al moment a la Corona d'Aragó i a les Illes Balears.
- El reformisme o despotisme il·lustrat de Carles III. Els canvis econòmics i socials a l'Espanya i les Illes Balears del segle XVIII.
- El paper de la dona en la societat de l'Antic Règim.

B. L'ESPANYA I LES ILLES BALEARS DEL SEGLE XIX**La crisi de l'Antic Règim (1808-1833)**

- La crisi de l'Antic Règim i la Il·lustració.
- La Guerra del Francès (1808-1814).
- Les Corts de Cadis. La constitució de 1812.
- El regnat de Ferran VII (1814-1833). Concepte i etapes (sexenni absolutista, trienni liberal i dècada absolutista).
- Independència de les colònies.

El regnat d'Isabel II i l'Estat liberal (1833-1868)

- L'estat liberal d'Isabel II. Concepte, característiques i etapes.
- Època de les regències.
- El carlisme. Ideologia, suports i actuacions principals.
- Les guerres carlines. Liberalisme i absolutisme.
- L'Estatut Reial de 1834.
- Les reformes agràries liberals. Les desamortitzacions: objectius i resultats.
- El regnat d'Isabel II des de la seva majoria d'edat (1843-1868). El sufragi restringit i la intervenció de l'exèrcit en la vida política.
- Els moderats i progressistes a l'època d'Isabel II; diferències entre ells. La Unió Liberal i els demòcrates.

La Revolució de 1868 i el Sexenni democràtic

- La Revolució de 1868. Causes. Les forces polítiques i socials fora del sistema, la crisi econòmica.
- El Sexenni democràtic. Concepte, característiques i etapes. Prim i la Constitució de 1869. La diversitat de forces polítiques. El problema carlí i colonial durant tot el Sexenni.
- La monarquia d'Amadeu de Savoia.
- El republicanisme. La insurrecció cantonal.
- La Primera República Espanyola. La divisió dels republicans.
- La Constitució federal de 1873.
- La fi de l'experiència del Sexenni. Pavia i Martínez Campos.

La Restauració monàrquica (1875-1902)

- La Restauració monàrquica.
- El sistema canovista i la seva praxi.
- El concordat de la Santa Seu 1851.
- La Constitució de 1876.
- El naixement dels nacionalismes.
- El catalanisme i la Lliga Regionalista.
- Consolidació i escissió del nacionalisme basc.
- La guerra de Cuba (1895-98) i les seves conseqüències. La crisi de 1898.

Transformacions econòmiques i canvis socials al segle XIX

- L'agricultura en el segle XIX. El pes del latifundi.

- Proteccionisme front lliurecanvisme. El triomf del primer.
- La situació de les dones en el segle XIX en l'àmbit social, polític i educatiu.
- Importància del ferrocarril.
- La industrialització espanyola del segle XIX. Característiques. Els casos basc, català i balear.
- El moviment obrer.
- Els corrents migratoris del segle XIX.

C. L'ESPANYA I LES ILLES BALEARS DEL SEGLE XX**La crisi de la Restauració**

- El regnat d'Alfons XIII i la crisi del sistema. Maura i Canalejas. Conflictivitat social. La guerra del Marroc. La Setmana Tràgica.
- El socialisme i l'anarquisme. L'Associació Internacional de Treballadors. CNT i UGT.
- La crisi de 1917, la conflictivitat social i la descomposició del règim.
- La dictadura de Primo de Rivera (1923-1930). Concepte, característiques i etapes.

La Segona República

- El canvi de règim: de la Monarquia a la República.
- La II República: concepte i principals problemes que va haver d'afrontar (crisi econòmica, conflicte religiós).
- El govern provisional i la Constitució de 1931.
- La reforma de l'Estat centralista de la Constitució de 1931.
- Els partits republicans durant la II República.
- Les reformes republicanes: el debat territorial, la qüestió religiosa, la reforma agrària, la modernització de l'exèrcit, l'obra educativa i les reformes laborals.
- L'inici de l'associacionisme femení i el dret a vot.
- El Bienni reformista.
- El Bienni conservador.
- El govern del Front Popular. Definició i mesures.
- Les Balears durant la II República.

La Guerra Civil Espanyola (1936-1939)

- El cop d'estat i el conflicte. La internacionalització de la guerra.
- Característiques polítiques, socials, econòmiques i culturals de les dues zones durant la Guerra Civil.
- La dimensió internacional i l'ajuda exterior.
- La violència política de la Guerra Civil. El cas de les Illes Balears.
- Les conseqüències de la guerra.

El Franquisme (1939-1975)

- La dictadura franquista. Concepte i característiques.
- Postguerra i construcció de l'Estat Franquista. Evolució econòmica i política (1939-1959) (Autarquia i recessió econòmica, els exiliats de la Guerra Civil i la dictadura franquista, la construcció religiosa del franquisme i el paper de l'Església, Espanya i la II Guerra Mundial).
- Consolidació i final del Franquisme.
- Evolució econòmica i política (1959-1973) (creixement econòmic i immobilitisme polític (1959-1975), els canvis socials dels anys 60, l'oposició al Franquisme. Exili i resistència, la incorporació de la dona al món del proletariat).
- La crisi final del règim. La crisi del 1973 i les seves conseqüències.

La transició i la democràcia (des de 1975)

- La transició política. Concepte, característiques i problemes.

- Primer govern de la monarquia.
- Reforma política i les primeres eleccions democràtiques. El primer govern de Suárez.
- La Constitució espanyola de 1978 i la construcció de l'Estat de les Autonomies. L'Estatut d'autonomia de les Illes Balears.
- Els governs posteriors a 1978. Els governs socialistes i populars: de Felipe González a Mariano Rajoy.
- La reactivació econòmica dels anys 80.
- La política exterior: l'OTAN i la CEE. L'impacte de la incorporació a la CEE.
- Els corrents migratoris del segle xx.
- El Tractat de Maastricht i el naixement de l'euro.
- Memòria històrica pel reconeixement de les víctimes de la Guerra Civil i del Franquisme.
- De la crisi financera de 2007-08 a la COVID. Causes i conseqüències a Espanya i a les Illes Balears.

D. SABERS BÀSICS TRANSVERSALS

- Aplicació de metodologies de recerca que impliquin l'ús de diverses fonts històriques, anàlisi de textos, interpretació i elaboració de mapes, esquemes i síntesi, representació de gràfics i interpretació d'imatges.
- Anàlisi de la fiabilitat de les fonts tant analògiques com digitals utilitzades i ús correcte de l'autoria i de la citació d'aquestes.
- Maneig i utilització segura de dispositius, aplicacions informàtiques i plataformes digitals.
- Elaboració, expressió i presentació d'informació en diferents formats relacionats amb esdeveniments, personatges o elements patrimonials d'interès històric, social o cultural.
- Utilització de forma correcta i apropiada del lèxic històric.
- Consciència democràtica: coneixement dels principis i normes constitucionals, exercici dels valors cívics i participació ciutadana.
- Identitat i sentiments de pertinença: reconeixement de les identitats múltiples i dels símbols i normes comunes de l'Estat espanyol.
- Comportament ecosocial: compromís amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible.
- Ciutadania ètica digital: respecte a la propietat intel·lectual. Participació i exercici de la ciutadania global a través de les tecnologies digitals. Prevenció i defensa davant la desinformació i la manipulació.
- Els valors de l'uropeisme: principis que guien la idea de la Unió Europea i actitud participativa davant els programes i projectes comunitaris.
- Solidaritat i cooperació: els grans desafiaments que afecten Espanya, les Illes Balears i el món i conductes tendents al compromís social, l'associacionisme i el voluntariat.
- La cultura de seguretat nacional i internacional: instruments estatals i internacionals per preservar els drets, les llibertats i el benestar de la ciutadania.
- Conservació i difusió del patrimoni històric: el valor patrimonial, social i cultural de la memòria col·lectiva. Arxius, museus i centres de divulgació i interpretació històrica.

Història de la Filosofia

Les cultures humanes es constitueixen i reconeixen amb vista a les respostes que ofereixen a les qüestions més fonamentals. Entre aquestes qüestions es troben les referides a l'origen, naturalesa i sentit del cosmos, al propi ser i destinació de l'ésser humà, a la possibilitat i les formes del coneixement i a la definició d'aquells valors (la veritat, el bé, la justícia, la bellesa) que estimem adequats per orientar les nostres accions i creacions. Ara bé, encara que les qüestions són, en essència, les mateixes, la variabilitat històrica de les formes en què es plantegen i s'intenta respondre-les és aparentment enorme. L'objectiu de la matèria d'Història de la Filosofia a batxillerat és recórrer el camí en què aquestes preguntes i respostes s'han donat, d'una forma distintivament crítica i racional, en l'esdevenir del pensament occidental, sense que això signifiqui menysprear la riquesa i rellevància d'altres tradicions de pensament. Aquest objectiu és de gran importància per assolir la maduresa personal, social i professional de l'alumne. Aventurar-nos a explorar la vida de les idees filosòfiques, en la relació complexa i dialèctica que mantenen històricament entre si i amb altres aspectes de la nostra cultura, és també explorar la intricada xarxa de conceptes i representacions sobre la qual pensem, desitgem, sentim i actuem. Així, lluny de ser un mer compendi erudit de coneixements, la matèria d'Història de la Filosofia ha de representar per als alumnes un exercici fascinant de descobriment del conjunt d'idees i valors que sustenten tant la seva manera de ser, com la de la seva època i entorn social.

Per aconseguir aquest objectiu es proposa el desenvolupament d'una sèrie de competències específiques que, més enllà d'aprofundir en els procediments de la indagació filosòfica amb els quals es va treballar en primer de batxillerat i del coneixement significatiu d'alguns dels més importants documents, concepcions, autors i autores de la història del pensament occidental, ofereixin a l'alumne la possibilitat de pensar críticament les idees amb què pensa, identificant-les a l'origen més remot i seguint-les en el transcurs de les seves múltiples variacions històriques. L'anàlisi històrica i dialèctica de les idees ha d'atendre tant les seves relacions d'oposició i complementarietat amb la resta de les idees filosòfiques, com a la seva connexió amb la generalitat de les manifestacions culturals, polítiques o socials en què les idees s'expressen i al costat de les quals cal contextualitzar-les. Per aquest motiu en aquesta proposta s'insisteix a comprendre la història del pensament filosòfic, no de manera aïllada, limitant-ho al coneixement dels textos i autors i autores més rellevants, sinó en relació amb la totalitat del context històric i cultural en què les idees es descobreixen, generen i manifesten, ateses les múltiples expressions i fenòmens socials, polítics, artístics, científics o religiosos en què podem trobar-hi incardinades aquestes idees i, més específicament, inquirint-hi en textos i documents de caràcter literari, històric, científic o de qualsevol altre tipus. La finalitat última és que l'alumne, en haver entès les teories i controvèrsies filosòfiques que han articulat la història del pensament occidental, es trobi en millors condicions per adoptar una posició pròpia, dialogant, crítica i activa davant els problemes del present i els reptes i desafiaments del segle XXI.

Cadascuna de les competències específiques referides es relaciona amb els objectius generals d'etapa per a batxillerat, com també amb les competències clau, connectant-se directament amb determinats criteris d'avaluació. Els criteris d'avaluació han d'entendre's com a eines de diagnòstic i millora en relació amb el nivell d'acompliment que s'espera de l'adquisició de les competències específiques. A més i donat l'enfocament competencial del currículum, els criteris d'avaluació esmentats, sempre en relació amb els sabers bàsics, hauran d'atendre tant als processos d'aprenentatge com al producte o resultat dels processos. Finalment, tals criteris hauran de ser implementats a través d'instruments d'avaluació diferenciats i ajustables als diferents contextos i d'activitats competencials en els quals es concreti el desenvolupament de les competències.

Quant als sabers bàsics, estan distribuïts en tres blocs, referits a tres intervals històrics especialment significatius en la història del pensament filosòfic occidental: l'origen i desenvolupament de la filosofia en l'antiguitat grega, el sorgiment de la modernitat europea des de les seves arrels en el pensament i la cultura medieval i, finalment, el desenvolupament i la crisi del

pensament modern fins a arribar a l'heterogeni panorama filosòfic dels nostres dies. En cadascun dels tres blocs s'enuncien els sabers que resulta essencial tractar en un curs bàsic d'Història de la Filosofia en el batxillerat, sense prejudicar el grau d'atenció que s'hagi de prestar a cada bloc i saber, ni la manera d'articular-los, perquè es puguin seleccionar aquells que convingui tractar extensament i aquells altres que es comprenguin de manera complementària o contextual.

Els sabers bàsics s'han organitzat entorn d'una sèrie de problemes filosòfics fonamentals i a partir del diàleg que a propòsit seu han mantingut i mantenen diferents pensadors i pensadores de la mateixa o de diferents èpoques. Es pretén evitar així la mera relació diacrònica d'autors o textos canònics, donant a la matèria una orientació més temàtica. A més, es proposa tractar cadascun d'aquests problemes no sols a través de textos d'eminència natural filosòfica i d'un nivell adequat al caràcter bàsic de la matèria, sinó també mitjançant l'anàlisi complementària de textos i documents literaris, historiogràfics i de qualsevol altre tipus, que siguin pertinents i tinguin o hagin tingut rellevància històrica en relació amb el problema tractat.

D'altra banda, en els tres blocs es proposa analitzar la situació de la dona a l'àmbit de la filosofia amb la intenció de reparar el greuge històric respecte a aquelles filòsofes que han estat marginades en el cànon tradicional per la simple condició de ser dones; mesura que es complementa amb l'atenció que en els dos últims blocs es presta al pensament feminista com una de les concepcions més representatives de la història recent de les idees. L'abandonament, així mateix, dels quatre períodes historiogràfics tradicionals pretén subratllar l'aspecte dinàmic i interconnectat de les diferents etapes o fases de la història del pensament filosòfic, com també donar més pes a l'anàlisi del pensament modern i contemporani, que és el protagonista dels dos últims blocs, sense que això suposi oblidar l'immens i riquíssim cabal de qüestions i idees que representa el pensament antic i medieval.

Finalment, la programació de la matèria conseqüent amb l'esperit competencial que estableix la llei, ha d'agafar l'«aprendre a filosofar» kantiana com a lema orientador i situar l'activitat indagadora de l'alumne com el centre i la finalitat de tot el procés d'ensenyament i aprenentatge, aprofundint en el desenvolupament de les competències que, desplegades ja en la matèria de Filosofia de primer de batxillerat, contribueixin a assolir l'autonomia i maduresa intel·lectual, moral i cívica. És també necessari insistir, finalment, en la conveniència de comprendre la Història de la Filosofia en el context històric i cultural que li serveix de marc, evitar el tractament aïllat i purament academicista i emprar-la com una eina i una perspectiva idònies des de que tractar, de manera reflexiva i crítica, els problemes més greus que ens afecten avui, especialment els referits a l'equitat entre els éssers humans, la justificació i consideració dels drets humans, la igualtat efectiva entre homes i dones o els problemes ecosocials.

Competències específiques

CE 1 Cercar, analitzar, interpretar, produir i transmetre informació relativa a fets històrics i filosòfics, a partir de l'ús crític i segur de fonts i el domini de tècniques bàsiques de recerca, per generar coneixements i produccions pròpies sobre la història dels problemes i idees filosòfics.

La labor de recerca de la Història de la Filosofia comparteix amb els estudis històrics, però també amb la filologia i amb altres ciències humanes, el fet que el seu objecte d'estudi està vehiculat per textos, documents i altres manifestacions anàlogues llegades per la tradició. És, doncs, fonamental que l'alumne sàpiga treballar amb fonts fiables i rellevants, entenent-les en el seu context social i cultural alhora que en la seva projecció històrica i estableixi relacions entre documents de diferents èpoques i cultures. Per això, cal dotar-lo d'eines de recerca amb què recercar i organitzar la informació, tant en entorns digitals com en uns altres més tradicionals, com també per avaluar-la i utilitzar-la de manera crítica per a la producció i transmissió de coneixements relatius a la matèria. L'objectiu és que, a més de l'ús de documents d'una certa complexitat formal i material, puguin construir els judicis propis i elaborar produccions a partir del diàleg amb tals documents i l'exercici autònom de la capacitat indagadora. Tot això suposa, no sols la facultat d'interpretar i comentar

formalment textos i altres documents i manifestacions històriques i filosòfiques, relacionant-los amb problemes, tesis i autors o autores, sinó també la de realitzar esquemes i mapes conceptuals, quadres cronològics i altres elaboracions, incloent la producció i exposició de treballs de recerca de caràcter bàsic, utilitzant els protocols a aquest efecte i tant de manera individual com col·laborativa.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL2, CCL3, CD1, CD3, CPSAA4, CC3, CE3.

CE 2 Reconèixer les normes i pautes de l'argumentació i el diàleg filosòfics mitjançant la identificació i anàlisi en diferents suports i a través de diverses activitats, per aplicar-les amb rigor en la construcció i exposició d'arguments i en l'exercici del diàleg amb els altres.

El domini de l'argumentació és un factor fonamental per pensar i comunicar-se amb rigor i efectivitat, tant en l'àmbit de les ciències i sabers, com en el de la vida quotidiana, com també una condició necessària per a la formació del judici personal. És, doncs, necessari que l'alumne, tant en el treball amb textos i documents, com en el diàleg filosòfic amb els altres, empri arguments correctes i ben fundats, apreciï el rigor argumentatiu i detectant i evitant les maneres dogmàtiques, fal·lacies i esbiaixats de sostenir o discutir opinions i hipòtesis.

D'altra banda, si el diàleg gaudeix en la didàctica de la filosofia d'un merescut reconeixement, tant com expressió del caràcter pròpiament dialèctic de la indagació filosòfica com en tant que element essencial de l'exercici de la ciutadania democràtica, en l'estudi de la història de les idees compleix una doble funció: la de promoure el debat filosòfic i la de fer-lo entorn de plantejaments i concepcions que guarden alhora entre sí un diàleg al llarg del temps. Es tracta, doncs, de promoure no sols el diàleg empàtic, cooperatiu i compromès amb la cerca del coneixement, la lliure expressió d'idees i el respecte a la pluralitat de tesi i opinions, sinó també l'aptitud per al pensament crític i relacional entorn d'idees d'autors i autores d'èpoques molt diferents, entenent en tots els casos la dissensió i la controvèrsia no necessàriament com un conflicte sinó també com a complementarietat i ocasió per a una millor comprensió dels problemes.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, STEM1, CPSAA3.1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC3.2.

CE 3 Comprendre i expressar diferents concepcions filosòfiques històricament donades, mitjançant l'acostament a les seves fonts i el treball crític sobre aquestes, per desenvolupar el coneixement d'un patrimoni que constitueix part essencial del patrimoni cultural comú.

La tradició filosòfica, com també el debat filosòfic contemporani, s'han acumulat i transmès i continuen produint avui un immens i valuós patrimoni de plantejaments, preguntes, intents de resposta, idees, argumentacions i exposicions diferents entorn de les qüestions filosòfiques, modulades d'acord amb el context històric i l'esforç dels autors i autores en els quals, en cada cas, van tenir vessant d'expressió. El coneixement de les propostes filosòfiques més importants ha de formar part de la cultura de tot l'alumne i, en general, del bagatge d'una ciutadania il·lustrada. Per altra banda, l'aprenentatge de tals concepcions filosòfiques necessita el treball orientat des de l'experiència actualitzada de qüestions ja tractades a primer de batxillerat, de manera que sigui l'alumne qui, en relació amb aquestes qüestions, senti la necessitat d'investigar-ne l'arrel i la dimensió històrica a través del contacte directe amb documents i del treball a partir d'ells. Una indagació que ha de ser, per altra, aliena a prejudicis etnocèntrics, sexistes o de qualsevol altre tipus i reconèixer el paper, sovint ocult i marginat, de les dones, com també la importància i influència d'altres tradicions de pensament diferents a la nostra, analitzant críticament les conceptualitzacions de caràcter exclouent o discriminatori que formin o hagin format part del discurs filosòfic.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CC1, CC2, CC3, CCEC1.

CE 4 Reconèixer la naturalesa essencialment plural i diversa de les concepcions filosòfiques històricament donades, mitjançant la posada en relació dialèctica de confrontació i complementarietat, per generar una concepció complexa i dinàmica de la història del pensament i promoure una actitud tolerant i compromesa amb la resolució racional i dialogada dels conflictes.

La filosofia, a diferència d'altres àmbits de coneixement, es presenta radicalment oberta i disputada en totes les àrees, cosa que no ha de ser interpretada com a defecte o disfunció, sinó, al contrari, com a indicatiu del caràcter complex i dialèctic tant de la disciplina com de moltes qüestions

filosòfiques en què no són possibles, ni potser desitjables, la unanimitat o la unilateralitat, però sí el diàleg respectuós i constructiu.

El caràcter plural de la filosofia és més evident quan el comprenem a través de la dimensió històrica. No obstant això, tampoc aquí la riquesa de perspectives compromet la unitat essencial que defineix a tota l'empresa filosòfica com una cerca incondicionada i integral de la veritat i del sentit de la realitat en els seus aspectes més fonamentals. Per altra banda, el contacte amb les diferents maneres d'argumentació i exposició que corresponen a les concepcions filosòfiques, com també amb la diversitat de formes amb què cal interpretar-les, resulten una experiència òptima per a la pràctica del pensament complex, l'anàlisi, la síntesi i la comprensió de problemes filosòfics i altres de rellevància cultural i social des d'una perspectiva més profunda i plural, menys esbiaixada i crítica amb tot dogmatisme, d'acord amb el que ha de ser l'exercici de la pròpia ciutadania democràtica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CC1, CC2, CC3.

CE 5 Reconèixer la manera en què s'han plantejat successivament, a través de diferents èpoques i concepcions, els mateixos problemes filosòfics, mitjançant l'anàlisi i interpretació de textos i altres maneres d'expressió tant filosòfica com més àmpliament cultural, històricament donats, per afrontar tals problemes a partir de la reflexió crítica sobre el coneixement de l'aportat per la tradició.

La reflexió filosòfica, que en el curs de primer de batxillerat s'abordava de manera principalment temàtica, es desplega aquí de manera també diacrònica, analitzant els mateixos problemes en diferents moments històrics, llenguatges i formes i en relació amb els aspectes propis de cada època i cultura. La suma de les fases o moments comprèn un conjunt de plantejaments i respostes que els alumnes han de conèixer, no sols per comprendre la història passada i fins i tot el concepte d'història, sinó també per entendre el seu present i pensar el seu futur de manera més reflexiva i acurada. Per altra banda, en la filosofia, atès el caràcter plural i sempre obert que té, és encara més pertinent que en altres sabers tenir consciència d'aquest procés històric, un objecte de reflexió filosòfica en ell mateix i en el qual es pot trobar l'arrel de tot el pensament contemporani.

És necessari per això que l'alumne analitzi els problemes filosòfics al llarg de la història, aclareixi les condicions socioculturals de la seva aparició i connecti el tractament que se'n fa en diferents corrents i escoles de pensament. L'objectiu és que els alumnes afrontin tals problemes des del reconeixement tant de la seva radicalitat i universalitat com de la pluralitat i variabilitat en què s'expressen i reflexionin sobre la relació de tots dos aspectes, amb la finalitat de promoure un coneixement profund i crític de la filosofia i de la cultura en què aquesta s'insereix i es desenvolupa.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CC1, CC2, CC3, CCEC1.

CE 6 Reconèixer les formes diverses en què els interrogants filosòfics i els seus intents de resposta s'han presentat històricament en altres àmbits de la cultura, mitjançant l'anàlisi interpretativa de textos i altres manifestacions que pertanyen a aquests àmbits, per promoure una concepció sistemàtica, relacional i complexa de la història de la cultura occidental i del paper de les idees filosòfiques en ella.

La filosofia, lluny de ser un saber abstret en els seus problemes i llenguatge i aliè a la resta de sabers i aspectes de l'existència humana, s'ha mostrat sempre interessada a dialogar amb altres àmbits del coneixement, nodrint-se'n i enriquint-los amb noves idees i perspectives. A això se li suma que l'estudi de la filosofia resulta més estimulant i ric quan s'exercita mitjançant l'anàlisi d'altres manifestacions culturals en les quals els problemes i les concepcions històrics i filosòfics estan presents, de manera almenys tàcita. Per això, l'acostament a la matèria d'Història de la Filosofia ha de realitzar-se no sols a través de l'estudi i interpretació dels textos dels grans filòsofs i filòsofes, sinó també a través de l'anàlisi d'aquells altres documents i esdeveniments històrics de caràcter polític, artístic, científic o religiós que resultin filosòficament rellevants.

L'objectiu és, d'una banda, que l'alumne compregui la naturalesa interdisciplinària i transdisciplinària de la reflexió filosòfica i la seva funció articuladora del conjunt dels sabers i, per l'altra, que reconegui la relació entre les diferents teories filosòfiques i aquells moviments, doctrines i creacions socials, polítiques, morals, artístiques, científiques i religioses amb què aquelles han

compartit espai històric i cultural, identificant-ne les influències mútues i, especialment, els fonaments i problemes filosòfics que bateguen sota els moviments, doctrines i creacions.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CC1, CC2, CC3, CCEC1.

CE 7 Analitzar problemes fonamentals i d'actualitat mitjançant l'exposició crítica de diferents posicions històric-filosòfiques rellevants per a la comprensió i discussió sobre els temes, per desenvolupar l'autonomia de judici i promoure actituds i accions cívica i èticament conseqüents.

Els grans sistemes de pensament al llarg del temps no són sols llocs de referència obligada per entendre en profunditat el passat, els nostres senyals d'identitat cultural o la nostra manera de ser, conèixer o valorar, sinó que són també guies que, tractades de manera crítica, il·luminen els més complexos debats actuals, i constituir així una eina indispensable per a la nostra tasca de promoure un món més just, sostenible i racional. En aquest sentit, la història de la filosofia representa un esforç progressiu per comprendre la realitat i orientar l'acció humana, tant en un sentit individual com en el col·lectiu. A més, proveeix l'alumne d'un marc de referència idoni per a l'exercici d'una ciutadania conscient, críticament compromesa amb els valors comuns i detentora d'una actitud reflexiva i constructiva davant els reptes del segle XXI. Així, en la mesura en que es coneixin en profunditat les diferents idees, teories i controvèrsies filosòfiques implicades en qüestions que, com la desigualtat i la pobresa, la situació dels drets humans en el món, l'assoliment de l'efectiva igualtat i corresponsabilitat entre dones i homes o els problemes ecosocials, conformen l'actualitat, s'estarà en millors condicions per entendre-les i afrontar-les. El propòsit últim és que l'alumne pugui posicionar-s'hi amb plena consciència del que les seves idees deuen al curs històric del pensament filosòfic i, per això, amb més exigència crítica i el compromís més ferm tant amb el perfeccionament d'aquestes idees com amb les actituds i accions que calgui deduir-ne.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CC4, CE1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Cercar, analitzar, interpretar, produir i transmetre informació relativa a fets històrics i filosòfics, a partir de l'ús crític i segur de fonts i el domini de tècniques bàsiques de recerca, per generar coneixements i produccions pròpies sobre la història dels problemes i idees filosòfics.

CA 1.1 Generar el coneixement rigorós de fonts i documents filosòficament rellevants, amb tècniques de cerca, organització, anàlisi, comparació i interpretació d'aquests i relacionant-los correctament amb contextos històrics, problemes, tesis, autors i autores, així com amb elements que pertanyen a altres àmbits culturals.

- Identificar i seleccionar fonts primàries i secundàries fiables i rellevants per al tema, contextualitzant-les en el seu marc històric, social i cultural.
- Analitzar i comparar les fonts per extreure'n idees principals i secundàries, establir relacions entre elles i connectar-les amb problemes filosòfics, autors i tesis.
- Relacionar els continguts analitzats amb altres àmbits culturals i socials, amb comprensió crítica i interdisciplinària.

CA 1.2 Construir judicis propis sobre problemes històrics i filosòfics, a través de l'elaboració i presentació de documents i treballs de recerca sobre ells amb precisió i aplicant els protocols a l'ús, tant de manera individual com grupal i cooperativa.

- Elaborar treballs de recerca seguint els protocols acadèmics establerts, aplicant tècniques de síntesi i argumentació rigorosa per produir continguts originals.
- Construir judicis propis argumentats i justificats mitjançant l'anàlisi crítica de fonts i documents filosòfics.

- Treballar de manera cooperativa en grups, distribuir tasques equitativament i promoure la col·laboració efectiva i eficient.
- Presentar la informació de manera estructurada, clara i precisa en diferents formats (sigui oral, escrit o visual), utilitzant esquemes, mapes conceptuals o altres eines visuals.

CE 2 Reconèixer les normes i pautes de l'argumentació i el diàleg filosòfics mitjançant la identificació i anàlisi d'aquestes en diferents suports i a través de diverses activitats, per aplicar-les amb rigor en la construcció i exposició d'arguments i en l'exercici del diàleg amb els altres.

CA 2.1 Emprar arguments de manera rigorosa, reconeixent i aplicant normes, tècniques i pautes lògiques, retòriques i argumentatives i evitant maneres dogmàtiques, fal·lacies i esbiaixades de sostenir opinions i hipòtesis.

- Reconèixer i aplicar les normes de la lògica formal i informal per construir i avaluar arguments amb coherència i rigor.
- Identificar i evitar fal·làcies lògiques, raonaments esbiaixats i dogmatismes, tant en els arguments propis com en els d'altres.
- Utilitzar tècniques retòriques i argumentatives per defensar tesis o hipòtesis de manera clara, fonamentada i adaptada al context i a l'interlocutor.
- Analitzar la coherència interna i la rellevància de les premisses en relació amb les conclusions dels arguments treballats.

CA 2.2 Sostenir l'hàbit del diàleg argumentatiu, empàtic, obert i constructivament compromès amb la cerca del coneixement, a través de la participació activa, respectuosa i col·laborativa en quantes activitats es proposin.

- Participar activament en diàlegs i debats, demostrant capacitat per escoltar, respectar i respondre a les opinions d'altres amb arguments fonamentats.
- Mostrar actitud oberta i empàtica durant el diàleg, valorar la diversitat d'idees i perspectives i considerar la dissensió com una oportunitat per enriquir la reflexió.
- Construir intervencions que promoguin el progrés del diàleg i l'enriquiment col·lectiu del coneixement.
- Integrar les aportacions d'altres en la pròpia reflexió per desenvolupar tesis i argumentacions més riques i ben fonamentades.

CE 3 Comprendre i expressar diferents concepcions filosòfiques històricament donades, mitjançant l'acostament a les seves fonts i el treball crític sobre aquestes, per desenvolupar el coneixement del patrimoni que constitueix part essencial del patrimoni cultural comú.

CA 3.1 Adquirir i expressar el coneixement significatiu de les propostes filosòfiques més importants que s'han succeït al llarg de la història, a través de la indagació i la identificació de les qüestions a les quals responen.

- Reconèixer les qüestions i problemàtiques filosòfiques fonamentals, contextualitzar cada proposta en el seu marc històric, social, cultural i intel·lectual i identificar-ne els autors principals i les influències mútues.
- Realitzar una indagació sistemàtica i rigorosa sobre les propostes filosòfiques més significatives i evitar interpretacions simplistes o esbiaixades.
- Expressar el coneixement adquirit de manera clara i precisa, utilitzar el llenguatge filosòfic adequat i mostrar bona comprensió de les idees treballades.
- Reconèixer i valorar la pluralitat de tradicions filosòfiques, evitar visions etnocèntriques o discriminatòries i apreciar la diversitat de perspectives.

CA 3.2 Identificar, comprendre i debatre sobre els principals problemes, idees, tesis i controvèrsies filosòfiques de la història del pensament, a través de l'anàlisi i comentari crític de textos i documents filosòfics o rellevants per a la filosofia.

- Identificar els principals problemes, idees i tesis filosòfiques presents en textos o documents rellevants de la història de la filosofia.
- Analitzar i comentar críticament textos filosòfics, considerant els arguments exposats i el context en què van ser formulats.
- Debatre les controvèrsies filosòfiques destacades, respectar la diversitat de perspectives i interpretacions i analitzar les possibles influències de prejudicis o biaixos.
- Relacionar les idees filosòfiques històriques amb qüestions contemporànies, destacant-ne la rellevància per als debats actuals.

CE 4 Reconèixer la naturalesa essencialment plural i diversa de les concepcions filosòfiques històricament donades, mitjançant la posada en relació dialèctica de confrontació i complementarietat, per generar una concepció complexa i dinàmica de la història del pensament i promoure una actitud tolerant i compromesa amb la resolució racional i dialogada dels conflictes.

CA 4.1 Generar una concepció plural, dialèctica, oberta i crítica de la història del pensament, a través de la comprensió, la realització de síntesis comparatives i l'exposició de les relacions d'oposició i complementarietat entre tesis, escoles, filòsofs i filòsofes d'una mateixa època o tradició o d'èpoques i tradicions diferents.

- Analitzar i relacionar tesis, escoles i autors d'una mateixa època o de tradicions filosòfiques diferents i identificar semblances, diferències i possibles influències mútues.
- Comparar idees i conceptes per elaborar síntesis que reflecteixin la diversitat i pluralitat del pensament filosòfic i evitar enfocaments dogmàtics o reduccionistes.
- Promoure la comprensió crítica i oberta de les controvèrsies filosòfiques i destacar el valor del diàleg i la complementarietat com a eines de reflexió.
- Exposar les relacions establertes de manera clara i argumentada amb llenguatge precís i respecte a la complexitat i riquesa del pensament filosòfic.

CE 5 Reconèixer la manera en què s'han plantejat successivament, a través de diferents èpoques i concepcions, els mateixos problemes filosòfics, mitjançant l'anàlisi i interpretació de textos i altres maneres d'expressió tant filosòfica com més àmpliament cultural, històricament donats, per afrontar tals problemes a partir de la reflexió crítica sobre el coneixement de l'aportat per la tradició.

CA 5.1 Afrontar els grans problemes filosòfics en el doble aspecte històric i universal a través de l'anàlisi i exposició crítica de les condicions culturals que han permès en cada cas l'aparició i evolució d'aquests problemes en diferents moments de la història.

- Analitzar les condicions culturals, socials i històriques que han influït en l'aparició i evolució dels grans problemes filosòfics i destacar la relació amb el context en què van sorgir.
- Reflexionar críticament sobre el caràcter històric i universal dels problemes filosòfics, reconeixent-ne la persistència i rellevància al llarg del temps.
- Elaborar exposicions argumentades sobre l'evolució d'un problema filosòfic específic i mostrar com s'ha tractat en diferents moments de la història.
- Promoure la comprensió crítica de la interacció entre les idees filosòfiques i la cultura en què s'insereixen, destacant-ne els factors determinants de la formulació i desenvolupament.

CA 5.2 Comprendre la dimensió temporal i universal dels problemes filosòfics més importants i comparar mitjançant esquemes o altres productes o activitats el tractament filosòfic que se'n fa en diferents èpoques, escoles, tradicions, autors i autores.

- Comparar el tractament d'un mateix problema filosòfic en diferents èpoques, escoles o tradicions, destacant-ne les semblances i les diferències en les aproximacions.

- Elaborar esquemes, taules o altres eines visuals per organitzar i sintetitzar els enfocaments filosòfics sobre un problema en diversos moments de la història.
- Analitzar com els grans problemes filosòfics reflecteixen tant la universalitat de les preguntes humanes com l'adaptació d'aquestes als contextos històrics i culturals particulars.
- Reconèixer i valorar la pluralitat d'aproximacions al pensament filosòfic, evitant judicis reduccionistes o etnocèntrics.
- Desenvolupar el coneixement crític sobre l'evolució dels problemes filosòfics, relacionant-los amb qüestions contemporànies per fomentar la reflexió personal i col·lectiva.

CE 6 Reconèixer les formes diverses en què els interrogants filosòfics i els seus intents de resposta s'han presentat històricament en altres àmbits de la cultura, mitjançant l'anàlisi interpretativa de textos i altres manifestacions que pertanyen a aquests àmbits, per promoure una concepció sistemàtica, relacional i complexa de la història de la cultura occidental i del paper que hi tenen les idees filosòfiques.

CA 6.1 Adquirir una concepció sistemàtica i relacional de la història de la cultura occidental i del paper que hi tenen les idees filosòfiques, mitjançant l'anàlisi, comentari i comparació de textos o documents literaris, historiogràfics, periodístics, científics o religiosos, així com de qualsevol manifestació cultural, en els quals s'expressin problemes i concepcions filosòficament rellevants.

- Analitzar textos i manifestacions culturals de caràcter literari, científic, religiós o historiogràfic per identificar-hi problemes i conceptes filosòficament rellevants.
- Comparar manifestacions culturals diverses, destacant-ne les relacions amb les idees filosòfiques de la seva època i l'impacte que tenen en el desenvolupament del pensament occidental.
- Interpretar críticament manifestacions culturals, connectant-les amb corrents filosòfics i problemes històrics i identificant les interaccions entre la filosofia i altres àmbits culturals.
- Elaborar síntesis que mostrin una concepció sistemàtica i relacional de la història de la cultura, subratllant el paper integrador i transversal de la filosofia.

CE 7 Analitzar problemes fonamentals i d'actualitat mitjançant l'exposició crítica de diferents posicions històric-filosòfiques rellevants per comprendre'ls i discutir-hi, per desenvolupar l'autonomia de judici i promoure actituds i accions cívica i èticament conseqüents.

CA 7.1 Desenvolupar l'autonomia de judici i promoure plantejaments, actituds i accions èticament i cívicament conseqüents respecte a problemes fonamentals de l'actualitat, a partir de la comprensió d'idees, teories i controvèrsies històriques i filosòfiques que puguin contribuir a aclarir tals problemes i de l'elaboració de propostes de caràcter crític i personal respecte a ells.

- Analitzar idees, teories i controvèrsies filosòfiques rellevants per comprendre problemes fonamentals de l'actualitat des d'una perspectiva crítica i informada.
- Relacionar els grans debats filosòfics històrics amb qüestions actuals, com la desigualtat, els drets humans, la sostenibilitat o la igualtat de gènere i destacar les seves connexions conceptuals i pràctiques.
- Elaborar propostes èticament i cívicament conseqüents davant reptes contemporanis, argumentar-les amb coherència i basar-les en els coneixements filosòfics adquirits.
- Exercir un judici autònom sobre temes d'actualitat, integrant les reflexions històriques i filosòfiques en el desenvolupament de la visió crítica i personal.
- Promoure actituds reflexives i compromeses que contribueixin a afrontar els problemes de manera activa i responsable, reconeixent la importància dels valors cívics i ètics en la pràctica ciutadana.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. DE L'ORIGEN DE LA FILOSOFIA OCCIDENTAL A GRÈCIA FINS A LA FI DE L'ANTIGUITAT

- Historicitat i universalitat dels problemes i concepcions filosòfiques. Mètodes de treball en Història de la Filosofia. La perspectiva de gènere a l'hora de pensar la història de la filosofia i la revisió de les historiografies dominants.
- El sorgiment de la filosofia occidental a Grècia. Cosmovisió mítica i teorització filosòfica. La filosofia en altres tradicions culturals.
- El problema de la realitat en els presocràtics.
- Filosofia i ciutadania en la Il·lustració grega: els sofistes i Sòcrates. Aspàsia de Milet i el paper de la dona en la cultura i la filosofia grega.
- Idea i naturalesa: coneixement i realitat en Plató i Aristòtil.
- L'antropologia en la filosofia clàssica: Sòcrates i el coneixement de si; la *psique* en Plató i Aristòtil.
- La discussió ètica: l'intel·lectualisme socràtic i platònic; la teoria de les virtuts en Plató i Aristòtil; el concepte d'*eudaimonia*.
- El debat polític: les propostes platònica i aristotèlica sobre el millor ordre social.
- De les *polis* a l'imperi. Filosofia, ciència i cultura en l'hel·lenisme. Estoïcisme i epicureisme. L'escola cínica. La figura d'Hipàtia d'Alexandria.

B. DE L'EDAT MITJANA A LA MODERNITAT EUROPEA

- Etapes, mètodes i qüestions fonamentals en la filosofia medieval. Agustí d'Hipona, Ramon Llull, Tomàs d'Aquino i Guillem d'Ockham. La personalitat polifacètica d'Hildegard von Bingen. La filosofia àrab i jueva i el diàleg entre cultures de Ramon Llull.
- L'assimilació de la filosofia grega per la teologia medieval. El problema de la relació entre fe i raó.
- El naixement de la modernitat europea. El Renaixement. El protestantisme. La revolució científica.
- Racionalisme i empirisme: René Descartes i David Hume.
- El debat metafísic modern. La teoria cartesiana de les substàncies. El materialisme des de Thomas Hobbes a la Il·lustració.
- La qüestió de l'origen i fonament de la societat i el poder. Del pensament polític medieval a la teoria del contracte social segons Thomas Hobbes, John Locke i Jean-Jacques Rousseau.

C. DE LA MODERNITAT A LA POSTMODERNITAT

- El projecte il·lustrat: potència i límits de la raó. Els Drets de l'Home. La primera ona feminista: Mary Wollstonecraft i Olympe de Gouges.
- La filosofia crítica d'Immanuel Kant i el problema de la metafísica com a saber.
- Ètiques de la felicitat i ètiques del deure. L'ètica kantiana enfront de l'utilitarisme.
- La crítica del capitalisme: el pensament revolucionari de Karl Marx i la dialèctica de la Il·lustració a l'Escola de Frankfurt. L'anàlisi del totalitarisme d'Hannah Arendt.
- La desconstrucció de la tradició occidental en Friedrich Nietzsche i l'herència postmoderna.
- Els problemes filosòfics a la llum de l'anàlisi del llenguatge: Ludwig Wittgenstein i la filosofia analítica.
- L'existencialisme: Martin Heidegger i Jean Paul Sartre. La raó vital i la raó poètica: José Ortega y Gasset i María Zambrano.

- El desenvolupament contemporani del feminisme: Simone de Beauvoir i altres, com per exemple, Amelia Valcárcel i Martha Nussbaum.

Història de la Música i de la Dansa

La matèria d'Història de la Música i de la Dansa proporciona als alumnes una visió global de l'evolució d'ambdues disciplines, establint vincles amb els contextos en què van ser creades. Introdueix, així, els alumnes en el descobriment dels períodes en els quals tradicionalment s'ha classificat l'evolució històrica de la música i la dansa, des de l'antiguitat clàssica fins als nostres dies, abordant les diferents maneres de concebre la creació musical i de la dansa que, en gran manera, han dissortegut de manera conjunta al llarg del temps. D'aquesta forma, els alumnes podran identificar les característiques de la música i de la dansa per comprendre la seva evolució i establir associacions amb altres manifestacions artístiques, enriquint el seu repertori cultural.

L'escolta i el visionat de peces dels diferents gèneres i estils que es desenvolupen al llarg de la història, com també l'ús i l'anàlisi de diverses fonts documentals, afavoreixen l'enfocament pràctic de la matèria. Així mateix, la interpretació i la dramatització a través de la veu, el cos i diferents instruments musicals permeten la comprensió de la música i la dansa des de l'experimentació i l'experiència pròpies. A més, la recerca dels contextos en els quals s'han desenvolupat aquestes arts facilitarà la comprensió de les transformacions dels gustos artístics al llarg del temps, alhora que afavoreix la construcció d'una identitat cultural basada en la diversitat.

És essencial l'estudi de les obres de música i dansa de les Illes Balears, amb l'objectiu de promoure el coneixement i valorar les expressions artístiques pròpies de la nostra comunitat. A través de l'exploració d'aquestes obres, es desenvolupa la comprensió més profunda de la història i l'evolució cultural de les Illes Balears i es contribueix a la formació de ciutadans compromesos amb la conservació i la difusió del nostre patrimoni immaterial.

Les competències específiques d'aquesta matèria s'han dissenyat a partir dels descriptors de les competències clau del batxillerat i dels objectius de l'etapa. Estan orientades al fet que els alumnes desenvolupin l'estima per les manifestacions artístiques, relacionin el fet musical amb el pensament artístic, experimentin a través de la interpretació i la dramatització, reconguin les característiques més importants de cada període històric i puguin emetre judicis de valor propis i ben fonamentats. Aquestes competències contribueixen també al fet que els alumnes puguin ampliar les eines de les quals disposen per abordar els procediments d'escolta i visionat, realitzar comentaris de text i comparar les manifestacions musicals i de dansa amb les altres arts. A més, fomenten la interiorització conceptual necessària per a l'elaboració d'argumentacions crítiques, per a la formació d'un gust musical propi i per al desenvolupament i enriquiment del repertori cultural i estètic dels alumnes. A través de la realització de recerques i la difusió dels seus resultats, com també del visionat i l'escolta d'interpretacions de peces musicals i de dansa, aquesta matèria incideix sobre la reflexió ètica entorn dels drets d'autor i a la propietat intel·lectual. La matèria d'Història de la Música i de la Dansa contribueix així que els alumnes ampliïn la seva formació cultural i artística, adquireixin una visió més global del lloc que ocupen la música i la dansa en la història de l'art i desenvolupin criteris per establir judicis estètics propis.

Els criteris d'avaluació de la matèria determinen el grau de consecució de les competències específiques i han estat dissenyats per permetre l'observació, la presa d'informació i la valoració de l'adquisició d'aquestes competències des de múltiples perspectives.

Els sabers bàsics estan organitzats en quatre blocs. En el primer, «Percepció visual i auditiva», estan inclosos els coneixements, les destreses i les actituds necessàries per a la recepció de les diferents manifestacions musicals i de dansa, la identificació dels seus elements i la seva anàlisi. Per altra banda, el bloc «Contextos de creació» conté els sabers propis de les diferents etapes històriques, els gèneres, els estils, els compositors i compositores rellevants, els intèrprets i la relació de la música i la dansa amb altres manifestacions artístiques. El tercer bloc, «Recerca, opinió crítica i difusió» recull sabers relacionats amb processos d'indagació, ús de fonts fiables, drets d'autor i propietat intel·lectual, com també la incidència de les tecnologies digitals en la difusió d'ambdues

expressions. Finalment, a través del bloc «Experimentació activa» s'introdueixen els sabers que necessitaran els alumnes per abordar l'estudi de l'evolució de la música i de la dansa des de la interpretació musical, la pràctica de danses senzilles o la dramatització d'obres representatives.

D'acord amb l'enfocament competencial d'aquesta matèria, es recomana el disseny de tasques que plantegin activitats basades en experiències significatives per als alumnes, abordades des de contextos comunicatius, analítics i reflexius. És fonamental que els alumnes adquireixin primer una base sòlida de coneixements i habilitats específiques que els permeti afrontar amb èxit tasques més complexes que requereixen l'aplicació pràctica dels sabers adquirits i que han de permetre als estudiants activar i aplicar aquests sabers per enfrontar-se a reptes que afavoreixin la interdisciplinarietat i la translació dels aprenentatges a situacions reals.

Així mateix, aquestes tasques permetran als alumnes convertir-se en protagonistes del seu aprenentatge a través d'experiències, processos, projectes i reptes que desenvolupin la seva sensibilitat, la seva creativitat, la seva imaginació i la seva capacitat d'apreciació i d'anàlisi.

Competències específiques

CE 1 Identificar les característiques tècniques de la música i de la dansa, apreciament la seva evolució al llarg de la història a través de l'anàlisi de les fonts d'estudi disponibles, per reconèixer els seus trets estilístics i la seva funció en un determinat context.

La música i la dansa són mitjans d'expressió i comunicació que, transcendent l'ús del llenguatge verbal, han desenvolupat un codi propi que les identifica i que, en moltes ocasions, ha evolucionat de manera conjunta. En cada període varien els trets estilístics que caracteritzen aquestes arts, perquè guarden relació amb altres aspectes definitoris del seu context i amb la funció que exerceixen en un determinat moment.

L'escolta o el visionat de peces de diferents èpoques, com també l'anàlisi de textos i de partitures representatives, permetran als alumnes identificar i comparar les seves característiques tècniques i apreciar l'evolució de la música i de la dansa al llarg del temps. A més, atenent paràmetres històric-estètics, els alumnes podran contextualitzar les peces i determinar-ne la funció en l'entorn creatiu corresponent i compartir-lo amb la classe a través de textos orals, escrits o multimodals de naturalesa expositiva.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CCL3, STEM2, CPSAA4, CC3, CCEC2.

CE 2 Relacionar la música i la dansa amb altres formes d'expressió artística, vinculant-les amb l'evolució del pensament humà, per comprendre el caràcter interdisciplinari de l'art i valorar la importància de la seva conservació i difusió com a patrimoni cultural.

Igual que altres manifestacions artístiques, la música i la dansa estan lligades a la pròpia història de la humanitat i als diversos factors que la condicionen. En aquest sentit, el coneixement, l'anàlisi, la comprensió i la valoració crítica de l'evolució de les formes d'expressió d'altres arts i la seva relació amb el fet musical o de la dansa aporten als alumnes una visió interdisciplinària que els enriqueix culturalment i els permet adoptar una postura respectuosa i responsable en relació amb la importància de la conservació i la difusió del patrimoni; quant a això, són de gran utilitat les tecnologies digitals, perquè faciliten l'accés a biblioteques i col·leccions digitals a través de les quals es poden consultar textos literaris o observar, per exemple, obres d'arts plàstiques o d'arts decoratives.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Interpretar fragments musicals o adaptacions d'obres rellevants de la música i de la dansa de diferents èpoques i estils, a través de la dramatització i l'ús de la veu, el cos i diferents instruments, per viure el fet artístic i comprendre'l des de la pròpia experiència.

La música i la dansa són dues de les manifestacions artístiques que han servit a la humanitat per expressar-se. Per això, el seu estudi requereix l'organització d'activitats que permetin als alumnes experimentar, en primera persona, amb la música i la dansa de diferents períodes a través de la interpretació o la dramatització d'obres rellevants de totes dues disciplines.

La interpretació d'adaptacions de peces instrumentals o vocals, com també de danses senzilles de diferents períodes històrics facilita als alumnes no solament la immersió pràctica en la música i la dansa d'un determinat període històric, sinó que afavoreix el seu reconeixement i comparació amb mostres originals i amb l'evolució posterior de totes dues expressions, prenent consciència de la riquesa del patrimoni musical i de la dansa.

El desenvolupament de tasques conjuntes d'interpretació implica, a més, l'adquisició de valors de respecte, col·laboració i treball en equip.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CCEC3.1, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 4 Investigar sobre els principals compositors, intèrprets i obres de la història de la música i de la dansa, utilitzant fonts d'informació fiables, per analitzar els diferents corrents interpretatius i reflexionar sobre la riquesa del patrimoni musical i sobre la pròpia identitat cultural.

L'adquisició i construcció d'un criteri propi a través de la recerca, l'anàlisi i la valoració crítica de les diferents propostes musicals i de dansa contribueix al desenvolupament d'una postura oberta i receptiva que proporciona als alumnes una visió àmplia des de la qual posicionar-se en el món amb actitud d'acceptació i respecte cap a la diversitat. La cerca d'informació en fonts fiables, tant analògiques com digitals, és un mitjà a través del qual els alumnes poden abordar, de manera autònoma, la recerca sobre la història de la música i la dansa.

L'anàlisi de l'evolució musical i de la dansa en el seu context facilita el desenvolupament de la identitat cultural pròpia des de la qual afrontar els reptes que planteja el futur en relació amb el desenvolupament i l'evolució de l'art i la cultura. En aquest sentit, l'aula s'ofereix com a espai idoni en què fomentar la reflexió entorn de la creació o la interpretació musical i escènica com a expressió de la personalitat artística dels qui componen o interpreten les obres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCEL3, STEM2, CD1, CD2, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 5 Transmetre opinions i idees pròpies, informades i fonamentades, sobre l'evolució de la música i de la dansa, usant un vocabulari específic, formulant arguments de caràcter teòric i estètic i analitzant críticament el context de creació de les obres, per desenvolupar la capacitat comunicativa sobre el fet musical.

La transmissió d'idees i opinions pròpies, informades i fonamentades, sobre l'evolució de la música i la dansa al llarg de la història garanteix als alumnes una millor comprensió del fet musical i de la dansa. Per això, és important que aprengui a consultar diferents fonts i que desenvolupi estratègies de cerca, selecció i reelaboració de la informació amb les quals poder extreure dades que serveixin de fonament a les seves idees i opinions. Així mateix, és necessari que adquireixi un vocabulari específic que li permeti expressar els seus arguments de manera adequada.

S'ofereix, així, als alumnes la possibilitat de desenvolupar una visió crítica sobre qüestions teòriques i estètiques que afecten la música i la dansa. Per compartir aquesta visió crítica es proposa la producció de treballs, ressenyes o comentaris, orals, escrits o multimodals, que prenguin en consideració el context de creació de les obres i respectin els drets d'autor i la propietat intel·lectual. En aquest sentit, l'ús d'aplicacions digitals com a suport a la comunicació o difusió de la informació en diferents formats servirà per millorar la capacitat comunicativa dels alumnes entorn del fet musical.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD2, CD3, CPSAA1.1, CPSAA5, CC3, CCEC1, CCEC4.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Identificar les característiques tècniques de la música i de la dansa, apreciament la seva evolució al llarg de la història a través de l'anàlisi de les fonts d'estudi disponibles, per reconèixer els seus trets estilístics i la seva funció en un determinat context.
CA 1.1 Reconèixer els trets estilístics de la música i de la dansa en les diferents èpoques històriques, a través de l'escolta activa i del visionat de manifestacions artístiques, com també de l'anàlisi de partitures i textos representatius.
- Reconèixer els trets estilístics de la música en les diferents èpoques històriques mitjançant l'escolta activa de manifestacions musicals i l'anàlisi de partitures i textos representatius. - Identificar els trets estilístics de la dansa en les diferents èpoques històriques a través del visionat de manifestacions de dansa i l'anàlisi de textos representatius.
CA 1.2 Determinar la funció de la música i de la dansa en els diferents contextos i establir vincles entre les característiques d'aquestes manifestacions artístiques i els fets històrics i estètics que determinen el període.
- Determinar la funció de la música i de la dansa en diferents contextos. - Establir vincles entre les característiques de les manifestacions artístiques de música i dansa i el context historicoestètic de cada període.
CE 2 Relacionar la música i la dansa amb altres formes d'expressió artística, vinculant-les amb l'evolució del pensament humà, per comprendre el caràcter interdisciplinari de l'art i valorar la importància de la seva conservació i difusió com a patrimoni cultural.
CA 2.1 Explicar la relació entre la música, la dansa i altres manifestacions artístiques, identificar els condicionants històrics i els fonaments estètics que comparteixen i analitzar el seu caràcter interdisciplinari.
- Explicar la relació entre la música, la dansa i altres manifestacions artístiques. - Identificar els condicionants històrics i els fonaments estètics que comparteixen la música, la dansa i altres manifestacions artístiques. - Analitzar el caràcter interdisciplinari de la música, la dansa i altres manifestacions artístiques.
CA 2.2 Analitzar la importància del patrimoni musical, escènic i artístic, amb especial esment al de les Illes Balears, com a expressió d'una època, valorant la responsabilitat sobre la seva conservació i difusió.
- Analitzar la importància del patrimoni musical, escènic i artístic com a expressió d'una època. - Analitzar la importància específica del patrimoni musical, escènic i artístic de les Illes Balears. - Valorar la responsabilitat sobre la conservació i difusió del patrimoni musical, escènic i artístic.
CE 3 Interpretar fragments musicals o adaptacions d'obres rellevants de la música i de la dansa de diferents èpoques i estils, a través de la dramatització i l'ús de la veu, el cos i diferents instruments, per vivenciar el fet artístic i comprendre'l des de la pròpia experiència.
CA 3.1 Experimentar amb les característiques de la música i de la dansa d'un període històric determinat, interpretant o dramatitzant fragments o adaptacions d'obres rellevants amb instruments musicals, la veu o el propi cos.
- Interpretar o dramatitzar fragments o adaptacions d'obres rellevants, amb instruments musicals, la veu o el cos. - Experimentar, en el marc de la interpretació o dramatització, amb les característiques de la música i la dansa de períodes històrics determinats.
CA 3.2 Valorar la riquesa del patrimoni musical i de dansa, amb especial esment al de les Illes Balears, a través del reconeixement de les característiques d'un determinat període en l'adaptació de les interpretacions i el contrast amb les mostres originals.

- Valorar la riquesa del patrimoni musical i de la dansa, amb especial atenció al de les Illes Balears.
- Reconèixer les característiques d'un determinat període en l'adaptació de les interpretacions d'obres o fragments seleccionats del patrimoni musical i de la dansa.
- Contrastar les interpretacions adaptades amb les mostres originals.

CA 3.3 Participar activament en les interpretacions assumint les diferents funcions que s'assignin i mostrant interès per aproximar-se al coneixement i gaudi del repertori proposat.

- Participar activament en les interpretacions de música i de dansa de diferents èpoques i estils proposades.
- Assumir, durant les interpretacions, les diferents funcions assignades.
- Mostrar interès per conèixer i gaudir del repertori proposat.

CE 4 Investigar sobre els principals compositors, intèrprets i obres de la història de la música i de la dansa, utilitzant fonts d'informació fiables, per analitzar els diferents corrents interpretatius i reflexionar sobre la riquesa del patrimoni musical i sobre la pròpia identitat cultural.

CA 4.1 Analitzar els diferents corrents interpretatius, comparar diverses versions musicals d'una mateixa obra i identificar la vinculació amb l'estètica del període.

- Analitzar els diferents corrents interpretatius en música.
- Comparar diferents versions musicals d'una mateixa obra.
- Identificar la vinculació de les versions musicals analitzades amb l'estètica del període corresponent.

CA 4.2 Utilitzar fonts d'informació fiables en recerques sobre els principals compositors, intèrprets i obres de la història de la música i de la dansa, aplicant estratègies de cerca, de selecció i de reelaboració de la informació.

- Realitzar recerques sobre els principals compositors, intèrprets i obres significatives de la història de la música i la dansa, utilitzant fonts d'informació fiables.
- Aplicar estratègies de cerca i de selecció d'informació en les recerques sobre música i dansa.
- Aplicar estratègies de reelaboració de la informació seleccionada.

CA 4.3 Reconèixer la identitat cultural pròpia i valorar la riquesa del patrimoni musical a través de les recerques realitzades.

- Reconèixer la identitat cultural pròpia de les Illes Balears.
- Valorar la riquesa del patrimoni musical a través de les recerques realitzades.

CE 5 Transmetre opinions i idees pròpies, informades i fonamentades, sobre l'evolució de la música i de la dansa, amb el vocabulari específic, formulant arguments de caràcter teòric i estètic i analitzant críticament el context de creació de les obres, per desenvolupar la capacitat comunicativa sobre el fet musical.

CA 5.1 Explicar els diferents conceptes teòrics i estètics aplicats a la música i la dansa, usant de manera fiable i responsable les tecnologies digitals i respectant els drets d'autor i la propietat intel·lectual.

- Explicar diferents conceptes teòrics i estètics aplicats a la música i la dansa.
- Utilitzar amb responsabilitat i de forma fiable les tecnologies digitals per fer recerca sobre conceptes teòrics i estètics.
- Respectar els drets d'autor i la propietat intel·lectual en l'ús de recursos i en l'explicació dels conceptes.

CA 5.2 Expressar opinions i idees pròpies, informades i fonamentades, sobre el patrimoni musical i de dansa, usant un vocabulari específic, formulant arguments de caràcter teòric i estètic i analitzant críticament el context de creació de les obres.

- Expressar opinions i idees pròpies, informades i fonamentades, sobre el patrimoni musical i de la dansa.
- Utilitzar vocabulari específic en l'expressió d'opinions i idees pròpies.
- Formular arguments de caràcter teòric i estètic en l'expressió d'opinions i idees pròpies.
- Analitzar críticament el context de creació de les obres del patrimoni musical i de la dansa analitzades.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. PERCEPCIÓ VISUAL I AUDITIVA

- Elements de la música: identificació i anàlisi. Ritme (mètrica, patrons rítmics predominants, etc.). Melodia (línia melòdica, intervals, àmbit, etc.). Harmonia (tonalitat, acords, cadències, etc....). Textura (monodia, heterofonia, polifonia —homofonia i contrapunt—, melodia acompanyada). Timbre (veus, instruments, agrupacions). Dinàmica i agògica. Forma i estructura global. Altres.
- Elements de la dansa: identificació i anàlisi. Moviment corporal (postures, figures, desplaçaments, etc.). Estructures coreogràfiques i patrons de moviment. Relació entre música i moviment. Altres.
- Trets que defineixen la música i la dansa de diferents períodes històrics a nivell auditiu i visual.
- Trets de la música i la dansa tradicional, amb especial esment a la de les Illes Balears.
- Aspectes socioculturals de la recepció artística.
- La música i la dansa i el seu context històric i social.
- Evolució de la relació entre la música i la dansa i el públic: de la recepció limitada a la massificació.
- Impacte de les avantguardes i els moviments contraculturals en la recepció artística.
- Evolució dels espais de representació de la música i de la dansa: teatres, sales de concert, espais alternatius i multidisciplinaris, etc. Relació amb el context.
- Evolució dels formats de presentació de la música i de la dansa. Influència del context en el format i en la recepció artística.
- Desenvolupament del públic. De l'aristocràcia al públic burgès. Democratització de l'accés a la música i la dansa. Impacte de les tecnologies en la difusió i el consum artístic.
- Escolta i visionat conscient d'interpretacions musicals i de dansa, amb un enfocament crític i reflexiu, i atenció al context i a les característiques estilístiques d'una època o estil.
- Lectura i anàlisi de partitures, amb suport o no, de l'audició.
- Lectura i anàlisi crítica de textos.
- Evolució dels formats de presentació de la música i de la dansa. Influència del context en el format i en la recepció artística.
- Desenvolupament del públic. De l'aristocràcia al públic burgès. Democratització de l'accés a la música i la dansa. Impacte de les tecnologies en la difusió i el consum artístic.
- Escolta i visionat conscient d'interpretacions musicals i de dansa, amb un enfocament crític i reflexiu, i atenció al context i a les característiques estilístiques d'una època o estil.
- Lectura i anàlisi de partitures, amb suport o no, de l'audició.
- Lectura i anàlisi crítica de textos.

B. CONTEXTOS DE CREACIÓ

- Factors culturals, socials, econòmics i polítics que incideixen en la creació musical. Funció social de la música i de la dansa.

- Característiques i evolució estètica i estilística de la música i de la dansa al llarg de la història, des de l'antiguitat clàssica fins a l'actualitat.
- Principals corrents, escoles, autors i autores, intèrprets i obres representatives de la música i de la dansa des de l'antiguitat clàssica fins a l'actualitat.
- El paper de l'intèrpret al llarg de la història. Diferents corrents interpretatius.
- La música i la dansa i la seva relació amb les altres arts.
- Interès per conèixer, respectar i difondre el patrimoni musical i de dansa.
- Sensibilització en relació amb el patrimoni, la seva difusió i la importància de la conservació.
- Música i dansa tradicional amb especial esment a les Illes Balears.
- Compositors, compositores i intèrprets de les Illes Balears.

C. INVESTIGACIÓ, OPINIÓ CRÍTICA I DIFUSIÓ

- La investigació musical: processos de recerca, selecció i tractament d'informació. Difusió de la informació. Fonts de recerca musical: fiabilitat i validesa.
- Ús de les tecnologies digitals en la difusió de la música i de la dansa. Ressenyes, comentaris i crítiques musicals. Drets d'autor i propietat intel·lectual.

D. EXPERIMENTACIÓ ACTIVA

- Tècniques senzilles d'interpretació d'obres adaptades o fragments musicals representatius del repertori musical. Selecció del repertori i anàlisi de les obres. Pràctica grupal, execució tècnica específica i expressió musical. L'escolta activa: concentració i atenció.
- Pràctica de danses senzilles de diferents períodes històrics: danses històriques, tradicionals, rituals, actuals, etc.
- Estratègies i tècniques bàsiques de dramatització de textos de la música vocal. Identificació i anàlisi dels elements del text vocal: contingut i significat, elements emocionals i expressius. Tècniques vocals bàsiques: respiració diafragmàtica i control de l'aire, articulació i dicció, projecció de la veu i control del volum.
- Interpretació dramàtica: expressió corporal i gestual adequada, ús de l'espai escènic, sincronització entre el moviment i els elements musicals....
- Tècniques d'actuació bàsiques: presència escènica, creació del personatge, interacció amb altres intèrprets en escena.

Història de l'Art

L'objecte de la matèria d'Història de l'Art és l'anàlisi del fet artístic en les seves múltiples facetes i dimensions, no sols des d'una perspectiva històrica, mitjançant la contextualització cultural i temporal d'estils, obres i artistes sinó entenent-ho com una manifestació de la intel·ligència i la creativitat humana que, a través del llenguatge i l'activitat artística, s'obstina a comprendre i millorar la realitat que ens envolta.

La Història de l'Art, matèria amb la qual els alumnes ja han pres contacte en l'educació secundària obligatòria a través dels continguts de matèries com Geografia i Història, Filosofia, Llatí, Música i Educació Plàstica, Visual i Audiovisual, està estretament vinculada amb l'assoliment dels objectius d'etapa i el desenvolupament de les competències clau, especialment quant al cultiu de la sensibilitat artística i al desenvolupament de criteris estètics, entesos tots dos com a aspectes essencials de la formació integral dels alumnes i del seu enriquiment cultural i personal. Aquesta formació, en tant que implica la comprensió de la forma en què idees i emocions es comuniquen de manera creativa a través de diverses manifestacions artístiques i culturals, es relaciona directament amb la competència en consciència i expressió culturals. D'una manera més indirecta, però no menys decisiu, l'aprenentatge de la història de l'art contribueix a l'assoliment de la maduresa intel·lectual i emocional dels alumnes, afavorint la formació d'una imatge ajustada de si mateix, proporcionant-li el coneixement de codis i llenguatges en els quals reconèixer-se i expressar-se i promovent el desenvolupament del judici propi, a la vegada que una actitud dialogant i respectuosa en relació amb opinions, gustos i expressions diferents als propis. A més, la contribució d'aquesta matèria a les competències i objectius esmentats ha de procurar no sols un coneixement més profund de les realitats del món contemporani i del seu significat estètic, sinó d'algunes de les claus més importants per entendre la cultura audiovisual del nostre temps, com també l'adopció d'una actitud crítica, acurada i constructiva respecte a la interpretació, protecció i millora del patrimoni cultural i de l'entorn social i natural.

La matèria està estructurada entorn de tres eixos fonamentals: l'anàlisi, la comprensió històrica i l'apreciació crítica de les principals manifestacions artístiques i de les seves relacions amb la resta de dimensions i aspectes de la cultura i l'experiència humana; la incorporació de la perspectiva de gènere i, per això, entre altres aspectes, de la visibilització de les dones creadores habitualment excloses del cànon dominant; i l'educació per a la preservació, millora i ús sostenible del patrimoni artístic, entès com a element de desenvolupament econòmic, social, ambiental i cultural.

Les competències específiques inclouen el reconeixement i anàlisi de les diverses manifestacions estètiques, l'ocupació bàsica dels llenguatges artístics i del vocabulari de la disciplina, la identificació de les diverses funcions atribuïbles a la producció artística, com també la seva major o menor vinculació amb diferents moviments, gèneres, estils, èpoques i artistes, l'apreciació de canvis estètics en les representacions de l'ésser humà, la comprensió contextualitzada de les creacions culturals com a reflex de la societat que les ha generat, el coneixement i protecció del patrimoni i, finalment, la ja citada incorporació de la perspectiva de gènere a l'estudi històric de l'art.

Quant als criteris d'avaluació, aquests estan dissenyats per comprovar el grau de consecució de les competències específiques i, en connexió amb els sabers bàsics, estan també orientats a l'assoliment dels objectius de batxillerat i de les competències clau; l'aplicació d'aquests suposa la necessitat d'adaptar les metodologies i accions educatives, implementant estratègies en què s'exercitin tant els processos instrumentals com les actituds i integrant-hi les pautes metodològiques pròpies de la història de l'art. Aquests criteris suposen igualment el disseny d'instruments múltiples i diferents amb què, tenint en compte la diversitat i individualitat dels alumnes, valorar de forma diferenciada les accions delimitades per les competències i tractar-se des de diferents enfocaments didàctics i metodològics. Així, s'han organitzat per criteris temàtics, sense ser un obstacle perquè sigui possible aproximar-se a aquests sabers seguint l'ordre cronològic o combinant tots dos aspectes. En el primer bloc, «Aproximació a la història de l'art», es presenten

sabers relacionats amb la complexitat de la definició de l'objecte d'estudi i la seva evolució en el temps, el llenguatge artístic com a forma d'expressió i comunicació, el repte de la interpretació i el judici estètic, el vocabulari i la terminologia específics que els alumnes han de saber utilitzar, com també les tècniques del comentari històricoartístic. El treball respecte a aquests sabers pot concebre's com a preàmbul al curs, o bé com a activitat a desenvolupar al llarg d'aquest.

En el segon bloc, «L'art i les seves funcions al llarg de la història», els sabers tracten, des d'una perspectiva integradora, les funcions i significats de l'activitat artística al llarg del temps. Aquesta activitat i les obres d'art que ha produït constitueixen un document valuós per conèixer les cultures que han caracteritzat les diferents societats humanes al llarg de diferents èpoques. És per això que resulta imprescindible l'estudi de l'obra d'art en el seu context com a punt de partida per analitzar els factors històrics que intervenen en el procés de creació. Es pretén, amb tot això, que els alumnes comprenguin el caràcter multidimensional i complex de la relació entre l'activitat artística i els fenòmens polítics, socials, econòmics i ideològics, com també entre aquesta activitat i la subjectivitat dels creadors plantejant, així mateix, el problema del caràcter autònom i de la pròpia entitat de l'obra d'art.

En el tercer bloc, «Dimensió individual i social de l'art», els sabers seleccionats aprofundeixen sobre el paper de l'art com a expressió de la identitat i dels sentiments de pertinença. Es tracta aquí d'identificar i comprendre tots els elements visuals, icònics i simbòlics que, presents en totes les cultures, defineixen la identitat individual i col·lectiva d'una societat. A més, s'examina críticament la participació de les dones i s'atorga rellevància a la visibilitat de les artistes que han estat marginades del cànon tradicionalment concebut des de la perspectiva androcèntrica.

Finalment, el quart i últim bloc, «Realitat, espai i territori en l'art», agrupa sabers relacionats amb la concepció de l'art com a representació i reflex de la realitat, com ara la creació de l'espai arquitectònic, el domini de la perspectiva en la pintura, l'urbanisme i la relació de l'art i el patrimoni artístic amb la naturalesa i el desenvolupament sostenible.

Finalment, convé subratllar que l'enfocament competencial del batxillerat i de la història de l'art possibilita dissenyar situacions i contextos d'aprenentatge més actius en els quals dotar de major protagonisme als alumnes i promoure el treball en equip, els processos d'indagació i recerca, la creativitat i la transferència del coneixement adquirit. Es convida, així, a elaborar propostes didàctiques i metodologies integradores en les quals s'apliquin l'anàlisi, la interpretació i la valoració personal i argumentada, el diàleg i la col·laboració amb els altres i amb altres àrees de coneixement, l'ús crític, ètic i responsable de la informació, el respecte al patrimoni i a la diversitat d'expressions culturals i la concepció del coneixement i l'aprenentatge com a motor del desenvolupament personal, social i cultural i com a garantia per afrontar amb èxit els reptes i desafiaments del segle XXI.

Competències específiques

CE 1 Identificar diferents concepcions de l'art al llarg de la història, seleccionant i analitzant informació de manera crítica, per valorar la diversitat de manifestacions artístiques com a producte de la creativitat humana i fomentar el respecte per aquestes.

Totes les estratègies i processos relacionats amb la cerca, selecció, tractament i anàlisi de la informació resulten indispensables per a l'aprenentatge i adquisició de nous sabers; per això es fa necessari que els alumnes s'hi exercitin, procurant un grau suficient de maneig crític de fonts, de precisió en la recollida de dades i de tractament contrastat de la informació a partir de l'anàlisi crítica i rigorosa d'aquesta. El procés ha de culminar amb l'elaboració de síntesis, resums, informes, ressenyes o reelaboracions pròpies a través dels quals organitzar, interioritzar i comunicar l'aprenentatge de manera precisa i creativa.

Un altre element fonamental és la delimitació del seu camp d'estudi, una cosa lligada tant als canvis històrics que s'han donat en la comprensió d'aquest com a l'evolució del significat dels seus

conceptes fonamentals, començant per la pròpia noció d'*obra d'art*. Per últim, és essencial que els alumnes reconeixin la diversitat i heterogeneïtat, tant diacrònica com sincrònica dels criteris estètics, identificant aquells que són propis a diferents cultures, societats i artistes. Referent a això, s'ha de prestar atenció especial a l'àmbit de l'art contemporani, de manera que, més enllà de les distincions clàssiques, s'identifiqui i apreciï formes d'expressió lligades a les maneres actuals de producció i comunicació, com ara el còmic, l'art urbà, el videoart o l'art digital, entre altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC1, CCEC3.2.

CE 2 Reconèixer els diversos llenguatges artístics com una forma de comunicació i expressió d'idees, dissenys i emocions, utilitzant amb correcció la terminologia i el vocabulari específic de la matèria, per expressar amb coherència i fluïdesa els judicis i sentiments propis i mostrar respecte i empatia pels judicis i expressions dels altres.

Resulta especialment rellevant que els alumnes reconeixin els diversos llenguatges artístics com una forma de comunicació i expressió estètica, amb regles i pautes pròpies que s'originen, vulneren i recreen de maneres molt variades, a tenor de cada època, cultura, gènere, estil o artista individual. Aquestes regles poden referir-se a patrons formals i pautes tècniques (simetria, proporció, equilibri de la composició, tensió entre elements, ruptura amb les pròpies pautes, etc.) que convé que es reconeixin. En qualsevol cas, els alumnes han de comprendre que l'experiència artística necessita, en moltes ocasions, conèixer prèviament els codis representatius i llenguatges plàstics amb els quals opera cada art i cada artista.

D'altra banda, és necessari que els alumnes coneguin i utilitzin amb propietat i correcció la terminologia i el vocabulari propi de la matèria, la qual cosa els permetrà realitzar i comunicar els propis comentaris artístics, treballs de recerca o reflexions personals, amb fluïdesa i rigor, tant en formats digitals com en altres de més tradicionals. L'objectiu és que els alumnes puguin expressar i comunicar de manera solent i original idees i judicis propis, construir i integrar nous coneixements, mobilitzar els sabers que ja han adquirit, com també participar amb actitud cooperativa en situacions comunicatives relacionades amb l'àmbit artístic, respectant sempre la diversitat de percepcions i opinions que cal experimentar i expressar davant l'obra d'art.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL5, CD1, CPSAA1.2, CPSAA5, CC1, CE3, CCEC2, CCEC3.2.

CE 3 Distingir les diferents funcions de l'art al llarg de la història, analitzant la dimensió religiosa, ideològica, política, social, econòmica, expressiva i pròpiament estètica de l'obra d'art, de la seva producció i la seva percepció, per promoure l'apreciació global i el judici crític i informat d'aquests.

La producció artística ha adquirit sovint, de manera intencionada o no, diferents funcions. Així, l'art ha pogut instrumentalitzar-se en els seus orígens i encara avui com a procés màgic i ritual. S'ha emprat també com a llenguatge per a la transmissió de determinades idees, creences i doctrines religioses. Ha servit, de vegades, a estats, col·lectius i individus com a mitjà d'influència i control, tant per generar conformitat amb l'ordre social, com per subvertir-lo i transformar-lo. Ha estat igualment utilitzat com a element de cohesió social i representació identitària de grups i col·lectivitats. S'ha concebut com a activitat econòmica, confonent-se, en l'actualitat, amb processos com el disseny industrial o la publicitat. S'ha interpretat també com a manera d'expressió de la subjectivitat i els sentiments. Finalment, ha estat entesa, des de l'època moderna, com una activitat essencialment autònoma, sense subordinació possible a cap altra funció excepte la de recrear-se a si mateixa, per tornar a vincular-se a una concepció problemàtica i diversa de la realitat en algunes dels corrents i artistes postmoderns.

Així, és important que els alumnes identifiquin i contextualitzin històricament les relacions complexes entre la producció artística i les mentalitats, interessos i accions dels estats i altres grups de poder, de les diferents classes i grups socials, com també de les empreses i d'altres instàncies o subjectes individuals o col·lectius, incidint en les que s'estableixen, avui dia, en el marc de la cultura audiovisual dominada des dels mitjans i xarxes de comunicació. L'objectiu últim és comprendre la producció i percepció artística com un procés històric complex, vinculat a diferents contextos, intencions i funcionalitats que resulten finalment plasmades en la pròpia obra d'art.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.2, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.2.

CE 4 Identificar i caracteritzar els principals moviments artístics al llarg de la història, reconeixent les relacions d'influència, préstec, continuïtat i ruptura que es produeixen entre ells, per comprendre els mecanismes que regeixen l'evolució de la història de l'art i fomentar el respecte i estima de les manifestacions artístiques de qualsevol època i cultura.

Al final de l'etapa de batxillerat, els alumnes han d'haver adquirit una visió general sobre les diferents etapes i moviments que conformen la història de l'art. Es tracta en aquest sentit de caracteritzar-los en els trets essencials, establint relacions entre ells, identificant semblances i diferències i sistematitzant de manera crítica la informació bàsica entorn seu. La dificultat d'abastar, donada l'amplitud, tota la seqüència històrica, fa necessària la selecció equilibrada d'elements temàtics que afavoreixi l'aproximació general al desenvolupament de la història de l'art, propiciant una concepció global d'aquesta en què es complementi la seqüenciació lineal amb una anàlisi transversal relativa a les funcions, valors i significats atribuïbles a la creació i l'experiència artístiques.

Es concedirà, així, atenció especial a les relacions d'influència i els mecanismes de reproducció que fan que un moviment artístic es prolongui en el temps, com ocorre en la relació entre l'art grec i el romà, que pervisqui en si mateix, com l'art islàmic, o que, mitjançant una ruptura, doni lloc a un moviment nou, com és el cas del Neoclassicisme i del Romanticisme. La pròpia reflexió sobre el llenguatge artístic ajudarà els alumnes a entendre per què a un estil el segueix un altre, moltes vegades contraposat, o per què dos estils conviuen en el temps. D'altra banda, es tracta també d'identificar les contínues influències que es donen entre el passat i el present, reprenent-se de vegades i amb altres llenguatges, certs elements del passat i trencant, en altres casos, amb ell per donar lloc, de manera progressiva o més abrupta, a nous moviments artístics.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.2.

CE 5 Identificar i contextualitzar en l'espai i el temps les manifestacions i personalitats artístiques més rellevants, analitzant-ne l'entorn social, polític i cultural i els seus aspectes biogràfics, per valorar les obres i els seus artistes com a expressió de l'època i àmbit social, apreciar-ne la creativitat i promoure el coneixement de diverses formes d'expressió estètica.

És important que els alumnes identifiquin i analitzin les obres més significatives de diferents artistes i moviments artístics. Es tracta d'analitzar aquelles que, per la seva significació i la seva repercussió al llarg del temps, han marcat una fita en la història de l'art. És igualment important que en la delimitació de les obres i en el procés mateix de l'anàlisi s'evitin criteris que, pel seu caràcter ideològic, eurocèntric, sexista o, en general, discriminatori, suposin un biaix injustificat. Per evitar-ho és convenient infondre una visió global i lliure de prejudicis de la història de l'art, examinant i apreciand obres d'altres cultures o aquelles que, malgrat el seu interès i qualitat, hagin estat marginades dels canons a l'ús. Això mateix és extensible a artistes que, per diversos motius i malgrat el valor reconegut de la seva obra, hagin estat oblidats per la historiografia.

D'altra banda, un dels eixos de la matèria ha de ser entendre les creacions artístiques com a expressió de l'activitat humana i les seves circumstàncies en determinada cultura i moment històric. L'estudi d'una obra d'art adquireix, així, tot el significat quan se la posa en relació amb el context sociocultural i amb la biografia de l'autor. Convé, a més, tenir en compte el caràcter bidireccional d'aquesta relació, de manera que, si bé cap obra pot ser plenament entesa sense considerar els factors i circumstàncies espaciotemporals i biogràfics que van intervenir en la seva creació, l'estudi de l'obra d'art resulta igualment un factor a tenir en compte per conèixer l'època, la cultura i la personalitat que la va gestar.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA3.1, CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.2.

CE 6 Conèixer i valorar el patrimoni artístic en l'àmbit local, nacional i mundial, analitzant exemples concrets del seu aprofitament i les seves funcions, per contribuir a la conservació, l'ús compromès a favor de la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible i la promoció com a element conformador de la identitat.

El reconeixement del patrimoni artístic com un element que ens han llegat les generacions passades i la necessitat de conservar-lo, usar-lo de manera sostenible i promocionar-lo, representen un imperatiu fonamental per a qualsevol societat i cultura. En aquest sentit, el paper de la matèria d'Història de l'Art resulta crucial, perquè difícilment es pot valorar una cosa que no es coneix. Es tracta, doncs, que els alumnes prenguin consciència, a través de l'anàlisi detallada de casos concrets, del valor simbòlic i de la importància social, ambiental i material del patrimoni artístic i cultural, de la complexitat i el mèrit del treball dels professionals encarregats de mantenir-lo i d'aquelles repercussions ecosocials que suposa la conservació i posada en valor.

L'expressió de la identitat i dels sentiments de pertinença és una de les funcions atribuïbles a l'art en pràcticament totes les èpoques i cultures, perquè aquest sol reflectir en gran manera aquells elements visuals, icònics i simbòlics que defineixen les singularitats i creences col·lectives. És important, doncs, que els alumnes reflexionin de manera crítica i dialogada sobre com l'art genera i transmet tals sentiments i creences a diferents escales, sent instrumentalitzat, a vegades, com un mitjà propagandístic de representació i d'educació al servei de l'estat o altres grups, mitjançant la creació, per exemple, d'institucions acadèmiques i museístiques.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CE1, CCEC1, CCEC2, CCEC3.2.

CE 7 Distingir i descriure els canvis estètics i els diferents cànons de bellesa al llarg de la història de l'art, realitzant anàlisis comparatives entre obres de diversos estils, èpoques i llocs, per formar-se una imatge ajustada de si mateix i consolidar una maduresa personal que permeti mostrar sensibilitat i respecte cap a la diversitat superant estereotips i prejudicis.

La història de l'art és un dels millors escenaris en els quals formar als alumnes per a l'assoliment d'un adequat concepte de si mateix, a través, per exemple, de la reflexió sobre les diferents formes de representació humana al llarg del temps. Aquesta necessitat si es fes visible, projectar-se i identificar-se a través de la imatge és una constant històricocultural que condueix a la pregunta recurrent sobre les formes i propòsits d'aquesta representació. És necessari doncs que, a través de l'anàlisi de gèneres com el retrat i d'altres, es promogui en els alumnes la captació de la psicologia i la mirada interior dels personatges, tant de figures destacades de la història com de persones o grups de diferents estrats socials, l'expressió de la diversitat de races i ètnies, o el reflex del cicle vital des de la infància fins a la vellesa i la mort.

Tot l'anterior pot relacionar-se, al seu torn, amb el concepte de *bellesa* i els seus oposats i amb l'evolució històrica. D'aquesta manera, a través de l'anàlisi comparativa d'obres de diferents períodes, els alumnes poden reconèixer com han canviat la idea de bellesa i els cànons de valoració estètica, adquirint una concepció complexa i no dogmàtica de les idees estètiques i donant ocasió al desenvolupament del criteri i gust propi. Un altre dels propòsits d'aquesta anàlisi és contribuir al fet que els alumnes adoptin un concepte ajustat i assertiu de la seva imatge física, alhora que una actitud de respecte i reconeixement de la diversitat humana, tant en els aspectes psíquics i físics com quant a les manifestacions culturals, rebutjant tot tipus de prejudicis i estereotips discriminatoris.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.1, CPSAA3.1, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC1, CCEC3.2.

CE 8 Integrar la perspectiva de gènere en l'estudi de la història de l'art, analitzant el paper que ha ocupat la dona i la imatge que se n'ha donat en els diferents estils i moviments artístics, per visibilitzar a les artistes i promoure la igualtat efectiva entre dones i homes.

La historiografia de l'art, gestada a partir de mitjans del segle XVIII, va relegar la dona de les diferents disciplines artístiques, negant i ocultant la seva capacitat creadora, com constata l'escassa presència femenina en les col·leccions dels grans museus. La matèria d'Història de l'Art pot ser una eina molt útil per invertir aquesta tendència i recuperar i valorar aquelles figures artístiques que han estat injustificadament marginades del cànon de l'art per la condició de dona.

D'altra banda, analitzant els estereotips i símbols relacionats amb la dona i l'àmbit femení en obres d'art en què es representen espais, rols, activitats i maneres de vida, es poden contextualitzar i comprendre millor les relacions entre tots dos sexes al llarg de la història. Es tracta així de

promoure en els alumnes actituds crítiques i de rebuig cap al sexisme i la discriminació de la dona, a partir d'una anàlisi crítica de les representacions i de la seva funció com a generadores de conformitat social.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, CPSAA3.1, CC1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Identificar diferents concepcions de l'art al llarg de la història, seleccionant i analitzant informació de manera crítica, per valorar la diversitat de manifestacions artístiques com a producte de la creativitat humana i fomentar el respecte per aquestes.

CA 1.1 Valorar i respectar la diversitat de manifestacions artístiques a partir de la recerca i el debat entorn de les diferents concepcions de l'art i l'anàlisi d'obres concretes sobre les quals comprovar la pertinència d'aquestes concepcions.

- Treballar a partir de totes les estratègies i processos relacionats amb la recerca, selecció, tractament i anàlisi de la informació.
- Analitzar de manera crítica les fonts, recollint les dades amb precisió i de manera contrastada i rigorosa.
- Elaborar síntesis, resums, informes, ressenyes o reelaboracions pròpies a través dels quals organitzar, interioritzar i comunicar l'aprenentatge de manera precisa i creativa. Comprendre l'evolució del significat dels conceptes fonamentals de la matèria, començant per la noció d'*obra d'art*.
- Reconèixer la diversitat i heterogeneïtat, tant diacrònica com sincrònica dels criteris estètics, identificant aquells que són propis a diferents cultures, societats i artistes, especialment amb les formes d'expressió sorgides en l'àmbit de l'art contemporani, com ara el còmic, l'art urbà, el videoart o l'art digital, entre d'altres.

CE 2 Reconèixer els diversos llenguatges artístics com una forma de comunicació i expressió d'idees, dissenys i emocions, utilitzant amb correcció la terminologia i el vocabulari específic de la matèria, per expressar amb coherència i fluïdesa els judicis i sentiments propis i mostrar respecte i empatia pels judicis i expressions dels altres.

CA 2.1 Elaborar i expressar amb coherència i fluïdesa judicis i emocions propis sobre les obres d'art i mostrar respecte i empatia pels judicis i expressions dels altres, utilitzant la terminologia i el vocabulari específic de la matèria i demostrant el coneixement bàsic dels diversos llenguatges artístics apresos.

- Reconèixer els diversos llenguatges artístics com una forma de comunicació i expressió estètica, amb regles i pautes pròpies, d'acord amb cada època, cultura, gènere, estil o artista individual.
- Comprendre que l'experiència artística precisa, del coneixement previ de les característiques representatives que corresponen a cada moviment artístic i, de manera més concreta, a cada artista.
- Utilitzar amb propietat i correcció la terminologia i el vocabulari propis de la matèria.
- Realitzar comentaris artístics, treballs de recerca o reflexions personals, amb fluïdesa i rigor, tant en formats digitals com en d'altres més tradicionals.

CE 3 Distingir les diferents funcions de l'art al llarg de la història, analitzant les dimensions religiosa, ideològica, política, social, econòmica, expressiva i pròpiament estètica de l'obra d'art, de la seva producció i la seva percepció, per promoure l'apreciació global i el judici crític i informat d'aquestes.

CA 3.1 Distingir i analitzar les funcions i les dimensions religiosa, ideològica, política, social, econòmica, expressiva i pròpiament estètica de les obres d'art, demostrant la comprensió i el judici crític i fonamentat d'elles i de la seva producció i la seva percepció.

- Identificar i contextualitzar històricament les relacions complexes entre la producció artística i les diferents mentalitats, interessos entre grups de poder i/o les diferents classes i grups socials, especialment avui en dia en una societat impregnada per la cultura audiovisual.
- Comprendre la producció i percepció artística com un procés històric complex, vinculat a diferents contextos, intencions i funcionalitats que resulten finalment plasmades en la pròpia obra d'art.

CE 4 Identificar i caracteritzar els principals moviments artístics al llarg de la història, reconeixent les relacions d'influència, préstec, continuïtat i ruptura que es produeixen entre ells, per comprendre els mecanismes que regeixen l'evolució de la història de l'art i fomentar el respecte i estima de les manifestacions artístiques de qualsevol època i cultura.

CA 4.1 Conèixer i explicar les principals manifestacions i moviments artístics, identificant i analitzant el seu context cultural, la vinculació amb les funcions atribuïbles a l'art, les característiques estilístiques fonamentals i el desenvolupament en el temps.

- Adquirir una visió general sobre les diferents etapes i moviments que conformen la història de l'art.
- Reconèixer els seus trets essencials, establint relacions entre ells, identificant semblances i diferències, sistematitzant de manera crítica la informació bàsica al voltant de les diferents manifestacions artístiques.
- Analitzar de manera transversal les funcions, valors i significats atribuïbles a la creació i l'experiència artística.

CA 4.2 Reconèixer els mecanismes que regeixen l'evolució de la història de l'art a partir de l'anàlisi comparativa d'obres de diverses èpoques i de l'explicació de les relacions d'influència, préstecs, continuïtat i ruptura que es produeixen entre estils, autors i moviments.

- Reconèixer les relacions d'influència i els mecanismes de reproducció que fan que un moviment artístic es perllongui en el temps com passa, per exemple, en la relació entre l'art grec i el romà, que perduri en si mateix, com l'art islàmic, o que, una ruptura, pugui donar lloc a un moviment nou, com és el cas del Neoclassicisme i el Romanticisme.
- Entendre per què a un estil el segueix un altre, moltes vegades contraposat, o per què dos estils conviuen en el temps.
- Identificar les contínues influències que es donen entre el passat i el present, reprenent-se en ocasions o trencant, en altres casos, amb el passat, per donar lloc, de forma progressiva o més abrupta, a nous moviments artístics.

CE 5 Identificar i contextualitzar en l'espai i el temps les més manifestacions i les personalitats artístiques més rellevants, analitzant el seu entorn social, polític i cultural i els aspectes biogràfics, per valorar les obres i els artistes com a expressió de la seva època i àmbit social, apreciar-ne la creativitat i promoure el coneixement de diverses formes d'expressió estètica.

CA 5.1 Elaborar comentaris historicoartístics de diferents obres d'art a partir del coneixement crític i argumentat del seu context històric, les seves funcions i la seva rellevància social, política i cultural, valorant i respectant diferents obres i formes de manifestacions artístiques.

- Identificar i analitzar les obres més significatives dels diferents artistes i moviments artístics, especialment aquelles que, per la significació i la repercussió al llarg del temps, han marcat una fita en la història de l'art.
- Fomentar una visió global, lliure de prejudicis de caràcter ideològic, eurocèntric, sexista o, en general, discriminatori, que suposin un biaix injustificat.

CA 5.2 Identificar i analitzar la complexitat del procés de creació artística, elaborant ressenyes biogràfiques sobre les figures més destacades i atesos aquells aspectes personals que facilitin la comprensió del significat i valor de l'obra, prenent consciència del paper de l'artista en el procés creador.

- Entendre les creacions artístiques com a expressió de l'activitat humana i les seves circumstàncies en determinada cultura i moments històrics, tenint en compte el context sociocultural i la biografia de l'autor.
- Analitzar l'obra d'art com a document per entendre el context històric que la va generar.

CE 6 Conèixer i valorar el patrimoni artístic en l'àmbit local, nacional i mundial, analitzant exemples concrets del seu aprofitament i funcions, per contribuir a la conservació, l'ús compromès a favor de la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible, la promoció com a element conformador de la identitat individual i col·lectiva i com a dinamitzador de la cultura i l'economia.

CA 6.1 Comprendre la importància de la conservació i promoció del patrimoni artístic, investigant sobre els processos d'adquisició, conservació, exhibició i ús sostenible d'obres d'art, com també sobre l'impacte positiu i negatiu de les accions humanes sobre elles.

- Reconèixer el patrimoni artístic com un element que ens han llegat les generacions passades, com també, la necessitat de conservar-lo, el seu ús sostenible i promocionar-la.
- Valorar a través de l'anàlisi detallada de casos concrets, el valor simbòlic i la importància social, ambiental i material del patrimoni artístic i cultural.
- Entendre la complexitat del treball dels professionals encarregats de mantenir-lo, com també les repercussions ecosocials que suposa conservar-lo i posar-lo en valor.
- Conèixer el patrimoni de les Illes Balears i el seu valor com a document històric.

CA 6.2 Analitzar el paper conformador de la identitat individual i col·lectiva que posseeixen l'art i el patrimoni artístic, analitzant les autorepresentacions humanes i l'ús de recursos estètics i iconogràfics en la generació i manteniment dels vincles grupals.

- Reflexionar de forma crítica i dialogada sobre el paper de l'art en l'expressió de les identitats i dels sentiments de pertinença.
- Reconèixer la instrumentalització del elements visuals, icònics i simbòlics que defineixen la singularitats i/o les creences col·lectives.

CE 7 Distingir i descriure els canvis estètics i els diferents cànons de bellesa al llarg de la història de l'art, realitzant anàlisis comparatives entre obres de diversos estils, èpoques i llocs, per formar-se una imatge ajustada de si mateix i consolidar la maduresa personal que permeti mostrar sensibilitat i respecte cap a la diversitat superant estereotips i prejudicis.

CA 7.1 Elaborar arguments propis sobre la noció de bellesa, comparant cànons i obres de diversos tipus, estils, èpoques i llocs, apreciament la diversitat com a font d'enriquiment, superant estereotips i prejudicis i promovent la formació d'una imatge ajustada de si mateix.

- Reflexionar sobre les diferents formes de representació humana al llarg del temps.
- Analitzar gèneres com el retrat i altres, entenent la psicologia i la mirada interior dels personatges, com també la diversitat de models.
- Relacionar el concepte de bellesa i els seus oposats amb l'evolució històrica.
- Reconèixer com han canviat la idea de bellesa i els cànons de valoració estètica, adquirint una concepció complexa i no dogmàtica de les idees estètiques i promoure el desenvolupament del criteri i del gust propis.
- Contribuir a la percepció adequada de la pròpia imatge física, reconeixent la diversitat humana i rebutjant tota mena de prejudicis i estereotips discriminatoris.

CE 8 Integrar la perspectiva de gènere en l'estudi de la història de l'art, analitzant el paper que ha ocupat la dona i la imatge que se n'ha donat en els diferents estils i moviments artístics, per visibilitzar les artistes i promoure la igualtat efectiva entre dones i homes.

CA 8.1 Conèixer les principals figures femenines de la història de l'art, donant visibilitat a la dona com a artista, analitzant el context polític, social i cultural en el qual van desenvolupar la seva producció artística i reconeixent el seu esforç per fer-s'hi valer.

- Recuperar i valorar aquelles figures artístiques que han estat injustificadament marginades del cànon de l'art per la seva condició de dona.
- Relacionar la producció artística amb el context històric i sociocultural en què es va desenvolupar, com també, els motius de l'oblit.
- Incloure qualche exemple de les Illes Balears.

CA 8.2 Conèixer i analitzar críticament la imatge que s'ha donat de la dona en la història de l'art mitjançant l'anàlisi comparativa d'obres de diferents èpoques i cultures en les quals es representin figures, rols, símbols i temes relacionats amb la feminitat.

- Reconèixer els estereotips i símbols relacionats amb la dona i l'àmbit femení. Comprendre les relacions entre ambdós sexes al llarg de la història a partir d'una anàlisi comparativa de les diferents èpoques.
- Promoure el rebuig cap al sexisme i la discriminació de la dona.
- Analitzar de manera crítica les representacions que funcionen com a generadores d'acceptació dels rols femenins.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. APROXIMACIÓ A LA HISTÒRIA DE L'ART

El debat sobre la definició d'art. El concepte de l'art al llarg de la història

- Dificultats per definir l'art i diferents maneres de classificar-lo.
- Canvis en el concepte d'art al llarg de la història.
- Influències, préstecs, continuïtats i ruptures en la història de l'art.

El llenguatge artístic: l'art com a forma de comunicació. La varietat de codis i llenguatges. Símbols i iconografia en l'art. La subjectivitat creadora. La complexitat de la interpretació. El judici estètic

- Terminologia i vocabulari específic de l'art en l'arquitectura i les arts plàstiques.

Eines per l'anàlisi de l'obra d'art: elements tècnics, formals i estilístics. Estudi iconogràfic i significat, identificació, contextualització i rellevància de l'obra. Anàlisi comparativa

- El llenguatge visual: materials, procediments tècnics i elements formals.
- Iconografia i iconologia: tractament i significat de les tipologies i temes artístics.

B. L'ART I LES SEVES FUNCIONS DE LA HISTÒRIA

L'art com a instrument màgic i ritual al llarg de la història

- Els orígens prehistòrics de l'art.
- Patrimoni prehistòric a les Illes Balears.
- Poblacions indígenes actuals.

L'art com a dispositiu de dominació i control: des de les primeres civilitzacions urbanes fins a la societat contemporània

- L'art a Egipte, Mesopotàmia i les polis gregues.
- L'Acadèmia en el Neoclassicisme.
- Els primers plantejaments urbanístics.

L'art i el seu valor propagandístic: des del Món Antic fins a l'actual societat de consum
- L'art a Roma i Bizanci.
- Pol·lèntia.
- L'art i la seva relació amb els pensaments totalitaristes.
- Les arts audiovisuals a l'època contemporània.
L'art i la seva funció didàctica i religiosa en les societats teocèntriques
- De l'art paleocristià al art medieval cristià.
- L'art islàmic i hispanomusulmà.
- L'art romànic i gòtic.
- El gòtic a les Illes Balears.
- El barroc a Mallorca.
- El barroc a les Illes Balears.
Art, mecenatge i col·leccionisme com a elements de diferenciació social
- L'art renaixentista i manierista a Itàlia i la seva expansió per Europa.
- El Barroc europeu.
- El Barroc espanyol: el Segle d'Or. Velázquez.
- El Barroc a Mallorca.
L'art com a mitjà de progrés, crítica i transformació sociocultural des del pensament il·lustrat fins a l'actualitat
- El Neoclassicisme.
- El Romanticisme.
- El Realisme.
- Goya.
L'art com a idioma de sentiments i emocions
- Les avantguardes.
- La fotografia i el cinema.
- Art urbà.
L'art com a expressió dels avenços tecnològics: des de la Revolució Industrial fins a l'era digital
- L'estil Internacional en arquitectura i els nous models arquitectònics.
- Les segones avantguardes.
- El disseny i la publicitat.

C. DIMENSIÓ INDIVIDUAL I SOCIAL DE L'ART

Art i identitat individual: la necessitat de representar-nos. La imatge del cos humà. El gènere del retrat. L'evolució en la imatge de l'artista

- El procés de creació en el context social, intel·lectual i tècnic de la seva època.
- El paper de la clientela i el mecenatge.

Art i identitat col·lectiva: escoles, regionalismes i cerca d'identitat

- L'art i els i les artistes a les Illes Balears.
- Etnografia i artesanía pròpia de les Illes Balears.

La representació de la dona en l'art des d'una perspectiva crítica

- Identitats sexuals i de gènere en l'art. Artistes i representacions.

La dona com a artista. La lluita per la visibilitat al llarg de la història de l'art

D. REALITAT, ESPAI I TERRITORI EN L'ART

Art i realitat: imitació i interpretació. La revolució de la fotografia i el cinema

- La creació de la fotografia i el seu paper en les arts: Impressionisme.
- El sorgiment del cinema des de Lumière als nostres dies.

Arquitectura i espai: la creació d'espais arquitectònics
- L'art a Egipte, Mesopotàmia i les polis gregues.
- La romanització.
- Les catedrals.
- L'urbanisme i l'arquitectura renaixentista i barroca.
- Neoclassicisme: reinterpretació del classicisme.
- Arquitectura del ferro.
- L'estil Internacional en arquitectura i els nous models arquitectònics.
Pintura i perspectiva: la conquesta de la tercera dimensió
- El Renaixement, una nova distribució de la realitat a la pintura.
- La multiperspectiva manierista.
- Llums i ombres al Barroc.
- El Neoclassicisme i la tornada a la sobrietat.
- Les Avantguardes o com sortir del llenç.
Art i intervenció en el territori: l'urbanisme com a art
- L'urbanisme a Grècia i Roma.
- La revisió urbana al Renaixement.
- El Barroc i l'espai urbà com una escenografia.
- El control de la natura, els jardins francesos i anglesos.
- L'urbanisme dels gratacels.
- La desaparició de les murades i l'aparició dels eixamples: el cas de Palma.
Art i medi ambient. La naturalesa i la representació de les emocions. Arquitectura, urbanisme i disseny sostenible. La contribució de l'art als objectius de desenvolupament sostenible
- La reivindicació social de l'art.
- La relació dels ODS amb la producció artística actual.
- La Serra de Tramuntana: Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO.
El patrimoni artístic: preservació, conservació i usos sostenibles. Museografia i museologia
- Patrimoni a les Illes Balears.
- Els museus a les Illes Balears.
- La Serra de Tramuntana: Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO.
- La Menorca Talaiòtica: Patrimoni de la Humanitat de la UNESCO.
- El Cant de la Sibila: Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

Història del Món Contemporani

La matèria d'Història del Món Contemporani pretén proporcionar als alumnes una visió rigorosa i alhora útil i funcional de la història contemporània, orientada a promoure l'observació, anàlisi i interpretació del seu entorn real i, al mateix temps, a l'exercici d'una ciutadania activa i implicada en la vida social. El pensament històric, que integra el conjunt d'intencions, estratègies i mètodes que orienten l'estudi del passat, es posa al servei de la comprensió del present per afrontar així els reptes que ens planteja el segle XXI. Perquè és des de l'observació del món actual i la previsió de l'avenir que ja despunta, d'on sorgeix la necessitat de dirigir la nostra mirada a la història, més o menys recent, per obtenir les claus, les preguntes i tal vegada també alguna de les respostes amb què entendre i millorar el món en el qual vivim. Els problemes i reptes que ens planteja la realitat globalitzada que configura el nostre entorn són múltiples i ineludibles i no és possible atendre'ls sense els recursos que ens ofereix la història contemporània que, des de fa una mica més de dos segles, tracta de donar resposta a bona part d'aquests desafiaments. En aquest sentit, els alumnes han de prendre consciència que hereta un llegat, donat en les experiències acumulades per les generacions que ens van precedir en el qual, al costat dels grans assoliments que ens permeten disposar avui d'un relatiu benestar, també cal trobar errors, fracassos i fets dolorosos que cal afrontar i incorporar a la nostra memòria col·lectiva per aprendre a evitar situacions semblants. Ara bé, concebre la història com un procés obert, sempre en construcció, en el qual els ciutadans escriuen el seu destí, implica assumir una responsabilitat cívica compromesa amb una societat més justa, equitativa i solidària.

D'altra banda, l'aproximació a la metodologia històrica obliga els alumnes a l'ús rigorós i crític de les fonts, a la utilització precisa dels conceptes i del marc de la historiografia i al coneixement reflexiu de les principals teories i corrents acadèmics que s'han desenvolupat en l'àmbit de la història i d'altres ciències socials afins. Així mateix, la metodologia històrica promou l'exercici de processos inductius i d'indagació relacionats amb estratègies d'utilització de documents i proves, com també la cerca i tractament d'informació i fonts textuais, gràfiques, audiovisuals, artístiques, literàries, hemerogràfiques i sonores, accessibles en molts casos gràcies a plataformes digitals. Finalment, la utilització de dades, el contrast, contextualització i interpretació de la informació i el treball directe amb la narració històrica, permeten entendre la història com un àmbit de coneixement en construcció, en contínua revisió i canvi i condicionat pels interessos que, des del present, marquen la rellevància de determinades qüestions i plantejaments. En tots aquests processos adquireix un paper fonamental l'exercici del pensament crític, fonamentat i raonat, igual que la transferència d'informació i del coneixement elaborat, que a més de suposar l'ús avançat de mitjans digitals implica també el desenvolupament d'estratègies comunicatives eficaces.

Les diferents competències específiques que conformen la matèria es dirigeixen a l'assoliment de les finalitats ja enunciades, identificant les estratègies, eines i processos necessaris per introduir els alumnes en el pensament històric i per abordar les claus i les grans qüestions entorn de les quals es configura el món contemporani. S'hi tracten els temes i esdeveniments fonamentals que han marcat el transcurs de la història contemporània fins al món actual, com també els reptes que és necessari afrontar en el present per encarar el segle XXI. Així, a més d'habilitats i procediments concrets i referències a determinats àmbits de coneixement associats a qüestions i temes clau, les competències específiques fan referència als valors i actituds que conformen l'orientació pràctica i funcional de la matèria i el compromís social que aquesta vol promoure.

Els criteris d'avaluació conjuguen les competències específiques amb els sabers bàsics i estan orientats a l'assoliment dels objectius generals del batxillerat. S'hi incorporen tots els tipus de sabers, coneixements, destreses, actituds i valors, que hauran d'estimar-se de manera conjunta i equilibrada. Suposen, així, l'adaptació d'estratègies metodològiques i accions educatives en les quals s'exercitin tant els processos instrumentals com les actituds, aplicant-se per això els principis i pautes metodològiques del pensament històric en la construcció del coneixement. Aquesta

adaptació implica, per tant, la disposició d'instruments d'avaluació adequats i diferenciats amb els quals ponderar un conjunt ampli i divers d'accions, tenint sempre en compte la diversitat i individualitat dels alumnes.

El plantejament i disseny d'aquesta matèria respon a una proposta d'aprenentatge general comú al desenvolupament de la matèria de Geografia i Història en educació secundària obligatòria i de la matèria d'Història d'Espanya de segon de batxillerat. D'aquesta manera, tant els pressuposts didàctics i la definició competencial com l'organització dels sabers bàsics mantenen la redacció i l'estructura estretament vinculades, la qual cosa permet concebre d'una manera coherent l'aprenentatge de la història i de les ciències socials, com també apreciar millor el seu valor educatiu.

Quant a l'organització dels sabers bàsics s'ha optat per la presentació cronològica, amb la qual els professors i els alumnes es troben més familiaritzats, però en la seva definició i articulació pot observar-se una intenció temàtica, incidint en els elements i problemes que resulten més rellevants de cada època històrica. Aquesta manera d'organitzar els sabers no va en detriment de la promoció no sols de la connexió del passat amb el present immediat, per insistir així en el caràcter funcional i significatiu dels aprenentatges, sinó també de l'establiment de marcs comparatius respecte al desplegament d'experiències i processos històrics determinats entre diferents etapes de la mateixa època. D'aquesta manera, s'accentua el tipus d'aproximació interpretativa i comprensiva de la història contemporània que es pretén, sense que per això es descontextualitzin els fets i esdeveniments concrets més rellevants, que han de ser identificats i explicats des dels paràmetres i variables que defineixen cada moment històric i l'aplicació del criteri de causalitat, essencial en aquesta disciplina. D'altra banda, aquesta proposta de sabers ha de permetre als professors i a l'equip docent dels centres desenvolupar les pròpies intencions i programacions educatives, incorporant projectes interdisciplinaris que impliquin el treball amb altres matèries.

Des d'aquesta perspectiva competencial de la matèria, en la qual l'exercici d'habilitats i processos associats al pensament històric resulta ineludible, és necessari generar situacions actives d'aprenentatge en les quals es desenvolupin propostes d'indagació i recerca basades en projectes d'interès científic, cultural i social i en les quals els alumnes siguin els encarregats de processar la informació, construir el coneixement i transferir-lo. D'altra banda, donat el valor que es confereix a aquesta disciplina per a l'anàlisi de la realitat, és recomanable tractar constantment situacions actuals i establir constants inferències entre el passat i el present. A més, la presència de dos blocs específics sobre «Reptes del món actual» i «Compromís cívic» incideix en la necessitat de considerar la història com un instrument no sols per a l'anàlisi del present, sinó també per a l'adopció de compromisos davant els reptes del segle XXI. En qualsevol cas, s'haurà de procurar que els aprenentatges es connectin amb la realitat pròxima dels alumnes, relacionant els diferents continguts amb el conjunt d'experiències històriques que formen la memòria col·lectiva i el patrimoni i l'entorn cultural, material i immaterial del qual formen part.

Competències específiques

CE 1 Reconèixer els moviments, accions i transformacions històriques que han contribuït al finançament de la llibertat en el món contemporani, a través de l'estudi comparat de casos i l'ús correcte de termes i conceptes històrics, per valorar els assoliments que suposen els sistemes democràtics com a garantia principal per a la convivència i l'exercici dels drets fonamentals.

El concepte de *llibertat* constitueix un dels elements fonamentals per a l'anàlisi i comprensió de la història del món contemporani. L'aproximació als múltiples significats que ha adquirit des del segle XVIII fins a l'actualitat resulta essencial per comprendre els principals moviments ideològics, polítics i socials que s'han desenvolupat i els processos de transformació als quals ha donat lloc. De la mateixa manera, els alumnes han d'entendre i introduir en la seva anàlisi les diferents dimensions del temps històric, com també la relació entre els factors més lents i estructurals i les conjuntures de canvi, a través de l'ús de conceptes claus del pensament històric com els de *revolució* o *transició*.

D'altra banda, l'adopció d'una perspectiva no estrictament lineal del transcurs de la història, identificant els avenços i reculades en funció de les reaccions que es produeixen davant les noves realitats, com va ser el cas dels règims liberals i de l'establiment de la democràcia, proporciona una visió que atén abans les experiències històriques reals que a les visions ideològiques i teleològiques derivades de determinats models teòrics, una cosa especialment necessària per analitzar les revolucions socialistes i l'establiment dels estats comunistes. Així mateix, l'estudi comparat dels processos de transformació més significatius, com també de l'evolució dels principals sistemes polítics fins al present, resulta necessari perquè els alumnes identifiquin les variables i factors que intervenen en el seu desenvolupament i, sobretot, valorin els assoliments que s'han anat aconseguint per a la realització efectiva dels drets i llibertats fonamentals. La comprensió crítica d'aquests processos històrics i del funcionament de les democràcies consolidades, li permet percebre els seus riscos i amenaces, com també la necessitat de la participació i l'exercici de la ciutadania activa per a la seva defensa i el compliment de les seves aspiracions i expectatives.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM2, CPSAA1.1, CC1, CC2, CC3, CE1.

CE 2 Prendre consciència del grau de violència, barbàrie i destrucció dels conflictes de l'Edat Contemporània, a través de l'ús de fonts històriques fiables, la lectura de textos historiogràfics i l'elaboració d'arguments propis que previnguin la manipulació de la informació, per afrontar esdeveniments traumàtics del nostre passat recent, evitar la repetició de fets semblants, reconèixer a les víctimes i defensar l'aplicació del principi de Justícia Universal.

L'Edat Contemporània és l'etapa històrica de què tenim més constància i evidències sobre els nivells de violència i barbàrie als quals pot arribar la humanitat. Conèixer l'abast de la destrucció, el nombre de víctimes i el grau de desolació generats com a conseqüència dels múltiples enfrontaments armats, especialment de les dues guerres mundials, succeïts durant aquest període, es fa imprescindible per desenvolupar una actitud compromesa amb la defensa de la pau, el diàleg i la mediació enfront dels conflictes. Aquesta presa de consciència implica reconèixer també la importància històrica de les organitzacions i institucions internacionals i nacionals que tracten d'evitar les guerres, impedir o denunciar la violació dels drets humans i promoure la cooperació internacional en l'acompliment de missions humanitàries per assolir la pau, la seguretat i la justícia. D'altra banda, a més de relacionar els múltiples factors que provoquen una determinada conflagració i analitzar les transformacions que tenen lloc en una societat en conflicte, els alumnes han d'atendre els mecanismes psicològics, socials i culturals que condueixen a l'ús de la violència o a la justificació d'aquesta. Les implicacions ideològiques i emocionals que deriven dels conflictes més recents, especialment de les guerres civils i altres enfrontaments fratricides, necessiten del rigor en el tractament de la informació, de l'accés a fonts documentals i del coneixement de les interpretacions elaborades pels historiadors, per poder argumentar i defensar judicis propis, identificar les notícies falses i neutralitzar la desinformació. Es tracta també de generar actituds conciliatòries mitjançant el desenvolupament de polítiques de la memòria que serveixin de referència col·lectiva sobre qüestions del passat que mai no han de tornar-se a repetir. L'experiència de l'Holocaust i d'altres genocidis i crims contra la humanitat, la utilització del terror per part de règims totalitaris i autoritaris i l'amenaça del terrorisme vinculat a moviments polítics de diversa índole, han de generar una actitud de rebuig cap a l'ús de tota mena de violència i una ferma convicció entorn del reconeixement de les víctimes i al dret a la veritat, la justícia, la reparació i les garanties de no repetició.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL5, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CPSAA4, CC1, CC2, CC3.

CE 3 Identificar la desigualtat com un dels principals problemes de les societats contemporànies, reconeixent les experiències històriques de determinats col·lectius, emprant l'anàlisi multicausal i valorant el paper transformador del subjecte en la història, per comprendre com s'han format les actuals societats complexes, apreciar la riquesa de la diversitat social, valorar els assoliments aconseguits i assumir els reptes que planteja la consecució de comunitats més justes i cohesionades.

El nou ideal de ciutadania que van establir els règims liberals va posar en el centre de l'acció política i social a la noció d'*igualtat*, un concepte que des de llavors ha anat incorporant significacions

diferents i contraposades. Els alumnes han d'identificar i relacionar les múltiples variables i els factors que han determinat aquests canvis respecte als drets civils i socials, com també les seves derivacions polítiques, principalment en relació amb la participació ciutadana, valorant la capacitat d'acció del subjecte en la història a través dels moviments socials que aquest ha protagonitzat en defensa de les seves reivindicacions, en favor del seu reconeixement jurídic i polític i en la lluita per la consecució de les seves aspiracions de dignitat i justícia. De manera especial han d'atendre l'anàlisi del món del treball i les transformacions que s'han produït en l'àmbit de la producció, en les condicions de vida dels treballadors i en les relacions laborals, canvis que han suposat constants moviments migratoris i fenòmens socials i geogràfics com l'abandó del medi rural, les aglomeracions urbanes i els conseqüents desequilibris territorials. D'altra banda, el coneixement del procés de proletarització de la classe treballadora i de l'eclosió de les organitzacions obreres ha de servir com una de les referències per mesurar els assoliments socials aconseguits i el paper que ha representat en això l'acció col·lectiva, com també les mesures que s'han adoptat en els diferents estats en funció de la pluralitat d'interessos que aquests representen. Les societats complexes d'avui continuen subjectes a canvis cada vegada més accelerats, que necessiten una ciutadania capaç d'adaptar-se a un entorn social i laboral especialment condicionat pels avenços tecnològics, com també de mostrar el compromís cívic ferm amb l'assoliment de la cohesió social, la solidaritat, el respecte a la diversitat i el dret de les minories.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM1, CD5, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC2, CC3.

CE 4 Comprendre la importància de les identitats col·lectives en la configuració social, política i cultural del món contemporani, utilitzant el pensament històric, els seus conceptes i mètodes, per analitzar críticament com s'han construït i conformat a través del temps, elaborar arguments propis amb els quals contribuir a un diàleg constructiu, respectar els sentiments de pertinença i valorar la riquesa patrimonial i el llegat històric i cultural que han produït.

L'inici de la contemporaneïtat, més enllà de certes pervivències i resistències, va suposar la ruptura radical amb les vivències i sentiments de pertinença tradicionals, obrint un nou escenari per a la creació i desenvolupament d'identitats alternatives que, en l'actualitat, mantenen tota la vitalitat i vigència. Analitzar la construcció històrica d'aquests nous marcs de referència en relació amb conceptes tan substancials com els de classe o de nació, identificar els espais de socialització en els quals s'han format aquestes consciències col·lectives i reconèixer les ideologies, ritus i símbols que els confereixen entitat política i cultural, resulten accions necessàries per entendre la seva capacitat d'identificació, enquadrament social i mobilització. Per això, els alumnes s'han d'aproximar als mètodes propis del pensament històric i a la historiografia més rellevant sobre la qüestió nacional i les identitats socials, amb atenció especial en l'anàlisi de les experiències històriques i les cultures polítiques associades a aquestes, a fi de reflexionar sobre el paper del subjecte col·lectiu en la història, la capacitat d'acció i de transformació, l'articulació en moviments polítics i socials i les diverses formes d'organització que han adoptat. Prendre consciència del paper que han representat les identitats en la història contemporània, del seu significat polivalent i de la seva contribució tant a processos de domini com d'alliberament, ha de generar una actitud crítica enfront de la intolerància, però respectuosa amb els sentiments identitaris. Una disposició, aquesta última, que implica el reconeixement de la riquesa de la diversitat cultural i del patrimoni relacionat amb les diferents identitats nacionals, culturals i socials, com també la defensa de la pluralitat enfront de tota tendència a uniformitzar o a imposar qualsevol identitat sobre les altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CCL5, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC2, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 5 Identificar i reconèixer els principals reptes del segle XXI a través de processos avançats de cerca, selecció i tractament de la informació, el contrast i la lectura crítica de fonts, per entendre el fenomen històric de la globalització, la seva repercussió en l'àmbit local i planetari i en la vida quotidiana de les persones i mostrar la necessitat d'adoptar compromisos ecosocials per afrontar els objectius de desenvolupament sostenible.

La globalització defineix en l'actualitat un fenomen múltiple i complex que ha influït substancialment en la manera d'interpretar la realitat i també en la manera d'actuar de la ciutadania. Els alumnes han de conèixer els principals elements i dimensions d'aquest procés

històric que, accelerat en les últimes dècades, ha tingut el seu origen i desenvolupament al llarg de l'Edat Contemporània, identificant i analitzant el grau d'interdependència que ha generat i com aquest afecta a l'entorn local i a la vida quotidiana. Per això és essencial el domini avançat de processos associats a la informació, especialment en entorns digitals, que li permetin disposar de fonts fiables i veraces, discriminar continguts fal·laços, falsos o irrelevants i percebre qualsevol biaix ideològic i intencionat. És necessari parar esment a l'evolució comercial i al complex entramat d'interessos que han tingut lloc en la formació d'un mercat global en constant inestabilitat i conflicte, com també les diverses formes en les quals ens afecta en l'àmbit laboral i en el del consum. Els canvis que la globalització ha produït en el context de les relacions internacionals resulten d'especial rellevància respecte a la seguretat i la pau mundial, la qual cosa implica l'anàlisi de les aliances i blocs, com també de les diferents estratègies d'amenaça i de dissuasió que s'han prolongat fins a la present realitat multipolar. Finalment, identificar els principals reptes del segle XXI, els riscos als quals ens enfrontem i valorar els compromisos i aliances regionals i globals requerides per afrontar aquests desafiaments, especialment els relacionats amb l'emergència climàtica, resulta indispensable per adoptar actituds i comportaments ecosocialment responsables i orientats a la sostenibilitat del planeta, la defensa de les institucions democràtiques, la millora del benestar col·lectiu i la solidaritat entre les generacions presents i futures.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM5, CD1, CPSAA2, CPSAA4, CC3, CC4, CE1.

CE 6 Valorar el significat històric de la idea de progrés i les seves repercussions socials, ambientals i territorials en el món contemporani, a través de l'ús de mètodes quantitius i de l'anàlisi multifactorial del desenvolupament econòmic, els ritmes de creixement i l'existència de diferents models i sistemes, per prendre consciència de les relacions de subordinació i dependència i adoptar un compromís actiu amb la sostenibilitat, la defensa dels drets socials i l'accés universal a recursos bàsics.

La idea del progrés és consubstancial al pensament contemporani i als diferents moviments ideològics, polítics i socials d'aquesta època històrica i ha tingut la seva principal materialització en el desenvolupament econòmic experimentat en tan breu espai de temps, derivat dels avenços tecnològics i de les noves maneres de concebre la producció, l'intercanvi i la distribució dels recursos. Per analitzar aquest procés és necessari l'ús de procediments quantitius per al tractament de dades numèriques, com també el maneig de variables econòmiques i la seva representació gràfica, de manera que els alumnes puguin descriure i comprendre els ritmes i cicles de creixement, els diferents models de desenvolupament i les crisis i les respostes que s'hi donen a través de la gestació i aplicació de noves teories i polítiques econòmiques. Conèixer i interpretar els diferents sistemes econòmics que han tingut lloc, especialment l'origen i evolució del capitalisme i els diferents factors que han determinat els seus avenços i períodes de crisis com també les transformacions socials, ambientals i territorials que han generat, són claus perquè els alumnes identifiquin els desequilibris que s'han produït i n'analitzin les conseqüències des de la perspectiva de les condicions de vida, la dignitat humana, l'accés universal a recursos essencials i els problemes ecosocials. L'anàlisi de l'experiència històrica deguda a l'aplicació de diferents polítiques inspirades en les principals doctrines econòmiques ha de promoure en els alumnes una actitud compromesa amb comportaments responsables que afavoreixin un model de desenvolupament en el qual resultin compatibles les expectatives de creixement i de benestar, tant individual com col·lectiu, amb la justícia social i la sostenibilitat del planeta.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM4, STEM5, CPSAA2, CPSAA5, CC3, CC4, CE1, CE2.

CE 7 Interpretar la funció que han exercit el pensament i les ideologies en la transformació de la realitat des dels orígens de l'Edat Contemporània fins a l'actualitat, a través de l'aproximació a la historiografia i als debats sobre temes clau de la història, per valorar críticament els diferents projectes socials, polítics i culturals generats, les accions dutes a terme i les experiències viscudes, des de la perspectiva ètica continguda en la Declaració Universal dels Drets Humans.

Els segles XIX i XX han constituït, sens dubte, l'era de les ideologies. Conèixer el paper que han representat en la interpretació de la realitat, en la gestació de nous models de societat i en l'articulació de projectes polítics transformadors, constitueix un centre d'atenció fonamental per

comprendre els principals processos polítics i socials ocorreguts en aquests segles. Els alumnes, a través de l'ús de diferents fonts incloent entre altres la literatura i el cinema, han de prendre consciència del poder i capacitat de mobilització de les idees i dels imaginaris col·lectius, interpretant les diferents experiències històriques a les quals, des de la Il·lustració als nostres dies, han donat lloc aquestes idees, utopies i imaginaris. Tot això implica introduir-se en els principals debats historiogràfics, encara vigents, entorn dels moviments socials, els processos revolucionaris, les cultures polítiques del liberalisme i la democràcia, la formació històrica de la classe treballadora, el socialisme, els feixismes i, en suma, els problemes que més han preocupat la societat. L'anàlisi crítica d'aquest conjunt ampli i divers de moviments ideològics, polítics i socials, com també dels interessos que representen i els valors que defensen, ha de plantejar-se des de la perspectiva dels principis ètics continguts en les declaracions i acords afavorits per l'Organització de les Nacions Unides i en els ideals humanitaris que aquesta defensa. En una realitat com l'actual, caracteritzada per la incertesa i per la «fi de les ideologies», és necessari mostrar una actitud compromesa amb la millora de la realitat local i global, a través de la participació ciutadana, la defensa dels valors democràtics i l'aposta per una societat més justa i solidària.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CCL5, CD3, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CPSAA4, CC2, CC3.

CE 8 Descriure i analitzar els canvis i permanències que s'han produït en la societat contemporània, els comportaments demogràfics, les maneres de vida i el cicle vital, prestant especial interès a la situació de la dona, als rols de gènere i d'edat, als mecanismes de control, domini i submissió i a la lluita per la dignitat i contra la discriminació, realitzant projectes de recerca i aplicant el pensament històric per reconèixer el valor i importància dels personatges anònims de la història.

La història que s'escriu presta major atenció als fets i personatges excepcionals i individuals que protagonitzen els grans canvis que a les permanències i als subjectes anònims, que solen passar desapercebuts. Els alumnes han de prendre consciència que el coneixement històric del qual disposem resulta incomplet i que es fan necessàries altres visions que aportin informació sobre aspectes essencials de les vides i experiències dels quals ens han precedit. L'acostament al pensament històric i la realització de treballs de recerca, a manera de tallers d'història, en els quals els alumnes duguin a terme experiències directes a través de l'ús de documents d'arxius o hemeroteques digitals i del treball amb fonts orals, gràfiques o audiovisuals, especialment en contextos locals, els aproxima al quefer de l'historiador i a la seva metodologia. D'altra banda, els estudis sobre la població, les maneres de vida i l'activitat quotidiana resulten essencials tant per entendre els comportaments socials i les relacions de gènere i intergeneracionals, com per rescatar i valorar les percepcions, emocions, creences i esquemes culturals en què s'expressa la diversitat social contemporània. Aquesta perspectiva implica l'anàlisi dels mecanismes de control, subordinació, domini i submissió que ha sofert de manera intensa i continuada la dona, relegada al silenci i a l'oblit, com també de les accions en favor de la seva emancipació i del desenvolupament dels moviments feministes. Es tracta, en fi, de promoure una manera d'entendre la història com un procés obert i en construcció, capaç de connectar els grans esdeveniments amb l'entorn més pròxim i en què els personatges anònims cobren importància i valor, concebant així la memòria com un bé col·lectiu ric en experiències i projectes de futur.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL5, STEM3, CD2, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CPSAA4, CC2, CC3.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Reconèixer els moviments, accions i transformacions històriques que han contribuït al finançament de la llibertat en el món contemporani, a través de l'estudi comparat de casos i l'ús correcte de termes i conceptes històrics, per valorar els assoliments que suposen els sistemes democràtics com a principal garantia per a la convivència i l'exercici dels drets fonamentals.

CA 1.1 Identificar i reconèixer els assoliments que suposen els actuals sistemes democràtics com el resultat no lineal en el temps dels moviments i accions que han contribuït al finançament i a l'articulació del principi de llibertat, a través de l'anàlisi dels principals processos històrics que s'han desenvolupat, la comprensió dels textos polítics i constitucionals fonamentals i l'ús adequat de termes i conceptes històrics.

- Identificar i comprendre els principals moviments ideològics, polítics i socials que s'han desenvolupat i els processos de transformació als quals han donat lloc.
- Emprar les tècniques i els mètodes de la investigació en història per cercar informació sobre el passat i el present i avaluar el grau d'interès i veracitat.
- Analitzar estructuralment textos, mapes i gràfics de caràcter històric, comprenent i interpretant críticament les circumstàncies i factors a què es refereixen, com també el context en el qual es produeixen.

CA 1.2 Comprendre els conceptes de revolució i canvi en el món contemporani i els elements i factors que els causen i condicionen, a través de l'estudi de casos significatius de les revolucions burgeses i socialistes que han ocorregut al llarg de la història contemporània, com també dels moviments d'acció i reacció que han generat.

- Entendre i analitzar el temps històric amb l'adopció d'una perspectiva no estrictament lineal, identificant els avenços i retrocessos en funció de les reaccions davant les noves realitats, per exemple amb la instauració dels règims liberals.
- Identificar continuïtats i canvis en la transició d'un període històric a un altre.

CA1.3 Entendre el significat històric de les transicions polítiques i dels processos de democratització de l'Estat Contemporània com a fonament i garantia per a la convivència i l'exercici dels drets fonamentals, valorant les implicacions que suposen l'exercici de la ciutadania activa i el respecte a l'ordenament constitucional i generant judicis propis tant respecte al compliment d'aspiracions i expectatives com a les amenaces i riscos de la vida en democràcia.

- Acceptar la diversitat d'interpretacions historiogràfiques i reconèixer la provisionalitat i perfectibilitat dels fets històrics.
- Comprendre el funcionament de les democràcies consolidades, per percebre els riscos i les amenaces, com també la necessitat de formar part d'una ciutadania activa.

CE 2 Prendre consciència del grau de violència, barbàrie i destrucció dels conflictes de l'Estat Contemporània, a través de l'ús de fonts històriques fiables, la lectura de textos historiogràfics i l'elaboració d'arguments propis que previnguin la manipulació de la informació, per afrontar esdeveniments traumàtics del nostre passat recent, evitar la repetició de fets semblants, reconèixer a les víctimes i defensar l'aplicació del principi de Justícia Universal.

CA 2.1 Prendre consciència del grau de violència, barbàrie i destrucció aconseguit pels conflictes ocorreguts en el món contemporani, com també de les causes de les conflagracions bèl·liques i de les múltiples transformacions que es produeixen en els contendents, a través de l'ús de fonts històriques fiables i de l'ús de dades contrastades, valorant l'impacte social i emocional que suposa l'ús de la violència i el paper de les institucions internacionals que vetllen per la pau i la mediació.

- Conèixer l'abast de la destrucció, el nombre de víctimes i el grau de desolació generats com a conseqüència dels múltiples enfrontaments armats, especialment de les dues guerres mundials.
- Identificar els factors de crisi que han fet possible en algun moment la seva substitució per règims dictatorials, com també els que han propiciat els processos de restabliment o instauració democràtics.
- Reconèixer la importància històrica de les organitzacions i institucions internacionals i nacionals que tracten d'evitar les guerres, impedir la violació dels drets humans i promoure la cooperació internacional.

CA 2.2 Analitzar els principals conflictes civils que s'han produït en l'Edat Contemporània, a través de l'ús de textos historiogràfics i l'elaboració de judicis argumentats, comprenent la importància de la memòria històrica i del reconeixement de les víctimes, del principi de Justícia Universal i del dret a la veritat, la reparació i la garantia de no repetició.

- Construir relats o síntesis descriptius i/o explicatius sobre els fets i processos històrics més rellevants de la història del món contemporani.
- Generar actituds conciliadores mitjançant el desenvolupament de polítiques de la memòria que serveixin de referència col·lectiva sobre qüestions del passat que mai s'han de tornar a repetir, per exemple l'experiència de l'Holocaust i d'altres genocidis i crims contra la humanitat.

CE 3 Identificar la desigualtat com un dels principals problemes de les societats contemporànies, reconeixent les experiències històriques de determinats col·lectius, emprant l'anàlisi multicausal i valorant el paper transformador del subjecte en la història, per comprendre com s'han format les actuals societats complexes, apreciar la riquesa de la diversitat social, valorar els assoliments aconseguits i assumir els reptes que planteja la consecució de comunitats més justes i cohesionades.

CA 3.1 Descriure l'evolució dels conceptes d'igualtat i de ciutadania en la història contemporània i les seves derivacions socials i polítiques, a través de l'anàlisi multicausal dels principals sistemes polítics i socials dels segles XIX i XX, identificant les desigualtats i la concentració del poder en determinats grups socials.

- Identificar i relacionar les múltiples variables i els factors que han determinat els canvis pel que fa als drets civils i socials, com també les seves derivacions polítiques, principalment en relació amb la participació ciutadana.
- Analitzar els principis que inspiren l'organització i institucions dels sistemes parlamentaris i dictatorials, com també els factors que han influït en el seu desenvolupament progressiu.
- Comparar i valorar les diferències que s'estableixen entre els sistemes democràtics i dictatorials en allò relatiu als drets i llibertats, en la pràctica política i en les relacions socials distingint les desigualtats i la concentració de poder.

CA 3.2 Analitzar les condicions de vida, el món del treball i les relacions laborals i la seva conflictivitat, a través de l'estudi multidisciplinari dels moviments socials, particularment els relacionats amb l'obrerisme, valorant el paper que representen l'acció col·lectiva i del subjecte en la història per al reconeixement dels drets socials i el benestar col·lectiu.

- Investigar el món del treball i les transformacions que s'han produït en l'àmbit de la producció, en les condicions de vida dels treballadors i en les relacions laborals,
- Relacionar els constants moviments migratoris i fenòmens socials i geogràfics com l'abandonament del medi rural, les aglomeracions urbanes i els conseqüents desequilibris territorials.
- Reconèixer el procés de proletarització de la classe treballadora i l'eclosió de les organitzacions obreres com una de les referències per mesurar les fites socials assolides i el paper que hi ha representat l'acció col·lectiva.

CA 3.3 Deduir a través de l'estudi crític de notícies i dades estadístiques l'evolució de l'estat social, identificant els assoliments i reculades experimentades i les mesures adoptades pels diferents estats contemporanis, com també els límits i reptes de futur, des d'una perspectiva solidària en favor dels col·lectius més vulnerables.

- Comprendre la complexitat de les societats contemporànies i els seus canvis, com també la necessitat d'una ciutadania capaç d'adaptar-se a les tecnologies.
- Fomentar un ferm compromís cívic assolint la cohesió social, la solidaritat i el respecte a la diversitat i el dret de les minories.

CE 4 Comprendre la importància de les identitats col·lectives en la configuració social, política i cultural del món contemporani, utilitzant el pensament històric, els seus conceptes i mètodes, per analitzar críticament com s'han anat construint i conformant a través del temps, elaborar arguments propis amb els quals contribuir a un diàleg constructiu, respectar els sentiments de pertinença i valorar la riquesa patrimonial i el llegat històric i cultural que han produït.

CA 4.1 Analitzar críticament com s'han anat construint en el temps les identitats col·lectives, emprant els conceptes i mètodes del pensament històric, respectant la pluralitat i els sentiments identitaris i valorant el seu llegat històric i cultural.

- Analitzar la construcció històrica de nous marcs de referència en relació amb conceptes tan substancials com els d'imperi, estat o nació.
- Distingir les ideologies, ritus i símbols que els confereixen entitat política i cultural, resulten accions necessàries per entendre la seva capacitat d'identificació, d'enquadrament social i mobilització.
- Reconèixer la riquesa de la diversitat cultural i del patrimoni relacionat amb les diferents identitats nacionals, culturals i socials, com també la defensa de la pluralitat enfront de tota tendència a uniformitzar o a imposar qualsevol identitat sobre una altra.
- Entendre la identitat pròpia com a part d'un procés històric i de les diferents realitats econòmiques i socials del nostre territori.

CA 4.2 Comprendre la importància de les identitats col·lectives en la configuració social, política i cultural del món contemporani, identificant les seves múltiples valències, mitjançant l'anàlisi crítica de textos històrics i historiogràfics i de fonts d'informació actual, elaborant arguments propis que contribueixin a un diàleg constructiu sobre aquest tema.

- Elaborar arguments propis a partir del pensament històric i de la historiografia més rellevant sobre la qüestió nacional i les identitats socials.
- Analitzar les experiències històriques i les cultures polítiques associades a aquestes, reflexionant sobre el paper del subjecte col·lectiu en la història, la seva capacitat d'acció i de transformació,
- Identificar l'articulació de les identitats col·lectives en moviments polítics i socials i les diferents formes d'organització que aquestes han adoptat.

CE 5 Identificar i reconèixer els principals reptes del segle XXI a través de processos avançats de cerca, selecció i tractament de la informació, el contrast i la lectura crítica de fonts, per entendre el fenomen històric de la globalització, la seva repercussió en l'àmbit local i planetari i en la vida quotidiana de les persones i mostrar la necessitat d'adoptar compromisos ecosocials per afrontar els objectius de desenvolupament sostenible.

CA 5.1 Analitzar críticament el fenomen històric de la globalització i la seva repercussió en l'àmbit local i planetari, valent-se del maneig de diferents fonts d'informació i de l'adequada selecció, validació, contrast i tractament d'aquestes, prevenint la desinformació i considerant l'emprenedoria, la innovació i l'aprenentatge permanent com a maneres d'afrontar els reptes d'un entorn econòmic, social i cultural en constant canvi.

- Descriure l'origen i trets dels models d'organització econòmica i social proposats i aplicats al llarg de l'època contemporània.
- Conèixer els principals elements i dimensions del fenomen de la globalització.
- Identificar i analitzar el grau d'interdependència que ha generat la nova situació econòmica i com aquesta afecta l'entorn local i la vida quotidiana.
- Propiciar el domini avançat de processos associats a la informació, especialment en entorns digitals, que permetin la discriminació de continguts falsos o irrelevants.

CA 5.2 Identificar els principals reptes del segle XXI i el seu origen històric, a través de l'anàlisi de la interconnexió entre diversos processos polítics, econòmics, socials i culturals en un context global, argumentant la necessitat d'adoptar comportaments ecosocialment responsables i orientats a la

sostenibilitat del planeta, la defensa de les institucions democràtiques, la millora del benestar col·lectiu i la solidaritat entre les generacions presents i futures.

- Analitzar les aliances i blocs, com també de les diferents estratègies d'amenaça i de dissuasió que s'han perllongat fins a la present realitat geopolítica.
- Valorar les repercussions socials, polítiques, culturals i mediambientals dels diferents sistemes d'organització política implantats a partir de la Segona Guerra Mundial.
- Adoptar actituds i comportaments eco socialment responsables, orientats a la sostenibilitat del planeta, la defensa de les institucions democràtiques, la millora del benestar col·lectiu i la solidaritat entre les generacions presents i futures.

CE 6 Valorar el significat històric de la idea de progrés i les seves repercussions socials, ambientals i territorials en el món contemporani, a través de l'ús de mètodes quantitatius i de l'anàlisi multifactorial del desenvolupament econòmic, els ritmes de creixement i l'existència de diferents models i sistemes, per prendre consciència de les relacions de subordinació i dependència i adoptar un compromís actiu amb la sostenibilitat, la defensa dels drets socials i l'accés universal a recursos bàsics.

CA 6.1 Valorar el significat històric de la idea de progrés i les seves múltiples conseqüències socials, territorials i ambientals, a través del tractament de dades numèriques, la interpretació de gràfics i la comprensió multifactorial dels ritmes i cicles de creixement, argumentant la necessitat d'adoptar comportaments ecosocials que garanteixin la sostenibilitat del planeta.

- Analitzar la idea de progrés a partir del tractament de dades numèriques i la representació gràfica d'aquestes.
- Descriure els ritmes i cicles de creixement, els diferents models de desenvolupament i de quina manera es varen resoldre les crisis.
- Interpretar els diferents sistemes econòmics que han tingut lloc, especialment l'origen i evolució del capitalisme i els diferents factors que han determinat els seus avenços i períodes de crisi.
- Comparar les transformacions socials, ambientals i territorials que han generat els diferents sistemes econòmics sorgits al segle xx.
- Promoure una actitud compromesa amb comportaments responsables que afavoreixin un model de desenvolupament en el qual resultin compatibles les expectatives de creixement i la sostenibilitat del planeta.

CA 6.2 Comparar els diferents sistemes econòmics que s'han desenvolupat en el món contemporani, a través de l'anàlisi multidisciplinària i de les doctrines i teories de què deriven, identificant les relacions de subordinació i de dependència i els conflictes que generen, tant en l'àmbit nacional com internacional i justificant la necessitat de l'accés universal als recursos bàsics.

- Reconèixer les noves teories polítiques i econòmiques sorgides com a conseqüència de les situacions crisis al món.
- Identificar els desequilibris que s'han produït a partir de la implementació del sistemes econòmics.
- Analitzar les seves conseqüències des de la perspectiva de les condicions de vida, la dignitat humana, l'accés universal a recursos essencials i els problemes eco socials.

CE 7 Interpretar la funció que han exercit el pensament i les ideologies en la transformació de la realitat des dels orígens de l'Edat Contemporània fins a l'actualitat, a través de l'aproximació a la historiografia i als debats sobre temes clau de la història, per valorar críticament els diferents projectes socials, polítics i culturals generats, les accions dutes a terme i les experiències viscudes, des de la perspectiva ètica continguda en la Declaració Universal dels Drets Humans.

CA 7.1 Generar opinions argumentades, debatre i transferir idees i coneixements sobre la funció que han exercit el pensament i les ideologies en la transformació de la realitat, des dels orígens de

l'Edat Contemporània fins a l'actualitat, comprenent i contextualitzant aquest fenomen a través del treball sobre textos històrics i historiogràfics i de fonts literàries, del cinema i altres documents audiovisuals.

- Conèixer el paper que les ideologies han representat en la interpretació de la realitat, en la gestació de nous models de societat i en l'articulació de projectes polítics.
- Identificar i definir els principals corrents culturals i artístics de l'època contemporània.
- Relacionar les formes d'expressió culturals dels dos darrers segles amb els principals corrents artístics culturals.
- Interpretar les diferents experiències històriques a les quals, des de la Il·lustració als nostres dies, han donat lloc aquestes idees, utopies i imaginaris.
- Reconèixer els principals debats historiogràfics, encara vigents, al voltant dels moviments socials, els processos revolucionaris, les cultures polítiques del liberalisme i la democràcia, la formació històrica de la classe treballadora, el socialisme, els feixismes.

CA 7.2 Abordar críticament els principals temes clau de la història i de l'actualitat a través de l'aproximació als principals corrents historiogràfics i als usos que es fan de la història, valorant críticament els principals projectes socials, polítics i culturals que han tingut lloc en la història contemporània des de la perspectiva ètica continguda en la Declaració Universal dels Drets Humans.

- Plantejar la crítica des de la perspectiva dels principis ètics continguts en els acords de l'Organització de les Nacions Unides i en els ideals humanitaris que aquesta defensa.
- Manifestar interès amb la millora de la realitat local i global, a través de la participació ciutadana, la defensa dels valors democràtics i l'aposta per una societat més justa i solidària.
- Valorar la importància del patrimoni cultural i artístic com a part de una herència documental que cal conèixer i preservar.

CE 8 Descriure i analitzar els canvis i les permanències que s'han produït en la societat contemporània, els comportaments demogràfics, les maneres de vida i el cicle vital, prestant especial interès a la situació de la dona, als rols de gènere i edat, als mecanismes de control, domini i submissió i a la lluita per la dignitat i contra la discriminació, realitzant projectes de recerca i aplicant el pensament històric per reconèixer el valor i importància dels personatges anònims de la història.

CA 8.1 Analitzar els canvis i les permanències en la història, atenent processos de més llarga durada, com els comportaments demogràfics, cicles vitals i maneres de vida en la societat contemporània, a través de l'acostament al pensament històric i la realització de projectes de recerca, identificant els mecanismes de control, domini i submissió, els rols de gènere i edat assignats, com també els escenaris de lluita per la dignitat i contra la discriminació de diversos col·lectius.

- Descriure diacrònic i sincrònicament les causes i conseqüències dels fets històrics més rellevants corresponents als segles XIX i XX.
- Aplica tècniques de treball, d'investigació i de comunicació pròpies de la metodologia dels historiadors, a partir de fonts diverses i contrastades.
- Valorar la diversitat social contemporània mitjançant treballs sobre la població, els modes de vida i l'activitat quotidiana per entendre els comportaments socials i les relacions de gènere i intergeneracionals.
- Promoure una manera d'entendre la història com un procés obert i en construcció, capaç de connectar els grans esdeveniments amb l'entorn més proper, on els personatges anònims cobren importància, valorant la memòria com a document.

CA 8.2 Contrastar el paper relegat de la dona en la història contemporània, identificant i valorant la importància de les figures individuals i col·lectives com a protagonistes anònimes de la història contemporània, com també el paper dels moviments feministes en el reconeixement dels seus

drets i en l'assoliment de la igualtat efectiva de dones i homes, com també la corresponsabilitat en la cura de les persones.

- Emprar la perspectiva de gènere en l'estudi de la història contemporània amb l'objectiu de reconèixer i analitzar les desigualtats entre homes i dones.
- Analitzar els mecanismes de control, subordinació, domini i submissió que ha patit de manera intensa i continuada la dona, relegada al silenci i l'oblit.
- Reconèixer les accions en favor de l'emancipació i del desenvolupament dels moviments feministes.
- Actuar de manera clara contra qualsevol tipus de discriminació per motius de gènere.

Sabers bàsics.

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LA SOCIETAT DE L'ANTIC RÈGIM I LA SEVA CRISI

- Trets bàsics de la societat de l'Antic Règim: concepte d'*estament*, la desigualtat legal i les seves conseqüències econòmiques, fiscals, jurisdiccionals. El paper de l'Església. La diversitat del Tercer Estat i les formes d'ascensió social.
- Trets polítics de la societat de l'Antic Règim: l'absolutisme.
- L'economia durant l'Antic Règim: restes de feudalisme, el capitalisme mercantil.
- El pensament de la Il·lustració. La crisi d'alguns il·lustrats: Montesquieu, Rousseau. La doctrina d'Adam Smith.

B. LES PRIMERES REVOLUCIONS BURGESES

- La revolta nord-americana: causes i conseqüències. La independència dels Estats Units.
- La crisi de la monarquia francesa. El problema fiscal.
- La Revolució Francesa: les seves fases, diversitat de forces polítiques.
- Transcendència de la Revolució Francesa i els seus principis sociopolítics.

C. NAPOLEÓ I L'EUROPA POST NAPOLEÒNICA

- Ascens de Napoleó.
- L'Imperi Napoleònic i les seves contradiccions (revolució/tirania).
- La Restauració.
- El Congrés de Viena i el nou mapa europeu.
- La Santa Aliança.

D. LA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL I LES SEVES CONSEQÜÈNCIES EN EL SEGLE XIX

- L'origen britànic. Revolució industrial i augment de la producció agrícola. Revolució industrial i demanda mundial. Transformacions tècniques i noves fonts d'energia.
- Principals innovacions.
- La nova societat: la burgesia i les noves formes d'inversió i sociabilitat.
- Els proletaris. Efectes de la industrialització i el liberalisme econòmic.
- El socialisme utòpic i primers moviments obrers.
- El naixement i consolidació dels primers partits i sindicats obrers. La societat de classes.
- Marx i el marxisme. La Primera Internacional.
- L'anarquisme. Bases teòriques i moviments organitzats.

E. REVOLUCIONS LIBERALS I NACIONALISME AL SEGLE XIX

- Les revoltes de 1820, 1830 i 1848. Resultats i fracassos.
- El sufragisme.
- Les unificacions alemanya i italiana i les seves conseqüències a Europa.

F. L'IMPERIALISME

- L'imperialisme i les seves causes. Industrialització, matèries primeres i mercats protegits.
- Principals imperis colonials i les seves colònies. Gran Bretanya, França. Les reivindicacions alemanyes.

G. LA PRIMERA GUERRA MUNDIAL

- Causes de la I Guerra Mundial. Les aliances prèvies. Tecnologia i guerra.
- Bàndols i etapes de la guerra. La intervenció nord-americana.
- Conseqüències. Els tractats de pau i el nou mapa europeu.

H. DEL TSARISME A L'URSS

- Trets bàsics de la Rússia tsarista: autocràcia, economia dual (el camp i les grans aglomeracions urbanes). Els moviments d'oposició. L'anarquisme. Lenin.
- L'antecedent de 1905.
- La problemàtica de la guerra i la revolució. El primer govern i Kerenski. La revolució comunista i la seva repercussió en la Gran Guerra.
- La guerra civil i el nou estat.

I. ELS ANYS 20 I LA CRISI DEL 29

- Els feliços anys vint. Creixement econòmic i primers símptomes de crisi de la democràcia liberal: Itàlia, Espanya, Portugal, Polònia.
- La crisi als EUA: crisi de la borsa i la seva translació als sectors econòmics. La superproducció. La gran depressió.
- La resposta a la crisi: Keynes i el New Deal. La dona i els moviments per la lluita per la igualtat.

J. FEIXISME I NAZISME

- Orígens del feixisme; aspectes fonamentals de la seva ideologia i presa del poder. El nazisme i l'estalinisme.
- El govern de Mussolini fins al 1940. La guerra d'Abissínia.
- La República de Weimar i la seva crisi.
- La doctrina nacionalsocialista i l'accés al poder.
- El govern de Hitler. Les lleis de Nuremberg i la persecució dels jueus i altres minories ètniques. La persecució per motius ideològics.
- Les exigències territorials alemanyes abans de la Segona Guerra Mundial.

K. LA SEGONA GUERRA MUNDIAL

- Factors que van provocar la Segona Guerra Mundial i evolució fins a l'entrada dels EUA.
- L'entrada dels EUA i evolució posterior.
- L'Holocaust.
- Hiroshima i Nagasaki.
- El paper de la resistència civil i la resistència armada durant la Segona Guerra Mundial.

- Participació d'Espanya a la Segona Guerra Mundial i les seves conseqüències. Els exiliats polítics.
- Conseqüències de la Segona Guerra Mundial: territorials, demogràfiques, econòmiques.

L. LA POSTGUERRA I LA GUERRA FREDA

- La repartició d'Europa en dos blocs. La divisió d'Alemanya i de Berlín.
- El Pla Marshall. La creació de l'OTAN i la resposta soviètica.
- La Internacional Socialista i el seu significat.
- La crisi de Corea.
- La Xina comunista.
- La descolonització. Causes i conseqüències. Els casos més conflictius: Indoxina, la Índia, Algèria. La conferència de Bandung.
- L'Orient Proper: Israel i el món àrab. El problema palestí.
- Els nous estats dins el món bipolar. Els no alineats.
- Cuba i la Guerra de Vietnam.
- Independència i neocolonialisme.

M. DE LA CRISI DEL PETROLI A LA CAIGUDA DEL BLOC SOVIÈTIC

- La crisi de 1973 i l'impacte en el món capitalista.
- L'hegemonia dels Estats Units.
- La caiguda del bloc comunista.
- El nou mapa europeu i de l'antiga URSS.

N. CONFLICTES I DESAFIAMENTS ACTUALS

- La política de la Rússia postsoviètica.
- Xina, la gran potència.
- El problema de l'Orient Proper.
- La formació de la CEE.
- De la Societat de Nacions a l'Organització de les Nacions Unides. La ingerència humanitària i la Justícia Universal. Les ONG com a moviment polític.
- Reptes i riscos de la globalització econòmica per a la sostenibilitat i la vida al planeta.
- La crisi dels refugiats i les seves implicacions en la geopolítica actual.
- Noves tecnologies aplicades al comerç i la indústria.
- Neoliberalisme.
- Els reptes de les democràcies actuals: corrupció, crisi institucional i dels sistemes de partits, tendències autoritàries i moviments antisistema. Escepticisme i nous populismes.
- Amenaces regionals i planetàries: terrorisme, crim organitzat, radicalismes, ciberamenaces i armes de destrucció massiva.
- Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) i Agenda 2030. L'emergència climàtica.

O. SABERS BÀSICS TRANSVERSALS

- Principals conceptes de la ciència històrica.
- Evolució de la població, cicles demogràfics i maneres de vida. Canvis i permanències en els cicles vitals i en l'organització social del món contemporani. Grups vulnerables i marginats. El paper del subjecte col·lectiu en la història contemporània.

- L'evolució històrica de la classe treballadora i de les organitzacions obreres: experiències i conflictes en defensa dels drets laborals i la millora de les condicions de vida.
- Anàlisi i comentari de fonts històriques i historiogràfiques.
- Elaboració de material gràfic i mapes amb informació històrica.
- Perspectiva històrica en les narratives sobre el passat.
- Anàlisi comparativa dels règims totalitaris.
- Canvis econòmics i socials en la situació de la dona al llarg dels segles xx i xxi.
- El paper de la dona en la configuració d'Europa i els seus organismes oficials.
- Consciència i memòria democràtica: coneixement dels principis i normes constitucionals, exercici dels valors cívics i participació ciutadana. Coneixement i respecte als principis i normes de la Declaració Universal dels Drets Humans. La memòria democràtica en el marc del dret internacional humanitari: veritat, justícia, reparació i garantia de no repetició.
- Identitat i sentiments de pertinença: reconeixement de la diversitat identitària, tolerància i respecte davant les manifestacions ideològiques i culturals i reconeixement i defensa de la riquesa patrimonial.
- Igualtat de gènere: situació de la dona en el món i actituds enfront de la discriminació i en favor de la igualtat efectiva entre dones i homes.
- Comportament ecosocial: moviments en defensa del medi ambient i davant l'emergència climàtica. Compromís amb els objectius de desenvolupament sostenible.
- Valoració i respecte a la diversitat social, ètnica i cultural: tolerància i intolerància en la història del món contemporani. Defensa dels drets de les minories.
- Ciutadania ètica digital: respecte a la propietat intel·lectual. Participació i exercici de la ciutadania global a través de les tecnologies digitals. Prevenció i defensa davant la desinformació i la manipulació.
- Solidaritat i cooperació: els grans desafiaments que afecten el món i les conductes tendents al compromís social, l'associacionisme i el voluntariat.
- Conservació i difusió del patrimoni històric: el valor patrimonial, social i cultural de la memòria col·lectiva. Arxius, museus i centres de divulgació i interpretació històrica.

Història i Cultura de les Illes Balears

La matèria d'Història i Cultura de les Illes Balears és una optativa vinculada als ensenyaments de batxillerat. Les Illes Balears són un conjunt d'illes que, al llarg de la història, han viscut fets i processos històrics gairebé únics i irrepetibles. Una cruïlla de pobles, rutes i persones que, des dels primers pobladors fins a l'actualitat, fan necessària la creació i la transferència de continguts específics. Aquesta cruïlla de pobles, rutes i persones resten vinculades a la llengua i a la cultura catalanes. La matèria està pensada per facilitar el coneixement integral de la complexitat i l'evolució dels condicionants històrics illencs, per completar la comprensió, els raonaments i les reminiscències històriques envers el discerniment sobre llur present.

Els criteris d'avaluació de la matèria d'Història i Cultura de les Illes Balears estan relacionats amb tres competències específiques. L'experimentació i les interpel·lacions constants sobre el passat històric cal que estiguin planificades per anticipar reptes i problemàtiques relacionades amb fets històrics passats, des d'una òptica multidisciplinària i proactiva que faciliti als alumnes eines per superar qualsevol classe de dilema i obstacle epistemològic.

Els sabers bàsics de la matèria estan agrupats en dos blocs. El primer aborda els sabers que fan referència, dins una perspectiva històrica i temporal de les Illes Balears, als processos que van des de l'arribada de les primeres comunitats humanes a les illes fins a l'etapa contemporània. El segon bloc analitza les manifestacions culturals, artístiques i patrimonials de l'arxipèlag, així com la seva evolució històrica, destacant-ne la riquesa i la diversitat. Els sabers bàsics es divideixen en diverses categories que permeten aprofundir en l'estudi.

La matèria d'Història i Cultura de les Illes Balears està pensada per afavorir i fomentar, amb la utilització de fonts, metodologies i informacions diverses, la capacitat d'anàlisi i crítica, mitjançant tasques competencials, del coneixement del patrimoni natural, artístic, cultural i històric de l'entorn més proper.

Competències específiques

CE 1 Cercar, seleccionar i utilitzar fonts històriques, arqueològiques, artístiques i culturals de naturalesa diversa que es puguin fer servir per aconseguir el coneixement integral i transversal de la història local.

El coneixement, estudis i reflexió sobre el passat històric es farà servir com a eina facilitadora per aconseguir més coneixement de les particularitats històriques illenques i de les problemàtiques i reptes del present i del futur que cal abordar. L'anàlisi dels fets històrics facilitarà als alumnes reptes, eines i habilitats per fomentar la visió crítica, enriquidora, inclusiva de les manifestacions historicoartístiques i culturals de les generacions precedents. Una anàlisi basant-se en l'ús d'eines pròpies de les ciències socials i humanes: mapes, textos, imatges, restes arqueològiques, estadístiques i qualsevol element primari per aconseguir la interpretació crítica dels testimonis conservats. La transferència dels coneixements adquirits de la matèria es faran servir per afavorir el coneixement dels trets culturals i històrics mitjançant produccions orals, digitals, escrites o de qualsevol altra tipologia.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CC3.

CE 2 Comprendre i conèixer les causes i les conseqüències dels diferents processos històrics i culturals que, al llarg del temps, han configurat les característiques singulars de la història i la cultura de les Illes Balears amb l'observança especial de la diversitat i de l'heterogeneïtat pròpia del món històric passat.

La història i la cultura de les Illes Balears és fruit de la complexitat dels fenòmens històrics temporals de curta, mitjana i llarga durada. La diversitat de pobles, cultures, idees i influències que han circulat per l'arxipèlag faciliten la configuració de manifestacions culturals, artístiques, musicals, literàries i d'altres tipologies que són fruit de la convivència, de la relació i de l'intercanvi de

comunitats dissemblants. S'ha de posar esment en les particularitats històriques des de múltiples disciplines i instruments, especialment en les aportacions culturals i històriques que generin aptituds cíviques.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CC3.

CE 3 Conèixer les arrels col·lectives pròpies per valorar les particularitats de les expressions històriques, arqueològiques i patrimonials. Procurar l'interès i el respecte per les semblances particulars, les compartides i les sinergies establertes al llarg del temps entre pobles i cultures.

Cal computar els diferents elements que han contribuït a la construcció i evolució de les identitats, així com també el territori, la història, l'art, la llengua i la cultura. Les particularitats i trets propis de cada territori i de les societats que l'habiten s'han de percebre des d'una perspectiva històrica no estàtica ni inconnexa, fruit de la interconnexió generacional i espacial i en relació directa amb l'entorn natural on es desenvolupa.

Descriptors que es lliquen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, STEM2, CD1, CPSAA4, CC1, CC3.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Cercar, seleccionar i utilitzar fonts històriques, arqueològiques, artístiques i culturals de naturalesa diversa que es puguin fer servir per aconseguir el coneixement integral i transversal de la història local.

CA 1.1 Generar materials propis de tipologia diversa que facilitin la transferència dels continguts de la història més propera.

- Generar materials didàctics diversos que ajudin a la transmissió de continguts històrics.
- Promoure la inclusió de la visió global i local que abasti totes les perspectives històriques.

CA 1.2 Aportar, esgrimir i transferir arguments sobre els fets històrics de les Illes Balears, des dels primers pobladors fins al món contemporani, tractant la comprensió crítica i obertament fonamentada de les fonts històriques.

- Aportar arguments sòlids i ben fonamentats sobre els esdeveniments històrics de les Illes Balears, basant-se en fonts verificades.
- Transferir arguments a través de diferents formats comunicatius (oral, escrit, audiovisual) i traduir la comprensió teòrica de les fonts en explicacions clares i coherents.
- Incorporar la perspectiva crítica en l'anàlisi dels fets històrics, oferint una interpretació fonamentada i contrastada de les fonts.

CE 2 Comprendre i conèixer les causes i les conseqüències dels diferents processos històrics i culturals que, al llarg del temps, han configurat les característiques singulars de la història i la cultura de les Illes Balears amb l'observança especial de la diversitat i de l'heterogeneïtat pròpia del món històric passat.

CA 2.1 Transferir i argumentar de manera objectiva i constructiva les problemàtiques actuals relacionades amb les Illes Balears i els possibles fonaments històrics que hi participin.

- Transferir de manera objectiva i crítica els reptes actuals de les Illes Balears, argumentar com estan arrelats en processos històrics i proposar-ne solucions.
- Explicar les connexions entre passat i present per fonamentar els reptes contemporanis en una base històrica sòlida.

CA 2.2 Fer ús de la terminologia i dels conceptes propis relacionats amb la cultura, la història, les ciències socials i humanes, mitjançant les produccions orals, escrites o audiovisuals facilitadores de més coneixement i comprensió dels fets històrics.

- Utilitzar la terminologia històrica i social amb precisió i rigor, tant en produccions orals com escrites.

- Dominar els conceptes propis de la història, les ciències socials i les ciències humanes per facilitar més comprensió dels fets històrics.
- Aplicar aquests termes correctament en el context d'anàlisi històrica i cultural, assegurant la comunicació clara i precisa.

CA 2.3 Elaboració d'informes, dossiers informatius, fulletons i materials que facilitin la transferència del saber històric i cultural de les Illes Balears.

- Elaborar informes, dossiers, fulletons i altres materials que ajudin a transferir el coneixement històric i cultural de les Illes Balears.
- Desenvolupar habilitats de síntesi i comunicació escrita per difondre aquest coneixement de manera accessible i comprensible per al públic general.

CE 3 Conèixer les arrels col·lectives pròpies i també les identitats dels altres per valorar les particularitats de les expressions històriques, arqueològiques i patrimonials. Procurar l'interès i el respecte per les semblances particulars, les compartides i les sinergies establertes al llarg del temps entre pobles i cultures.

CA 3.1 Identificar les principals característiques de les diverses identitats insulars i territorials de la història i la cultura de les Illes Balears i valorar els principals reptes als quals s'enfronta l'arxipèlag.

- Identificar les principals característiques històriques i culturals de les diferents illes de les Illes Balears.
- Valorar els reptes territorials que les comunitats insulars han afrontat, considerant les causes històriques.

CA 3.2 Interrelacionar els diferents espais geogràfics i cronològics de la història i la cultura de les Illes Balears, interpretant correctament les aportacions de cada espai històric concret des de les perspectives de curta, mitjana i llarga durada.

- Interrelacionar els diferents espais geogràfics i cronològics de la història de les Illes Balears per entendre com cada període històric contribueix a la construcció de la identitat territorial.
- Interpretar les aportacions de cada espai històric concret en funció de la durada temporal, valorant els efectes de cada etapa històrica.

CA 3.3 Valorar les diferents etapes i processos històrics en relació amb les ruptures, els canvis i les continuïtats existents al llarg de la història.

- Valorar les etapes històriques tenint en compte les ruptures, els canvis i les continuïtats al llarg del temps i de l'espai.
- Analitzar l'efecte dels moments de trencament radical en els diferents períodes de la història, així com també dels elements de continuïtat i evolució.
- Distingir entre canvis profunds i superficials i reconèixer les permanències que configuren una societat.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. HISTÒRIA DE LES ILLES BALEARS

Introducció a la metodologia històrica

- Tipologia de fonts històriques: escrites, arqueològiques, orals i iconogràfiques.
- Fonts primàries i secundàries. Ús i interpretació crítica.
- Concepte de *canvi i continuïtat* en la història.
- Mètodes de datació i ordenació cronològica dels fets històrics.

Els primers pobladors i l'antiguitat a les Illes Balears

- Les primeres societats humanes: cultura pretalaiòtica i talaiòtica.
- L'impacte de les colonitzacions mediterrànies (fenicis, grecs i cartaginesos).
- La romanització de les Illes Balears: societat, economia i cristianització.
- El llegat artístic i arquitectònic del món antic a l'arxipèlag.

L'edat mitjana: al-Àndalus i la conquesta cristiana

- La incorporació a al-Àndalus: organització política, social i econòmica.
- El Regne de Mallorca i la integració a la Corona d'Aragó.
- Evolució de la societat feudal: estructures de poder, economia i cultura.
- La Germania i les revoltes populars.
L'edat moderna: les Illes Balears en el context de la monarquia hispànica
- Les Illes Balears durant els segles XVI-XVIII: comerç i defensa marítima.
- La Guerra de Successió i les conseqüències del Decret de Nova Planta.
- Transformacions econòmiques i socials en l'època moderna.
- Moviments culturals i intel·lectuals: la Il·lustració i la producció literària.
L'edat contemporània: transformacions polítiques, econòmiques i socials
- La industrialització i les primeres reivindicacions socials a les Illes Balears.
- L'evolució política i social del segle XIX a les Illes Balears.
- La Segona República i la Guerra Civil: impacte en l'arxipèlag.
- Franquisme i transformació econòmica: de l'autarquia al turisme de masses.
- L'Estatut d'autonomia i la configuració institucional de la comunitat autònoma.
Les Illes Balears en el segle XXI
- Creixement urbà i turisme: impacte econòmic, social i ambiental.
- Fenòmens migratoris i diversitat cultural.
- Canvi climàtic i reptes de sostenibilitat a les Illes Balears.
- Relacions de les Illes Balears amb la Unió Europea i l'àmbit mediterrani.

B. CULTURA DE LES ILLES BALEARS

Patrimoni cultural i identitat

- Concepte de patrimoni cultural: patrimoni material i immaterial.
- Construcció de la identitat cultural balear al llarg de la història.
- Patrimoni arqueològic: jaciments prehistòrics i restes romanes i islàmiques.
- Patrimoni arquitectònic: habitatges tradicionals, cases senyoriales, fortificacions i esglésies.
- Manifestacions culturals immaterials: festes populars, folklore i tradicions.
- Cultura gastronòmica: plats tradicionals, productes autòctons i influències històriques.

Llengua i cultura popular

- Evolució històrica de la llengua catalana a les Illes Balears.
- La literatura medieval i la seva influència en la cultura balears (Ramon Llull, cròniques medievals).
- La literatura popular: rondalles, cançoners i gloses.
- Autors i obres destacades de la literatura balear moderna i contemporània.
- L'impacte dels mitjans digitals en la difusió i preservació de la llengua i la literatura balear.

Expressió artística i cultural

- Evolució de l'art balear: pintura, escultura i arquitectura.
- Estils arquitectònics predominants a les Illes Balears i la seva evolució històrica.
- La importància del paisatge en l'art balear.
- Música tradicional i dansa: el ball de bot, glossadors i instruments tradicionals.
- El cinema, el teatre i les arts escèniques a les Illes Balears.

Cultura popular i fenòmens contemporanis

- Transformacions culturals amb l'arribada del turisme i la globalització.
- L'impacte de les migracions en la diversitat cultural de l'arxipèlag.
- L'auge de la cultura digital i el seu paper en la difusió de la identitat balear.
- Influència de la música i l'art contemporani en la cultura balear actual.
- La cultura urbana i les noves formes d'expressió artística (grafits, festivals, moviments artístics alternatius).

La gestió i protecció del patrimoni

- Polítiques de conservació del patrimoni històric i cultural.
- El paper de les institucions i organitzacions en la protecció del patrimoni.

- La relació entre turisme i preservació natural.
- Projectes de recuperació i restauració del patrimoni històric.
- L'educació patrimonial i la sensibilització ciutadana.
- Amenaces i desafiaments en la conservació del patrimoni: urbanització massiva, canvi climàtic i massificació turística.

Literatura Dramàtica

La matèria Literatura Dramàtica enriqueix de manera innegable el desenvolupament de les competències clau dels alumnes de batxillerat, ja que desplega la seva consciència artística i la seva sensibilitat, lligades a les qualitats expressives, simbòliques, tècniques, estètiques i sociològiques del gènere teatral. Així mateix, complementa el traçat seguit per a l'educació literària en l'ESO i en les matèries de Llengua Catalana i Literatura, Llengua Castellana i Literatura i Literatura Universal a batxillerat, per la qual cosa porta aparellats similars principis metodològics. En efecte, l'aula de literatura constitueix un espai privilegiat per desenvolupar les dues modalitats de lectura abordades al llarg de tota l'escolarització —la lectura guiada i la lectura autònoma— afavorint la confluència dels corpus respectius. En el cas que ens ocupa i donades les característiques del gènere dramàtic, les dues modalitats s'obren a un concepte més ampli de recepció, pel qual l'accés al llegat teatral s'aconsegueix tant a través de la lectura com del visionat audiovisual o de l'assistència a posades en escena. En atenció a aquesta especificitat, parlarem de «recepció guiada» i de «recepció autònoma» quan sigui pertinent fer-ho. Aquest recorregut per la immensa intertextualitat literària suposa una oportunitat magnífica per reflexionar sobre el sentit de la literatura, de l'escriptura, de l'autoria o de la relació amb el temps social des del qual s'escriu i des del qual es llegeix. Finalment, es fomenta la capacitat d'aprendre a ser espectador o espectadora de teatre, comprendre'n la importància i la vocació de creació de consciència social, constatar i valorar la creació artística al servei de llenguatges específics i, a més, experimentar la pràctica d'algunes tècniques bàsiques de lectura dramàtica.

L'enfocament proposat desperta en els alumnes la consciència artística que resulta valuosíssima per entendre, des de l'aula, el procés de creació i interpretació d'una obra dramàtica i per obrir portes a la comprensió i valoració del que anomenem «tradició literària»; a això s'hi afegeix que les obres del gènere teatral compten amb l'enorme privilegi de resultar molt adequades per ser compartides en comunitat de lectors. La lectura compartida d'una obra genera una infinitat d'oportunitats per a l'intercanvi de judicis i perspectives, per continuar llegint i investigant els diferents aspectes (de caràcter temàtic, lingüístic, pragmàtic, etc.) que la conformen, com també per produir diferents textos. La retroalimentació dels processos de lectura ofereix un camí enriquidor per a la configuració de la identitat dels alumnes i alumnes com a lectors i escriptors de literatura, com a públic teatral i cultural, igualment que per a la sistematització de metodologies que modelen aquesta identitat, potenciant el desenvolupament de la competència en comunicació lingüística.

La matèria permet, a més, l'apropiació d'un mapa de referències entorn del gènere dramàtic al llarg de la història, oferint tècniques d'anàlisi que permeten als alumnes comprendre, interpretar i gaudir de les diferents arts escèniques, com també conèixer la relació amb els contextos històrics i culturals de producció i representació escènica, que la major part de les vegades no són coincidents, al mateix temps que convida al qüestionament crític d'un cànon que ha deixat fora gran part de les obres escrites per dones o per autores i autors no occidentals. L'ampliació dels imaginaris contribueix sens dubte a la cohesió social, l'educació intercultural i la coeducació. La lectura compartida i autònoma de clàssics de la literatura dramàtica, la deliberació argumentada al seu voltant, el desenvolupament de processos d'indagació, les activitats d'apropiació i recreació dels clàssics contribueixen també de manera decisiva al desenvolupament de les competències clau.

El currículum de Literatura Dramàtica s'articula a partir de cinc competències específiques. En primer lloc, el desenvolupament d'habilitats d'interpretació de clàssics de la literatura dramàtica, siguin llegits o vists en escena, que tinguin en compte les relacions internes dels elements constructius de l'obra amb el seu sentit, com també la vinculació d'aquesta amb el seu context de producció i el seu lloc en la tradició literària, sense oblidar les característiques especials de recepció del gènere i posant també èmfasi especial en les maneres de lectura dramatitzada i grupal. En segon lloc, la posada en marxa d'estratègies de lectura i de recepció com a públic d'obres de teatre de manera autònoma, de manera que s'aprofitin els mapes de referència sorgits de la recepció guiada i compartida per construir la seva identitat com a espectador o espectadora teatral. La

tercera competència específica se centra en la lectura comparada d'obres de diferents èpoques, contextos i llenguatges artístics que permetin constatar l'existència d'universals temàtics, arquetips de personatges i vessants formals recurrents al llarg de la història del gènere. Aquesta tercera competència cerca també analitzar els vincles entre el text dramàtic i les diferents posades en escena al llarg del temps, incloent adaptacions cinematogràfiques, al mateix temps que afavoreix l'apropiació d'un marc de referències compartides i d'un mapa cultural que permeti contextualitzar les futures experiències teatrals, literàries i artístiques al fet que els alumnes hi tinguin accés. En quart lloc, es desenvolupa la competència específica dedicada a la pràctica de l'escriptura teatral. Finalment, trobem la participació en el debat cultural entorn del canó literari i la necessitat d'incorporar-hi altres obres dramàtiques que mostrin la diversitat de mirades sobre el món i la importància de la literatura en la construcció d'imaginariis.

Els criteris d'avaluació, d'enfocament competencial, atenen els coneixements, destreses i actituds relatius a la interpretació de textos dramàtics i representacions teatrals, la formulació de judicis de valor argumentats sobre les obres, la creació de textos d'intenció literària i la conformació d'un mapa cultural que permeti inscriure-les en el seu context social, històric, literari i cultural. Tot això reclama la diversificació d'instruments i eines d'avaluació al servei del diagnòstic i la millora de les habilitats vinculades a la recepció, producció i interacció oral i escrita, com també als processos de recerca i al desenvolupament del pensament crític.

Com que la trobada entre textos i lectors o espectadors constitueix el nucli central de la matèria, els sabers s'organitzen entorn de dos blocs vinculats, respectivament, a la recepció guiada i a la recepció autònoma de clàssics i obres rellevants de la literatura dramàtica. El corpus és per tant coincident, si bé es desenvolupen estratègies diferenciades per a una modalitat i una altra de recepció. El primer dels blocs, relacionat amb la construcció guiada i compartida de sentits a partir de la lectura, visionat a assistència teatral, s'inicia a més amb l'acostament a les especificitats de l'art teatral, parant esment tant al text, com a la realització escènica i a la recepció de l'espectacle. Quant a la selecció de textos, s'aposta per un corpus obert que convida als docents a la configuració d'itineraris entorn d'una obra que serà objecte de recepció guiada i compartida. Organitzada entorn de quatre eixos temàtics —el teatre del jo, els altres, el món, el metateatre—, la presentació no té pretensions ni de limitar ni d'esgotar les possibilitats de construcció d'itineraris: no constitueixen un catàleg de prescripcions juxtaposades. El seu objectiu és facilitar als professors exemples per construir itineraris de progrés adaptats a la diversitat i a les necessitats dels alumnes.

No es pretén, per tant, que al llarg del curs s'esgotin totes les possibilitats que la proposta comporta, sinó que cada docent seleccioni un nombre determinat d'obres i que triï un focus que li permeti vincular-les a altres obres d'altres contextos culturals o motlles genèrics, per posteriorment fer la lectura comparada de les unes i les altres, com també a l'exploració de les posades en escena que es puguin haver fet al llarg del temps. Aquests itineraris han de permetre aproximar-se a diferents moments, contextos d'escriptura, producció escènica i recepció, conflictes, arquetips literaris i de personatges, modes i formes d'expressió, com també la lectura comparada de textos clàssics i contemporanis, nacionals i estrangers, literaris i no literaris (historiogràfics, de crítica literària o d'altres codis artístics, inclosa l'escena teatral i la ficció audiovisual i digital contemporània).

La matèria de literatura dramàtica permet que els alumnes descobreixin, a través de l'experiència com a lector o com a públic teatral, el desenvolupament de les pròpies capacitats artístiques, creatives i interpretatives i que comprenguin la relació necessària entre els aspectes teòrics i els pràctics. És fonamental la dinàmica de treball amb al·lusions constants a la pràctica teatral i a les possibles situacions escèniques que recorren temps i llocs molt diversos a partir del text. Els alumnes desenvolupen en aspectes com el literari, l'estètic i el cultural que, units al creixement de la seva sensibilitat, poden facilitar una experiència vital més plena, que els ajudi a abraçar la diversitat i a eliminar prejudicis i estereotips socials. Es tracta, en essència, de contribuir a l'enriquiment del patrimoni cultural dels alumnes i de les seves possibilitats d'expressió, aprenent a apreciar tant la

bellesa de les obres, espectacles i muntatges teatrals que il·lustraren cultures passades, com els que sustenten el nostre present i avancen el nostre futur.

Competències específiques

CE 1 Llegir obres de la literatura dramàtica o veure'n la posada en escena, atenent tant les relacions internes dels elements constitutius del gènere i les seves funcions en les obres com a les relacions externes de les obres amb el context de producció i la inscripció en la tradició cultural, per eixamplar les possibilitats de gaudi de la literatura dramàtica i per estimular l'expressió artística.

Aquesta competència té la funció de desenvolupar habilitats d'interpretació que permetin accedir a obres rellevants del patrimoni dramàtic, que facilitin la verbalització d'un judici de valor fonamentat sobre les lectures o les representacions dramàtiques amb el suport de l'apreciació estètica i que ajudi a construir un mapa cultural que conjugui els horitzons nacionals amb els europeus i universals i les obres teatrals amb altres manifestacions artístiques. La meta és aconseguir la fruïció conscient i elaborada entorn del gènere teatral.

No es tracta, no obstant això, d'escometre una història de la literatura dramàtica de pretensions enciclopèdiques, sinó de seleccionar un nombre reduït d'obres que seran objecte de recepció guiada i compartida a l'aula —o en un espai escènic— que s'acompanyaran d'un conjunt de textos i representacions que permetran tant contextualitzar-los històricament i culturalment com inscriure'ls en la tradició literària i escènica, accedir a la història de les seves interpretacions i dialogar amb altres formes artístiques clàssiques i contemporànies.

Així mateix, es desenvoluparà convenientment la lectura dramatitzada, col·lectiva i en veu alta, posant especial atenció a la configuració de situacions i escenes, emfasitzant les emocions i la intensitat de les paraules, en un procés d'aula amb constants al·lusions a la pràctica teatral i a les possibles situacions escèniques a partir del text.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL4, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.2.

CE 2 Llegir o veure en escena de manera autònoma obres rellevants de la literatura dramàtica com a font de plaer i coneixement, seleccionar de manera orientada aquelles que millor s'ajusten als gustos, interessos i necessitats personals, diversificar formes d'accés al fet teatral i compartir experiències de recepció, per forjar un criteri propi i per gaudir de la seva dimensió social.

Desenvolupar aquesta competència implica avançar en la consolidació de l'autonomia i en la construcció de la pròpia identitat lectora, artística i cultural essencial per a la pervivència de l'hàbit com a lector i públic escènic més enllà de la vida escolar, dedicant un temps periòdic i constant a la lectura individual i a la participació i gaudi d'esdeveniments teatrals i de les arts escèniques en general, com també a la reflexió que permeti establir relacions entre els textos llegits, les seves diverses representacions i adaptacions a altres mitjans com el cinema, la televisió o els diversos formats digitals. La confluència del corpus propi de la modalitat de recepció guiada amb el de la modalitat de recepció autònoma, constituït en tots dos casos per clàssics i obres rellevants de la literatura dramàtica de tots els temps, propicia la provisió de mapes de referència que permetin la construcció d'itineraris de progrés. L'apropiació d'habilitats d'interpretació capaces de vèncer les resistències que obres i representacions teatrals d'una certa complexitat ofereixen, afavoreix el desenvolupament de criteris de selecció, imprescindibles en la formació de lector i espectador teatral autònom.

Això suposa ampliar les formes de gaudi, la diversitat i la complexitat dels textos escollits —que inclou el contacte amb formes literàries actuals, com també amb pràctiques culturals emergents i altres com el cinema o la ficció en televisió— i la capacitat d'expressar l'experiència de recepció com a lectors o com a públic. Es tracta d'ampliar el bagatge de lectures teatrals i, amb això, enriquir les maneres de llegir les obres per poder apreciar, progressivament, la seva proposta estètica, a més de poder ampliar els elements en els quals se sustenti la formulació de l'experiència per valorar-les,

incloent la identificació de la intertextualitat entre els textos, com també la indagació i lectura d'assaig relacionat amb les lectures i les representacions teatrals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL4, CPSAA1.2, CPSAA5, CE3, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1.

CE 3 Establir vincles entre obres dramàtiques de diferents èpoques, contextos i llenguatges artístics per constatar l'existència d'universals temàtics, tipologies de personatges i models formals recurrents al llarg de la història i per reconèixer semblances i diferències en funció dels respectius contextos de producció i de la interrelació entre literatura i societat.

Aquesta competència específica incideix en la importància de progressar, en el marc dels itineraris de recepcions guiades establerts pels professors, en l'aprehensió del funcionament del fenomen teatral, aprofundint en la noció de text teatral i en els elements de significació de la realització escènica i el sistema estilístic quan les obres són representades. Per això, serà necessari sustentar l'aprenentatge en processos d'indagació i de construcció compartida de la interpretació de les obres, incloent l'anàlisi comparativa entre els textos dramàtics i les diverses posades en escena i entenent les funcions i els efectes de les diferents convencions a partir de les quals es construeix el teatre.

Així mateix, la indagació, recerca i comparació constants entre diferents obres, les posades en escena, adaptacions cinematogràfiques o altres representacions artístiques relacionades, hauran de conduir a la constatació de l'existència de temes, tòpics i personatges universals, com també a la comprensió de fluctuació històrica de recursos expressius i valors ètics i estètics i tot això configura l'art del teatre en general i el gènere literari dramàtic en particular, com a artefacte ideològic determinant en la construcció dels imaginaris col·lectius.

Es tracta de seleccionar per a la lectura guiada i compartida a l'aula algunes obres rellevants del patrimoni literari de gènere dramàtic —un patrimoni que ha d'incorporar l'obra de dones escriptores— en funció de la seva pertinència per mostrar elements rellevants de la construcció i funcionament del teatre i de les relacions que estableixen amb altres textos i amb els valors ideològics i estètics del context de producció, com també de la seva capacitat d'il·luminar i explicar el nostre present.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL4, CD1, STEM2, CPSAA5, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 4 Emprar les capacitats expressives i creatives necessàries per a la recreació o creació de textos dramàtics, utilitzant els elements que configuren el gènere, com també diferents tècniques, per compondre l'acció dramàtica, el disseny de personatges i la configuració de situacions i escenes.

L'ensenyament de l'escriptura teatral, potser menys atesa a l'aula enfront de la d'altres gèneres literaris i també enfront dels jocs de teatralització de textos ja escrits, posseeix un potencial expressiu i creatiu per a la promoció del coneixement divers i viscut de les arts escèniques, que contribueix de manera innegable al desenvolupament de persones autònomes, participatives, solidàries, creatives i amb cultura artística. L'escriptura dramàtica resulta molt adequada com a font d'aprenentatges lingüístics, literaris i comunicatius. Té, a més, l'avantatge de relacionar de forma molt explícita el llenguatge oral i l'escrit, amb què promou la millora de totes dues formes d'expressió. Finalment, la conflictivitat dramàtica subjacent al gènere teatral facilita l'expressió íntima i personal d'adolescents i joves, ja sigui sobre el propi jo o sobre la seva visió del món.

Aquesta competència requereix, per tant, que l'escriptura dramàtica no sigui vista com un procés simplement reproductiu o d'imitació de determinada concepció d'espectacles molt presents ja en el seu imaginari. És més, ha de partir d'un coneixement el més sistemàtic possible, encara que en un nivell bàsic, de l'estructura de l'obra teatral en el seu doble vessant de text dramàtic i de representació escènica a través dels diversos textos i representacions treballats en els itineraris de la matèria. D'aquesta manera s'afavoreix una veritable cerca de noves possibilitats creatives en els alumnes, relacionant conceptes, identificant i modificant personatges, escenaris, ambients, conflictes, problemes i solucions entorn de situacions d'experimentació dramàtica i propiciant sempre el desenvolupament de la seva intencionalitat creativa.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD3, CPSAA3.2, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 5 Participar en la construcció d'un cànnon literari dramàtic universal que integri la perspectiva d'experiència de les dones a través de la lectura, el visionat o l'assistència a obres teatrals d'escriptores o de personatges femenins essencials i que superi els marcs de la cultura occidental, per establir contrapunts d'interès, respecte i sensibilitat cap a altres veus i per desenvolupar el pensament crític respecte a la construcció discursiva del món i els seus imaginaris.

La sensibilitat contemporània i els estudis literaris recents coincideixen a assenyalar clamoroses absències en la construcció del cànnon literari. Absents les dones, absents també les veus no occidentals, es fa inexcusable la reconstrucció del cànnon que incorpori les unes i les altres al mateix temps que indaga en les causes de la seva exclusió. Si la literatura i l'art són agents determinants en la construcció dels imaginaris —la construcció social dels gèneres, la configuració d'un «nosaltres» enfront de «els altres», o el traçat de models sentimentals i amorosos—, l'educació literària, entorn del gènere dramàtic, ha d'incorporar habilitats de lectura, interpretació i reapropiació dels textos que desenvolupin una mirada distanciada i que afavoreixin una reflexió crítica sobre la construcció discursiva del món. Això permetrà reconèixer i descartar actituds inconscientment sexistes, etnocèntriques i racistes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CCL4, CPSAA3.1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Llegir obres de la literatura dramàtica o veure la seva posada en escena, atenent tant les relacions internes dels elements constitutius del gènere i les seves funcions en les obres com a les relacions externes de les obres amb el seu context de producció i la seva inscripció en la tradició cultural, per eixamplar les possibilitats de gaudi de la literatura dramàtica i per estimular l'expressió artística.

CA 1.1 Explicar i argumentar la interpretació de les obres teatrals llegides o vistes, a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el context social, històric i amb la tradició literària, utilitzant un metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

- Analitzar i interpretar textos dramàtics rellevants i les seves representacions, seleccionats pel docent, atenent a aspectes temàtics, estructurals, de gènere i de subgènere.
- Relacionar les obres dramàtiques seleccionades pel docent amb el seu context de producció i amb la tradició literària.

CA 1.2 Llegir en veu alta i col·lectivament fragments i obres teatrals amb atenció especial a la configuració de situacions i escenes, emfasitzant les emocions, la intensitat de les paraules i els elements prosòdics, com també demostrant motivació, interès i capacitat per a la implicació en tasques col·lectives.

- Llegir en veu alta i col·lectivament, de manera interpretativa, textos dramàtics.

CE 2 Llegir o veure en escena de manera autònoma obres rellevants de la literatura dramàtica com a font de plaer i coneixement, seleccionar de manera orientada aquelles que millor s'ajusten als gustos, interessos i necessitats personals, diversificar formes d'accés al fet teatral i compartir experiències de recepció, per forjar un criteri propi i per gaudir de la seva dimensió social.

CA 2.1 Elaborar una interpretació personal a partir de la lectura, el visionat o l'assistència a obres rellevants de la literatura dramàtica que atengui aspectes temàtics, de gènere i de subgènere,

elements de l'estructura i l'estil i valors ètics i estètics de les obres i estableixi vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

- Analitzar i interpretar textos dramàtics rellevants i les seves representacions, seleccionats de manera autònoma atenent a aspectes temàtics, estructurals, de gènere i subgènere.

CA 2.2 Accedir de diferents maneres a la cultura literària dramàtica en el marc d'un itinerari lector personal que enriqueixi, de manera conscient i sistemàtica, la pròpia identitat lectora i com a públic teatral.

CA 2.3 Participar en converses literàries de manera que es comparteixin les pròpies experiències de lectura, de visionat o d'assistència teatral amb l'ajuda d'un metallenguatge específic.

- Compartir les experiències de lectura o visionat d'obres teatrals.

CE 3 Establir vincles entre obres dramàtiques de diferents èpoques, contextos i llenguatges artístics per constatar l'existència d'universals temàtics, tipologies de personatges i models formals recurrents al llarg de la història i per reconèixer semblances i diferències en funció dels seus respectius contextos de producció i de la interrelació entre literatura i societat.

CA 3.1 Comparar textos o fragments teatrals entre si o amb la seva posada en escena, adaptació cinematogràfica o altres representacions artístiques relacionades, argumentant oralment o per escrit els elements de semblança i contrast tant pel que fa a aspectes temàtics i de contingut com formals i expressius i amb atenció als valors ètics i estètics de les obres.

- Comparar textos dramàtics entre si o amb la seva posada en escena, adaptació cinematogràfica o altres representacions artístiques relacionades, atenent a aspectes de contingut i forma.

CA 3.2 Desenvolupar projectes de recerca que donin lloc a fer una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal al voltant d'una qüestió que estableixi vincles argumentats entre obres de la literatura dramàtica objecte de lectura guiada i les seves posades en escena o altres textos i manifestacions artístiques d'ahir i d'avui, en funció de temes, tòpics, estructures, personatges, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics i que mostri la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

CA 3.3 Elaborar de manera individual o col·lectiva una exposició multimodal que situï els textos teatrals llegits o vists en el seu horitzó històric i cultural i que ofereixi una panoràmica de conjunt sobre gèneres, estils i obres rellevants de la literatura dramàtica universal.

- Contextualitzar els textos llegits o visionats, atenent al context sociohistòric i literari.
- Elaborar de manera individual o col·lectiva una exposició multimodal que situï els textos teatrals llegits o vists.

CE 4 Emprar les capacitats expressives i creatives necessàries per a la recreació o creació de textos dramàtics, utilitzant els elements que configuren el gènere, com també diferents tècniques, per compondre l'acció dramàtica, el disseny de personatges i la configuració de situacions i escenes.

CA 4.1 Crear textos teatrals personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments teatrals significatius en els quals s'emprin les convencions formals del gènere, atenent especialment les seves dues seqüències textuais bàsiques (diàleg i acotacions) i al reflex dels elements de significació (espai i objectes escènics, il·luminació i so, disseny de personatges o codis interpretatius) en el text escrit.

- Crear textos teatrals amb intenció literària a partir de la lectura d'obres o fragments teatrals significatius.
- Emprar diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals per a la creació de textos literaris emprant les convencions formals del gènere.

CE 5 Participar en la construcció d'un cànon literari dramàtic universal que integri la perspectiva d'experiència de les dones a través de la lectura, el visionat o l'assistència a obres

teatral d'escriptores o de personatges femenins essencials i que superi els marcs de la cultura occidental, per establir contrapunts d'interès, respecte i sensibilitat cap a altres veus i per desenvolupar el pensament crític respecte a la construcció discursiva del món i els seus imaginaris.

CA 5.1 Realitzar un projecte de recerca sobre autores de rellevància, personatges femenins essencials, obres teatrals de contextos no occidentals o sobre qüestions temàtiques o formals que aportin una mirada diversa i crítica sobre la construcció d'imaginari que proposa la tradició literària.

- Conèixer autores i personatges femenins rellevants d'obres dramàtiques i obres teatrals de contextos no occidentals.

CA 5.2 Elaborar comentaris crítics o ressenyes de textos teatrals, ja siguin orals o escrits, participar en debats o taules rodones sobre lectures, visionats o assistències teatrals en els quals s'incorpori la perspectiva de gènere, es posi en qüestió la mirada etnocèntrica pròpia del cànion occidental, com també qualsevol altre discurs predominant en la nostra societat que suposi opressió sobre qualsevol minoria.

- Comentar textos dramàtics, orals i escrits, en els quals s'incorpori la perspectiva de gènere o cap a una altra manifestació que suposi l'opressió cap a qualsevol minoria.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. CONSTRUCCIÓ GUIADA I COMPARTIDA DE LA INTERPRETACIÓ D'ALGUNS TEXTOS RELLEVANTS DE LA LITERATURA DRAMÀTICA INSCRITS EN ITINERARIS TEMÀTICS QUE ESTABLEIXIN RELACIONS INTERTEXTUALS ENTRE OBRES I FRAGMENTS DE DIFERENTS GÈNERES, ÈPOQUES, CONTEXTOS CULTURALS I CODIS ARTÍSTICS, AIXÍ COM ELS RESPECTIUS CONTEXTOS DE PRODUCCIÓ, D'ACORD AMB ELS EIXOS I ESTRATÈGIES SEGÜENTS

L'art teatral

El text teatral: definició i elements

- El llibret: actes, quadres i escenes; diàleg, monòleg i apart; didascàlies i acotacions; *drammatis personnae*.
- Estructura interna de l'acció: conflicte, situació i personatges; construcció dramàtica i postdramàtica; llenguatge i estil.

El personatge teatral

- Caracterització del personatge dramàtic: plans, funcions, personatge i acció, jerarquia, significat.
- Models, tipologies i evolució del personatge teatral des dels seus orígens fins a la crisi del personatge en el teatre modern.

La realització escènica i el sistema estilístic

- Espai escènic-escenogràfic i objecte escènic.
- Disseny de personatge: vestuari, màscara i maquillatge.
- Espai sonor, disseny d'il·luminació i recursos audiovisuals.
- Treball actoral i codis interpretatius.

La recepció teatral

- La relació amb el públic. Catarsi, distanciament i participació.

Temes i formes de la literatura dramàtica

El teatre del jo: els personatges com a models vitals

- Teatre biogràfic: La construcció del subjecte teatral i la indagació en els grans interrogants de la condició humana: identitat, amor, dolor, mort.
- Teatre autobiogràfic: intimitat, testimoni i autoreferència.

Viure amb els altres: el teatre com a model d'interpretació de les relacions humanes
- La tragèdia: l'ésser humà, el destí i l'ètica.
- El drama: llibertat individual i convencions socials.
- La comèdia: humor complaent, humor crític.
Viure en el món: funció i sentit del teatre
- Mitologies i cosmogonies: teatre mític i religió de diferents tradicions.
- Reproduir el món: els realismes, el teatre com a escola o crítica de costums.
- Teatre compromès: teatre polític, teatre document, teatre èpic.
- Imaginar el món: comèdia de màgia, simbolisme, avantguardes, teatre postdramàtic.
El teatre parla del teatre: metaficció teatral
Períodes essencials de la història de la literatura dramàtica
- El teatre a l'Antiguitat grecolatina. Tragèdia i comèdia.
- Edat Mitjana: pervivència del teatre llatí i formes del teatre litúrgic i profà.
- Segles XVI i XVII: autors i obres fonamentals del teatre anglès, espanyol i francès al Renaixement i al Barroc. El teatre popular en català del segle XVI i el teatre en català del segle XVII.
- Segles XVIII i XIX: pas de la Il·lustració al Romanticisme. El Realisme.
- Segles XX i XXI: de les avantguardes al teatre postdramàtic. La tradició clàssica i realista al teatre nord-americà. El teatre contemporani en llengua catalana i castellana.
- Altres dramatúrgies: aproximació a la literatura dramàtica asiàtica i llatinoamericana.
Estratègies teatrals, interpretació i creació de textos teatrals
- Participació en la construcció compartida de la interpretació de les obres dramàtiques a través de discussions o converses literàries.
- Relació entre els elements constitutius del gènere dramàtic i la construcció del sentit de l'obra. Efectes en la recepció dels seus recursos expressius. La interacció amb el públic.
- Utilització d'informació social, històrica, cultural i artística per construir la interpretació de les obres i comprendre el lloc que ocupen en la tradició literària.
- Establiment de vincles intertextuals entre obres i altres manifestacions artístiques en funció de temes, tòpics, estructures i llenguatges. Elements de continuïtat i ruptura.
- Indagació entorn del funcionament del teatre com a artefacte ideològic determinant en la construcció dels imaginaris socials, posant l'accent principalment en la perspectiva de gènere.
- Expressió argumentada de la interpretació d'obres i fragments dramàtics, integrant els diferents aspectes analitzats i atenent els seus valors culturals, ètics i estètics. La ressenya teatral.
- Lectura expressiva i dramatització dels textos atesos els processos de comprensió i d'oralitat implicats i als trets essencials de la interpretació teatral.
- Creació de textos teatrals a partir de l'apropiació de les convencions del llenguatge literari i en referència a models donats (imitació, transformació, continuació, etc.).
B. RECEPCIÓ AUTÒNOMA D'OBRES RELLEVANTS DE LA LITERATURA DRAMÀTICA I PARTICIPACIÓ EN CONVERSES LITERÀRIES I EN INTERCANVIS DE RECOMANACIONS DESENVOLUPANT LES ESTRATÈGIES SEGÜENTS
- Selecció de les obres de manera autònoma i amb l'ajuda de recomanacions especialitzades.
- Participació activa en el circuit literari, lector i teatral en context presencial i digital.
- Definició dels gustos dramàtics personals, diversificant el corpus llegit o vist com a espectador o espectadora, atesos els circuits culturals del teatre.

- Expressió de l'experiència lectora o com a públic utilitzant un metallenguatge específic i elaboració d'una interpretació personal que atengui aspectes temàtics i estructurals, de realització escènica i de sistema estilístic.
- Mobilització de la pròpia experiència personal, lectora i teatral per establir vincles de manera argumentada entre l'obra llegida o observada i aspectes de l'actualitat, així com amb altres textos i manifestacions artístiques, incloses pràctiques culturals emergents.
- Recomanació de les lectures i posades en escena en suports variats, atenent aspectes temàtics, formals i intertextuals.

Literatura Universal

La matèria Literatura Universal continua el camí marcat per a l'educació literària en l'etapa anterior, al mateix temps que complementa el treball fet a Llengua Catalana i Literatura i a Llengua Castellana i Literatura de batxillerat. Constitueix un espai privilegiat per desenvolupar les dues modalitats de lectura literària plantejades al llarg de tota l'escolarització —la lectura guiada i la lectura autònoma— afavorint la confluència dels respectius corpus i formes de gaudi. D'aquesta manera, adolescents i joves s'allunyen gradualment de la simple lectura identificativa i argumental d'obres pròximes al seu àmbit d'experiències, per accedir a obres complexes que reclamen habilitats d'interpretació més consolidades i que obren la seva mirada a altres marcs culturals.

La matèria permet apropiarse d'un mapa de referències compartides —obres i autors del patrimoni universal; moviments estètics; gèneres i subgèneres; temes, tòpics, arquetips, símbols, etc., recurrents al llarg de la història—, al mateix temps que convida al qüestionament crític d'un cànion que ha deixat fora gran part de les obres escrites per dones o per autors no occidentals. L'ampliació dels imaginaris contribueix sens dubte a la cohesió social, l'educació intercultural i la coeducació. La lectura compartida i autònoma de clàssics de la literatura universal, la deliberació argumentada al seu voltant, el desenvolupament de processos d'indagació o les activitats d'apropiació i recreació dels clàssics participen d'aquesta manera en el desenvolupament del conjunt de les competències clau.

En coherència amb tot l'anterior, són cinc les competències específiques que vertebraven el currículum de Literatura Universal i que giren entorn dels eixos que a continuació s'expliciten. En primer lloc, el desenvolupament d'habilitats d'interpretació de clàssics de la literatura universal que tinguin en compte les relacions internes dels elements constructius de l'obra amb el seu sentit, com també la vinculació amb el context de producció i el lloc en la tradició literària. En aquest aspecte, l'escriptura de textos d'intenció literària afavoreix l'apropiació de les convencions dels diferents gèneres alhora que proporciona experiències creatives d'imitació o reinvençió. En segon lloc, el desenvolupament d'estratègies de lectura autònoma que aprofitin els mapes de referència i les formes de lectura propis de la lectura guiada. En tercer lloc, la lectura comparada d'obres de diferents èpoques, contextos, gèneres i llenguatges artístics que permetin constatar l'existència d'universals temàtics i vessants formals recurrents al llarg de la història i reconèixer semblances i diferències. En quart lloc, l'apropiació d'un marc de referències compartides i d'un mapa cultural que permeti contextualitzar les futures experiències literàries i artístiques a les quals els alumnes vagin tenint accés. Finalment, la participació en el debat cultural entorn del cànion literari i la necessitat d'incorporar altres obres i altres lectures que mostrin la diversitat de mirades sobre el món i la importància de la literatura en la construcció d'imaginari.

Els criteris d'avaluació, d'enfocament competencial, atenen els coneixements, destreses i actituds relatius a la interpretació de textos literaris, la formulació de judicis de valor argumentats sobre les obres, l'escriptura de textos d'intenció literària i la conformació d'un mapa cultural que permeti la inscripció d'aquestes en el seu context social, històric, literari i cultural. Tot això reclama la diversificació d'instruments i eines d'avaluació al servei del diagnòstic i la millora de les habilitats vinculades a la recepció, producció i interacció oral i escrita, com també als processos de recerca i al desenvolupament del pensament crític.

Atès que la trobada entre textos i lectors constitueix el nucli central de la matèria, els sabers s'organitzen entorn de dos blocs vinculats, respectivament, a la lectura guiada i a la lectura autònoma de clàssics de la literatura universal. El corpus és per tant coincident, si bé es desenvolupen estratègies diferenciades per a una modalitat i una altra de lectura. Quant a la selecció de textos, s'aposta per un corpus obert que creua l'eix temàtic amb el de gènere, convida els docents a configurar itineraris entorn d'una obra que serà objecte de lectura guiada i compartida a l'aula. Organitzada entorn de quatre fils temàtics —el jo, els altres, el món i la naturalesa, cadascun dels quals es vincula preferentment a un gènere o subgènere literari— la

presentació no té pretensions ni de limitar ni d'exhaurir les possibilitats de construcció d'itineraris: no constitueixen un catàleg de prescripcions juxtaposades. L'objectiu és facilitar als professors exemples per a la construcció d'itineraris de progrés adaptats a la diversitat i a les necessitats dels alumnes.

No es pretén en cap cas, per tant, que al llarg del curs s'esgotin totes les possibilitats, sinó que cada docent seleccioni un nombre determinat d'obres i triï un focus que li permeti vincular-les a altres obres d'altres contextos culturals o motlles genèrics i posteriorment fer la lectura comparada de les unes i les altres. Aquests han de permetre una aproximació a diferents moments, contextos de producció i recepció, conflictes, arquetips literaris, vessants formals, formes d'expressió, etc. i a la lectura comparada de textos clàssics i contemporanis, nacionals i estrangers, literaris i no literaris (historiogràfics, de crítica literària o d'altres codis artístics, inclosa la ficció audiovisual i digital contemporània).

Privilegiar l'enfocament temàtic no ha de suposar, en cap cas, prescindir de la contextualització històrica de les obres i de la reconstrucció de la seva gènesi artística i la seva petjada en el llegat posterior, ni relegar a segon pla els valors formals i específicament literaris dels textos. De fet, la el currículum abasta els grans temes de la literatura amb les diferents formes i gèneres en què s'han concretat en cada obra i moment històric. L'eix temàtic ofereix una base que permet travessar èpoques i contextos culturals, establir relacions entre avui i ahir i entre literatures diverses i connectar amb qüestions que han preocupat la humanitat al llarg dels segles i sobre les quals encara, actualment, els adolescents i joves en volen saber més.

Per tot això, en cada bloc temàtic existeixen epígrafs que permeten traçar itineraris més concrets, en els quals l'obra triada anirà acompanyada d'un conjunt de textos que permetin la seva inserció en el context històric i cultural de producció i la tradició literària anterior i posterior, com també l'accés a la història de les seves interpretacions i a l'horitzó actual de recepció, tant en el pla de les idees com de les formes artístiques.

Competències específiques

CE 1 Llegir, interpretar i valorar clàssics de la literatura universal atenent tant les relacions internes dels elements constitutius del gènere i les seves funcions en les obres com a les relacions externes de les obres amb el seu context de producció i la seva inscripció en la tradició cultural, per eixamplar les possibilitats de gaudi de la literatura i per estimular la creativitat literària i artística.

Aquesta competència té la funció de desenvolupar habilitats d'interpretació que permetin l'accés a obres rellevants del patrimoni literari universal. Aquestes habilitats permetran la verbalització d'un judici de valor fonamentat sobre les lectures, basat en la seva apreciació estètica i ajudaran a construir un mapa cultural que conjugui els horitzons nacionals amb els europeus i universals i les obres literàries amb altres manifestacions artístiques. Es tracta d'aconseguir un gaudi més conscient i elaborat de la lectura. Així mateix, s'ha de propiciar la creació de textos literaris amb consciència d'estil respectant o reinterpretant les convencions formals dels diversos gèneres.

No es pretén, no obstant això, escometre una història de la literatura de pretensions enciclopèdiques, sinó seleccionar un nombre reduït d'obres que seran objecte de lectura guiada i compartida a l'aula i que aniran acompanyades d'un conjunt de textos que permetran tant la seva contextualització històrica i cultural, com la seva inscripció en la tradició literària, l'accés a la història de les seves interpretacions i el diàleg amb altres formes artístiques clàssiques i contemporànies. Cada itinerari combinarà, per tant, obres de diferents gèneres literaris, períodes històrics i contextos culturals en funció de l'eix triat com a fil conductor i de les quals se seleccionaran fragments significatius. Es tracta d'acompanyar la lectura a l'aula d'algunes obres rellevants del patrimoni literari universal, seleccionades per la seva rellevància, per mostrar elements de la construcció i funcionament de la literatura i de les relacions que estableixen amb altres textos i amb

els valors ideològics i estètics del seu context de producció, com també per la capacitat d'il·luminar i explicar el nostre present.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL4, CC1, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2 CCEC4.2.

CE 2 Llegir de manera autònoma clàssics de la literatura universal com a font de plaer i coneixement i compartir experiències de lectura, per construir la pròpia identitat lectora i per gaudir de la dimensió social de la lectura.

Desenvolupar aquesta competència implica avançar en la consolidació de l'autonomia i la construcció de la pròpia identitat lectora, essencial per a la pervivència de l'hàbit lector més enllà de la vida escolar, dedicant un temps periòdic i constant a la lectura individual i assegurant moments de reflexió i conversa que permetin establir relacions entre els textos llegits. La confluència del corpus propi de la modalitat de lectura guiada amb el de la modalitat de lectura autònoma, constituït en tots dos casos pels clàssics de la literatura universal, propicia la provisió de mapes de referència que permetin la construcció d'itineraris de progrés. L'apropiació d'habilitats d'interpretació capaces de vèncer les resistències que plantegen les obres d'una certa complexitat afavoreix el desenvolupament de criteris de selecció, imprescindibles en la formació de lector literari autònom.

Aquesta competència contribueix a l'apropiació per part dels alumnes d'un saber literari i cultural que permet establir relacions entre les lectures guiades i les autònomes, com també investigar sobre les obres llegides, mobilitzar la pròpia experiència lectora i cultural en la comprensió i interpretació dels textos i situar amb precisió els textos en el seu context de producció i en les formes culturals en les quals s'inscriuen. A més, afavoreix la reflexió autònoma sobre les funcions i els efectes de les diferents convencions a partir de les quals es construeixen les obres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL4, CD3, CPSAA1.2, CPSAA5, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1.

CE 3 Establir vincles entre obres de diferents èpoques, gèneres i llenguatges artístics, reconeixent semblances i diferències en funció dels seus respectius contextos de producció i de la interrelació entre literatura i societat, per constatar l'existència d'universals temàtics i vessants formals recurrents al llarg de la història de la cultura.

El coneixement dels imaginaris —tant dels seus elements simbòlics com dels vessants formals en què l'ésser humà ha xifrat i comunicat la seva experiència elaborant-la artísticament al llarg de la història— constitueix una altra de les competències específiques pròpies de la matèria. Privilegiat l'eix temàtic en la construcció d'itineraris i obrir-los a la lectura intertextual té un indubtable interès antropològic i cultural i una enorme rendibilitat didàctica: permet constatar l'existència de tòpics, temes i motius que han perviscut malgrat l'esdevenir històric i determinar el seu diferent tractament en diferents èpoques i contextos, com també contrastar què van representar les obres per a la seva comunitat contemporània de recepció i què representen per a un lector actual.

Tot això ens ajuda a entendre'ns com a individus que senten i pensen en uns esquemes heretats, deutors d'un llegat cultural en el qual la literatura juga un paper determinant que ha anat descartant o consolidant formes i temes, fins al punt de depurar aquestes formes i aquests temes en uns motlles: els gèneres literaris. Es tracta d'entendre la literatura com a manera de dir que es distancia del llenguatge quotidià, però que absorbeix i conforma la nostra constitució psicològica i social. Som éssers incapaços de pensar-nos al marge d'un sistema de símbols i experiències comunes i, en aquest aspecte, la literatura desenvolupa una funció essencial.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CCL4, CD1, CPSAA5, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 4 Consolidar un marc de referències compartides a partir del coneixement dels trets dels principals moviments estètics i algunes de les obres literàries més rellevants del patrimoni universal, per conformar un mapa cultural en el qual inscriure les experiències literàries i culturals personals.

La construcció d'imaginari, en el passat, confiada a la literatura, està basada avui dia sobre els productes de la ficció audiovisual. Amb això es reforcen els vincles generacionals, sovint efímers, mentre que s'afebleixen els vincles intergeneracionals, en absència de relats compartits. D'altra

banda, la fragmentació i el vertigen propis de les formes de vida actual dificulten la mirada a les ones llargues de la història, l'art i la cultura, imprescindibles per traçar les relacions que estableixen unes obres i altres, tant en el pla sincrònic com en el diacrònic. A l'escola correspon, per tant, una doble tasca: d'un costat, la transmissió d'un patrimoni cultural que considerem valuós, aquest conjunt de llibres sobre els quals, en determinat moment, descansa tota la cultura; d'un altre, la provisió d'uns mapes de referència, simples i rigorosos, àgils i precisos, on calgui inscriure les diferents experiències culturals a les quals cada persona tengui accés, més enllà fins i tot dels anys d'escolarització.

Per això i encara que l'eix de selecció i organització dels textos no sigui el cronològic, l'ensenyament de la literatura no pot prescindir de la visió de conjunt de la història literària, ni ignorar l'especificitat formal del text literari, vinculada a les convencions artístiques del seu temps i l'evolució dels gèneres literaris. No obstant això, aquesta visió de conjunt no ha d'interpretar-se com un punt de partida del qual es desprenen, com a simples testimoniatges o exemples, els textos literaris, sinó com un punt d'arribada. Serà la lectura dels textos —la interpretació dels quals requerirà d'elements contextuals variats (històrics, artístics, culturals)— la que afavorirà la construcció gradual i compartida d'un fris que permeti observar, en un gran pla general, els grans moviments estètics i els elements de continuïtat i ruptura entre ells, com també el lloc que hi ocupen les obres més rellevants del patrimoni literari universal.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL4, CD2, CD3, CC1, CCEC1, CCEC2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 5 Participar en la construcció d'un cànon literari universal que integri la perspectiva d'experiència de les dones a través de la lectura d'obres d'escriptores i que superi els marcs de la cultura occidental, per desenvolupar el pensament crític respecte a la construcció discursiva del món i els seus imaginaris.

La sensibilitat contemporània i els estudis literaris recents coincideixen a assenyalar clamoroses absències en la construcció del cànon d'una literatura pretesament universal. Absents les dones, absents també les veus no occidentals, es fa inexcusable una reconstrucció del cànon que incorpori les unes i les altres al mateix temps que investiga en les causes de la seva exclusió. Si la literatura és un agent determinant en la construcció dels imaginaris —la construcció social dels gèneres, la configuració d'un «nosaltres» enfront de «els altres», o el traçat de models sentimentals i amorosos—, l'educació literària ha d'incorporar habilitats de lectura, interpretació i reapropiació dels textos que desenvolupin una mirada distanciada i que afavoreixin la reflexió crítica sobre la construcció discursiva del món. Això permetrà reconèixer i descartar actituds inconscientment sexistes, etnocèntriques i racistes.

Amb aquesta finalitat, la selecció de les obres objecte de lectura compartida i acompanyada, com també els fragments que s'hi associïn, han d'incorporar mostres representatives d'un patrimoni autènticament universal, amb presència de dones escriptores i obres no occidentals. El fil conductor d'algun d'aquests itineraris podria posar el focus precisament en aquests aspectes. La presentació d'un corpus de textos organitzats sobre el doble eix temàtic i de gènere pretén afavorir aquestes intencions.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CCL4, CPSAA3.1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Llegir, interpretar i valorar clàssics de la literatura universal atenent tant les relacions internes dels elements constitutius del gènere i les seves funcions en les obres com a les relacions externes de les obres amb el seu context de producció i la seva inscripció en la tradició cultural, per eixamplar les possibilitats de gaudi de la literatura i per estimular la creativitat literària i artística.

CA 1.1 Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària, utilitzant un metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

- Comprendre i interpretar textos clàssics de la literatura universal a partir de l'anàlisi dels elements propis del gènere literari, del context de producció i de la tradició literària.
- Relacionar els textos llegits amb el seu context de producció i amb la tradició literària i cultural.

CA 1.2 Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

- Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària, en diferents suports i amb l'ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura de textos significatius de la literatura universal.

CE 2 Llegir de manera autònoma clàssics de la literatura universal com a font de plaer i coneixement i compartir experiències de lectura, per construir la pròpia identitat lectora i per gaudir de la dimensió social de la lectura.

CA 2.1 Elaborar una interpretació personal a partir de la lectura autònoma d'obres rellevants de la literatura universal, atenent aspectes temàtics, de gènere i subgènere, elements de l'estructura i l'estil i valors ètics i estètics de les obres i establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

- Analitzar els temes, elements propis del gènere i subgènere literari, estructura i estil dels textos seleccionats de manera autònoma.

CA 2.2 Accedir de diverses formes a la cultura literària en el marc d'un itinerari lector personal que enriqueixi, de manera conscient i sistemàtica, la pròpia identitat lectora i compartir les pròpies experiències de lectura amb l'ajuda d'un metallenguatge específic.

- Compartir les experiències personals de lectura.

CE 3 Establir vincles entre obres de diferents èpoques, gèneres i llenguatges artístics, reconeixent semblances i diferències en funció dels seus respectius contextos de producció i de la interrelació entre literatura i societat, per constatar l'existència d'universals temàtics i vessants formals recurrents al llarg de la història de la cultura.

CA 3.1 Comparar textos o fragments literaris entre si i amb altres manifestacions artístiques argumentant oralment o per escrit els elements de semblança i contrast, tant pel que fa a aspectes temàtics i de contingut, com a formals i expressius, atenent també els seus valors ètics i estètics.

- Relacionar textos de diferents èpoques, gèneres i llenguatges artístics per veure semblances i diferències.
- Identificar temes universals i aspectes formals recurrents de textos de diferents èpoques, gèneres i llenguatges artístics.

CA 3.2 Desenvolupar projectes d'investigació que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal i que mostrin una implicació i resposta personal, al voltant d'una qüestió que estableixi vincles argumentats entre els clàssics de la literatura universal objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques d'ahir i d'avui, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics.

- Comparar textos llegits de manera guiada amb altres textos o manifestacions artístiques a partir de l'anàlisi dels temes, tòpics, estructures, llenguatges, recursos expressius.

CE 4 Consolidar un marc de referències compartides a partir del coneixement dels trets dels principals moviments estètics i algunes de les obres literàries més rellevants del patrimoni

universal, per conformar un mapa cultural en el qual inscriure les experiències literàries i culturals personals.

CA 4.1 Elaborar de manera individual o col·lectiva una exposició multimodal que situï els textos llegits en el seu horitzó històric i cultural i que ofereixi una panoràmica de conjunt sobre moviments artístics i obres rellevants de la literatura universal.

- Conèixer i ubicar en el moment històric en què es desenvolupen els principals moviments estètics i les obres més rellevants de la literatura universal.

CE 5 Participar en la construcció d'un cànon literari universal que integri la perspectiva d'experiència de les dones a través de la lectura d'obres d'escriptores i que superi els marcs de la cultura occidental, per desenvolupar el pensament crític respecte a la construcció discursiva del món i els seus imaginaris.

CA 5.1 Realitzar un projecte d'investigació sobre autores de rellevància, obres literàries de contextos no occidentals o sobre qüestions temàtiques o formals que aportin una mirada diversa i crítica sobre la construcció d'imaginari que proposa la tradició literària.

- Llegir i comentar obres d'autores rellevants de la literatura universal; així com obres que no formin part de la cultura occidental.

CA 5.2 Elaborar comentaris crítics de textos, orals o escrits i participar en debats o taules rodones sobre les lectures on s'incorpori la perspectiva de gènere i es qüestionï la mirada etnocèntrica pròpia del cànon occidental, així com a qualsevol altre discurs predominant en la nostra societat que suposi opressió sobre qualsevol minoria.

- Comentar textos, orals i escrits, en els quals s'incorpori la perspectiva de gènere o cap a una altra manifestació que suposi una opressió cap a qualsevol minoria.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LECTURA GUIADA**Temes i formes de la literatura universal****El jo literari**

- El gènere líric a la Bíblia: *El càntic dels càntics* i *el Llibre de les lamentacions*.
- La lírica clàssica. La lírica grega: Safo, Teognis i Anacreont. La lírica romana: Catul, Virgili i Ovidi. La poesia filosòfica de Píndar i d'Horaci.
- La lírica medieval: la poesia provençal. La cançó de la dona: *jarchas*, *cantigas* i *villancicos*.
- La lírica renaixentista: *el dolce stil nuovo* i el petrarquisme.
- La lírica romàntica: *Sturm und Drang*. Friedrich von Schiller i Goethe. La poesia romàntica anglesa: Wordsworth, Coleridge; els poetes satànics: Lord Byron, Percy Bysshe Shelley i John Keats. La poesia romàntica alemanya: Friedrich Hölderlin i Novalis.
- La poesia a finals del segle XIX. El simbolisme: Charles Baudelaire, Stéphane Mallarmé, Paul Verlaine, Arthur Rimbaud, Rainer Maria Rilke i Constantin Cavafis.
- La poesia nord-americana: Walt Whitman i Emily Dickinson.
- La poesia del segle XX: Paul Valéry, Rainer Maria Rilke, William Butler Yeats, Constantin Cavafis i Fernando Pessoa. Les avantguardes. La poesia de la segona meitat del segle XX: Paul Celan, Cesare Pavese, Jacques Prévert i Sylvia Plath.

Literatura testimonial i biogràfica: diaris, cartes, memòries, autobiografies, autoficció, etc

- La novel·la europea del segle XVIII. La novel·la epistolar del segle XVIII: *Els sofriments del jove Werther*, de Goethe; Rousseau i *Júlia o la nova Eloïsa*; Choderlos de Laclos i *Les amistats perilloses*. L'autobiografia fictícia de Daniel Defoe a *Robinson Crusoe* i l'autobiografia paròdica de Laurence Sterne a *Tristram Shandy*.

- Metaficció a la narrativa del segle xx: Truman Capote i Italo Calvino, Vladimir Nabokov.
Narrativa existencial: personatges en crisi
- La novel·la existencialista francesa: Jean Paul Sartre, Simone de Beauvoir i Albert Camus.
- La renovació de la novel·la, personatges en crisi: <i>Ulisses</i> , de Joyce; <i>A la recerca del temps perdut</i> , de Marcel Proust; <i>La metamorfosi</i> , de Frank Kafka; <i>Les ones</i> , de Virgínia Woolf, i <i>La muntanya màgica</i> , de Thomas Mann.
- La narrativa després de 1945, el realisme brut nord-americà: Bukowski, J.D. Salinger i Raymond Carver.
Dialogar amb els altres
Enfront de la llei o del destí: la tragèdia
- La tragèdia grega: Esquil, Sòfocles i Eurípides.
- El segle XVII, el segle del teatre. El teatre isabelí. William Shakespeare. El teatre francès: Pierre Corneille, Jean Racine i Molière.
Enfront de les convencions socials: el drama
- William Shakespeare: drames històrics.
- La transgressió del drama romàntic. Víctor Hugo. Goethe i Friedrich Schiller.
- El teatre a finals del segle XIX: Henrik Ibsen, Anton Chéjov, George Bernard Shaw i Oscar Wilde.
- El teatre del segle XX: el teatre èpic de Bertolt Brecht. El teatre crític nord-americà: Tennessee Williams i Arthur Miller.
Humor crític, humor complaent: la comèdia
- La comèdia a Grècia i Roma: Aristòfanes i Plaute.
- La <i>commedia dell'arte</i> .
- Les comèdies del segle XVII: Shakespeare i Molière.
- El teatre de l'absurd: Samuel Beckett i Eugène Ionesco.
Imaginar el món, observar el món, actuar el món
Mons imaginaris: mites i narrativa. Mitologies. Herois i heroïnes. Viatges imaginaris. Espais i criatures fantàstiques. Utopies, distopies, ciència-ficció
- Les literatures de les primeres civilitzacions: Egipte, Mesopotàmia, Índia i Xina. <i>Poema de Gilgamesh</i> i <i>Panxatantra</i> .
- Els mites clàssics i la literatura èpica a Grècia i Roma: <i>La Ilíada</i> i <i>L'Odissea</i> d'Homer. <i>Les Metamorfosis</i> d'Ovidi.
- L'èpica medieval: <i>Beowulf</i> , <i>Cançó de Rotllan</i> i el <i>Cant dels Nibelungs</i> . La matèria de Bretanya.
- Els viatges imaginaris des de la Il·lustració al segle XX: <i>Càndid</i> de Voltaire; <i>Els viatges de Gulliver</i> de J. Swift i <i>Joseph Andrews</i> de Henry Fielding. Robert Louis Stevenson, Joseph Conrad, Rudyard Kipling.
- Utopies, distopia i ciència ficció en el segle XX i la seva influència en el cinema: J. Verne, H.G. Wells, Ray Bradbury i George Orwell. Anthony Burgess.
Mons observats: conte i novel·la. Bildungsroman o novel·la de formació. Espais privats, espais públics: afectes íntims i llaços socials. Desigualtats, discriminació, violències. Guerra i revolució. Migracions i identitats culturals. Colonialisme i emancipació.
- Els contes medievals: <i>Calila e Dimna</i> , <i>Sendebâr</i> , el <i>Decameró</i> , de G. Boccaccio, i <i>Els contes de Canterbury</i> , de Geoffrey Chaucer.
- La novel·la de formació: <i>Les aventures de Wilhelm Meister</i> , de Goethe; <i>Enric d'Ofterdingen</i> , de Novalis, i <i>Hiperió</i> , de Friedrich Hölderlin. <i>Retrat de l'artista adolescent</i> , de James Joyce.
- Espais privats i públics: afectes íntims i llaços socials: la novel·la realista i naturalista del segle XIX. Stendhal, Balzac, Flaubert, Zola, Charles Dickens. Fiódor Dostoievski, Leon Tolstoi.

El conte en el segle XIX: Nikolái Gógol i Guy de Maupassant. Henry James i Joseph Conrad. El transcendentalisme nord-americà. La generació perduda.
- Desigualtats, discriminació, violència. Guerra i revolució. <i>Guerra i pau</i> , de Tolstoi, la novel·la i la II Guerra Mundial: Boris Pasternak, Irène Némirovski, Primo Levi i Günter Grass.
- Migracions i identitats culturals: <i>El món d'ahir</i> , d'Stefan Zweig i <i>Parla, memòria</i> , de Vladimir Nabokov. <i>Estambul</i> , d'Orhan Pamuk.
- Colonialisme i emancipació: <i>El cor de les tenebres</i> , de Joseph Conrad; <i>Kim</i> , de Rudyard Kipling, i <i>Els dies de Birmània</i> de George Orwell.
Mons d'evasió: relat breu i novel·la de gènere. La literatura d'aventures i la novel·la policíaca. Literatura de terror
- La novel·la històrica romàntica i d'aventures: Sir Walter Scott, Victor Hugo, Alexandre Dumas.
- La novel·la sentimental, la novel·la de terror i la novel·la gòtica: <i>Orgull i prejudici</i> , de Jane Austen. <i>Frankenstein</i> , de Mary Shelley. Altres tradicions: <i>L'estrany cas del Dr. Jekyll i Mr. Hyde</i> , de R.L. Stevenson, i <i>El retrat de Dorian Grey</i> , d'Oscar Wilde.
- El relat fantàstic: els germans Grimm. E.T.A. Hoffmann, Edgar Allan Poe.
- La novel·la d'aventures de finals de segle: R.L. Stevenson, Emilio Salgari, Jules Verne i Rudyard Kipling.
- La novel·la policíaca: Agatha Christie i Arthur Conan Doyle. la novel·la policíaca nord-americana: Dashiell Hammett i Raymond Chandler.
L'art com a compromís: L'assaig. La literatura d'idees
- La prosa de les idees: <i>Essais</i> , de Michel Montaigne. L'assaig en el segle XVIII: Montesquieu, Voltaire i Rousseau.
L'ésser humà, els animals, la natura: admiració, esglaiament, denúncia, poesia, narrativa i assaig
- La creació del món: la Bíblia i <i>El Poema de Gilgamesh</i> .
- La natura a Grècia i Roma: Els idil·lis, de Teòcrit, les Èglogues, de Virgili.
- El <i>locus amoenus</i> en el Renaixement: <i>L'Arcàdia</i> , de Jacopo Sannazaro.
- La natura a la Il·lustració: <i>Emili</i> , de Rousseau, i el sotmetiment de la natura a <i>Robinson Crusoe</i> , de Daniel Defoe.
- El panteisme romàntic: William Blake, William Wordsworth, Friedrich Hölderlin i Samuel Taylor Coleridge. <i>Oda a un rossinyol</i> , de Keats.
- <i>Moby Dick</i> , de Herman Melville, o la impossibilitat de dominar la natura. L'Amèrica rural de Mark Twain.
- L'exaltació de la natura a Walt Whitman i a Rainer Maria Rilke.
- Els animals: <i>Rebel·lió a la granja</i> , de George Orwell. L'amor als animals: <i>La meua família i altres animals</i> , de Gerald Durrell. L'animalització de l'ésser humà com a recurs en el teatre de l'absurd: <i>Esperant a Godot</i> , de Samuel Beckett, i <i>Rinoceront</i> , d'Eugène Ionesco.
Estratègies d'anàlisi, interpretació, recreació i valoració crítica per a la lectura autònoma
- Construcció compartida de la interpretació de les obres a través de discussions o converses literàries.
- Anàlisi dels elements constitutius del gènere literari i la seva relació amb el sentit de l'obra, així com l'evolució històrica dels temes i les formes d'expressió. Efectes en la recepció dels seus recursos expressius.
- Utilització de la informació social, històrica, cultural i artística necessària per interpretar les obres i comprendre el seu lloc en la tradició literària, analitzant les idees expressades en relació amb el seu context històric, artístic i cultural.
- Establiment de vincles intertextuals entre obres i altres manifestacions artístiques en funció de temes, tòpics, estructures i llenguatges. Elements de continuïtat i ruptura.

- Indagació entorn del funcionament de la literatura com a artefacte ideològic determinant en la construcció dels imaginaris socials, posant l'accent principalment en la perspectiva de gènere.
- Expressió argumentada de la interpretació dels textos, integrant els diferents aspectes analitzats i atenent els seus valors culturals, ètics i estètics.
- Lectura expressiva, dramatització i recitació dels textos atesos els processos de comprensió i d'oralitat implicats.
- Creació de textos d'intenció literària a partir de les obres llegides, respectant les convencions formals dels diferents gèneres.

B. LECTURA AUTÒNOMA D'OBRES RELLEVANTS DEL PATRIMONI UNIVERSAL DESENVOLUPANT LES ESTRATÈGIES SEGÜENTS

- Selecció de les obres de manera autònoma i amb l'ajuda de recomanacions especialitzades.
- Participació en converses literàries i en intercanvis de recomanacions lectores en contextos presencial i digital.
- Utilització autònoma i freqüent de biblioteques. Accés a altres experiències culturals.
- Expressió argumentada dels gustos lectors personals. Diversificació del corpus llegit.
- Expressió de l'experiència lectora utilitzant un metallenguatge específic i atenent aspectes temàtics, gènere i subgènere, elements de l'estructura i l'estil i valors ètics i estètics de les obres.
- Mobilització de l'experiència personal, lectora i cultural per establir vincles entre l'obra llegida i aspectes de l'actualitat i altres manifestacions literàries o artístiques.
- Recomanació de les lectures en suports variats atenent aspectes temàtics, formals i intertextuals.

Llatí

Les humanitats i el plantejament de l'educació humanista en la civilització europea van intrínsecament lligades a la tradició i a l'herència cultural de l'Antiguitat clàssica. L'educació humanista situa les persones i la seva dignitat com a valors fonamentals, guiant-les en l'adquisició de les competències que necessiten per participar de manera efectiva en els processos democràtics, en el diàleg intercultural i en la societat en general. A través de l'aprenentatge d'aspectes relacionats amb la llengua, la cultura i la civilització romanes, la matèria de Llatí permet una reflexió profunda sobre el present i sobre el paper que l'humanisme pot i ha d'exercir davant els reptes i desafiaments del segle XXI. Aquesta matèria conté, a més, un valor instrumental per a l'aprenentatge de llengües, literatura, religió, història, filosofia, dret, política o ciència, perquè proporciona un substrat cultural que permet comprendre el món, els esdeveniments i els sentiments i contribueix a l'educació cívica i cultural dels alumnes.

Llatí té com a principal objectiu el desenvolupament d'una consciència crítica i humanista des de la qual poder comprendre i analitzar les aportacions de la civilització llatina a la identitat europea, a través de la lectura i la comprensió de fonts primàries i de l'adquisició de tècniques de traducció que permetin als alumnes utilitzar aquestes fonts d'accés a l'Antiguitat romana com a instrument privilegiat per conèixer, comprendre i interpretar els seus aspectes principals. Per això, la matèria es vertebrava entorn de tres eixos: el text, la seva comprensió i la seva traducció; l'aproximació crítica al món romà; i l'estudi del patrimoni i el llegat de la civilització llatina.

La traducció es troba en el centre dels processos d'ensenyament i aprenentatge de les llengües i cultures clàssiques. Per entendre críticament la civilització llatina, els alumnes de Llatí localitzen, identifiquen, contextualitzen i comprenen els elements essencials d'un text, progressant en els coneixements de la fonètica, el lèxic, la morfologia i la sintaxi llatines sota el guiatge del docent. A més d'aquests sabers de caràcter lingüístic, la traducció és un procés clau que permet activar sabers de caràcter no lingüístic. El text —original, adaptat, en edició bilingüe o traduït, en funció de la situació— és el punt de partida des del qual els alumnes mobilitzen tots els sabers per, a partir de la contextualització, fer la lectura comprensiva, directa i eficaç i la interpretació raonada del contingut. Les tècniques i estratègies implicades en el procés de traducció contribueixen a desenvolupar la capacitat de negociació per resoldre problemes, com també la constància i l'interès per revisar el propi treball. Permet, a més, que els alumnes entrin en contacte amb les possibilitats que aquesta tasca ofereix per al seu futur personal i professional en un món globalitzat i digital, a través del coneixement i ús de diferents recursos, tècniques i eines.

Així mateix, la matèria de Llatí parteix dels textos per afavorir l'aproximació crítica a les aportacions més importants del món romà en la seva qualitat de sistema integrador de diferents corrents de pensament i actituds ètiques i estètiques que conformen l'àmbit europeu. Aquesta aproximació resulta especialment rellevant per adquirir un judici crític i estètic en les condicions canviants d'un present en constant evolució. Aquesta matèria prepara els alumnes per comprendre críticament idees relatives a la pròpia identitat, a la vida pública i a la privada, a la relació de l'individu amb el poder i a fets socials, polítics i històrics, per mitjà de la comparació entre les maneres de vida de l'antiga Roma i les actuals, tot contribuint així a desenvolupar la competència ciutadana dels alumnes.

L'estudi del patrimoni cultural, arqueològic i artístic romà, material i immaterial, mereix atenció específica i permet observar i reconèixer en la nostra vida quotidiana l'herència directa de la civilització llatina. L'aproximació als processos que afavoreixen la sostenibilitat d'aquest llegat —reservació, conservació i restauració— suposa, també, una oportunitat perquè els alumnes coneguin les possibilitats professionals en l'àmbit dels museus, les biblioteques o la gestió cultural i la conservació del patrimoni.

Les competències específiques de la matèria de Llatí han estat dissenyades a partir dels descriptors operatius de les competències clau en aquesta etapa, especialment de la competència plurilingüe, la competència en comunicació lingüística i la competència ciutadana, ja esmentada. La competència plurilingüe, que té com a referent la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, situa el llatí i el grec clàssic com a eines per aprendre i comprendre llengües, en general. L'enfocament plurilingüe de la matèria de Llatí en el batxillerat implica una reflexió profunda sobre el funcionament no tan sols de la pròpia llengua llatina, el seu lèxic, els seus formants i les normes d'evolució fonètica, sinó també de les llengües d'ensenyament i d'aquelles que conformen el repertori lingüístic individual dels alumnes, tot estimulant la reflexió metalingüística i interlingüística i contribuint al reforç de les competències comunicatives, a l'estima de la diversitat lingüística i la relació entre les llengües des d'una perspectiva inclusiva, democràtica i lliure de prejudicis.

Aquestes competències específiques ofereixen, per tant, l'oportunitat d'establir un diàleg profund entre present i passat des d'una perspectiva crítica i humanista: d'una banda, situant el text, la seva traducció i la seva comprensió com a elements fonamentals en l'aprenentatge de les llengües clàssiques i com a porta d'accés a la seva cultura i civilització, tot activant simultàniament els sabers de caràcter lingüístic i no lingüístic; i d'altra banda, desenvolupant eines que afavoreixin la reflexió crítica, personal i col·lectiva entorn dels textos i al llegat material i immaterial de la civilització llatina i l'aportació fonamental que va fer a la cultura, la societat, la política i la identitat europees.

Els criteris d'avaluació de la matèria permeten avaluar el grau d'adquisició de les competències específiques per part dels alumnes, per la qual cosa s'hi presenten vinculats. D'acord amb la formulació competencial, es plantegen amb l'enunciat del procés o capacitat que els alumnes han d'adquirir i el context o manera d'aplicació i ús. L'anivellament dels criteris d'avaluació s'ha desenvolupat tenint en compte l'adquisició de les competències de forma progressiva durant els dos cursos. En aquest sentit, els processos d'autoavaluació i coavaluació preveuen l'ús d'eines de reflexió sobre el propi aprenentatge com l'entorn personal d'aprenentatge, el portafolis lingüístic, el diari de lectura o el treball de recerca.

Els sabers bàsics es distribueixen en els dos cursos, permeten la gradació i la seqüenciació flexible segons els diferents contextos d'aprenentatge i estan organitzats en cinc blocs. El primer, «El text: comprensió i traducció», se centra en l'aprenentatge de la llengua llatina com a eina per accedir a fragments i textos de diversa índole a través de la lectura directa i la traducció i comprèn, al seu torn, dos subblocs: «Unitats lingüístiques de la llengua llatina» i «La traducció: tècniques, processos i eines». El segon bloc, «Plurilingüisme», posa l'accent en les nocions d'evolució fonètica i en com l'aprenentatge de la llengua llatina, en concret la identificació i reconeixement dels formants llatins, amplia el repertori lèxic dels alumnes perquè adequin de manera més precisa els termes a les diferents situacions comunicatives. El tercer bloc, «Educació literària», integra tots els sabers implicats en la comprensió i la interpretació de textos literaris llatins, amb la contribució, mitjançant un enfocament intertextual, a la identificació i descripció d'universals formals i temàtics inspirats en models literaris clàssics. El quart bloc, «L'antiga Roma», comprèn els coneixements i estratègies necessàries per al desenvolupament d'un esperit crític i humanista, amb el foment de la reflexió sobre les semblances i diferències entre passat i present. El cinquè i últim bloc, «Llegat i patrimoni», recull els coneixements, destreses i actituds que permeten l'aproximació a l'herència material i immaterial de la civilització llatina reconeixent i apreciand el seu valor com a font d'inspiració, com a tècnica i com a testimoni de la història.

D'acord amb el caràcter competencial d'aquest currículum, es recomana la creació de tasques interdisciplinàries, contextualitzades, significatives i rellevants, en què es consideri els alumnes com a agents socials progressivament autònoms i gradualment responsables del seu procés d'aprenentatge, tenint en compte els seus repertoris i interessos, com també les seves circumstàncies específiques, la qual cosa permet combinar diferents metodologies. L'ensenyament de la llengua, la cultura i la civilització llatines ofereix oportunitats significatives de treball interdisciplinari que permeten combinar i activar els sabers bàsics de diferents matèries, contribuint

d'aquesta manera al fet que l'alumne percebi la importància de conèixer el llegat clàssic per tal d'enriquir el seu judici crític i estètic, la percepció de si mateix i del món que l'envolta. La coincidència de l'estudi del llatí amb el de la llengua, la cultura i la civilització gregues aconsella un tractament coordinat de totes dues matèries.

Competències específiques

CE 1 Traduir i comprendre textos llatins de dificultat creixent i justificar-ne la traducció, amb la identificació i l'anàlisi dels aspectes bàsics de la llengua llatina i les seves unitats lingüístiques i amb la reflexió d'aquestes mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual dels alumnes, per fer la lectura comprensiva, directa i eficaç i la interpretació raonada del contingut.

La traducció constitueix el nucli del procés d'aprenentatge de les llengües clàssiques. A aquest efecte, es proposa la progressió en l'aprenentatge per conduir els alumnes cap al coneixement essencial de la morfologia, la sintaxi i el lèxic de la llengua llatina. A partir dels coneixements adquirits, els alumnes tradueixen, de manera progressivament autònoma, textos de dificultat adequada i gradual des del llatí a les llengües d'ensenyament amb atenció a la correcció ortogràfica i estilística. La traducció afavoreix la reflexió sobre la llengua, el maneig de termes metalingüístics i l'ampliació del repertori lèxic dels alumnes. Complementari a la traducció com a mitjà de reflexió sobre la llengua és el procés de traducció inversa o retroversió. Dos són els enfocaments proposats per al desenvolupament d'aquesta competència específica. En primer lloc, la traducció com a procés que contribueix a activar els sabers bàsics de caràcter lingüístic com a eina i no com a objectiu, a partir del reforç de les estratègies d'anàlisi i identificació d'unitats lingüístiques de la llengua llatina, complementant-les amb la comparació amb llengües conegudes quan aquesta sigui possible. En segon lloc, la traducció com a mètode contribueix al desenvolupament de la constància, la capacitat de reflexió i l'interès pel propi treball i la seva revisió, apreciament el seu valor per a la transmissió de coneixements entre diferents cultures i èpoques.

Cal, a més, que els alumnes aprenguin a desenvolupar habilitats de justificació i argumentació de la traducció elaborada, atenent tant als mecanismes i estructures lingüístics de les llengües d'origen i destinació com a referències intratextuals i intertextuals que resultin essencials per conèixer el context i el sentit del text. La mediació docent resulta aquí imprescindible, com també una guia per a l'ús de recursos i fonts bibliogràfiques d'utilitat. Tot això amb la finalitat última de promoure l'exercici de reflexió sobre la llengua que es troba en la base de l'art i la tècnica de la traducció.

Així mateix, amb la pràctica progressiva de la lectura directa, necessària i inherent als processos de traducció, els alumnes desenvolupen estratègies d'assimilació i adquisició, tant de les estructures gramaticals com del vocabulari llatí de freqüència i aconsegueixen millorar la comprensió dels textos llatins, base de la nostra civilització.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP2, STEM1, STEM2.

CE 2 Distingir els formants llatins i explicar els canvis que hagin esdevingut al llarg del temps, comparant-los amb els de les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual dels alumnes, per deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

L'ensenyament de la llengua llatina des d'un enfocament plurilingüe permet als alumnes activar el seu repertori lingüístic individual, relacionant les llengües que el componen i identificant-hi arrels, prefixos i sufixos llatins i reflexionant sobre els possibles canvis fonètics, morfològics o semàntics que s'hagin produït al llarg del temps. L'enfocament plurilingüe i comunicatiu afavoreix el desenvolupament de les destreses necessàries per millorar l'aprenentatge de llengües noves i permet tenir en compte els diferents nivells de coneixements lingüístics dels alumnes, com també els diferents repertoris lèxics individuals. Així mateix, afavoreix l'aprenentatge interconnectat de les llengües, a partir del reconeixement del caràcter del llatí com a llengua d'origen de diferents llengües modernes amb l'objectiu de valorar la varietat de perfils lingüístics i amb la contribució a la identificació, valoració i respecte de la diversitat lingüística, dialectal i cultural per construir una cultura compartida.

L'estudi de l'evolució de la llengua llatina, tant des de formes de llatí culte com de llatí vulgar, ajuda a millorar la comprensió lectora i l'expressió oral i escrita, com també a consolidar i a ampliar el repertori lèxic dels alumnes en les llengües que el conformen, romàniques i no romàniques, oferint la possibilitat d'identificar i definir el significat etimològic d'un terme i d'inferir significats de termes nous o especialitzats.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP2, CP3, STEM1, CPSAA5.

CE 3 Llegir, interpretar i comentar textos llatins de diferents gèneres i èpoques, amb l'assumpció del procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar-ne la genealogia i l'aportació a la literatura europea.

La lectura, la interpretació i el comentari de textos llatins que pertanyen a diferents gèneres i èpoques constitueix un dels pilars de la matèria de Llatí en l'etapa de batxillerat i és imprescindible perquè els alumnes prenguin consciència de la importància de l'ús de les fonts primàries en l'obtenció d'informació. La comprensió i interpretació d'aquests textos necessita d'un context històric, cívic, polític, social, lingüístic i cultural que ha de ser producte de l'aprenentatge. El treball amb textos en edició bilingüe, complets o a través de fragments seleccionats, permet posar esment a conceptes i termes bàsics en llatí que impliquen un coneixement lèxic i cultural, amb la finalitat de contribuir a la lectura crítica i de determinar els factors que en determinen el valor com a clàssics. A més, el treball amb textos bilingües afavoreix la integració de sabers de caràcter lingüístic i no lingüístic, oferint la possibilitat de comparar diferents traduccions i diferents enfocaments interpretatius i discutir sobre les seves respectives fortaleses i febleses.

La lectura de textos llatins suposa generalment accedir a textos que no estan relacionats amb l'experiència dels alumnes, d'aquí ve que sigui necessària l'adquisició d'eines d'interpretació que afavoreixin l'autonomia progressiva en relació amb la pròpia lectura i a l'emissió de judicis crítics de valor. La interpretació de textos llatins comporta la comprensió i el reconeixement del caràcter fundacional de la civilització occidental, assumint l'aproximació als textos com un procés dinàmic que té en compte des del coneixement sobre el context i el tema fins al desenvolupament d'estratègies d'anàlisi, reflexió i creació per donar sentit a la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica. El coneixement de les creacions literàries i artístiques i dels fets històrics i llegendaris de l'Antiguitat clàssica, com també la creació de textos amb intencionalitat estètica prenent aquests com a font d'inspiració, a través de diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics, audiovisuals o digitals, contribueix a fer més intel·ligibles les obres, amb la identificació i valoració de la seva pervivència en el nostre patrimoni cultural i els seus processos d'adaptació a les diferents cultures i moviments literaris, culturals i artístics que han pres les seves referències de models antics. La mediació docent en l'establiment de la genealogia dels textos a través de l'enfocament intertextual permet constatar la presència d'universals formals i temàtics al llarg de les èpoques, alhora que afavoreix la creació autònoma d'itineraris lectors que augmentin progressivament la complexitat, qualitat i diversitat al llarg de la vida.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL4, CCEC1, CCEC2.

CE 4 Analitzar les característiques de la civilització llatina en l'àmbit personal, religiós, social i polític, amb l'adquisició de coneixements sobre el món romà i amb la comparació crítica del present i del passat, per valorar les aportacions del món clàssic llatí al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

L'anàlisi de les característiques de la civilització llatina i la seva aportació a la identitat europea suposa rebre informació expressada a través de fonts llatines i contrastar-la, activant les estratègies adequades per reflexionar sobre el llegat d'aquestes característiques i la seva presència en la nostra societat. Aquesta competència específica es vertebrada entorn de tres àmbits: el personal, que inclou aspectes com ara els vincles familiars i les característiques de les diferents etapes de la vida de les persones en el món antic o el respecte als majors; el religiós, que comprèn, entre altres, el concepte antic del sagrat i la relació de l'individu amb les divinitats i els ritus; i el social i polític, que atén tant la relació de l'individu amb la ciutat i les institucions com les diferents formes d'organització en funció de les diferents formes de govern.

L'anàlisi crítica de la relació entre passat i present requereix de la investigació i de la recerca guiada d'informació, en grup o de manera individual, en fonts tant analògiques com digitals, amb l'objectiu de reflexionar, des d'una perspectiva humanista, tant sobre les constants com sobre les variables culturals al llarg del temps. Els processos d'anàlisi crítica requereixen contextos de reflexió i comunicació dialògics, respectuosos amb l'herència de l'Antiguitat clàssica i amb les diferències culturals que hi tenen l'origen i orientats a la consolidació d'una ciutadania democràtica i compromesa amb el món que l'envolta, per la qual cosa suposa una oportunitat excel·lent per posar en marxa tècniques i estratègies de debat i d'exposició oral a l'aula.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CP3, CD1, CPSAA3.1, CC1.

CE 5 Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, a partir de l'interès per la seva sostenibilitat i el reconeixement com a producte de la creació humana i com a testimoni de la història, per explicar el llegat material i immaterial llatí com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

El patrimoni cultural, tal com assenyala la UNESCO, és alhora un producte i un procés que subministra a les societats un cabal de recursos que s'hereten del passat, es creen en el present i es transmeten a les generacions futures. És, a més, com succeeix amb la mitologia clàssica, font d'inspiració per a la creativitat i la innovació i genera productes culturals contemporanis i futurs, per la qual cosa conèixer-lo i identificar-lo afavoreix la seva comprensió i la de la seva evolució i la seva relació al llarg del temps.

El llegat de la civilització llatina, tant material com immaterial (restes arqueològiques, transmissió textual, organització i planificació de ciutats, mites i llegendes, usos socials, rituals, etc.), constitueix una herència excepcional la sostenibilitat de la qual implica trobar l'equilibri just entre treure profit del patrimoni cultural en el present i preservar-ne la riquesa per a les generacions futures. En aquest sentit, la preservació del patrimoni cultural llatí requereix el compromís d'una ciutadania interessada a conservar el seu valor com a memòria col·lectiva del passat i a revisar i actualitzar les seves funcions socials i culturals, per tenir la capacitat de relacionar-lo amb els problemes actuals i mantenir-ne el sentit, el significat i el funcionament en el futur. La recerca sobre la pervivència de l'herència del món romà, com també dels processos de preservació, conservació i restauració, implica l'ús de recursos, tant analògics com digitals, per accedir a espais de documentació com poden ser biblioteques, museus o excavacions.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CD2, CC1, CC4, CE1, CCEC1, CCEC2.

Llatí I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Traduir i comprendre textos llatins de dificultat creixent i justificar-ne la traducció, amb la identificació i l'anàlisi dels aspectes bàsics de la llengua llatina i les seves unitats lingüístiques i amb la reflexió d'aquestes mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual dels alumnes, fer la lectura comprensiva, directa i eficaç i la interpretació raonada del contingut.

CA 1.1 Realitzar traduccions directes o inverses de textos o fragments adaptats o originals, de dificultat adequada i progressiva, amb correcció ortogràfica i expressiva, identificant i analitzant unitats lingüístiques regulars de la llengua i apreciant variants i coincidències amb altres llengües conegudes.

- Realitzar traduccions de textos llatins, de dificultat adequada i progressiva, a les llengües de l'ensenyament i/o elaborar textos en llatí, o bé traduïts o bé creant-los *ex novo*.

- Realitzar traduccions amb correcció ortogràfica i expressiva.
- Identificar i analitzar les unitats lingüístiques regulars de la llengua.
- Appreciar les variants i les coincidències amb altres llengües conegudes.
CA 1.2 Seleccionar el significat apropiat de paraules polisèmiques i justificar la decisió, tenint en compte la informació cotextual o contextual i utilitzant eines de suport al procés de traducció en diferents suports, com ara llistats de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques i llibres d'estil.
- Seleccionar el significat apropiat de les paraules polisèmiques i justificar-ne l'ús.
- Tenir en compte la informació cotextual o contextual per a la traducció.
- Utilitzar diverses eines de suport: llistats de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques, llibres d'estil o altres.
CA 1.3 Revisar i esmenar les pròpies traduccions i les dels companys i les companyes, fer propostes de millora i argumentar els canvis amb terminologia especialitzada a partir de la reflexió lingüística.
- Reflexionar sobre les pròpies traduccions i les dels companys per realitzar-ne propostes de millora.
- Esmenar les traduccions argumentant els canvis amb terminologia especialitzada.
CA 1.4 Realitzar la lectura directa de textos llatins de dificultat adequada identificant les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina, comparant-les amb les de les llengües del repertori lingüístic propi i assimilant els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de llatí.
- Llegir i comprendre textos llatins de dificultat adequada.
- Identificar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina.
- Analitzar els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina.
- Comparar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina amb les del repertori lingüístic propi.
CA 1.5 Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua llatina, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar-les i consolidar l'aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent-los explícits i compartint-los.
- Registrar els progressos i les dificultats d'aprenentatge de la llengua llatina, inspirant-se en les activitats proposades en el PEL o a través d'un diari d'aprenentatge.

CE 2 Distingir els formants llatins i explicar els canvis que hagin esdevingut al llarg del temps, comparant-los amb els de les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual dels alumnes, per deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

CA 2.1 Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú i inferir el significat de termes de nova aparició o procedents de lèxic especialitzat aplicant, de manera guiada, estratègies de reconeixement de formants llatins atesos els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagin tingut lloc

- Deduir el significat etimològic d'una paraula d'ús comú, analitzant el seu origen llatí i els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagi experimentat.
- Inferir el significat de paraules noves o procedents d'un lèxic especialitzat reconeixent arrels, prefixos o sufixos llatins.
- Aplicar de manera guiada les estratègies de reconeixement dels formants llatins que han sofert canvis.

CA 2.2 Explicar canvis fonètics, morfològics o semàntics de complexitat creixent que s'han produït tant des del llatí culte com des del llatí vulgar fins a les llengües d'ensenyament, servint-se quan sigui possible de la comparació amb altres llengües del repertori propi.

- Explicar els canvis fonètics, morfològics o semàntics que s'han produït des del llatí, tant culte com vulgar, fins a les llengües de l'ensenyament.
- Analitzar i comparar quan sigui possible els canvis lingüístics en altres llengües que l'alumne conegui.

CA 2.3 Explicar, de manera guiada, la relació del llatí amb les llengües modernes, analitzant els elements lingüístics comuns d'origen grec i utilitzant de forma guiada estratègies i coneixements de les llengües i llenguatges que conformen el repertori dels alumnes.

- Explicar de manera guiada la relació del llatí amb les llengües modernes per identificar-hi connexions.
- Reconèixer i utilitzar paraules i expressions llatines d'ús actual que demostrin la vigència del llatí.

CA 2.4 Identificar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la diversitat com a riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de criteris donats.

- Reconèixer prejudicis i estereotips lingüístics i valorar la diversitat cultural, lingüística i dialectal.
- Reflexionar críticament sobre com els prejudicis poden influir en la percepció de les llengües i la cultura, mostrant una actitud més inclusiva i oberta.

CE 3 Llegir, interpretar i comentar textos llatins de diferents gèneres i èpoques, amb l'assumpció del procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar-ne la genealogia i l'aportació a la literatura europea.

CA 3.1 Interpretar i comentar, de forma guiada, textos i fragments literaris llatins de diversa índole i de creixent complexitat, aplicant estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

- Interpretar i comentar textos o fragments representatius dels diferents gèneres literaris llatins i relacionar-los amb el seu context històric i social.
- Aplicar estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.

CA 3.2 Analitzar i explicar els gèneres, temes, tòpics i valors ètics o estètics d'obres o fragments literaris llatins comparant-los amb obres o fragments literaris posteriors, des d'un enfocament intertextual guiat.

- Distingir el gènere literari d'una obra o fragment literari llatí.
- Explicar les característiques del gènere del text, analitzant-ne els temes, tòpics, valors ètics o estètics.
- Evidenciar la influència de la literatura llatina en la literatura occidental, comparant de forma guiada obres o fragments literaris llatins amb produccions literàries posteriors.

CA 3.3 Identificar i definir, de manera guiada, paraules llatines que designen conceptes fonamentals per a l'estudi i comprensió de la civilització llatina i l'aprenentatge de la qual combina coneixements lèxics i culturals, com ara *imperium*, *natura*, *ciuis* o *pater familias*, en textos de diferents formats.

- Identificar en textos de diferents formats paraules llatines que designen conceptes fonamentals per a la civilització romana com *imperium*, *natura*, *ciuis*, *pater familias*.
- Definir aquests conceptes fonamentals segons el seu significat cultural i històric.

CA 3.4 Crear textos individuals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o

fragments significatius en els quals s'hagi partit de la civilització i cultura llatines com a font d'inspiració.

- Crear textos originals amb intenció literària, inspirats en obres o fragments literaris llatins o en conceptes de la civilització i la cultura romanes.
- Usar diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

CE 4 Analitzar les característiques de la civilització llatina en l'àmbit personal, religiós, social i polític, amb l'adquisició de coneixements sobre el món romà i amb la comparació crítica del present i del passat, per tal de valorar les aportacions del món clàssic llatí al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

CA 4.1 Explicar, a partir de criteris donats, els processos històrics i polítics, les institucions, les maneres de vida i els costums de la societat romana, comparant-los amb els de les societats actuals, valorant les adaptacions i canvis experimentats a la llum de l'evolució de les societats i els drets humans i afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la memòria col·lectiva i els valors democràtics.

- Distingir les principals etapes en què es divideix la història de Roma i explicar-ne les principals característiques.
- Explicar els principals esdeveniments històrics i llegendaris i les formes d'organització política i social de Roma situant-los en el període històric en què s'esdevenen.
- Comparar els sistemes d'organització política i social romans amb els de les societats actuals valorant-ne amb esperit crític les aportacions que Roma hi ha fet.
- Explicar els costums quotidians i els aspectes urbanístics, artístics i religiosos dels romans tenint en compte aspectes fonamentals com el paper de la dona, els esclaus o l'educació.

CA 4.2 Debatre sobre la importància, evolució, assimilació o qüestionament de diferents aspectes del llegat romà en la nostra societat, utilitzant estratègies retòriques i oratòries de manera guiada, mediant entre postures quan sigui necessari, seleccionant i contrastant informació i experiències veraces i mostrant interès, respecte i empatia per altres opinions i argumentacions.

- Participar de manera activa, adequada, correcta i respectuosa en debats en què es tracti la importància, l'assimilació o el qüestionament de diversos aspectes del llegat romà en la nostra societat, aportant arguments contrastats i veraces.
- Cercar i organitzar informació i materials per elaborar i fonamentar les argumentacions.
- Elaborar un discurs estructurat respectant-ne les parts: introducció, exposició, argumentació i conclusió.

CA 4.3 Elaborar treballs de recerca de manera progressivament autònoma en diferents suports sobre aspectes del llegat de la civilització llatina en l'àmbit personal, religiós i sociopolític localitzant, seleccionant, contrastant i reelaborant informació procedent de diferents fonts, calibrant la seva fiabilitat i pertinència i respectant els principis de rigor i propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca sobre aspectes de la civilització romana en l'àmbit personal, religiós i sociopolític cercant i seleccionant la informació de diferents fonts.
- Reelaborar la informació obtinguda contrastant-la i valorant-ne la fiabilitat, respectant la rigorositat i la propietat intel·lectual.
- Utilitzar diferents suports i eines digitals.
- Respectar l'estructura pròpia d'un treball de recerca elaborant textos adequats al seu propòsit comunicatiu, amb correcció ortogràfica i gramatical, coherents, amb idees ben relacionades i bona presentació i emprant correctament el lèxic i el vocabulari específic.

CE 5 Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, a partir de l'interès per la seva sostenibilitat i el reconeixement com a producte de la creació humana i com a testimoni de la història, per explicar el llegat

material i immaterial llatí com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

CA 5.1 Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització llatina com a font d'inspiració, analitzant produccions culturals i artístiques posteriors a partir de criteris donats.

- Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització romana.
- Analitzar les produccions culturals i artístiques posteriors i reconèixer-hi la tradició clàssica.

CA 5.2 Investigar, de manera guiada, el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, actuant de manera adequada, empàtica i respectuosa i interessant-se pels processos de construcció, preservació, conservació i restauració i per aquelles actituds cíviques que assegurin la seva sostenibilitat.

- Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització romana.
- Explicar els processos de construcció, preservació, conservació i restauració del patrimoni.
- Respectar el patrimoni, interessar-s'hi i actuar de manera crítica per assegurar-ne la conservació i sostenibilitat.

CA 5.3 Explorar les petjades de la romanització i el llegat romà a l'entorn dels alumnes, a partir de criteris donats, aplicant els coneixements adquirits i reflexionant sobre les implicacions dels seus diferents usos, donant exemples de la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana i presentar els resultats a través de diferents suports.

- Explorar les petjades de la romanització i el llegat romà als entorns dels alumnes, especialment a les Illes Balears.
- Explicar la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana en diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. EL TEXT: COMPENSIÓ I TRADUCCIÓ**Unitats lingüístiques de la llengua llatina**

- Abecedari, pronunciació i accentuació de la llengua llatina.
- Classes de paraules. Funcions i sintaxi dels casos.
- Concepte de llengua flexiva: flexió nominal i pronominal (sistema casual i declinacions) i flexió verbal (el sistema de conjugacions).
- Sintaxi oracional: funcions i sintaxi dels casos.
- Estructures oracionals. La concordança i l'ordre de paraules en oracions simples i oracions compostes.
- Formes nominals del verb.

La traducció: tècniques, processos i eines

- L'anàlisi morfosintàctica com a eina de traducció.
- Estratègies de traducció: formulació d'expectatives a partir de l'entorn textual (títol, obra, etc.) i del propi text (camp temàtic, famílies de paraules, etc.), com també a partir del context; coneixement del tema; descripció de l'estructura i gènere; peculiaritats lingüístiques dels textos traduïts (discurs directe/indirecte, ús de temps verbals, gèneres verbals, pregunta retòrica, etc.); errors freqüents de traducció i tècniques per evitar-los (comprovar si la traducció està completa, control d'acord amb criteris donats, delimitació de construccions sintàctiques, etc.).
- Eines de traducció: glossaris, diccionaris, atles o correctors ortogràfics en suport analògic o digital, etc.

- Lectura comparada de diferents traduccions i comentari de textos bilingües a partir de terminologia metalingüística.
- Recursos estilístics freqüents i la seva relació amb el contingut del text.
- Estratègies bàsiques de retroversió de textos breus.
- La traducció com a instrument que afavoreix el raonament lògic, la constància, la memòria, la resolució de problemes i la capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.
- Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció.

B. PLURILINGÜISME

- Sistemes d'escriptura al llarg de la història.
- De l'indoeuropeu a les llengües romàniques. Etapes de la llengua llatina.
- Influència del llatí en l'evolució de les llengües d'ensenyament i de la resta de llengües que conformen el repertori lingüístic individual dels alumnes.
- Regles fonètiques bàsiques en l'evolució del llatí a les llengües d'ensenyament.
- Lèxic: lexemes, sufixos i prefixos d'origen llatí presents en el lèxic d'ús comú i en l'específic de les ciències i la tècnica; significat i definició de paraules d'ús comú en les llengües d'ensenyament a partir dels seus ètims d'origen llatí; expressions llatines integrades en les llengües modernes i el seu ús en diferents tipus de textos (literaris, periodístics, publicitaris, etc.).
- Interès per conèixer el significat etimològic de les paraules i la importància de l'ús adequat del vocabulari com a instrument bàsic en la comunicació.
- El llatí com a instrument que permet el millor coneixement de les llengües d'estudi i l'acostament més fàcil a altres llengües modernes, romàniques i no romàniques.
- Respecte per totes les llengües i acceptació de les diferències culturals dels seus parlants.
- Eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb altres parlants o estudiants de llatí.
- Expressions i lèxic específic bàsic per reflexionar i debatre sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA

- L'èpica, la historiografia i el teatre llatins i els seus principals autors com a eines de transmissió del món clàssic al llarg de la història.
- Tècniques bàsiques per al comentari i anàlisi lingüística i literària dels textos literaris llatins: tema, resum, característiques del gènere, tòpics literaris, *realia*, etc.
- Influència de la literatura llatina en la producció cultural europea: la *imitatio* i l'*aemulatio*. Analogies i diferències.
- Reconeixement de la qualitat literària d'un text.
- Interès cap a la literatura com a font de plaer i de coneixement del món.
- Respecte per la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi.

D. L'ANTIGA ROMA

- Geografia del procés d'expansió de Roma des del seu naixement fins a la desaparició de l'Imperi romà: Hispània i les Illes Balears.

- Topografia de l'antiga Roma, nom i funció dels llocs centrals de la ciutat: Fòrum Romà, basíliques, Colosseu, Circ Màxim, Cloaca Maxima, Cúria, etc.
- Història de l'antiga Roma: etapes de la història de Roma (monarquia, república, imperi).
- Fites de la història del món romà entre els segles VIII a. de C. i v d. de C.
- Llegendes i episodis fonamentals de la història de Roma.
- Principals personatges històrics i llegendaris de la història de Roma i la seva importància a Europa.
- Història i organització política i social de Roma com a part essencial de la història i cultura de la societat actual: principals institucions polítiques romanes. El *cursus honorum*.
- Institucions, creences i formes de vida de la civilització romana des de la perspectiva sociocultural actual: el paper de la dona, l'educació, l'esclavitud, l'urbanisme (principals edificis públics i privats).
- Influències de la cultura grega en la civilització romana: *Graecia capta ferum victorem cepit*. La religió romana, influències de la mitologia grega.
- L'aportació de Roma a la cultura i al pensament de la societat occidental.
- Relació de Roma amb cultures estrangeres: Etrúria, Grècia, Egipte, cristianisme, etc.
- La mar Mediterrània com a cruïlla de cultures ahir i avui.

E. LLEGAT I PATRIMONI

- Principals llocs arqueològics, museus o festivals relacionats amb l'Antiguitat clàssica, especialment els de les Illes Balears.
- Conceptes de *llegat*, *herència* i *patrimoni*.
- La transmissió textual llatina com a patrimoni cultural i font de coneixement a través de diferents cultures i èpoques. Suports d'escriptura: tipus i preservació.
- La mitologia clàssica en manifestacions literàries i artístiques.
- La romanització d'Hispania i les petjades de la seva pervivència. La romanització de les Illes Balears.
- Obres públiques i urbanisme: construcció, conservació, preservació i restauració.
- El dret romà i la seva importància en el sistema jurídic actual.
- Les institucions polítiques romanes i la seva influència i pervivència en el sistema polític actual.
- La importància del discurs públic per a la vida política i social.
- Tècniques bàsiques de debat i d'exposició oral. Oratòria i Retòrica romanes.
- Principals obres artístiques de l'Antiguitat romana.

Llatí II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Traduir i comprendre textos llatins de dificultat creixent i justificar-ne la traducció, amb la identificació i l'anàlisi dels aspectes bàsics de la llengua llatina i les seves unitats lingüístiques i amb la reflexió d'aquestes mitjançant la comparació amb les llengües d'ensenyament i amb altres llengües del repertori individual dels alumnes, per fer una lectura comprensiva, directa i eficaç i una interpretació raonada del contingut.

CA 1.1 Realitzar traduccions directes o inverses de textos o fragments de dificultat adequada i progressiva, amb correcció ortogràfica i expressiva, identificant i analitzant unitats lingüístiques regulars de la llengua i apreciant variants i coincidències amb altres llengües conegudes.
- Realitzar traduccions de textos llatins, de dificultat adequada i progressiva, a les llengües de l'ensenyament i/o elaborar textos en llatí, o bé traduïts o bé creant-los <i>ex novo</i> .
- Realitzar traduccions amb correcció ortogràfica i expressiva.
- Identificar i analitzar les unitats lingüístiques regulars de la llengua.
- Apreciar les variants i les coincidències amb altres llengües conegudes.
CA 1.2 Seleccionar el significat apropiat de paraules polisèmiques i justificar la decisió, tenint en compte la informació cotextual o contextual i utilitzant eines de suport al procés de traducció en diferents suports, com ara llistats de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques i llibres d'estil.
- Seleccionar el significat apropiat de les paraules polisèmiques i justificar-ne l'ús.
- Tenir en compte la informació cotextual o contextual per a la traducció.
- Utilitzar diverses eines de suport: llistats de vocabulari, glossaris, diccionaris, mapes o atles, correctors ortogràfics, gramàtiques, llibres d'estil o altres.
CA 1.3 Revisar i esmenar les pròpies traduccions i les dels companys i les companyes, realitzant propostes de millora i argumentant els canvis amb terminologia especialitzada a partir de la reflexió lingüística.
- Reflexionar sobre les pròpies traduccions i les dels companys per realitzar-ne propostes de millora.
- Esmenar les traduccions argumentant els canvis amb terminologia especialitzada.
CA 1.4 Realitzar la lectura directa de textos llatins de dificultat adequada identificant les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina, comparant-les amb les de les llengües del repertori lingüístic propi i assimilant els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de llatí.
- Llegir i comprendre textos llatins de dificultat adequada.
- Identificar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina.
- Analitzar els aspectes morfològics, sintàctics i lèxics de les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina.
- Comparar les unitats lingüístiques més freqüents de la llengua llatina amb les del repertori lingüístic propi.
CA 1.5 Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua llatina, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar el seu aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent-los explícits i compartint-los.
- Registrar els progressos i les dificultats d'aprenentatge de la llengua llatina, inspirant-se en les activitats proposades en el PEL o a través d'un diari d'aprenentatge.
- Seleccionar les estratègies més adequades i eficaces per superar les dificultats d'aprenentatge i consolidar l'aprenentatge.
- Evidenciar i compartir els progressos, les dificultats i les estratègies d'aprenentatge, mitjançant activitats de planificació del propi aprenentatge, activitats d'autoavaluació i/o coavaluació.

CE 2 Distingir els formants llatins i explicar els canvis que s'hagin produït al llarg del temps, comparant-los amb els de les llengües d'ensenyament i altres llengües del repertori individual dels alumnes, per deduir el significat etimològic del lèxic conegut i els significats de lèxic nou o especialitzat.

CA 2.1 Deduir el significat etimològic d'un terme d'ús comú i inferir el significat de termes de nova aparició o procedents de lèxic especialitzat aplicant estratègies de reconeixement de formants llatins atesos els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagin tingut lloc.
- Deduir el significat etimològic d'una paraula d'ús comú, analitzant el seu origen llatí i els canvis fonètics, morfològics o semàntics que hagi experimentat. - Inferir el significat de paraules noves o procedents d'un lèxic especialitzat reconeixent els formants llatins reconeixent arrels, prefixos o sufixos llatins. - Aplicar les estratègies de reconeixement dels formants llatins que han sofert canvis.
CA 2.2 Explicar canvis fonètics, morfològics o semàntics de complexitat creixent que s'han produït tant des del llatí culte com des del llatí vulgar fins a les llengües d'ensenyament, servint-se quan sigui possible de la comparació amb altres llengües del repertori propi.
- Explicar els canvis fonètics, morfològics o semàntics que s'han produït des del llatí, tant culte com vulgar, fins a les llengües de l'ensenyament. - Analitzar i comparar quan sigui possible els canvis lingüístics en altres llengües que l'alumne conegui.
CA 2.3 Explicar la relació del llatí amb les llengües modernes, analitzant els elements lingüístics comuns d'origen llatí i utilitzant amb iniciativa estratègies i coneixements de les llengües i llenguatges que conformen el repertori propi.
- Explicar de manera guiada la relació del llatí amb les llengües modernes per identificar connexions entre elles i el llatí. - Reconèixer i utilitzar paraules i expressions llatines d'ús actual que demostrin la vigència del llatí.
CA 2.4 Identificar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la diversitat com a riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de criteris donats.
- Reconèixer prejudicis i estereotips lingüístics i valorar la diversitat cultural, lingüística i dialectal. - Reflexionar críticament sobre com els prejudicis poden influir en la percepció de les llengües i la cultura, mostrant una actitud més inclusiva i oberta.

CE 3 Llegir, interpretar i comentar textos llatins de diferents gèneres i èpoques, amb l'assumpció del procés creatiu com a complex i inseparable del context històric, social i polític i de les seves influències artístiques, per identificar-ne la genealogia i l'aportació a la literatura europea.

CA 3.1 Interpretar i comentar textos i fragments literaris de diversa índole de complexitat creixent, aplicant estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.
- Interpretar i comentar textos o fragments representatius dels diferents gèneres literaris llatins i relacionar-los amb el seu context històric i social. - Aplicar estratègies d'anàlisi i reflexió que impliquin mobilitzar la pròpia experiència, comprendre el món i la condició humana i desenvolupar la sensibilitat estètica i l'hàbit lector.
CA 3.2 Analitzar i explicar els gèneres, temes, tòpics i valors ètics o estètics d'obres o fragments literaris llatins comparant-los amb obres o fragments literaris posteriors, des d'un enfocament intertextual.
- Distingir el gènere literari d'una obra o fragment literari llatí. - Explicar les característiques del gènere del text, analitzant-ne els temes, tòpics, valors ètics o estètics. - Evidenciar la influència de la literatura llatina en la literatura occidental, comparant obres o fragments literaris llatins amb produccions literàries posteriors.

CA 3.3 Identificar i definir paraules llatines que designen conceptes fonamentals per a l'estudi i comprensió de la civilització llatina i l'aprenentatge de la qual combina coneixements lèxics i culturals, com ara <i>imperium</i> , <i>natura</i> , <i>ciuis</i> o <i>pater familias</i> , en textos de diferents formats.
- Identificar en textos de diferents formats paraules llatines que designen conceptes fonamentals per a la civilització romana com <i>imperium</i>, <i>natura</i>, <i>ciuis</i>, <i>pater familias</i>.
- Definir aquests conceptes fonamentals segons el significat cultural i històric.
CA 3.4 Crear textos individuals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'hagi partit de la civilització i cultura llatines com a font d'inspiració.
- Crear textos originals amb intenció literària, inspirats en obres o fragments literaris llatins o en conceptes de la civilització i la cultura romanes.
- Usar diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.

CE 4 Analitzar les característiques de la civilització llatina en l'àmbit personal, religió, social i polític, amb l'adquisició de coneixements sobre el món romà i amb la comparació crítica del present i del passat, per valorar les aportacions del món clàssic llatí al nostre entorn com a base d'una ciutadania democràtica i compromesa.

CA 4.1 Explicar els processos històrics i polítics, les institucions, les maneres de vida i els costums de la societat romana, comparant-los amb els de les societats actuals, valorant de manera crítica les adaptacions i canvis experimentats a la llum de l'evolució de les societats i els drets humans i afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la memòria col·lectiva i els valors democràtics.
- Distingir les principals etapes en què es divideix la història de Roma i explicar-ne les característiques principals.
- Explicar els principals esdeveniments històrics i llegendaris i les formes d'organització política i social de Roma situant-los en el període històric en què succeeixen.
- Comparar els sistemes d'organització política i social romans amb els de les societats actuals valorant-ne amb esperit crític les aportacions que Roma hi ha fet.
- Explicar els costums quotidians i els aspectes urbanístics, artístics i religiosos dels romans tenint en compte aspectes fonamentals com el paper de la dona, els esclaus o l'educació.
CA 4.2 Debatre sobre la importància, evolució, assimilació o qüestionament de diferents aspectes del llegat romà en la nostra societat, utilitzant estratègies retòriques i oratòries, mediant entre postures quan sigui necessari, seleccionant i contrastant informació i experiències veraces i mostrant interès, respecte i empatia per altres opinions i argumentacions.
- Participar de manera activa, adequada, correcta i respectuosa en debats en què es tracti la importància, l'assimilació o el qüestionament de diversos aspectes del llegat romà en la nostra societat, aportant arguments contrastats i verços.
- Cercar i organitzar informació i materials per elaborar i fonamentar les argumentacions.
- Elaborar un discurs estructurat respectant-ne les parts: introducció, exposició, argumentació i conclusió.
CA 4.3 Elaborar treballs de recerca en diferents suports sobre aspectes del llegat de la civilització llatina en l'àmbit personal, religió i sociopolític localitzant, seleccionant, contrastant i reelaborant informació procedent de diferents fonts, calibrant la seva fiabilitat i pertinència i respectant els principis de rigor i propietat intel·lectual.
- Elaborar treballs de recerca sobre aspectes de la civilització romana en l'àmbit personal, religió i sociopolític cercant i seleccionant la informació de diferents fonts.
- Reelaborar la informació obtinguda contrastant-la i valorant-ne la fiabilitat, respectant la rigorositat i la propietat intel·lectual.
- Utilitzar diferents suports i eines digitals.

- Respectar l'estructura pròpia d'un treball de recerca elaborant textos adequats al seu propòsit comunicatiu, amb correcció ortogràfica i gramatical, coherents, amb idees ben relacionades i bona presentació i emprant correctament el lèxic i el vocabulari específic.

CE 5 Valorar críticament el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, a partir de l'interès per la seva sostenibilitat i el reconeixement com a producte de la creació humana i com a testimoni de la història, per explicar el llegat material i immaterial llatí com a transmissor de coneixement i font d'inspiració de creacions modernes i contemporànies.

CA 5.1 Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització llatina com a font d'inspiració, analitzant produccions culturals i artístiques posteriors.

- Identificar i explicar el llegat material i immaterial de la civilització romana.
- Analitzar les produccions culturals i artístiques posteriors i reconèixer-hi la tradició clàssica.

CA 5.2 Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització llatina, actuant de manera adequada, empàtica i respectuosa i interessant-se pels processos de construcció, preservació, conservació i restauració i per aquelles actituds cíviques que assegurin la seva sostenibilitat.

- Investigar el patrimoni històric, arqueològic, artístic i cultural heretat de la civilització romana.
- Explicar els processos de construcció, preservació, conservació i restauració del patrimoni.
- Respectar el patrimoni, interessar-s'hi i actuar de manera crítica per assegurar-ne la conservació i sostenibilitat.

CA 5.3 Explorar les petjades de la romanització i el llegat romà a l'entorn dels alumnes aplicant els coneixements adquirits i reflexionant sobre les implicacions dels seus diferents usos, donant exemples de la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana i presentar els resultats a través de diferents suports.

- Explorar les petjades de la romanització i el llegat romà als entorns dels alumnes, especialment a les Illes Balears.
- Explicar la pervivència de l'Antiguitat clàssica en la seva vida quotidiana en diferents suports i llenguatges artístics i audiovisuals.
- Respectar el patrimoni, interessar-s'hi i actuar de manera crítica per assegurar-ne la conservació i sostenibilitat.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. EL TEXT: COMPENSIÓ I TRADUCCIÓ

Unitats lingüístiques de la llengua llatina

- Concepte de llengua flexiva: flexió nominal i pronominal (sistema casual i declinacions) i flexió verbal (el sistema de conjugacions).
- Sintaxi oracional: funcions i sintaxi dels casos.
- Estructures oracionals. La concordança i l'ordre de paraules en oracions simples i oracions compostes.
- Formes nominals del verb.

La traducció: tècniques, processos i eines

- L'anàlisi morfosintàctica com a eina de traducció.
- Estratègies de traducció: formulació d'expectatives a partir de l'entorn textual (títol, obra, etc.) i del propi text (camps temàtics, famílies de paraules, etc.), com també a partir del context; coneixement del tema; descripció de l'estructura i gènere; peculiaritats

lingüístiques dels textos traduïts (discurs directe/indirecte, ús de temps verbals, gèneres verbals, pregunta retòrica, etc.); errors freqüents de traducció i tècniques per evitar-los (comprovar si la traducció està completa, control d'acord amb criteris donats, delimitació de construccions sintàctiques, etc.).

- Eines de traducció: glossaris, diccionaris, atles o correctors ortogràfics en suport analògic o digital, etc.
- Lectura comparada de diferents traduccions i comentari de textos bilingües a partir de terminologia metalingüística.
- Recursos estilístics freqüents i la seva relació amb el contingut del text.
- Estratègies de retroversió de textos breus.
- La traducció com a instrument que afavoreix el raonament lògic, la constància, la memòria, la resolució de problemes i la capacitat d'anàlisi i síntesi.
- Acceptació de l'error com a part del procés d'aprenentatge i actitud positiva de superació.
- Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives, per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció.

B. PLURILINGÜISME

- Influència del llatí en l'evolució de les llengües d'ensenyament i de la resta de llengües que conformen el repertori lingüístic individual dels alumnes.
- Regles fonètiques en l'evolució del llatí a les llengües d'ensenyament.
- Lèxic: lexemes, sufixos i prefixos d'origen llatí presents en el lèxic d'ús comú i en l'específic de les ciències i la tècnica; significat i definició de paraules d'ús comú en les llengües d'ensenyament a partir dels seus ètims d'origen llatí; expressions llatines integrades en les llengües modernes i el seu ús en diferents tipus de textos (literaris, periodístics, publicitaris, etc.).
- Interès per conèixer el significat etimològic de les paraules i la importància de l'ús adequat del vocabulari com a instrument bàsic en la comunicació.
- El llatí com a instrument que permet el coneixement millor de les llengües d'estudi i l'acostament més fàcil a altres llengües modernes, romàniques i no romàniques.
- Respecte per totes les llengües i acceptació de les diferències culturals dels seus parlants.
- Eines analògiques i digitals per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de llatí.

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA

- Els gèneres literaris i els seus principals autors com a eines de transmissió del món clàssic al llarg de la història.
- Tècniques per al comentari i anàlisi lingüística i literària dels textos literaris llatins: tema, resum, característiques del gènere, tòpics literaris, *realia*, etc.
- Influència de la literatura llatina en la producció cultural europea: la *imitatio*, *aemulatio*, *interpretatio* i *allusio*. Analogies i diferències.
- Reconeixement de la qualitat literària d'un text.
- Interès cap a la literatura com a font de plaer i de coneixement del món.
- Respecte per la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi.

D. L'ANTIGA ROMA

- Geografia del procés d'expansió de Roma des del seu naixement fins a la desaparició de l'Imperi romà: Hispània i les Illes Balears.
- Topografia de l'antiga Roma, nom i funció dels llocs centrals de la ciutat: Fòrum Romà, basíliques, Colosseu, Circ Màxim, Cloaca Màxima, Cúria, etc.
- Història de l'antiga Roma: etapes de la història de Roma (monarquia, república, imperi).
- Fites de la història del món romà des del segle VIII a. de C. fins a la caiguda de l'Imperi romà.
- Llegendes i episodis fonamentals de la història de Roma.
- Principals personatges històrics i llegendaris de la història de Roma i la seva importància a Europa.
- Història i organització política i social de Roma com a part essencial de la història i cultura de la societat actual: principals institucions polítiques d'època monàrquica i republicana. El *cursus honorum*.
- Institucions, creences i formes de vida de la civilització romana des de la perspectiva sociocultural actual: el paper de la dona, l'educació, l'esclavitud, l'urbanisme (principals edificis públics i privats).
- Influències de la cultura grega en la civilització romana: *Graecia capta ferum victorem cepit*. La religió romana, influències de la mitologia grega.
- L'aportació de Roma a la cultura i al pensament de la societat occidental.
- Relació de Roma amb cultures estrangeres: Etrúria, Grècia, Egipte, cristianisme, etc.
- La mar Mediterrània com a cruïlla de cultures ahir i avui.

E. LLEGAT I PATRIMONI

- Principals llocs arqueològics, museus o festivals relacionats amb l'Antiguitat clàssica, especialment els de les Illes Balears.
- Conceptes de llegat, herència i patrimoni.
- La transmissió textual llatina com a patrimoni cultural i font de coneixement a través de diferents cultures i èpoques. Suports d'escriptura: tipus i preservació.
- La mitologia clàssica en manifestacions literàries i artístiques.
- La romanització d'Hispània i les petjades de la seva pervivència. La romanització de les Illes Balears.
- Obres públiques i urbanisme: construcció, conservació, preservació i restauració.
- El dret romà i la seva importància en el sistema jurídic actual.
- Les institucions polítiques romanes i la seva influència i pervivència en el sistema polític actual.
- La importància del discurs públic per a la vida política i social.
- Tècniques bàsiques de debat i d'exposició oral. Oratòria i Retòrica romanes.
- Principals obres artístiques de l'Antiguitat romana.

Llengua Castellana i Literatura

La matèria de Llengua Castellana i Literatura manté al batxillerat la continuïtat amb l'etapa anterior, al mateix temps que té unes finalitats específiques d'acord amb els objectius d'aquesta etapa. Així, l'educació lingüística i literària ha de contribuir a la maduresa personal i intel·lectual dels joves; oferir els coneixements, les habilitats i les actituds que els permetin participar en la vida social i exercir la ciutadania democràtica de manera ètica i responsable, com també capacitar-los per accedir a la formació superior i al futur professional de manera competent.

L'objectiu de la matèria de Llengua Castellana i Literatura s'orienta tant a l'eficàcia comunicativa en la producció, recepció i interacció oral, escrita i multimodal, com a afavorir l'ús ètic del llenguatge que posi les paraules al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la construcció de vincles personals i socials basats en el respecte i la igualtat de drets de totes les persones. D'aquesta manera, la matèria contribueix a la progressió en el desenvolupament de totes les competències recollides en el perfil de sortida dels alumnes al final de l'educació bàsica.

Les competències específiques de Llengua Castellana i Literatura al batxillerat marquen una progressió respecte de les de l'educació secundària obligatòria, de les quals es parteix en aquesta nova etapa. L'aprofundiment respecte de l'etapa anterior consisteix en una major consciència teòrica i metodològica per analitzar la realitat, com també en la mobilització d'un conjunt més gran de coneixements, articulats a través d'instruments d'anàlisi que ajudin a construir i a estructurar el coneixement explícit sobre els fenòmens lingüístics i literaris tractats. Es proposa també afavorir una aproximació àmplia a la cultura, que aprofundeixi en aquesta etapa en la relació contínua entre el passat i el present.

La primera de les competències específiques de la matèria aprofundeix en el reconeixement i valoració de la diversitat dialectal de la llengua castellana i de la valoració de la diversitat lingüística del món amb el propòsit d'afavorir actituds d'estima a aquestes diversitats, combatre prejudicis i estereotips lingüístics i estimular la reflexió interlingüística. Un segon grup de competències es refereix a la producció, comprensió i interacció oral i escrita i incorpora les formes de comunicació per mitjans digitals. Així, les competències segona i tercera es refereixen a la comunicació oral; la quarta, a la comprensió lectora, i la cinquena, a l'expressió escrita. La competència sisena posa el focus en l'alfabetització informacional. La setena i la vuitena es reserven per a la lectura literària, tant autònoma com guiada a l'aula. La competència novena tracta de la reflexió sobre la llengua i els seus usos, mentre que la desena, relativa a l'ètica de la comunicació, és transversal a totes les altres.

El desenvolupament de les competències dels alumnes reclama a batxillerat més atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació. Els textos acadèmics són els que construeixen la formació científica i humanística dels alumnes en l'etapa postobligatòria; els textos dels mitjans de comunicació, els que els posen en contacte amb la realitat social, política i cultural del món contemporani. Per això, el treball transdisciplinari és imprescindible perquè es puguin apropiat dels gèneres discursius propis de cada àrea de coneixement. Pel que fa a la competència literària, al batxillerat es pretén la confluència progressiva entre les modalitats de lectura guiada i lectura autònoma, tant pel que fa als respectius corpus com a les maneres de fruir-ne. El desenvolupament de l'educació lingüística i literària exigeix en aquesta etapa més capacitat d'abstracció i més sistematització, com també el maneig d'un metallenguatge específic que permeti l'aproximació més reflexiva als usos orals i escrits.

Per a cada competència específica es formulen criteris d'avaluació que estableixen el nivell d'assoliment esperat a cada curs. Tenen un clar enfocament competencial i atenen tant als processos com als productes, la qual cosa necessita l'ús d'eines i instruments d'avaluació variats, amb capacitat diagnòstica i de millora. Atès l'enfocament inequívocament competencial de l'educació lingüística, la gradació entre tots dos cursos no s'estableix tant mitjançant la distribució diferenciada de sabers, sinó en funció de la major o menor complexitat dels textos, de les habilitats d'interpretació o de producció requerides, del metallenguatge necessari per a la reflexió sobre els

usos, o el grau d'autonomia conferit als estudiants. D'aquí ve que tant els sabers bàsics com els criteris d'avaluació siguin paral·lels en tots dos cursos i tinguin continuïtat evident amb els d'etapes precedents.

Els sabers bàsics s'organitzen en quatre blocs. El primer, «Les llengües i els seus parlants», aprofundeix en el reconeixement de la diversitat lingüística tot subratllant els fenòmens que es produeixen en el marc del contacte entre llengües. Aprofundeix també en la unitat de la llengua, malgrat les diferències entre varietats dialectals, sociolectes i registres, a fi de combatre de manera argumentada prejudicis i estereotips lingüístics. El segon bloc, «Comunicació», integra tots els sabers implicats en la comunicació oral i escrita, l'alfabetització informacional i mediàtica i els vertebrats entorn de la realització de tasques de producció, recepció i anàlisi crítica de textos. Posa especial atenció en la producció de textos acadèmics i en la recepció crítica de textos procedents dels mitjans de comunicació, com també en els processos de recerca que han d'acompanyar totes dues accions. El tercer bloc, «Educació literària», recull els sabers i experiències necessaris per consolidar l'hàbit lector i conformar la identitat lectora pròpia, desenvolupar habilitats d'interpretació de textos literaris, expressar valoracions argumentades sobre els textos i conèixer l'evolució, configuració i interrelació entre textos a través de la lectura en profunditat d'algunes obres rellevants de la literatura espanyola. Convida al disseny, per a cada curs, d'itineraris lectors que seran objecte de lectura guiada a l'aula, que inscriguin els textos en el seu context de producció i en la tradició cultural, al mateix temps que estableixin ponts amb els contextos contemporanis de recepció. El quart bloc, «Reflexió sobre la llengua», proposa abordar l'aprenentatge sistemàtic de la gramàtica a través de processos d'indagació i establir una relació entre coneixement gramatical explícit i ús de la llengua, a partir de la reflexió i de la comunicació de conclusions amb el metallenguatge adequat.

Les activitats competencials de la matèria de Llengua Castellana i Literatura han d'entrenar els alumnes en l'ús de les eines que els permetin respondre als reptes de la societat del segle XXI, que requereix persones cultes, crítiques i ben informades; capaces de fer un ús eficaç i ètic de les paraules; respectuoses envers les diferències; amb capacitat per adquirir informació i transformar-la en coneixement, per aprendre per si mateixes, col·laborar i treballar en equip; creatives i emprenedores i compromeses amb el desenvolupament sostenible, la defensa dels drets humans i la convivència igualitària, inclusiva, pacífica i democràtica.

La diversitat lingüística de la major part dels contextos escolars i la innegable necessitat d'una educació plurilingüe per a tots els alumnes convida al tractament integrat de les llengües com a millor via per estimular no tan sols la reflexió interlingüística, sinó també l'aproximació als usos socials reals, en els quals sovint s'han de fer servir simultàniament dues o més llengües.

Competències específiques

CE 1 Explicar i apreciar la diversitat lingüística del món a partir del coneixement de la realitat plurilingüe i pluricultural d'Espanya i la riquesa dialectal de l'espanyol, com també la reflexió sobre els fenòmens del contacte entre llengües, per afavorir la reflexió interlingüística, per refutar els estereotips i prejudicis lingüístics i per valorar aquesta diversitat com a font de patrimoni cultural.

La diversitat lingüística constitueix una característica fonamental de la nostra societat. A aquesta realitat s'hi suma el fet que a les aules hi conviuen joves que parlen llengües diferents de la llengua vehicular d'aprenentatge. Les classes de llengües han d'acollir la diversitat lingüística tant per valorar els significats culturals que se'n deriven i evitar els prejudicis lingüístics, com per aprofundir en el coneixement del funcionament de les llengües i les seves varietats. El desenvolupament d'aquesta competència a l'aula va, per tant, molt més enllà de situar en un mapa les llengües del nostre país i els seus dialectes, o d'estudiar les raons històriques del plurilingüisme com a finalitat última de l'aprenentatge. Contràriament, aquest acostament ha de nodrir-se de l'anàlisi i el diàleg sobre textos orals, escrits i multimodals de caràcter social i cultural, que reflecteixin aquesta pluralitat lingüística i dialectal. Els alumnes, a més, han d'aprendre a distingir els trets que obeeixen

a la diversitat geogràfica de la llengua castellana, d'altres de relacionats amb el sociolecte o amb els diversos registres amb els quals un parlant s'adequa a diferents situacions comunicatives.

Finalment, s'ha de propiciar que tot aquest aprenentatge es refermi en la comprensió crítica dels fenòmens que es produeixen en el marc del contacte entre llengües i de les conseqüències que puguin tenir sobre aquest tema els diferents models de convivència lingüística. Tot això amb la finalitat última de promoure l'exercici d'una ciutadania sensibilitzada, informada i compromesa amb els drets lingüístics individuals i col·lectius.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL5, CP2, CP3, CC1, CC2, CCEC1.

CE 2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, amb especial atenció als textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, recollint el sentit general i la informació més rellevant, identificant el punt de vista i la intenció de l'emissor i valorant-ne la fiabilitat, la forma i el contingut, per construir coneixement, per formar-se opinió i per eixamplar les possibilitats de gaudi i oci.

Desenvolupar les estratègies de comprensió oral implica entendre la comunicació com un procés constant d'interpretació d'intencions en el qual entren en joc el coneixement compartit entre interlocutors i tots els elements contextuais i cotextuals que permeten anar més enllà del significat del text i interpretar-ne el sentit. La comprensió i interpretació de missatges orals requereix destreses específiques que han de ser objecte d'ensenyament i aprenentatge, des de les més bàsiques (anticipar el contingut, retenir informació rellevant en funció del propi objectiu, distingir entre fets i opinions o captar el sentit global i la relació entre les parts del discurs), a les més avançades (identificar la intenció de l'emissor; analitzar procediments retòrics; detectar fal·làcies argumentatives o valorar la fiabilitat, la forma i el contingut del text, entre d'altres).

L'atenció al desenvolupament d'estratègies de comprensió oral es desplaça en aquesta etapa a textos de caràcter acadèmic i dels mitjans de comunicació amb un grau d'especialització més gran. Això implica el contacte amb nous gèneres discursius, desplegar estratègies que permetin salvar la distància entre els coneixements previs i els requerits per a la comprensió del text, com també familiaritzar-se amb un lèxic caracteritzat per més abundància de tecnicismes, préstecs i estrangerismes. La incorporació de discursos orals que abordin temes de rellevància social, científica i cultural és essencial per preparar els alumnes tant per a la participació activa en la vida social com per al desenvolupament acadèmic i professional posterior.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CP2, STEM1, CD2, CD3, CPSAA4, CC3.

CE 3 Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent a textos de caràcter acadèmic, amb rigor, fluïdesa, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, ateses les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

En aquesta etapa, es posarà especial atenció a situacions de caràcter públic, amb més distància social entre els interlocutors, que exigeixen usos lingüístics més elaborats, registres formals i el reconeixement de la importància de la comunicació no verbal. Les destreses vinculades a la producció oral de caràcter formal són essencials per al desenvolupament acadèmic i professional ulterior. Requereixen conèixer les claus dels gèneres discursius específics i dissenyar activitats competencials que incorporin de manera periòdica produccions orals a càrrec dels alumnes, sobre temes de rellevància ciutadana, científica o cultural, o vinculats als continguts curriculars. Aquestes seqüències didàctiques atendran de manera recursiva i col·laborativa les successives fases del procés (planificació, producció, assaig i revisió) fins a arribar al producte final.

D'altra banda, un grau més gran de consciència lingüística en les interaccions orals és un requisit indispensable per participar de manera activa, compromesa i ètica en societats democràtiques.

Adequar els usos orals al propòsit comunicatiu i calibrar-ne els efectes en l'interlocutor és essencial per a la comunicació eficaç, basada en el respecte i la cura recíproca. Les classes de llengua han de

procurar l'accés a contextos participatius propis dels àmbits social o educatiu, en què els alumnes puguin prendre la paraula i desenvolupar estratègies d'escolta activa, cooperació conversacional i cortesia lingüística. Les tecnologies de la informació i la comunicació proporcionen nous formats per a la comunicació oral multimodal, síncrona o asíncrona, i permeten enregistrar les produccions orals dels alumnes per difondre-les en contextos reals i l'anàlisi i revisió posteriors.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CCL5, CP2, STEM1, CD2, CD3, CC2.

CE 4 Comprendre, interpretar i valorar textos escrits, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, amb atenció especial a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, integrant la informació explícita i realitzant les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat, per donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos i per construir coneixement.

L'atenció al desenvolupament d'estratègies de comprensió lectora es desplaça en aquesta etapa a textos de caràcter acadèmic amb un alt grau d'especialització, com també a textos dels mitjans de comunicació que aborden temes de rellevància social, científica i cultural. La lectura i interpretació de textos acadèmics implica el contacte amb nous gèneres discursius, el desplegament d'estratègies que permetin salvar la distància entre els coneixements previs i els aportats pel text, familiaritzar-se amb un lèxic sovint tècnic i amb abundant presència de préstecs i estrangerismes.

D'altra banda, la lectura, interpretació i valoració de textos periodístics pressuposa conèixer les claus contextuais que permeten conferir-los sentit i detectar-ne els biaixos ideològics. Si no és així, el lector queda limitat a la interpretació literal del que s'ha dit, incapaç de captar ironies, al·lusions o dobles sentits, o de calibrar la intenció comunicativa de l'autor. D'aquí es desprèn que el desenvolupament de la competència lectora al batxillerat impliqui incidir en la motivació, el compromís i les pràctiques de lectura, juntament amb el coneixement i ús de les estratègies que han de desplegar-se abans, durant i després de l'acte lector, atenent de manera especial al desenvolupament de l'agilitat en el maneig de fonts diverses que permeti compensar la falta dels coneixements previs requerits per un determinat text, com també garantir-ne la fiabilitat o aclarir la finalitat amb la qual ha estat escrit.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, CCL5, CP2, STEM4, CD1, CPSAA4, CC3.

CE 5 Produir textos escrits i multimodals coherents, cohesionats, adequats i correctes, amb atenció especial als gèneres discursius de l'àmbit acadèmic, per construir coneixement i respondre de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

Saber escriure significa avui saber fer-ho en diferents suports i formats, molts dels quals de caràcter hipertextual i multimodal i requereix el coneixement i apropiació dels motlles en què han cristal·litzat les pràctiques comunicatives escrites pròpies dels diferents àmbits d'ús: els gèneres discursius. A batxillerat cobren especial rellevància els gèneres acadèmics (dissertacions, assaigs, informes o comentaris crítics, entre d'altres) que reclamen la integració de diferents mirades, camps del saber o disciplines. L'estudiant, per tant, ha de manejar amb fluïdesa l'alternança d'informació i opinió, tot consignant les fonts consultades i procurar mantenir la claredat expositiva adequada amb una certa vocació d'estil. Ha de prendre consciència, en definitiva, de la responsabilitat de formar part en la construcció col·lectiva de sentits, des dels punts de vista cultural i ètic.

La composició d'un text escrit ha tenir cura tant de la coherència, cohesió, correcció i adequació del registre, com de la propietat lèxica i la correcció gramatical i ortogràfica, com també de la valoració de les alternatives disponibles per a l'ús d'un llenguatge inclusiu. Requereix també adoptar decisions sobre el to del discurs i la inscripció de les persones (emissor i destinataris). A més, resulta essencial posar la màxima atenció en el llenguatge i l'estil, per la qual cosa la vinculació entre la reflexió explícita sobre el funcionament de la llengua i la seva projecció en els usos textuais resulta inseparable. D'aquí es desprèn que el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'escriptura reclami la intervenció a l'aula acurada i sostinguda.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CCL5, STEM1, CD2, CD3, CPSAA5, CC2.

CE 6 Seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, amb un punt de vista crític i personal al mateix temps que respectuós amb la propietat intel·lectual, especialment en el marc de la realització de treballs de recerca sobre temes del currículum o vinculats a les obres literàries llegides.

La producció, multiplicació i distribució de la informació és el principi constitutiu de les societats actuals, però l'accés a la informació no garanteix per si mateix el coneixement. Per això és imprescindible que els alumnes adquireixin habilitats i destreses per transformar la informació en coneixement, reconeixent quan es necessita, on cercar-la, com gestionar-la, avaluar-la i comunicar-la, adoptant un punt de vista crític i personal i evidenciant una actitud ètica i responsable amb la propietat intel·lectual i amb la identitat digital. Es tracta d'una aposta per l'Alfabetització Mediàtica i Informacional (AMI) que implica la utilització responsable de les tecnologies, amb atenció especial a la detecció d'informacions esbiaixades o falses, l'avaluació constant de les fonts, els temps d'ús i l'autoregulació.

S'ha de procurar que els alumnes, individualment o de manera col·laborativa, consultin fonts d'informació variades en contextos socials o acadèmics per realitzar treballs o projectes de recerca, especialment sobre temes del currículum o de les obres literàries llegides. Aquests processos de recerca han de tendir a l'abordament autònom de la planificació, gestió i emmagatzematge de la informació per recuperar-la de forma òptima i del respecte a les convencions de presentació establertes (índex, organització en epígrafs, procediments de cita, notes a peu de pàgina, bibliografia i bibliografia web), al mateix temps que al desenvolupament de la creativitat i l'adequació al context en la difusió del seu nou aprenentatge. La biblioteca virtual o escolar i l'aula, com a espai creatiu d'aprenentatge, seran l'entorn ideal per adquirir aquesta competència.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CD1, CD2, CD3, CD4, CPSAA4, CC2.

CE 7 Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres i compartir experiències lectores per construir la identitat lectora pròpia i gaudir de la dimensió social de la lectura.

Desenvolupar aquesta competència implica avançar en la consolidació de l'autonomia i la construcció de la identitat lectora pròpia, dedicant un temps periòdic i constant a la lectura individual i propiciant moments de reflexió que permetin establir relacions entre els textos llegits.

Això suposa ampliar les formes de gaudi, la diversitat i la complexitat dels textos escollits —incloent el contacte amb formes literàries actuals impreses i digitals i amb pràctiques culturals emergents— i la capacitat d'expressar l'experiència lectora. Es tracta de fer un pas cap a un corpus de lectures autònomes menys vinculades a l'entreteniment i a la lectura argumental i més orientat cap a l'apreciació estètica de la literatura. En conseqüència, l'explicitació de judicis de valor sobre les obres es basarà en molts més elements, incloent la identificació de la intertextualitat entre els textos i incorporarà la indagació, lectura i producció d'assaig relacionat amb les obres llegides.

Aquesta competència contribueix a l'apropiació per part dels alumnes d'un saber literari i cultural que permet establir relacions entre les lectures guiades i les autònomes, indagar sobre les obres llegides, mobilitzar l'experiència lectora i cultural pròpia en la comprensió i interpretació dels textos, situar amb precisió els textos en el seu context de producció com també en les formes culturals en les quals s'inscriuen i entendre les funcions i els efectes de les diferents convencions a partir de les quals es construeixen les obres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL4, CD3, CPSAA1.1, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 8 Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura espanyola i hispanoamericana, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals per establir vincles entre textos diversos a fi

de conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats d'aprofitament de la literatura i crear textos d'intenció literària.

Aquesta competència té la funció de desenvolupar habilitats d'interpretació que permetin l'accés a obres rellevants del patrimoni literari, facilitin la verbalització d'un judici de valor argumentat sobre les lectures i ajudin a construir un mapa cultural que conjugui horitzons universals i relacioni les obres literàries amb altres manifestacions artístiques. Per aconseguir un gaudi conscient i elaborat de la lectura, serà necessari establir itineraris formatius de progrés amb lectures guiades. Aquests itineraris han de permetre copsar el funcionament del fenomen literari, aprofundir en la noció d'historicitat i de jerarquia entre textos i sustentar l'aprenentatge en processos d'indagació i de construcció compartida de la interpretació de les obres.

No es tracta de voler abastar la història de la literatura amb pretensions enciclopèdiques, sinó de seleccionar un nombre reduït d'obres que seran objecte de lectura guiada i compartida a l'aula. A fi d'afavorir la indagació entorn de l'evolució del fenomen literari i a la connexió entre obres, els títols triats seran acompanyats d'un conjunt de textos que ajudin a entendre'n tant la contextualització històrica i cultural, com el lloc en la tradició literària, la història de les seves interpretacions i el diàleg amb altres formes artístiques clàssiques i actuals. S'han de triar per a la lectura guiada i compartida a l'aula algunes obres rellevants del patrimoni literari, on s'ha d'incloure l'obra de dones escriptores. Aquestes obres han de mostrar elements rellevants de la construcció i funcionament de la literatura, de les relacions que s'estableixen amb altres textos, amb els valors ideològics i estètics del seu context de producció i amb la seva capacitat de donar sentit i explicar el nostre present.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL4, CC1, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.2.

CE 9 Consolidar i aprofundir en el coneixement explícit i sistemàtic sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, augmentar el repertori comunicatiu i millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de recepció crítica.

Perquè l'estudi sistemàtic de la llengua sigui útil, ha de promoure la competència metalingüística dels alumnes i s'ha de vincular amb els usos reals i contextualitzats propis dels parlants. La reflexió metalingüística ha de partir del coneixement intuïtiu dels alumnes com a usuaris de la llengua i establir ponts amb el coneixement sistemàtic d'aquesta, utilitzant per això terminologia específica i integrant els nivells morfosintàctic, semàntic i pragmàtic en l'estudi de les formes lingüístiques.

Es tracta, per tant, d'abordar l'aprenentatge estructurat de la gramàtica a través de processos d'indagació, tot establint una relació entre coneixement gramatical explícit i ús de la llengua a partir de la reflexió i de l'elaboració de projectes de recerca reduïts. Per això cal partir de l'observació del significat i la funció que les formes lingüístiques adquireixen en el discurs, per arribar a la generalització i a la sistematització a partir de la manipulació d'enunciats, el contrast entre oracions, la formulació d'hipòtesis i de regles, l'ús de contraexemples o la connexió amb altres fenòmens lingüístics i comunicar els resultats amb el metallenguatge adequat. En definitiva, es tracta d'estimular la reflexió metalingüística i interlingüística perquè els alumnes puguin pensar i parlar sobre la llengua de manera que aquest coneixement reverteixi en la millora de les produccions pròpies i en la millor comprensió i interpretació crítica de les produccions alienes i, alhora, permeti construir de manera progressiva un coneixement explícit sobre com funciona el sistema lingüístic.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP2, STEM1, STEM2, CPSAA5.

CE 10 Posar les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, utilitzant un llenguatge no discriminatori i bandejant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir un ús no tan sols eficaç sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

Desenvolupar aquesta competència implica no tan sols que les persones siguin eficaçes a l'hora de comunicar-se, sinó també que posin les paraules al servei d'uns objectius que no es desentenguin de la indefugible dimensió ètica de la comunicació.

En l'àmbit de la comunicació personal, l'educació lingüística ha d'ajudar a establir relacions interpersonals basades en l'empatia i el respecte, tot oferint eines per a l'escolta activa, la comunicació assertiva, la deliberació argumentada i la resolució dialogada dels conflictes. Erradicar els usos discriminatoris i manipuladors del llenguatge, com també els abusos de poder a través de la paraula, és un imperatiu ètic. En els àmbits educatiu, social i professional, l'educació lingüística ha de capacitar per prendre la paraula en l'exercici una ciutadania activa i compromesa en la construcció de societats més equitatives, més democràtiques i més responsables en relació als grans desafiaments que com a humanitat tenim plantejats: la sostenibilitat del planeta, les diferents violències (inclosa la violència de gènere), les creixents desigualtats, etc.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL5, CP3, CD3, CPSAA3.1, CC1, CC2, CC3.

Llengua Castellana i Literatura I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Explicar i apreciar la diversitat lingüística del món a partir del coneixement de la realitat plurilingüe i pluricultural d'Espanya i la riquesa dialectal de l'espanyol, com també de la reflexió sobre els fenòmens del contacte entre llengües, per afavorir la reflexió interlingüística, per refutar els estereotips i prejudicis lingüístics i per valorar la diversitat com a font de patrimoni cultural.

CA 1.1 Reconèixer i valorar les llengües d'Espanya i les varietats dialectals de l'espanyol, amb especial atenció a les del propi territori, a partir de l'explicació del seu desenvolupament històric i sociolingüístic i de la situació actual, contrastant de manera explícita i amb el metallenguatge apropiat aspectes lingüístics i discursius de les diferents llengües, com també trets dels dialectes de l'espanyol, en manifestacions orals, escrites i multimodals.

- Reconèixer i valorar les llengües d'Espanya i els dialectes de l'espanyol.
- Reconèixer els trets distintius de les varietats dialectals de l'espanyol en textos orals, escrits i multimodals.
- Explicar el desenvolupament històric, sociolingüístic i la situació actual de l'espanyol.

CA 1.2 Qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de l'exploració i reflexió entorn dels fenòmens del contacte entre llengües, amb especial atenció al paper de les xarxes socials i els mitjans de comunicació i de la investigació sobre els drets lingüístics i diversos models de convivència entre llengües.

- Identificar, qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics.
- Respectar i valorar la riquesa cultural lingüística i dialectal, a partir de l'observació i la reflexió de la diversitat lingüística de l'entorn.
- Explorar els fenòmens de contacte de llengües, amb especial atenció a les xarxes socials i als mitjans de comunicació.
- Investigar sobre els drets lingüístics i diversos models de convivència entre llengües.

CE 2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, amb especial atenció als textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, recollint el sentit general i la informació més rellevant, identificant el punt de vista i la intenció de l'emissor i valorant la seva fiabilitat, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, per formar-se opinió i per eixamplar les possibilitats de gaudi i oci.

CA 2.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals complexos, propis de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis.

- Identificar el sentit global, l'estructura i la informació més rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals complexos.
- Analitzar la interacció entre els diferents codis en un missatge.

CA 2.2 Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals complexos, avaluant la qualitat, fiabilitat i idoneïtat del canal emprat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals complexos.
- Avaluar la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat.
- Avaluar l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats en una producció oral.

CE 3 Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent a textos de caràcter acadèmic, amb rigor, fluïdesa, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, ateses les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

CA 3.1 Realitzar exposicions i argumentacions orals formals amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès científic i cultural i de rellevància acadèmica i social, ajustant-se a les convencions pròpies de cada gènere discursiu i amb fluïdesa, rigor, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, en diferents suports i emprant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

- Fer exposicions i argumentacions orals formals amb diferent grau de planificació sobre temes de caire científic, cultural, social i acadèmic.
- Fer exposicions orals que s'ajustin a les convencions de cada gènere discursiu, amb coherència, cohesió i correcció i adequant-se a la situació comunicativa concreta.
- Utilitzar de manera eficaç els recursos verbals i no verbals propis de situacions orals.

CA 3.2 Participar de forma activa i adequada en interaccions orals (formals i informals) i en el treball en equip amb actituds d'escolta activa i estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.

- Participar de manera activa i adequada en interaccions orals, formals i informals i en el treball en equip amb actituds d'escolta activa i fent ús de les estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.

CE 4 Comprendre, interpretar i valorar textos escrits, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, integrant la informació explícita i realitzant les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluant la seva qualitat i fiabilitat, per donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos i per construir coneixement.

CA 4.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, realitzant les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

- Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació.
- Realitzar les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

CA 4.2 Valorar la forma i el contingut de textos complexos avaluant la seva qualitat, la fiabilitat i idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar la forma i el contingut de textos complexos.

- Avaluar la qualitat, la fiabilitat i idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

CE 5 Produir textos escrits i multimodals coherents, cohesionats, adequats i correctes, amb especial atenció als gèneres discursius de l'àmbit acadèmic, per construir coneixement i respondre de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

CA 5.1 Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat sobre temes curriculars o d'interès social i cultural, precedits d'un procés de planificació que atengui la situació comunicativa, destinatari, propòsit i canal i de redacció i revisió d'esborranys de manera individual o entre iguals, o mitjançant altres instruments de consulta.

- Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat sobre temes curriculars o d'interès social i cultural.
- Planificar el text segons la situació comunicativa, el destinatari, el propòsit i el canal i de redacció.
- Revisar esborranys de manera individual o entre iguals, o mitjançant altres instruments de consulta.

CA 5.2 Incorporar procediments per enriquir els textos, atenent aspectes discursius, lingüístics i d'estil, amb precisió lèxica i correcció ortogràfica i gramatical.

CE 6 Seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, amb un punt de vista crític i personal però respectuós amb la propietat intel·lectual, especialment en el marc de la realització de treballs de recerca sobre temes del currículum o vinculats a les obres literàries llegides.

CA 6.1 Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre temes curriculars d'interès cultural que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts; calibrar-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura; organitzar-la i integrar-la en esquemes propis; i reelaborar-la i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre temes curriculars d'interès cultural que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts.
- Calibrar la fiabilitat i pertinència de les fonts en funció dels objectius de lectura.
- Organitzar la informació i integrar-la en esquemes propis.
- Reelaborar la informació i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

CA 6.2 Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals, seguint pautes d'anàlisi, contrast i verificació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

- Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals.
- Seguir pautes d'anàlisi, contrast i verificació en la recerca d'informació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

CE 7 Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres i compartir experiències lectores per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

CA 7.1 Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània i deixar constància del progrés de l'itinerari lector i cultural personal mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i de l'experiència de lectura.

- Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània.
- Deixar constància del progrés de l'itinerari lector i cultural personal mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i de l'experiència de lectura.

CA 7.2 Compartir l'experiència lectora utilitzant el metallenguatge específic i elaborar la interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

- Compartir l'experiència lectora utilitzant el metallenguatge específic.
- Elaborar una interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

CE 8 Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura espanyola i hispanoamericana, utilitzant el metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals per establir vincles entre textos diversos, per conformar un mapa cultural, per eixamplar les possibilitats de gaudi de la literatura i per crear textos d'intenció literària.

CA 8.1 Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària, utilitzant un metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

- Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra.
- Establir les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària.
- Utilitzar el metallenguatge específic en la interpretació d'obres literàries i incorporar-hi judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica.

CA 8.2 Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal, establint vincles argumentats entre els clàssics de la literatura espanyola objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques clàssiques o contemporànies, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics i explicitant la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

- Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal.
- Establir vincles argumentats entre els clàssics de la literatura espanyola objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques clàssiques o contemporànies, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics.
- Explicitar la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

CA 8.3 Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

CE 9 Consolidar i aprofundir en el coneixement explícit i sistemàtic sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, per augmentar el repertori comunicatiu i per millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de comprensió i interpretació crítica.

CA 9.1 Revisar els propis textos i fer propostes de millora argumentant els canvis a partir de la reflexió metalingüística i interlingüística i utilitzant el metallenguatge específic i identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.

- Revisar els propis textos i fer propostes de millora.
- Argumentar els canvis a partir de la reflexió metalingüística i interlingüística.
- Utilitzar un metallenguatge específic en la revisió.
- Identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.

CA 9.2 Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els efectes que té en el receptor, utilitzant el coneixement explícit de la llengua i del metallenguatge específic.

- Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els efectes que té en el receptor.
- Utilitzar el coneixement explícit de la llengua i el metallenguatge específic en l'anàlisi dels trets lingüístics escollits.

CA 9.3 Elaborar i presentar els resultats de projectes de recerca reduïts sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua, formulant hipòtesis i establint generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequada i consultant de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

- Elaborar i presentar els resultats de petits projectes de recerca sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua.
- Formular hipòtesis i establir generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequada.
- Consultar de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

CE 10 Posar les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, amb la utilització d'un llenguatge no discriminatori i deixant de banda els abusos de poder a través de la paraula, per afavorir l'ús no tan sols eficaç, sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

CA 10.1 Identificar i bandejar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, com també dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.

CA 10.2 Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos tant en l'àmbit personal com en l'educatiu i el social.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LES LLENGÜES I ELS SEUS PARLANTS

- La situació lingüística a l'Estat espanyol.
- Característiques de les principals varietats dialectals de l'espanyol d'Espanya i d'Amèrica.
- Prejudicis i estereotips lingüístics.

B. COMUNICACIÓ

Context

- La situació lingüística a l'Estat espanyol.
- Característiques de les principals varietats dialectals de l'espanyol d'Espanya i d'Amèrica.

- Prejudicis i estereotips lingüístics.
Gèneres discursius
- Propietats textuais: adequació, coherència, cohesió, correcció.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit educatiu: el text acadèmic.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit social. Textos periodístics: narració, exposició i argumentació. Mitjans de comunicació i xarxes socials.
- Gèneres literaris.
Processos
- Expressió oral. Adequació al nivell de formalitat requerit per la situació comunicativa. El registre estàndard. Trets discursius i lingüístics del discurs formal. Elements no verbals. Planificació i recerca d'informació, construcció del discurs i revisió. Transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i fonètics) al discurs.
- Expressió escrita. Planificació: recerca i selecció d'informació; anàlisi, valoració, organització i síntesi de la informació. Redacció i revisió: transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i ortogràfics) al text escrit.
- Comprensió oral. Sentit global del discurs. Parts del discurs i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i no verbal. Intenció comunicativa del parlant. Selecció de la informació rellevant.
- Comprensió escrita. Sentit global del text. Parts del text i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i icònic. Publicitat i propaganda. Intenció comunicativa de l'emissor. Selecció de la informació rellevant. Interpretació del llenguatge en el seu context. Connotació, denotació i sentit figurat.
- Interacció oral en contextos formals. Ús propi i aliè de la paraula. Cooperació conversacional i cortesia lingüística.
- Interacció escrita.
- Mediació.
Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics.
- La modalitat. Formes lingüístiques per a l'expressió de la subjectivitat i de l'objectivitat.
- Recursos lingüístics per adequar el registre a la situació comunicativa.
- Connectors, marcadors discursius i altres procediments lèxics, semàntics i gramaticals que contribueixen a la cohesió del text.
- Relacions entre formes verbals com a procediment de cohesió textual, amb especial atenció a l'ús dels temps verbals. Valor de les formes no personals.
- Correcció lingüística i revisió ortogràfica, gramatical i tipogràfica dels textos.
- Relació dels signes lingüístics amb el significat del text.

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA**Lectura autònoma**

- Selecció d'obres rellevants d'autors de la literatura espanyola, europea i universal, amb assessorament.
- Participació activa en el circuit literari i lector, en activitats com ara encontres literaris amb autors d'obres llegides, sessions de narració oral, clubs de lectura, etc.
- Utilització autònoma de tot tipus de biblioteques, físiques i digitals.
- Accés a diferents experiències culturals: representacions teatrals, exposicions bibliogràfiques, etc.
- Expressió argumentada dels gustos lectors personals.

- Diversificació del corpus llegit, amb atenció als circuits comercials del llibre i distingint entre literatura canònica i literatura de consum, clàssics i *best-sellers*.

Lectura guiada

- Establiment de vincles entre la literatura castellana contemporània i altres disciplines artístiques.
- La literatura castellana des de l'edat mitjana fins al Romanticisme.
- Anàlisi i comentari del text literari: elements constitutius del gènere literari i sentit de l'obra literària, les relacions externes del text amb el seu context social, històric i amb la tradició literària.

D. REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

- Diferències rellevants entre llengua oral i llengua escrita, amb especial atenció als elements sintàctics, lèxics i pragmàtics.
- Formació de paraules. Elements constitutius: lexema i morfemes.
- Categories gramaticals: tipus i ús.
- Sintaxi. Estructures sintàctiques simples i complexes. Relacions lògiques, gramaticals i semàntiques entre els elements d'una oració. Les funcions sintàctiques. Connectors com a element cohesionador del text i que hi aporta coherència. Elements de referència. Díctics. Ordre lògic dels elements de l'oració. Signes de puntuació.
- Explicació del significat de paraules o expressions dins el context. Sinonímia, antonímia, paronímia, polisèmia, homonímia. Hiperonímia i hiponímia. Connotació i denotació. Elements discriminadors del llenguatge. Identificació dels elements lingüístics que comprometen la comprensió d'un text escrit o oral.
- Propostes de millora i enriquiment d'un text escrit o oral.

Llengua Castellana i Literatura II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Explicar i apreciar la diversitat lingüística del món a partir del coneixement de la realitat plurilingüe i pluricultural d'Espanya i la riquesa dialectal de l'espanyol, com també de la reflexió sobre els fenòmens del contacte entre llengües, per afavorir la reflexió interlingüística, per refutar els estereotips i prejudicis lingüístics i per valorar la diversitat com a font de patrimoni cultural.

CA 1.1 Reconèixer i valorar les llengües d'Espanya i les varietats dialectals de l'espanyol, amb especial atenció a les del propi territori, a partir de l'explicació del seu desenvolupament històric i sociolingüístic i de la situació actual, contrastant de manera explícita i amb el metallenguatge apropiat aspectes lingüístics i discursius de les diferents llengües, com també trets dels dialectes de l'espanyol, en manifestacions orals, escrites i multimodals.

- Reconèixer i valorar les llengües d'Espanya i les varietats dialectals de l'espanyol, amb especial atenció a la del propi territori.
- Contrastar de manera explícita i amb el metallenguatge apropiat aspectes lingüístics i discursius de les llengües i els dialectes en manifestacions orals, escrites i multimodals.
- Diferenciar els trets de la llengua que responen a la diversitat dialectal dels quals es corresponen amb sociolectes o registres.

CA 1.2 Qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de l'exploració i reflexió entorn dels fenòmens del contacte entre llengües, amb especial atenció al paper de les xarxes socials i els

mitjans de comunicació i de la investigació sobre els drets lingüístics i diversos models de convivència entre llengües.
- Qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics.
- Adoptar una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal.
- Atendre la diversitat de normes cultes i estàndards que es donen en una mateixa llengua.
- Analitzar i valorar la rellevància actual dels mitjans de comunicació i les xarxes socials en els processos de normalització lingüística.

CE 2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, amb especial atenció als textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, recollint el sentit general i la informació més rellevant, identificant el punt de vista i la intenció de l'emissor i valorant la seva fiabilitat, la seva forma i el seu contingut, per construir coneixement, per formar-se opinió i per eixamplar les possibilitats de gaudi i oci.

CA 2.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals complexos, propis de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis.

- Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals especialitzats propis de diferents àmbits.
- Analitzar la interacció entre els diferents codis.

CA 2.2 Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals complexos, avaluant-ne la qualitat, fiabilitat i idoneïtat del canal emprat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals especialitzats.
- Avaluar la qualitat, fiabilitat i idoneïtat del canal emprat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

CE 3 Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent a textos de caràcter acadèmic, amb rigor, fluïdesa, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, ateses les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

CA 3.1 Realitzar exposicions i argumentacions orals formals amb graus de planificació diversos sobre temes d'interès científic i cultural i de rellevància acadèmica i social, ajustant-se a les convencions pròpies de cada gènere discursiu i amb fluïdesa, rigor, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, en diferents suports i emprant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

- Realitzar exposicions i argumentacions orals formals extenses on es recullen diferents punts de vista, amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès científic i cultural i de rellevància acadèmica i social.
- Ajustar-se a les convencions pròpies de cada gènere discursiu amb fluïdesa, rigor, coherència, cohesió, correcció i el registre, adequat en diferents suports.
- Emprar de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

CA 3.2 Participar de forma activa i adequada en interaccions orals (formals i informals) i en el treball en equip amb actituds d'escolta activa i estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.

CE 4 Comprendre, interpretar i valorar textos escrits, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i les secundàries, integrant la informació explícita i realitzant les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre

el contingut i la forma i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat, per donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos i per construir coneixement.

CA 4.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació fent les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

- Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació.
- Realitzar les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

CA 4.2 Valorar críticament la forma i el contingut de textos complexos avaluant la seva qualitat, la fiabilitat i idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar críticament el contingut i la forma de textos especialitzats.
- Avaluar la qualitat i la fiabilitat dels textos escrits, com també l'eficàcia dels procediments lingüístics emprats.

CE 5 Produir textos escrits i multimodals coherents, cohesionats, adequats i correctes, amb especial atenció als gèneres discursius de l'àmbit acadèmic, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

CA 5.1 Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat sobre temes curriculars o d'interès social i cultural, precedits d'un procés de planificació que atengui la situació comunicativa, destinatari, propòsit i canal i de redacció i revisió d'esborranys de manera individual o entre iguals, o mitjançant altres instruments de consulta.

- Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat al voltant de temes curriculars o d'interès social i cultural.
- Planificar el text segons la situació comunicativa, el destinatari, el propòsit i el canal.
- Revisar esborranys entre iguals o utilitzant altres instruments de consulta.

CA 5.2 Incorporar procediments per enriquir els textos, atenent aspectes discursius, lingüístics i d'estil, amb precisió lèxica i correcció ortogràfica i gramatical.

CE 6 Seleccionar i contrastar informació procedent de fonts diverses, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, amb un punt de vista crític i personal però respectuós amb la propietat intel·lectual, especialment en el marc de la realització de treballs de recerca sobre temes del currículum o vinculats a les obres literàries llegides.

CA 6.1 Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre temes curriculars d'interès cultural que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts; calibrar-ne la fiabilitat i la pertinència en funció dels objectius de lectura; organitzar-la i integrar-la en esquemes propis; i reelaborar-la i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre diversos temes d'interès acadèmic, personal o social que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts.
- Gestionar l'emmagatzematge i recuperació de la informació recollida en diferents fonts.
- Avaluar la fiabilitat i la pertinència de la informació recollida.
- Organitzar la informació i integrar-la en esquemes propis.
- Reelaborar la informació i comunicar-la de manera creativa, amb un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

CA 6.2 Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals, seguint pautes d'anàlisi, contrast i verificació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

- Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals.
- Seguir pautes d'anàlisi, contrast i verificació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

CE 7 Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres i compartir experiències lectores per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

CA 7.1 Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants que es relacionin amb les propostes de lectura guiada, incloent-hi assaig literari i obres actuals que estableixin connexions amb la tradició, i deixar constància del progrés del propi itinerari lector i cultural mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i de l'experiència.

- Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants que es relacionin amb les propostes de lectura guiada, incloent assaig literari i obres actuals que estableixin connexions amb la tradició.
- Deixar constància del progrés del propi itinerari lector i cultural mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i de l'experiència de lectura.

CA 7.2 Compartir l'experiència lectora utilitzant el metallenguatge específic i elaborar la interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

- Compartir l'experiència lectora utilitzant un metallenguatge específic.
- Elaborar una interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

CE 8 Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura espanyola i hispanoamericana, utilitzant el metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals per establir vincles entre textos diversos, per conformar un mapa cultural, per eixamplar les possibilitats de gaudi de la literatura i per crear textos d'intenció literària.

CA 8.1 Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària, utilitzant un metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

- Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària.
- Utilitzar un metallenguatge específic en la interpretació d'obres literàries llegides.
- Emetre judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

CA 8.2 Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal, establint vincles argumentats entre els clàssics de la literatura espanyola objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques clàssiques o contemporànies, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics i explicitant la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

- Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal.
- Relacionar de manera argumentada les obres de la literatura espanyola o hispànica de l'últim quart del segle XIX i dels segles XX i XXI i altres manifestacions artístiques, segons els

temes, els tòpics, les estructures, el llenguatge, els recursos expressius i els valors ètics i estètics.

- Explicar l'opinió personal argumentada sobre la lectura.

CA 8.3 Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

CE 9 Consolidar i aprofundir en el coneixement explícit i sistemàtic sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, per augmentar el repertori comunicatiu i per millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de comprensió i interpretació crítica.

CA 9.1 Revisar els propis textos i fer propostes de millora argumentant els canvis a partir de la reflexió metalingüística i interlingüística i utilitzant el metallenguatge específic i identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.

- Revisar els textos propis i fer propostes de millora.
- Argumentar els canvis a partir de la reflexió metalingüística i interlingüística i amb un metallenguatge específic.
- Identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.

CA 9.2 Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els efectes en el receptor, utilitzant el coneixement explícit de la llengua i el metallenguatge específic.

- Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els efectes en el receptor.
- Utilitzar el coneixement explícit de la llengua i el metallenguatge específic en l'anàlisi dels trets lingüístics escollits.

CA 9.3 Elaborar i presentar els resultats de petits projectes de recerca sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua, formulant hipòtesis i establint generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequada i consultant de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

- Elaborar i presentar els resultats de petits projectes de recerca sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua.
- Formular hipòtesis i establir generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequats.
- Consultar de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

CE 10 Posar les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, amb la utilització del llenguatge no discriminatori i deixant de banda els abusos de poder a través de la paraula, per afavorir l'ús no tan sols eficaç, sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

CA 10.1 Identificar i bandejar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, com també dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.

CA 10.2 Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos tant en l'àmbit personal com educatiu i social.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LES LLENGÜES I ELS SEUS PARLANTS

- Estudi comparatiu de les principals varietats dialectals de l'espanyol d'Espanya i d'Amèrica: diferències fòniques, gramaticals i lèxiques.
- Trets característics dels diferents registres lingüístics.

B. COMUNICACIÓ**Context**

- Elements verbals i no verbals que intervenen en el procés de comunicació. Propòsit comunicatiu.
- Funcions del llenguatge. Modalitats textuais.
- Adequació a la situació comunicativa.

Gèneres discursius

- Propietats textuais: adequació, coherència, cohesió, correcció.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit educatiu: el text acadèmic.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit social. textos periodístics: narració, exposició i argumentació. Mitjans de comunicació i xarxes socials.
- Gèneres literaris.

Processos

- Expressió oral. Adequació al nivell de formalitat requerit per la situació comunicativa. El registre estàndard. Trets discursius i lingüístics del discurs formal. Elements no verbals. Planificació i recerca d'informació, construcció del discurs i revisió. Transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i fonètics) al discurs.
- Expressió escrita. Planificació: recerca i selecció d'informació; anàlisi, valoració, organització i síntesi de la informació. Redacció i revisió: transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i ortogràfics) al text escrit.
- Comprensió oral. Sentit global del discurs. Parts del discurs i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i no verbal. Intenció comunicativa del parlant. Selecció de la informació rellevant.
- Comprensió escrita. Sentit global del text. Parts del text i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i icònic. Publicitat i propaganda. Intenció comunicativa de l'emissor. Selecció de la informació rellevant. Interpretació del llenguatge en el seu context. Connotació, denotació, sentit figurat.
- Interacció oral en contextos formals. Ús propi i aliè de la paraula. Cooperació conversacional i cortesia lingüística.
- Interacció escrita.
- Mediació.

Reconeixement i ús discursius dels elements lingüístics

- La modalitat. Formes lingüístiques per a l'expressió de la subjectivitat i de l'objectivitat.
- Recursos lingüístics per adequar el registre a la situació comunicativa.
- Connectors, marcadors discursius i altres procediments lèxics, semàntics i gramaticals que contribueixen a la cohesió del text.
- Relacions entre formes verbals com a procediment de cohesió textual, amb especial atenció a l'ús dels temps verbals. Valor de les formes no personals.
- Correcció lingüística i revisió ortogràfica, gramatical i tipogràfica dels textos.
- Relació dels signes lingüístics amb el significat del text.

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA**Lectura autònoma**

- Selecció d'obres rellevants d'autors de la literatura espanyola, europea i universal, amb assessorament.
- Participació activa en el circuit literari i lector, en activitats com ara encontres literaris amb autors d'obres llegides, sessions de narració oral, clubs de lectura, etc.
- Utilització autònoma de tot tipus de biblioteques, físiques i digitals.
- Accés a diferents experiències culturals: representacions teatrals, exposicions bibliogràfiques, etc.
- Expressió argumentada dels gustos lectors personals.
- Diversificació del corpus llegit, amb atenció als circuits comercials del llibre i distingint entre literatura canònica i literatura de consum, clàssics i *best-sellers*.

Lectura guiada

- La literatura castellana des del darrer quart del segle XIX fins a l'actualitat.
- Lectura i interpretació d'obres completes o fragments rellevants de la literatura castellana des del darrer quart del segle XIX fins a l'actualitat.
- Anàlisi i comentari de textos literaris des del darrer quart del segle XIX fins a l'actualitat: elements constitutius del gènere literari i sentit de l'obra literària, les relacions externes del text amb el seu context social, històric i amb la tradició literària.

D. REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

- Diferències rellevants entre llengua oral i llengua escrita, amb especial atenció als elements sintàctics, lèxics i pragmàtics.
- Procediments de formació de paraules: derivació, composició, parasíntesi, sigles i acrònims.
- Categories gramaticals: tipus i ús.
- Explicació del significat de paraules o expressions dins el context. Sinonímia, antonímia, paronímia, polisèmia, homonímia. Hiperonímia i hiponímia.
- Sintaxi. Relacions lògiques, gramaticals i semàntiques entre els elements d'una oració. Les funcions sintàctiques. Connectors com a element cohesionador del text i que hi aporta coherència. Elements de referència. Els díctics. Ordre lògic dels elements de l'oració. Signes de puntuació.
- Connotació i denotació.
- Elements discriminadors del llenguatge.
- Identificació dels elements lingüístics que comprometen la comprensió d'un text escrit o oral.
- Propostes de millora i enriquiment d'un text escrit o oral.

Llengua Catalana i Literatura

La matèria de Llengua Catalana i Literatura manté al batxillerat una continuïtat amb l'etapa anterior, al mateix temps que té finalitats específiques d'acord amb els objectius d'aquesta etapa. Així, l'educació lingüística i literària ha de contribuir a la maduresa personal i intel·lectual dels joves; oferir els coneixements, les habilitats i les actituds que els permetin participar en la vida social i exercir la ciutadania democràtica de manera ètica i responsable, com també capacitar-los per accedir a la formació superior i al futur professional de manera competent.

L'objectiu de la matèria de Llengua Catalana i Literatura s'orienta tant a l'eficàcia comunicativa en la producció, recepció i interacció oral, escrita i multimodal, com a afavorir l'ús ètic del llenguatge que posi les paraules al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la construcció de vincles personals i socials basats en el respecte i la igualtat de drets de totes les persones. D'aquesta manera, la matèria contribueix a la progressió en el desenvolupament de totes les competències recollides en el perfil de sortida dels alumnes al final de l'educació bàsica.

Les competències específiques de Llengua Catalana i Literatura al batxillerat marquen una progressió respecte de les de l'educació secundària obligatòria, de les quals es parteix en aquesta nova etapa. L'aprofundiment respecte de l'etapa anterior consisteix en més consciència teòrica i metodològica per analitzar la realitat, com també en la mobilització d'un conjunt més gran de coneixements, articulats a través d'instruments d'anàlisi que ajudin a construir i a estructurar el coneixement explícit sobre els fenòmens lingüístics i literaris tractats. Es proposa també afavorir una aproximació àmplia a la cultura, que aprofundeixi en aquesta etapa en la relació contínua entre el passat i el present.

La primera de les competències específiques de la matèria aprofundeix en el reconeixement i valoració de la diversitat dialectal de la llengua catalana i de la valoració de la diversitat lingüística del món amb el propòsit d'afavorir actituds d'estima a les diversitats, combatre prejudicis i estereotips lingüístics i estimular la reflexió interlingüística. El segon grup de competències es refereix a la producció, comprensió i interacció oral i escrita i incorpora les formes de comunicació per mitjans digitals. Així, les competències segona i tercera es refereixen a la comunicació oral; la quarta, a la comprensió lectora i la cinquena, a l'expressió escrita. La competència sisena posa el focus en l'alfabetització informacional. La setena i la vuitena es reserven per a la lectura literària, tant autònoma com guiada a l'aula. La competència novena tracta de la reflexió sobre la llengua i els seus usos, mentre que la desena, relativa a l'ètica de la comunicació, és transversal a totes les altres.

El desenvolupament de les competències dels alumnes reclama al batxillerat una major atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació. Els textos acadèmics són els que construeixen la formació científica i humanística dels alumnes en l'etapa postobligatòria; els textos dels mitjans de comunicació, els que els posen en contacte amb la realitat social, política i cultural del món contemporani. Per això, el treball transdisciplinari és imprescindible perquè es puguin apropiat dels gèneres discursius propis de cada àrea de coneixement. Pel que fa a la competència literària, al batxillerat es pretén la confluència progressiva entre les modalitats de lectura guiada i lectura autònoma, tant pel que fa als respectius corpus com a les maneres de fruir-ne. El desenvolupament de l'educació lingüística i literària exigeix en aquesta etapa la capacitat d'abstracció i de sistematització més gran, com també el maneig d'un metallenguatge específic que permeti l'aproximació més reflexiva als usos orals i escrits.

Per a cada competència específica es formulen criteris d'avaluació que estableixen el nivell d'assoliment esperat a cada curs. Tenen un enfocament competencial clar i atenen tant als processos com als productes, la qual cosa necessita l'ús d'eines i instruments d'avaluació variats, amb capacitat diagnòstica i de millora. Atès l'enfocament inequívocament competencial de l'educació lingüística, la gradació entre tots dos cursos no s'estableix tant mitjançant la distribució diferenciada de sabers, sinó en funció de la major o menor complexitat dels textos, de les habilitats

d'interpretació o de producció requerides, del metallenguatge necessari per a la reflexió sobre els usos, o el grau d'autonomia conferit als estudiants. D'aquí ve que tant els sabers bàsics com els criteris d'avaluació siguin paral·lels en tots dos cursos i tinguin continuïtat evident amb els d'etapes precedents.

Els sabers bàsics s'organitzen en quatre blocs. El primer, «Les llengües i els seus parlants», aprofundeix en el reconeixement de la diversitat lingüística tot subratllant els fenòmens que es produeixen en el marc del contacte entre llengües. Aprofundeix també en la unitat de la llengua, malgrat les diferències entre varietats dialectals, sociolectes i registres, a fi de combatre de manera argumentada prejudicis i estereotips lingüístics. El segon bloc, «Comunicació», integra tots els sabers implicats en la comunicació oral i escrita, l'alfabetització informacional i mediàtica i els vertebrats entorn de la realització de tasques de producció, recepció i anàlisi crítica de textos. Posa especial atenció en la producció de textos acadèmics i en la recepció crítica de textos procedents dels mitjans de comunicació, com també en els processos de recerca que han d'acompanyar totes dues accions. El tercer bloc, «Educació literària», recull els sabers i experiències necessaris per consolidar l'hàbit lector i conformar la identitat lectora pròpia, desenvolupar habilitats d'interpretació de textos literaris, expressar valoracions argumentades sobre els textos i conèixer l'evolució, configuració i interrelació entre textos a través de la lectura en profunditat d'algunes obres rellevants de la literatura catalana. Convida al disseny, per a cada curs, d'itineraris lectors que seran objecte de lectura guiada a l'aula, que inscriguin els textos en el seu context de producció i en la tradició cultural, al mateix temps que estableixin ponts amb els contextos contemporanis de recepció. El quart bloc, «Reflexió sobre la llengua», proposa abordar l'aprenentatge sistemàtic de la gramàtica a través de processos d'indagació i establir la relació entre coneixement gramatical explícit i l'ús de la llengua, a partir de la reflexió i de la comunicació de conclusions amb el metallenguatge adequat.

Les situacions d'aprenentatge de la matèria de Llengua Catalana i Literatura han d'entrenar els alumnes en l'ús de les eines que els permetin respondre als reptes de la societat del segle XXI, que requereix persones cultes, crítiques i ben informades; capaces de fer un ús eficaç i ètic de les paraules; respectuoses envers les diferències; amb capacitat per adquirir informació i transformar-la en coneixement, per aprendre per si mateixes, col·laborar i treballar en equip; creatives i emprenedores i compromeses amb el desenvolupament sostenible, la defensa dels drets humans i la convivència igualitària, inclusiva, pacífica i democràtica.

La diversitat lingüística de la major part dels contextos escolars i la innegable necessitat de l'educació plurilingüe per a tots els alumnes convida al tractament integrat de les llengües com a millor via per estimular no tan sols la reflexió interlingüística, sinó també l'aproximació als usos socials reals, en els quals sovint s'han de fer servir simultàniament dues o més llengües.

Competències específiques

CE 1 Reconèixer, valorar i explicar la diversitat lingüística del món, les famílies de llengües i la seva evolució (naixement, vida i mort) i les polítiques que tenen a veure amb aquestes situacions; tot partint del fet de conèixer la situació lingüística a Europa i dels territoris que conformen el domini lingüístic de la llengua catalana.

La diversitat lingüística constitueix una característica fonamental de la nostra societat. A aquesta realitat, s'hi suma el fet que a les nostres aules hi conviuen joves que parlen llengües diferents de la llengua vehicular d'aprenentatge. Les classes de llengües han d'acollir aquesta diversitat lingüística tant per valorar els significats culturals que se'n deriven i evitar els prejudicis lingüístics, com per aprofundir en el coneixement del funcionament de les llengües i les seves varietats. El desenvolupament d'aquesta competència a l'aula va, per tant, molt més enllà de situar en un mapa les llengües del nostre país i els seus dialectes, o d'estudiar les raons històriques del plurilingüisme com a finalitat última de l'aprenentatge. Contràriament, aquest acostament ha de nodrir-se de l'anàlisi i el diàleg sobre textos orals, escrits i multimodals de caràcter social i cultural, que reflecteixin la pluralitat lingüística i dialectal. Els alumnes, a més, han d'aprendre a distingir els trets

que obeeixen a la diversitat geogràfica de la llengua catalana, d'altres de relacionats amb el sociolecte o amb els diversos registres amb els quals un parlant s'adequa a diferents situacions comunicatives.

Finalment, s'ha de propiciar que tot l'aprenentatge es refermi en la comprensió crítica dels fenòmens que es produeixen en el marc del contacte entre llengües i de les conseqüències que puguin tenir sobre aquest tema els diferents models de convivència lingüística. Tot això amb la finalitat última de promoure l'exercici d'una ciutadania sensibilitzada, informada i compromesa amb els drets lingüístics individuals i col·lectius.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL5, CP2, CP3, CC1, CC2, CCEC1.

CE 2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, amb especial atenció als textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, recollint el sentit general i la informació més rellevant, identificant el punt de vista i la intenció de l'emissor i valorant-ne la fiabilitat, la forma i el contingut, per construir coneixement, per formar-se opinió i per eixamplar les possibilitats de gaudi i oci.

Desenvolupar les estratègies de comprensió oral implica entendre la comunicació com un procés constant d'interpretació d'intencions en el qual entren en joc el coneixement compartit entre interlocutors i tots els elements contextuais i cotextuals que permeten anar més enllà del significat del text i interpretar-ne el sentit. La comprensió i interpretació de missatges orals requereix destreses específiques que han de ser objecte d'ensenyament i aprenentatge, des de les més bàsiques (anticipar el contingut, retenir informació rellevant en funció del propi objectiu, distingir entre fets i opinions o captar el sentit global i la relació entre les parts del discurs), a les més avançades (identificar la intenció de l'emissor; analitzar procediments retòrics; detectar fal·làcies argumentatives o valorar la fiabilitat, la forma i el contingut del text, entre d'altres).

L'atenció al desenvolupament d'estratègies de comprensió oral es desplaça en aquesta etapa a textos de caràcter acadèmic i dels mitjans de comunicació amb un grau d'especialització més gran. Això implica el contacte amb nous gèneres discursius, desplegar estratègies que permetin salvar la distància entre els coneixements previs i els requerits per a la comprensió del text, com també familiaritzar-se amb un lèxic caracteritzat per més abundància de tecnicismes, préstecs i estrangerismes. La incorporació de discursos orals que abordin temes de rellevància social, científica i cultural és essencial per preparar els alumnes tant per a la participació activa en la vida social com per al seu desenvolupament acadèmic i professional posterior.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CP2, STEM1, CD2, CD3, CPSAA4, CC3.

CE 3 Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent a textos de caràcter acadèmic, amb rigor, fluïdesa, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, ateses les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

En aquesta etapa, es posarà atenció especial a situacions de caràcter públic, amb més distància social entre els interlocutors, que exigeixen usos lingüístics més elaborats, registres formals i un reconeixement de la importància de la comunicació no verbal. Les destreses vinculades a la producció oral de caràcter formal són essencials per al desenvolupament acadèmic i professional ulterior. Requereixen conèixer les claus dels gèneres discursius específics i dissenyar activitats competencials que incorporin de manera periòdica produccions orals a càrrec dels alumnes, sobre temes de rellevància ciutadana, científica o cultural, o vinculats als continguts curriculars. Aquestes seqüències didàctiques atendran de manera recursiva i col·laborativa a les successives fases del procés (planificació, producció, assaig i revisió) fins a arribar al producte final.

D'altra banda, un grau més gran de consciència lingüística en les interaccions orals és un requisit indispensable per participar de manera activa, compromesa i ètica en societats democràtiques.

Adequar els usos orals al propòsit comunicatiu i calibrar-ne els efectes en l'interlocutor és essencial per a una comunicació eficaç, basada en el respecte i la cura recíproca. Les classes de llengua han de procurar l'accés a contextos participatius propis dels àmbits social o educatiu, en què els alumnes puguin prendre la paraula i desenvolupar estratègies d'escolta activa, cooperació conversacional i cortesia lingüística. Les tecnologies de la informació i la comunicació proporcionen nous formats per a la comunicació oral multimodal, síncrona o asíncrona i permeten enregistrar les produccions orals dels alumnes per a la seva difusió en contextos reals i la seva posterior anàlisi i revisió.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CCL5, CP2, STEM1, CD2, CD3, CC2.

CE 4 Comprendre, interpretar i valorar textos escrits, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, integrant la informació explícita i realitzant les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluant-ne la qualitat i la fiabilitat, per donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos i per construir coneixement.

L'atenció al desenvolupament d'estratègies de comprensió lectora es desplaça en aquesta etapa a textos de caràcter acadèmic amb un grau d'especialització, com també a textos dels mitjans de comunicació que aborden temes de rellevància social alta, científica i cultural. La lectura i interpretació de textos acadèmics implica el contacte amb nous gèneres discursius, el desplegament d'estratègies que permetin salvar la distància entre els coneixements previs i els aportats pel text, familiaritzar-se amb un lèxic sovint tècnic i amb abundant presència de préstecs i estrangerismes.

D'altra banda, la lectura, interpretació i valoració de textos periodístics pressuposa el coneixement de les claus contextuals que permeten conferir-los sentit i detectar-ne els biaixos ideològics. Si no és així, el lector queda limitat a la interpretació literal del que s'ha dit, incapaç de captar ironies, al·lusions o dobles sentits, o de calibrar la intenció comunicativa de l'autor. D'aquí es desprèn que el desenvolupament de la competència lectora al batxillerat impliqui incidir en la motivació, el compromís i les pràctiques de lectura, juntament amb el coneixement i ús de les estratègies que han de desplegar-se abans, durant i després de l'acte lector, atenent de manera especial al desenvolupament de l'agilitat en el maneig de fonts diverses que permeti compensar la falta dels coneixements previs requerits per un determinat text, com també garantir-ne la fiabilitat o aclarir la finalitat amb la qual s'ha escrit.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, CCL5, CP2, STEM4, CD1, CPSAA4, CC3.

CE 5 Produir textos escrits i multimodals coherents, cohesionats, adequats i correctes, amb atenció especial als gèneres discursius de l'àmbit acadèmic, per construir coneixement i respondre de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

Saber escriure significa avui saber fer-ho en diferents suports i formats, molts dels quals de caràcter hipertextual i multimodal i requereix el coneixement i apropiació dels motlles en què han cristal·litzat les pràctiques comunicatives escrites pròpies dels diferents àmbits d'ús: els gèneres discursius. A batxillerat cobren especial rellevància els gèneres acadèmics (dissertacions, assaigs, informes o comentaris crítics, entre d'altres) que reclamen la integració de diferents mirades, camps del saber o disciplines. L'estudiant, per tant, ha de manejar amb fluïdesa l'alternança d'informació i opinió, tot consignant les fonts consultades i procurar mantenir una adequada claredat expositiva amb una certa vocació d'estil. Ha de prendre consciència, en definitiva, de la responsabilitat de formar part en la construcció col·lectiva de sentits, des dels punts de vista cultural i ètic.

La composició d'un text escrit ha tenir cura tant de la coherència, cohesió, correcció i adequació del registre, com de la propietat lèxica i la correcció gramatical i ortogràfica i també de la valoració de les alternatives disponibles per a l'ús d'un llenguatge inclusiu. Requereix també adoptar decisions sobre el to del discurs i la inscripció de les persones (emissor i destinataris). A més, resulta essencial posar la màxima atenció en el llenguatge i l'estil, per la qual cosa la vinculació entre la reflexió explícita sobre el funcionament de la llengua i la seva projecció en els usos textuais resulta

inseparable. D'aquí es desprèn que el procés d'ensenyament-aprenentatge de l'escriptura reclami una acurada i sostinguda intervenció a l'aula.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CCL5, STEM1, CD2, CD3, CPSAA5, CC2.

CE 6 Seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, amb un punt de vista crític i personal però respectuós amb la propietat intel·lectual, especialment en el marc de la realització de treballs de recerca sobre temes del currículum o vinculats a les obres literàries llegides.

La producció, multiplicació i distribució de la informació és el principi constitutiu de les societats actuals, però l'accés a la informació no garanteix per si mateix el coneixement. Per això és imprescindible que els alumnes adquireixin habilitats i destreses per transformar la informació en coneixement, reconeixent quan es necessita, on cercar-la, com gestionar-la, avaluar-la i comunicar-la, adoptant un punt de vista crític i personal i evidenciant una actitud ètica i responsable amb la propietat intel·lectual i amb la identitat digital. Es tracta d'una aposta per l'Alfabetització Mediàtica i Informacional (AMI) que implica la utilització responsable de les tecnologies, amb atenció especial a la detecció d'informacions esbiaixades o falses, l'avaluació constant de les fonts, els temps d'ús i l'autoregulació.

S'ha de procurar que els alumnes, individualment o de manera col·laborativa, consultin fonts d'informació variades en contextos socials o acadèmics per realitzar treballs o projectes de recerca, especialment sobre temes del currículum o de les obres literàries llegides. Aquests processos de recerca han de tendir a abordar autònomament la planificació, gestió i emmagatzematge de la informació per recuperar-la de forma òptima i del respecte a les convencions de presentació establertes (índex, organització en epígrafs, procediments de cita, notes a peu de pàgina, bibliografia i bibliografia web), al mateix temps que al desenvolupament de la creativitat i l'adequació al context en la difusió del seu nou aprenentatge. La biblioteca virtual o escolar i l'aula, com a espai creatiu d'aprenentatge, seran l'entorn ideal per adquirir aquesta competència.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, CD1, CD2, CD3, CD4, CPSAA4, CC2.

CE 7 Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres i compartir experiències lectores per construir la identitat lectora pròpia i gaudir de la dimensió social de la lectura.

Desenvolupar aquesta competència implica avançar en la consolidació de l'autonomia i la construcció de la identitat lectora pròpia, dedicant un temps periòdic i constant a la lectura individual i propiciant moments de reflexió que permetin establir relacions entre els textos llegits.

Això suposa ampliar les formes de gaudi, la diversitat i la complexitat dels textos escollits —incloent el contacte amb formes literàries actuals impreses i digitals i amb pràctiques culturals emergents— i la capacitat d'expressar l'experiència lectora. Es tracta de fer un pas cap a un corpus de lectures autònomes menys vinculades a l'entreteniment i a la lectura argumental i més orientat cap a l'apreciació estètica de la literatura. En conseqüència, l'explicitació de judicis de valor sobre les obres es basarà en molts més elements, incloent la identificació de la intertextualitat entre els textos i incorporarà la indagació, lectura i producció d'assaig relacionat amb les obres llegides.

Aquesta competència contribueix a l'apropiació per part dels alumnes d'un saber literari i cultural que permet establir relacions entre les lectures guiades i les autònomes, indagar sobre les obres llegides, mobilitzar l'experiència lectora i cultural pròpia en la comprensió i interpretació dels textos, situar amb precisió els textos en el seu context de producció com també en les formes culturals en les quals s'inscriuen i entendre les funcions i els efectes de les diferents convencions a partir de les quals es construeixen les obres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL4, CD3, CPSAA1.1, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 8 Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura catalana, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals per establir vincles entre textos diversos a fi de conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats d'aprofitament de la literatura i crear textos d'intenció literària.

Aquesta competència té la funció de desenvolupar habilitats d'interpretació que permetin l'accés a obres rellevants del patrimoni literari, facilitin la verbalització d'un judici de valor argumentat sobre les lectures i ajudin a construir un mapa cultural que conjugui horitzons universals i relacioni les obres literàries amb altres manifestacions artístiques. Per aconseguir un gaudi conscient i elaborat de la lectura, serà necessari establir itineraris formatius de progrés amb lectures guiades. Aquests itineraris han de permetre copsar el funcionament del fenomen literari, aprofundir en la noció d'historicitat i de jerarquia entre textos i sustentar l'aprenentatge en processos d'indagació i de construcció compartida de la interpretació de les obres.

No es tracta de pretendre abastar una història de la literatura de pretensions enciclopèdiques, sinó de seleccionar un nombre reduït d'obres que seran objecte de lectura guiada i compartida a l'aula. A fi d'afavorir la indagació entorn de l'evolució del fenomen literari i a la connexió entre obres, els títols triats seran acompanyats d'un conjunt de textos que ajudin a entendre'n tant la contextualització històrica i cultural, com el lloc en la tradició literària, la història de les seves interpretacions i el diàleg amb altres formes artístiques clàssiques i actuals. S'han de triar per a la lectura guiada i compartida a l'aula algunes obres rellevants del patrimoni literari, on s'ha d'incloure l'obra de dones escriptores. Aquestes obres han de mostrar elements rellevants de la construcció i funcionament de la literatura, de les relacions que s'estableixen amb altres textos, amb els valors ideològics i estètics del context de producció i amb la capacitat de donar sentit i explicar el nostre present.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL4, CC1, CCEC1, CCEC2, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.2.

CE 9 Consolidar i aprofundir en el coneixement explícit i sistemàtic sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, augmentar el repertori comunicatiu i millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de recepció crítica.

Per tal que l'estudi sistemàtic de la llengua sigui útil, ha de promoure la competència metalingüística dels alumnes i s'ha de vincular amb els usos reals i contextualitzats propis dels parlants. La reflexió metalingüística ha de partir del coneixement intuïtiu dels alumnes com a usuaris de la llengua i establir ponts amb el coneixement sistemàtic d'aquesta, utilitzant per això la terminologia específica i integrant els nivells morfosintàctic, semàntic i pragmàtic en l'estudi de les formes lingüístiques.

Es tracta, per tant, d'abordar l'aprenentatge estructurat de la gramàtica a través de processos d'indagació, tot establint la relació entre coneixement gramatical explícit i ús de la llengua a partir de la reflexió i de l'elaboració de projectes de recerca reduïts. Per això cal partir de l'observació del significat i la funció que les formes lingüístiques adquireixen en el discurs, per arribar a la generalització i a la sistematització a partir de la manipulació d'enunciats, el contrast entre oracions, la formulació d'hipòtesis i de regles, l'ús de contraexemples o la connexió amb altres fenòmens lingüístics i comunicar els resultats amb el metallenguatge adequat. En definitiva, es tracta d'estimular la reflexió metalingüística i interlingüística perquè els alumnes puguin pensar i parlar sobre la llengua de manera que aquest coneixement reverteixi en una millora de les produccions pròpies i en una millor comprensió i interpretació crítica de les produccions alienes i, alhora, permeti construir de manera progressiva un coneixement explícit sobre com funciona el sistema lingüístic.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP2, STEM1, STEM2, CPSAA5.

CE 10 Posar les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, utilitzant un llenguatge no discriminatori i bandejant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir l'ús no tan sols eficaç sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

Desenvolupar aquesta competència implica no tan sols que les persones siguin eficaçes a l'hora de comunicar-se, sinó també que posin les paraules al servei d'uns objectius que no es desentenguin de la indefugible dimensió ètica de la comunicació.

En l'àmbit de la comunicació personal, l'educació lingüística ha d'ajudar a establir relacions interpersonals basades en l'empatia i el respecte, tot oferint eines per a l'escolta activa, la comunicació assertiva, la deliberació argumentada i la resolució dialogada dels conflictes. Erradicar els usos discriminatoris i manipuladors del llenguatge, com també els abusos de poder a través de la paraula, és un imperatiu ètic. En els àmbits educatiu, social i professional, l'educació lingüística ha de capacitar per prendre la paraula en l'exercici una ciutadania activa i compromesa en la construcció de societats més equitatives, més democràtiques i més responsables en relació als grans desafiaments que com a humanitat tenim plantejats: la sostenibilitat del planeta, les diferents violències (inclosa la violència de gènere), les creixents desigualtats, etc.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL5, CP3, CD3, CPSAA3.1, CC1, CC2, CC3.

Llengua Catalana i Literatura I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Reconèixer, valorar i explicar la diversitat lingüística del món, les famílies de llengües i la seva evolució (naixement, vida i mort) i les polítiques que tenen a veure amb aquestes situacions; tot partint del fet de conèixer la situació lingüística a Europa i dels territoris que conformen el domini lingüístic de la llengua catalana.

CA 1.1 Reconèixer, valorar i explicar la diversitat lingüística del món, les famílies de llengües i la seva evolució (naixement, vida i mort) i les polítiques que tenen a veure amb aquestes situacions, amb especial atenció a les del propi territori; tot partint del fet de conèixer la situació lingüística a Europa, Espanya i territoris que conformen el domini lingüístic de la llengua catalana, en manifestacions orals, escrites i multimodals.

- Conèixer la diversitat lingüística del món, les famílies lingüístiques i la seva evolució.
- Conèixer diferents models de gestió de la llengua en territoris plurilingües i identificar prejudicis i estereotips lingüístics que s'hi donen.
- Conèixer i valorar la situació dels territoris que conformen el domini lingüístic de la llengua catalana.

CA 1.2 Qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de l'exploració i reflexió entorn dels fenòmens de contacte entre llengües, amb especial atenció al paper de les xarxes socials i els mitjans de comunicació i de la investigació sobre els drets lingüístics i diversos models de convivència entre llengües.

- Identificar, qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics.
- Respectar i valorar la riquesa cultural lingüística i dialectal, a partir de l'observació i la reflexió de la diversitat lingüística de l'entorn.
- Explorar els fenòmens de contacte de llengües, amb atenció especial a les xarxes socials i als mitjans de comunicació.

CE 2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, amb atenció especial als textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, recollint-ne el sentit general i la informació més rellevant, identificant el punt de vista i la intenció de l'emissor i valorant-ne la fiabilitat, la forma i el contingut, per construir coneixement, per formar-se opinió i per eixamplar les possibilitats de gaudi i oci.

CA 2.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals complexos propis de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis.

- Identificar el sentit global, l'estructura i la informació més rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals complexos.
- Analitzar la interacció entre els diferents codis en un missatge.

CA 2.2 Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals complexos, avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals complexos.
- Avaluat la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat.
- Avaluat l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats en una producció oral.

CE 3 Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent a textos de caràcter acadèmic, amb rigor, fluïdesa, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, ateses les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

CA 3.1 Realitzar exposicions i argumentacions orals formals amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès científic i cultural i de rellevància acadèmica i social, ajustant-se a les convencions pròpies de cada gènere discursiu i amb la fluïdesa, el rigor, la coherència i el registre adequat, en diferents suports i utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

- Fer exposicions i argumentacions orals formals amb diferent grau de planificació sobre temes de caire científic, cultural, social i acadèmic.
- Fer exposicions orals que s'ajustin a les convencions de cada gènere discursiu, amb coherència, cohesió i correcció i adequant-se a la situació comunicativa concreta.
- Utilitzar de manera eficaç els recursos verbals i no verbals propis de situacions orals.

CA 3.2 Participar de manera activa i adequada en interaccions orals (formals i informals) i en el treball en equip amb actituds d'escolta activa i estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.

CE 4 Comprendre, interpretar i valorar textos escrits, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, integrant la informació explícita i realitzant les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat, per donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos i per construir coneixement.

CA 4.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, realitzant les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

- Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació.
- Realitzar les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

CA 4.2 Valorar la forma i el contingut de textos complexos avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar la forma i el contingut de textos complexos.
- Avaluar la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

CE 5 Produir textos escrits i multimodals coherents, cohesionats, adequats i correctes, amb especial atenció als gèneres discursius de l'àmbit acadèmic, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

CA 5.1 Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat sobre temes curriculars o d'interès social i cultural. L'elaboració ha d'anar precedida d'un procés de planificació que atengui la situació comunicativa, destinatari, propòsit i canal i d'un procés de redacció i revisió d'esborranys de manera individual o entre iguals, o mitjançant altres instruments de consulta.

- Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat sobre temes curriculars o d'interès social i cultural.
- Planificar el text segons la situació comunicativa, el destinatari, el propòsit i el canal i de redacció.
- Revisar esborranys de manera individual o entre iguals, o mitjançant altres instruments de consulta.

CA 5.2 Incorporar procediments per enriquir els textos, atenent aspectes discursius, lingüístics i d'estil, amb precisió lèxica i correcció ortogràfica i gramatical.

CE 6 Seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, amb un punt de vista crític i personal al mateix temps que respectuós amb la propietat intel·lectual, especialment en el marc de la realització de treballs de recerca sobre temes del currículum o vinculats a les obres literàries llegides.

CA 6.1 Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre temes curriculars d'interès cultural que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts; calibrar-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura; organitzar-la i integrar-la en esquemes propis; i reelaborar-la i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre temes curriculars d'interès cultural que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts.
- Calibrar la fiabilitat i pertinència de les fonts en funció dels objectius de lectura.
- Organitzar la informació i integrar-la en esquemes propis.
- Reelaborar la informació i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

CA 6.2 Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb atenció especial a les xarxes socials i altres entorns digitals, seguint pautes d'anàlisi, contrast i verificació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

- Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals.
- Seguir pautes d'anàlisi, contrast i verificació en la recerca d'informació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

CE 7 Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres i compartir experiències lectores per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

CA 7.1 Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània i deixar constància del progrés de l'itinerari lector i cultural personal mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i l'experiència de lectura.

- Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània.
- Deixar constància del progrés de l'itinerari lector i cultural personal mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i l'experiència de lectura.

CA 7.2 Compartir l'experiència lectora utilitzant el metallenguatge específic i elaborar una interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

- Compartir l'experiència lectora utilitzant un metallenguatge específic.
- Elaborar una interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

CE 8 Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura catalana, utilitzant un metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals per establir vincles entre textos diversos a fi de conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats d'aprofitament de la literatura i crear textos d'intenció literària.

CA 8.1 Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària, utilitzant el metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

- Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra.
- Establir les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària.
- Utilitzar el metallenguatge específic en la interpretació d'obres literàries i incorporar judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica.

CA 8.2 Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal, establint vincles argumentats entre els clàssics de la literatura catalana objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques clàssiques o contemporànies, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics i explicitant la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

- Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal.
- Establir vincles argumentats entre els clàssics de la literatura catalana objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques clàssiques o contemporànies, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics.
- Explicitar la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

CA 8.3 Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

CE 9 Consolidar i aprofundir en el coneixement explícit i sistemàtic sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística, augmentar el repertori comunicatiu i millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de recepció crítica.

CA 9.1 Revisar els textos propis i fer propostes de millora argumentant els canvis a partir de la reflexió metalingüística i utilitzant un metallenguatge específic i identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.
- Revisar els textos propis i fer propostes de millora.
- Argumentar els canvis a partir de la reflexió metalingüística i interlingüística.
- Utilitzar un metallenguatge específic en la revisió.
- Identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.
CA 9.2 Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els seus efectes en el receptor, utilitzant el coneixement explícit de la llengua i un metallenguatge específic.
- Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els seus efectes en el receptor.
- Utilitzar el coneixement explícit de la llengua i un metallenguatge específic en l'anàlisi dels trets lingüístics escollits.
CA 9.3 Elaborar i presentar els resultats de petits projectes de recerca sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua, formulant hipòtesis i establint generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequats i consultant de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.
- Elaborar i presentar els resultats de petits projectes de recerca sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua.
- Formular hipòtesis i establir generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequats.
- Consultar de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

CE 10 Posar les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, utilitzant un llenguatge no discriminatori i bandejant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir un ús no tan sols eficaç sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

CA 10.1 Identificar i bandejar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, com també dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.

CA 10.2. Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos tant en l'àmbit personal com en els educatiu i social.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LES LLENGÜES I ELS SEUS PARLANTS
- La diversitat lingüística al món. Les famílies lingüístiques i la seva evolució.
- Diferents models de polítiques lingüístiques en territoris plurilingües.
- Història de la llengua catalana. Origen i evolució. Situació de la llengua catalana dels orígens fins a l'actualitat.
- Els fenòmens de contacte entre llengües.

B. COMUNICACIÓ
Context
- Elements verbals i no verbals que intervenen en el procés de comunicació. Propòsit comunicatiu.

- Funcions del llenguatge.
- Adequació a la situació comunicativa.
Gèneres discursius
- Propietats textuais: adequació, coherència, cohesió i correcció.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit educatiu: el text acadèmic.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit social. textos periodístics: narració, exposició i argumentació. Mitjans de comunicació i xarxes socials.
- Gèneres literaris.
Processos
- Expressió oral. Adequació al nivell de formalitat requerit per la situació comunicativa. El registre estàndard. Trets discursius i lingüístics del discurs formal. Elements no verbals. Planificació i recerca d'informació, construcció del discurs i revisió. Transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i fonètics) al discurs.
- Expressió escrita. Planificació: recerca i selecció d'informació; anàlisi, valoració, organització i síntesi de la informació. Redacció i revisió: transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i ortogràfics) al text escrit.
- Comprensió oral. Sentit global del discurs. Parts del discurs i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i no verbal. Intenció comunicativa del parlant. Selecció de la informació rellevant.
- Comprensió escrita. Sentit global del text. Parts del text i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i icònic. Publicitat i propaganda. Intenció comunicativa de l'emissor. Selecció de la informació rellevant. Interpretació del llenguatge en el seu context. Connotació, denotació, sentit figurat.
- Interacció oral en contextos formals. Ús propi i aliè de la paraula. Cooperació conversacional i cortesia lingüística.
- Interacció escrita.
- Mediació.
Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics
- La modalitat. Formes lingüístiques per expressar la subjectivitat i l'objectivitat.
- Recursos lingüístics per adequar el registre a la situació comunicativa.
- Connectors, marcadors discursius i altres procediments lèxics, semàntics i gramaticals que contribueixen a la cohesió del text.
- Relacions entre formes verbals com a procediment de cohesió textual, amb atenció especial a l'ús dels temps verbals. Valor de les formes no personals.
- Correcció lingüística i revisió ortogràfica, gramatical i tipogràfica dels textos.
- Relació dels signes lingüístics amb el significat del text.

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Lectura autònoma

- Selecció d'obres rellevants d'autors de la literatura catalana, europea i universal, amb assessorament.
- Participació activa en el circuit literari i lector, en activitats com ara trobades literàries amb autors d'obres llegides, sessions de narració oral, clubs de lectura, etc.
- Utilització autònoma de tot tipus de biblioteques, físiques i digitals.
- Accés a diferents experiències culturals: representacions teatrals, exposicions bibliogràfiques, etc.
- Expressió argumentada dels gustos lectors personals.

- Diversificació del corpus llegit, amb atenció als circuits comercials del llibre i distingint entre literatura canònica i literatura de consum, clàssics i <i>best-sellers</i>.
Lectura guiada
- Establiment de vincles entre la literatura catalana contemporània i altres disciplines artístiques.
- La literatura catalana des de l'edat mitjana fins al Romanticisme.
- Anàlisi i comentari del text literari: elements constitutius del gènere literari i sentit de l'obra literària, les relacions externes del text amb el seu context social, històric i amb la tradició literària.

D. REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

- Diferències rellevants entre llengua oral i llengua escrita, amb especial atenció als elements sintàctics, lèxics i pragmàtics.
- Formació de paraules. Elements constitutius: lexema i morfemes.
- Categories gramaticals: tipus i ús.
- Sintaxi. Estructures sintàctiques simples i complexes. Relacions lògiques, gramaticals i semàntiques entre els elements d'una oració. Les funcions sintàctiques. Connectors com a element cohesionador del text i que hi aporta coherència. Elements de referència. Díctics. Ordre lògic dels elements de l'oració. Signes de puntuació.
- Explicació del significat de paraules o expressions dins el context. Sinonímia, antonímia, paronímia, polisèmia, homonímia. Hiperonímia i hiponímia. Connotació i denotació. Elements discriminadors del llenguatge. Identificació dels elements lingüístics que comprometen la comprensió d'un text escrit o oral.

Llengua Catalana i Literatura II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Reconèixer, valorar i explicar la diversitat lingüística del món, les famílies de llengües i la seva evolució (naixement, vida i mort) i les polítiques que tenen a veure amb aquestes situacions; tot partint del fet de conèixer la situació lingüística a Europa i dels territoris que conformen el domini lingüístic de la llengua catalana.

CA 1.1 Reconèixer, valorar i explicar la diversitat lingüística del món, les famílies de llengües i la seva evolució (naixement, vida i mort) i les polítiques que tenen a veure amb aquestes situacions, amb especial atenció a les del propi territori; tot partint del fet de conèixer la situació lingüística a Europa, Espanya i territoris que conformen el domini lingüístic de la llengua catalana, en manifestacions orals, escrites i multimodals.

- Conèixer la variació lingüística de la llengua (geolèctes, cronolèctes i registres).
- Conèixer, analitzar i valorar la situació lingüística als territoris de parla catalana.
CA 1.2 Qüestionar i refutar prejudicis i estereotips lingüístics adoptant una actitud de respecte i valoració de la riquesa cultural, lingüística i dialectal, a partir de l'exploració i reflexió entorn dels fenòmens de contacte entre llengües, amb especial atenció al paper de les xarxes socials i els mitjans de comunicació i de la investigació sobre els drets lingüístics i diversos models de convivència entre llengües.
- Conèixer diferents models de gestió de la llengua en territoris plurilingües i identificar prejudicis i estereotips lingüístics que s'hi donen.

CE 2 Comprendre i interpretar textos orals i multimodals, amb especial atenció als textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, recollint-ne el sentit general i la informació més rellevant, identificant el punt de vista i la intenció de l'emissor i valorant-ne la fiabilitat, la forma i el contingut, per construir coneixement, per formar-se opinió i per eixamplar les possibilitats de gaudi i oci.

CA 2.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals complexos propis de diferents àmbits, analitzant la interacció entre els diferents codis.

- Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant en funció de les necessitats comunicatives i la intenció de l'emissor en textos orals i multimodals especialitzats propis de diferents àmbits.
- Analitzar la interacció entre els diferents codis.

CA 2.2 Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals complexos, avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

- Valorar la forma i el contingut de textos orals i multimodals especialitzats.
- Avaluar la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.

CE 3 Produir textos orals i multimodals, amb atenció preferent a textos de caràcter acadèmic, amb rigor, fluïdesa, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat, ateses les convencions pròpies dels diferents gèneres discursius i participar en interaccions orals amb actitud cooperativa i respectuosa, tant per construir coneixement i establir vincles personals, com per intervenir de manera activa i informada en diferents contextos socials.

CA 3.1 Realitzar exposicions i argumentacions orals formals amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès científic i cultural i de rellevància acadèmica i social, ajustant-se a les convencions pròpies de cada gènere discursiu i amb la fluïdesa, el rigor, la coherència i el registre adequat, en diferents suports i utilitzant de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

- Realitzar exposicions i argumentacions orals formals extenses en què es recullen diferents punts de vista, amb diferent grau de planificació sobre temes d'interès científic i cultural i de rellevància acadèmica i social.
- Ajustar-se a les convencions pròpies de cada gènere discursiu amb fluïdesa, rigor, coherència, cohesió, correcció i el registre adequat en diferents suports.
- Emprar de manera eficaç recursos verbals i no verbals.

CA 3.2 Participar de manera activa i adequada en interaccions orals (formals i informals) i en el treball en equip amb actituds d'escolta activa i estratègies de cooperació conversacional i cortesia lingüística.

CE 4 Comprendre, interpretar i valorar textos escrits, amb sentit crític i diferents propòsits de lectura, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, reconeixent el sentit global i les idees principals i secundàries, integrant la informació explícita i realitzant les inferències necessàries, identificant la intenció de l'emissor, reflexionant sobre el contingut i la forma i avaluant-ne la qualitat i fiabilitat, per donar resposta a necessitats i interessos comunicatius diversos i per construir coneixement.

CA 4.1 Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, realitzant les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

- Identificar el sentit global, l'estructura, la informació rellevant i la intenció de l'emissor de textos escrits i multimodals especialitzats, amb especial atenció a textos acadèmics i dels mitjans de comunicació.
- Realitzar les inferències necessàries i amb diferents propòsits de lectura.

CA 4.2 Valorar la forma i el contingut de textos complexos avaluant-ne la qualitat, la fiabilitat i la idoneïtat del canal utilitzat, com també l'eficàcia dels procediments comunicatius emprats.
- Valorar críticament el contingut i la forma de textos especialitzats.
- Avaluar la qualitat i la fiabilitat dels textos escrits, com també l'eficàcia dels procediments lingüístics emprats.

CE 5 Produir textos escrits i multimodals coherents, cohesionats, adequats i correctes, amb especial atenció als gèneres discursius de l'àmbit acadèmic, per construir coneixement i donar resposta de manera informada, eficaç i creativa a demandes comunicatives concretes.

CA 5.1 Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat sobre temes curriculars o d'interès social i cultural. L'elaboració ha d'anar precedida d'un procés de planificació que atengui la situació comunicativa, destinatari, propòsit i canal i d'un procés de redacció i revisió d'esborranys de manera individual o entre iguals, o mitjançant altres instruments de consulta.

- Elaborar textos acadèmics coherents, cohesionats i amb el registre adequat al voltant de temes curriculars o d'interès social i cultural.
- Planificar el text segons la situació comunicativa, el destinatari, el propòsit i el canal.
- Revisar esborranys entre iguals o utilitzant altres instruments de consulta.

CA 5.2 Incorporar procediments per enriquir els textos, atenent aspectes discursius, lingüístics i d'estil, amb precisió lèxica i correcció ortogràfica i gramatical.

CE 6 Seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts, avaluant-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura i evitant els riscos de manipulació i desinformació i integrar-la i transformar-la en coneixement per comunicar-la, amb un punt de vista crític i personal al mateix temps que respectuós amb la propietat intel·lectual, especialment en el marc de la realització de treballs de recerca sobre temes del currículum o vinculats a les obres literàries llegides.

CA 6.1 Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre temes curriculars d'interès cultural que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts; calibrar-ne la fiabilitat i pertinència en funció dels objectius de lectura; organitzar-la i integrar-la en esquemes propis; i reelaborar-la i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

- Elaborar treballs de recerca de manera autònoma, en diferents suports, sobre diversos temes d'interès acadèmic, personal o social que impliquin localitzar, seleccionar i contrastar informació procedent de diferents fonts.
- Gestionar l'emmagatzematge i la recuperació de la informació recollida en diferents fonts.
- Avaluar la fiabilitat i la pertinència de la informació recollida.
- Organitzar la informació i integrar-la en esquemes propis.
- Reelaborar la informació i comunicar-la de manera creativa, adoptant un punt de vista crític i respectuós amb la propietat intel·lectual.

CA 6.2 Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals, seguint pautes d'anàlisi, contrast i verificació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

- Avaluar la veracitat de notícies i informacions, amb especial atenció a les xarxes socials i altres entorns digitals.
- Seguir pautes d'anàlisi, contrast i verificació, fent ús de les eines adequades i mantenint una actitud crítica enfront dels possibles biaixos de la informació.

CE 7 Seleccionar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània com a font de plaer i coneixement, configurant un itinerari lector que s'enriqueixi progressivament quant a diversitat, complexitat i qualitat de les obres i compartir

experiències lectores per construir la pròpia identitat lectora i gaudir de la dimensió social de la lectura.

CA 7.1 Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants de la literatura contemporània i deixar constància del progrés de l'itinerari lector i cultural personal mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i de l'experiència de lectura.

- Triar i llegir de manera autònoma obres rellevants que es relacionin amb les propostes de lectura guiada, incloent assaig literari i obres actuals que estableixin connexions amb la tradició.
- Deixar constància del progrés del propi itinerari lector i cultural mitjançant l'explicació argumentada dels criteris de selecció de les lectures, les formes d'accés a la cultura literària i de l'experiència de lectura.

CA 7.2 Compartir l'experiència lectora utilitzant un metallenguatge específic i elaborar una interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

- Compartir l'experiència lectora utilitzant el metallenguatge específic.
- Elaborar la interpretació personal establint vincles argumentats amb altres obres i altres experiències artístiques i culturals.

CE 8 Llegir, interpretar i valorar obres rellevants de la literatura catalana, utilitzant el metallenguatge específic i mobilitzant l'experiència biogràfica i els coneixements literaris i culturals per establir vincles entre textos diversos a fi de conformar un mapa cultural, eixamplar les possibilitats d'aprofitament de la literatura i crear textos d'intenció literària.

CA 8.1 Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides mitjançant l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària, utilitzant el metallenguatge específic i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

- Explicar i argumentar la interpretació de les obres llegides a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions externes del text amb el seu context social i històric i amb la tradició literària.
- Utilitzar el metallenguatge específic en la interpretació d'obres literàries llegides.
- Emetre judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres.

CA 8.2 Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal, establint vincles argumentats entre els clàssics de la literatura catalana objecte de lectura guiada i altres textos i manifestacions artístiques clàssiques o contemporànies, en funció de temes, tòpics, estructures, llenguatge, recursos expressius i valors ètics i estètics i explicitant la implicació i la resposta personal del lector en la lectura.

- Desenvolupar projectes de recerca que es concretin en una exposició oral, un assaig o una presentació multimodal.
- Analitzar i comentar obres o fragments de la literatura catalana des del darrer quart del segle XIX fins a l'actualitat a partir de l'anàlisi de les relacions internes dels seus elements constitutius amb el sentit de l'obra i de les relacions del text amb el context social i històric i amb la tradició literària.
- Explicar l'opinió personal argumentada sobre la lectura.

CA 8.3 Crear textos personals o col·lectius amb intenció literària i consciència d'estil, en diferents suports i amb ajuda d'altres llenguatges artístics i audiovisuals, a partir de la lectura d'obres o fragments significatius en els quals s'emprin les convencions formals dels diversos gèneres i estils literaris.

CE 9 Consolidar i aprofundir en el coneixement explícit i sistemàtic sobre l'estructura de la llengua i els seus usos i reflexionar de manera autònoma sobre les eleccions lingüístiques i discursives, amb la terminologia adequada, per desenvolupar la consciència lingüística,

augmentar el repertori comunicatiu i millorar les destreses tant de producció oral i escrita com de recepció crítica.

CA 9.1 Revisar els textos propis i fer propostes de millora argumentant els canvis a partir de la reflexió metalingüística i utilitzant el metallenguatge específic i identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.

- Revisar els textos propis i fer propostes de millora.
- Argumentar els canvis a partir de la reflexió metalingüística i interlingüística i amb el metallenguatge específic.
- Identificar i esmenar problemes de comprensió lectora utilitzant els coneixements explícits sobre la llengua i el seu ús.

CA 9.2 Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els seus efectes en el receptor, utilitzant el coneixement explícit de la llengua i un metallenguatge específic.

- Explicar i argumentar la interrelació entre el propòsit comunicatiu i les eleccions lingüístiques de l'emissor, com també els seus efectes en el receptor.
- Utilitzar el coneixement explícit de la llengua i un metallenguatge específic en l'anàlisi dels trets lingüístics escollits.

CA 9.3 Elaborar i presentar els resultats de projectes de recerca reduïts sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua, formulant hipòtesis i establint generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequada i consultant de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

- Elaborar i presentar els resultats de projectes de recerca reduïts sobre aspectes rellevants del funcionament de la llengua.
- Formular hipòtesis i establir generalitzacions, utilitzant els conceptes i la terminologia lingüística adequada.
- Consultar de manera autònoma diccionaris, manuals i gramàtiques.

CE 10 Posar les pràctiques comunicatives al servei de la convivència democràtica, la resolució dialogada dels conflictes i la igualtat de drets de totes les persones, utilitzant un llenguatge no discriminatori i bandejant els abusos de poder a través de la paraula per afavorir un ús no tan sols eficaç sinó també ètic i democràtic del llenguatge.

CA 10.1 Identificar i bandejar els usos discriminatoris de la llengua, els abusos de poder a través de la paraula i els usos manipuladors del llenguatge a partir de la reflexió i l'anàlisi dels elements lingüístics, textuais i discursius utilitzats, com també dels elements no verbals que regeixen la comunicació entre les persones.

CA 10.2 Utilitzar estratègies per a la resolució dialogada dels conflictes i la cerca de consensos tant en l'àmbit personal com en l'educatiu i el social.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LES LLENGÜES I ELS SEUS PARLANTS

- La variació lingüística: geolectes, cronolectes, sociolectes i registres.
- Llingües en contacte: bilingüisme, diglòssia; interferència i interposició lingüística.
- Llingües subordinades i llingües dominants.
- Normalització i substitució.
- Diferents models de polítiques lingüístiques en territoris plurilingües. Models de planificació lingüística.
- Drets lingüístics a les Illes Balears.

- Prejudicis i estereotips lingüístics.
- Explicació dels conceptes de norma culta/estàndard, atenent la seva utilitat i la seva diversitat en la llengua catalana.

B. COMUNICACIÓ

Context

- Elements verbals i no verbals que intervenen en el procés de comunicació. Propòsit comunicatiu.
- Funcions del llenguatge. Modalitats textuais.
- Adequació a la situació comunicativa.

Gèneres discursius

- Propietats textuais: adequació, coherència, cohesió i correcció.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit educatiu: el text acadèmic.
- Gèneres discursius propis de l'àmbit social. textos periodístics: narració, exposició i argumentació. Mitjans de comunicació i xarxes socials.
- Gèneres literaris.

Processos

- Expressió oral. Adequació al nivell de formalitat requerit per la situació comunicativa. El registre estàndard. Trets discursius i lingüístics del discurs formal. Elements no verbals. Planificació i recerca d'informació, construcció del discurs i revisió. Transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i fonètics) al discurs.
- Expressió escrita. Planificació: recerca i selecció d'informació; anàlisi, valoració, organització i síntesi de la informació. Redacció i revisió: transferència dels coneixements lingüístics (lèxics, gramaticals i ortogràfics) al text escrit.
- Comprensió oral. Sentit global del discurs. Parts del discurs i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i no verbal. Intenció comunicativa del parlant. Selecció de la informació rellevant.
- Comprensió escrita. Sentit global del text. Parts del text i relació que mantenen. Usos discriminadors del llenguatge verbal i icònic. Publicitat i propaganda. Intenció comunicativa de l'emissor. Selecció de la informació rellevant. Interpretació del llenguatge en el seu context. Connotació, denotació, sentit figurat.
- Interacció oral en contextos formals. Ús propi i aliè de la paraula. Cooperació conversacional i cortesia lingüística.
- Interacció escrita.
- Mediació.

Reconeixement i ús discursiu dels elements lingüístics

- La modalitat. Formes lingüístiques per a l'expressió de la subjectivitat i de l'objectivitat.
- Recursos lingüístics per adequar el registre a la situació comunicativa.
- Connectors, marcadors discursius i altres procediments lèxics, semàntics i gramaticals que contribueixen a la cohesió del text.
- Relacions entre formes verbals com a procediment de cohesió textual, amb especial atenció a l'ús dels temps verbals. Valor de les formes no personals.
- Correcció lingüística i revisió ortogràfica, gramatical i tipogràfica dels textos.
- Relació dels signes lingüístics amb el significat del text.

C. EDUCACIÓ LITERÀRIA

Lectura autònoma

- Selecció d'obres rellevants d'autors de la literatura catalana, europea i universal, amb assessorament.
- Participació activa en el circuit literari i lector, en activitats com ara encontres literaris amb autors d'obres llegides, sessions de narració oral, clubs de lectura, etc.
- Utilització autònoma de tot tipus de biblioteques, físiques i digitals.
- Accés a diferents experiències culturals: representacions teatrals, exposicions bibliogràfiques, etc.
- Expressió argumentada dels gustos lectors personals.
- Diversificació del corpus llegit, amb atenció als circuits comercials del llibre i distingint entre literatura canònica i literatura de consum, clàssics i *best-sellers*.

Lectura guiada

- La literatura catalana des del modernisme fins a l'actualitat.
- Lectura i interpretació d'obres completes o fragments rellevants de la literatura catalana des del modernisme fins a l'actualitat.
- Anàlisi i comentari de textos literaris des del modernisme fins a l'actualitat: elements constitutius del gènere literari i sentit de l'obra literària, les relacions externes del text amb el seu context social, històric i amb la tradició literària.

D. REFLEXIÓ SOBRE LA LLENGUA

- Diferències rellevants entre llengua oral i llengua escrita, amb especial atenció als elements sintàctics, lèxics i pragmàtics.
- Procediments de formació de paraules: derivació, composició, parasíntesi, sigles i acrònims.
- Categories gramaticals: tipus i ús.
- Sintaxi. Relacions lògiques, gramaticals i semàntiques entre els elements d'una oració. Les funcions sintàctiques. Connectors com a element cohesionador del text i que hi aporta coherència. Elements de referència. Els díctics. Ordre lògic dels elements de l'oració. Signes de puntuació.
- Explicació del significat de paraules o expressions dins el context. Sinonímia, antonímia, paronímia, polisèmia, homonímia. Hiperonímia i hiponímia.
- Connotació i denotació.
- Elements discriminadors del llenguatge.
- Identificació dels elements lingüístics que comprometen la comprensió d'un text escrit o oral.
- Propostes de millora i enriquiment d'un text escrit o oral.

Llengua Estrangera

La ràpida evolució de les societats actuals i les seves múltiples interconnexions exigeixen el desenvolupament de les competències que ajuden els individus a practicar una ciutadania independent, activa i compromesa amb la realitat contemporània, cada vegada més global, intercultural i plurilingüe. Tal com assenyala el Marc de referència per a una cultura democràtica, en les societats actuals, culturalment diverses, els processos democràtics requereixen el diàleg intercultural. Per tant, la comunicació en diverses llengües és clau en el desenvolupament de la cultura democràtica. En la idea de l'Espai Europeu d'Educació, la comunicació en més d'una llengua evita que l'educació i la formació es vegin obstaculitzades per les fronteres i afavoreix la internacionalització i la mobilitat, a més de permetre el descobriment d'altres cultures, ampliant les perspectives de l'alumne.

La matèria de Llengua Estrangera contribueix a l'adquisició de les diferents competències clau al batxillerat i, de manera directa, participa en l'assoliment de la competència plurilingüe, que implica l'ús de diferents llengües de manera apropiada i eficaç per a l'aprenentatge i la comunicació. El plurilingüisme integra no només la dimensió comunicativa, sinó també els aspectes històrics i interculturals que condueixen els alumnes a conèixer, valorar críticament i respectar la diversitat lingüística i cultural i que contribueixen al fet que puguin exercir una ciutadania independent, activa i compromesa amb una societat democràtica. En consonància amb aquest enfocament, la matèria de Llengua Estrangera en l'etapa de batxillerat té com a objectiu principal l'adquisició de la competència comunicativa en la llengua estrangera, de manera que permeti als alumnes comprendre, expressar-se i interactuar en aquesta llengua amb eficàcia, fluïdesa i correcció, com també l'enriquiment i l'expansió de la seva consciència intercultural.

L'eix del currículum de Llengua Estrangera està travessat per les dues dimensions del plurilingüisme: la dimensió comunicativa i la intercultural. Les competències específiques de la matèria, relacionades amb els descriptors operatius de les competències clau de l'etapa i amb els reptes del segle XXI, permeten als alumnes comunicar-se en la llengua estrangera i enriquir el seu repertori lingüístic individual, aprofitant les experiències pròpies per millorar la comunicació tant en les llengües familiars com en les llengües estrangeres. Així mateix, ocupen un lloc important el respecte pels perfils lingüístics individuals, l'adequació a la diversitat, com també l'interès per participar en el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics a través del diàleg intercultural.

Aquesta matèria, a més, permet als alumnes desenvolupar-se millor en els entorns digitals i accedir a les cultures a través de la llengua estrangera, tant com a motor de formació i aprenentatge com a font d'informació i gaudi. En aquest sentit, les eines digitals posseeixen un potencial que podria aprofitar-se plenament per reforçar l'aprenentatge, l'ensenyament i l'avaluació de llengües i cultures estrangeres. Per això, el desenvolupament del pensament crític, l'exercici d'una ciutadania digital activa, cívica, respectuosa i reflexiva i l'ús segur, ètic, sostenible i responsable de la tecnologia constitueixen un element d'aprenentatge molt rellevant en aquesta matèria.

Les competències específiques de la matèria de Llengua Estrangera al batxillerat suposen un aprofundiment i una ampliació respecte a les adquirides al final de l'ensenyament bàsic, que seran la base per a aquesta nova etapa i es desenvoluparan a partir dels repertoris i experiències dels alumnes. Això implica un major desenvolupament de les activitats i estratègies comunicatives de comprensió, producció, interacció i mediació, entesa en aquesta etapa com l'activitat orientada a atendre la diversitat, col·laborar i solucionar problemes d'intercomprensió i enteniment. La progressió també comporta una reflexió més crítica i sistemàtica sobre el funcionament de les llengües i les relacions entre les diferents llengües dels repertoris individuals dels alumnes. Les competències específiques d'aquesta matèria també inclouen un major aprofundiment en els sabers necessaris per gestionar situacions interculturals i la valoració crítica i l'adequació a la

diversitat lingüística, artística i cultural amb la finalitat de fomentar la comprensió mútua i contribuir al desenvolupament d'una cultura compartida.

Els criteris d'avaluació de la matèria asseguren l'assoliment de les competències específiques per part dels alumnes, per la qual cosa s'hi presenten vinculats. En la formulació competencial, es plantegen enunciant el procés o capacitat que els alumnes han d'adquirir i el context o mode d'aplicació i ús d'aquest procés o capacitat. La gradació dels criteris d'avaluació està basada en el Marc Comú Europeu de Referència per a les Llengües (MCER), tot i que ajustada a la maduresa i desenvolupament dels alumnes de l'etapa de batxillerat.

Per la seva banda, els sabers bàsics reuneixen els coneixements (saber), les destreses (saber fer) i les actituds (saber ser) necessaris per a l'adquisició de les competències específiques de la matèria i afavoreixen l'avaluació dels aprenentatges a través dels criteris. S'estructuren en tres blocs. El bloc de «Comunicació» abasta tots els sabers que cal mobilitzar per desenvolupar les activitats lingüístiques de comprensió, producció, interacció i mediació, inclosos els relacionats amb la cerca, selecció i contrast de fonts d'informació i la gestió d'aquestes fonts. El bloc de «Plurilingüisme» integra els sabers relacionats amb la capacitat de reflexionar sobre el funcionament de les llengües, amb l'objectiu de contribuir a l'aprenentatge de la llengua estrangera i a la millora de les llengües que conformen el repertori lingüístic dels alumnes. Finalment, en el bloc d'«Interculturalitat» s'agrupen els sabers sobre les cultures vehiculades a través de la llengua estrangera i la seva importància com a mitjà de comunicació i enteniment entre pobles, facilitador de l'accés a altres cultures i altres llengües i com a eina de participació social i d'enriquiment personal.

L'enfocament, la gradació i la definició dels diferents elements del currículum estan plantejats a partir de les activitats i les competències que estableix el Consell d'Europa en el MCER. Aquesta eina és clau per determinar els diferents nivells de competència que els alumnes adquireixen en les diferents activitats i dona suport també al seu procés d'aprenentatge, que es concep com a dinàmic i continuat, flexible i obert i que s'ha d'ajustar a les seves circumstàncies, necessitats i interessos. S'espera que els alumnes siguin capaços de posar en funcionament tots els sabers bàsics en el marc de situacions comunicatives pròpies dels diferents àmbits: personal, social, educatiu i professional i a partir de textos sobre temes de rellevància personal o d'interès públic coneguts pels alumnes que incloguin aspectes relacionats amb els Objectius de Desenvolupament Sostenible i els reptes i desafiaments del segle XXI. En consonància amb l'enfocament orientat a l'acció que planteja el MCER, que contribueix de manera significativa al disseny de metodologies eclèctiques, el caràcter competencial d'aquest currículum convida els professors a crear tasques interdisciplinàries, contextualitzades, significatives i rellevants i a desenvolupar activitats en què es consideri els alumnes com a agents socials autònoms i responsables del seu procés d'aprenentatge. Això implica tenir en compte els seus repertoris, interessos i emocions, com també les seves circumstàncies específiques, amb la finalitat d'establir les bases per a l'aprenentatge al llarg de tota la vida.

Competències específiques

CE 1 Comprendre i interpretar les idees principals i les línies argumentals bàsiques de textos expressats en la llengua estàndard, cercant fonts fiables i fent ús d'estratègies d'inferència i comprovació de significats, per respondre a les necessitats comunicatives plantejades.

La comprensió suposa rebre i processar informació. En l'etapa de batxillerat, la comprensió és una destresa comunicativa que s'ha de desenvolupar a partir de textos orals, escrits i multimodals sobre temes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic expressats en la llengua estàndard. La comprensió, en aquest nivell, implica entendre i interpretar els textos i extreure les idees principals i les línies argumentals més destacades, com també valorar de manera crítica el contingut, la intenció, els trets discursius i certs matisos, com la ironia o l'ús estètic de la llengua. Per això, és necessari activar les estratègies més adequades, amb la finalitat de distingir la intenció i les opinions tant implícites com explícites dels textos. Entre les estratègies de comprensió més útils per als alumnes es troben la inferència i la comprovació de significats, la interpretació d'elements no verbals i la formulació d'hipòtesis sobre la intenció i opinions subjacents a aquests textos, com

també la transferència i integració dels coneixements, les destreses i les actituds de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic. Inclou la interpretació de diferents formes de representació (escriptura, imatge, gràfics, taules, diagrames, so, gests, etc.) i de la informació contextual (elements extralingüístics) i cotextual (elements lingüístics), que permeten comprovar la hipòtesi inicial sobre la intenció i sentit del text, com també plantejar hipòtesis alternatives si fos necessari. A més d'aquestes estratègies, la cerca de fonts fiables, en suports tant analògics com digitals, constitueix un mètode de gran utilitat per a la comprensió, perquè permet contrastar, validar i sustentar la informació, com també obtenir conclusions rellevants a partir dels textos. Els processos de comprensió i interpretació requereixen contextos de comunicació dialògics que estimulin la identificació crítica de prejudicis i estereotips, com també l'interès genuí per les diferències i semblances ètniques i culturals.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CP1, CP2, STEM1, CD1, CPSAA4.

CE 2 Produir textos originals, d'extensió creixent, clars, ben organitzats i detallats, usant estratègies com ara la planificació, la síntesi, la compensació o l'autocorrecció, per expressar idees i arguments de manera creativa, adequada i coherent, d'acord amb propòsits comunicatius concrets.

La producció engloba tant l'expressió oral com l'escripta i la multimodal. En aquesta etapa, la producció ha de donar lloc a la redacció i l'exposició de textos sobre temes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic, amb creativitat, coherència i adequació. La producció, en diversos formats i suports, pot incloure en aquesta etapa l'exposició d'una presentació formal d'extensió mitjana en la qual es recolzin les idees amb exemples i detalls pertinents, una descripció clara i detallada o la redacció de textos argumentatius que responguin a una estructura lògica i expliquin els punts a favor i en contra de la perspectiva plantejada, mitjançant eines digitals i analògiques, com també la cerca avançada d'informació a internet com a font de documentació de forma exhaustiva i selectiva. En el seu format multimodal, la producció inclou l'ús conjunt de diferents recursos per produir significat (escriptura, imatge, gràfics, taules, diagrames, so, gests, etc.) i la selecció, configuració i ús de dispositius digitals, eines i aplicacions per comunicar-se, treballar de manera col·laborativa i compartir informació, gestionant de manera responsable les seves accions en la xarxa.

Les activitats vinculades amb la producció de textos compleixen funcions importants en els camps acadèmics i professionals i existeix un valor social i cívic concret que s'hi associa. La destresa en les produccions més formals en diferents suports és producte de l'aprenentatge a través de l'ús de les convencions de la comunicació i dels trets discursius més freqüents. Inclou no sols aspectes formals de caire més lingüístic, sinó també l'aprenentatge d'expectatives i convencions associades al gènere emprat, l'ús ètic del llenguatge, eines de producció creativa o característiques del suport utilitzat. Les estratègies que permeten la millora de la producció, tant formal com informal, comprenen en aquesta etapa la planificació, l'autoavaluació i coavaluació, la retroalimentació, com també el monitoratge, la validació i la compensació de manera autònoma i sistemàtica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, CP1, CP2, STEM1, CD1, CD3, CPSAA4, CCEC3.2.

CE 3 Interactuar activament amb altres persones, amb suficient fluïdesa i precisió i amb espontaneïtat, usant estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a propòsits comunicatius en intercanvis respectuosos amb les normes de cortesia.

La interacció implica dos o més participants en la construcció d'un discurs. Es considera l'origen del llenguatge i comprèn funcions interpersonals, cooperatives i transaccionals. En la interacció amb altres persones entren en joc la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, els elements verbals i no verbals de la comunicació, com també l'adequació als diferents gèneres dialògics, tant orals com escrits i multimodals. En aquesta etapa de l'educació s'espera que la interacció tracti temes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic.

Aquesta competència específica és fonamental en l'aprenentatge, perquè inclou estratègies de cooperació, de cessió i presa de torns de paraula, com també estratègies per preguntar amb l'objectiu de sol·licitar aclariment o confirmació. La interacció es revela, a més, com una activitat

imprescindible en el treball cooperatiu en què la distribució i l'acceptació de tasques i responsabilitats de manera equitativa, eficaç, respectuosa i empàtica està orientada a assolir d'objectius compartits. A més, l'aprenentatge i l'aplicació de les normes i els principis que regeixen la cortesia lingüística i l'etiqueta digital preparen l'alumne per a l'exercici d'una ciutadania democràtica, responsable, respectuosa, inclusiva, segura i activa.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CP1, CP2, STEM1, CPSAA3.1, CC3.

CE 4 Mediar entre diferents llengües o varietats, o entre les modalitats o registres d'una mateixa llengua, usant estratègies i coneixements eficaços orientats a explicar conceptes i opinions o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable i crear una atmosfera positiva que faciliti la comunicació.

La mediació és l'activitat del llenguatge que consisteix a explicar i facilitar la comprensió de missatges o textos a partir d'estratègies com la reformulació, de manera oral o escrita. En la mediació, l'alumne ha d'actuar com a agent social encarregat de crear ponts i ajudar a construir o expressar missatges de manera dialògica, no sols entre llengües diferents, sinó també entre diferents modalitats o registres dins d'una mateixa llengua, a partir del treball cooperatiu i de la seva labor com a clarificador de les opinions i les postures dels altres. En l'etapa de batxillerat, la mediació se centra en el rol de la llengua com a eina per resoldre els reptes que sorgeixen del context comunicatiu, creant espais i condicions propícies per a la comunicació i l'aprenentatge, fomentant la participació dels altres per construir i entendre nous significats i transmetre informació nova de manera apropiada, responsable i constructiva. Per això es poden emprar tant mitjans convencionals com aplicacions o plataformes virtuals per traduir, analitzar, interpretar i compartir continguts que, en aquesta etapa, versaran sobre assumptes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic.

La mediació facilita el desenvolupament del pensament estratègic de l'alumne, en tant que suposa fer l'elecció adequada de les destreses i estratègies més convenients del seu repertori per aconseguir una comunicació eficaç, però també per afavorir la participació pròpia i d'altres persones en entorns cooperatius d'intercanvi d'informació. Així mateix, implica reconèixer els recursos disponibles i promoure la motivació dels altres i l'empatia, comprenent i respectant les diferents motivacions, opinions, idees i circumstàncies personals dels interlocutors i harmonitzant-les amb les pròpies. Per això, s'espera que els alumnes mostrin empatia, respecte, esperit crític i sentit ètic com a elements clau per a la mediació adequada en aquest nivell.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CP1, CP2, CP3, STEM1, CPSAA3.1.

CE 5 Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües i varietats, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i fent explícits i compartint les estratègies i els coneixements propis, per millorar la resposta a les seves necessitats comunicatives.

L'ús del repertori lingüístic i la reflexió sobre el seu funcionament estan vinculats amb l'enfocament plurilingüe de l'adquisició de llengües. L'enfocament plurilingüe parteix del fet que les experiències de l'alumne amb les llengües que coneix serveixen de base per a l'ampliació i millora de l'aprenentatge de llengües noves i l'ajuden a desenvolupar i enriquir el seu repertori lingüístic plurilingüe i la seva curiositat i sensibilitat cultural. En l'etapa de batxillerat, és imprescindible que els alumnes reflexionin sobre el funcionament de les llengües i comparin de manera sistemàtica les que conformen els seus repertoris individuals analitzant semblances i diferències amb la finalitat d'ampliar els coneixements i estratègies en aquestes llengües. D'aquesta manera, s'afavoreix l'aprenentatge de noves llengües i es millora la competència comunicativa. La reflexió crítica i sistemàtica sobre les llengües i el seu funcionament implica que l'alumne entengui les seves relacions i, a més, contribueix al fet que identifiqui les fortaleces i mancances pròpies en el terreny lingüístic i comunicatiu, prenent consciència dels coneixements i estratègies propis i fent-los explícits. En aquest sentit, suposa també la posada en marxa de destreses per fer front a la incertesa i desenvolupar el sentit de la iniciativa i la perseverança en la consecució dels objectius o la presa de decisions.

A més, el coneixement de diferents llengües i varietats permet valorar críticament la diversitat lingüística de la societat com un aspecte enriquidor i positiu i adequar-s'hi. La selecció, configuració i aplicació dels dispositius i eines, tant analògiques com digitals, per a la construcció i integració de nous continguts sobre el repertori lingüístic propi, pot facilitar l'adquisició i millora de l'aprenentatge d'altres llengües.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CP2, STEM1, CD3, CPSAA1.1.

CE 6 Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera, reflexionant i compartint les semblances i les diferències entre llengües i cultures, per actuar de manera empàtica, respectuosa i eficaç i fomentar la comprensió mútua en situacions interculturals.

La interculturalitat suposa experimentar la diversitat lingüística, cultural i artística de la societat analitzant-la, valorant-la críticament i beneficiant-se'n. En l'etapa de batxillerat, la interculturalitat, que afavoreix l'entesa amb els altres, mereix atenció específica perquè estableix les bases perquè l'alumne exerceixi una ciutadania responsable, respectuosa i compromesa i evita que la seva percepció estigui distorsionada per estereotips i prejudicis, el que constitueix l'origen de certs tipus de discriminació. La valoració crítica i l'adequació a la diversitat han de permetre a l'alumne actuar de manera empàtica, respectuosa i responsable en situacions interculturals.

La consciència de la diversitat proporciona a l'alumne la possibilitat de relacionar diferents cultures. A més, afavoreix el desenvolupament d'una sensibilitat artística i cultural i la capacitat d'identificar i utilitzar una gran varietat d'estratègies que li permetin establir relacions amb persones d'altres cultures. Les situacions interculturals que es poden plantejar durant l'ensenyament de la llengua estrangera permeten a l'alumne obrir-se a noves experiències, idees, societats i cultures, mostrant interès cap al que és diferent; relativitzar la pròpia perspectiva i el propi sistema de valors culturals; i rebutjar i avaluar les conseqüències de les actituds sustentades sobre qualsevol tipus de discriminació o reforç d'estereotips. Tot això ha de desenvolupar-se amb l'objectiu d'afavorir i justificar l'existència d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CP3, CPSAA3.1, CC3, CCEC1.

Llengua Estrangera I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre i interpretar les idees principals i les línies argumentals bàsiques de textos expressats en la llengua estàndard, cercant fonts fiables i fent ús d'estratègies d'inferència i comprovació de significats, per respondre a les necessitats comunicatives plantejades.

CA 1.1 Extreure i analitzar les idees principals, la informació rellevant i les implicacions generals de textos de certa longitud, ben organitzats i de certa complexitat, orals, escrits i multimodals, sobre temes de rellevància personal o d'interès públic, tant concrets com abstractes, expressats de manera clara i en la llengua estàndard, fins i tot en entorns moderadament sorollosos, a través de diversos suports.

- Identificar i analitzar les idees principals en textos de longitud moderada i ben organitzats, orals, escrits i multimodals, tant en temes concrets com abstractes.
- Analitzar les implicacions generals dels textos inferint significats implícits senzills (p. ex., l'actitud o la intenció de l'autor), identificant implicacions clares i directes del text o relacionant el contingut amb experiències pròpies o contextos coneguts.
- Comprendre textos escrits de complexitat moderada com textos acadèmics o d'interès general amb un llenguatge clar i estàndard.

- Entendre textos acadèmics senzills com articles breus, textos explicatius o esquemes relacionats amb les matèries escolars; textos argumentatius de mitjans de comunicació sobre temes d'actualitat o interès juvenil; fragments literaris o narratius adaptats; notícies d'actualitat; textos multimodals senzills; discursos i presentacions senzilles sobre temes socials o educatius i contingut digital interactiu com blogs, fòrums o publicacions de xarxes socials.

- Comprendre informació oral i multimodal de complexitat moderada sobre temes d'interès acadèmic o general en contextos lleugerament sorollosos.

CA 1.2 Interpretar i valorar de manera crítica el contingut, la intenció i els trets discursius de textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre temes generals o més específics, de rellevància personal o d'interès públic.

- Interpretar i valorar textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre temes generals o més específics, de rellevància personal o d'interès públic.

- Analitzar els significats implícits i culturals d'un text, reconeixent al·lusions culturals, històriques o literàries i missatges indirectes (p. ex., ironia).

- Expressar l'opinió personal argumentada sobre el text relacionant el contingut del text amb coneixements previs i justificacions sòlides.

- Identificar estructures discursives sofisticades com comparació i el contrast, la causa i efecte i reconèixer recursos retòrics senzills (p. ex., metàfores o paral·lelismes).

- Valorar la coherència, cohesió i efectivitat del text, considerant el to (formal, informal i irònic) i l'estil.

CA 1.3 Seleccionar, organitzar i aplicar les estratègies i coneixements adequats per comprendre la informació global i específica i distingir la intenció i les opinions, tant implícites com explícites — sempre que estiguin senyalitzades clarament — dels textos; inferir significats i interpretar elements no verbals i cercar, seleccionar i contrastar informació.

- Seleccionar estratègies adequades per comprendre textos de complexitat moderada en diferents formats (articles d'opinió, assaigs breus, reportatges), emprant, per exemple, tècniques de lectura crítica per identificar arguments i contraarguments.

- Comparar informació de diverses fonts per corroborar dades i perspectives amb suport puntual, contrastant un article d'opinió amb dades estadístiques, per exemple.

- Aplicar coneixements previs per relacionar informació dels textos amb contextos acadèmics o culturals, relacionant idees d'un text filosòfic amb temes treballats en classe, per exemple.

- Inferir intencions i opinions explícites i implícites clarament senyalitzades; per exemple, diferenciar entre fets i opinions en un editorial de premsa.

- Analitzar elements visuals o multimodals com infografies per complementar la comprensió textual, interpretant, per exemple, una infografia sobre dades econòmiques relacionades amb un text acadèmic.

- Inferir significats contextuais de vocabulari, expressions idiomàtiques i matisos en registres formals i informals, deduïnt, per exemple, el significat d'una metàfora en un text literari o comparant expressions idiomàtiques de diferents llengües.

- Cercar i seleccionar informació en fonts acadèmiques i digitals (p. ex., selecció d'articles adequats per realitzar una exposició oral), validant-ne la fiabilitat amb suport puntual.

CE 2 Produir textos originals, d'extensió creixent, clars, ben organitzats i detallats, usant estratègies com ara la planificació, la síntesi, la compensació o l'autocorrecció, per expressar idees i arguments de manera creativa, adequada i coherent, d'acord amb propòsits comunicatius concrets.

CA 2.1 Expressar oralment amb fluïdesa i correcció suficients textos clars, coherents, ben organitzats, adequats a la situació comunicativa i en diferents registres sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, amb la finalitat de descriure, narrar, argumentar i informar, en diferents suports, utilitzant recursos verbals i no verbals, com també estratègies de planificació, control, compensació i cooperació.
- Descriure, narrar, informar i argumentar oralment sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne.
- Produir textos orals clars, coherents, ben organitzats, ajustant el registre, el to i l'estructura al propòsit comunicatiu i a les característiques de l'audiència.
- Preparar i integrar suports analògics o digitals avançats (p. ex., gràfics, esquemes visuals o presentacions interactives) per estructurar i reforçar missatges orals.
- Utilitzar recursos verbals com el lèxic precís i la pronunciació clara i no verbals adequats com l'entonació, el volum, la pronunciació, el llenguatge corporal o el contacte visual, per comunicar textos orals amb fluïdesa i correcció suficients.
- Utilitzar estratègies de planificació com l'organització d'idees més complexa o l'adequació al registre; de control com l'autocorrecció de la pròpia pronunciació; de compensació, com canviar de tema o simplificar el discurs, i de cooperació, com sol·licitar aclariments o integrar idees suggerides per altres.
CA 2.2 Redactar i difondre textos detallats de certa extensió i complexitat i d'estructura clara, adequats a la situació comunicativa, a la tipologia textual i a les eines analògiques i digitals utilitzades, evitant errors que dificultin o impedeixin la comprensió, reformulant i organitzant de manera coherent informació i idees de diverses fonts i justificant les pròpies opinions, sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, fent ús ètic del llenguatge, respectant la propietat intel·lectual i evitant el plagi.
- Redactar textos de certa extensió i complexitat, clars i ben organitzats, sobre temes de rellevància personal o d'interès públic com una anàlisi breu o una opinió argumentada.
- Estructurar els textos amb una lògica clara, utilitzant connectors complexos (no obstant això, en conseqüència, d'acord amb això) per establir relacions entre idees.
- Redactar i difondre textos originals integrant elements visuals i multimèdia per reforçar el missatge escrit (p. ex., esquemes, taules).
- Respectar la propietat intel·lectual i evitar el plagi, citant correctament les fonts.
- Reformular i sintetitzar informació de diverses fonts, integrant idees pròpies i opinions personals justificades.
- Utilitzar correctament el repertori lingüístic amb precisió i adequació al context comunicatiu, incorporant lèxic especialitzat de manera inicial i sempre que sigui necessari per respondre a propòsits comunicatius concrets.
- Adaptar-se al registre i a la tipologia textual, respectant les normes ortogràfiques i gramaticals i fent un ús coherent del lèxic.
CA 2.3 Seleccionar, organitzar i aplicar coneixements i estratègies de planificació, producció, revisió i cooperació, per compondre textos d'estructura clara i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i dels interlocutors reals o potencials.
- Seleccionar fonts d'informació rellevants i organitzar-les en esquemes detallats.
- Adaptar el llenguatge i el registre al context sociocultural i al propòsit del text.
- Planificar textos d'estructura ben definida (argumentatius, expositius, etc.).
- Fer ús d'estratègies d'enriquiment lèxic (sinònims, famílies lèxiques) per millorar la qualitat del text.
- Presentar els textos de manera professional, ajustant l'ús d'elements visuals (gràfics, infografies, esquemes) al propòsit i audiència, utilitzant estils tipogràfics coherents i

aplicant una estructura formal (índex, apartats i conclusions) que faciliti la comprensió del contingut.
- Incorporar lèxic especialitzat i expressions formals o acadèmiques en textos expositius i argumentatius, adaptant-se a diferents registres.
- Participar activament en discussions i debats estructurats o en la redacció de projectes escrits de manera col·laborativa sobre temes acadèmics o socials, utilitzant arguments clars i estructurats.
- Utilitzar amb autonomia progressiva eines analògiques i digitals avançades, seleccionant les més adequades segons la tasca i l'interlocutor (diccionaris més complets, correctors gramaticals i eines digitals per col·laborar o recursos audiovisuals per reforçar les produccions orals (p. ex., presentacions multimèdia amb suport visual o gràfic).
- Revisar críticament el text, aplicant millores en l'estructura, el contingut i la precisió lingüística, incorporant millores basades en l'autoavaluació i la revisió col·laborativa.

CE 3 Interactuar activament amb altres persones, amb fluïdesa i precisió suficients i amb espontaneïtat, usant estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a propòsits comunicatius en intercanvis respectuosos amb les normes de cortesia.

CA 3.1 Planificar, participar i col·laborar de forma assertiva i activa, a través de diversos suports, en situacions interactives sobre temes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, mostrant iniciativa, empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, com també per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors i oferint explicacions, arguments i comentaris.

- Planificar i participar en interaccions sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic coneguts pels alumnes.
- Participar de manera assertiva, activa i col·laborativa en discussions o interaccions socials.
- Adaptar-se a formats diversos: cara a cara, telèfon, xat, videoconferència i presentació oral.
- Respectar les convencions de cortesia i etiqueta digital, amb actitud proactiva.
- Mostrar respecte i empatia i fer ús adequat del llenguatge per adaptar-se a diferents situacions comunicatives.
- Intercalar explicacions, exemples i comentaris per donar suport a les pròpies idees.

CA 3.2 Seleccionar, organitzar i utilitzar, de manera flexible i en diferents entorns, estratègies adequades per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, sol·licitar i formular aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses.

- Iniciar, mantenir i acabar la comunicació en diferents entorns utilitzant estratègies variades.
- Participar en discussions, expressar idees pròpies amb respecte i comparar opcions, utilitzant justificacions bàsiques.
- Gestionar els torns de paraula en converses més elaborades, adaptant-se als senyals verbals i no verbals dels interlocutors i fent servir connectors simples per donar fluïdesa al discurs.
- Resumir i reformular la informació en interaccions més complexes, adaptant el registre al context formal o informal.
- Col·laborar en projectes o tasques de grup demostrant respecte, capacitat crítica i sensibilitat intercultural.
- Participar activament en la resolució de problemes en situacions diverses, gestionant conflictes amb assertivitat.

CE 4 Intervenir entre diferents llengües o varietats, o entre les modalitats o registres d'una mateixa llengua, usant estratègies i coneixements eficaços orientats a explicar conceptes i

opinions o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable i crear una atmosfera positiva que faciliti la comunicació.

CA 4.1 Interpretar i explicar textos, conceptes i comunicacions en situacions en les quals atendre la diversitat, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats i participar en la solució de problemes freqüents d'intercomprensió i d'enteniment, a partir de diversos recursos i suports.

- Resumir i transmetre idees principals de textos més complexos (per exemple, articles d'interès general), utilitzant esquemes o presentacions visuals per organitzar la informació.
- Explicar conceptes senzills i idees clau en contextos acadèmics com, per exemple, en una presentació breu, fent servir eines visuals com diapositives, esquemes o imatges.
- Participar activament en interaccions senzilles per resoldre problemes d'intercomprensió, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats.
- Adaptar la comunicació a les necessitats i coneixements dels interlocutors, utilitzant llenguatge senzill, repeticions i exemples concrets per garantir la comprensió.

CA 4.2 Aplicar estratègies que ajudin a crear ponts, facilitin la comunicació i serveixin per explicar i simplificar textos, conceptes i missatges i que siguin adequades a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant recursos i suports físics o digitals en funció de la tasca i el coneixement previ dels interlocutors.

- Simplificar la informació de textos i missatges segons l'objectiu i el públic, resumint, identificant les idees principals i repetint-les amb paraules pròpies o organitzant la informació en esquemes senzills o llistes per fer el contingut més clar.
- Millorar la comprensió de textos, conceptes i missatges, afegint exemples concrets i estructurant-ne el contingut en parts clares i integrant-hi recursos físics o digitals.
- Adequar els textos segons les intencions comunicatives com informar, persuadir, descriure o entretenir, a la tipologia textual i a les característiques contextuais i socioculturals.

CE 5 Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües i varietats, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i fent explícits i compartint les estratègies i els coneixements propis, per millorar la resposta a les seves necessitats comunicatives.

CA 5.1 Comparar i argumentar les similituds i diferències entre diverses llengües reflexionant sobre el seu funcionament i establint relacions entre elles.

- Comparar i explicar de forma argumentada les semblances i diferències entre llengües (p. ex., les estructures lingüístiques més complexes i usos més freqüents) en textos autèntics.
- Identificar la influència mútua entre diverses llengües (p. ex., cognats i *false friends* o sons més complexos).
- Aplicar estratègies avançades de transferència lingüística entre diferents llengües (p. ex., aplicar estratègies de redacció apreses en la llengua materna a una altra llengua).
- Identificar i corregir errors avançats per interferència, demostrant autonomia i reflexió crítica en el procés.

CA 5.2 Utilitzar amb iniciativa i de manera creativa estratègies i coneixements de millora de la capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera amb el suport d'altres participants i de suports analògics i digitals.

- Utilitzar amb iniciativa i creativitat recursos avançats per a l'aprenentatge autònom (p. ex., diccionaris específics, aplicacions específiques de pronunciació o assistents d'escriptura en línia).
- Participar en intercanvis de comunicació diversos i més complexos amb autonomia progressiva.

- Desenvolupar estratègies metacognitives per analitzar el propi procés d'aprenentatge, identificar estratègies per a cada destresa o planificar l'aprenentatge a llarg termini.

CA 5.3 Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera i reflexionar-hi, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar l'aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent aquests progressos i dificultats explícits i compartint-los.

- Registrar i reflexionar de manera crítica i autònoma sobre els progressos i dificultats en l'aprenentatge de la llengua estrangera, mantenint registres detallats en eines com el PEL o diaris d'aprenentatge digitals.
- Seleccionar, aplicar i avaluar l'eficàcia d'estratègies avançades per superar les dificultats i consolidar l'aprenentatge, com la participació en intercanvis lingüístics, cursos en línia o l'ús de materials autèntics per a la millora de competències específiques.
- Realitzar activitats de planificació autònoma del propi aprenentatge, establint objectius personals alineats amb interessos acadèmics o professionals futurs i dissenyant plans per assolir-los.
- Participar en autoavaluacions i coavaluacions reflexives, liderant grups de discussió sobre pràctiques d'aprenentatge efectives i contribuint a la millora de l'entorn educatiu.
- Fer explícits els progressos i dificultats (p. ex., amb la redacció d'informes reflexius o blogs personals sobre l'aprenentatge de la llengua estrangera), compartint-los de manera reflexiva i crítica amb la comunitat educativa per contribuir al desenvolupament col·lectiu.

CE 6 Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera, reflexionant i compartint les semblances i les diferències entre llengües i cultures, per actuar de manera empàtica, respectuosa i eficaç i fomentar la comprensió mútua en situacions interculturals.

CA 6.1 Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals construint vincles entre les diferents llengües i cultures, analitzant i rebutjant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip i solucionant els factors socioculturals que dificultin la comunicació.

- Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals, mostrant sensibilitat cap a altres cultures.
- Construir vincles positius entre diferents llengües i cultures, fomentant el respecte i la col·laboració.
- Analitzar i rebutjar qualsevol discriminació, prejudici o estereotip, identificant aquestes actituds i promovent la igualtat.
- Identificar i abordar els factors socioculturals que dificulten la comunicació, proposant accions concretes que fomentin la comprensió i l'entesa entre persones de diversos contextos.

CA 6.2 Valorar críticament la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera tenint en compte els drets humans i adequar-s'hi, afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.

- Analitzar i comentar diferents aspectes de la diversitat lingüística, cultural i artística dels països on es parla la llengua estrangera, fonamentant les opinions amb arguments sòlids.
- Demostrar capacitat d'adaptació en els intercanvis socials, tenint en compte les diferències culturals bàsiques i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Dialogar sobre aspectes culturals, expressant opinions senzilles però fonamentades per afavorir la creació d'una cultura compartida i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Discutir problemes mediambientals i socials des de diferents perspectives culturals, promovent la sostenibilitat i la cultura compartida.

CA 6.3 Aplicar estratègies per defensar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecosocials i democràtics i respectant els principis de justícia, equitat i igualtat.
- Participar en activitats interculturals (debats, activitats o projectes) que promoguin la diversitat i els valors ecosocials, aportant opinions respectuoses i obertes.
- Analitzar diferents expressions culturals i artístiques, identificant-ne els valors subjacents i la seva contribució a la societat, amb el suport del professors.
- Proposar activitats que promoguin la valoració de la diversitat lingüística, cultural i artística, integrant valors ecosocials i democràtics, amb l'orientació docent.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. COMUNICACIÓ
Autoconfiança, iniciativa i assertivitat. Estratègies d'autocorrecció i autoavaluació com a manera de progressar en l'aprenentatge autònom de la llengua estrangera.
- Desenvolupament de l'autoconfiança en situacions acadèmiques i formals com exposicions orals davant la classe, interaccions en anglès amb desconeguts, o simulacions d'exàmens oficials (PAU o EOI).
- Aplicació d'estratègies d'autocorrecció de textos orals i escrits d'ús acadèmic com la revisió seqüencial dels textos (gramàtica, lèxic i estructura), autocorrecció mitjançant plantilles i models, correcció amb eines digitals senzilles, identificació de patrons d'errors, correcció oral mitjançant gravacions, etc.
- Cerca autònoma, coneixement i ús de recursos per a la millora lingüística. Ús de diccionaris, aplicacions, corpus lingüístics en línia, etc.
- Planificació i monitorització del procés d'aprenentatge. Reflexió crítica sobre errors freqüents.
Estratègies per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals, escrits i multimodals
Estratègies de planificació
- Anticipació guiada del contingut a partir de la lectura de títols i subtítols, l'anàlisi d'imatges o gràfics associats i la connexió amb els coneixements previs per facilitar la comprensió del text (Planificació de la comprensió).
- Definició d'objectius acadèmics específics abans de llegir o escoltar textos complexos (anàlisi del propòsit del text, lectura ràpida inicial o selectiva, preguntes prèvies, etc.) (Planificació de la comprensió).
- Creació d'esquemes detallats amb idees principals i secundàries per estructurar textos acadèmics (Planificació de la producció).
- Recerca i selecció de vocabulari adequat segons el registre (Planificació de la producció).
- Predicció de possibles preguntes o respostes per preparar interaccions més complexes com diàlegs o debats (Planificació de la coproducció).
- Discussió prèvia per establir rols, objectius i responsabilitats en activitats col·laboratives (Planificació de la coproducció).
Estratègies d'execució
- Ús d'estratègies per deduir significats desconeguts mitjançant el context i els coneixements previs i identificar opinions i actituds en textos més complexos (Execució de la planificació).
- Ús de connectors més complexos per millorar la coherència del text incorporant exemples i dades rellevants per reforçar el contingut (Execució de la producció).
- Integració d'elements visuals o multimodals per reforçar el missatge (p. ex., gràfics, esquemes, imatges) (Execució de la producció).

- Interacció fluida en debats o taules rodones amb preparació prèvia. (Execució de la coproducció)
- Intercanvi d'idees durant el procés per ajustar i millorar el missatge (Execució de la coproducció).
Estratègies de control
- Verificació de la comprensió mitjançant preguntes de reflexió o resumint informació clau. Comparació entre les prediccions inicials i el contingut real del text (Control de la comprensió).
- Revisió guiada de la precisió gramatical i de la varietat lèxica en textos escrits mitjançant rúbriques, llistes de verificació, etc. (Control de la producció).
- Ajustament del missatge segons les reaccions o aclariments demanats (Control de la coproducció).
- Supervisió i discussió grupal de les contribucions per garantir la coherència estilística i ajustar el text final als objectius acordats (Control de la coproducció).
Estratègies de reparació
- Relectura o reescolta de parts específiques per confirmar significats (Reparació de la comprensió).
- Revisió guiada i correcció d'errors d'estil, registre o gramàtica detectats posteriorment (Reparació de la producció).
- Rectificació d'errors durant la conversa mitjançant reformulacions (p. ex., «Sorry, I mean...») (Reparació de la producció i coproducció).
- Revisió conjunta del text final per detectar incoherències i incorporar suggeriments per part del grup o del professor (Reparació de la coproducció).
Coneixements, destreses i actituds que permeten dur a terme activitats de mediació en situacions quotidianes.
- Síntesi i explicació d'informació en textos més complexos. Identificació de les idees principals i les secundàries. Reformulació de continguts amb sinònims i adaptació del registre segons l'interlocutor.
- Explicació detallada de conceptes per transmetre conceptes més complexos amb estructures clares i exemples adaptats. Comparació i contrast d'idees per aclarir significats.
- Facilitació activa de diàlegs. Moderació de discussions senzilles per ajudar a superar malentesos. Explicació de matisos culturals o lingüístics que afectin la comprensió.
- Ús d'estratègies de mediació més avançades com la síntesi i adaptació de la informació a les necessitats de l'interlocutor o la comparació i contrast d'idees o conceptes per facilitar la comprensió.
Funcions comunicatives adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: descriure fenòmens i esdeveniments; donar instruccions i consells; narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, descriure estats i situacions presents i expressar successos futurs i de prediccions a curt, mitjà i llarg termini; expressar emocions; expressar l'opinió; expressar argumentacions; reformular, presentar les opinions daltres i resumir.
- Inici, participació i manteniment de diàlegs sobre temes d'interès personal o acadèmic.
- Ús de vocabulari i expressions formals per contribuir a debats i discussions col·laboratives.
- Presentació formal de temes acadèmics o d'interès general amb detall, fluïdesa, correcció, cohesió i coherència.
- Ús d'estructures per demanar i intercanviar informació i necessitats immediates instruccions, ordres i consells.
- Ús d'expressions i d'un vocabulari més ampli per oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; comunicar emocions i preferències amb detall i matisos emocionals.

- Expressió d'idees, defensa de punts de vista i argumentació d'opinió i justificacions més complexes i sòlides amb exemples sobre temes quotidians i acadèmics.
- Enunciació d'esdeveniments i successos futurs i de prediccions a curt, mitjà i llarg termini.
- Ús de formes verbals i estructures per narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, presents i futures amb coherència.
- Reformulació d'idees, presentació de les opinions d'uns altres; sintetització d'informació o parafraseig d'idees amb precisió.
- Ús de matisos lingüístics per manifestar opinions incertes i dubtes, hipòtesis i suposicions.
Models contextuals i gèneres discursius d'ús comú en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i situació), expectatives generades pel context; organització i estructuració segons el gènere i la funció textual.
- Anàlisi del context i situació comunicativa complexa. Comprensió d'interaccions més formals i acadèmiques (articles d'opinió curts, assaigs breus).
- Domini de gèneres discursius acadèmics inicials: informes senzills, resums o cartes formals.
- Funcions textuais més elaborades: argumentació i justificació. Ús de connectors complexos.
- Organització i estructuració avançada: divisió clara en paràgrafs amb connectors.
- Adequació al registre segons el context: adaptació de llenguatge en correus formals i presentacions acadèmiques.
Unitats lingüístiques i significats associats a aquestes unitats com ara l'expressió de l'entitat i les seves propietats, la quantitat i la qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, les relacions lògiques.
- Producció de descripcions complexes amb vocabulari més precís i estructures diverses; ús de tecnicismes bàsics aplicats a disciplines escolars (ciència, història, etc.). Oracions de relatiu més complexes.
- Ús de precisió quantitativa per expressar dades i estimacions (<i>approximately, a vast amount of</i>).
- Ús de vocabulari descriptiu amb adjectius qualificatius complexos (<i>breathhtaking, sophisticated, inadequate</i>) i ús de modals per expressar opinions (<i>It might be the best option</i>).
- Ús avançat de preposicions espacials i vocabulari més complex per produir descripcions més detallades. Ús d'estructures subordinades per enriquir les descripcions (<i>where, which is located</i>).
- Domini dels temps verbals més habituals: present i passat simple i continu, present perfecte i les diferents formes del futur. Introducció a les formes del present perfecte continu i el passat perfecte continu. Les diferents formes del condicional. Ús correcte d'expressions temporals (<i>for, since, just</i>).
- Introducció a l'afirmació, negació, interrogació i exclamació en estructures gramaticals més complexes com la modalitat o la passiva. Preguntes negatives senzilles (<i>Don't you like ice cream?</i>) Ús d'exclamacions amb adjectius avançats: <i>What a beautiful view!, How nice!</i>
- Domini dels connectors més habituals i introducció de connectors més avançats (<i>although, however, even though, therefore</i>); introducció de condicionals més complexes per a hipòtesis i conseqüències.
Lèxic comú i especialitzat d'interès per a l'alumne relatiu a temps i espai; estats, esdeveniments; activitats, procediments i processos; relacions personals, socials, acadèmiques i professionals; educació, treball i emprenedoria; llengua i comunicació intercultural; ciència i tecnologia; història i cultura; com també estratègies d'enriquiment lèxic (derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia, etc.)
- El temps i l'espai: p. ex., <i>in the last century, in a few months, nearby, on the outskirts, crowded, old-fashioned, industrial zone, tourist attraction, etc.</i>

- Els estats i esdeveniments (estats físics, emocionals i abstractes; esdeveniments i notícies): p. ex., <i>calm, exhausted, stressed, relaxed, wedding, birthday party, graduation ceremony, music festival, to take place, latest news, etc.</i>
- Activitats, procediments i processos (activitats acadèmiques i professionals; procediments i introducció a processos tecnològics i científics): p. ex., <i>write an essay, organize a meeting, prepare a presentation, steps, make a mind map, boil, mix, freeze, develop, etc.</i>
- Relacions personals, socials, acadèmiques i professionals: p. ex., <i>close friend, classmate, relatives, colleague, boss, customer, hang out with, break up, etc.</i>
- L'educació, treball i emprenedoria: p. ex., <i>apply for, unemployment, job interview, fire someone, staff, businessman, international company, etc.</i>
- Llengua i comunicació intercultural: p. ex., <i>foreign language, cultures and traditions, express, tell, respect, share, learn, introduce, say goodbye, etc.</i>
- La ciència i la tecnologia: p. ex., <i>scientist, discovery, greenhouse effect, pollution, recycling, find out, measure, equipment, research, etc.</i>
- La història i la cultura: p. ex., <i>revolution, monument, tradition, past, event, war, peace, national day, etc.</i>
- Estratègies d'enriquiment lèxic (derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia, etc.): p. ex., <i>create - creation - creative; huge - enormous; small - tiny; happy - sad.</i>
Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons. Alfabet fonètic bàsic.
- Pronunciació correcta de sons consonàntics, diftongs i sons vocàlics complexos.
- Discriminació entre vocals curtes i llargues /ɪ/ vs /i:/ (<i>bit</i> vs <i>beat</i>), /ʊ/ vs /u:/ (<i>pull</i> vs <i>pool</i>). Producció de les vocals posteriors centrals /ɪ/ (<i>cup</i>) o la neutra /ə/ (<i>schwa, sofa</i>).
- Domini de patrons avançats en paraules acadèmiques: <i>ecoNOMics, POLitics</i>.
- Identificació de símbols fonètics clau per a sons específics de la llengua estrangera (p. ex., [θ] per la pronunciació anglesa de <i>think</i>).
- Patrons d'entonació en discursos acadèmics senzills i en interaccions més complexes. Estructuració de discursos. Canvis de to per emfasitzar punts clau.
- Expressió d'emocions i intencions complexes, p. ex. sorpresa i entusiasme (<i>Oh, that's amazing!</i>), dubte (<i>Are you sure about that?</i>), sarcasme (<i>Oh, great...</i>), acord i desacord (<i>I completely disagree!</i>).
- Exposició a i comprensió de varietats lingüístiques més freqüents, p. ex. accent britànic versus americà.
Convencions ortogràfiques i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics.
- Ús correcte d'expressions complexes.
- Ús de cometes i guions per a citacions.
- Consistència en contraccions i formes verbals.
- Anàlisi de textos acadèmics senzills amb elements visuals (gràfics, taules, subtítols).
- Interpretació de com el format i els elements visuals recolzen el contingut.
Convencions i estratègies conversacionals, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir i parafrasejar, col·laborar, negociar significats, detectar la ironia, etc.
- Ús d'expressions formals i informals segons el context per saludar i iniciar la conversa (p. ex., <i>It's a pleasure to meet you, How's it going?</i>). Preguntes per aprofundir (p. ex., <i>Could you elaborate on that?, Why do you think so?</i>). Tancaments formals i informals (p. ex., <i>Thank you for your time, Let's catch up soon</i>).
- Frases més sofisticades per prendre i cedir la paraula (p. ex., <i>May I interrupt for a moment?, I'd like to add something here</i>).

- Ús d'expressions amb més detalls (p. ex., <i>Could you clarify your point about...?, What I'm trying to say is...</i>).
- Reformulació avançada (p. ex., <i>Let me put it in another way, What I'm saying is...</i>).
- Ús de connectors bàsics per establir similituds i diferències: <i>Both... and..., Although, In contrast</i> . Frases senzilles per expressar opinions: <i>This is similar to o This is different because</i> .
- Frases per sintetitzar idees complexes (p. ex., <i>To summarize, In conclusion</i>).
- Expressions per negociar tasques (p. ex., <i>How about we split this part?, Could you take care of...?</i>).
- Frases per aclarir significats, verificar la comprensió o proposar ajustos. <i>What do you mean by...? So, are you saying that...? I think it would be clearer if we said...</i>
- Expressions per detectar o reaccionar a la ironia. <i>Are you joking?, Oh i didn't catch that at first</i> . Frases que mostren ironia. <i>This is just the BEST day ever</i> (quan és un dia dolent).
Recursos per a l'aprenentatge i estratègies de cerca i selecció d'informació i curació de continguts: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques, mediateques, etiquetes en la xarxa, recursos digitals i informàtics, etc.
- Ús de diccionaris i recursos avançats: diccionaris monolingües avançats amb exemples contextualitzats. Accés a llibres de consulta acadèmics i a mediateques.
- Ús d'eines i recursos digitals per treballar col·laborativament.
- Selecció i síntesi d'informació en textos extensos: resum de paràgrafs o capítols segons paraules clau.
- Estratègies per a la recerca efectiva en línia: ús de filtres en motors de cerca. Identificació de fonts fiables.
- Organització avançada de continguts trobats: creació de mapes conceptuals o línies del temps digitals.
- Reestructuració i reformulació en paraules pròpies: pràctica de paràfrasis per evitar el plag i aclarir idees complexes. Elaboració de resums concisos.
Respecte de la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plag.
- Ús d'estratègies per evitar el plag. Introducció a la paràfrasi com a tècnica per reescriure informació mitjançant l'ús d'expressions com <i>In my own words...</i>
- Identificació de llicències de continguts digitals: diferenciació de Creative Commons i copyright.
Eines analògiques i digitals per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita i multimodal; i plataformes virtuals d'interacció, col·laboració i cooperació educativa (aules virtuals, videoconferències, eines digitals col·laboratives, etc.) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera.
- Ús d'eines analògiques com diccionaris monolingües detallats, revistes i llibres acadèmics senzilles, gràfics informatius, guies d'estructuració de textos, guies de revisió estilística, etc.
- Ús d'eines digitals avançades com plataformes de notícies i contingut acadèmic, audiollibres i pòdcasts acadèmics, eines per a textos acadèmics, aplicacions per a presentacions avançades o enregistrament de pòdcasts.
- Participació activa en aules virtuals per a debats acadèmics: fòrums i discussions escrites o interaccions orals enregistrades.
- Participació en plataformes de treball col·laboratiu avançat per gestionar projectes. Entorns virtuals per projectes internacionals com eTwinning.
- Interacció multimodal en contextos acadèmics. Elaboració de vídeos, pòdcasts o infografies de forma col·laborativa.

B. PLURILINGÜISME

Estratègies i tècniques per respondre eficaçment i amb un alt grau d'autonomia, adequació i correcció a una necessitat comunicativa concreta superant les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les altres llengües del repertori lingüístic propi.

- Parafraseig avançat: ús de conceptes abstractes en frases més complexes com, per exemple, <i>It's a tool for cutting paper</i> en lloc de <i>scissors</i>. (e.g. <i>a truck for people</i> = bus).
- Traducció literal: <i>I have 15 years</i> enlloc de <i>I am 15 years old</i>.
- Demanar clarificació per sol·licitar explicacions detallades, <i>What do you mean by 'beneficial'?</i>
- Ús d'omplidors o paraules crossa més complexes com, per exemple, <i>I mean, right?</i>, <i>You know</i>, etc.
Estratègies per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.) a partir de la comparació de les llengües i varietats que conformen el repertori lingüístic personal.
- Reconeixement avançat de <i>false friends</i>, per ex. <i>actually</i> / actualment.
- Ús més autònom d'eines lingüístiques com diccionaris digitals o traductors en línia.
- Organitzar i emprar lèxic especialitzat que inclogui expressions idiomàtiques i llenguatge tècnic segons les àrees d'interès.
- Producció creativa en diferents registres: textos argumentatius que requereixin estructures avançades i vocabulari ric; debats o simulacions que requereixin adaptar el registre segons el context (formal/informal).
- Desenvolupament fonològic avançat: comparar diferències sonores i de pronúncia entre dialectes o varietats lingüístiques.
- Mediar lingüísticament: traduir i parafrasejar idees complexes entre llengües, facilitant la comunicació i destacant diferències culturals i lingüístiques.
- Reflexió i autoavaluació de l'aprenentatge: estratègies de millora per corregir errors comuns, basant-se en la retroacció i l'autoanàlisi. Ús d'eines tecnològiques (app de vocabulari o anàlisi textual) per optimitzar l'aprenentatge autònom.
Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció.
- Disseny de rúbriques personalitzades per a l'autoavaluació i coavaluació, adaptades als objectius específics de cada activitat.
- Ús autònom d'estratègies d'autoreparació, com l'autocorrecció de textos escrits amb ajuda de recursos lingüístics avançats mitjançant correctors gramaticals en línia o diccionaris i traductors avançats.
- Ús d'eines digitals avançades com programari d'anàlisi de textos o plataformes interactives, per avaluar i millorar l'aprenentatge.
- Aplicació d'estratègies de reflexió personal per comprendre el propi procés d'aprenentatge i establir objectius de millora per al futur.
Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació. La claredat i significat. Sol·licitud d'ajuda o aclariments. Expressió de dificultats o dubtes.
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la llengua amb termes com, subjecte, objecte, col·locació, oracions condicionals, veu passiva, o expressions: «Quina diferència hi ha entre aquestes dues paraules?», o «Com es pronuncia això correctament?».
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre l'aprenentatge: habilitats, fortaleeses, debilitats. Expressions: «Quina és la millor manera de practicar l'expressió oral?».
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge): motor de cerca, recurs, eina en línia, col·laboració, compartició, alfabetització digital. Expressions: «Com puc trobar informació sobre aquest tema?» o «Podem utilitzar una eina en línia per treballar junts?».

Comparació sistemàtica entre llengües a partir d'elements de la llengua estrangera i altres llengües: origen i parentius.

- Identificació d'estratègies per reconèixer patrons lingüístics que ajudin a comprendre i aprendre vocabulari o estructures d'altres llengües (cognats, prefixos i sufixos comuns, estructures sintàctiques, arrels comunes, etc.).
- Reflexió sobre les relacions entre llengües (origen, influència històrica o contacte cultural) per entendre millor les similituds i diferències entre idiomes i les cultures associades.

C. INTERCULTURALITAT

La llengua estrangera com a mitjà de comunicació i entesa entre pobles, com a facilitador de l'accés a altres cultures i altres llengües i com a eina de participació social i d'enriquiment personal.

- Ús de la llengua estrangera com a mitjà per establir connexions i diàleg entre persones de diferents cultures.
- Aprenentatge de vocabulari específic relacionat amb costums i tradicions per fomentar una millor comprensió entre cultures.
- Pràctica de comunicacions orals i escrites per participar activament en discussions sobre diversitat cultural i intercanvi d'idees.
- Desenvolupament de l'hàbit de consultar fonts internacionals (articles, llibres, programes audiovisuals) per ampliar coneixements sobre altres cultures i llengües.
- Ús d'estratègies de flexibilitat i adaptació per interactuar eficaçment en contextos multiculturals, promovent el respecte i la cooperació.

Interès i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera, com també per conèixer informacions culturals dels països on es parla la llengua estrangera.

- Participació activa en intercanvis lingüístics amb parlants nadius o altres estudiants per millorar les habilitats comunicatives.
- Ús de mitjans tecnològics i plataformes internacionals per establir comunicacions significatives i dur a terme projectes col·laboratius multiculturals.
- Investigació i comprensió crítica de les realitats culturals dels països on es parla la llengua estrangera, analitzant-ne les implicacions socials i històriques.
- Pràctica de l'anàlisi reflexiva en contextos interculturals per enriquir la pròpia perspectiva i fomentar una comunicació respectuosa i efectiva.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a convencions socials, normes de cortesia i registres; institucions, costums i rituals; valors, normes, creences i actituds; estereotips i tabús; llenguatge no verbal; història, cultura i comunitats; relacions interpersonals i processos de globalització en països on es parla la llengua estrangera.

- Reflexió sobre els valors, creences i actituds culturals, incloent-hi els estereotips i tabús, per promoure una comunicació respectuosa i informada.
- Anàlisi de les convencions socials i normes de cortesia per entendre els registres lingüístics adequats en diferents contextos culturals.
- Observació del llenguatge no verbal i la relació amb la història i la cultura de les comunitats, com també els impactes de la globalització en les pràctiques sociolingüístiques.
- Estudi dels costums, rituals i institucions de les societats on es parla la llengua estrangera, com també la seva influència en les relacions interpersonals.

Estratègies per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent valors ecosocials i democràtics.

- Reflexió crítica sobre la influència de factors històrics, socials i econòmics en la diversitat lingüística i cultural.
- Formulació de propostes o alternatives per abordar desafiaments interculturals, integrant valors ecosocials com la sostenibilitat, la solidaritat i el respecte per la diversitat.

- Experiències i activitats que permetin el desenvolupament de les habilitats interculturals en els alumnes (estades a l'estranger, intercanvis lingüístics i culturals, projectes internacionals, etc.), presencials i virtuals.
Estratègies de detecció, rebuig i actuació davant usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal.
- Anàlisi de textos, discursos o comportaments per identificar usos discriminatoris explícits o implícits.
- Activitats o estratègies per fomentar el llenguatge inclusiu en distints entorns, com l'acadèmic o el digital.

Llengua Estrangera II

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre i interpretar les idees principals i les línies argumentals bàsiques de textos expressats en la llengua estàndard, cercant fonts fiables i fent ús d'estratègies d'inferència i comprovació de significats, per respondre a les necessitats comunicatives plantejades.

CA 1.1 Extreure i analitzar les idees principals, la informació detallada i les implicacions generals de textos de certa longitud, ben organitzats i complexos, orals, escrits i multimodals, tant en registre formal com informal, sobre temes de rellevància personal o d'interès públic, tant concrets com abstractes, expressats de manera clara i en la llengua estàndard o en varietats freqüents, fins i tot en entorns moderadament sorollosos, a través de diversos suports.

- Identificar, analitzar i interpretar idees principals, secundàries i detalls rellevants en textos de certa longitud, ben estructurats i més complexos, tant orals com escrits.
- Interpretar les implicacions generals dels textos, identificant missatges més complexos i subjacents (p. ex., postura de l'autor, ironia o suggeriments subjacents), reflexionant sobre l'impacte del text a llarg termini o en àmbits diversos o els arguments presentats.
- Comprendre textos escrits de complexitat moderada com textos acadèmics o d'interès general en registres formals i informals, incloent-hi varietats lingüístiques estàndard freqüents.
- Entendre textos acadèmics i científics com assaigs o articles de recerca adaptats; d'opinió i discurs social com editorials o debats sobre temes d'actualitat; material multimodal avançat com documentals, pòdcasts d'entrevistes o gràfics interactius; i fragments de textos literaris i culturals.
- Comprendre textos orals i multimodals en registres formals, com discursos o conferències i informals, com converses o entrevistes, incloent-hi varietats lingüístiques freqüents en entorns amb sorolls de fons.

CA 1.2 Interpretar i valorar de manera crítica el contingut, la intenció, els trets discursius i certs matisos, com la ironia o l'ús estètic de la llengua, de textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre una àmplia varietat de temes de rellevància personal o d'interès públic.

- Interpretar i valorar textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre una àmplia varietat de temes de rellevància personal o d'interès públic.
- Analitzar els significats implícits, arguments, punts de vista i matisos (p. ex., ironia, sarcasme, simbolisme) en textos de certa longitud i complexitat.
- Expressar l'opinió de forma crítica i ben fonamentada, valorant la validesa dels arguments i relacionant el text amb el seu context històric i cultural.

- Fer l'anàlisi profunda de l'estructura i estil del text, valorant recursos estètics com metàfores o el simbolisme.
- Valorar la coherència i cohesió de textos més complexos, l'eficàcia de l'autor per transmetre el missatge de forma clara i persuasiva, com també l'originalitat i creativitat del text, considerant el to (formal, informal, irònic) i l'estil del text.

CA 1.3 Seleccionar, organitzar i aplicar les estratègies i coneixements més adequats en cada situació comunicativa per comprendre el sentit general, la informació essencial i els detalls més rellevants i per distingir la intenció i les opinions, tant implícites com explícites dels textos; inferir significats i interpretar elements no verbals; i cercar, seleccionar i contrastar informació real.

- Seleccionar de manera autònoma estratègies complexes per abordar textos de diferents gèneres i formats, decidint, per exemple, entre una lectura analítica o global segons l'objectiu de l'activitat.
- Comparar perspectives de diferents autors i establir connexions crítiques entre elles, confrontant, per exemple, arguments d'un text filosòfic amb els d'un article contemporani sobre el mateix tema.
- Aplicar coneixements interdisciplinaris per enriquir l'anàlisi dels textos, comparant conceptes econòmics en un article amb referències històriques o filosòfiques, per exemple.
- Inferir significats complexos i deduir biaixos ideològics en textos acadèmics o d'opinió, identificant el sarcasme o la intenció crítica en un text periodístic, per exemple.
- Analitzar i integrar informació visual complexa amb continguts textuals per interpretar significats globals. Per exemple, relacionar un gràfic estadístic amb l'argumentació d'un assaig.
- Inferir significats complexos i matisos en diferents registres i contextos culturals. Per exemple, interpretar el sentit figurat d'un poema o entendre ironia subtil en un text periodístic.
- Cercar i seleccionar de forma crítica informació rellevant en fonts variades, analitzant, per exemple, un estudi acadèmic i contrastant-lo amb articles periodístics sobre el mateix tema.

CE 2 Produir textos originals, d'extensió creixent, clars, ben organitzats i detallats, usant estratègies com ara la planificació, la síntesi, la compensació o l'autocorrecció, per expressar idees i arguments de manera creativa, adequada i coherent, d'acord amb propòsits comunicatius concrets.

CA 2.1 Expressar oralment amb suficient fluïdesa, facilitat i naturalitat, diversos tipus de textos clars, coherents, detallats, ben organitzats i adequats a l'interlocutor i al propòsit comunicatiu sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, amb la finalitat de descriure, narrar, argumentar i informar, en diferents suports, evitant errors importants i utilitzant registres adequats, com també recursos verbals i no verbals i estratègies de planificació, control, compensació i cooperació.

- Descriure, narrar, informar i argumentar oralment sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne.
- Produir textos orals clars, coherents, detallats, ben organitzats, ajustant el registre, el to i l'estructura al propòsit comunicatiu i a les característiques de l'audiència.
- Utilitzar amb autonomia suports analògics o digitals (p. ex., vídeos, infografies interactives o presentacions multimèdia) per comunicar discursos orals més detallats.
- Utilitzar recursos verbals com lèxic precís, pronunciació clara i no verbals adequats com l'entonació, el volum, la pronunciació, el llenguatge corporal o el contacte visual, per comunicar textos orals amb suficient fluïdesa i correcció i naturalitat.
- Utilitzar estratègies de planificació com l'organització d'idees més complexa o l'adequació al registre; de control com l'autocorrecció de la pròpia pronunciació; de compensació com canviar de tema o simplificar el discurs i de cooperació com sol·licitar clarificació o integrar idees suggerides per altres.

CA 2.2 Redactar i difondre textos detallats de creixent extensió, ben estructurats i de certa complexitat, adequats a la situació comunicativa, a la tipologia textual i a les eines analògiques i digitals utilitzades evitant errors importants i reformulant, sintetitzant i organitzant de manera coherent informació i idees de diverses fonts i justificant les pròpies opinions sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, fent un ús ètic del llenguatge, respectant la propietat intel·lectual i evitant el plagiat.

- Redactar textos d'extensió creixent i de complexitat avançada, com opinions i argumentacions detallades, sobre temes rellevants i d'interès públic.
- Organitzar i estructurar textos ben cohesionats, utilitzant connectors específics per donar fluïdesa i claredat.
- Redactar i difondre textos originals integrant elements visuals i multimèdia per reforçar el missatge escrit (p. ex., esquemes, taules).
- Respectar les normes ètiques i citar fonts adequadament per evitar el plagiat i garantir l'originalitat dels textos.
- Sintetitzar i reformular informació de diverses fonts, presentant arguments favorables i contraris de manera coherent i justificar les pròpies opinions.
- Utilitzar correctament el repertori lingüístic amb correcció, precisió i flexibilitat, adaptant-se al context comunicatiu i integrant lèxic especialitzat de manera adequada segons la tipologia textual i el propòsit comunicatiu.
- Manejar convencions ortogràfiques i significats associats a formats i elements gràfics.

CA 2.3 Seleccionar, organitzar i aplicar coneixements i estratègies de planificació, producció, revisió i cooperació, per compondre textos ben estructurats i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i dels interlocutors reals o potencials.

- Seleccionar i integrar fonts diverses de manera cohesionada.
- Ajustar el contingut, el to i els elements discursius a la intenció comunicativa i a l'audiència específica, incloent-hi complexitat en l'ús de registres.
- Planificar i estructurar textos extensos i complexos com assaigs acadèmics o projectes, amb un objectiu clar i un públic específic.
- Fer ús d'estratègies d'enriquiment lèxic (sinònims, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia, etc.) per millorar la qualitat del text.
- Presentar els textos de manera professional i visualment atractiva, integrant elements visuals i multimèdia (presentacions digitals, vídeos o infografies) de manera cohesionada, adaptant l'estructura i el format al context comunicatiu (p. ex., articles, projectes acadèmics o defenses orals), amb atenció especial a la qualitat formal i estètica.
- Utilitzar amb fluïdesa recursos lingüístics variats, ajustant el registre segons el context i integrant vocabulari especialitzat de manera coherent.
- Participar activament en discussions i debats estructurats o en la redacció de projectes escrits de manera col·laborativa sobre temes acadèmics o socials, utilitzant arguments clars i estructurats.
- Utilitzar amb autonomia les eines analògiques i digitals avançades, seleccionant les més adequades segons les característiques de la tasca i l'interlocutor (p. ex., diccionaris de sinònims, guies d'estils, funcions avançades dels processadors de textos, bases de dades, eines de creació multimèdia).
- Revisar amb detall el contingut, l'estructura i la cohesió, corregint errors lingüístics i millorant el text amb aportacions personals, incorporant millores basades en l'autoavaluació i la revisió col·laborativa.

CE 3 Interactuar activament amb altres persones, amb fluïdesa i precisió suficients i amb espontaneïtat, usant estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a propòsits comunicatius en intercanvis respectuosos amb les normes de cortesia.

CA 3.1 Planificar, participar i col·laborar de manera assertiva i activa, a través de diversos suports, en situacions interactives sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic pròxims a la seva experiència, mostrant iniciativa, empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, com també per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors, expressant idees i opinions amb precisió i argumentant de manera convincent.

- Planificar i participar en interaccions sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic que siguin propers a les experiències dels alumnes.
- Participar activament en interaccions assertives, tot defensant les idees pròpies amb precisió i coherència.
- Adaptar-se a suports avançats com debats, fòrums en línia o projectes col·laboratius.
- Respectar les normes d'etiqueta digital i de cortesia en contextos formals i informals.
- Mostrar respecte i empatia, expressant idees pròpies amb arguments clars i exemples concrets.
- Argumentar de manera convincent, rebatre opinions contràries amb respecte i empatia.

CA 3.2 Seleccionar, organitzar i utilitzar, de manera eficaç, espontània i en diferents entorns, estratègies adequades per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i ceder la paraula amb amabilitat, ajustar la pròpia contribució a la dels interlocutors percebent les seves reaccions, sol·licitar i formular aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses.

- Iniciar, mantenir i acabar la comunicació amb eficàcia, espontaneïtat i empatia, adaptant-se a les reaccions dels interlocutors.
- Comparar i contrastar alternatives amb justificacions detallades, utilitzant connectors variats i respectant els punts de vista dels altres.
- Participar activament en discussions o debats sobre temes d'interès, mostrant capacitat per gestionar eficaçment els torns de paraula i expressar acords o desacords amb respecte.
- Resumir i reformular, amb eficàcia i espontaneïtat, les idees principals i detalls rellevants d'interaccions avançades.
- Col·laborar en projectes o tasques de grup i participar en debats acadèmics, mostrant respecte, capacitat crítica i sensibilitat intercultural.
- Participar activament en la resolució de problemes i gestió de situacions compromeses amb assertivitat i estratègies adequades al context.

CE 4 Intervenir entre diferents llengües o varietats, o entre les modalitats o registres d'una mateixa llengua, usant estratègies i coneixements eficaços orientats a explicar conceptes i opinions o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable i crear una atmosfera positiva que faciliti la comunicació.

CA 4.1 Interpretar i explicar textos, conceptes i comunicacions en situacions en les quals atendre la diversitat, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats i participant en la solució de problemes d'intercomprensió i d'enteniment, a partir de diversos recursos i suports.

- Resumir i explicar informació de textos més complexos (per exemple, articles d'actualitat breus) emprant esquemes o presentacions visuals per organitzar la informació i destacar-ne els punts principals.
- Explicar conceptes acadèmics bàsics amb llenguatge més formal i estructurat, fent servir presentacions visuals, llistes o gràfics per estructurar el discurs.

- Actuar com a mediador en discussions per resoldre malentesos i aconseguir consensos simples, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats.
 - Ajustar la presentació de conceptes o missatges als coneixements, interessos i registres dels interlocutors, incorporant exemples rellevants i aclarint possibles malentesos.
- CA 4.2 Aplicar estratègies que ajudin a crear ponts, facilitin la comunicació i serveixin per explicar i simplificar textos, conceptes i missatges i que siguin adequades a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant recursos i suports físics o digitals en funció de la tasca i del coneixement previ i els interessos i idees dels interlocutors.
- Simplificar la informació de textos més complexos, identificant i destacant les idees principals, resumint el contingut amb paraules pròpies o organitzant la informació en esquemes o llistes per fer accessible el contingut complex.
 - Millorar la comprensió dels textos, conceptes i missatges, afegint exemples detallats i estructurant-ne el contingut en parts clares i integrant-hi recursos físics o digitals més avançats (infografies, traductors, correctors, etc.).
 - Adequar els textos segons les intencions comunicatives com informar, persuadir, descriure o entretenir, a la tipologia textual i a les característiques contextuais i socioculturals.

CE 5 Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües i varietats, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i fent explícits i compartint les estratègies i els coneixements propis, per millorar la resposta a les seves necessitats comunicatives.

CA 5.1 Comparar i contrastar les similituds i diferències entre diferents llengües reflexionant de manera sistemàtica sobre el seu funcionament i establint relacions entre elles.

- Comparar i explicar de forma argumentada les semblances i diferències entre llengües (p. ex., estructures lingüístiques de major complexitat i els seus usos més freqüents) en textos autèntics.
- Identificar la influència mútua entre distintes llengües (p. ex., cognats i *false friends*, préstecs lingüístics, l'origen de les llengües i la seva evolució i altres fenòmens lingüístics).
- Aplicar estratègies avançades de transferència lingüística (p. ex., aplicant tècniques d'argumentació apreses en la llengua materna en una altra llengua) mostrant flexibilitat i adaptabilitat.
- Demostrar la capacitat per identificar i corregir errors subtils per interferència, mostrant una competència avançada i una consciència crítica del propi procés d'aprenentatge.

CA 5.2 Utilitzar amb iniciativa i de manera creativa estratègies i coneixements de millora de la seva capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera, amb o sense suport d'altres interlocutors i de suports analògics i digitals.

- Utilitzar amb iniciativa i creativitat recursos avançats per a l'aprenentatge autònom (p. ex., diccionaris específics, aplicacions específiques de pronunciació o assistents d'escriptura en línia).
- Participar en intercanvis de comunicació diversos i més complexos amb autonomia.
- Gestionar de forma autònoma el procés d'aprenentatge, establint metes realistes, seleccionant els recursos i estratègies adequats o avaluant-ne l'eficàcia, per exemple.

CA 5.3 Registrar i reflexionar sobre els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar les dificultats i consolidar l'aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les propostes en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent aquests progressos i dificultats explícits i compartint-los.

- Registrar i reflexionar de manera sistemàtica i crítica sobre els progressos i dificultats en l'aprenentatge de la llengua estrangera, mantenint un portafolis complet que inclogui evidències de l'aprenentatge i autoavaluacions periòdiques.
- Seleccionar, aplicar i avaluar de manera efectiva estratègies complexes per superar les dificultats i consolidar l'aprenentatge, adaptant-les a diferents contextos i necessitats.
- Realitzar activitats de planificació avançada del propi aprenentatge, establint objectius a llarg termini relacionats amb l'ús de la llengua en contextos acadèmics o professionals i dissenyant plans detallats per assolir-los.
- Participar en activitats d'autoavaluació i coavaluació crítiques, liderant discussions sobre pràctiques d'aprenentatge efectives i contribuint a la millora de l'entorn educatiu.
- Comunicar de manera detallada i crítica els progressos i dificultats (p. ex., elaborant informes reflexius o blogs personals sobre l'aprenentatge de la llengua estrangera), compartint-los en fòrums educatius o comunitats en línia.

CE 6 Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera, reflexionant i compartint les semblances i les diferències entre llengües i cultures, per actuar de manera empàtica, respectuosa i eficaç i fomentar la comprensió mútua en situacions interculturals.

CA 6.1 Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals construint vincles entre les diferents llengües i cultures, rebutjant i avaluant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip i solucionar els factors socioculturals que dificultin la comunicació.

- Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals, tenint en compte les diferències culturals i lingüístiques.
- Construir vincles positius entre les diferents llengües i cultures, promovent el diàleg i la col·laboració.
- Rebutjar i avaluar qualsevol tipus de discriminació, prejudici o estereotip, reflexionant sobre el seu impacte en la comunicació i les relacions.
- Identificar i abordar els factors socioculturals que dificulten la comunicació, identificant els problemes i proposant accions concretes que fomentin la comprensió i l'entesa entre persones de diversos contextos.

CA 6.2 Valorar críticament la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera tenint en compte els drets humans i adequar-s'hi afavorint i justificant el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.

- Analitzar la diversitat cultural, lingüística i artística des d'una perspectiva crítica i fonamentada.
- Mediar en intercanvis socials demostrant la capacitat d'adaptació als diferents contextos culturals i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Participar en discussions sobre temes culturals i socials actuals, com els drets humans, per afavorir la creació d'una cultura compartida i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Desenvolupar propostes que integrin pràctiques sostenibles de diferents cultures.

CA 6.3 Aplicar de manera sistemàtica estratègies per defensar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecosocials i democràtics i respectant els principis de justícia, equitat i igualtat.

- Participar activament en projectes que promoguin la diversitat i els valors ecosocials, aportant arguments fonamentats i mostrant respecte per les opinions diverses.
- Analitzar pràctiques relacionades amb la diversitat lingüística i cultural, proposant millores que promoguin la inclusió i el respecte pels drets humans, amb suport dels professors.

- Dissenyar projectes que fomentin la comprensió i valoració de la diversitat lingüística, cultural i artística, integrant valors ecosocials i democràtics, amb orientació docent.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. COMUNICACIÓ

Autoconfiança, iniciativa i assertivitat. Estratègies d'autocorrecció i autoavaluació com a manera de progressar en l'aprenentatge autònom de la llengua estrangera.

- Desenvolupament de l'autoconfiança en situacions acadèmiques i formals com exposicions orals davant la classe, interaccions en anglès amb desconeguts, o simulacions d'exàmens oficials (PAU o EOI).
- Aplicació d'estratègies d'autocorrecció de textos orals i escrits d'ús acadèmic com la revisió seqüencial dels textos (gramàtica, lèxic i estructura), autocorrecció mitjançant plantilles i models, correcció amb eines digitals senzilles, identificació de patrons d'errors, correcció oral mitjançant gravacions, etc.
- Cerca autònoma, coneixement i ús de recursos per a la millora lingüística. Ús de diccionaris, aplicacions, corpus lingüístics en línia, etc.
- Planificació i monitorització del procés d'aprenentatge. Reflexió crítica sobre errors freqüents.
- Promoció de la iniciativa i l'assertivitat en la comunicació en contextos interculturals, aprenent a expressar idees pròpies amb claredat i sense por de cometre errors

Estratègies per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals, escrits i multimodals.

- Anticipació guiada del contingut a partir de la lectura de títols i subtítols, l'anàlisi d'imatges o gràfics associats i la connexió amb els coneixements previs per facilitar la comprensió del text. (Planificació de la comprensió)
- Definició d'objectius acadèmics específics abans de llegir o escoltar textos complexos (anàlisi del propòsit del text, lectura ràpida inicial o selectiva, preguntes prèvies, etc.). (Planificació de la comprensió)
- Disseny de guions avançats per a assaigs, presentacions o projectes multimodals. (Planificació de la producció)
- Selecció de recursos lingüístics sofisticats (col·locacions, idiomatismes, connectors complexos) (Planificació de la producció).
- Preparació de respostes argumentades per defensar punts de vista en discussions (Planificació de la coproducció).
- Discussió prèvia per establir rols, objectius i responsabilitats en activitats col·laboratives (Planificació de la coproducció).
- Aplicació d'estratègies per interpretar significats implícits i actituds en textos i identificar-ne la tipologia (Execució de la planificació).
- Composició de textos amb arguments sòlids i evidències clares (Execució de la producció).
- Creació de presentacions multimodals amb un ús equilibrat de visuals i continguts orals (Execució de la producció).
- Participació en debats o taules rodones amb una defensa clara de punts de vista (Execució de la coproducció).
- Coordinació amb els companys per integrar idees en projectes col·laboratius (Execució de la coproducció).
- Revisió crítica del contingut del text per validar la seva coherència i rellevància.

- Autoavaluació de la comprensió mitjançant preguntes i esquemes resum (Control de la comprensió).
- Revisió autònoma de la precisió gramatical i de la varietat lèxica en textos escrits mitjançant rúbriques, llistes de verificació, etc. (Control de la producció)
- Ajustament del missatge segons les reaccions o aclariments demanats (Control de la coproducció).
- Supervisió conjunta del progrés en projectes grupals (Control de la coproducció).
- Clarificació de dubtes mitjançant fonts complementàries o discussions (Reparació de la comprensió).
- Revisió autònoma i correcció d'errors d'estil, registre o gramàtica detectats posteriorment (Reparació de la producció).
- Solució d'incoherències en la conversa a través de clarificacions i ajustaments (Reparació de la producció i coproducció).
- Revisió conjunta del text final per detectar incoherències i incorporar suggeriments per part del grup o del professor (Reparació de la coproducció).
Coneixements, destreses i actituds que permeten dur a terme activitats de mediació en situacions quotidianes.
- Síntesi i explicació d'informació en textos més complexos. Identificació d'idees principals i secundàries. Reformulació de continguts amb sinònims i adaptació del registre segons l'interlocutor.
- Explicació detallada de conceptes per transmetre conceptes més complexos amb estructures clares i exemples adaptats. Comparació i contrast d'idees per aclarir significats.
- Facilitació activa de diàlegs. Moderació de discussions senzilles ajudant a superar malentesos. Explicació de matisos culturals o lingüístics que afectin la comprensió.
- Ús d'estratègies de mediació més avançades com la síntesi i adaptació de la informació a les necessitats de l'interlocutor o la comparació i contrast d'idees o conceptes per facilitar la comprensió.
Funcions comunicatives adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: descriure fenòmens i esdeveniments; donar instruccions i consells; narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, descriure estats i situacions presents i expressar successos futurs i prediccions a curt, mitjà i llarg termini; expressar emocions; expressar l'opinió; expressar argumentacions; reformular, presentar les opinions dels altres i resumir.
- Inici, participació i manteniment de diàlegs sobre temes d'interès personal o acadèmic.
- Ús de vocabulari i expressions formals per contribuir a debats i discussions col·laboratives.
- Presentació formal de temes acadèmics o d'interès general amb detall, fluïdesa, correcció, cohesió i coherència.
- Ús d'estructures per demanar i intercanviar informació i necessitats immediates instruccions, ordres i consells.
- Ús d'expressions i d'un vocabulari més ampli per oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; comunicar emocions i preferències amb detall i matisos emocionals.
- Expressió d'idees, defensa de punts de vista i argumentació d'opinió i justificacions més complexes i sòlides amb exemples sobre temes quotidians i acadèmics.
- Enunciació d'esdeveniments i successos futurs i de prediccions a curt, mitjà i llarg termini.
- Ús de formes verbals i estructures per narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, presents i futurs amb coherència.
- Reformulació d'idees, presentació les opinions dels altres; sintetització d'informació o parafraseig idees amb precisió.

- Ús de matisos lingüístics per manifestar opinions incertes i dubtes, hipòtesis i suposicions.
Models contextuals i gèneres discursius d'ús comú en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i situació), expectatives generades pel context, organització i estructuració segons el gènere i la funció textual.
- Anàlisi avançada de contextos discursius. Identificació d'intencions comunicatives complexes (editorials, assaigs formals).
- Producció de gèneres discursius acadèmics. Redacció d'assaigs argumentatius, informes detallats i articles.
- Ús de funcions textuals complexes: argumentació avançada amb matisos.
- Estructuració i cohesió textual en textos extensos. Ús adequat de connectors i marcadors discursius.
- Adaptació completa al registre i al gènere discursiu. Diferència entre registres formals i informals segons l'audiència.
Unitats lingüístiques i significats associats a aquestes unitats com ara l'expressió de l'entitat i les seves propietats, la quantitat i la qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, les relacions lògiques.
- Desenvolupament d'arguments i discursos analítics sobre conceptes abstractes amb ús de tecnicismes (ciència, economia) i llenguatge figurat. Oracions de relatiu: <i>who / whom</i>, elisió del pronom, verbs amb preposició.
- Producció d'expressions numèriques i estadístiques aplicades a contextos acadèmics (<i>The data shows an increase of 15 %</i>).
- Realització d'anàlisis detallades i valoracions en contextos acadèmics utilitzant adjectius per descriure idees complexes o conceptes elaborats. Ús d'adjectius abstractes (<i>innovative, captivating, etc.</i>) i composts (<i>well-designed, poorly-organized</i>).
- Ús inicial de metàfores o expressions simbòliques relacionades amb l'espai. (<i>We are moving in the right direction</i> o <i>The ideas are closely connected</i>).
- Domini de totes les seqüències temporals senzilles i afiançament dels temps més complexos com, per exemple, el passat perfecte, el present perfecte continu, el futur perfecte o les oracions condicionals mixtes. Expressions de durada i marcadors temporals avançats (<i>by the time, no longer, recently</i>).
- Domini progressiu de l'afirmació, negació, interrogació i exclamació en estructures gramaticals més complexes en contextos acadèmics i argumentatius.
- Ús de preguntes negatives per expressar sorpresa o dubte (<i>Didn't you know about the meeting?</i>). Formulació de preguntes i exclamacions reflexives i crítiques: <i>How can society effectively address climate change?</i> o <i>What a groundbreaking discovery for this field!</i>
- Consolidació de l'ús de connectors més avançats; introducció de condicionals més complexos per a hipòtesis i conseqüències.
Lèxic comú i especialitzat d'interès per a l'alumne relatiu a temps i espai; estats, esdeveniments i esdeveniment; activitats, procediments i processos; relacions personals, socials, acadèmiques i professionals; educació, treball i emprenedoria; llengua i comunicació intercultural; ciència i tecnologia; història i cultura; com també estratègies d'enriquiment lèxic (derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia, etc.)
- El temps i l'espai, per exemple, <i>prehistoric, over the past year, for the first time, packed, landscape, industrial zone</i>.
- Els estats, esdeveniments i fets (ampliació de vocabulari sobre estats mentals i físics; fets d'actualitat, etc.), per exemple: <i>thrilled, amazed, upset, climate crisis, migration issues, environmental concerns, etc.</i>

- Activitats, procediments i processos (activitats acadèmiques i professionals; procediments i introducció a processos tecnològics i científics), per exemple, <i>improve, increase, drop, rise, to measure, research, scientific achievement</i>, etc.
- Relacions personals, socials, acadèmiques i professionals, per exemple, <i>toddler, stepfather, have an argument, management, feedback, assignment, collaborate, manage</i>, etc.
- L'educació, treball i emprenedoria, per exemple, <i>degree, career lecture, grade, scholarship, gap year, part-time job, well-paid, salary, business plan</i>, etc.
- Llengua i comunicació intercultural, per exemple, <i>fluency, culture shock, mother-tongue, bilingual, cultural diversity, stereotypes</i>, etc.
- La ciència i la tecnologia, per exemple, <i>artificial intelligence, greenhouse gases, ecosystem, electric cars, landslide, flood</i>, etc.
- La història i la cultura, per exemple, <i>globalization, civilization, empire, heritage, ancient ruins, medieval, industrial revolution, colonization, independence, cultural exchange</i>, etc.
- Estratègies avançades d'enriquiment lèxic: derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia, etc., p. ex., <i>predict – prediction – predictable; big – enormous – significant; bank (financial institution, river bank), drive (to operate a vehicle, motivation)</i>.
Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons. Alfabet fonètic bàsic.
- Pronunciació i discriminació correcta de sons consonàntics, diftongs i sons vocàlics complexos.
- Discriminació i producció correcta de vocals llargues i curtes com les parelles mínimes /ɪ/ vs /i:/, /ʊ/ vs /u:/, /e/ vs /æ/. Producció precisa de vocals centrals i neutres: /ə/ en paraules multisil·làbiques (<i>comfortable, banana</i>).
- Identificació dels símbols fonètics més importants.
- Patrons d'entonació en contextos acadèmics, formals i interculturals. Ús efectiu de l'entonació per ressaltar arguments o expressar significats implícits com la ironia, el sarcasme, l'entusiasme o la sorpresa. Control del ritme, la pausa i l'entonació en presentacions formal.
- Expressió d'emocions i intencions complexes, per exemple, sorpresa i entusiasme (<i>Oh, that's amazing!</i>), dubte (<i>Are you sure about that?</i>), sarcasme (<i>Oh, great...</i>), acord i desacord (<i>I completely disagree!</i>).
- Exposició i comprensió d'un espectre més ampli de varietats lingüístiques, per exemple, el registre col·loquial, el familiar i altres varietats dialectals més freqüents.
Convencions ortogràfiques i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics.
- Domini de la puntuació expressiva (punt i coma, guions llargs, etc.) per donar èmfasi.
- Revisió rigorosa de coherència ortogràfica en textos acadèmics i formals.
- Correcció d'errors subtils, com homòfons o contraccions mal aplicades.
- Interpretació crítica de textos multimodals complexos amb gràfics, esquemes i taules.
- Relació entre els formats visuals i l'estratègia persuasiva o acadèmica del text.
Convencions i estratègies conversacionals, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir i parafrasejar, col·laborar, negociar significats, detectar la ironia, etc.
- Ús d'expressions formals i informals segons el context per saludar i iniciar la conversa (per exemple, <i>It's a pleasure to meet you, How's it going?</i>). Preguntes per aprofundir (per exemple, <i>Could you elaborate on that?, Why do you think so?</i>). Tancaments formals i informals (per exemple, <i>Thank you for your time, Let's catch up soon</i>).

- Frases més sofisticades per prendre i cedir la paraula (per exemple, <i>May I interrupt for a moment?, I'd like to add something here</i>).
- Ús d'expressions amb més detalls (per exemple, <i>Could you clarify your point about...?, What I'm trying to say is...</i>).
- Reformulació avançada (per exemple, <i>Let me put it in another way, What I'm saying is...</i>).
- Ús de connectors bàsics per establir similituds i diferències: <i>Both... and..., Although, In contrast</i> . Frases senzilles per expressar opinions: <i>This is similar to</i> o <i>This is different because</i> .
- Frases per sintetitzar idees complexes (per exemple, <i>To summarize, In conclusion</i>).
- Expressions per negociar tasques (per exemple, <i>How about we split this part?, Could you take care of...?</i>).
- Frases per aclarir significats, verificar la comprensió o proposar ajustos: <i>What do you mean by...?, So, are you saying that...?, I think it would be clearer if we said...</i>
- Expressions per detectar o reaccionar a la ironia: <i>Are you joking?, Oh i didn't catch that at first</i> . Frases que mostren ironia. <i>This is just the BEST day ever</i> (quan és un dia dolent).
Recursos per a l'aprenentatge i estratègies de cerca i selecció d'informació i curació de continguts: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques, mediateques, etiquetes en la xarxa, recursos digitals i informàtics, etc.
- Ús de diccionaris i recursos avançats: diccionaris monolingües avançats. Recerca en bases de dades i articles acadèmics senzills.
- Ús de tecnologies avançades per a la presentació de continguts: eines d'edició vídeos, de creació d'infografies avançades o informes visuals.
- Estratègies avançades de recerca i selecció d'informació: identificació de biaixos en les fonts o comparació entre fonts per validar la informació trobada.
- Selecció, classificació i reestructuració d'informació trobada en diferents formats.
- Creació de contingut original basat en la informació trobada. Redacció de textos acadèmics amb referències a les fonts utilitzades.
Respecte de la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagiat
- Elaboració de cites més complexes: integració de cites en el format MLA o APA senzill.
- Introducció a l'ús d'eines per crear bibliografies.
- Avaluació de fonts segons drets d'autor i llicències. Identificar si una imatge, vídeo o text es pot utilitzar segons la llicència.
Eines analògiques i digitals per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita, multimodal; i plataformes virtuals d'interacció, col·laboració i cooperació educativa (aules virtuals, videoconferències, eines digitals col·laboratives, etc.) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera.
- Ús d'eines analògiques com diccionaris monolingües detallats, revistes i llibres acadèmics senzills, gràfics informatius, guies d'estructuració de textos, guies de revisió estilística, etc.
- Ús d'eines digitals avançades com plataformes de notícies i contingut acadèmic, audiollibres i pòdcasts acadèmics, eines per a textos acadèmics, aplicacions per a presentacions avançades o enregistrament de pòdcasts.
- Participació activa en aules virtuals per a debats acadèmics: fòrums i discussions escrites o interaccions orals enregistrades.
- Participació en plataformes de treball col·laboratiu avançat per gestionar projectes. Entorns virtuals per projectes internacionals com eTwinning.
- Interacció multimodal en contextos acadèmics. Elaboració de vídeos, pòdcasts o infografies de forma col·laborativa.

B. PLURILINGÜISME

Estratègies i tècniques per respondre eficaçment i amb un alt grau d'autonomia, adequació i correcció a una necessitat comunicativa concreta superant les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les altres llengües del repertori lingüístic propi.

- Ús autònom d'estratègies de compensació. Emprar gests o reformular frases para superar llacunes lèxiques, per exemple: <i>Can you hand me that... um... thing you write with?</i>
- Parafraseig avançat. Reformulació d'idees amb vocabulari temàtic, per exemple: <i>The law protects animals by... ensuring they are not harmed.</i>
- Autocorrecció avançada: <i>I went to the shop yesterday, no wait, it was the day before.</i>
- Ús d'omplidors o paraules crossa més complexes com, per exemple, <i>I mean, right?, You know.</i>
Estratègies per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.) a partir de la comparació de les llengües i varietats que conformen el repertori lingüístic personal.
- Ús autònom d'eines lingüístiques (diccionaris digitals, corpus lingüístic, traductors en línia, etc.).
- Organitzar i emprar lèxic especialitzat que inclogui expressions idiomàtiques i llenguatge tècnic segons les àrees d'interès.
- Producció creativa en diferents registres: textos argumentatius que requereixin estructures avançades i vocabulari ric; debats o simulacions que requereixin adaptar el registre segons el context (formal/informal).
- Desenvolupament fonològic avançat: comparar diferències sonores i de pronúncia entre dialectes o varietats lingüístiques.
- Mediar lingüísticament: traduir i parafrasejar idees complexes entre llengües, facilitant la comunicació i destacant diferències culturals i lingüístiques.
- Reflexió i autoavaluació de l'aprenentatge: estratègies de millora per corregir errors comuns, basant-se en la retroacció i l'autoanàlisi. Ús d'eines tecnològiques (apps de vocabulari o anàlisi textual) per optimitzar l'aprenentatge autònom.
Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció.
- Disseny de rúbriques personalitzades per a l'autoavaluació i coavaluació, adaptades als objectius específics de cada activitat.
- Ús autònom d'estratègies d'autoreparació, com l'autocorrecció de textos escrits amb ajuda de recursos lingüístics avançats mitjançant correctors gramaticals en línia o diccionaris i traductors avançats.
- Ús d'eines digitals avançades com programari d'anàlisi de textos o plataformes interactives, per avaluar i millorar l'aprenentatge.
- Aplicació d'estratègies de reflexió personal per comprendre el propi procés d'aprenentatge i establir objectius de millora per al futur.
Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge).
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació. La claredat i significat. Sol·licitud d'ajuda o aclariments. Expressió de dificultats o dubtes.
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la llengua amb termes com, subjecte, objecte, col·locació, oracions condicionals, veu passiva, o expressions: «Quina diferència hi ha entre aquestes dues paraules?», o «Com es pronuncia això correctament?»
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir la reflexió sobre l'aprenentatge: habilitats, fortaleces, debilitats. Expressions: «Quina és la millor manera de practicar l'expressió oral?».
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge): motor de cerca, recurs,

eina en línia, col·laboració, compartició, alfabetització digital. Expressions: «Com puc trobar informació sobre aquest tema?» o «Podem utilitzar una eina en línia per treballar junts?».
Comparació sistemàtica entre llengües a partir d'elements de la llengua estrangera i altres llengües: origen i parentius.
- Identificació d'estratègies per reconèixer patrons lingüístics que ajudin a comprendre i aprendre vocabulari o estructures d'altres llengües. (cognats, prefixos i sufixos comuns, estructures sintàctiques, arrels comunes, etc.). - Reflexió sobre les relacions entre llengües (origen, influència històrica o contacte cultural) per entendre millor les similituds i diferències entre idiomes i les seves cultures associades.

C. INTERCULTURALITAT

La llengua estrangera com a mitjà de comunicació i entesa entre pobles, com a facilitadora de l'accés a altres cultures i altres llengües i com a eina de participació social i d'enriquiment personal

- Ús de la llengua estrangera com a mitjà per establir connexions i diàleg entre persones de diferents cultures.
- Aprenentatge de vocabulari específic relacionat amb costums i tradicions per fomentar una millor comprensió entre cultures.
- Pràctica de comunicacions orals i escrites per participar activament en discussions sobre diversitat cultural i intercanvi d'idees.
- Desenvolupament de l'hàbit de consultar fonts internacionals (articles, llibres, programes audiovisuals) per ampliar coneixements sobre altres cultures i llengües.
- Ús d'estratègies de flexibilitat i adaptació per interactuar eficaçment en contextos multicultural, promovent el respecte i la cooperació.

Interès i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera, com també per conèixer informacions culturals dels països on es parla la llengua estrangera.

- Participació activa en intercanvis lingüístics amb parlants nadius o altres estudiants per millorar les habilitats comunicatives.
- Ús de mitjans tecnològics i plataformes internacionals per establir comunicacions significatives i dur a terme projectes col·laboratius multicultural.
- Investigació i comprensió crítica de les realitats culturals dels països on es parla la llengua estrangera, analitzant-ne les implicacions socials i històriques.
- Pràctica de l'anàlisi reflexiva en contextos interculturals per enriquir la pròpia perspectiva i fomentar una comunicació respectuosa i efectiva.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a convencions socials, normes de cortesia i registres; institucions, costums i rituals; valors, normes, creences i actituds; estereotips i tabús; llenguatge no verbal; història, cultura i comunitats; relacions interpersonals i processos de globalització en països on es parla la llengua estrangera.

- Reflexió sobre els valors, creences i actituds culturals, incloent-hi els estereotips i tabús, per promoure una comunicació respectuosa i informada.
- Anàlisi de les convencions socials i normes de cortesia per entendre els registres lingüístics adequats en diferents contextos culturals.
- Observació del llenguatge no verbal i la seva relació amb la història i la cultura de les comunitats, com també els impactes de la globalització en les pràctiques sociolingüístiques.
- Estudi dels costums, rituals i institucions de les societats on es parla la llengua estrangera, com també la seva influència en les relacions interpersonals.

Estratègies per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent valors ecosocials i democràtics.

- Reflexió crítica sobre la influència de factors històrics, socials i econòmics en la diversitat lingüística i cultural.

- Formulació de propostes o alternatives per abordar desafiaments interculturals, integrant valors ecosocials com la sostenibilitat, la solidaritat i el respecte per la diversitat.
- Experiències i activitats que permetin el desenvolupament de les habilitats interculturals en els alumnes (estades a l'estranger, intercanvis lingüístics i culturals, projectes internacionals, etc.), presencials virtuals.
Estratègies de detecció, rebutj i actuació davant usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal.
- Anàlisi de textos, discursos o comportaments per identificar usos discriminatoris explícits o implícits.
- Creació de campanyes de conscienciació que ajudin a prevenir l'ús del llenguatge discriminatori en l'entorn escolar, social o digital.
- Reflexió sobre l'impacte positiu de l'ús del llenguatge inclusiu i no discriminatori en el desenvolupament d'una societat més equitativa i cohesionada.

Llenguatge i Pràctica Musical

La matèria de Llenguatge i Pràctica Musical proporciona als alumnes una formació que els permet aprofundir en el coneixement i l'ús de la música com a llenguatge universal i desenvolupar habilitats perceptives amb finalitats expressives i creatives.

La música necessita el cultiu de l'escolta com a via natural d'accés a la seva apreciació, gaudi i comprensió. La identificació d'elements musicals a través de l'audició requereix el desenvolupament d'estratègies que permetin als alumnes no tan sols analitzar les seves característiques, sinó també reflexionar sobre les emocions inherents a la pròpia percepció musical. En aquest sentit, és important que els alumnes adquireixin el vocabulari adequat per descriure la música i expressar les seves opinions i sentiments.

Com a suport escrit d'obres musicals, la partitura es converteix en objecte d'estudi d'aquesta matèria en connectar aspectes perceptius amb la seva representació gràfica, possibilitant la conservació del repertori. Així mateix, aporta informació sobre l'evolució del propi llenguatge a partir de l'estudi comparat, facilitant la comprensió de factors socioculturals que han incidit en el seu desenvolupament. A més, quan s'utilitza com a recurs de suport a la interpretació, la partitura afavoreix la pràctica d'habilitats de descodificació musical.

Tant l'escolta com la representació musical escrita són mitjans d'accés a l'obra. A través d'aquests, els alumnes identifiquen i comprenen patrons musicals que, una vegada interioritzats, formen part del seu univers musical i poden convertir-se en elements generadors de noves idees. En aquest procés, adquireixen especial rellevància les interpretacions i les improvisacions en les quals s'utilitzen la veu, el cos o els instruments musicals com a mitjans per a l'expressió i l'experimentació. Igualment rellevant és la participació en projectes col·laboratius que afavoreixin els processos creatius, com també el descobriment d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

En el context d'aquesta matèria, l'ús d'aplicacions i programes informàtics per a la transcripció, l'enregistrament, l'edició, la creació o la difusió musical faciliten el desenvolupament de nombrosos coneixements, destreses i actituds. Al mateix temps, genera una oportunitat per a la reflexió sobre la necessitat de respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

La matèria de Llenguatge i pràctica musical està dissenyada a partir de cinc competències específiques que estan vinculades amb els objectius de l'etapa, com també amb les competències clau previstes per al batxillerat, especialment amb la competència en consciència i expressió culturals. L'adquisició d'aquestes competències específiques permetrà que els alumnes puguin reconèixer i utilitzar els elements del llenguatge musical i desenvolupar la sensibilitat necessària per a l'apropament a la música des de l'escolta, la interpretació i la creació. Al mateix temps, la seva consecució suposa l'adquisició d'autonomia en la lectura i l'execució del discurs musical, imprescindibles per a l'apreciació de gran varietat de referències artístiques i per a la conformació d'un criteri musical propi.

Els criteris d'avaluació plantejats, que es desprenen de manera directa de les competències específiques, serveixen per determinar el nivell competencial assolit pels alumnes i estan dissenyats per aplicar-se a partir de procediments i instruments d'avaluació variats.

Per altra banda, els sabers bàsics de la matèria es divideixen en dos blocs. El primer, «Llenguatge musical», inclou els aspectes relacionats amb el llenguatge musical com a fonament teòric de la matèria, mentre que el segon, «Pràctica musical», fa referència a les estratègies i tècniques d'escolta, d'interpretació o de lectura, com també a l'ús d'aplicacions i programes informàtics per a l'edició de partitures, la producció musical i audiovisual i la seva difusió.

Amb l'objectiu de facilitar l'assoliment de les competències específiques, un cop aconseguida la base de sabers necessària, es recomana el disseny de tasques més complexes que combinin els diferents elements curriculars i estiguin vinculades amb diversos àmbits d'experiència. L'ús de música que resulti pròxima als alumnes permetrà introduir un element motivador. Per altra banda, la pràctica musical compartida i la realització de projectes en els quals participi el grup fomentaran l'autonomia, la iniciativa, la creativitat, la solidaritat i el respecte a la diversitat. De la mateixa manera, l'organització de tasques tant individuals com col·laboratives per a la identificació, el reconeixement dels elements del llenguatge musical, la lectura, la interpretació i la creació musical potenciarà el desenvolupament competencial i facilitarà l'aprenentatge significatiu.

Competències específiques

CE 1 Conrear l'escolta activa, desenvolupant estratègies d'atenció, per a reconèixer i descriure amb un vocabulari adequat els elements que formen part d'una obra i per a reflexionar sobre aspectes subjectius i emocionals inherents a la percepció musical.

El reconeixement i la descripció dels elements constitutius del llenguatge musical, a partir de l'escolta activa, resulten fonamentals per a la comprensió de les obres. La pràctica d'exercicis de percepció auditiva de complexitat progressiva afavoreix que els alumnes desenvolupin les destreses necessàries per a la identificació sonora dels elements musicals, com també per al reconeixement de la funció dels mateixos dins del discurs musical. D'aquesta forma, es prepara els alumnes per a la interiorització de patrons musicals que poden ser aplicats en processos d'interpretació o de creació.

En aquest marc, és necessari que els alumnes comprenguin i utilitzin la terminologia musical que els permeti descriure de manera adequada, no solament els trets de l'obra, sinó també les sensacions que aquesta els genera, aprofundint en aspectes subjectius propis de l'experiència individual davant la música.

A més, l'escolta de diferents tipus d'obres possibilita el desenvolupament per part dels alumnes d'actituds d'obertura cap a noves sonoritats, enriquint els seus propis gustos musicals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM2, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CCEC1, CCEC3.1.

CE 2 Identificar els elements musicals d'obres de diferents estils i èpoques, analitzant i comparant partitures amb diverses grafies, per descriure'n les característiques i reflexionar sobre els factors que afecten l'evolució de la notació musical.

La identificació i comprensió dels elements musicals (melodia, ritme, harmonia, timbre, etc.), a través de l'anàlisi de partitures amb diferents grafies, permet als alumnes establir vincles entre el codi musical escrit i la percepció auditiva de l'obra. Així mateix, afavoreix la reflexió sobre la seva utilitat com a mitjà per a la conservació de la música al llarg del temps.

En la seva evolució, el llenguatge musical ha adquirit diferents formes per atendre els principis estètics i les necessitats d'expressió humanes. L'estudi comparatiu, a través de partitures amb grafia diversa, no tan sols aproxima els alumnes al coneixement del codi utilitzat per descodificar-lo posteriorment, sinó que el converteix en un suport per, a través de l'observació i anàlisi, aproximar-se a factors del context que afecten la creació musical i, en conseqüència, a la representació en la partitura.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM2, CPSAA1.1, CCEC2.

CE 3 Aplicar estratègies d'interpretació musical, utilitzant la lectura com a mitjà d'aproximació a l'obra i adquirint de manera progressiva habilitats de descodificació i integració del llenguatge musical, per realitzar improvisacions o executar amb autonomia propostes musicals senzilles.

En els processos d'interpretació musical, la lectura de partitures, amb o sense suport de l'audició, es converteix en un mitjà d'accés a l'obra, ja que permet el reconeixement d'elements i la interiorització de patrons musicals. En aquest sentit, la identificació del codi musical per a l'aplicació pràctica es facilita quan es complementa amb processos previs d'escolta i seguiment de la partitura. A més, a partir dels materials musicals assimilats, es possibiliten les improvisacions, individuals o col·lectives,

lliures o dirigides, en les quals s'elaborin noves idees, emprant la veu, el cos o diferents instruments musicals.

Així mateix, l'ús d'aquests recursos requereix l'adquisició de les habilitats tècniques necessàries per al seu ús. En conseqüència, per assolir aquesta competència és fonamental concebre l'assaig com un espai de lectura, escolta, aprenentatge i gaudi musical compartit, però també de desenvolupament d'habilitats i destreses expressives.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CCEC3.1, CCEC3.2.

CE 4 Realitzar projectes musicals col·laboratius, planificant i implementant les seves fases i assumint funcions diverses dins del grup, per afavorir processos creatius i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

La participació en projectes musicals es presenta com una oportunitat per aplicar els aprenentatges propis de la matèria en un marc eminentment creatiu, en el qual poden seleccionar-se materials musicals prèviament treballats o generar-se'n altres de nous.

En realitzar els projectes de manera col·laborativa, es promou que els alumnes assumeixin diferents funcions i que participin activament i es comprometin en totes les fases del procés; l'experiència els permetrà, d'aquesta manera, descobrir i identificar diferents oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional lligades a la música.

Així mateix, el desenvolupament de projectes musicals col·laboratius contribueix al cultiu d'actituds de respecte davant la diversitat d'opinions, afavorint el creixement personal i social dels alumnes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD3, CPSAA3.2, CPSAA5, CC2, CE1, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 5 Emprar les possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals en l'àmbit musical, utilitzant eines de processament del so, de producció audiovisual i d'edició de partitures, per a desenvolupar processos d'escriptura, creació i difusió musical.

Les possibilitats que ofereixen les eines i mitjans tecnològics permeten que els alumnes participin en el fet musical a través de processos d'edició de partitures i de producció sonora i audiovisual, utilitzant diverses aplicacions i programes informàtics. Molts d'aquests recursos presenten una interfície en una altra llengua, principalment en anglès, amb què s'afavoreix, al mateix temps, l'adquisició d'un llenguatge tècnic musical en un altre idioma.

D'igual forma, la difusió de les produccions musicals o audiovisuals a través de diferents plataformes digitals a internet amplia el marc comunicatiu habitual dels alumnes. En aquest sentit, és important que els alumnes avaluïn els riscos dels espais virtuals utilitzats, coneguin les mesures de protecció de dades personals i assegurin el respecte a la propietat intel·lectual i als drets d'autor.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP1, CD2, CD3, CPSAA1.1, CE1, CE3, CCEC2, CCEC4.1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Cultivar l'escolta activa, desenvolupant estratègies d'atenció, per reconèixer i descriure amb un vocabulari adequat els elements que formen part d'una obra i per reflexionar sobre aspectes subjectius i emocionals inherents a la percepció musical.

CA 1.1 Reconèixer i descriure els diferents paràmetres i elements musicals d'una obra, aplicant estratègies d'escolta activa i utilitzant el vocabulari específic adequat.

- Reconèixer els paràmetres i elements musicals d'una obra aplicant estratègies d'escolta activa.

- Descriure els paràmetres i elements musicals identificats utilitzant un vocabulari específic adequat.

CA 1.2 Descriure les sensacions que genera la música i la possible vinculació amb les característiques de l'obra, reflexionant sobre aspectes subjectius inherents a l'escolta musical.

- Descriure les sensacions que la música genera, a partir de l'escolta activa.
- Vincular les característiques de l'obra amb les sensacions que genera.
- Reflexionar sobre aspectes subjectius inherents a l'escolta musical.

CE 2 Identificar els elements musicals d'obres de diferents estils i èpoques analitzant i comparant partitures amb diverses grafies, per descriure'n les característiques i reflexionar sobre els factors que afecten l'evolució de la notació musical.

CA 2.1 Descriure les característiques principals dels elements musicals (melodia, ritme, harmonia, timbre, etc.) presents en partitures amb grafia convencional i no convencional d'obres de diferents estils i èpoques identificant i analitzant els seus elements.

- Identificar els elements musicals presents en partitures amb grafia convencional i no convencional d'obres de diferents estils i èpoques.
- Descriure i analitzar les característiques principals dels elements musicals identificats (melodia, ritme, harmonia, timbre, etc.).

CA 2.2 Comparar la representació dels elements musicals en partitures amb diferent grafia, reflexionant sobre els factors que incideixen en l'evolució de la notació musical.

- Comparar la representació dels elements musicals en partitures amb diferent grafia.
- Reflexionar sobre els factors que incideixen en l'evolució de la notació musical.

CE 3 Aplicar estratègies d'interpretació musical, utilitzant la lectura com a mitjà d'aproximació a l'obra i adquirint de manera progressiva habilitats de descodificació i integració del llenguatge musical, per realitzar improvisacions o executar amb autonomia propostes musicals senzilles.

CA 3.1 Llegir, amb autonomia, partitures senzilles, amb o sense suport de l'audició.

CA 3.2 Executar fragments musicals senzills, de manera individual o col·lectiva, a través de la veu, del cos o d'instruments musicals, ateses les indicacions de la partitura.

- Executar fragments musicals senzills amb la veu, el cos o instruments musicals, de manera individual o col·lectiva.
- Atendre les indicacions de la partitura en les interpretacions.

CA 3.3. Desenvolupar habilitats tècniques per a la interpretació vocal, instrumental i coreogràfica, utilitzant els assaigs com a espais d'escolta i d'aprenentatge i aplicant estratègies de memorització musical.

- Desenvolupar habilitats tècniques per a la interpretació vocal, instrumental i coreogràfica.
- Utilitzar els assaigs com a espai d'aprenentatge i escolta.
- Aplicar estratègies de memorització musical en el marc de la interpretació.

CA 3.4. Generar idees musicals o coreogràfiques senzilles, utilitzant diferents instruments, la veu o el cos, en improvisacions lliures o dirigides.

- Utilitzar diferents instruments, la veu o el cos per crear idees musicals o coreogràfiques.
- Generar idees musicals o coreogràfiques senzilles en improvisacions lliures o dirigides.

CE 4 Realitzar projectes musicals col·laboratius, planificant i implementant les seves fases i assumint funcions diverses dins del grup, per afavorir processos creatius i identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

CA 4.1 Planificar i desenvolupar projectes musicals col·laboratius, seleccionant materials musicals treballats o creant altres nous a partir de l'aplicació dels aprenentatges propis de la matèria.

- Planificar i desenvolupar projectes musicals col·laboratius.
- Seleccionar material musical prèviament treballat per incorporar-lo als projectes planificats.

- Aplicar els aprenentatges assolits per crear material musical nou en el marc dels projectes musicals planificats.

CA 4.2 Assumir diferents funcions en la planificació i desenvolupament de projectes musicals col·laboratius, participant activament en la seva execució, valorant les aportacions de la resta d'integrants del grup i descobrint oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

- Planificar i desenvolupar projectes musicals col·laboratius, assumint diferents funcions.
- Participar activament en l'execució dels projectes planificats.
- Valorar les aportacions de la resta d'integrants del grup.
- Descobrir oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional en el marc dels projectes musicals executats.

CE 5 Emprar les possibilitats que ofereixen les tecnologies digitals en l'àmbit musical, utilitzant eines de processament del so, de producció audiovisual i d'edició de partitures, per a desenvolupar processos d'escriptura, creació i difusió musical.

CA 5.1 Desenvolupar projectes musicals, posant en pràctica els aprenentatges adquirits i utilitzant eines d'edició de partitures, de processament del so i de producció audiovisual.

- Desenvolupar projectes musicals posant en pràctica els coneixements adquirits.
- Utilitzar editors de partitures, processadors de so i eines de producció audiovisual per desenvolupar projectes musicals.

CA 5.2 Difondre produccions musicals i audiovisuals a través de plataformes digitals, utilitzant entorns segurs i respectant la propietat intel·lectual i els drets d'autor.

- Difondre produccions musicals i audiovisuals a través de plataformes digitals.
- Utilitzar entorns digitals segurs.
- Respectar la propietat intel·lectual i els drets d'autor en la difusió de produccions musicals i audiovisuals.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LENGUATGE MUSICAL

- Representació musical dels paràmetres del so. Durada: figures i silencis, signes que modifiquen la durada de les figures. Altura: pentagrama, claus, notes musicals, índexs acústics, signes que modifiquen l'altura de les notes. Intensitat: matisos, indicadors de dinàmica. Timbre: veus i instruments.
- La melodia. Tipus i classificació dels intervals. Escales majors i menors (natural, harmònica i melòdica). Altres escales.
- El ritme. Compassos simples i composts. Compassos d'amalgama. Ritmes irregulars i lliures. Ritmes simultanis. Polirrítmia i polimetria. Grups de valoració especial.
- L'harmonia. Cercle de cinquenes. La tonalitat. Principals funcions harmòniques en la tonalitat. Acords. Enllaços i cadències. Modulacions. Progressions tonals.
- La forma musical. Unitats estructurals: període, frase, semifrase, motiu. Principis compositius bàsics: repetició, contrast, variació. Forma estròfica, binària, ternària, rondó, forma lliure per seccions, tema amb variacions, fuga, forma sonata...
- Elements expressius de la música: dinàmica, agògica, articulació...
- Els elements musicals (ritme, melodia, harmonia, textura, instrumentació, forma i estructura) en la tradició musical occidental.
- Els elements musicals en el folklore i en les músiques populars urbanes.

- Particularitats en l'ús dels distints elements musicals en diferents estils i èpoques.
- Notació convencional (grafia tradicional) i notació no convencional (introducció a la notació de la música contemporània).

B. PRÀCTICA MUSICAL

- Estratègies d'escolta o visionat d'obres o fragments musicals.
- L'atenció, la memòria i la reflexió com a eines fonamentals per a l'escolta activa i el visionat.
- Tècniques de realització escrita de dictats senzills a una veu. Elements rítmics (pulsació, compàs, ritme). Elements melòdics (direccionalitat, perfil, notes). Elements harmònics senzills (mode major o menor, tonalitat).
- Tècniques d'interpretació vocals, amb o sense acompanyament. Escalfament vocal i muscular. Respiració diafragmàtica i control de l'aire. Projectió de la veu i articulació, dicció, entonació i pronunciació.
- Tècniques d'interpretació corporals, amb o sense acompanyament. Consciència corporal i relaxació muscular. Expressió corporal i moviment. Percussió corporal.
- Tècniques d'interpretació instrumentals, amb o sense acompanyament. Postura correcta. Tècniques específiques segons l'instrument. Lectura de partitures i interpretació.
- Aspectes expressius: caràcter, dinàmiques i matisos, fraseig i articulació, etc.
- L'escolta activa: concentració i atenció, elements clau per a l'adaptació de la interpretació individual al conjunt.
- Lectura, interiorització i memorització d'estructures musicals senzilles.
- Pràctica auditiva o interpretativa d'estructures tonals i modals. Identificació auditiva d'elements bàsics: modes, graus tonals, intervals melòdics i harmònics, etc. Pràctica d'estructures tonals: identificació i interpretació de la relació tònica-dominant, reconeixement auditiu i interpretació dels acords dels graus tonals, progressions harmòniques bàsiques, etc. Desenvolupament d'habilitats auditives per identificar components tonals. Pràctica de la memòria musical per reproduir, fragmentar i comparar estímuls sonors.
- Estratègies i tècniques d'improvisació adaptades al nivell. Improvisació pautaada (rítmica, melòdica, rítmica melòdica o harmònica) sobre un esquema establert. Improvisació lliure sobre un esquema establert. Improvisació lliure.
- Tècniques i aplicacions informàtiques d'edició i producció sonora, musical i audiovisual. Funcionalitats pròpies de les aplicacions. Programes informàtics de llicència lliure.
- Difusió musical. Plataformes per a la difusió d'obres musicals o audiovisuals. Protecció de dades en la indústria musical. Tipus de llicències d'ús.
- La propietat intel·lectual i els drets d'autoria: drets morals i drets patrimonials o d'explotació.
- La música com a forma d'expressió. La naturalesa expressiva de la música: expressió d'emocions i transmissió de sensacions. Elements expressius al servei de la capacitat comunicativa de la música. La dimensió cultural i social de la música, art creadora de consciència de grup i d'identitats col·lectives. L'impacte emocional i físic de la música en l'oient. La música i el seu valor terapèutic.

Matemàtiques

Les matemàtiques constitueixen un dels majors assoliments culturals i intel·lectuals de la humanitat. Al llarg de la història, les diferents cultures s'han esforçat a descriure la naturalesa utilitzant les matemàtiques i a transmetre tot el coneixement adquirit a les generacions futures. Avui dia, aquest patrimoni intel·lectual adquireix un valor fonamental ja que els grans reptes globals, com el respecte al medi ambient, l'eficiència energètica o la industrialització inclusiva i sostenible, als quals la societat ha de fer front, requereixen alumnes capaços d'adaptar-se a les condicions canviants, d'aprendre de manera autònoma, de modelitzar situacions, d'explorar noves vies de recerca i d'usar la tecnologia de manera efectiva. Per tant, resulta imprescindible per a la ciutadania del s. XXI la utilització de coneixements i destreses matemàtiques, com el raonament, la modelització, el pensament computacional o la resolució de problemes.

El desenvolupament curricular de Matemàtiques I i II s'orienta a la consecució dels objectius generals de l'etapa, amb atenció especial atenció al desenvolupament i l'adquisició de les competències clau conceptualitzades en els descriptors operatius de batxillerat que els alumnes han d'aconseguir en finalitzar l'etapa. Així, la interpretació dels problemes i la comunicació dels procediments i resultats estan relacionades amb la competència en comunicació lingüística i amb la competència plurilingüe. El sentit de la iniciativa, l'emprenedoria en establir un pla de treball en revisió i modificació contínua enllacen amb la competència emprenedora. La presa de decisions o l'adaptació davant situacions d'incertesa són components propis de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. L'ús d'eines digitals en el tractament de la informació i en la resolució de problemes entronca directament amb la competència digital en el desenvolupament del qual les matemàtiques hi han jugat un paper fonamental. El raonament i l'argumentació, la modelització i el pensament computacional són elements característics de la competència STEM. Les connexions establertes entre les matemàtiques i altres àrees de coneixement i la resolució de problemes en contextos socials, estan relacionats amb la competència ciutadana. D'altra banda, el mateix coneixement matemàtic com a expressió universal de la cultura contribueix a la competència en consciència i expressió culturals.

En continuïtat amb l'educació secundària obligatòria, els eixos principals de les competències específiques de Matemàtiques I i II són la comprensió efectiva de conceptes i procediments matemàtics juntament amb les actituds pròpies del quefer matemàtic, que permeten construir una base conceptual sòlida a partir de la resolució de problemes, del raonament i de la recerca matemàtica, especialment enfocats a la interpretació i anàlisi de qüestions de la ciència i la tecnologia. Les competències específiques se centren en els processos que millor permeten als alumnes desenvolupar destreses com la resolució de problemes, el raonament i l'argumentació, la representació i la comunicació, juntament amb les destreses socioafectives. Per aquest motiu recorren els processos de resolució de problemes, raonament i prova, connexions, comunicació i representació, a més del desenvolupament socioafectiu.

La resolució de problemes i la recerca matemàtica són dos components fonamentals en l'ensenyament de les matemàtiques, ja que permeten emprar els processos cognitius inherents a aquesta àrea per tractar i resoldre situacions relacionades amb la ciència i la tecnologia, desenvolupant el raonament, la creativitat i el pensament abstracte. Les competències específiques de resolució de problemes, raonament i prova i connexions estan dissenyades per adquirir els processos propis de la recerca matemàtica com són la formulació de preguntes, l'establiment de conjectures, la justificació i la generalització, la connexió entre les diferents idees matemàtiques i el reconeixement de conceptes i procediments propis de les matemàtiques en altres àrees de coneixement, particularment en les ciències i en la tecnologia. Cal destacar el caràcter instrumental de les matemàtiques com a eina fonamental per a àrees de coneixement científic, social, tecnològic, humanístic i artístic.

Altres aspectes importants de l'educació matemàtica són la comunicació i la representació. El procés de comunicació ajuda a donar significat i permanència a les idees en fer-les públiques. D'altra banda, per entendre i utilitzar les idees matemàtiques és fonamental la forma en què aquestes es representen. Per això, s'inclouen dues competències específiques enfocades a l'adquisició dels processos de comunicació i representació tant de conceptes com de procediments matemàtics.

Amb la finalitat d'assegurar que tot els alumnes puguin usar els conceptes i de les relacions matemàtiques fonamentals i també arribin a experimentar la seva bellesa i importància, s'ha inclòs una competència específica relacionada amb l'aspecte emocional, social i personal de les matemàtiques. Es pretén contribuir d'aquesta manera a bandejar idees preconcebudes en la societat, com la creença que només qui posseeix un talent innat pot aprendre, usar i gaudir de les matemàtiques, o falsos estereotips fortament arrelats, per exemple, els relacionats amb qüestions de gènere.

L'adquisició de les competències específiques es valorarà amb els criteris d'avaluació, que posen el focus en la posada en acció de les competències enfront de la memorització de conceptes o la reproducció rutinària de procediments.

Acompanyant a les competències específiques i els criteris d'avaluació s'inclou el conjunt de sabers bàsics que integren coneixements, destreses i actituds. Atesa la naturalesa de les competències, en alguns casos la gradació dels criteris d'avaluació entre els cursos primer i segon es realitza a través dels sabers bàsics. Aquests han estat agrupats en blocs denominats «sentits» com el conjunt de destreses relacionades amb el domini en context de continguts numèrics, mètrics, geomètrics, algebraics, estocàstics i socioafectius, que permeten emprar aquests continguts de manera funcional i amb confiança en la resolució de problemes o en la realització de tasques. És important destacar que l'ordre d'aparició dels sentits i dins d'ells, dels sabers, no suposa cap seqüenciació.

El sentit numèric es caracteritza per l'aplicació del coneixement sobre numeració i càlcul en diferents contextos i pel desenvolupament de destreses i maneres de fer i de pensar basats en la comprensió, la representació i l'ús flexible dels números, d'objectes matemàtics formats per números i de les operacions. El sentit de la mesura se centra en la comprensió i comparació d'atributs dels objectes del món que ens envolta, com també de la mesura de la incertesa. El sentit espacial comprèn els aspectes geomètrics del nostre entorn. Identificar relacions entre aquests aspectes, situar-los, classificar-los o raonar amb ells són elements fonamentals de l'aprenentatge de la geometria. El sentit algebraic proporciona el llenguatge en el qual es comuniquen les matemàtiques. Per exemple, són característiques en aquest sentit veure el general en el particular, reconèixer relacions de dependència entre variables i expressar-les mitjançant diferents representacions, com també modelitzar situacions matemàtiques o del món real amb expressions simbòliques. El pensament computacional i la modelització s'han incorporat en aquest bloc, però no han d'interpretar-se com a exclusius d'aquest, sinó que han de desenvolupar-se també en la resta dels blocs de sabers. El sentit estocàstic comprèn l'anàlisi i la interpretació de dades, l'elaboració de conjectures i la presa de decisions a partir de la informació estadística, la seva valoració crítica i la comprensió i comunicació de fenòmens aleatoris en una àmplia varietat de situacions. Finalment, el sentit socioafectiu implica l'adquisició i aplicació de coneixements, destreses i actituds necessàries per entendre i manejar les emocions que apareixen en el procés d'aprenentatge de les matemàtiques, a més d'adquirir estratègies per al treball matemàtic en equip. Aquest sentit no ha de treballar-se de forma aïllada, sinó al llarg del desenvolupament de la matèria.

Les matemàtiques no són una col·lecció de sabers separats i inconnexos, sinó que constitueixen un camp integrat de coneixement. El conjunt de competències específiques, criteris d'avaluació i sabers bàsics estan dissenyats per constituir un tot que faciliti el plantejament de tasques senzilles o complexes, individuals o col·lectives, dins del propi cos de les matemàtiques o de forma multidisciplinària. L'ús d'eines digitals per investigar, interpretar i analitzar juga un paper essencial, ja que processos i operacions que anteriorment requerien sofisticats mètodes manuals poden abordar-se en l'actualitat de manera senzilla mitjançant l'ús de calculadores, fulls de càlcul,

programes de geometria dinàmica o un altre programari específic, afavorint el raonament enfront dels aprenentatges memorístics i rutinaris.

Competències específiques

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

La modelització i la resolució de problemes constitueixen un eix fonamental en l'aprenentatge de les matemàtiques, ja que són processos centrals en la construcció del coneixement matemàtic. Aquests processos aplicats en contextos diversos poden motivar l'aprenentatge i establir uns fonaments cognitius sòlids que permetin construir conceptes i experimentar les matemàtiques com a eina per descriure, analitzar i ampliar la comprensió de situacions de la vida quotidiana o de la ciència i la tecnologia.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta els processos de formulació del problema; la sistematització en la cerca de dades o objectes rellevants i les seves relacions; la seva codificació al llenguatge matemàtic o a un llenguatge fàcil d'interpretar per un sistema informàtic; la creació de models abstractes de situacions reals i l'ús d'estratègies heurístiques de resolució, com l'analogia amb altres problemes, estimació, assaig i error, resoldre-ho de manera inversa (anar cap enrere) o la descomposició en problemes més senzill, entre altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD5, CPSAA4, CPSAA5, CE3.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar-ne la idoneïtat.

L'anàlisi de les solucions obtingudes en la resolució d'un problema potencia la reflexió crítica, el raonament i l'argumentació. La interpretació de les solucions i conclusions obtingudes, considerant a més de la validesa matemàtica, diferents perspectives com la sostenibilitat, el consum responsable, l'equitat, la no discriminació o la igualtat de gènere, entre altres, ajuda a prendre decisions raonades i a avaluar les estratègies.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta processos reflexius propis de la metacognició com l'autoavaluació i la coavaluació, l'ús eficaç d'eines digitals, la verbalització o la descripció del procés i la selecció entre diferents maneres de comprovació de solucions o d'estratègies per validar-les i avaluar-ne el seu abast.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD3, CPSAA4, CC3, CE3.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar nou coneixement matemàtic.

La formulació de conjectures i la generació de problemes de contingut matemàtic són dos components importants i significatius del currículum de Matemàtiques i són considerades una part essencial del quefer matemàtic. Provar o refutar conjectures amb contingut matemàtic sobre una situació plantejada o sobre un problema ja resolt implica plantejar noves preguntes, com també la reformulació del problema durant el procés de recerca.

Quan els alumnes generen problemes o fan preguntes, millora el raonament i la reflexió al mateix temps que construeixen el coneixement propi, la qual cosa es tradueix en un alt nivell de compromís i curiositat, com també d'entusiasme cap al procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència pot fomentar el pensament més divers i flexible, millorar la destresa per resoldre problemes en diferents contextos i establir ponts entre situacions concretes i les abstraccions matemàtiques.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM1, STEM2, CD1, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia.

El pensament computacional entronca directament amb la resolució de problemes i el plantejament de procediments algorítmics. Amb l'objectiu d'arribar a una solució del problema que pugui ser executada per un sistema informàtic, serà necessari utilitzar l'abstracció per identificar els aspectes més rellevants i descompondre el problema en tasques més simples que es puguin codificar en un llenguatge apropiat. Així mateix, els processos del pensament computacional poden culminar amb la generalització. Portar el pensament computacional a la vida diària i a l'àmbit de la ciència i la tecnologia suposa relacionar les necessitats de modelatge i simulació amb les possibilitats del seu tractament informatitzat.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta la creació de models abstractes de situacions quotidianes i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia, l'automatització i la codificació en un llenguatge fàcil d'interpretar de manera automàtica.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

Establir connexions entre les diferents idees matemàtiques proporciona una comprensió més profunda de com diversos enfocaments del mateix problema poden produir resultats equivalents. Els alumnes poden utilitzar idees procedents d'un context per provar o refutar conjectures generades en un altre context diferent i, en connectar les idees matemàtiques, poden desenvolupar una major comprensió dels conceptes, procediments i arguments. Percebre les matemàtiques com un tot implica estudiar-ne les connexions internes i reflexionar-hi, tant les existents entre els blocs de sabers com entre les matemàtiques del mateix o diferents nivells o les de diferents etapes educatives.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta enllaçar les noves idees matemàtiques amb idees prèvies, reconèixer i utilitzar les connexions entre elles en la resolució de problemes i comprendre com unes idees es construeixen sobre altres per formar un tot integrat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM3, CD2, CD3, CCEC1.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

Observar relacions i establir connexions matemàtiques és un aspecte clau del quefer matemàtic. L'aprofundiment en els coneixements matemàtics i en la destresa per utilitzar un conjunt ampli de representacions, com també en l'establiment de connexions entre les matemàtiques i altres àrees de coneixement, especialment amb les ciències i la tecnologia confereixen als alumnes un gran potencial per resoldre problemes en situacions diverses.

Aquestes connexions també haurien d'ampliar-se a les actituds pròpies del quefer matemàtic de manera que es puguin transferir a altres matèries i contextos. En aquesta competència juga un paper rellevant l'aplicació de les eines tecnològiques en el descobriment de noves connexions.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'establiment de connexions entre idees, conceptes i procediments matemàtics i altres àrees de coneixement i la vida real. Així mateix, implica l'ús d'eines tecnològiques i l'aplicació en la resolució de problemes en situacions diverses, valorant la contribució de les matemàtiques a la resolució dels grans reptes i objectius ecosocials, tant al llarg de la història com a l'actualitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD2, CPSAA5, CC4, CE2, CE3, CCEC1.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

Les representacions de conceptes, procediments i informació matemàtica faciliten el raonament i la demostració, s'utilitzen per visualitzar idees matemàtiques, examinar relacions i contrastar la validesa de les respostes i es troben en el centre de la comunicació matemàtica.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'aprenentatge de noves formes de representació matemàtica i la millora del coneixement de sobre com usar-les, recalcant les maneres en què representacions diferents dels mateixos objectes poden transmetre informacions diferents i mostrant la importància de seleccionar representacions adequades a cada tasca.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD1, CD2, CD5, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

En la societat de la informació es fa cada dia més palesa la necessitat de la comunicació clara i veraç, tant oralment com per escrit. Interactuar amb els altres ofereix la possibilitat d'intercanviar idees i reflexionar-hi, col·laborar, cooperar, generar i afermar nous coneixements convertint la comunicació en un element indispensable en l'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta expressar públicament fets, idees, conceptes i procediments complexos verbalment, analíticament i gràficament, de manera veraç i precisa, utilitzant la terminologia matemàtica adequada, amb la finalitat de donar significat i permanència als aprenentatges.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CP1, STEM2, STEM4, CD3, CCEC3.2.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

La resolució de problemes o de reptes més globals en els quals intervenen les matemàtiques representa sovint un desafiament que involucra multitud d'emocions que convé gestionar correctament. Les destreses socioafectives dins de l'aprenentatge de les matemàtiques fomenten el benestar dels alumnes, la regulació emocional i l'interès per estudiar-les.

D'altra banda, treballar els valors de respecte, igualtat o resolució pacífica de conflictes, al mateix temps que se superen reptes matemàtics de manera individual o en equip, permet millorar l'autoconfiança i normalitzar situacions de convivència en igualtat, creant relacions i entorns de treball saludables. Així mateix, fomenta la ruptura d'estereotips i idees preconcebudes sobre les matemàtiques associades a qüestions individuals com, per exemple, les relacionades amb el gènere o amb l'existència d'una aptitud innata per a les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta identificar i gestionar les pròpies emocions en el procés d'aprenentatge de les matemàtiques, reconèixer les fonts d'estrès, ser perseverant en la consecució dels objectius, pensar de manera crítica i creativa, crear resiliència i mantenir una actitud proactiva davant nous reptes matemàtics. Així mateix, implica mostrar empatia pels altres, establir i mantenir relacions positives, exercitar l'escolta activa i la comunicació assertiva en el treball en equip i prendre decisions responsables.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP3, STEM5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC2, CC3, CE2.

Matemàtiques I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

CA 1.1 Emprar diferents estratègies i eines, incloses les digitals, que modelitzin i resolguin problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, seleccionant la més adequada segons l'eficiència.

- Utilitzar estratègies per entendre els enunciats dels problemes (com separar les dades conegudes de les desconegudes, fer gràfics de la situació, simplificar el problema, etc.).
- Triar adequadament una estratègia per resoldre el problema (com dividir-lo en parts més petites, aplicar regles conegudes, etc.).
- Identificar les eines digitals adequades (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per resoldre el problema plantejat.
- Comparar diferents estratègies i eines per veure quina resol millor el problema.

CA 1.2 Obtenir totes les solucions matemàtiques possibles de problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, descrivint el procediment emprat.

- Utilitzar els mètodes i tècniques matemàtiques apropiades per trobar totes les solucions.
- Explicar de manera clara i detallada el procés seguit per arribar a cada solució.

CE 2 Verificar la validesa de les solucions possibles d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar la seva idoneïtat.

CA 2.1 Comprovar la validesa matemàtica de les solucions possibles d'un problema utilitzant el raonament i l'argumentació.

- Verificar que la solució compleix totes les condicions i restriccions establertes a l'enunciat del problema.
- Aplicar mètodes de comprovació matemàtica (per exemple: substitució de valors, mètodes gràfics i proves algebraïques).
- Analitzar la coherència i la lògica de la solució obtinguda.
- Justificar matemàticament el procés de resolució, explicant el raonament de cada pas important i argumentant l'elecció dels mètodes utilitzats.

CA 2.2 Seleccionar la solució més adequada d'un problema en funció del context (de sostenibilitat, de consum responsable, equitat, etc.) usant el raonament i l'argumentació.

- Identificar les característiques contextuais rellevants per al problema.
- Utilitzar el raonament lògic per determinar quina solució s'ajusta millor al context.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar nou coneixement matemàtic.

CA 3.1 Adquirir nou coneixement matemàtic a partir de la formulació de conjectures i problemes de forma guiada.

- Identificar patrons o relacions en situacions matemàtiques.
- Formular, de manera guiada, conjectures raonables a partir de la detecció de regularitats, anàlisi de dades, exploració de casos particulars, contraexemples, etc.

CA 3.2 Emprar eines tecnològiques adequades en la formulació o recerca de conjectures o problemes.

- Seleccionar i utilitzar programari matemàtic específic (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per explorar relacions numèriques, algebraïques, estadístiques o geomètriques en conjectures o problemes.
- Utilitzar recursos en línia per investigar problemes similars o relacionats, buscant inspiració o mètodes de resolució.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia.

CA 4.1 Interpretar, modelitzar i resoldre situacions problematitzades de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, utilitzant el pensament computacional, modificant i creant algorismes.
- Desenvolupar o adaptar algorismes que resolguin el problema modelitzat, utilitzant un raonament lògic i seqüencial.
- Implementar, provar i millorar els algorismes creats, utilitzant eines computacionals quan sigui necessari.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

CA 5.1 Manifestar una visió matemàtica integrada, investigant i connectant les diferents idees matemàtiques.
- Identificar relacions entre diferents conceptes matemàtics.
- Explorar i comparar diferents representacions (numèrica, algebraica, gràfica) d'un mateix concepte matemàtic per comprendre'l de manera més profunda.
CA 5.2 Resoldre problemes en contextos matemàtics establint i aplicant connexions entre les diferents idees matemàtiques.
- Identificar quins conceptes i procediments matemàtics de diferents àrees són necessaris per resoldre un problema.
- Transferir mètodes i estratègies entre diferents àrees de les matemàtiques, reconeixent patrons i estructures comunes.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

CA 6.1 Resoldre problemes en situacions diverses utilitzant processos matemàtics, reflexionant, establint i aplicant connexions entre el món real, altres àrees de coneixement i les matemàtiques.
- Identificar elements o situacions del món real i d'altres disciplines que poden ser modelitzats matemàticament.
- Traduir problemes de contextos reals o d'altres àrees de coneixement al llenguatge matemàtic.
- Interpretar els resultats matemàtics en el context del problema i avaluar-ne la coherència.
CA 6.2 Analitzar l'aportació de les matemàtiques al progrés de la humanitat valorant i reflexionant sobre la seva contribució en la proposta de solucions a situacions complexes i als reptes científics i tecnològics que es plantegen en la societat.
- Identificar i descriure situacions de la ciència i la tecnologia resoltes mitjançant les matemàtiques.
- Analitzar com les matemàtiques han contribuït al progrés de la humanitat, modelitzant i resolent problemes científics i tecnològics.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

CA 7.1 Representar idees matemàtiques estructurant diferents raonaments matemàtics i seleccionant les tecnologies més adequades.
- Escollir la tecnologia més adient per representar i explorar conceptes matemàtics específics.
- Crear visualitzacions efectives de processos matemàtics utilitzant eines digitals, facilitant la comprensió de conceptes abstractes o complexos.
CA 7.2 Seleccionar i utilitzar diverses formes de representació valorant la seva utilitat per compartir informació.

- Triar entre diferents formes de representació (verbal, numèrica, gràfica, algebraica) segons la naturalesa de la informació i l'objectiu de la comunicació.
- Transformar la informació entre diferents formes de representació, avaluant els avantatges i limitacions de cada una en el context donat.
- Crear representacions clares i efectives de dades i conceptes matemàtics que facilitin la comprensió i comunicació amb altres persones.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

CA 8.1 Mostrar organització en comunicar les idees matemàtiques emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Estructurar de manera lògica i coherent l'exposició d'idees matemàtiques, establint una seqüència clara de conceptes i raonaments.
- Seleccionar els suports i formats més adequats per comunicar eficaçment diferents tipus de contingut matemàtic.
- Utilitzar la terminologia matemàtica específica de manera precisa i consistent.

CA 8.2 Reconèixer i emprar el llenguatge matemàtic en diferents contextos, comunicant la informació amb precisió i rigor.

- Interpretar i emprar correctament el llenguatge matemàtic en diversos contextos.
- Argumentar les afirmacions matemàtiques amb la precisió i el rigor exigibles a la corresponent etapa educativa.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

CA 9.1 Afrontar les situacions d'incertesa, identificant i gestionant emocions, acceptant i aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Manejar les emocions associades a la incertesa o a l'error (com frustració o ansietat) de manera constructiva.
- Acceptar els errors com a part normal del procés d'aprenentatge i no com un obstacle.
- Analitzar els errors per entendre les causes i ajustar les estratègies de resolució en el futur.

CA 9.2 Mostrar una actitud positiva i perseverant, acceptant i aprenent de la crítica raonada en fer front a les diferents situacions d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Mantenir una actitud oberta i optimista davant els reptes matemàtics.
- Continuar treballant en els problemes fins a trobar solucions, malgrat les dificultats.
- Acceptar la crítica constructiva de manera receptiva i utilitzar-la per millorar l'aprenentatge.

CA 9.3 Participar en tasques matemàtiques de manera activa en equips heterogenis, respectant les emocions i les experiències dels altres, escoltant el seu raonament, identificant les habilitats socials més propícies i fomentant el benestar grupal i les relacions saludables.

- Contribuir de manera significativa a les tasques matemàtiques en equip.
- Reconèixer i utilitzar habilitats socials útils per treballar en equip (com l'escolta activa, el respecte per les emocions, l'empatia, la paciència, la flexibilitat, etc.).

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. SENTIT NUMÈRIC

Sentit de les operacions
- Estratègies per operar amb nombres reals i vectors: càlcul mental o escrit en els casos senzills i amb eines tecnològiques en els casos més complicats.
- Radicals i logaritmes decimals i neperians. Definició i propietats. Ús de les seves propietats per operar-los. Resolució de problemes. Ús de la calculadora.
- Nombres complexos. Suma, resta, producte i quocient.
Relacions
- Relacions inverses de les operacions: potencial-radical i exponencial-logarítmica.
- Conjunts de vectors: estructura, comprensió i propietats tecnològiques en els casos més complicats.
- Els nombres complexos com a solucions d'equacions polinòmiques que no tenen arrels reals. Expressió d'un nombre complex en forma binòmica i en forma polar. Pas de forma binòmica a polar i a la inversa. Representació gràfica d'un nombre complex.

B. SENTIT DE LA MESURA

Mesurament
- Unitats de mesura dels angles: sistema sexagesimal i radians. Canvi d'unitats.
- Deducció de les raons trigonomètriques dels angles de 0° , 30° , 45° , 60° i 90° .
- Raons trigonomètriques d'un angle agut i generalització a la circumferència goniomètrica d'un angle qualsevol.
- Ús racional de la calculadora per obtenir raons trigonomètriques i angles.
- Aplicació dels diferents mètodes de resolució de triangles (raons trigonomètriques, Teorema del sinus, Teorema del cosinus, Teorema de Pitàgores, estratègia de l'altura, etc.) per a la resolució de problemes.
- La probabilitat com a mesura de la incertesa associada a fenòmens aleatoris.

Canvi
- Límit d'una funció en un punt i en l'infinit: estimació i càlcul a partir d'una taula, un gràfic o una expressió algebraica. Interpretació gràfica.
- Càlcul de límits a l'infinit: Límits de funcions polinòmiques i racionals. Indeterminacions (∞/∞ , $0/0$, $k/0$, $\infty \cdot \infty$ i 1^∞).
- Comportament d'una funció en un punt. Càlcul de límits en un punt de funcions polinòmiques i algebraiques.
- Continuitat d'una funció en un punt.
- Branques infinites i asímptotes. Estudi de les branques infinites de funcions polinòmiques i racionals. Càlcul d'asímtotes de funcions racionals.
- Derivada d'una funció en un punt. Interpretació geomètrica.
- Recta tangent i normal a una funció en un punt.
- Funció derivada. Regles de derivació. Regla de la cadena.
- Mesura del creixement d'una funció. Màxims i mínims relatius.

C. SENTIT ESPACIAL

Formes geomètriques de dues dimensions
- Sistemes de referència al pla. Coordenades d'un punt.
- Objectes geomètrics de dues dimensions: anàlisi de les propietats i determinació dels seus atributs.
- Resolució de problemes relatius a objectes geomètrics en el pla representats amb coordenades cartesianes.
Localització i sistemes de representació

- Vectors en el pla. Components d'un vector. Operacions amb vectors. Propietats i representacions de l'addició i el producte escalar de vectors.
- Càlcul del punt mitjà de dos punts i del punt simètric d'un punt respecte d'un altre punt.
- Equacions de rectes al pla. Determinació de les equacions vectorial, paramètrica, contínua i implícita de rectes a partir de diferents elements que les determinen.
- Posicions relatives entre objectes geomètrics del pla (punts i rectes).
- Mediatriu d'un segment.
- Càlcul de distàncies entre dos objectes geomètrics al pla.
- Angle entre dos vectors.
- Angle entre dues rectes.
Visualització, raonament i modelització geomètrica
- Representació d'objectes geomètrics en el pla mitjançant eines digitals.
- Models matemàtics (geomètrics, algebraics, grafs, etc.) en la resolució de problemes en el pla. Connexions amb altres disciplines i àrees d'interès.
- Conjectures geomètriques en el pla: validació per mitjà de la deducció i la demostració de teoremes.
- Modelització de la posició i el moviment d'un objecte en el pla mitjançant vectors.

D. SENTIT ALGEBRAIC

Patrons

- Generalització de patrons a situacions senzilles.
- Successió. Terme general. Progressions aritmètiques i geomètriques.
- Convergència. Límit d'una successió.
- Obtenció de la suma de termes consecutius d'una progressió aritmètica i d'una progressió geomètrica. Utilització en situacions contextualitzades.

Model matemàtic

- Identificació de funcions elementals, donades a través d'enunciats, taules o expressions algebraiques, que descriu una situació real i anàlisi de les seves propietats, per extreure'n informació pràctica que ajudi a interpretar el fenomen de què es deriven.
- Modelització i resolució de problemes mitjançant l'ús d'equacions, inequacions i sistemes d'equacions lineals.

Igualtat i desigualtat

- Resolució d'equacions polinòmiques, racionals, irracionals (màxim dues arrels quadrades), exponencials, logarítmiques i trigonomètriques.
- Resolució de sistemes d'equacions lineals amb 3 incògnites. Mètode de Gauss.
- Resolució de sistemes d'equacions no lineals.
- Resolució d'inequacions i sistemes d'inequacions de primer grau, segon grau i racionals senzilles (amb una incògnita) i dues incògnites (només lineals).
- Relació fonamental de la trigonometria.
- Relacions entre raons trigonomètriques.
- Identitats trigonomètriques.

Relacions i funcions

- Estudi del domini i el recorregut de les funcions elementals.
- Representació gràfica de funcions: elementals (lineals, quadràtiques, potencials, valor absolut, exponencials, trigonomètriques), combinacions d'elementals i funcions definides a trossos d'entre les anteriors.
- Composició de funcions i funció inversa.
- Àlgebra simbòlica en la representació i explicació de relacions matemàtiques de la ciència i la tecnologia.
- Ús d'eines digitals per a la representació i anàlisi de funcions.

Pensament computacional

- Identificació de les etapes en la resolució de problemes de la vida quotidiana, la ciència i la tecnologia.
- Identificació de les dades rellevants a un problema. Anàlisi, filtratge i organització de les dades. Ús de taules, arbres, diagrames, gràfiques.
- Comparació d'algorismes alternatius per al mateix problema mitjançant el raonament lògic.
- Estratègies per a la resolució de problemes senzills: raonaments lògic i seqüencial, descomposició en parts, estratègies iteratives, estratègies recursives, heurístiques.
- Formulació, resolució i anàlisi de problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia emprant eines o programes adequats.

E. SENTIT ESTOCÀSTIC

Organització i anàlisi de dades

- Distribucions bidimensionals. Núvol de punts.
- Correlació lineal. Coeficient de correlació.
- Paràmetres associats a una distribució bidimensional: mitjana mostral, mediana mostral, moda mostral, desviació típica mostral, covariància mostral.
- Rectes de regressió. Ús de la recta de regressió per fer estimacions. Coeficient de correlació de Pearson com a mesura de la fiabilitat de les estimacions.

Incertesa

- Esdeveniments aleatoris. Operacions. Propietats.
- Freqüència relativa i probabilitat.
- Càlcul de probabilitats en experiments simples. Llei de Laplace.

F. SENTIT SOCIOAFECTIU

Creences, actituds i emocions

- Adopció d'actituds positives per millorar la resolució de problemes.
- Autoregulació de les emocions que intervenen en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Identificació de les emocions com a eina de motivació per a la superació personal en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Recerca de les estratègies personals de foment de la curiositat, perseverança i resiliència en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Tractament de l'error com a element important en l'autoconeixement i generador de noves oportunitats d'aprenentatge.

Treball en equip i presa de decisions

- Estratègies de treball en equip per millorar la resolució de problemes.
- Assumpció de responsabilitats i participació activa en els treballs en grup.
- Optimització del treball en equip mitjançant la distribució adequada de les responsabilitats atenent als punts forts i dèbils de cadascun dels membres.
- Gestió de conflictes en el treball en equip.

Inclusió, respecte i diversitat

- Valoració de la contribució de les matemàtiques al llarg de la història en l'avenç de la ciència.
- Inclusió i acceptació de la diversitat present en l'aula i en la societat.
- Coneixement i valoració d'homes i dones que van contribuir notòriament a les matemàtiques.

Matemàtiques II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

CA 1.1 Emprar estratègies i eines diverses, incloses les digitals, que modelitzin i resolguin problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, seleccionant la més adequada segons l'eficiència.

- Utilitzar estratègies per entendre els enunciat dels problemes (com separar les dades conegudes de les desconegudes, fer gràfics de la situació, simplificar el problema, etc.).
- Triar adequadament una estratègia per resoldre el problema (com dividir-lo en parts més petites, aplicar regles conegudes, etc.).
- Identificar les eines digitals adequades (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per a la resolució del problema plantejat.
- Comparar estratègies i eines diverses per veure quina resol millor el problema.

CA 1.2 Obtenir totes les possibles solucions matemàtiques de problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia, descrivint el procediment utilitzat.

- Utilitzar els mètodes i tècniques matemàtiques apropiades per trobar totes les solucions.
- Explicar de manera clara i detallada el procés seguit per arribar a cada solució.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar-ne la idoneïtat.

CA 2.1 Demostrar la validesa matemàtica de les possibles solucions d'un problema, utilitzant el raonament i l'argumentació.

- Verificar que la solució compleix totes les condicions i restriccions establertes a l'enunciat del problema.
- Aplicar mètodes de demostració matemàtica (per exemple: contraexemples, reducció a l'absurd, utilització de propietat per demostrar altres, etc.).
- Analitzar la coherència i la lògica de la solució obtinguda.
- Justificar matemàticament el procés de resolució, explicant el raonament de cada pas important i argumentant l'elecció dels mètodes utilitzats.

CA 2.2 Seleccionar la solució més adequada d'un problema en funció del context (de sostenibilitat, de consum responsable, equitat, etc.) usant el raonament i l'argumentació.

- Identificar les característiques contextuais rellevants per al problema.
- Utilitzar el raonament lògic per determinar quina solució s'ajusta millor al context.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar coneixement matemàtic nou.

CA 3.1 Adquirir coneixement matemàtic nou mitjançant la formulació, raonament i justificació de conjectures i problemes de manera autònoma.

- Identificar patrons o relacions en situacions matemàtiques.
- Formular, de manera autònoma, conjectures raonables a partir de la detecció de regularitats, anàlisi de dades, exploració de casos particulars, contraexemples, etc.

CA 3.2 Integrar l'ús d'eines tecnològiques en la formulació o recerca de conjectures i problemes.

- Integrar l'ús de programari matemàtic específic (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per explorar relacions numèriques, algebraiques, estadístiques o geomètriques en conjectures o problemes.
- Integrar l'ús de recursos en línia per investigar problemes similars o relacionats, buscant inspiració o mètodes de resolució.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia.

CA 4.1 Interpretar, modelitzar i resoldre situacions problematitzades de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia utilitzant el pensament computacional, modificant, creant i generalitzant algorismes.

- Desenvolupar, adaptar i generalitzar algorismes que resolguin el problema modelitzat, utilitzant un raonament lògic i seqüencial.
- Implementar, provar i millorar els algorismes creats, utilitzant eines computacionals quan sigui necessari.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

CA 5.1 Manifestar una visió matemàtica integrada, investigant i connectant les diferents idees matemàtiques.

- Identificar relacions entre diferents conceptes matemàtics.
- Explorar i comparar diferents representacions (numèrica, algebraica, gràfica) d'un mateix concepte matemàtic per comprendre'l de manera més profunda.

CA 5.2 Resoldre problemes en contextos matemàtics establint i aplicant connexions entre les diferents idees matemàtiques.

- Identificar quins conceptes i procediments matemàtics de diferents àrees són necessaris per resoldre un problema.
- Transferir mètodes i estratègies entre diferents àrees de les matemàtiques, reconeixent patrons i estructures comunes.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

CA 6.1 Resoldre problemes en situacions diverses utilitzant processos matemàtics, reflexionant, establint i aplicant connexions entre el món real, altres àrees de coneixement i les matemàtiques.

- Identificar elements o situacions del món real i d'altres disciplines que poden ser modelitzats matemàticament.
- Traduir problemes de contextos reals o d'altres àrees de coneixement al llenguatge matemàtic.
- Interpretar els resultats matemàtics en el context del problema i avaluar-ne la coherència.

CA 6.2 Analitzar l'aportació de les matemàtiques al progrés de la humanitat valorant i reflexionant sobre la seva contribució en la proposta de solucions a situacions complexes i als reptes científics i tecnològics que es plantegen en la societat

- Identificar i descriure situacions de la ciència i la tecnologia resoltes mitjançant les matemàtiques.
- Analitzar com les matemàtiques han contribuït al progrés de la humanitat, modelitzant i resolent problemes científics i tecnològics.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

CA 7.1 Representar idees matemàtiques estructurant diferents raonaments matemàtics i seleccionant les tecnologies més adequades.

- Escollir la tecnologia més adient per representar i explorar conceptes matemàtics específics.

- Crear visualitzacions efectives de processos matemàtics utilitzant eines digitals, facilitant la comprensió de conceptes abstractes o complexos.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar diverses formes de representació valorant la seva utilitat per compartir informació.

- Triar entre diferents formes de representació (verbal, numèrica, gràfica, algebraica) segons la naturalesa de la informació i l'objectiu de la comunicació.
- Transformar la informació entre diferents formes de representació, avaluant els avantatges i les limitacions de cada una en el context donat.
- Crear representacions clares i efectives de dades i conceptes matemàtics que facilitin la comprensió i comunicació amb altres persones.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

CA 8.1 Mostrar organització en comunicar les idees matemàtiques emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Estructurar de manera lògica i coherent l'exposició d'idees matemàtiques, establint una seqüència clara de conceptes i raonaments.
- Seleccionar els suports i formats més adequats per comunicar eficaçment diferents tipus de contingut matemàtic.
- Utilitzar la terminologia matemàtica específica de manera precisa i consistent.

CA 8.2 Reconèixer i emprar el llenguatge matemàtic en diferents contextos, comunicant la informació amb precisió i rigor.

- Interpretar i emprar correctament el llenguatge matemàtic en diversos contextos.
- Argumentar les afirmacions matemàtiques amb la precisió i el rigor exigibles a la corresponent etapa educativa.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

CA 9.1 Afrontar les situacions d'incertesa i prendre decisions avaluant opcions diverses, identificant i gestionant emocions i acceptant i aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Manejar les emocions associades a la incertesa o a l'error (com frustració o ansietat) de manera constructiva.
- Acceptar els errors com a part normal del procés d'aprenentatge i no com un obstacle.
- Analitzar els errors per entendre les causes i ajustar les estratègies de resolució en el futur.

CA 9.2 Mostrar una actitud positiva i perseverant, acceptant i aprenent de la crítica raonada en fer front a les diferents situacions d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Mantenir una actitud oberta i optimista davant els reptes matemàtics.
- Continuar treballant en els problemes fins a trobar solucions, malgrat les dificultats.
- Acceptar la crítica constructiva de manera receptiva i utilitzar-la per millorar l'aprenentatge.

CA 9.3 Treballar en tasques matemàtiques de manera activa en equips heterogenis, respectant les emocions i les experiències dels altres, escoltant el seu raonament, aplicant les habilitats socials més propícies i fomentant el benestar de l'equip i les relacions saludables.

- Contribuir de manera significativa a les tasques matemàtiques en equip.
- Reconèixer i utilitzar habilitats socials útils per treballar en equip (com l'escolta activa, el respecte per les emocions, l'empatia, la paciència, la flexibilitat, etc.).

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. SENTIT NUMÈRIC	
Sentit de les operacions	
-	Estratègies per operar amb nombres reals, vectors i matrius: càlcul mental o escrit en els casos senzills i amb eines tecnològiques en els casos més complicats.
-	Operacions amb matrius: suma, producte per un escalar, producte de matrius, potències de matrius quadrades. Propietats.
-	Determinant: concepte i propietats. Fórmules per al càlcul de determinants d'ordre dos i tres. Determinants d'ordre qualsevol. Ús de la calculadora per al càlcul de determinants.
-	Operacions amb vectors expressats geomètricament i a partir dels seus components en una base: suma i producte per un escalar.
-	Producte escalar de vectors. Propietats. Interpretació geomètrica. Aplicacions.
-	Producte vectorial. Propietats. Interpretació geomètrica. Càlcul de l'àrea d'un paral·lelogram i d'un triangle.
-	Producte mixt. Propietats. Interpretació geomètrica. Càlcul del volum d'un paral·lelepípede i d'un tetraedre.
Relacions	
-	Conjunts de vectors i matrius: estructura, comprensió i propietats.
-	Matrius. Definicions i tipus de matrius.
-	Matriu inversa.
-	Rang d'una matriu.
-	Combinació lineal. Dependència i independència lineal de vectors.
B. SENTIT DE LA MESURA	
Mesurament	
-	Primitiva d'una funció. Concepte i propietats elementals.
-	Càlcul de primitives: immediates i utilitzant els mètodes d'integració per parts, canvis de variable i descomposició en fraccions simples.
-	La integral definida. Regla de Barrow.
-	Càlcul d'àrees de recintes tancats plans delimitats per corbes.
-	Volum d'un cos de revolució. Càlcul de volums de cossos de revolució generats per corbes planes.
-	Ús d'eines digitals per al càlcul de primitives i el càlcul d'àrees sota una corba.
-	La probabilitat com a mesura de la incertesa associada a fenòmens aleatoris.
Canvi	
-	Límit d'una funció en un punt i en l'infinit. Interpretació gràfica.
-	Càlcul de límits de funcions transcendents. Regla de l'Hôpital. Indeterminacions (∞/∞ , $0/0$, $k/0$, $\infty-\infty$, 1^∞ , 0^∞ , 0^0 i ∞^0).
-	Continuïtat d'una funció. Interpretació gràfica. Tipus de discontinuïtats.
-	Asímtotes. Càlcul d'asímtotes de funcions transcendents.
-	Teorema de Bolzano. Aplicacions.
-	Derivada d'una funció en un punt. Interpretació gràfica.
-	Regles de derivació. Derivació logarítmica.
-	Recta tangent i normal a una corba.
-	Derivabilitat. Relació entre continuïtat i derivabilitat.

- Càlcul dels paràmetres d'una funció utilitzant els coneixements de límits, continuïtat i derivades.
- Teorema de Rolle. Aplicacions.
- Mesura del creixement d'una funció. Màxims i mínims absoluts i relatius.
- Concavitat i convexitat d'una funció en un punt. Punts d'inflexió.
- Optimització de funcions reals que modelitzen fenòmens relacionats amb contextos diversos de la ciència i la tecnologia.

C. SENTIT ESPACIAL

Formes geomètriques de dues i tres dimensions

- Sistemes de referència a l'espai amb la base canònica. Coordenades d'un punt.
- Objectes geomètrics de tres dimensions (punts, rectes i plans): anàlisi de les propietats i determinació dels seus atributs.
- Resolució de problemes relatius a objectes geomètrics en l'espai (punts, rectes i plans) representats amb coordenades cartesianes.

Localització i sistemes de representació

- Vectors a l'espai. Components d'un vector. Operacions amb vectors.
- Translació d'un punt respecte d'un vector i aplicacions: punt mitjà de dos vectors, punt simètric d'un punt respecte d'un altre punt, respecte d'una recta o respecte d'un pla.
- Equacions de rectes a l'espai. Determinació de les equacions vectorial, paramètrica, contínua i implícites de rectes a partir de diferents elements que les determinen.
- Equacions de plans. Determinació de les equacions vectorial, paramètrica i implícita de plans a partir de diferents elements que les determinen.
- Posicions relatives entre objectes geomètrics de l'espai (punts, rectes i plans).
- Incidència i paral·lelisme entre rectes, entre plans i entre rectes i plans.
- Perpendicularitat entre rectes, entre plans i entre rectes i plans.
- Projeccions ortogonals.
- Càlcul de distàncies entre dos objectes geomètrics a l'espai (punts, rectes i plans).
- Càlcul d'angles entre dos objectes geomètrics de l'espai (punts, rectes i plans).

Visualització, raonament i modelització geomètrica

- Representació i exploració d'objectes geomètrics a l'espai amb ajuda d'eines digitals.
- Models matemàtics (geomètrics, algebraics, etc.) en la resolució de problemes en el pla. Connexions amb altres disciplines i àrees d'interès.
- Conjectures geomètriques en l'espai: validació per mitjà de la deducció i la demostració de teoremes.
- Modelització de la posició i el moviment d'un objecte en l'espai utilitzant vectors.
- Interpretació geomètrica de sistemes d'equacions lineals de dues i tres incògnites.

D. SENTIT ALGEBRAIC

Patrons

- Reconeixement de patrons i formulació de conjectures.
- Generalització de patrons en situacions diverses.
- Generalització de propietats de contextos matemàtics numèrics, algebraics, geomètrics, funcionals, estadístics o probabilístics.

Model matemàtic

- Resolució de problemes de la vida quotidiana i de l'àmbit de la ciència i la tecnologia amb ajuda de funcions. Ús de l'estudi de la continuïtat, tendències, branques infinites, tall amb els eixos, etc.
- Relacions quantitatives en situacions complexes: estratègies d'identificació i determinació de la classe o classes de funcions que poden modelitzar-les.

- Utilització de sistemes d'equacions lineals i del càlcul matricial per interpretar, plantejar i resoldre problemes en diversos contextos; econòmics, científics i tècnics.
- Tècniques i ús de matrius per, al manco, modelitzar situacions en les quals apareguin sistemes d'equacions lineals o grafs.
- Anàlisi, valoració, interpretació i discussió dels resultats obtinguts en la resolució del problema.
Igualtat i desigualtat
- Sistemes d'equacions lineals. Possibles solucions d'un sistema d'equacions lineals.
- Tipus de sistemes segons el nombre de solucions. Teorema de Rouché-Fröbenius.
- Resolució de sistemes d'equacions: mètode de Cramer.
- Discussió de sistemes d'equacions lineals amb paràmetres.
- Resolució d'equacions matricials.
- Formes equivalents d'expressions algebraïques en la resolució de sistemes d'equacions i inequacions. Forma matricial d'un sistema d'equacions.
- Ús d'eines digitals per resoldre sistemes d'equacions lineals.
Relacions i funcions
- Representació gràfica de funcions: elementals (lineals, quadràtiques, potencials, valor absolut, logarítmiques, exponencials, trigonomètriques), combinacions d'elementals i funcions definides a trossos d'entre les anteriors.
- Propietats de les distintes classes de funcions: comprensió i comparació.
- Ús d'eines digitals per a la representació i anàlisi de funcions.
Pensament computacional
- Identificació de les etapes en la resolució de problemes de la vida quotidiana, la ciència i la tecnologia.
- Identificació de les dades rellevants a un problema. Anàlisi, filtratge i organització de les dades. Ús de taules, arbres, diagrames, gràfiques.
- Estratègies per a la resolució de problemes senzills: raonament lògic i seqüencial, descomposició en parts, estratègies iteratives, estratègies recursives, heurístiques.
- Creació, modificació i interpretació d'algorismes senzills per a la resolució de problemes sobre els sabers de la matèria. Nocions bàsiques de la complexitat dels algorismes.
- Formulació, resolució i anàlisi de problemes de la vida quotidiana i de la ciència i la tecnologia emprant les eines o els programes més adequats.
- Anàlisi algorítmica de les propietats de les operacions amb matrius, els determinants i la resolució de sistemes d'equacions lineals.

E. SENTIT ESTOCÀSTIC**Incertesa**

- Càlcul de probabilitats en experiments simples. Llei de Laplace.
- Esdeveniments aleatoris simples i compostos. Operacions amb esdeveniments: unió, intersecció, diferència, complementari, esdeveniments incompatibles. Lleis de Morgan. Càlcul de probabilitat d'esdeveniments compostos.
- Probabilitat condicionada. Independència d'esdeveniments aleatoris.
- Diagrames d'arbre i taules de contingència, taules de freqüències relatives i diagrames de Venn.
- Teoremes de la probabilitat total i de Bayes: resolució de problemes i interpretació del teorema de Bayes per actualitzar la probabilitat a partir de l'observació i l'experimentació i la presa de decisions en condicions d'incertesa.

Distribució de probabilitat

- Variables aleatòries discretes i contínues. Paràmetres de la distribució. Mitjana, mediana i moda mostral. Mitjana, mediana, moda i desviació típica poblacional.
- La distribució binomial. Resolució de problemes.
- La distribució normal. Tipificació. Resolució de problemes.
- Aproximació de la binomial per la normal. Resolució de problemes.

- Modelització de fenòmens estocàstics mitjançant les distribucions de probabilitat binomial i normal. Càlcul de probabilitats associades mitjançant eines tecnològiques.
- Ús d'eines tecnològiques per treballar amb variables de distribució.

F. SENTIT SOCIOAFECTIU

Creences, actituds i emocions

- Adopció d'actituds positives per millorar la resolució de problemes.
- Autoregulació de les emocions que intervenen en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Identificació de les emocions com a eina de motivació per a la superació personal en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Recerca de les estratègies personals de foment de la curiositat, perseverança i resiliència en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Tractament de l'error com a element important en l'autoconeixement i generador de noves oportunitats d'aprenentatge.

Presa de decisions

- Etapes en la resolució de problemes.
- Alternatives en la resolució de problemes: temptejar, analitzar sistemàticament tots els casos, fer un esquema o diagrama, escollir una bona notació, etc.

Inclusió, respecte i diversitat

- Destreses socials i de comunicació efectives per a l'èxit en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Valoració de la contribució de les matemàtiques al llarg de la història en l'avenç de la ciència i la tecnologia.
- Inclusió i acceptació de la diversitat present en l'aula i en la societat.
- Coneixement i valoració d'homes i dones que van contribuir notòriament a les matemàtiques.

Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials

Les matemàtiques constitueixen un dels majors assoliments culturals i intel·lectuals de la humanitat. Al llarg de la història, les diferents cultures s'han esforçat a descriure la naturalesa utilitzant les matemàtiques i a transmetre tot el coneixement adquirit a les generacions futures. Avui dia, aquest patrimoni intel·lectual adquireix un valor fonamental ja que els grans reptes globals, com el respecte al medi ambient, l'eficiència energètica o la industrialització inclusiva i sostenible, als quals la societat haurà de fer front, requereixen d'uns alumnes capaços d'adaptar-se a les condicions canviants, d'aprendre de manera autònoma, de modelitzar situacions, d'explorar noves vies de recerca i d'usar la tecnologia de manera efectiva. Per tant, resulta imprescindible per a la ciutadania del s. XXI la utilització de coneixements i destreses matemàtiques, com el raonament, la modelització, el pensament computacional o la resolució de problemes.

El desenvolupament curricular de les Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials I i II s'orienta a la consecució dels objectius generals de l'etapa, prestant una especial atenció al desenvolupament i l'adquisició de les competències clau conceptualitzades en els descriptors operatius de batxillerat que els alumnes han d'aconseguir en finalitzar l'etapa. Així, la interpretació dels problemes i la comunicació dels procediments i dels resultats estan relacionats amb la competència en comunicació lingüística i amb la competència plurilingüe. El sentit de la iniciativa, l'emprenedoria en establir un pla de treball en revisió i modificació contínua enllacen amb la competència emprenedora. La presa de decisions o l'adaptació davant situacions d'incertesa són components propis de la competència personal, social i d'aprendre a aprendre. L'ús d'eines digitals en el tractament de la informació i en la resolució de problemes entronca directament amb la competència digital, en el desenvolupament de la qual les matemàtiques hi han tengut un paper fonamental. El raonament i l'argumentació, la modelització i el pensament computacional són elements característics de la competència STEM. Les connexions establertes entre les matemàtiques i altres àrees de coneixement i la resolució de problemes en contextos socials estan relacionats amb la competència ciutadana. D'altra banda, el mateix coneixement matemàtic com a expressió universal de la cultura contribueix a la competència en consciència i expressió culturals.

Com a continuació de l'educació secundària obligatòria, els eixos principals de les competències específiques de Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials I i II són la comprensió efectiva de conceptes i procediments matemàtics juntament amb les actituds pròpies del quefer matemàtic, que permetin construir una base conceptual sòlida a partir de la resolució de problemes, del raonament i de la recerca matemàtica, especialment enfocats a la interpretació i anàlisi de qüestions de les ciències socials. Les competències específiques se centren en els processos que millor permeten als alumnes desenvolupar destreses com la resolució de problemes, el raonament i l'argumentació, la representació i la comunicació, juntament amb les destreses socioafectives. Per aquest motiu recorren els processos de resolució de problemes, raonament i prova, connexions, comunicació i representació, a més del desenvolupament socioafectiu.

La resolució de problemes i la recerca matemàtica són dos components fonamentals en l'ensenyament de les matemàtiques, ja que permeten emprar els processos cognitius inherents a aquesta àrea per tractar i resoldre situacions relacionades amb les ciències socials, desenvolupant el raonament, la creativitat i el pensament abstracte. Les competències específiques de resolució de problemes, raonament i prova i connexions estan dissenyades per adquirir els processos propis de la recerca matemàtica com són la formulació de preguntes, l'establiment de conjectures, la justificació i la generalització, la connexió entre les diferents idees matemàtiques i el reconeixement de conceptes i procediments propis de les matemàtiques en altres àrees de coneixement, particularment en les ciències socials. Cal destacar el caràcter instrumental de les matemàtiques com a eina fonamental per a les àrees de coneixement científic, social, tecnològic, humanístic i artístic.

Altres aspectes importants de l'educació matemàtica són la comunicació i la representació. El procés de comunicació ajuda a donar significat i permanència a les idees en fer-les públiques. D'altra banda, per entendre i utilitzar les idees matemàtiques és fonamental la forma en què aquestes es representen. Per això, s'inclouen dues competències específiques enfocades a l'adquisició dels processos de comunicació i representació tant de conceptes com de procediments matemàtics.

Amb la finalitat d'assegurar que tot els alumnes puguin usar els conceptes i de les relacions matemàtiques fonamentals i també arribin a experimentar la seva bellesa i importància, s'ha inclòs una competència específica relacionada amb l'aspecte emocional, social i personal de les matemàtiques. Es pretén contribuir d'aquesta manera a bandejar idees preconcebudes en la societat, com la creença que només qui posseeix un talent innat pot aprendre, usar i gaudir de les matemàtiques, o falsos estereotips fortament arrelats, per exemple, els relacionats amb qüestions de gènere.

L'adquisició de les competències específiques es valorarà amb els criteris d'avaluació, que posen el focus en la posada en acció de les competències enfront de la memorització de conceptes o la reproducció rutinària de procediments.

Acompanyant les competències específiques i els criteris d'avaluació s'inclou el conjunt de sabers bàsics que integren coneixements, destreses i actituds. Atesa la naturalesa de les competències, en alguns casos la gradació dels criteris d'avaluació entre els cursos primer i segon es realitza a través dels sabers bàsics. Aquests sabers han estat agrupats en blocs denominats «sentits» com el conjunt de destreses relacionades amb el domini en context de continguts numèrics, mètrics, algebraics, estocàstics i socioafectius, que permeten emprar aquests continguts d'una manera funcional i amb confiança en la resolució de problemes o en la realització de tasques. És important destacar que l'ordre d'aparició dels sentits i, dins d'ells, dels sabers no suposa cap seqüenciació.

El sentit numèric es caracteritza per l'aplicació del coneixement sobre numeració i càlcul en diferents contextos i pel desenvolupament de destreses i maneres de fer i de pensar basats en la comprensió, la representació, l'ús flexible dels números, d'objectes matemàtics formats per números i de les operacions. El sentit de la mesura se centra en la comprensió i comparació d'atributs dels objectes del món que ens envolta, com també de la mesura de la incertesa. El sentit algebraic proporciona el llenguatge en el qual es comuniquen les matemàtiques. Per exemple, són característiques d'aquest sentit veure el general en el particular, reconèixer patrons i relacions de dependència entre variables i expressar-les mitjançant diferents representacions, com també modelitzar situacions matemàtiques o del món real amb expressions simbòliques. El pensament computacional i la modelització s'han incorporat en aquest bloc, però no han d'interpretar-se com a exclusius d'aquest, sinó que han de desenvolupar-se també en la resta dels blocs de sabers. El sentit estocàstic comprèn l'anàlisi i la interpretació de dades, l'elaboració de conjectures i la presa de decisions a partir de la informació estadística, la seva valoració crítica i la comprensió i comunicació de fenòmens aleatoris en una àmplia varietat de situacions. Finalment, el sentit socioafectiu implica l'adquisició i aplicació de coneixements, destreses i actituds necessàries per entendre i manejar les emocions que apareixen en el procés d'aprenentatge de les matemàtiques, a més d'adquirir estratègies per al treball en equip. Aquest sentit no ha de treballar-se de forma aïllada, sinó al llarg del desenvolupament de la matèria.

Les matemàtiques no són una col·lecció de sabers separats i inconnexos, sinó que constitueixen un camp integrat de coneixement. El conjunt de competències específiques, criteris d'avaluació i sabers bàsics estan dissenyats per constituir un tot que faciliti el plantejament de tasques senzilles o complexes, individuals o col·lectives de caràcter multidisciplinari. L'ús d'eines digitals per analitzar i interpretar situacions de les ciències socials juga un paper essencial, ja que processos i operacions que, amb anterioritat, requerien sofisticats mètodes manuals poden abordar-se en l'actualitat de manera senzilla mitjançant l'ús de calculadores, fulls de càlcul o un altre programari específic, afavorint el raonament enfront dels aprenentatges memorístics i rutinaris.

Competències específiques**CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.**

La modelització i la resolució de problemes constitueixen un eix fonamental en l'aprenentatge de les matemàtiques, ja que són processos centrals en la construcció del coneixement matemàtic. Aquests processos aplicats en contextos diversos poden motivar l'aprenentatge i establir uns fonaments cognitius sòlids que permetin construir conceptes i experimentar les matemàtiques com a eina per descriure, analitzar i ampliar la comprensió de situacions de la vida quotidiana o de les ciències socials.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta els processos de formulació del problema; la sistematització en la cerca de dades o objectes rellevants i les seves relacions; la seva codificació al llenguatge matemàtic o a un llenguatge fàcil d'interpretar per un sistema informàtic; la creació de models abstractes de situacions reals i l'ús d'estratègies heurístiques de resolució, com l'analogia amb altres problemes, estimació, assaig i error, resoldre-ho de manera inversa (anar cap endarrere) o la descomposició en problemes més senzills, entre altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD5, CPSAA4, CPSAA5, CE3.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar-ne la idoneïtat.

L'anàlisi de les solucions obtingudes en la resolució d'un problema potencia la reflexió crítica, el raonament i l'argumentació. La interpretació de les solucions i conclusions obtingudes, considerant a més de la validesa matemàtica, diferents perspectives com la sostenibilitat, el consum responsable, l'equitat, la no discriminació o la igualtat de gènere, entre altres, ajuda a prendre decisions raonades i a avaluar les estratègies.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta processos reflexius propis de la metacognició com l'autoavaluació i la coavaluació, l'ús eficaç d'eines digitals, la verbalització o la descripció del procés i la selecció entre diferents maneres de comprovar solucions o estratègies per validar-les i avaluar-ne l'abast.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD3, CPSAA4, CC3, CE3.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar coneixement matemàtic nou.

La formulació de conjectures i la generació de problemes de contingut matemàtic són dos components importants i significatius del currículum de matemàtiques i són considerades una part essencial del quefer matemàtic. Provar o refutar conjectures amb contingut matemàtic sobre una situació plantejada o sobre un problema ja resolt implica plantejar preguntes noves, com també la reformulació del problema durant el procés de recerca.

Quan els alumnes generen problemes o realitzen preguntes, millora el raonament i la reflexió al mateix temps que construeixen el coneixement propi, la qual cosa es tradueix en un alt nivell de compromís i curiositat, com també d'entusiasme cap al procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència pot fomentar un pensament més divers i flexible, millorar la destresa per resoldre problemes en diferents contextos i establir ponts entre situacions concretes i les abstraccions matemàtiques.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM1, STEM2, CD1, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolguin problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de les ciències socials.

El pensament computacional entronca directament amb la resolució de problemes i el plantejament de procediments algorítmics. Amb l'objectiu d'arribar a una solució del problema que pugui ser executada per un sistema informàtic, serà necessari utilitzar l'abstracció per identificar els aspectes

més rellevants i descompondre el problema en tasques més simples que es puguin codificar en un llenguatge apropiat. Portar el pensament computacional a la vida diària i a l'àmbit de les ciències socials suposa relacionar les necessitats de modelatge i simulació amb les possibilitats del seu tractament informatitzat.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta la creació de models abstractes de situacions quotidianes i de l'àmbit de les Ciències Socials, la seva automatització i la codificació en un llenguatge fàcil d'interpretar de manera automàtica.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructura l'aprenentatge matemàtic.

Establir connexions entre les diferents idees matemàtiques proporciona una comprensió més profunda de com diversos enfocaments d'un mateix problema poden produir resultats equivalents. Els alumnes poden utilitzar idees procedents d'un context per provar o refutar conjetures generades en un altre i, en connectar les idees matemàtiques, poden desenvolupar una major comprensió dels problemes. Percebre les matemàtiques com un tot implica estudiar les seves connexions internes i reflexionar-hi, tant les existents entre els blocs de sabers com entre les matemàtiques del mateix o diferents nivells o les de diferents etapes educatives.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta enllaçar les noves idees matemàtiques amb idees prèvies, reconèixer i utilitzar les connexions entre elles en la resolució de problemes i comprendre com unes idees es construeixen sobre unes altres per formar un tot integrat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM3, CD2, CD3, CCEC1.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

Observar relacions i establir connexions matemàtiques és un aspecte clau del quefer matemàtic. L'aprofundiment en els coneixements matemàtics i en la destresa per utilitzar un ampli conjunt de representacions, així com en l'establiment de connexions entre les matemàtiques i altres àrees de coneixement, especialment amb les ciències socials, confereixen als alumnes un gran potencial per resoldre problemes en situacions diverses.

Aquestes connexions també haurien d'ampliar-se a les actituds pròpies del quefer matemàtic de manera que puguin ser transferides a altres matèries i contextos. En aquesta competència juga un paper rellevant l'aplicació de les eines tecnològiques en el descobriment de noves connexions.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta establir connexions entre idees, conceptes i procediments matemàtics, altres àrees de coneixement i la vida real. Així mateix, implica l'ús d'eines tecnològiques, com també aplicar-les en la resolució de problemes en situacions diverses, tot valorant la contribució de les matemàtiques a la resolució dels grans reptes i objectius ecosocials, tant al llarg de la història com en l'actualitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD2, CPSAA5, CC4, CE2, CE3, CCEC1.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

Les representacions de conceptes, procediments i informació matemàtics faciliten el raonament i la demostració. Aquestes representacions s'utilitzen per visualitzar idees matemàtiques, examinar relacions i contrastar la validesa de les respostes i es troben en el centre de la comunicació matemàtica.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'aprenentatge de formes noves de representació matemàtica i la millora del coneixement sobre el seu ús eficaç, recalcant les maneres

en què representacions diferents dels mateixos objectes poden transmetre informacions diferents i mostrant la importància de seleccionar representacions adequades a cada tasca.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD1, CD2, CD5, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

En la societat de la informació es fa cada dia més palès la necessitat d'una comunicació clara i veraç, tant oralment com per escrit. Interactuar amb uns altres ofereix la possibilitat d'intercanviar idees i reflexionar-hi, col·laborar, cooperar, generar i aferma coneixements nous, convertint la comunicació en un element indispensable en l'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta expressar públicament fets, idees, conceptes i procediments complexos verbal, analítica i gràficament, de manera veraç i precisa, utilitzant la terminologia matemàtica adequada, amb la finalitat de donar significat i permanència als aprenentatges.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CP1, STEM2, STEM4, CD2, CD3. CCEC3.2.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions, respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

La resolució de problemes o de reptes més globals en els quals intervenen les matemàtiques representa sovint un desafiament que involucra multitud d'emocions que convé gestionar correctament. Les destreses socioafectives dins de l'aprenentatge de les matemàtiques fomenten el benestar dels alumnes, la regulació emocional i l'interès pel seu estudi.

D'altra banda, treballar els valors de respecte, igualtat o resolució pacífica de conflictes, al mateix temps que se superen reptes matemàtics de manera individual o en equip, permet millorar l'autoconfiança i normalitzar situacions de convivència en igualtat, creant relacions i entorns de treball saludables. Així mateix, fomenta la ruptura d'estereotips i idees preconcebudes sobre les matemàtiques associades a qüestions individuals, com per exemple les relacionades amb el gènere o amb l'existència d'una aptitud innata per a les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta identificar i gestionar les pròpies emocions en el procés d'aprenentatge de les matemàtiques, reconèixer les fonts d'estrès, ser perseverant en la consecució dels objectius, pensar de manera crítica i creativa, crear resiliència i mantenir una actitud proactiva davant nous reptes matemàtics. Així mateix, implica mostrar empatia pels altres, establir i mantenir relacions positives, exercitar l'escolta activa i la comunicació assertiva en el treball en equip i prendre decisions responsables.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP3, STEM5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CPSAA3.2., CC2, CC3, CE2.

Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

CA 1.1 Emprar diferents estratègies i eines, incloses les digitals que resolguin problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials, seleccionant la més adequada segons la seva eficiència.

- Utilitzar estratègies per entendre els enuncis dels problemes, com separar les dades conegudes de les desconegudes, fer gràfics de la situació i simplificar el problema.
 - Triar adequadament una estratègia per resoldre el problema (com dividir-lo en parts més petites, aplicar regles conegudes, etc.).
 - Identificar les eines digitals adequades (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per a la resolució del problema plantejat.
 - Comparar estratègies i eines diferents per veure quina resol millor el problema.
- CA 1.2 Obtenir totes les possibles solucions matemàtiques de problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials, descrivint el procediment realitzat.
- Utilitzar els mètodes i tècniques matemàtiques apropiades per trobar totes les solucions.
 - Explicar de manera clara i detallada el procés seguit per arribar a cada solució.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar la seva idoneïtat.

CA 2.1 Comprovar la validesa matemàtica de les possibles solucions d'un problema utilitzant el raonament i l'argumentació.

- Verificar que la solució compleix totes les condicions i restriccions establertes a l'enunciat del problema.
- Aplicar mètodes de comprovació matemàtica (substitució de valors, mètodes gràfics, proves algebraïques, etc.).
- Analitzar la coherència i la lògica de la solució obtinguda.
- Justificar matemàticament el procés de resolució, explicant el raonament de cada pas important i argumentant l'elecció dels mètodes utilitzats.

CA 2.2 Seleccionar la solució més adequada d'un problema en funció del context (de sostenibilitat, de consum responsable, equitat, etc.) usant el raonament i l'argumentació.

- Identificar les característiques contextuais rellevants per al problema.
- Utilitzar el raonament lògic per determinar quina solució s'ajusta millor al context.

CE 3 Formular o investigar conjetures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar coneixement matemàtic nou.

CA 3.1 Adquirir nou coneixement matemàtic mitjançant la formulació de conjetures i problemes de forma guiada.

- Identificar patrons o relacions en situacions matemàtiques.
- Formular, de manera guiada, conjetures raonables a partir de la detecció de regularitats, anàlisi de dades, exploració de casos particulars, contraexemples, etc.

CA 3.2 Emprar eines tecnològiques adequades en la formulació o recerca de conjetures o problemes.

- Seleccionar i utilitzar programari matemàtic específic (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per explorar relacions numèriques, algebraïques, estadístiques o geomètriques en conjetures o problemes.
- Utilitzar recursos en línia per investigar problemes similars o relacionats, cercant inspiració o mètodes de resolució.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de les ciències socials.

CA 4.1 Interpretar, modelitzar i resoldre situacions problematitzades de la vida quotidiana i de les ciències socials, utilitzant el pensament computacional, modificant o creant algorismes.

- Desenvolupar o adaptar algorismes que resolguin el problema modelitzat, utilitzant el raonament lògic i seqüencial.
- Implementar, provar i millorar els algorismes creats, utilitzant eines computacionals quan sigui necessari.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

CA 5.1 Manifestar una visió matemàtica integrada, investigant i connectant les diferents idees matemàtiques.

- Identificar relacions entre diferents conceptes matemàtics.
- Explorar i comparar diferents representacions (numèrica, algebraica, gràfica) d'un mateix concepte matemàtic per comprendre'l de manera més profunda.

CA 5.2 Resoldre problemes en contextos matemàtics establint i aplicant connexions entre les diferents idees matemàtiques.

- Identificar quins conceptes i procediments matemàtics de diferents àrees són necessaris per resoldre un problema.
- Transferir mètodes i estratègies entre diferents àrees de les matemàtiques, reconeixent patrons i estructures comunes.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

CA 6.1 Resoldre problemes en situacions diverses utilitzant processos matemàtics, reflexionant, establint i aplicant connexions entre el món real, altres àrees de coneixement i les matemàtiques.

- Identificar elements o situacions del món real i d'altres disciplines que poden ser modelitzats matemàticament.
- Traduir problemes de contextos reals o d'altres àrees de coneixement al llenguatge matemàtic.
- Interpretar els resultats matemàtics en el context del problema i avaluar-ne la coherència.

CA 6.2 Analitzar l'aportació de les matemàtiques al progrés de la humanitat valorant i reflexionant sobre la seva contribució en la proposta de solucions a situacions complexes i als reptes en les ciències socials que es plantegen.

- Identificar i descriure situacions de les ciències socials resoltes mitjançant les matemàtiques.
- Analitzar com les matemàtiques han contribuït al progrés de la humanitat, modelitzant i resolent problemes de les ciències socials.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

CA 7.1 Representar idees matemàtiques estructurant diferents raonaments matemàtics i seleccionant les tecnologies més adequades.

- Escollir la tecnologia més adient per representar i explorar conceptes matemàtics específics.
- Crear visualitzacions efectives de processos matemàtics utilitzant eines digitals, facilitant la comprensió de conceptes abstractes o complexos.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar diverses formes de representació valorant-ne la utilitat per compartir informació.

- Triar entre diferents formes de representació (verbal, numèrica, gràfica, algebraica) segons la naturalesa de la informació i l'objectiu de la comunicació.

- Transformar la informació entre diferents formes de representació, avaluant els avantatges i les limitacions de cada una en el context donat.
- Crear representacions clares i efectives de dades i conceptes matemàtics que facilitin la comprensió i comunicació amb altres persones.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

CA 8.1 Mostrar organització en comunicar les idees matemàtiques emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Estructurar de manera lògica i coherent l'exposició d'idees matemàtiques, establint una seqüència clara de conceptes i raonaments.
- Seleccionar els suports i formats més adequats per comunicar eficaçment diferents tipus de contingut matemàtic.
- Utilitzar la terminologia matemàtica específica de manera precisa i consistent.

CA 8.2 Reconèixer i emprar el llenguatge matemàtic en diferents contextos, comunicant la informació amb precisió i rigor.

- Interpretar i emprar correctament el llenguatge matemàtic en diversos contextos.
- Argumentar les afirmacions matemàtiques amb la precisió i el rigor exigibles a la corresponent etapa educativa.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

CA 9.1 Afrontar les situacions d'incertesa, identificant i gestionant emocions, acceptant i aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Manejar les emocions associades a la incertesa o a l'error (com frustració o ansietat) de manera constructiva.
- Acceptar els errors com a part normal del procés d'aprenentatge i no com un obstacle.
- Analitzar els errors per entendre les causes i ajustar les estratègies de resolució en el futur.

CA 9.2 Mostrar una actitud positiva i perseverant, acceptant i aprenent de la crítica raonada en fer front a les diferents situacions d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Mantenir una actitud oberta i optimista davant els reptes matemàtics.
- Continuar treballant en els problemes fins trobar solucions, malgrat les dificultats.
- Acceptar la crítica constructiva de manera receptiva i utilitzar-la per millorar l'aprenentatge.

CA 9.3 Participar en tasques matemàtiques de manera activa en equips heterogenis, respectant les emocions i les experiències dels altres, escoltant el seu raonament, identificant les habilitats socials més propícies i fomentant el benestar grupal i les relacions saludables.

- Contribuir de manera significativa a les tasques matemàtiques en equip.
- Reconèixer i utilitzar habilitats socials útils per treballar en equip (com l'escolta activa, el respecte per les emocions, l'empatia, la paciència, la flexibilitat, etc.).

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. SENTIT NUMÈRIC

Comptatge

- Estratègies i tècniques de recompte sistemàtic: diagrames en arbre, variacions i permutacions, combinacions, factorials i nombres combinatoris.
Quantitat
- Nombres reals: nombres racionals i irracionals. Els nombres transcendents més coneguts.
- Classificació, comparació i ordenació de nombres reals.
Sentit de les operacions
- Potències: propietats.
- Radicals i logaritmes decimals i neperians. Definició i propietats. Ús de les seves propietats per operar-los. Resolució de problemes. Ús de la calculadora.
Educació financera
- Interès simple i interès compost. Resolució de problemes.
- El descompte comercial. Resolució de problemes.
- Equivalències de taxes d'interès.
- Taxes d'interès anual amb períodes de capitalització inferiors a un any. Resolució de problemes.
- Taxa nominal i taxa anual equivalent.
- Anualitats de capitalització. Resolució de problemes.
- Amortització de deutes. Resolució de problemes.
- Resolució de problemes relacionats amb l'educació financera amb eines tecnològiques.

B. SENTIT DE LA MESURA

Mesurament
- La probabilitat com a mesura de la incertesa associada a fenòmens aleatoris. Esdeveniments aleatoris. Probabilitat. Llei de Laplace.
Canvi
- Concepte de límit: estimació i càlcul a partir d'una taula, un gràfic o una expressió algebraica.
- Límit d'una funció en un punt. Interpretació gràfica. Límits en l'infinit. Interpretació gràfica. Càlcul de límits. Indeterminacions més freqüents.
- Continuitat de funcions: interpretació gràfica, aplicació de límits en l'estudi de la continuïtat. Tipus de discontinuïtats.
- Mesura del creixement d'una funció.
- Derivada d'una funció en un punt. Interpretació geomètrica de la derivada.
- Regles de derivació.
- Recta tangent a una funció en un punt. Càlcul.
- Aplicacions de les derivades a les ciències socials.

C. SENTIT ALGEBRAIC

Patrons
- Generalització de patrons a situacions senzilles.
- Obtenció de la suma de termes consecutius d'una progressió geomètrica. Utilització en situacions contextualitzades.
Model matemàtic
- Identificació de funcions elementals, donades a través d'enunciats, taules o expressions algebraiques, que descriguin una situació real i anàlisi de les seves propietats, per extreure informació pràctica que ajudi a interpretar el fenomen de què es deriven.
- Resolució de problemes mitjançant l'ús d'equacions, inequacions i sistemes d'equacions lineals.
- Modelització de situacions de les ciències socials i de la vida real i resolució utilitzant el llenguatge algebraic.
Igualtat i desigualtat

- Resolució d'equacions de 1r i 2n grau, biquadrades, polinòmiques de grau superior a dos mitjançant el mètode de Ruffini, racionals i irracionals.
- Resolució d'equacions exponencials i logarítmiques.
- Resolució de sistemes d'equacions no lineals i de sistemes d'equacions lineals amb 3 incògnites.
- Resolució d'inequacions amb una incògnita i d'inequacions lineals amb dues incògnites. Resolució de sistemes d'inequacions amb una i dues incògnites.
Relacions i funcions
- Estudi del domini i el recorregut de les funcions elementals.
- Estudi i representació gràfica de funcions: polinòmiques, racionals senzilles, irracionals, definides a trossos, valor absolut, exponencials i logarítmiques.
- Interpolació lineal i aplicació a la resolució de problemes.
- Ús de l'estudi i anàlisi de funcions per interpretar informacions extretes de contextos reals.
Pensament computacional
- Identificació de les etapes en la resolució de problemes de la vida quotidiana i les ciències socials.
- Identificació de les dades rellevants en un problema. Anàlisi, filtratge i organització de les dades. Ús de taules, arbres, diagrames, gràfiques.
- Estratègies per a la resolució de problemes senzills: raonament lògic i seqüencial, descomposició en parts, heurístiques.
- Formulació, resolució i anàlisi de problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials amb programes i eines adequades.
- Comparació d'algorismes alternatius per al mateix problema mitjançant el raonament lògic.

D. SENTIT ESTOCÀSTIC

Organització i anàlisi de dades

- Distribucions bidimensionals. Núvols de punts.
- Correlació lineal.
- Paràmetres associats a una distribució bidimensional: mitjana mostral, mediana mostral, moda mostral, desviació típica mostral, covariància mostral.
- Rectes de regressió. Ús de la recta de regressió per fer estimacions. Coeficient de correlació de Pearson com a mesura de la fiabilitat de les estimacions.
- Taules de contingència.
- Ús de la calculadora i/o de fulls de càlcul per a l'anàlisi de dades estadístiques.

Incertesa

- Estimació de la probabilitat a partir del concepte de freqüència relativa. Llei de Laplace.
- Càlcul de probabilitats en esdeveniments simples.
- Esdeveniments compostos.
- Esdeveniments dependents i independents.
- Càlcul de probabilitats en esdeveniments compostos independents.
- Càlcul de probabilitats en esdeveniments compostos dependents. Ús de diagrames d'arbre.

Distribucions de probabilitat

- Distribució estadística i distribució de probabilitat.
- Distribucions de probabilitat de variable discreta.
- La distribució binomial. Càlcul de probabilitats en una distribució binomial.
- Distribucions de probabilitat de variable contínua.
- La distribució normal. Càlcul de probabilitats en distribucions normals.
- Estimació de probabilitats mitjançant l'aproximació de la binomial per la normal.

Inferència

- Diferents etapes del disseny d'estudis estadístics relacionats amb les ciències socials. Tècniques de mostreig senzilles.

- Anàlisi de la utilitat de les conclusions d'un estudi estadístic tot valorant la representativitat de la mostra. Iniciació a l'estimació puntual.

E. SENTIT SOCIOAFECTIU

Creences, actituds i emocions

- Adopció d'actituds positives per millorar la resolució de problemes.
- Autoregulació de les emocions que intervenen en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Identificació de les emocions com a eina de motivació per a la superació personal en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Recerca de les estratègies personals de foment de la curiositat, perseverança i resiliència en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Tractament de l'error com a element important en l'autoconeixement i generador de noves oportunitats d'aprenentatge.

Treball en equip i presa de decisions

- Estratègies de treball en equip per millorar la resolució de problemes.
- Assumpció de responsabilitats i participació activa en els treballs en grup.
- Optimització del treball en equip mitjançant la distribució adequada de les responsabilitats atenent als punts forts i dèbils de cadascun dels membres.
- Gestió de conflictes en el treball en equip.

Inclusió, respecte i diversitat

- Valoració de la contribució de les matemàtiques al llarg de la història en l'avenç de la ciència.
- Inclusió i acceptació de la diversitat present en l'aula i en la societat.
- Coneixement i valoració d'homes i dones que contribuïren notòriament a les matemàtiques.

Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials aplicant diferents estratègies i formes de raonament per obtenir possibles solucions.

CA 1.1 Emprar diferents estratègies i eines, incloses les digitals que resolguin problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials, seleccionant la més adequada segons la seva eficiència.

- Utilitzar estratègies per entendre els enunciats dels problemes, com separar les dades conegudes de les desconegudes, fer gràfics de la situació i simplificar el problema.
- Triar adequadament una estratègia per resoldre el problema (com dividir-lo en parts més petites, aplicar regles conegudes, etc.).
- Identificar les eines digitals adequades (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per a la resolució del problema plantejat.
- Comparar diferents estratègies i eines per veure quina resol millor el problema.

CA 1.2 Obtenir totes les possibles solucions matemàtiques de problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials, descrivint el procediment realitzat.

- Utilitzar els mètodes i tècniques matemàtiques apropiades per trobar totes les solucions.
- Explicar de manera clara i detallada el procés seguit per arribar a cada solució.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar la seva idoneïtat.

CA 2.1 Comprovar la validesa matemàtica de les possibles solucions d'un problema utilitzant el raonament i l'argumentació.

- Verificar que la solució compleix totes les condicions i restriccions establertes a l'enunciat del problema.
- Aplicar mètodes de comprovació matemàtica (substitució de valors, mètodes gràfics, proves algebraïques...).
- Analitzar la coherència i la lògica de la solució obtinguda.
- Justificar matemàticament el procés de resolució, explicant el raonament de cada pas important i argumentant l'elecció dels mètodes utilitzats.

CA 2.2 Seleccionar la solució més adequada d'un problema en funció del context (de sostenibilitat, de consum responsable, equitat ...) usant el raonament i l'argumentació.

- Identificar les característiques contextuais rellevants per al problema.
- Utilitzar el raonament lògic per determinar quina solució s'ajusta millor al context.

CE 3 Formular o investigar conjectures o problemes, utilitzant el raonament, l'argumentació, la creativitat i l'ús d'eines tecnològiques, per generar nou coneixement matemàtic.

CA 3.1 Adquirir nou coneixement matemàtic mitjançant la formulació de conjectures i problemes de forma guiada.

- Identificar patrons o relacions en situacions matemàtiques.
- Formular, de manera autònoma, conjectures raonables a partir de la detecció de regularitats, anàlisi de dades, exploració de casos particulars, contraexemples...

CA 3.2 Integrar l'ús d'eines tecnològiques en la formulació o recerca de conjectures i problemes.

- Integrar l'ús de programari matemàtic específic (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per explorar relacions numèriques, algebraïques, estadístiques o geomètriques en conjectures o problemes.
- Integrar l'ús de recursos en línia per investigar problemes similars o relacionats, buscant inspiració o mètodes de resolució.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de l'àmbit de les ciències socials.

CA 4.1 Interpretar, modelitzar i resoldre situacions problematitzades de la vida quotidiana i les ciències socials utilitzant el pensament computacional, modificant, creant i generalitzant algorismes.

- Desenvolupar, adaptar i generalitzar algorismes que resolguin el problema modelitzat, utilitzant un raonament lògic i seqüencial.
- Implementar, provar i millorar els algorismes creats, utilitzant eines computacionals quan sigui necessari.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

CA 5.1 Manifestar una visió matemàtica integrada, investigant i connectant les diferents idees matemàtiques.

- Identificar relacions entre diferents conceptes matemàtics.
- Explorar i comparar diferents representacions (numèrica, algebraica, gràfica) d'un mateix concepte matemàtic per comprendre'l de manera més profunda.

CA 5.2 Resoldre problemes en contextos matemàtics establint i aplicant connexions entre les diferents idees matemàtiques.
- Identificar quins conceptes i procediments matemàtics de diferents àrees són necessaris per resoldre un problema.
- Transferir mètodes i estratègies entre diferents àrees de les matemàtiques, reconeixent patrons i estructures comunes.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments, per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

CA 6.1 Resoldre problemes en situacions diverses utilitzant processos matemàtics, reflexionant, establint i aplicant connexions entre el món real, altres àrees de coneixement i les matemàtiques.

- Identificar elements o situacions del món real i d'altres disciplines que poden ser modelitzats matemàticament.
- Traduir problemes de contextos reals o d'altres àrees de coneixement al llenguatge matemàtic.
- Interpretar els resultats matemàtics en el context del problema i avaluar-ne la coherència.

CA 6.2 Analitzar l'aportació de les matemàtiques al progrés de la humanitat valorant i reflexionant sobre la seva contribució en la proposta de solucions a situacions complexes i als reptes en les ciències socials que es plantegen.

- Identificar i descriure situacions de les ciències socials resoltes mitjançant les matemàtiques.
- Analitzar com les matemàtiques han contribuït al progrés de la humanitat, modelitzant i resolent problemes de les ciències socials.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

CA 7.1 Representar idees matemàtiques estructurant diferents raonaments matemàtics i seleccionant les tecnologies més adequades.

- Escollir la tecnologia més adient per representar i explorar conceptes matemàtics específics.
- Crear visualitzacions efectives de processos matemàtics utilitzant eines digitals, facilitant la comprensió de conceptes abstractes o complexos.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar diverses formes de representació valorant la seva utilitat per compartir informació.

- Triar entre diferents formes de representació (verbal, numèrica, gràfica, algebraica) segons la naturalesa de la informació i l'objectiu de la comunicació.
- Transformar la informació entre diferents formes de representació, avaluant els avantatges i limitacions de cada una en el context donat.
- Crear representacions clares i efectives de dades i conceptes matemàtics que facilitin la comprensió i comunicació amb altres persones.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

CA 8.1 Mostrar organització en comunicar les idees matemàtiques emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Estructurar de manera lògica i coherent l'exposició d'idees matemàtiques, establint una seqüència clara de conceptes i raonaments.
- Seleccionar els suports i formats més adequats per comunicar eficaçment diferents tipus de contingut matemàtic.

- Utilitzar la terminologia matemàtica específica de manera precisa i consistent.
CA 8.2 Reconèixer i emprar el llenguatge matemàtic en diferents contextos, comunicant la informació amb precisió i rigor.
- Interpretar i emprar correctament el llenguatge matemàtic en diversos contextos.
- Argumentar les afirmacions matemàtiques amb la precisió i el rigor exigibles a la corresponent etapa educativa.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

CA 9.1 Afrontar les situacions d'incertesa, identificant i gestionant emocions, acceptant i aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Manejar les emocions associades a la incertesa o a l'error (com frustració o ansietat) de manera constructiva.
- Acceptar els errors com a part normal del procés d'aprenentatge i no com un obstacle.
- Analitzar els errors per entendre les causes i ajustar les estratègies de resolució en el futur.

CA 9.2 Mostrar una actitud positiva i perseverant, acceptant i aprenent de la crítica raonada en fer front a les diferents situacions d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Mantenir una actitud oberta i optimista davant els reptes matemàtics.
- Continuar treballant en els problemes fins trobar solucions, malgrat les dificultats.
- Acceptar la crítica constructiva de manera receptiva i utilitzar-la per millorar l'aprenentatge.

CA 9.3 Participar en tasques matemàtiques de manera activa en equips heterogenis, respectant les emocions i experiències dels altres, escoltant el seu raonament, identificant les habilitats socials més propícies i fomentant el benestar grupal i les relacions saludables.

- Contribuir de manera significativa a les tasques matemàtiques en equip.
- Reconèixer i utilitzar habilitats socials útils per treballar en equip (com l'escolta activa, el respecte per les emocions, l'empatia, la paciència, la flexibilitat...).

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. SENTIT NUMÈRIC
Sentit de les operacions
- Estratègies per operar amb nombres reals i matrius.
- Operacions amb matrius: suma, producte per un escalar, producte de matrius, transposada d'una matriu. Propietats.
- Determinant: concepte i propietats. Fórmules per al càlcul de determinants d'ordre dos i tres. Determinants d'ordre qualsevol. Ús de la calculadora per al càlcul de determinants.
Relacions
- Conjunts de matrius: estructura, comprensió i propietats.
- Matrius. Definicions i tipus de matrius.
- Matriu inversa: concepte. Càlcul de matrius inverses d'ordre 2 i 3.
- Rang d'una matriu.

B. SENTIT DE LA MESURA
Mesurament
- Primitiva d'una funció. Propietats elementals.
- Càlcul de primitives immediates i quasi-immediates utilitzant la regla de la cadena.

- Integrals definides. Regla de Barrow.
- Càlcul d'àrees de recintes tancats plans delimitats per corbes.
- Ús d'eines digitals per al càlcul de primitives i el càlcul d'àrees sota una corba.
- La probabilitat com a mesura de la incertesa associada a fenòmens aleatoris. Esdeveniments aleatoris. Freqüència i probabilitat. Llei de Laplace.
Canvi
- Límit d'una funció en un punt i en l'infinit. Interpretació gràfica.
- Càlcul de límits. Resolució d'indeterminacions mitjançant tècniques com la manipulació algebraica senzilla, la regla dels graus o la regla de l'Hôpital en els casos $0/0$ i ∞/∞ .
- Continuitat en un punt. Tipus de discontinuïtats. Estudi de la continuïtat amb paràmetres.
- Asímtotes.
- Derivada d'una funció en un punt. Interpretació gràfica.
- Funció derivada.
- Regles de derivació. Regla de la cadena.
- Derivabilitat i continuïtat. Estudi de la derivabilitat d'una funció definida a trossos.
- Càlcul, representació i interpretació de la recta tangent a la funció en un punt.
- Creixement i decreixement d'una funció en un punt. Màxims i mínims relatius.
- Informació extreta de la segona derivada.
- Càlcul dels paràmetres d'una funció utilitzant els coneixements de límits, continuïtat i derivades.
- Optimització de funcions sobre fenòmens relacionats amb les ciències socials. Resolució i interpretació del resultat obtingut dins del context.

C. SENTIT ALGEBRAIC

Patrons

- Reconeixement de patrons i formulació de conjectures.
- Generalització de patrons en situacions diverses.
- Generalització de propietats de contextos matemàtics numèrics, algebraics, funcionals, estadístics o probabilístics.

Model matemàtic

- Relacions quantitatives en situacions complexes: estratègies d'identificació i determinació de la classe o classes de funcions que poden modelitzar-les.
- Resolució de problemes en les ciències socials amb ajuda de funcions. Ús de l'estudi de la continuïtat, tendències, branques infinites, tall amb els eixos, etc.
- Utilització de sistemes d'equacions lineals i del càlcul matricial per interpretar, plantejar i resoldre problemes en diversos contextos.
- Tècniques i ús de matrius per, al manco, modelitzar situacions en les quals apareguin sistemes d'equacions lineals o grafs.
- Anàlisi, valoració, interpretació i discussió dels resultats obtinguts en la resolució del problema.
- Programació lineal bidimensional. Modelització de problemes reals i interpretació de resultats en el context del problema.
- Resolució mitjançant eines digitals de problemes de programació lineal bidimensional.

Igualtat i desigualtat

- Sistemes d'equacions lineals. Possibles solucions d'un sistema d'equacions lineals.
- Tipus de sistemes segons el nombre de solucions. Teorema de Rouché-Fröbenius.
- Resolució de sistemes d'equacions lineals mitjançant el mètode de Gauss i la regla de Cramer. Eines digitals per al càlcul de solucions de sistemes d'equacions lineals.
- Discussió de sistemes d'equacions lineals amb un paràmetre.
- Resolució d'equacions matricials senzilles.
- Forma matricial d'un sistema d'equacions.
- Resolució de sistemes d'equacions i inequacions en diferents contextos.

- Ús del llenguatge matricial per representar informació procedent de l'àmbit social per poder resoldre problemes.
Relacions i funcions
- Propietats de les distintes classes de funcions: comprensió i comparació.
- Interpretació i descripció d'una funció representada gràficament.
- Representació gràfica de funcions: lineals, polinòmiques, racionals, valor absolut, potencials, logarítmiques, exponencials; combinacions senzilles de les anteriors i funcions definides a trossos d'entre les anteriors.
- Ús d'eines digitals per a la representació i anàlisi de funcions.
Pensament computacional
- Identificació de les etapes en la resolució de problemes de la vida quotidiana i les ciències socials.
- Identificació de les dades rellevants d'un problema. Anàlisi, filtratge i organització de les dades. Ús de taules, arbres, diagrames, gràfiques.
- Estratègies per a la resolució de problemes senzills: raonament lògic i seqüencial, descomposició en parts, heurístiques.
- Creació, modificació i interpretació d'algorismes senzills per a la resolució de problemes sobre els sabers de la matèria. Nocions bàsiques de la complexitat d'aquests algorismes.
- Formulació, resolució i anàlisi de problemes de la vida quotidiana i de les ciències socials emprant les eines o els programes més adequats.
- Anàlisi algorítmica de les propietats de les operacions amb matrius i la resolució de sistemes d'equacions lineals.

D. SENTIT ESTOCÀSTIC**Incertesa**

- Esdeveniments aleatoris. Operacions amb esdeveniments: unió, intersecció, diferència, complementari, esdeveniments incompatibles. Lleis de Morgan.
- Càlcul de probabilitats en esdeveniments simples i compostos.
- Probabilitat condicionada. Esdeveniments independents.
- Diagrames d'arbres, taules de contingència i de freqüències relatives i diagrames de Venn.
- Teoremes de la probabilitat total i de Bayes: resolució de problemes i interpretació del teorema de Bayes per a actualitzar la probabilitat a partir de l'observació i l'experimentació i la presa de decisions en condicions d'incertesa.

Distribucions de probabilitat

- Variables aleatòries discretes i contínues. Paràmetres de la distribució: mitjana, mediana i moda mostral; mitjana, mediana, moda i desviació típica poblacional.
- La distribució binomial. Resolució de problemes.
- La distribució normal. Tipificació de variables aleatòries normals, com també el procés invers d'obtenció de paràmetres d'una distribució normal en base a probabilitats donades.
- Resolució de problemes on intervé la distribució normal.
- Modelització de fenòmens estocàstics mitjançant les distribucions de probabilitat binomial i normal.
- Ús de la calculadora per treballar amb la distribució normal.
- Estimació de probabilitats mitjançant l'aproximació de la binomial per la normal.

Inferència

- Selecció de mostres representatives. Tipus de mostreig.
- Estimació de la mitjana, la proporció i la desviació típica. Aproximació de la distribució de la mitjana i de la proporció mostrals per la normal.
- Inferència estadística. Estimació per intervals.
- Intervals característics.
- Distribució de les mitjanes mostrals. Teorema central del límit.
- Interval de confiança per la mitjana.
- Distribució de proporcions mostrals.

- Interval de confiança per a una proporció.
- Relació entre el nivell de confiança, error admissible i grandària de la mostra.
- Intervals de confiança basats en la distribució normal: construcció, anàlisi i presa de decisions en situacions contextualitzades.
- Eines digitals en la realització d'estudis estadístics.

E. SENTIT SOCIOAFECTIU

Creences, actituds i emocions

- Adopció d'actituds positives per millorar la resolució de problemes.
- Autoregulació de les emocions que intervenen en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Identificació de les emocions com a eina de motivació per a la superació personal en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Recerca de les estratègies personals de foment de la curiositat, perseverança i resiliència en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Tractament de l'error com a element important en l'autoconeixement i generador de noves oportunitats d'aprenentatge.

Presa de decisions

- Etapes en la resolució de problemes.
- Alternatives en la resolució de problemes: temptejar, analitzar sistemàticament tots els casos, fer un esquema o diagrama, escollir una bona notació ...

Inclusió, respecte i diversitat

- Destreses socials i de comunicació efectives per a l'èxit en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Valoració de la contribució de les matemàtiques al llarg de la història en l'avenç de les ciències socials.
- Inclusió i acceptació de la diversitat present en l'aula i en la societat.
- Coneixement i valoració d'homes i dones que van contribuir notòriament a les matemàtiques.

Matemàtiques generals

El desenvolupament vertiginós del món actual fa necessari que els alumnes analitzin i interpretin la realitat per poder adaptar-se a unes condicions plenes d'incertesa, a més de disposar de les competències necessàries per aprendre per si mateix. Les matemàtiques exerceixen un paper fonamental per modelitzar, analitzar i comprendre els fenòmens de múltiples camps de coneixement: socials, educatius, científics, econòmics, etc. Les competències matemàtiques comprenen, a més de les idees i elements matemàtics, destreses de resolució de problemes, de raonament matemàtic i de comunicació, extrapolables a contextos no matemàtics.

Matemàtiques Generals és una matèria obligatòria de la modalitat general del batxillerat que contribueix a la consecució dels objectius generals de l'etapa, que presta atenció especial atenció al desenvolupament i l'adquisició de les competències clau conceptualitzades en els descriptors operatius de batxillerat que els alumnes han d'aconseguir en finalitzar l'etapa. En aquesta modalitat, l'objectiu del coneixement matemàtic ha de ser l'aplicació de les matemàtiques a la interpretació i anàlisi de situacions problemàtiques en diversos contextos reals, que facilitin als alumnes afrontar els desafiaments del s. XXI com a ciutadans informats i compromesos. S'ha de destacar el caràcter instrumental de les matemàtiques com a eina fonamental per a les àrees de coneixement científic, social, tecnològic, humanístic i artístic.

Els eixos fonamentals que articulen les competències específiques de la matèria són, en continuïtat amb el currículum de l'educació secundària obligatòria, la resolució de problemes i l'anàlisi i interpretació de la informació. A més, es tracta el raonament matemàtic; l'establiment de connexions, amb atenció especial en aquesta matèria a diversos contextos no matemàtics, a la seva relació amb altres matèries i amb la realitat i a la comunicació matemàtica. Amb la finalitat d'assegurar que tot els alumnes puguin fer ús dels conceptes i de les relacions matemàtiques fonamentals i que també arribin a experimentar la bellesa i la utilitat de les matemàtiques, bandejant idees preconcebudes i estereotips fortament arrelats en la societat, s'ha inclòs una competència específica relacionada amb l'aspecte emocional, social i personal dels alumnes respecte a l'aprenentatge de la matèria.

Les Matemàtiques Generals contribueixen al desenvolupament de la competència STEM a través del raonament i l'argumentació, la modelització i el pensament computacional. A més, afavoreixen la cerca de la bellesa o l'harmonia, com també en la descripció de múltiples manifestacions artístiques com la pintura, l'arquitectura o la música, i contribueixen així a la competència en consciència i expressió culturals. Estimulen la cerca de solucions emprenedores i creatives als problemes, aportant valor a la competència emprenedora. Contribueixen a la formació intel·lectual dels alumnes i a l'anàlisi de situacions socials, la qual cosa permet desenvolupar el sentit crític i la competència ciutadana. L'ús d'eines digitals en el tractament de la informació i en la resolució de problemes entronca directament amb la competència digital, en el desenvolupament de la qual les matemàtiques han jugant un paper fonamental. La comunicació exerceix un paper central en el raonament matemàtic, en tant que és necessària per a la interpretació d'enunciats i la transmissió de resultats. Finalment, cal destacar el valor formatiu d'aquesta matèria en la competència personal, social i d'aprendre a aprendre, perquè dota d'eines instrumentals que permeten construir coneixements nous.

A partir de la resolució de problemes, s'han de proporcionar estratègies de raonament i representació matemàtica que siguin aplicables a diversos contextos. Àrees com l'economia, l'equilibri mediambiental, la ciència, la salut o la tecnologia han de servir per a l'enriquiment dels contextos dels problemes formulats. Però també aquests han de basar-se en contextos d'àrees que aparentment estan més allunyades de les matemàtiques: la lingüística, la geografia o la recerca històrica també n'han de ser font d'enriquiment. D'altra banda, no han d'oblidar-se els contextos personals i professionals, com a problemes relacionats amb les finances personals o la interpretació d'informació numèrica complexa en factures o fulls publicitaris. És important que s'explorin i

analitzin els vincles d'aquesta matèria amb altres disciplines amb la finalitat de donar sentit als conceptes i al pensament matemàtic.

Els criteris d'avaluació formulats es destinen a conèixer el grau d'adquisició de les competències específiques, la qual cosa ha de guiar el procés d'ensenyament-aprenentatge, de manera que aquest s'orienti a la posada en acció de les competències enfront a la memorització de conceptes o la reproducció rutinària de procediments, per a que l'aprenentatge tingui sentit i sigui veritablement significatiu. L'adquisició de les competències específiques es podrà avaluar a partir de la mobilització de diversos sabers bàsics, que han estat distribuïts en els blocs que s'han definit per al currículum de les àrees i matèries de matemàtiques en les etapes anteriors, denominats «sentits», proporcionant així coherència al conjunt del currículum: en el sentit numèric s'aferma el maneig i comprensió del número, incloent tècniques de recompte més complexes, alhora que s'aprofundeix en la comprensió d'informació numèrica present en diversos contextos socials i científics. En el sentit de la mesura s'aprofundeix en l'anàlisi del canvi en diferents contextos, com també en la mesura de la incertesa. En el sentit espacial es presenta la teoria de grafs com una eina amb importants aplicacions en la visualització i modelització de problemes en diversos contextos. En el sentit algebraic es recullen situacions i fenòmens que poden modelitzar-se mitjançant equacions i funcions amb el suport d'eines tecnològiques. El pensament computacional i la modelització s'han incorporat en aquest bloc, però no han d'interpretar-se com a exclusius d'aquest, sinó que han de desenvolupar-se també en la resta dels blocs de sabers. En el sentit estocàstic s'afermen destreses d'anàlisi i interpretació de dades, el maneig de la incertesa i la modelització de fenòmens aleatoris. Finalment, els sabers corresponents al sentit socioafectiu han de tractar-se de forma integrada amb els corresponents als altres sentits, qüestió d'especial interès per als alumnes que cursi la modalitat general de batxillerat. Ha de potenciar-se el treball en equip, acceptar la diversitat i fomentar actituds que respectin la inclusió i la no discriminació. Aprendre dels errors i desenvolupar la tolerància a la frustració cobren importància especial en aquesta etapa educativa. És important destacar l'ordre d'aparició dels sentits i dins d'ells, dels sabers no suposa cap seqüenciació.

L'adquisició de les competències específiques i el desenvolupament dels sabers bàsics han de tenir en compte les noves maneres de fer i pensar matemàtiques. El paper que en l'actualitat exerceixen les eines tecnològiques i la facilitat d'accés a dispositius cada vegada més potents canvien els procediments en matemàtiques. Processos i operacions que requerien mètodes sofisticats de solució manual, poden abordar-se en l'actualitat de manera senzilla mitjançant l'ús de calculadores, fulls de càlcul, programes de geometria dinàmica i altres eines digitals. Aquesta possibilitat fa que l'ensenyament pugui centrar-se en el finançament dels conceptes i actituds bàsiques de la matèria i en l'aprofundiment en l'ús de les matemàtiques per interpretar i analitzar situacions, resoldre problemes en diferents contextos i utilitzar instruments senzills de càlcul i mesura, prestant menor atenció als procediments manuals i repetitius. En aquest sentit, l'aprenentatge ha d'orientar-se preferentment cap a la interpretació i l'anàlisi de fenòmens i l'adquisició del raonament matemàtic, fugint de pràctiques que comportin aprenentatges memorístics i rutinaris.

Competències específiques

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de diversos àmbits aplicant diferents estratègies i formes de raonament, amb ajuda d'eines tecnològiques, per obtenir possibles solucions.

La modelització i la resolució de problemes constitueixen un eix fonamental en l'aprenentatge de les matemàtiques, ja que són processos centrals en la construcció del coneixement matemàtic. Aquests processos aplicats en contextos diversos i amb la utilització d'eines tecnològiques poden motivar l'aprenentatge i establir fonaments cognitius sòlids que permetin construir conceptes i experimentar les matemàtiques com a eina per descriure, analitzar i ampliar la comprensió de situacions de la vida quotidiana.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta els processos de formulació del problema; la sistematització en la cerca de dades o objectes rellevants i les seves relacions; la seva codificació al

llenguatge matemàtic o a un llenguatge fàcil d'interpretar per un sistema informàtic; la creació de models abstractes de situacions reals i l'ús d'estratègies heurístiques de resolució, com l'analogia amb altres problemes, estimació, assaig i error, resoldre-ho de manera inversa (anar cap enrere) o la descomposició en problemes més senzills, entre altres.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD5, CPSAA4, CPSAA5, CE3.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar-ne la idoneïtat.

L'anàlisi de les solucions obtingudes en la resolució d'un problema potencia la reflexió crítica, el raonament i l'argumentació. La interpretació de les solucions i conclusions obtingudes, considerant a més de la validesa matemàtica diferents perspectives com la sostenibilitat, el consum responsable, l'equitat, la no discriminació o la igualtat de gènere, entre altres, ajuda a prendre decisions raonades i a avaluar les estratègies.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta processos reflexius propis de la metacognició com l'autoavaluació i la coavaluació, l'ús eficaç d'eines digitals, la verbalització o la descripció del procés i la selecció entre diferents maneres de comprovació de solucions o d'estratègies per validar les solucions i avaluar el seu abast.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD2, CD3, CPSAA3.1, CC3, CE3.

CE 3 Generar preguntes de tipus matemàtic aplicant sabers i estratègies conegudes per donar resposta a situacions problemàtiques de la vida quotidiana.

La generació de preguntes de contingut matemàtic és un altre component important i significatiu del currículum de Matemàtiques Generals i és considerada una part essencial del quefer matemàtic. Generar preguntes amb contingut matemàtic sobre una situació problematitzada, sobre un conjunt de dades o sobre un problema ja resolt implica la creació de nous problemes amb l'objectiu d'explorar una situació determinada, com també la reformulació del mateix durant el procés de resolució.

Quan els alumnes generen preguntes millora el raonament i la reflexió al mateix temps que construeixen el coneixement propi. Això es tradueix en un alt nivell de compromís i curiositat, com també de progressiu entusiasme cap al procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència pot fomentar un pensament més divers i flexible, millorar la destresa per resoldre problemes en diferents contextos, establir ponts entre situacions concretes i els models matemàtics i enriquir i consolidar els conceptes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM1, STEM2, CD1, CD2, CD5, CE3.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant i creant algorismes que resolguin problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de diversos àmbits.

El pensament computacional entronca directament amb la resolució de problemes i el plantejament de procediments algorítmics. Amb l'objectiu d'arribar a una solució del problema que pugui ser executada per un sistema informàtic serà necessari utilitzar l'abstracció per identificar els aspectes més rellevants i descompondre el problema en tasques més simples que es puguin codificar en un llenguatge apropiat. Portar el pensament computacional a la vida diària suposa relacionar les necessitats de modelatge i simulació amb les possibilitats del seu tractament informatitzat.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta la creació de models abstractes de situacions quotidianes i de diversos àmbits, la seva automatització i la codificació en un llenguatge fàcil d'interpretar de manera automàtica.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD3, CD5, CE3.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

Establir connexions entre les diferents idees matemàtiques proporciona una comprensió més profunda de com diversos enfocaments d'un mateix problema poden produir resultats equivalents. Els alumnes poden utilitzar idees procedents d'un context per provar o refutar conjetures generades en un altre i, en connectar les idees matemàtiques, poden desenvolupar una major comprensió dels problemes. Percebre les matemàtiques com un tot implica estudiar les seves connexions internes i reflexionar-hi, tant les existents entre els blocs de sabers del propi curs com de diferents etapes educatives.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta enllaçar les noves idees matemàtiques amb idees prèvies, reconèixer i utilitzar les connexions entre elles en la resolució de problemes i comprendre com unes idees es construeixen sobre altres per formar un tot integrat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM3, CD2, CD3, CCEC1.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments, per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

Observar relacions i establir connexions matemàtiques és un aspecte clau del quefer matemàtic. L'aprofundiment en els coneixements matemàtics i en la destresa per utilitzar un conjunt ampli de representacions, com també en l'establiment de connexions entre les matemàtiques i altres àrees de coneixement, confereixen als alumnes un gran potencial per resoldre problemes en situacions diverses.

Aquestes connexions també haurien d'ampliar-se a les actituds pròpies del quefer matemàtic de manera que aquestes es puguin transferir a altres matèries i contextos. En aquesta competència juga un paper rellevant l'aplicació de les eines tecnològiques en el descobriment de noves connexions.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'establiment de connexions entre idees, conceptes i procediments matemàtics, altres àrees de coneixement i la vida real. De la mateixa manera, implica l'ús d'eines tecnològiques, com també la seva aplicació en la resolució de problemes en situacions diverses valorant la contribució de les matemàtiques a la resolució dels grans reptes i objectius ecosocials, tant al llarg de la història com a l'actualitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD3, CD5, CC4, CE2, CE3, CCEC1.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

Les representacions de conceptes, procediments i informació matemàtics faciliten el raonament i la demostració, s'utilitzen per visualitzar idees matemàtiques, examinar relacions i contrastar la validesa de les respostes i es troben en el centre de la comunicació matemàtica.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta l'aprenentatge de noves formes de representació matemàtica i la millora del coneixement sobre el seu ús de forma eficaç, recalcant les maneres en què representacions diferents dels mateixos objectes poden transmetre diferents informacions i mostrant la importància de seleccionar representacions adequades a cada tasca.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CD1, CD2, CD5, CE3, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

En la societat de la informació es fa cada dia més palesa la necessitat d'una comunicació clara i veraç, tant oralment com per escrit. Interactuar amb altres ofereix la possibilitat d'intercanviar idees i reflexionar-hi, col·laborar, cooperar, generar i afermar nous coneixements convertint la comunicació en un element indispensable en l'aprenentatge de les matemàtiques.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta expressar públicament fets, idees, conceptes i procediments complexos de manera oral i escrita, analíticament i gràficament, amb veracitat i precisió, utilitzant la terminologia matemàtica adequada, amb la finalitat de donar significat i permanència als aprenentatges.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, CP1, STEM2, STEM4, CD2, CCEC3.2.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions i respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

La resolució de problemes o de reptes més globals en els quals intervenen les matemàtiques representa sovint un desafiament que involucra multitud d'emocions que convé gestionar correctament. Les destreses socioafectives dins de l'aprenentatge de les matemàtiques fomenten el benestar dels alumnes, la regulació emocional i l'interès pel seu estudi.

El desenvolupament d'aquesta competència comporta identificar i gestionar les pròpies emocions en el procés d'aprenentatge de les matemàtiques, reconèixer les fonts d'estrès, ser perseverant en la consecució dels objectius, pensar de manera crítica i creativa, crear resiliència i mantenir una actitud proactiva davant nous reptes matemàtics. Així mateix, implica mostrar empatia per les i els altres, establir i mantenir relacions positives, exercitar l'escolta activa i la comunicació assertiva en el treball en equip i prendre decisions responsables.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CP3, STEM5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC2, CC3, CE2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Modelitzar i resoldre problemes de la vida quotidiana i de diversos àmbits aplicant diferents estratègies i formes de raonament, amb ajuda d'eines tecnològiques, per obtenir possibles solucions.

CA 1.1 Emprar diferents estratègies i eines, incloses les digitals, que resolguin problemes de la vida quotidiana i d'àmbits diversos, seleccionant la més adequada en cada cas.

- Utilitzar estratègies per entendre els enunciats dels problemes, com separar les dades conegudes de les desconegudes, fer gràfics de la situació i simplificar el problema.
- Triar adequadament una estratègia per resoldre el problema (com dividir-lo en parts més petites, aplicar regles conegudes, etc.).
- Identificar les eines digitals adequades (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per a la resolució del problema plantejat.
- Comparar diferents estratègies i eines per veure quina resol millor el problema.

CA 1.2 Obtenir totes les possibles solucions matemàtiques de problemes de la vida quotidiana i d'àmbits diversos, descrivint el procediment realitzat.

- Utilitzar els mètodes i tècniques matemàtiques apropiades per trobar totes les solucions.
- Explicar de manera clara i detallada el procés seguit per arribar a cada solució.

CE 2 Verificar la validesa de les possibles solucions d'un problema emprant el raonament i l'argumentació per contrastar-ne idoneïtat.

CA 2.1 Comprovar la validesa matemàtica de les possibles solucions d'un problema utilitzant el raonament, l'argumentació i les eines digitals.

- Verificar que la solució compleix totes les condicions i restriccions establertes a l'enunciat del problema.

- Aplicar mètodes de comprovació matemàtica (substitució de valors, mètodes gràfics, proves algebraïques, etc.).
- Analitzar la coherència i la lògica de la solució obtinguda.
- Justificar matemàticament el procés de resolució, explicant el raonament de cada pas important i argumentant l'elecció dels mètodes utilitzats.

CA 2.2 Seleccionar la solució més adequada d'un problema en funció del context (de sostenibilitat, de consum responsable, equitat, etc.) usant el raonament i l'argumentació.

- Identificar les característiques contextuais rellevants per al problema.
- Utilitzar el raonament lògic per determinar quina solució s'ajusta millor al context.

CE 3 Generar preguntes de tipus matemàtic aplicant sabers i estratègies conegudes per donar resposta a situacions problemàtiques de la vida quotidiana.

CA 3.1 Adquirir nou coneixement matemàtic mitjançant la formulació de preguntes de naturalesa matemàtica de manera autònoma.

- Identificar patrons o relacions en situacions matemàtiques.
- Formular conjetures raonables a partir de la detecció de regularitats, anàlisi de dades, exploració de casos particulars, contraexemples, etc.

CA 3.2 Emprar eines tecnològiques adequades en la formulació o recerca de preguntes o problemes.

- Seleccionar i utilitzar programari matemàtic específic (calculadores, simuladors, fulls de càlcul, aplicacions específiques, etc.) per explorar relacions numèriques, algebraïques, estadístiques o geomètriques en conjetures o problemes.
- Utilitzar recursos en línia per investigar problemes similars o relacionats, cercant inspiració o mètodes de resolució.

CE 4 Utilitzar el pensament computacional de manera eficaç, modificant, creant i generalitzant algorismes que resolen problemes mitjançant l'ús de les matemàtiques per modelitzar i resoldre situacions de la vida quotidiana i de diversos àmbits.

CA 4.1 Interpretar, modelitzar i resoldre situacions problematitzades d'àmbits diversos, utilitzant el pensament computacional, modificant o creant algorismes.

- Desenvolupar o adaptar algorismes que resolguin el problema modelitzat, utilitzant un raonament lògic i seqüencial.
- Implementar, provar i millorar els algorismes creats, utilitzant eines computacionals quan sigui necessari.

CE 5 Establir, investigar i utilitzar connexions entre les diferents idees matemàtiques establint vincles entre conceptes, procediments, arguments i models per donar significat i estructurar l'aprenentatge matemàtic.

CA 5.1 Manifestar una visió matemàtica integrada, investigant i connectant les diferents idees matemàtiques.

- Identificar relacions entre diferents conceptes matemàtics.
- Explorar i comparar diferents representacions (numèrica, algebraica, gràfica) d'un mateix concepte matemàtic per comprendre'l de manera més profunda.

CA 5.2 Resoldre problemes en contextos matemàtics establint i aplicant connexions entre les diferents idees matemàtiques.

- Identificar quins conceptes i procediments matemàtics de diferents àrees són necessaris per resoldre un problema.
- Transferir mètodes i estratègies entre diferents àrees de les matemàtiques, reconeixent patrons i estructures comunes.

CE 6 Descobrir els vincles de les matemàtiques amb altres àrees de coneixement i aprofundir en les seves connexions, interrelacionant conceptes i procediments per modelitzar, resoldre problemes i desenvolupar la capacitat crítica, creativa i innovadora en situacions diverses.

CA 6.1 Resoldre problemes en situacions diverses utilitzant processos matemàtics, establint i aplicant connexions entre el món real, altres àrees de coneixement i les matemàtiques.

- Identificar elements o situacions del món real i d'altres disciplines que poden ser modelitzats matemàticament.
- Traduir problemes de contextos reals o d'altres àrees de coneixement al llenguatge matemàtic.
- Interpretar els resultats matemàtics en el context del problema i avaluar-ne la coherència.

CA 6.2 Analitzar l'aportació de les matemàtiques al progrés de la humanitat valorant i reflexionant sobre la seva contribució en la proposta de solucions a situacions complexes i als reptes que es plantegen en la societat.

- Identificar i descriure situacions de les ciències socials resoltes mitjançant les matemàtiques.
- Analitzar com les matemàtiques han contribuït al progrés de la humanitat, modelitzant i resolent problemes de en la societat.

CE 7 Representar conceptes, procediments i informació matemàtics seleccionant diferents tecnologies, per visualitzar idees i estructurar raonaments matemàtics.

CA 7.1 Representar idees matemàtiques estructurant diferents raonaments matemàtics i seleccionant les tecnologies més adequades.

- Escollir la tecnologia més adient per representar i explorar conceptes matemàtics específics.
- Crear visualitzacions efectives de processos matemàtics utilitzant eines digitals, facilitant la comprensió de conceptes abstractes o complexos.

CA 7.2 Seleccionar i utilitzar diverses formes de representació valorant-ne la utilitat per compartir informació.

- Triar entre diferents formes de representació (verbal, numèrica, gràfica, algebraica) segons la naturalesa de la informació i l'objectiu de la comunicació.
- Transformar la informació entre diferents formes de representació, avaluant els avantatges i les limitacions de cada una en el context donat.
- Crear representacions clares i efectives de dades i conceptes matemàtics que facilitin la comprensió i la comunicació amb altres persones.

CE 8 Comunicar les idees matemàtiques, de manera individual i col·lectiva, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats, per organitzar i consolidar el pensament matemàtic.

CA 8.1 Mostrar organització en comunicar les idees matemàtiques emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Estructurar de manera lògica i coherent l'exposició d'idees matemàtiques, establint una seqüència clara de conceptes i raonaments.
- Seleccionar els suports i formats més adequats per comunicar eficaçment diferents tipus de contingut matemàtic.
- Utilitzar la terminologia matemàtica específica de manera precisa i consistent.

CA 8.2 Reconèixer i emprar el llenguatge matemàtic en diferents contextos, comunicant la informació amb precisió i rigor.

- Interpretar i emprar correctament el llenguatge matemàtic en diversos contextos.

- Argumentar les afirmacions matemàtiques amb la precisió i el rigor exigibles a la corresponent etapa educativa.

CE 9 Utilitzar destreses personals i socials, identificant i gestionant les pròpies emocions respectant les dels altres i organitzant activament el treball en equips heterogenis, aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge i afrontant situacions d'incertesa, per perseverar en la consecució d'objectius en l'aprenentatge de les matemàtiques.

CA 9.1 Afrontar les situacions d'incertesa, identificant i gestionant emocions, acceptant i aprenent de l'error com a part del procés d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Manejar les emocions associades a la incertesa o a l'error (com frustració o ansietat) de manera constructiva.
- Acceptar els errors com a part normal del procés d'aprenentatge i no com un obstacle.
- Analitzar els errors per entendre les causes i ajustar les estratègies de resolució en el futur.

CA 9.2 Mostrar una actitud positiva i perseverant, acceptant i aprenent de la crítica raonada en fer front a les diferents situacions d'aprenentatge de les matemàtiques.

- Mantenir una actitud oberta i optimista davant els reptes matemàtics.
- Continuar treballant en els problemes fins a trobar solucions, malgrat les dificultats.
- Acceptar la crítica constructiva de manera receptiva i utilitzar-la per millorar l'aprenentatge.

CA 9.3 Participar en tasques matemàtiques de manera activa en equips heterogenis, respectant les emocions i les experiències dels altres, escoltant el seu raonament, identificant les habilitats socials més propícies i fomentant el benestar grupal i les relacions saludables.

- Contribuir de manera significativa a les tasques matemàtiques en equip.
- Reconèixer i utilitzar habilitats socials útils per treballar en equip (com l'escolta activa, el respecte per les emocions, l'empatia, la paciència, la flexibilitat, etc.).

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. SENTIT NUMÈRIC

Comptatge

- Regles i estratègies per determinar el cardinal de conjunts finits en problemes de la vida quotidiana: diagrames d'arbre, principi de comparació, principi del producte, principi d'addició, principi d'inclusió-exclusió i principi del colomer.

Sentit de les operacions

- Interpretació de la informació numèrica en documents de la vida quotidiana: taules, diagrames, documents financers, factures, nòmines, notícies, etc.
- Ús de la calculadora i el full de càlcul com a eines per a la resolució de problemes numèrics.

Relacions

- Raons i proporcions.
- Percentatges i taxes.
- Nombres índex.
- Augments i disminucions percentuals.
- Resolució de problemes financers.

Educació financera

- Interessos bancaris. Interès simple i compost. Resolució de problemes.
- Equivalències de taxes d'interès.

- Taxes d'interès anual amb períodes de capitalització inferiors a un any. Resolució de problemes.
- Taxa nominal i taxa anual equivalent.
- Anualitats de capitalització. Resolució de problemes.
- Amortització de deutes. Resolució de problemes.
- Canvi de divises. Resolució de problemes.
- Documents financers: factures i nòmines.

B. SENTIT DE LA MESURA

Mesurament

- La probabilitat com a mesura de la incertesa associada a fenòmens aleatoris. Esdeveniments aleatoris. Probabilitat. Llei de Laplace.

Canvi

- Mesura del creixement d'una funció.
- Derivada d'una funció en un punt. Interpretació geomètrica de la derivada.
- Ús de programes de geometria dinàmica per a l'anàlisi i interpretació del canvi d'una funció.
- Regles de derivació.

C. SENTIT ESPACIAL

Visualització, raonament i modelització geomètrica

- Grafs: conceptes bàsics. Matriu d'adjacència. Ús dels grafs per representar situacions de la vida quotidiana.
- Tipus de grafs: grafs dirigits, grafs ponderats, grafs simples i multigrafs.
- Arbres. Fórmula d'Euler.
- Grafs eulerians i hamiltonians: resolució de problemes de camins i circuits.
- Coloració de grafs.
- Resolució del problema del camí mínim en diferents contextos.

Relacions i funcions

- Estudi del domini i el recorregut de les funcions elementals.
- Estudi i representació gràfica de funcions: polinòmiques, racionals senzilles, irracionals, definides a trossos, valor absolut, exponencials i logarítmiques.
- Interpolació lineal i aplicació a la resolució de problemes.
- Composició de funcions i funció inversa.
- Ús de l'estudi i anàlisi de funcions per interpretar informacions extretes de contextos reals.

D. SENTIT ALGEBRAIC I PENSAMENT COMPUTACIONAL

Patrons

- Generalització de patrons a situacions senzilles.
- Obtenció de la suma de termes consecutius d'una progressió geomètrica. Utilització en situacions contextualitzades per calcular la quantitat total acumulada al final d'un cert període en fer ingressos fixos a intervals constants.

Model matemàtic

- Identificació de funcions elementals, donades a través d'enunciats, taules o expressions algebraiques, que descriu una situació real i anàlisi de les seves propietats, per extreure'n informació pràctica que ajudi a interpretar el fenomen de què es deriven.
- Ús de l'estudi i anàlisi de funcions per interpretar informacions extretes de contextos reals.

- Ús d'eines digitals per treballar amb les funcions elementals: quadràtiques, racionals senzilles, exponencials, logarítmiques, a trossos i periòdiques.
- Programació lineal bidimensional. Modelització de problemes reals i interpretació de resultats en el context del problema.
- Resolució mitjançant eines digitals de problemes de programació lineal bidimensional.

Igualtat i desigualtat

- Resolució d'equacions de 1r i 2n grau, polinòmiques de grau superior a dos, racionals i irracionals.
- Resolució d'equacions exponencials i logarítmiques.
- Resolució de sistemes d'equacions no lineals i de sistemes d'equacions lineals amb 3 incògnites.
- Resolució d'inequacions amb una incògnita i d'inequacions lineals amb dues incògnites. Resolució de sistemes d'inequacions amb una i dues incògnites.
- Ús de recursos tecnològics com a ajuda a la resolució d'equacions i sistemes.
- Resolució de problemes mitjançant l'ús d'equacions, inequacions i sistemes d'equacions lineals.
- Modelització de situacions de les ciències socials i de la vida real i resolució utilitzant el llenguatge algebraic.

Relacions i funcions

- Estudi del domini i el recorregut de les funcions elementals.
- Estudi i representació gràfica de funcions: lineals, quadràtiques, racionals senzilles, definides a trossos, valor absolut, exponencials i logarítmiques.

Pensament computacional

- Identificació de les etapes en la resolució de problemes reals.
- Identificació de les dades rellevants d'un problema. Anàlisi, filtratge i organització de les dades. Ús de taules, arbres, diagrames, gràfiques.
- Estratègies per a la resolució de problemes senzills: raonament lògic i seqüencial, descomposició en parts, heurístiques.
- Formulació, resolució, anàlisi, representació i interpretació de relacions i problemes de la vida quotidiana i de distints àmbits emprant algorismes, programes i eines tecnològiques adequades.

E. SENTIT ESTOCÀSTIC**Organització i anàlisi de dades**

- Distribucions bidimensionals. Núvols de punts.
- Correlació lineal.
- Paràmetres associats a una distribució bidimensional.
- Rectes de regressió. Ús de la recta de regressió per fer estimacions. Valoració de la seva fiabilitat.
- Taules de contingència.
- Ús de la calculadora i/o de fulls de càlcul per a l'anàlisi de dades estadístiques.
- Interpretació i anàlisi d'informació estadística en diferents contextos.

Incertesa

- Estimació de la probabilitat a partir del concepte de freqüència relativa. Llei de Laplace.
- Càlcul de probabilitats en experiments simples.
- Experiències compostes. Experiències dependents i independents.
- Càlcul de probabilitats en experiències compostes. Probabilitat condicionada. Diagrames d'arbre i taules de contingència.
- Probabilitat total.
- Fórmula de Bayes.

Distribucions de probabilitat
- Distribució estadística i distribució de probabilitat.
- Distribucions de probabilitat de variable discreta.
- La distribució binomial. Càlcul de probabilitats en una distribució binomial.
- Distribucions de probabilitat de variable contínua.
- La distribució normal. Càlcul de probabilitats en distribucions normals.
- Estimació de probabilitats mitjançant l'aproximació de la binomial per la normal.
Inferència
- Diferents etapes del disseny d'estudis estadístics relacionats amb les ciències socials. Tècniques de mostreig senzilles.
- Discussió de la validesa d'una estimació en funció de la representativitat de la mostra.
- Anàlisi de la utilitat de les conclusions d'un estudi estadístic tot valorant la representativitat de la mostra. Iniciació a l'estimació puntual.

F. SENTIT SOCIOAFECTIU
Creences, actituds i emocions
- Adopció d'actituds positives per millorar la resolució de problemes.
- Autoregulació de les emocions que intervenen en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Identificació de les emocions com a eina de motivació per a la superació personal en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Recerca de les estratègies personals de foment de la curiositat, perseverança i resiliència en l'aprenentatge de les matemàtiques.
- Tractament de l'error com a element important en l'autoconeixement i generador de noves oportunitats d'aprenentatge.
Treball en equip i presa de decisions
- Estratègies de treball en equip per millorar la resolució de problemes.
- Assumpció de responsabilitats i participació activa en els treballs en grup.
- Optimització del treball en equip mitjançant la distribució adequada de les responsabilitats atenent als punts forts i dèbils de cadascun dels membres.
- Gestió de conflictes en el treball en equip.
Inclusió, respecte i diversitat
- Valoració de la contribució de les matemàtiques al llarg de la història en l'avenç de la ciència.
- Inclusió i acceptació de la diversitat present en l'aula i en la societat.
- Coneixement i valoració d'homes i dones que contribuïren notòriament a les matemàtiques.

Moviments Culturals i Artístics

La cultura forma un teixit complex que s'articula, ordena i reestructura permanentment. Com a conjunt de trets distintius d'una societat, requereix d'un procés d'aprenentatge col·lectiu, que inclou creences, sistemes de valors, tradicions, costums, arts, ciència i maneres de pensament. Una sòlida comprensió de la pròpia cultura afavorirà que els alumnes desenvolupin el sentit de la identitat cultural i que construeixin un vincle social basat en referències comunes. D'altra banda, l'art és el conjunt de creacions humanes, emmarcades i integrades dins de la cultura, mitjançant les quals es manifesta una visió personal sobre el real o l'imaginat. També és una construcció històrica i social a la qual se li atribueixen valors transcendents de la civilització. La matèria Moviments Culturals i Artístics, de segon de batxillerat, contribueix al coneixement de la cultura pròpia, i, a més, a la formació integral dels alumnes en valors ciutadans, en el respecte a la diversitat de les expressions artístiques i en la promoció del diàleg entre cultures.

El món actual es caracteritza per unes fronteres cada vegada més desdibuixades, la qual cosa provoca que en un mateix lloc cohabitin diferents maneres de veure, de sentir, de ser i de pensar, que generen el que es coneix com a «identitats deslocalitzades» i fan plurals les cultures en un mateix espai i moment. Com a resultat d'aquest món global i divers hi ha una quantitat extraordinària d'informació que s'ha de processar, interpretar i assimilar, la qual cosa dona lloc a una dinàmica de transformació contínua en la qual la interpretació i la representació del món evolucionen de manera constant. En el nostre temps, l'art i la cultura ofereixen una sorprenent diversitat de manifestacions i experiències en les quals convergeixen una pluralitat de mirades, pensaments i inquietuds que demanden noves formes de producció i recepció. La disparitat d'aquestes manifestacions és una eina poderosa per pensar el món contemporani, ja que la creació i la producció artística estan en diàleg i evolució permanents amb els canvis culturals i socials.

Aquestes particularitats, pròpies de la societat del segle XXI, requereixen la formació de persones sensibles al món que els envolta, amb disponibilitat contínua per a la recepció activa, el coneixement i la indagació. Així, resulta necessària l'alfabetització cultural, artística i estètica basada en el reconeixement dels diferents codis, recursos, tècniques i discursos de les diferents manifestacions culturals i artístiques de l'entorn. Per això, aquesta matèria facilita als alumnes l'establiment de nous vincles amb la realitat, aproximant-los a una apreciació empàtica i afectiva de les arts mitjançant la trobada sensible i raonada amb diferents produccions i manifestacions. Totes aquestes pertanyen al patrimoni cultural i artístic de la humanitat, dins del qual s'han d'esmentar especialment les manifestacions contemporànies, per evidenciar tant les condicions de creació, el seu procés i el seu context, com la implicació amb la innovació, la llibertat d'expressió i el compromís social.

Tenint en compte tots aquests aspectes, s'han establert cinc competències específiques que emanen de les competències claus i dels objectius establerts per a l'etapa de batxillerat. Aquestes competències estan dissenyades de manera que algunes puguin treballar-se de manera globalitzada, per la qual cosa l'ordre en què es presenten no és vinculant ni pressuposa cap mena de jerarquia entre aquestes.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar el grau de consecució que assolixen els alumnes.

El primer bloc de sabers bàsics, «Aspectes generals», recull els aspectes disciplinaris comuns de la matèria que és necessari mobilitzar per aconseguir les competències específiques. S'inclouen elements que permeten contextualitzar els moviments artístics i culturals contemporanis més rellevants, conèixer els fonaments dels diferents llenguatges i formes d'expressió artística i les seves implicacions socioculturals, com també el paper de l'art com a motor de canvi social i el seu compromís en relació amb els principals desafiaments del segle XXI, amb esment especial a la lluita contra els estereotips i a les necessàries perspectives de gènere i intercultural. Cada manifestació

cultural i artística forma part d'un conjunt i s'inscriu en l'evolució, de manera que es pot determinar la continuïtat en la creació en diversos dominis al llarg del temps, i, alhora, una interrelació clara entre tots els àmbits creatius. L'herència artística és present en tots i cadascun dels àmbits, de manera que el nou mai trenca totalment amb allò que el precedeix. Hi ha uns temes constants en aquesta successió que caracteritza la cultura i l'art i que es poden seguir al llarg de la història amb diferents reinterpretacions. Els dos blocs de sabers bàsics que segueixen s'han plantejat al voltant de dos grans temes molt presents en les manifestacions culturals i artístiques de la societat contemporània: «Naturalesa, art i cultura» i «L'art dins l'art».

Pel que fa a «L'art en els espais urbans» recull tant les manifestacions artístiques que es produeixen en els entorns urbans, com els diferents tipus d'espais i formats en què es manifesten. Aquesta organització permet enllaçar produccions culturals i artístiques des de la meitat -i en algun cas des de principis- del segle XX fins a l'actualitat. El cinquè bloc, «Llenguatges artístics contemporanis», abasta altres llenguatges, inclosos els audiovisuals i multimèdia, presents actualment en les produccions culturals i artístiques, com també les possibilitats expressives de les tecnologies contemporànies.

Per al desenvolupament d'aquesta matèria, s'han de dissenyar situacions d'aprenentatge que permetin explorar, de manera progressivament complexa, una varietat àmplia de manifestacions culturals i artístiques mitjançant la mobilització globalitzada dels sabers corresponents (coneixements, destreses i actituds). Per això, se seleccionaran produccions i manifestacions culturals i artístiques contemporànies, de l'estudi de les quals es puguin inferir els llenguatges, característiques o referències comunes, com també les relacions que estableix amb el context de producció i recepció. Igualment, al llarg del curs es poden triar moments coincidents amb el desenvolupament de fires d'art contemporani, festivals de cinema, música o dansa, exposicions i altres esdeveniments internacionals, nacionals o locals, per introduir l'anàlisi de les manifestacions artístiques que hi són presents i acostar els continguts de la matèria al moment i l'entorn dels alumnes. Aquestes situacions d'aprenentatge proporcionaran als alumnes una perspectiva real de les aplicacions formatives i professionals de l'art i la cultura en les seves múltiples facetes, com també una oportunitat d'enriquiment del seu patrimoni cultural personal.

Finalment, la matèria de moviments culturals i artístics ofereix als alumnes l'oportunitat de familiaritzar-se amb nombroses referències culturals, facilitant-los l'accés al món de les arts, descobrint-los les seves particularitats i contribuint a la seva formació com a ciutadans i com a públic cultural. En establir relacions pròximes, que evitin els prejudicis i es basin en el coneixement informat, s'aconsegueix l'aprehensió global i interdisciplinària de la cultura que incidirà així mateix en el desenvolupament de la capacitat de gaudi estètic. Aquesta possibilitat acostuma maneres de vida diferents a través de l'expressió artística, la qual cosa afavoreix també la reflexió sobre la necessitat de respectar la diversitat i adoptar postures vitals que fomentin la convivència.

Competències específiques

CE 1 Analitzar produccions de diferents moviments culturals i artístics des de les avantguardes a l'actualitat, reflexionant de manera oberta i crítica sobre el seu context històric i els seus aspectes singulars i comuns, per comprendre el valor de l'art com a representació de l'esperit d'una època.

Cada manifestació cultural i artística és portadora d'una gran quantitat d'informació simbòlica sobre la manera de sentir, d'interrogar-se, d'entendre i d'interactuar amb el món de cada artista i, en conseqüència, de la societat a la qual pertany. Tota producció artística respon en part a l'univers de la persona que la crea i en part a les particularitats de l'època en què s'elabora. El coneixement i la comprensió de les característiques i singularitats dels diferents mitjans d'expressió i les seves produccions, com també dels diferents moviments culturals, ajuden els alumnes a identificar les relacions entre la persona creadora, l'obra i l'entorn històric i cultural. Igualment, pot descobrir la varietat de funcions que tota activitat cultural té i ha tingut, tant individualment, complint amb les necessitats personals d'autoexpressió, autoconeixement i desenvolupament de la capacitat

creadora, com socialment, facilitant la comunicació i l'estructuració de la societat. Entre els exemples analitzats, s'han d'incorporar la perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural, amb èmfasi en l'estudi de produccions realitzades per dones i per persones de grups ètnics i poblacionals que sofreixen la discriminació racial, com també de la seva representació en l'art i la cultura.

Així mateix, a través de la reflexió oberta i sense prejudicis, per mitjà de produccions orals, escrites i multimodals, els alumnes poden valorar la importància que els factors estètics i culturals tenen en la societat, i descobrir la cultura i l'art com a generadors de pensament i coneixement i com a suscitadores de noves possibilitats i respostes.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, STEM2, CC1, CC3, CCEC2.

CE 2 Explicar el valor social del patrimoni, reflexionant sobre el compromís de l'art amb la seva època i sobre la importància de la llibertat d'expressió en produccions culturals i artístiques, per construir una mirada sobre l'art que reconegui, valori i respecti la diversitat cultural.

En el moment de trobada amb una manifestació cultural i artística, els alumnes s'han d'implicar tant en la recepció activa del resultat final, com en la recerca sobre el context, les condicions i el procés de creació, elaborant produccions orals, escrites i multimodals i utilitzant les eines analògiques i digitals pertinents. Així, pot considerar les múltiples opcions que existeixen a l'hora de materialitzar una idea, valorant la importància de la lliure expressió en la cultura i l'art, provocant empatia amb els creadors en la cerca d'alternatives diferents de les habituals i entenent les possibles dificultats trobades durant el desenvolupament de la producció. Un altre camp interessant de reflexió gira entorn de la llibertat de creació i els seus possibles límits, assumpte que enllaça directament amb l'exercici de la censura directa o indirecta sobre les produccions artístiques. La comprensió sòlida de diferents manifestacions culturals i artístiques provoca un diàleg sensible amb l'art i la cultura, com també un intercanvi d'idees i emocions, durant el qual, els alumnes reconeixen la diferència i la diversitat com a fonts de riquesa a tots els nivells, la qual cosa els permet explicar el valor social del patrimoni i defensar-lo. En aquest sentit, no pot faltar una reflexió que incorpori la perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural en l'elaboració compartida del canó artístic.

D'altra banda, en ser conscient de les múltiples i diferents fonts de les manifestacions culturals i artístiques, els alumnes poden reconèixer la diversitat cultural com una riquesa de la humanitat i la cultura contemporània com un patrimoni del present i del futur, entenent la importància de gaudir-ne, promocionar-lo i conservar-lo.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL3, STEM2, CD2, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Explorar i valorar els llenguatges i els codis de diferents manifestacions culturals i artístiques des de les avantguardes fins a l'actualitat, identificant-ne i comprenent-ne les característiques, referents i intencionalitats, per potenciar les possibilitats de gaudir-ne estèticament.

En el desenvolupament i la producció de manifestacions culturals i artístiques s'empren tècniques molt diverses i variades; en cada ocasió, en funció del tipus de creació duta a terme, s'utilitzen un llenguatge i uns codis determinats, les característiques i les intencionalitats dels quals ha d'identificar i comprendre els alumnes. A més, ha d'expressar de forma oberta, respectuosa i articulada les idees i els sentiments que li provoquin les manifestacions, explorant-les activament per mitjà de produccions orals, escrites o multimodals. D'aquesta manera, es forma els alumnes per a una recepció cultural completa, progressant tant en la sensibilització respecte de les especificitats essencials de qualsevol producció artística, com en la interpretació, la valoració crítica, l'exposició de les idees que té i, finalment, en la possibilitat de gaudir-ne.

Alhora, al llarg d'aquesta exploració, els alumnes descobreixen com sorgeixen les idees o les necessitats d'expressió cultural i artística, com es desenvolupen i com són represes en diferents èpoques o cultures per ser reformulades segons cada context. D'aquesta manera, pot entendre com les creacions de cada societat evolucionen modificant formes i manifestacions ja existents i gràcies a les connexions entre diferents tipus de llenguatges, identificant els referents comuns dels quals s'alimenten les creacions culturals i artístiques i analitzant les diferents maneres en què s'usen.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM2, CPSAA5, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 4 Analitzar l'evolució de l'art i la cultura en la història recent, identificant els diferents àmbits en els quals es produeixen i manifesten, com també el valor de la innovació i el paper de les tecnologies, per desenvolupar un criteri informat i crític davant el fet artístic que afavoreixi la identificació d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

La recerca sobre l'evolució de les diferents manifestacions culturals i artístiques facilita que els alumnes les entenguin com a creacions que es nodreixen d'altres creacions, no com a produccions independents, establint-hi connexions i observant la complexitat de les seves interaccions en contemplar com es creuen els seus camins. No es tracta de jugar a les diferències o similituds, sinó d'aportar arguments que expliquin el compartit, les causes i efectes, les decisions estètiques i les connexions filosòfiques, expressives o socials. Una postura reflexiva sobre la interrelació de diferents manifestacions artístiques estimula els alumnes a desenvolupar la intuïció, fer inferències, explorar, preguntar i qüestionar. Si a més es promou que els alumnes comparteixin opinions i visions personals, es facilita que s'integrin diferents perspectives en les conclusions, alhora que es fomenten el diàleg i el debat com a part de l'aprenentatge.

Analitzant l'evolució de l'art i la cultura en la història recent, els alumnes poden observar com els creadors no deixen de cercar noves formes d'expressió, reivindicant la superació de les tècniques i dels límits tradicionals, com també la necessitat d'avançar en l'ús de les tecnologies. Igualment, els alumnes poden apreciar que les diferències de la cultura i l'art contemporanis amb els del passat no sols s'emmarquen en els problemes tècnics i estètics, sinó també en el que afecta el seu paper en la societat i a la manera en què els creadors s'hi vinculen en cada època. Tot això els proporciona eines per interpretar els múltiples universos visuals i expressius que es manifesten en el seu entorn. Al mateix temps, pot aportar un coneixement més exacte sobre l'interès creixent que es mostra, des de sectors laborals molt diferents, pels perfils de persones creatives, capaces de generar respostes originals que millorin els processos i resultats.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM1, STEM2, CD3, CPSAA1.2, CC1, CC3, CCEC1, CCEC2.

CE 5 Explicar la pràctica cultural i artística com un mitjà d'expressió i comunicació individual i col·lectiu d'idees, opinions i sentiments, a partir d'una anàlisi crítica de diverses manifestacions culturals i artístiques que inclogui també una reflexió sobre el seu impacte ambiental, econòmic i social, per aprofundir en el coneixement de la societat contemporània i promoure el compromís personal amb la sostenibilitat.

Tota manifestació cultural i artística constitueix un testimoniatge sobre la condició humana. És una resposta a una inquietud d'ordre existencial i, al mateix temps, genera altres interrogants. És també una manera de prendre consciència de si mateix i dels altres. Acostar als alumnes la pràctica dels artistes activant la implicació en el procés del pensament creador i igualment, alimentant la concepció de l'art i la cultura com a revelació i descobriment d'una manera nova de contemplar la realitat.

Més enllà d'un procés d'anàlisi formal i funcional amb el qual indagar sobre els significats i peculiaritats de cada obra, se sol·licita dels alumnes la cerca de vincles emocionals nous. Mitjançant l'exploració activa de diverses manifestacions culturals i artístiques pot redescobrir aquelles que ja estan integrades en el seu imaginari i, igualment, identificar-ne d'altres noves que despertin el seu interès, que li suscitin sentiments i emocions i que, en conseqüència, comencin a formar part del seu creixement personal, comprenent d'aquesta forma que l'art, la cultura i la vida estan íntimament lligats. Igualment, en exposar els alumnes a la multiplicitat d'idees, opinions i sentiments que la cultura i l'art poden expressar i comunicar, es promou la construcció d'una personalitat oberta i respectuosa amb la diversitat cultural i artística.

Tot això ha d'aportar també als alumnes un coneixement més exacte de les repercussions socials i econòmiques de la cultura i l'art, com també de la seva rellevància en la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible, atorgant-los la possibilitat de fer una anàlisi crítica de l'art i la cultura

que tingui en consideració diversos vessants del fenomen. Formar-los en tots aquests aspectes afavoreix que s'impliquin no tan sols com a espectador, sinó com a participants actius, promovent així el seu compromís personal i social.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM2, CPSAA3.1, CC1, CC3, CC4, CCEC1, CCEC3.1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar produccions de diferents moviments culturals i artístics des de les avantguardes a l'actualitat, reflexionant de manera oberta i crítica sobre el seu context històric i els seus aspectes singulars i comuns, per comprendre el valor de l'art com a representació de l'esperit d'una època.

CA 1.1 Identificar els aspectes singulars de diverses manifestacions culturals i artístiques des de les avantguardes fins a l'actualitat, relacionant-los amb el sentit d'aquestes obres, amb els contextos en els quals han estat produïdes i amb la tradició artística, de manera oberta, crítica i respectuosa.

- Identificar els aspectes singulars de diverses manifestacions culturals i artístiques des de les avantguardes fins a l'actualitat.
- Relacionar les obres de les manifestacions culturals i artístiques amb els contextos històrics en les quals han estat produïdes i amb la tradició artística.
- Valorar de manera oberta, respectuosa i amb esperit crític la diversitat tècnica i estilística de les obres d'art de les diferents manifestacions culturals i artístiques.

CA 1.2 Establir relacions entre manifestacions culturals de diferents camps creatius dels principals moviments culturals i artístics contemporanis, identificant elements comuns que configuren l'esperit de la seva època.

- Relacionar diferents manifestacions culturals i artístiques contemporànies.
- Identificar elements comuns entre diferents manifestacions culturals i artístiques que permetin configurar l'esperit de la seva època.

CA 1.3 Investigar sobre el paper dels moviments culturals i artístics com a motors de canvi i evolució de la societat, recorrent a fonts fiables.

- Investigar sobre el paper dels moviments culturals i artístics com a motors de canvi i l'evolució de la societat.
- Analitzar de manera crítica les fonts utilitzades, recollint les dades amb precisió i de manera contrastada.

CE 2 Explicar el valor social del patrimoni, reflexionant sobre el compromís de l'art amb la seva època i sobre la importància de la llibertat d'expressió en produccions culturals i artístiques, per construir una mirada sobre l'art que reconegui, valori i respecti la diversitat cultural.

CA 2.1 Explicar la importància de la promoció, conservació i posada en valor del patrimoni artístic i cultural.

- Explicar la importància de la promoció, conservació i posada en valor del patrimoni artístic i cultural.

CA 2.2 Explicar la repercussió i el compromís social de l'art, analitzant exemples que mostrin la implicació dels creadors i els efectes generats en la societat.

- Explicar la repercussió i el compromís social de l'art.
- Analitzar obres artístiques que mostrin la implicació dels creadors i els efectes generats en la societat.

CA 2.3 Analitzar la importància de la diversitat cultural i de la lliure expressió en l'art a partir de l'estudi de manifestacions culturals i artístiques diverses, incloent les realitzades per dones o les procedents d'àmbits diferents a la cultura occidental.

- Valorar la importància de la diversitat cultural i de la lliure expressió en l'art a partir de l'estudi de manifestacions culturals i artístiques diverses.
- Analitzar obres realitzades per dones artistes o procedents d'àmbits diferents a la cultura occidental.

CA 2.4 Desenvolupar projectes d'investigació individuals o col·lectius que mostrin una implicació i una resposta personals entorn de la lliure expressió artística i els seus possibles límits, partint de l'anàlisi de casos concrets.

- Analitzar exemples de projectes d'investigació individuals o col·lectius.
- Desenvolupar projectes d'investigació individuals o col·lectius que mostrin una implicació i una resposta personals entorn de la lliure expressió artística i els seus possibles límits.

CE 3 Explorar i valorar els llenguatges i els codis de diferents manifestacions culturals i artístiques des de les avantguardes fins a l'actualitat, identificant-ne i comprenent-ne les característiques, referents i intencionalitats, per potenciar les possibilitats de gaudir-ne estèticament.

CA 3.1 Identificar i explicar les característiques de diverses produccions culturals i artístiques a partir de l'anàlisi dels seus llenguatges i codis propis.

- Identificar les característiques de diverses obres culturals i artístiques realitzades des de les avantguardes a l'actualitat.
- Analitzar els elements i els codis bàsics dels diferents llenguatges artístics presents en les obres seleccionades.
- Utilitzar el vocabulari tècnic i específic per explicar les característiques de les obres culturals i artístiques seleccionades.

CA 3.2 Investigar i analitzar la presència de referents comuns en manifestacions culturals i artístiques diverses, comparant els seus temes, llenguatges o intencionalitats.

- Investigar els referents comuns que estiguin presents en diferents manifestacions culturals i artístiques com ara la literatura, la música, les arts plàstiques o el cinema, entre d'altres.
- Analitzar les similituds i diferències entre les temàtiques, els llenguatges o les intencionalitats de les diferents manifestacions culturals i artístiques seleccionades.
- Comparar exemples concrets de diferents èpoques o moments històrics.

CA 3.3 Debatre sobre diferents propostes culturals i artístiques, intercanviant les opinions i els sentiments experimentats i incorporant judicis de valor vinculats a l'apreciació estètica de les obres de manera argumentada, constructiva i respectuosa.

- Debatre sobre diferents propostes culturals i artístiques.
- Expressar opinions personals sobre les propostes culturals i artístiques analitzades incorporant judicis de valors estètics.
- Respectar les opinions i els sentiments dels altres participants amb actitud oberta i constructiva.

CE 4 Analitzar l'evolució de l'art i la cultura en la història recent, identificant els diferents àmbits en què es produeixen i manifesten, com també el valor de la innovació i el paper de les tecnologies, per desenvolupar un criteri informat i crític davant el fet artístic que afavoreixi la identificació d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional.

CA 4.1 Argumentar la influència i aportacions que els nous llenguatges i tecnologies han incorporat a la cultura i l'art recents, a partir de l'anàlisi crítica de diferents produccions, valorant l'actitud innovadora dels creadors.

- Analitzar críticament diferents produccions en les que s'han utilitzat noves tecnologies.

- Valorar l'actitud innovadora i creativa dels artistes que han integrat les noves tecnologies en les produccions artístiques.
- Argumentar la influència i les aportacions que els nous llenguatges i tecnologies han incorporat en la cultura i l'art recents.
CA 4.2 Explorar, explicar i valorar la repercussió social i econòmica de diferents manifestacions culturals i artístiques, reflexionant sobre les oportunitats personals i professionals que ofereixen.
- Valorar la repercussió i la cohesió social que generen diferents manifestacions culturals i artístiques.
- Explorar i explicar el paper i l'impacte econòmic de les indústries culturals i artístiques.
- Reflexionar de forma clara sobre les oportunitats personals i professionals que ofereixen esdeveniments o manifestacions culturals concretes.
CA 4.3 Identificar àmbits i espais diversos en els quals es desenvolupa la pràctica cultural i artística en l'actualitat, analitzant de quina manera condicionen les manifestacions que acullen.
- Identificar àmbits i espais diversos en els quals es desenvolupa la pràctica cultural i artística en l'actualitat.
- Analitzar la repercussió dels diferents àmbits i espais en les manifestacions culturals i artístiques.

CE 5 Explicar la pràctica cultural i artística com un mitjà d'expressió i comunicació individual i col·lectiu d'idees, opinions i sentiments, a partir de l'anàlisi crítica de diverses manifestacions culturals i artístiques que inclogui també la reflexió sobre el seu impacte ambiental, econòmic i social, per aprofundir en el coneixement de la societat contemporània i promoure el compromís personal amb la sostenibilitat.

CA 5.1 Explorar diferents manifestacions culturals i artístiques actuals amb interès, curiositat i respecte, identificant-ne el valor expressiu i comunicatiu tant de la individualitat dels creadors, com de la societat en la qual es produeixen.

- Explorar diferents manifestacions culturals i artístiques actuals amb interès, curiositat i respecte.
- Identificar el valor expressiu i comunicatiu de les manifestacions culturals i artístiques com a mitjà d'expressió personal dels creadors.
- Identificar el valor expressiu i comunicatiu de les manifestacions culturals i artístiques com a reflex de la societat en la qual es produeixen.

CA 5.2 Explicar algunes de les repercussions mediambientals, socials i econòmiques de la cultura i l'art sobre la societat actual, explorant alternatives que afavoreixin la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible.

- Explicar algunes de les repercussions mediambientals, socials i econòmiques de la cultura i l'art sobre la societat actual.
- Explorar alternatives que afavoreixin la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ASPECTES GENERALS
L'evolució del concepte d'art
- L'evolució del concepte d'art i de les seves funcions al llarg de la història.
- L'origen del concepte d'art i la seva percepció a occident des de l'Antiguitat fins a l'Edat Mitjana.
- El canvi de la percepció de l'art durant el Renaixement.

- La comprensió de l'art i del fet artístic a partir de les avantguardes del s.XX fins a l'actualitat.
Les diferents manifestacions de l'expressió artística
- Les arts plàstiques i visuals.
- L'arquitectura.
- Les arts escèniques i la música.
- Les arts audiovisuals.
- Les arts immersives i interactives.
Elements essencials dels diferents llenguatges artístics
- Els elements essencials de les arts plàstiques i visuals.
- El vocabulari específic de l'arquitectura.
- Els elements essencials de la música i dansa.
- La interrelació entre diferents llenguatges artístics.
Els grans moviments artístics i culturals contemporanis. Aspectes fonamentals
- Les característiques dels grans moviments artístics del s.XIX.
- La ruptura amb la tradició clàssica de les avantguardes del s.XX.
- L'art conceptual.
- L'impacte de la globalització en l'art.
L'expressió artística en el seu context social i històric
- Estudi de les manifestacions artístiques en relació amb els períodes històrics i els esdeveniments socials i polítics que les van influenciar, com la Revolució Francesa en el Romanticisme, la Primera Guerra Mundial en les primeres avantguardes o la cultura del consum en el <i>Pop Art</i> , entre d'altres.
- L'art com a mitjà de progrés, crítica i transformació sociocultural a partir de les obres més representatives de l'època contemporània.
Funció social de l'art i la cultura. El seu impacte socioeconòmic
- L'estudi de la funció social de l'art en diferents cultures i èpoques.
- El poder de l'art contemporani per fomentar la cohesió social.
- El sector cultural com a motor del desenvolupament econòmic.
- El desenvolupament econòmic en ciutats amb patrimonis artístics significatius. El turisme cultural.
La llibertat d'expressió. La censura en l'art
- L'origen de la modernitat artística. La rebel·lió contra la norma academicista. La recerca de la subjectivitat i la llibertat d'expressió.
- La censura artística en diferents contextos històrics a partir de les imposicions de les religions, la política o la cultura.
Estereotips culturals i artístics. La perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural en l'art. El respecte a la diversitat
- La dona com a artista. La lluita per la visibilitat al llarg de la història de l'art.
- Estereotips culturals i artístics. La representació de la dona al llarg de la història.
- Identitats sexuals i de gènere en l'art. Artistes i representacions.
- L'art i els i les artistes a les Illes Balears.
L'art com a eina d'expressió individual i col·lectiva
- L'art com a instrument de transformació social, denúncia i canvi polític.
- L'art com a expressió individual i subjectiva de l'artista a partir de les obres de les avantguardes artístiques del s.XX.

- L'art i la identitat col·lectiva a partir d'obres dels i les artistes de les Illes Balears.
- L'art per a la interacció social: els projectes col·laboratius.
Estratègies de recerca, anàlisi, interpretació i valoració crítica de productes culturals i artístics
- Pautes per a l'anàlisi d'obres artístiques des dels punts de vista tècnic, formal, iconogràfic i estilístic.
- La definició d'un projecte artístic i les seves fases.
- La importància del treball en equip i la comunicació en els projectes artístics col·lectius.
- L'evolució del projecte artístic: esbós, desenvolupament, avaluació i ajustament.
- La revisió i la retroacció (feedback) dels projectes.

B. NATURALES, ART I CULTURA*Del plein air a la fotografia de naturalesa*

- El *plein air*. La pintura a l'aire lliure a l'estil impressionista. La transitorietat.
- Característiques de la fotografia de la naturalesa i el paper que té en la conservació del medi ambient.
- La temàtica del paisatge i la representació de la naturalesa a través de la història de l'art.

Art, consciència ecològica i sostenibilitat

- Art i sostenibilitat. Els materials reciclats.
- L'art com eina de conscienciació ecològica.
- La relació de l'art i el canvi climàtic.

Art Povera

- L'Art Povera i l'ús de materials naturals, pobres i no convencionals.
- Origen de l'Art Povera en els anys 60, la seva influència i evolució fins l'actualitat.

Art ambiental i Land Art

- El concepte d'art ambiental.
- El *Land Art* i la intervenció directa en el paisatge. L'art efímer.
- La connexió de l'art contemporani amb l'ecologia. La contribució de l'art als objectius del desenvolupament sostenible, la biodiversitat i la lluita contra el canvi climàtic, entre altres.

C. L'ART DINS L'ART*Art primitiu, oriental, precolombí i africà. El seu paper com a inspiració per a les avantguardes*

- L'art de la prehistòria.
- L'aproximació a la representació i a l'arquitectura de les cultures precolombines i l'art africà precolonial.
- La influència de l'art primitiu i oriental en l'art contemporani.

La pervivència del clàssic en l'art i la cultura contemporània

- Els principis de l'art clàssic desenvolupat a Grècia i Roma.
- El renéixer de l'art clàssic en el Renaixement.
- La projecció clàssica en l'edat contemporània: del Neoclassicisme a la pintura metafísica.
- La pervivència del clàssic en la cultura popular contemporània per exemple en el cinema, en el còmic, en la moda o els videojocs, entre d'altres.

Cultura popular i Pop art. L'art pop a Espanya i a les Illes Balears

- La cultura popular i la seva relació amb l'art.
- La relació entre la publicitat i el *Pop art*.
- La societat de masses i el *Pop art* a partir de les obres dels artistes europeus i americans.

- L'Art *pop* a Espanya i a les Illes Balears.

Relacions interdisciplinàries: literatura, cinema, música, fotografia, arts plàstiques, còmic, publicitat, arts escèniques, disseny i moda

- Introducció a l'estudi de l'art com a fenomen interdisciplinari i multicultural propi de la perspectiva actual de l'art.
- La relació de l'art amb la música com l'òpera, el pop, el jazz o el rock entre d'altres.
- El concepte de publicitat i la seva connexió amb l'art.
- La relació de la literatura i la poesia amb l'art.
- La fotografia i el cinema com a nous llenguatges artístics des del s. XIX.

D. L'ART ALS ESPAIS URBANS

Arquitectura i societat

- L'arquitectura com a eina de poder en les cultures d'Egipte o Roma, per exemple, entre d'altres.
- L'arquitectura i el seu paper en la transformació social de les ciutats a partir de la revolució industrial.
- Evolució dels materials de construcció, les tècniques i la integració de les energies renovables.

L'arquitectura en l'art contemporani

- La revolució de l'arquitectura dels nous materials del S.XIX. El naixement de noves tipologies arquitectòniques i l'arquitectura efímera.
- Característiques de l'Art Nouveau a partir de les obres arquitectòniques de Catalunya i de les Illes Balears.
- Les bases del Moviment Modern a partir de les obres dels principals representants. El Racionalisme. La Bauhaus.
- Del Moviment Postmodern a l'arquitectura d'artista.

Intervencions artístiques en projectes d'urbanisme

- L'urbanisme com a art a partir de l'anàlisi d'obres des de l'Antiguitat fins al Renaixement.
- Les escenografies urbanístiques i els jardins en el Barroc.
- L'urbanisme dels gratacels.
- Arquitectura, urbanisme i disseny sostenible.

Art mural i artifici. Art urbà

- L'art sobre els murs. Evolució històrica.
- L'artifici i la il·lusió visual sobre les superfícies planes.
- La intervenció artística a l'espai públic i la democratització de l'art.
- El grafiti i l'art de carrer (street art) com a manifestacions de l'art urbà.

Els espais de l'art: museus, salons, fires, festivals, exhibicions, galeries, tallers, etc

- Definició i funció dels espais dedicats a l'art com els museus, fires, festivals, galeries o tallers, entre d'altres.
- Història i evolució dels espais d'art.
- La repercussió social i econòmica que generen els festivals de música, les fires d'art, els espectacles escènics, els videojocs o el cinema, entre d'altres.

E. LLENGUATGES ARTÍSTICS CONTEMPORANIS

Explorant el cos humà: happening i performance, art acció i art corporal (*body art*).

- La ruptura de les barreres tradicionals. La relació entre l'artista i el públic.

- Característiques de l'art intermèdia dels anys 60-70. El naixement del <i>happening</i> i de la <i>performance</i> .
- El body art. El cos com a eina i mitjà artístic.
Disseny industrial i arts decoratives
- El concepte de funcionalisme i la seva relació amb l'art, la tecnologia i el disseny del S.XX a partir dels exemples de les <i>Arts and Crafts</i> , la <i>Bauhaus</i> o el disseny escandinau, entre d'altres.
- La influència del disseny sostenible en la creació de productes industrials i decoratius.
- L'impacte de la impressió 3D.
Mitjans electrònics, informàtics i digitals en l'art. Videoart
- Introducció als mitjans electrònics i informàtics en l'art contemporani.
- El paper de les xarxes socials i les plataformes digitals. L'estètica de la xarxa.
- El llenguatge del videoart i la seva evolució.
Instal·lacions. De l'art ambient a l'art immersiu i interactiu
- El concepte d'instal·lació artística.
- Evolució des de l'art ambient dels anys 60-70 fins les propostes immersives i interactives contemporànies.
- Característiques de l'art immersiu. Les exposicions digitals.
- Característiques de l'art interactiu. L'ús de la realitat augmentada, la intel·ligència artificial, sensors....entre d'altres.
Narratives serials en l'audiovisual del segle XXI
- Característiques de la narrativa serial en l'audiovisual del S. XXI.
- L'evolució de les narratives serials en les plataformes digitals.
- El paper de les sèries en la representació de diversitat cultural, de gènere i d'identitats.
Narrativa multivers i videojocs
- Característiques de la narrativa multivers. La coexistència de realitats paral·leles que interactuen entre si.
- El multivers en els videojocs a partir d'exemples destacats.

Programació i Tractament de Dades

La matèria optativa Programació i Tractament de Dades té com a finalitat proporcionar als alumnes els coneixements i habilitats necessaris per utilitzar amb solvència i responsabilitat la informàtica com un element clau en la seva futura incorporació a estudis superiors i a la vida activa amb responsabilitat i aptitud. Els alumnes han de poder crear productes informàtics i aplicar una combinació àmplia i complexa d'eines informàtiques i de comunicacions que els permetin ser competents en contextos diversos en un entorn digital, passant de ser simples consumidors a innovadors.

Actualment, el maneig de la tecnologia digital és imprescindible per a qualsevol individu de la societat. Si als anys 80 i 90 només alguns grups socials (intel·lectuals o treballadors de caràcter específic) feien servir ordinadors, l'ús d'aquests aparells és generalitzat avui dia. L'expansió d'internet, les xarxes socials, la baixada de preus, la gran diversitat d'aplicacions i l'ús de dispositius intel·ligents com telèfons o tauletes han convertit la informàtica en un element indispensable.

En l'era digital, és difícil trobar professions que no estiguin directament o indirectament relacionades amb la informàtica. En els darrers anys i cada vegada més, el mercat laboral demanda professionals especialitzats en informàtica. Les empreses i organitzacions no només requereixen professionals per al manteniment dels equips informàtics, sinó que adquireix gran importància la seva presència a internet.

El batxillerat prepara els alumnes per a l'accés a estudis superiors. La major part dels estudis universitaris d'enginyeria compta amb almenys una matèria relacionada amb informàtica. Altres estudis tenen aspectes fortament relacionats amb la informàtica de forma implícita. Així, per exemple, el coneixement i maneig de dades massives (*big data*) fa que es puguin extreure conclusions a partir de l'anàlisi d'una gran quantitat d'informació i aplicar-les als beneficis d'una determinada professió.

L'objectiu principal d'aquesta matèria és proporcionar els fonaments necessaris per comprendre què són i com funcionen els ordinadors i el programari, permetent als alumnes afrontar els desafiaments d'un món globalitzat basat en la informàtica.

Les competències específiques s'han enfocat a l'assoliment de les competències clau: Competència en ciència, tecnologia i enginyeria (STEM) i la Competència Digital (CD) i estan estretament relacionades amb els elements essencials que conformen la matèria. La formació en aquesta matèria ha de permetre l'aprofundiment en l'aplicació de la resolució de problemes, el desenvolupament del pensament computacional, la creació i la publicació de productes informàtics, manejant les dades de forma segura i responsable.

Aquests elements, a més, estan concebuts de manera que fan possible als alumnes l'aplicació de metodologies de treball creatiu per a desenvolupar idees i solucions innovadores i sostenibles que donin resposta a necessitats o problemes plantejats i aportar millores significatives amb una actitud creativa i emprenedora.

Els criteris d'avaluació estan enfocats a valorar el grau de desenvolupament en els alumnes de les destreses vinculades a les competències específiques.

La matèria s'organitza en 5 blocs interrelacionats de sabers bàsics: «Algorísmia i programació», «Desenvolupament de projectes», «Tractament de dades», «Publicació i documentació» i «Aplicació en entorns simulats». Els continguts d'aquests sabers s'han d'interrelacionar a través del desenvolupament d'activitats o projectes de caràcter pràctic.

El bloc «Algorísmia i programació» parteix del nivell d'acompliment tant en pensament computacional com en algorísmia i programació que han adquirit els alumnes en l'etapa anterior, establint una gradació en el nivell de complexitat en la resolució de problemes a partir del disseny i desenvolupament d'aplicacions informàtiques complexes per a diferents tipus de dispositius. Aquest bloc ha de considerar-se com un eix vertebrador al llarg de tota la matèria.

El bloc «Desenvolupament de projectes» presenta les diferents etapes del cicle de vida d'un projecte.

El bloc «Tractament de dades» agrupa el coneixement dels diferents tipus de dades i la definició i ús de bases de dades. Els sabers bàsics relacionats amb la tipologia de les dades aporten als alumnes el coneixement i maneig dels diferents tipus de dades que hauran d'utilitzar en l'elaboració de programes informàtics i els capacita en la selecció de les més adients en funció del context plantejat.

El bloc «Publicació i documentació» aborda la presentació de la informació i la documentació i situa l'experiència d'usuari com un dels punts principals a considerar a l'hora de dissenyar aplicacions per tal d'assegurar-ne la usabilitat, utilitat i eficiència.

El bloc «Aplicació en entorns simulats» permet als alumnes l'aplicació dels seus coneixements per solucionar una situació concreta en un context determinat, resolent problemes reals.

Competències específiques

CE 1 Desenvolupar algorismes i aplicacions informàtiques en diferents entorns, aplicant els principis del pensament computacional i incorporant les tecnologies emergents, per crear solucions a problemes concrets.

Aquesta competència fa referència a l'aplicació dels principis del pensament computacional en el procés creatiu, a partir del nivell d'acompliment que han adquirit els alumnes a les diferents matèries de secundària i establint una gradació en el nivell de complexitat; és a dir, implica la posada en marxa de processos ordenats que inclouen la descomposició del problema plantejat, l'estructuració de la informació, la modelització del problema, la seqüenciació del procés i el disseny d'algorismes per implementar-los en un programa informàtic.

Existeix una gran varietat d'entorns i llenguatges de programació que ajuden a promoure el pensament computacional, les habilitats en la resolució de problemes, l'ensenyament, l'aprenentatge i l'expressió creativa. La programació estructurada i la programació orientada a objectes permeten crear programes més complexos, ampliant el ventall d'opcions proporcionat per la programació per blocs, per donar resposta a una major problemàtica.

Aquesta competència està enfocada al disseny i activació d'algorismes plantejats per donar resposta a un problema o necessitat concreta. A més, tenint en compte els coneixements previs dels alumnes, s'ha de considerar la incorporació de les tecnologies emergents com dades massives (*big data*) o intel·ligència artificial (IA).

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD3, CD4, CD5, CPSAA1.1, CPSAA5.

CE 2 Identificar i fer servir els tipus de dades adequats per emmagatzemar les dades d'un programa informàtic de manera eficient.

No es pot entendre la programació en un llenguatge d'alt nivell sense el coneixement dels diferents tipus de dades, en el cas de llenguatge de programació tipats.

Aquesta competència està enfocada al coneixement i selecció més adient dels tipus de dades a partir de les característiques del programa a desenvolupar amb l'objectiu de la creació d'un producte que, a més de donar resposta a una problemàtica definida, ho faci amb eficiència en relació al consum de recursos.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, CD5, CPSAA1.1, CPSAA5.

CE 3 Utilitzar les bases de dades i els diferents repositoris com a fonts de dades i realitzant-hi les operacions bàsiques. Dissenyar i utilitzar els diferents repositoris de dades realitzant consultes i modificacions segons els requisits del projecte.

Actualment, els programes informàtics treballen amb grans volums de dades les quals poden provenir de diferents fonts. Cada font té unes característiques i operacions pròpies que els alumnes han de conèixer per poder-les aplicar correctament. Per exemple, fitxers de text pla (XML o JSON), bases de dades o repositoris.

Cal prestar especial atenció a les bases de dades, ja que presenten característiques que ajudaran els alumnes a treballar el pensament lògic i a raonar sobre l'organització coherent de la informació. El disseny d'una base de dades íntegra i consistent, juntament amb les operacions de manipulació (CRUD) s'han de treballar per desenvolupar aquesta competència específica.

Per altra banda, existeixen molts de repositoris de dades a la xarxa, creats per institucions, equips de recerca o empreses que posen a disposició dels ciutadans dades obertes per ser consultades, compartides i explotades. D'aquesta manera, es poden crear nous serveis que aporten valor i innovació. Per tant, és necessari conèixer i treballar amb aquestes dades, realitzant consultes i altres operacions.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM4, STEM5, CD2, CD3, CD4, CD5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA5.

CE 4 Publicar i documentar en diferents formats els programes desenvolupats i les dades generades de forma clara i precisa perquè puguin emprar-les els usuaris.

Actualment, existeixen infinitats de formes d'interacció entre les aplicacions i l'usuari final d'aquestes. Aquesta competència planteja la necessitat de situar l'usuari en el centre del procés de disseny del programari, de manera que li resulti senzilla, intuïtiva i útil. Això precisament és el que cerca el pensament de dissenyador (*design thinking*), conèixer com és l'usuari, saber quines són les necessitats que té i empatitzar-hi per integrar tot aquest coneixement en el disseny de les aplicacions. També és important que l'usuari final tingui al seu abast informació sobre com funciona. Pel que fa a l'usuari final, s'hauran de crear manuals d'usuari per explicar les funcionalitats de les aplicacions desenvolupades i el seu funcionament.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM1, STEM2, STEM4, STEM5, CD2, CD3, CD4, CD5, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA5.

CE 5 Realitzar simulacions d'entorns reals per conèixer les diferents branques de la informàtica.

Dominar els mecanismes propis de la programació permet als alumnes simular diferents situacions d'àmbits diversos de la vida quotidiana. Això els permet aprofundir en la comprensió del funcionament de certs sistemes que avui en dia s'utilitzen.

Aquesta competència específica proposa l'aplicació dels sabers bàsics a projectes basats en situacions concretes dins un context determinat, que simulen aspectes del món real de qualsevol àmbit. És a dir, es proposen diferents situacions amb l'objectiu que els alumnes comprenguin el comportament dels sistemes i l'efecte que suposa la seva intervenir-hi.

A mode d'exemple, als entorns simulats es poden treballar aspectes relacionats amb xarxes locals, sistemes operatius, dades massives (*big data*), intel·ligència artificial, realitat augmentada, criptografia, videojocs, etc.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, STEM4, STEM5, CD2, CD3, CD4, CD5, CPSAA1.1, CPSAA5, CE3.

Programació i Tractament de Dades I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Desenvolupar algoritmes i aplicacions informàtiques en diferents entorns, aplicant els principis del pensament computacional i incorporant les tecnologies emergents, per crear solucions a problemes concrets.

CA 1.1 Dissenyar solucions a problemes informàtics a través d'algoritmes, aplicant els elements i tècniques de programació de manera creativa.

- Identificar l'estructura seqüencial i els blocs que componen un programa informàtic.
- Conèixer els diferents tipus de variables i fer-ne bon ús d'elles per a guardar les dades necessàries amb la finalitat de resoldre els problemes plantejats.
- Utilitzar diferents tipus d'operadors dintre dels algoritmes per a donar resposta a les situacions plantejades.
- Elaborar diagrames de flux i pseudocodis per a representar algoritmes que donin resposta a problemes concrets de dificultat bàsica.

CA 1.2 Programar aplicacions per a entorns diversos, emprant els principis de programació i adaptant els algoritmes a un llenguatge de programació específic.

- Conèixer les característiques i diferències entre els diferents tipus de llenguatges de programació i proporcionar exemples de cadascun.
- Conèixer les funcions bàsiques del llenguatge d'alt nivell escollit i utilitzar-les en el desenvolupament dels programes.
- Codificar programes en un llenguatge estructurat a partir dels algoritmes dissenyats amb diagrames de flux o pseudocodi utilitzant un entorn integrat de desenvolupament.
- Utilitzar estructures de control condicionals de diferent tipus (simples, dobles i múltiples) per desenvolupar programes que resolguin situacions reals.
- Utilitzar estructures de control iteratives de diferent tipus (*while* i *for*) per desenvolupar programes que resolguin situacions reals.

CE 2 Identificar i fer servir els tipus de dades adequats per emmagatzemar les dades d'un programa informàtic de manera eficient.

CA 2.1 Programar aplicacions seleccionant els tipus de dades més convenients en funció del context plantejat.

- Identificar els diferents tipus de variables i la seva utilitat específica.
- Escollir els tipus de dades més convenients per a resoldre problemes de dificultat bàsica, realitzant conversions de tipus quan sigui necessari.
- Manipular cadenes de caràcters en la resolució de problemes.
- Conèixer el concepte de matriu (*array*) i valorar-ne els avantatges i els inconvenients enfront d'altres tipus de variables per a l'emmagatzematge de dades.
- Identificar situacions susceptibles de ser resoltes amb *arrays*.

CA 2.2 Incorporar *arrays* que permetin realitzar programes eficients, minimitzant el consum de recursos.

- Incorporar *arrays* en la creació de programes que resolguin diferents situacions de manera eficient.
- Crear *arrays* d'una mida adequada per resoldre els problemes plantejats.
- Realitzar les operacions bàsiques de manipulació d'elements d'*arrays* com ara l'accés, substitució, eliminació, intercanvi, addició, ordenació, etc.

CE 4 Publicar i documentar en diferents formats els programes desenvolupats i les dades generades de forma clara i precisa els puguin emprar pels usuaris.

CA 4.1 Facilitar el manteniment del codi i la implementació de millores per part de professionals.

- Valorar la importància de la llegibilitat del codi i estructurar els programes de manera lògica, ordenada, modular i consistent.

-	Comentar de manera estructurada i sistemàtica en el codi per documentar la utilitat i funcionament de les diferents parts.
CA 4.2 Aplicar tècniques de disseny d'interacció segons guies d'estils.	
-	Aplicar bones pràctiques i recomanacions que millorin la interacció de l'usuari amb els programes desenvolupats.
-	Desenvolupar programes de terminal que mostrin la informació necessària de manera clara i atractiva a l'usuari final.
CA 4.3 Generar la documentació necessària perquè l'usuari final entengui el funcionament amb l'objectiu de proporcionar-li una guia que l'ajudi a utilitzar el programa o aplicació de forma senzilla, intuïtiva i satisfactòria.	
-	Elaborar una guia d'ús o manual d'usuari de l'aplicació dirigida a l'usuari final que expliqui de manera clara, exhaustiva, simple i satisfactòria el funcionament de l'aplicació o programa.

Sabers bàsics

Es distribueixen en blocs les concrecions dels sabers bàsics i, de manera orientativa, la seva seqüenciació per a cada curs.

A. ALGORÍSMIA, PROGRAMACIÓ I CICLE DE VIDA

-	Pensament computacional. Algorísmia.
-	Confecció d'algoritmes. Pseudocodi i diagrames de flux.
-	Constants i variables. Operadors bàsics.
-	Operadors lògics (AND, OR, etc.), operacionals (suma, producte, etc.) i relacionals (igualtat, desigualtat, etc.).
-	Resolució de problemes mitjançant algoritmes.
-	Llenguatges de programació: definició i tipus (compilats, interpretats, etc.).
-	Entorns integrats de desenvolupament (IDE).
-	Codificació i execució de programes amb un llenguatge d'alt nivell.
-	Estructures de control. Condicionals (<i>if-else</i>).
-	Estructures iteratives (bucles <i>while</i> i <i>for</i>).
-	Funcions integrades del llenguatge (<i>print</i> , <i>input</i> , etc.).

B. TRACTAMENT DE DADES

-	Tipus bàsics de dades: <i>char</i> , <i>int</i> , <i>float</i> , etc.
-	Conversions de tipus de dades (<i>int</i> a <i>float</i> , etc.).
-	Manipulació de cadenes de caràcters.
-	<i>Arrays</i> unidimensionals.
-	<i>Arrays</i> multidimensionals.

C. DESENVOLUPAMENT DE PROJECTES

-	Cicle de vida i etapes d'un projecte.

D. PUBLICACIÓ I DOCUMENTACIÓ

-	Usabilitat i experiència de l'usuari (UX). Principis bàsics.
-	Entrada des del teclat.
-	Concepte d'aplicacions amigables per a l'usuari.
-	Codi. Comentaris i llegibilitat.
-	Documentació d'una aplicació. Importància de la seva existència i estructura.
-	Característiques de qualitat en la documentació de codi.
-	Guia d'ús de l'aplicació per a l'usuari final.

Programació i Tractament de Dades II**Criteris d'avaluació**

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Desenvolupar algorismes i aplicacions informàtiques en diferents entorns, aplicant els principis del pensament computacional i incorporant les tecnologies emergents, per crear solucions a problemes concrets.

CA 1.1 Dissenyar solucions a problemes informàtics a través d'algorismes, aplicant els elements i tècniques de programació de manera creativa.

- Identificar l'estructura seqüencial i els blocs que componen un programa informàtic.
- Conèixer els diferents tipus de variables i fer-ne bon ús per guardar les dades necessàries amb la finalitat de resoldre els problemes plantejats.
- Utilitzar diferents tipus d'operadors dintre dels algorismes per a donar resposta a les situacions plantejades.
- Elaborar diagrames de flux i pseudocodis per a representar algorismes que donin resposta a problemes concrets de dificultat bàsica.

CA 1.2 Programar aplicacions més complexes per a entorns diversos, emprant els principis de programació i adaptant els algorismes a un llenguatge de programació específic.

- Elaborar programes de certa complexitat escrivint el codi corresponent en un llenguatge de programació d'alt nivell.
- Imbricar bucles per resoldre problemes en un llenguatge de programació d'alt nivell.
- Emprar funcions pròpies per millorar la llegibilitat i la reusabilitat del codi.
- Desenvolupar programes analitzant i aplicant els principis de la programació orientada a objectes.

CE 3 Utilitzar les bases de dades i els diferents repositoris com a fonts de dades, realitzant les operacions bàsiques sobre elles. Dissenyar i utilitzar els diferents repositoris de dades realitzant consultes i modificacions segons els requisits del projecte.

CA 3.1 Dissenyar bases de dades que assegurin la integritat i la consistència de les dades per donar resposta a una problemàtica plantejada, complint amb les formes normals en el cas de bases de dades estructurades.

- Descriure els fonaments, objectius i elements bàsics (taules, atributs, claus, relacions, etc.) del model relacional per a modelar diferents situacions.
- Identificar les taules, atributs i relacions entre taules per crear diagrames d'entitat-relació senzills que modelin bases de dades.
- Identificar problemes de consistència i integritat en el disseny de bases de dades.
- Conèixer, valorar i classificar els sistemes gestors de bases de dades.
- Reconèixer el grau de normalització de les taules de la base de dades i justificar les possibles desnormalitzacions del model.
- Identificar problemes de consistència i integritat en el disseny de bases complexes de dades i indicar les restriccions d'integritat associades a cada una de les claus per a resoldre-les.

CA 3.2 Realitzar operacions de manipulació de la base de dades (creació, consulta, actualització i eliminació).

- Crear les taules que componen l'estructura d'una base de dades emprant eines gràfiques i el llenguatge de definició de dades.
- Realitzar consultes senzilles sobre una taula.
- Inserir, esborrar i actualitzar dades a les taules utilitzant el llenguatge de manipulació de dades.
- Realitzar consultes de dades combinades que pertanyen a una o més taules.

- Gestionar la informació emmagatzemada en bases de dades relacionals mantenint la integritat i la consistència de les dades.
CA 3.3 Treballar amb diferents repositoris de dades realitzant les operacions oportunes per satisfer els requisits del projecte.
- Realitzar operacions d'entrada i sortida d'informació sobre fitxers fent ús de les llibreries o classes que ofereix cada llenguatge de programació.
- Fer ús dels diferents formats de visualització de la informació (CSV, JSON, etc.) per emmagatzemar dades de manera estructurada.
- Crear programes que utilitzin fitxers per emmagatzemar i recuperar informació.
- Identificar les característiques i mètodes d'accés a sistemes gestors de bases de dades relacionals.

CE 4 Publicar i documentar en diferents formats els programes desenvolupats i les dades generades de forma clara i precisa perquè puguin ser emprades pels usuaris.

CA 4.1 Facilitar el manteniment del codi i la implementació de millores per part de professionals.

- Valorar la importància de la llegibilitat del codi i estructurar els programes de manera lògica, ordenada, modular i consistent.
- Comentar de manera estructurada i sistemàtica en el codi per documentar la utilitat i funcionament de les diferents parts.

CE 5 Realitzar simulacions d'entorns reals per conèixer les diferents branques de la informàtica.

CA 5.1 Incorporar conceptes de certes branques de la informàtica en la realització de programes i aplicacions.

- Conèixer els diferents camps actuals d'aplicació de la programació.
- Proporcionar exemples de programes desenvolupats per terceres persones relacionats amb temàtiques diverses.
- Plantejar un projecte original de desenvolupament de codi partint d'una temàtica actual en el camp de la informàtica.

CA 5.2 Incorporar funcionalitats d'altres productes informàtics investigats als projectes que s'han de desenvolupar, per conèixer tendències actuals, obtenint productes de més qualitat.

- Localitzar a la xarxa llibreries i aplicacions que contenguin funcions útils en el desenvolupament de programes propis.
- Interpretar la documentació associada a les llibreries i aplicacions compartides.
- Extreure les parts del codi que realitzen la funció requerida i integrar-les en una altra aplicació.

CA 5.3 Extreure conclusions objectives a partir d'evidències detectades en l'execució dels programes informàtics.

Sabers bàsics

Es distribueixen en blocs les concrecions dels sabers bàsics i, de manera orientativa, la seva seqüenciació per a cada curs.

A. ALGORÍSMIA I PROGRAMACIÓ

- Estratègies de resolució de problemes (divideix i guanyaràs, recursivitat,).
- Bucles imbricats.
- Implementació de funcions pròpies.
- Reutilització de codi. Llibreries.
- Programació orientada a objectes (POO).
- Anàlisi i disseny d'objectes. Diagrames de classes.
- Implementació de classes: constructors, atributs i mètodes.
- Interacció entre objectes.

- Herència. Superclasses i subclasses.
- Polimorfisme. Sobreescritura de mètodes.

B. TRACTAMENT DE DADES

- Model entitat-relació.
- Terminologia del model relacional. Relacions, atributs i claus. Tipus.
- Diagrames entitat-relació.
- Integritat de les bases de dades.
- Teoria de normalització. Formes normals.
- Sistemes gestors de bases de dades (SGBD): funcions, components i tipus.
- Llenguatge de definició de dades (DDL). Comandes bàsiques SQL (CREATE, DELETE).
- Llenguatge de manipulació de dades (DML). Comandes bàsiques SQL (UPDATE, INSERT).
- Realització de consultes. Comandes SELECT. Selecció, filtrat i ordre de registres. Operadors de comparació, lògics i aritmètics.
- Fitxers de dades. Registres.
- Formats d'emmagatzemament d'informació (CSV, JSON, etc.).
- Obertura i tancament de fitxers de text. Mètodes d'accés (lectura, escriptura, etc).
- Escripció i lectura d'informació en fitxers.
- Execució de consultes sobre bases de dades emprant el llenguatge de programació adient.
- Connexions per a l'accés a dades emprant el llenguatge de programació adient.
- Accés a bases de dades mitjançant API.

C. APLICACIÓ EN ENTORNS SIMULATS

- Aplicacions de la programació: robòtica, videojocs, intel·ligència artificial, domòtica, criptografia, tractament massiu de dades, simulacions, IOT, etc.

Projecte Empresarial

La societat actual, en constant canvi, requereix ciutadans competents capaços d'adaptar-se a entorns líquids i volàtils en què el risc i la possibilitat d'errors estan sempre presents. Per això, que els alumnes aprenguin a moure's amb la facilitat i amb la seguretat suficient en entorns incerts els permetrà desenvolupar la mentalitat crítica i progressar com a ciutadans autònoms i autosuficients per enfocar el seu desenvolupament personal i professional. Aquesta matèria, prepara els alumnes per a l'accés al món laboral, amb l'aplicació de tècniques bàsiques de direcció i gestió empresarial.

L'educació postobligatòria ha de dotar els alumnes de formació adequada i capacitadora per resoldre els reptes que planteja l'entorn empresarial. Des dels ensenyaments del batxillerat els alumnes han d'avançar en l'adquisició de totes les competències d'una forma plena i adaptada a la personalitat de cada un. Al mateix temps és necessari proporcionar-los la formació general imprescindible per comprendre el món en què vivim i donar-los resposta a molts dels seus interrogants.

La matèria de Projecte Empresarial és una matèria optativa totalment pràctica i competencial que permet posar l'alumne davant reptes vitals i professionals com poden ser l'autoconeixement, el desenvolupament de les habilitats toves i l'aproximació al món empresarial simulat mitjançant la realització d'un projecte empenedor complet en el context de l'economia local.

La competència de sentit d'iniciativa i esperit empenedor dictada per la Unió Europea, requereix destreses o habilitats essencials les quals es veuen perfectament cobertes amb la implantació d'aquesta matèria. La inclusió d'innovació educativa i, en concret, l'ús de metodologies àgils, li donen un enfocament pràctic, que es materialitzen en projectes d'empenedoria que permeten als alumnes viure experiències reals en diferents iniciatives públiques i privades en els àmbits regional i nacional.

Aquesta matèria dona valor i promou el talent divers dels alumnes, entenent la diversitat com un element clau en els processos d'innovació. Per això, aquesta és una matèria que s'ofereix a totes les modalitats del batxillerat perquè es puguin crear equips de treball diversos que simulin els processos d'hibridació empresarial que es formen a la realitat i donar una resposta educativa als alumnes que volen continuar estudiant tant graus universitaris com també cicles formatius. Amb la matèria de Projecte Empresarial completaran les competències necessàries per seguir amb èxit les etapes formatives, educatives, laborals posteriors i per enfrontar-se a la realitat i adaptar-se a un entorn flexible i canviant.

En aquesta matèria els alumnes desenvoluparan un projecte empresarial propi lligat als seus interessos, la qual cosa els permetrà entendre la realitat empresarial global i desenvolupar iniciatives que donin valor als recursos locals i a l'entorn pròxim.

Els criteris d'avaluació establerts per a aquesta matèria s'adrecen a conèixer el grau de competència que els alumnes han adquirit; això és, l'acompliment a nivell cognitiu, instrumental i actitudinal, dels sabers proposats que seran aplicats en l'àmbit personal, social i acadèmic amb la projecció professional futura.

Es pretén la concreció del currículum des d'una perspectiva principalment pràctica, utilitzant una metodologia basada en el raonament, que transfereix els sabers a la realització d'un projecte empresarial i a l'anàlisi de casos i recerques sobre la realitat empresarial, emprant mètodes i procediments d'observació i recerca rigorosos.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Reconèixer la importància de la innovació i de les habilitats emprenedores per poder posar en marxa un projecte empresarial o social que contribueixi al benestar i desenvolupament sostenible d'un país i a la competitivitat de les seves empreses.

CA 1.1 Identificar les característiques del procés emprenedor i la importància d'innovar per al desenvolupament sostenible, tot valorant les capacitats necessàries del promotor del projecte.

CA 1.2 Seleccionar una idea de negoci i valorar i argumentar de manera tècnica l'elecció.

CA 1.3 Reconèixer quins són els elements que conformen un projecte d'empresa.

CA 1.4 Analitzar la informació econòmica del sector d'activitat empresarial en el qual se situarà l'empresa.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CC4, CE3.

CE 2 Identificar i ser conscient de les principals decisions que ha de prendre el promotor d'un projecte empresarial a l'hora de decidir si l'empren o no.

CA 2.1 Establir els objectius a aconseguir amb el projecte emprenedor i analitzar la viabilitat de la idea.

CA 2.2 Escollir la forma jurídica òptima i reconèixer els tràmits necessaris per iniciar el negoci.

CA 2.3 Decidir la ubicació i la dimensió ideal de l'empresa.

CA 2.4 Concretar el nivell de responsabilitat social de les decisions i del projecte i reflexionar sobre l'aplicació d'estratègies d'economia circular i valorar la incorporació d'Objectius de Desenvolupament Sostenible.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CE1, CE2, CE3.

CE 3 Reconèixer i identificar les principals àrees funcionals del projecte empresarial. Analitzar l'organització interna de l'empresa, els recursos necessaris, els principals departaments, com també el funcionament d'aquests: aprovisionament, comercial, producció, recursos humans, finançament i inversió i comptabilitat.

CA 3.1 Establir els objectius i les necessitats d'aprovisionament, identificant els documents relacionats amb els proveïdors.

CA 3.2 Implementar diferents tècniques de prototipatge en el producte i/o servei a oferir en el projecte empresarial i triar el tipus de procés productiu.

CA 3.3 Desenvolupar la comercialització dels productes o serveis de l'empresa i el màrqueting d'aquests, analitzant les polítiques de màrqueting aplicades i comparant els preus fixats amb els de la competència.

CA 3.4 Planificar els recursos humans i gestionar la documentació que genera el procés de selecció de personal i contractació i reconèixer la importància del pla de prevenció de riscos laborals en el projecte empresarial.

CA 3.5 Determinar les inversions necessàries i les necessitats financeres, identificant les alternatives possibles de finançament i comprovant-ne la viabilitat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CE2.

CE 4 Identificar i aplicar les principals normes bàsiques quant a fiscalitat i comptabilitat empresarial, mitjançant l'anàlisi i la realització de supòsits bàsics de comptabilitat i impostos, com també valorar la importància de l'educació i responsabilitat fiscal en l'entorn empresarial.

CA 4.1 Conèixer i identificar els principals impostos en l'economia espanyola i en la de les Illes Balears, comprenent la seva importància per al progrés i benestar de la societat.

CA 4.2 Registrar totes les operacions d'un cicle comptable complet mitjançant supòsits pràctics senzills i elaborar els comptes anuals.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CE2, CE3.

CE 5 Reconèixer i desenvolupar les habilitats bàsiques que ha de posseir una persona en un procés de comunicació escrita o oral, i aplicar-les per dur a terme presentacions eficaces i d'alt impacte en l'exposició dels propis projectes d'empresa.

CA 5.1 Desenvolupar habilitats bàsiques de comunicació, identificant les parts del procés comunicatiu i posant-lo en pràctica en el propi projecte empresarial.

CA 5.2 Conèixer i utilitzar eines innovadores per a l'elaboració i presentació del projecte empresarial, reconeixent-ne l'eficàcia i la repercussió que tenen en la projecció de l'empresa.

CA 5.3 Realitzar presentacions orals efectives d'una idea de negoci utilitzant eines TIC i seguint l'esquema del discurs de l'ascensor.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, STEM4, CD2.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. INNOVACIÓ. IDEA DE NEGOCI. EMPRENEDORIA SOCIAL

- La innovació com a font de desenvolupament econòmic i generació d'ocupació.
- El procés empenedor. L'empenedor: característiques i tipus. Habilitats per empenre. Autodiagnòstic d'actituds empenedores.
- Emprenedoria social.
- Creativitat en la generació d'idees.
- La idea de negoci, detecció i avaluació d'oportunitats de negoci. Aplicació de diversos models de negoci.
- Elements d'un projecte d'empresa.
- Eines per a l'anàlisi de l'entorn: PESTEL, DAFO, forces competitives de Porter.
- Mostreig i recerca de mercats (anàlisi de mercat).
- Aplicacions informàtiques per a l'estudi de mercat: qüestionaris digitals, etc.
- Eines per identificar les necessitats i percepcions dels clients potencials: el mapa d'empatia.

B. DECISIONS PER INICIAR UN PROJECTE EMPRESARIAL. VIABILITAT

- Elements intangibles del projecte empenedor. La Missió, Visió i Valors.
- El llenç (canvas) de negoci.
- Procés de creació del nom i marca de la nostra idea de negoci.
- La forma jurídica i els principals tràmits per a iniciar un negoci.
- Els organismes d'assessorament i ajuda per a iniciar el projecte empenedor. Assessorament empenedor a través d'un punt d'atenció a l'empenedor (PAE).
- Documentació necessària per a l'establiment de nous negocis. Tramitació online d'aquesta documentació.
- Decisió de localització i disseny del nostre punt de venda.
- Responsabilitat social corporativa.
- Objectius de desenvolupament sostenible.
- L'empresa global en el context local. Elements que justifiquen la proposta empresarial en el context local. Contribució del negoci a l'economia circular i col·laborativa de les Illes Balears.

C. ORGANITZACIÓ INTERNA DE L'EMPRESA. GESTIÓ EMPRESARIAL

- Pla d'aprovisionament: pla de compres i control d'estocs. La comanda, l'albarà i la factura. El full de càlcul com a mètode de control d'existències.

- Pla de fabricació. El prototip. Tècniques de prototipatge. El producte: béns i serveis. Tipus de processos productius.
- El lliard de rendibilitat i el lliard de producció.
- Pla comercial i de màrqueting. Tècniques i aplicació d'estudis de mercat. Comunicació comercial i atenció al client. Promoció. Responsabilitat en les accions publicitàries. Anàlisi d'anuncis publicitaris (pla de mitjans, publicitat en internet i xarxes socials). Estratègies de preus. Canals de distribució dels productes.
- Pla de recursos humans. Sistemes de selecció de personal, tipus de contractes, prevenció de riscos laborals, elaboració de nòmines, currículum europass, el videocurrículum, noves habilitats demandades per les empreses, etc.
- Pla econòmic-financer. Avaluació de les diferents inversions que es poden plantejar. Selecció de les fonts de finançament més apropiades. Finances sostenibles. Possibles inversions.

D. FISCALITAT I COMPTABILITAT EN EL PROJECTE EMPRENEDOR

- Elements bàsics dels impostos i llenguatge fiscal.
- Imposts relacionats amb les activitats empresarials.
- L'economia submergida i els seus efectes sobre l'economia espanyola i de les Illes Balears.
- Educació fiscal i responsabilitat ciutadana.
- Tramitació de les obligacions fiscals i comptables.
- Gestió de la comptabilitat en l'empresa.
- Principals documents i llibres comptables.
- El mètode comptable. El Pla General de Comptabilitat.
- Registre de les operacions bàsiques: compres, vendes, despeses de personal, tributs, liquidació de IVA, amortitzacions, regularització, impost de societats.
- El cicle comptable.
- Balanç de comprovació; balanç de situació i compte de pèrdues i guanys.

E. INFORMACIÓ I COMUNICACIÓ EMPRESARIAL. EXPOSICIÓ DEL PROJECTE D'EMPRESA

- Habilitats bàsiques de comunicació escrita, verbal i no verbal.
- Xarxes socials com a mitjà de comunicació empresarial.
- La comunicació externa i interna.
- Disseny de la narrativa del projecte empenedor. Narració d'històries aplicat a potenciar la imatge de marca.
- L'art de comunicar i seduir un equip de treball en remot amb tecnologia.
- Presentació del projecte empresarial utilitzant diferents eines de comunicació i exposició: discurs de l'ascensor, discursos didàctics, etc.

Projectes Artístics

La matèria de Projectes Artístics combina una concepció de l'art centrada en l'expressió personal, que és la que es treballa en l'etapa educativa anterior, amb una altra en la qual resulta fonamental la concreció dels objectius i finalitats que es plantegen en l'execució d'un projecte artístic incipient, especialment, en la planificació i gestió, com també en l'efecte que aquest pugui tenir en l'entorn físic més pròxim o en altres parcel·les de la realitat accessibles a través d'internet o de les xarxes socials. Es posa, així, l'èmfasi tant en el procés com en el resultat.

En parlar de projectes, es fa referència a una gamma de possibilitats àmplia, que va des dels microprojectes que interactuen a un gran projecte que es desenvolupa durant tot el curs, passant per fórmules mixtes que s'adaptin millor a les necessitats i particularitats de cada grup i de cada centre educatiu. En tots els casos, ha d'entendre's el projecte com un entorn interdisciplinari que afavoreix la posada en pràctica de les competències i l'activació dels sabers bàsics d'aquesta i d'altres matèries que conformen l'etapa.

La matèria inclou cinc competències específiques que emanen de les competències clau i els objectius establerts per al batxillerat i impliquen acompliments íntimament relacionats entre si, per la qual cosa s'han de tractar de manera globalitzada. Aquestes competències específiques permeten als alumnes desenvolupar un criteri de selecció de propostes de projectes artístics, realitzables i d'acord amb la intenció expressiva o funcional i amb el marc de recepció previst. Li permeten, a més, planificar adequadament les fases i el procés de treball per aconseguir el resultat ajustat als terminis, a les característiques de l'espai i, en el seu cas, al pressupost previst. Possibiliten també la realització efectiva dels projectes amb vista a expressar la intenció amb què es creen i a provocar un determinat efecte en l'entorn. Així mateix, afavoreixen la posada en comú de les diferents fases del procés per avaluar la marxa del projecte, incorporar aportacions de millora i optimitzar-ne la repercussió.

Finalment, faciliten el tractament correcte de la documentació que ha de deixar constància del projecte, del resultat i de la recepció.

Els criteris d'avaluació s'han formulat tenint en compte els coneixements, les destreses i les actituds que es pretén que els alumnes activin, amb la finalitat de determinar el nivell d'assoliment de les competències específiques amb les quals es relacionen.

Atès que en aquesta matèria es convida els alumnes a assumir la doble funció d'artistes i de gestors cultural, els sabers bàsics s'organitzen en dos blocs denominats «Desenvolupament de la creativitat» i «Gestió de projectes artístics». En el primer bloc, es recullen les tècniques i les estratègies que permetran superar el bloqueig creatiu i fomentar la creativitat, entenent-la com una destresa personal i una eina per a l'expressió artística. En el segon, s'inclouen sabers relacionats amb la metodologia projectual; la sostenibilitat i l'impacte dels projectes artístics; l'emprenedoria cultural i altres oportunitats de desenvolupament lligades a aquest àmbit, com també les estratègies, tècniques i suports de documentació, registre i arxiu.

S'espera que les activitats competencials promoguin, a través d'exemples de bones pràctiques, la transformació del centre educatiu en un viver d'iniciatives artístiques obertes a l'entorn social, físic o virtual, més pròxim. En aquest context, els projectes podran fer-se eco de les inquietuds que afectin aquest entorn en cada moment, defensant, per exemple, la llibertat d'expressió, fomentant la participació democràtica o la igualtat efectiva entre dones i homes, o donant visibilitat i veu als grups socials més desfavorits.

Competències específiques

CE 1 Generar i perfeccionar idees de projecte, consultant diferents fonts, experimentant amb tècniques i estratègies creatives, elaborant esbossos i maquetes i valorant críticament la

rellevància artística, la viabilitat i la sostenibilitat d'aquestes idees, per desenvolupar la creativitat i aprendre a seleccionar una proposta concreta, realitzable i d'acord amb la intenció expressiva o funcional i amb les característiques del marc de recepció previst.

El desenvolupament de la creativitat és un acompliment fonamental d'aquesta matèria. Els alumnes han de descobrir, d'una manera pràctica, que la creativitat és una eina per a l'expressió artística i també una destresa personal d'aplicació en els diferents àmbits de la vida. En aquest sentit, contràriament al que es desprèn de certs mites o idees preconcebudes que convé desmuntar, la creativitat pot desenvolupar-se, per exemple, a través de diverses tècniques i estratègies, incloses les que faciliten la superació del bloqueig creatiu; o a partir de diferents estímuls i referents trobats en l'observació activa de l'entorn o en la consulta de fonts iconogràfiques o documentals.

L'exploració i l'experimentació contribueixen a la generació d'idees de projecte en les quals, per descartar-les o perfeccionar-les, s'ha d'aprofundir mitjançant la realització d'esbossos, croquis, maquetes, proves de color o de selecció de materials, etc. Les idees han de tenir en compte les pautes que s'hagin pogut establir i han de respondre a una necessitat o a una intenció prèviament determinada o definida durant el procés de generació d'idees, en funció del context social i de les característiques de les persones a les quals es dirigeixen.

Una vegada que, de manera individual o col·lectiva, s'han generat, descartat i perfeccionat diferents idees de projecte, s'ha de seleccionar la proposta que es durà endavant, tenint en compte la rellevància artística, la viabilitat, la sostenibilitat i l'adequació a la intenció expressiva o funcional, com també al marc de recepció previst.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, STEM3, CD1, CD2, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CE3, CCEC3.2, CCEC4.1.

CE 2 Planificar adequadament les fases i el procés de treball d'un projecte artístic, considerant els recursos disponibles i avaluant-ne la sostenibilitat, per aconseguir el resultat ajustat als terminis, a les característiques de l'espai i, si és el cas, al pressupost previst.

L'adequada planificació de les fases i del procés de treball d'un projecte artístic condiona el seu desenvolupament i el seu resultat final. Aquesta planificació proporciona una visió global del que es pretén fer, de la manera i del lloc en què es vol dur a terme, dels recursos materials i econòmics amb els quals es compta, de les persones que participaran i de les funcions que realitzaran, com també del resultat i de la repercussió que es desitgen obtenir tant des del punt de vista artístic com des del personal i el social.

La planificació dels projectes ha de ser rigorosa i realista, però també creativa i flexible. S'ha de garantir el compliment dels terminis i l'adequació als recursos i als espais. S'ha d'assegurar també el respecte al medi ambient i la sostenibilitat d'aquells resultats que s'espera que continuïn exercint impacte una vegada finalitzat el projecte. Ara bé, l'organització del pla de treball no ha de resultar un impediment per al desenvolupament de la creativitat, perquè aquesta ajudarà a trobar solucions originals i innovadores a les dificultats que puguin sorgir. Al costat del desenvolupament de pensament creatiu, el procés de treball contribuirà a afermar l'esperit emprenedor dels alumnes amb actituds de creativitat, flexibilitat, iniciativa, treball en equip, confiança en un mateix i sentit crític.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, CD3, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CC4, CE1, CE2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 3 Realitzar projectes artístics, individuals o col·lectius, assumint diferents funcions, seleccionant espais, tècniques, mitjans i suports i identificant oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional, per a expressar una intenció expressiva o funcional i provocar un determinat efecte en l'entorn.

La realització efectiva de projectes artístics, individuals o col·lectius, comporta, entre altres tasques, la correcta selecció d'espais, tècniques, mitjans i suports, com també el repartiment de les diferents funcions que cal exercir en les diferents fases del procés. Perquè aquestes i altres decisions relatives, per exemple, a possibles modificacions de la planificació inicial siguin encertades, s'han de determinar prèviament tant la intenció expressiva o funcional del projecte com els efectes que

s'espera que aquest tingui en l'entorn. La falta de coherència de les decisions amb aquests elements essencials del projecte pot posar en risc l'èxit de l'empresa.

D'altra banda, la identificació i l'assumpció de diverses tasques i funcions en l'execució del projecte afavoriran el descobriment d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional lligades a l'àmbit artístic, incloses les relatives a l'emprenedoria cultural. Aquestes oportunitats compten amb el valor afegit que aporta la creativitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD3, CPSAA1.2, CPSAA3.2, CC3, CE1, CE3, CCEC3.1, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 4 Compartir, amb actitud oberta i respectuosa, les diferents fases del projecte, intercanviant idees, comentaris i opinions amb diverses persones, inclòs el públic receptor, per a avaluar la marxa del projecte, incorporar aportacions de millora i optimitzar la repercussió en l'entorn.

La posada en comú de les diferents fases del projecte i l'intercanvi d'idees, comentaris i opinions sobre aquest tema, ja sigui entre els seus responsables o amb altres persones, permet assegurar l'avaluació interna i externa dels avenços realitzats i de l'assoliment de la intenció inicial plantejada, com també incorporar, en el seu cas, possibles aportacions de millora.

Són especialment rellevants les reaccions del públic receptor. Per aquesta raó, convé fer-lo partícip del projecte, diversificant els mitjans i suports de comunicació i difusió i plantejant mecanismes que, d'una banda, facilitin la comprensió del sentit i de la simbologia del projecte i, per una altra, recullin les idees, els sentiments i les emocions que ha experimentat davant la proposta artística. En aquest sentit, cal recordar que la visualització del procés de creació i de les dificultats oposades durant el projecte millora la comprensió del resultat final i, per tant, optimitza la seva repercussió en l'entorn.

Amb aquest mateix objectiu, a l'hora de concebre el projecte, pot tenir-se en compte la possibilitat de recórrer a referents pròxims o a elements del patrimoni local, ja que això permet situar – físicament o simbòlicament – el públic receptor en un entorn familiar, generant un horitzó d'expectatives que, per afinitat o contrast, aporta relleu al projecte. Els significats i la simbologia dels referents pròxims o dels elements del patrimoni local es combinaran amb els del projecte artístic, generant noves oportunitats per a l'entorn.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM1, CD2, CPSAA5, CC3, CE3, CCEC2, CCEC4.2.

CE 5 Tractar correctament la documentació d'un projecte artístic, seleccionant les fonts més adequades, elaborant els documents necessaris, registrant el procés creatiu i arxivant adequadament tot el material, per deixar constància de les diferents fases del projecte, del resultat que s'obté i de la recepció.

El tractament de la documentació, tant física com digital, és un component essencial de tot projecte artístic. Aquesta competència incideix en aquest aspecte, considerant tres grans vessants quant als documents –textuals, visuals, sonors, audiovisuals o de qualsevol altre tipus– que hagin pogut ser utilitzats o generats en el marc del projecte: d'una banda, tots els que aporten una base teòrica, informativa o inspiradora; per una altra, els que han estat elaborats per donar resposta a les necessitats concretes de cadascuna de les fases del projecte; i, finalment, els que registren el procés creatiu, com també el resultat i la recepció d'aquest.

Les tasques associades a aquesta competència comprenen la selecció de fonts, mitjans i suports; l'elaboració de documents; l'organització del material; el registre reflexiu del procés i del seu resultat i recepció; com també l'arxiu ordenat, accessible i fàcilment recuperable de tota la documentació.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, CCL3, CD1, CD2, CPSAA4, CPSAA5, CCEC2, CCEC4.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Generar i perfeccionar idees de projecte, consultant diferents fonts, experimentant amb tècniques i estratègies creatives, elaborant esbossos i maquetes i valorant críticament la rellevància artística, la viabilitat i la sostenibilitat d'aquestes idees, per a desenvolupar la creativitat i aprendre a seleccionar una proposta concreta, realitzable i d'acord amb la intenció expressiva o funcional i amb les característiques del marc de recepció previst.

CA 1.1 Generar i perfeccionar idees de projecte, consultant diferents fonts, elaborant esbossos i maquetes i experimentant amb les tècniques i estratègies artístiques més adequades en cada cas.

- Desenvolupar la creativitat a partir de diferents estímuls i referents trobats a l'observació activa de l'entorn o a la consulta de fonts iconogràfiques o documentals.
- Experimentar en la generació d'idees de projecte, aprofundint en el seu desenvolupament per poder descartar-les o perfeccionar-les mitjançant l'elaboració d'esbossos, croquis, maquetes, proves de color, selecció de materials, entre altres recursos gràfics i tècnics.
- Representar idees, sentiments i emocions en propostes creatives, emprant els materials i els mitjans artístics més adequats a la intenció comunicativa de la proposta.

CA 1.2 Seleccionar una proposta concreta per a un projecte, justificant-ne la rellevància artística, la viabilitat, la sostenibilitat i l'adequació a la intenció amb la qual va ser concebuda i a les característiques del marc de recepció previst.

- Identificar els beneficis socials, les oportunitats econòmiques, la sostenibilitat i coherència amb les intencions perseguides.
- Seleccionar de manera crítica propostes individuals o col·lectives, revisant la intenció o necessitat determinada prèviament.

CE 2 Planificar adequadament les fases i el procés de treball d'un projecte artístic, considerant els recursos disponibles i avaluant-ne la sostenibilitat, per aconseguir el resultat ajustat als terminis, a les característiques de l'espai i, si és el cas, al pressupost previst.

CA 2.1 Establir el pla de treball d'un projecte artístic, organitzant correctament les fases, avaluant la seva sostenibilitat i ajustant-lo als terminis, a les característiques de l'espai i, en el seu cas, al pressupost previst.

- Crear un pla de treball que atengui el que es pretén fer, el lloc on es vol dur a terme, els recursos materials i econòmics necessaris, les persones que hi participaran i les funcions que realitzaran.
- Garantir el compliment dels terminis i l'adequació als recursos i als espais.
- Avaluar la sostenibilitat i el pressupost dels resultats que s'espera que segueixin exercint impacte en haver acabat el projecte.

CA 2.2 Proposar solucions creatives en l'organització d'un projecte artístic, cercant el màxim aprofitament dels recursos disponibles.

- Cercar solucions originals i innovadores als problemes que puguin sorgir.
- Il·lustrar una mimesi entre el procés creatiu i, en aquest cas, l'organitzatiu.
- Definir respostes a possibles contratemps que se'n puguin derivar i fomentar capacitats d'autonomia.
- Vetllar per l'aprofitament i l'ús eficient dels recursos disponibles.

CE 3 Realitzar projectes artístics, individuals o col·lectius, assumint diferents funcions, seleccionant espais, tècniques, mitjans i suports i identificant oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional, per expressar una intenció expressiva o funcional i provocar un determinat efecte en l'entorn.

CA 3.1 Participar activament en la realització de projectes artístics, individuals o col·lectius, assumint diferents funcions i seleccionant els espais, les tècniques, els mitjans i els suports més adequats.

- Participar activament i prendre la iniciativa en la ideació, el disseny, la planificació i la realització de projectes artístics, tant individuals com grupals.
- Identificar les oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional que ofereix el desenvolupament de projectes artístics, com també el treball en equip.
- Seleccionar correctament els espais, les tècniques, els mitjans i els suports, com també el repartiment de les diferents funcions que cal exercir en les diferents fases del procés.
CA 3.2 Explicar, raonadament, la intenció expressiva o funcional d'un projecte artístic, detallant els efectes que s'espera que aquest tingui en l'entorn.
- Determinar i justificar en el pla de treball, tant la intenció expressiva o funcional del projecte com els efectes que s'espera que aquest tingui a l'entorn.
CA 3.3 Argumentar les decisions relatives a l'execució del projecte, assegurant la coherència d'aquestes decisions amb la intenció expressiva o funcional i amb els efectes esperats.
- Contrastar i justificar l'avaluació del disseny del pla de treball, del procés i del resultat final del projecte.
CA 3.4 Identificar oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic o professional relacionades amb l'àmbit artístic, comprenent el seu valor afegit i expressant l'opinió personal de manera crítica i respectuosa.
- Identificar les oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional que ofereix el desenvolupament de projectes artístics, així com el treball en equip.
- Valorar les oportunitats de desenvolupament relacionades amb els projectes artístics.
- Expressar l'opinió personal de manera crítica i respectuosa.

CE 4 Compartir, amb actitud oberta i respectuosa, les diferents fases del projecte, intercanviant idees, comentaris i opinions amb diverses persones, inclòs el públic receptor, per avaluar la marxa del projecte, incorporar aportacions de millora i optimitzar la repercussió en l'entorn.

CA 4.1 Compartir, a través de diversos mitjans i suports, les diferents fases del projecte, posant-lo en relació amb el resultat final esperat i rebre de manera oberta i respectuosa, les crítiques, els comentaris i les aportacions de millora formulades per diverses persones, fins i tot el públic receptor.
- Exposar públicament el projecte desenvolupat en l'entorn social i educatiu, valorant-ne l'impacte social i econòmic.
- Fer partícips del projecte els assistents, diversificant els mitjans i suports de comunicació i difusió i plantejant mecanismes que, facilitin la comprensió del sentit i de la simbologia del projecte.
CA 4.2 Valorar les crítiques, els comentaris i les aportacions de millora rebudes, incorporant de manera justificada les que redundin en benefici del projecte i de la repercussió en l'entorn.
- Identificar les idees, els sentiments i les emocions que han experimentat els assistents.
- Crear mecanismes de retroalimentació per corregir i millorar possibles errors del projecte.
CA 4.3 Avaluar la repercussió que el projecte ha tingut en l'entorn, considerant les valoracions del públic receptor i analitzant l'assoliment de la intenció inicial plantejada, com també la pertinència de les solucions posades en pràctica davant les dificultats afrontades al llarg del procés.
- Identificar i valorar a partir del públic receptor les dificultats trobades durant el projecte per millorar la comprensió del resultat final i, per tant, optimitzar-ne la repercussió en l'entorn.
- Analitzar si s'estableix una relació coherent entre els objectius plantejats i el producte final obtingut, explicant les possibles diferències hi pugui haver.
- Incorporar processos i instruments participatius d'avaluació.

CE 5 Tractar correctament la documentació d'un projecte artístic, seleccionant les fonts més adequades, elaborant els documents necessaris, registrant el procés creatiu i arxivant adequadament tot el material, per deixar constància de les diferents fases del projecte, del resultat que s'obté i de la recepció.

CA 5.1 Seleccionar diverses fonts per a l'elaboració del projecte, justificant-ne la utilitat teòrica, informativa o inspiradora.

- Categoritzar documents textuais, visuals, sonors, audiovisuals o de qualsevol altre tipus que serveixin com a guia per a l'elaboració del projecte.

CA 5.2 Elaborar la documentació necessària per desenvolupar un projecte artístic, considerant les possibilitats d'aplicació i ajustant-se als models més adequats.

- Crear un pla de treball per donar resposta a les necessitats concretes de cadascuna de les fases del projecte.

CA 5.3 Registrar les diferents fases del projecte, amb enfocament reflexiu i d'autoavaluació.

- Deixar constància del procés de creació, com també del resultat i la recepció, mitjançant la documentació i del material elaborat des de l'inici fins al final del projecte.

CA 5.4 Arxivar correctament la documentació, garantint l'accessibilitat i la facilitat recuperar-la.

- Ordenar i classificar la documentació de forma lògica i senzilla.
- Recuperar la documentació de forma ràpida i eficaç.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. DESENVOLUPAMENT DE LA CREATIVITAT

La creativitat com a destresa personal i eina per a l'expressió artística

- La creativitat. Una mirada oberta, sense estereotips ni prejudicis, mitjançant l'anàlisi de la resolució de problemes reals.
- Els llenguatges de l'expressió artística, per incorporar-los en la resolució dels projectes artístics.
- Tècniques de creativitat a través del joc, per convertir-les en una destresa personal.

Estratègies i tècniques de foment i desenvolupament de la creativitat

- Les diferents possibilitats d'intervenció per posar en pràctica els llenguatges artístics: pintura, cinema, fotografia i arts escèniques i performatives, entre d'altres.
- Estratègies i processos de pensament creatiu i divergent.

Estratègies de superació del bloqueig creatiu

- Estratègies de superació del bloqueig creatiu: canvi de perspectiva, canvi de rutines creatives, l'experimentació,
- Recerca en diferents fonts d'inspiració per estimular la imaginació i obrir noves vies d'expressió.
- L'experimentació. L'error, una oportunitat d'aprenentatge.
- Corrents artístiques que han utilitzat tècniques de desbloqueig, especialment a les avantguardes del segle XX.

B. GESTIÓ DE PROJECTES ARTÍSTICS

Metodologia projectual. Generació i selecció de propostes. Planificació, gestió i avaluació de projectes artístics. Difusió de resultats

- Projectes artístics, metodologies de creació més adequades tenint en compte totes les fases.
- Generació i selecció de propostes: creativitat en l'elaboració d'idees i en la presa de decisions.

- Pla de treball. Planificació, disseny i seqüenciació de projectes artístics en relació amb el context i el llenguatge triat, creant propostes creatives i innovadores de forma individual o col·lectiva.
- Gestió i coordinació de projectes artístics.
- Avaluació dels resultats en relació als objectius inicials del projecte. Anàlisi i propostes de millora.
- Difusió i comunicació dels resultats, mitjançant l'ús de llenguatges gràfics o digitals.
- Planificació i disseny de muntatges expositius per a la difusió dels projectes artístics.
Estratègies de treball en equip. Distribució de tasques i lideratge compartit. Resolució de conflictes
- Estratègies de treball en equip: organització, criteris de planificació de les fases i estratègies metodològiques.
- Formes de treball en equips multidisciplinaris, heterogenis, col·laboratius, entre d'altres.
- Sistemes de treball en equip que afavoreixin els processos eficaços de cohesió i resolució de conflictes.
Estratègies, tècniques i suports de documentació, registre i arxiu
- Mètodes més adequats per la classificació i codificació dels projectes artístics. Gestió documental, localització i consulta.
- Mitjans i canals de registre i difusió digitals. Normativa d'ús vigent. Drets d'autoria.
Sostenibilitat i impacte dels projectes artístics
- Tècniques i materials d'acord amb els criteris mediambientals i de petjada ecològica.
- Estudi de la sostenibilitat, qualitats i possibilitats comunicatives.
- Sostenibilitat i impacte dels projectes artístics: amb consciència de la problemàtica mediambiental a les Illes Balears.
- Possibilitats del context. Relació entre material i significat.
- L'art del reciclatge. La relació de l'Art Povera i el Land Art, altres avantguardes i manifestacions de l'art contemporani com l'art objectual o les instal·lacions en el medi natural i l'entorn.
- Prevenció i gestió responsable dels residus.
Oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional relacionades amb l'àmbit artístic. L'emprenedoria cultural
- Beneficis emocionals, creatius i psicològics dels projectes artístics.
- La relació dels projectes artístics vinculats amb l'entorn natural, social, amb el patrimoni artístic i cultural de les Illes Balears.
- L'emprenedoria cultural. Impacte social, acadèmic i professional.

Psicologia

La psicologia és una ciència jove que respon i es preocupa per tot allò que té a veure amb la ment humana, la conducta, els aspectes emocionals, cognitius, socials o relacionals. L'ésser humà és qui es qüestiona qui és i per què és com és, per entendre l'alteritat, però també, i sobretot, per comprendre's i poder-se conèixer a ell mateix. L'autoconeixement i la comprensió de la pròpia individualitat és una eina integral necessària de sempre i molt més en temps convulsos en què es troba la humanitat actualment. És una ciència humana que va més enllà dels paràmetres merament deductius i es deixa submergir en aspectes relacionals que combinen l'hermenèutica i la previsió que a la vida humana encara hi ha un gran recorregut evolutiu que es va fent en la història. Importa entendre la conducta, des de perspectives experimentals, però també des de la pròpia consciència i l'experiència de viure. En una edat ideal en què els coneixements ajudaran els alumnes del segon curs del batxillerat a madurar com a éssers humans, a entendre la conducta de les persones amb qui conviuen, com també a desenvolupar estratègies per resoldre les qüestions que poden aparèixer en la seva vida personal i laboral, però també amb una perspectiva i un horitzó més ampli i global. Per això, aquesta matèria s'adreça als alumnes interessats en la recerca i la comprensió de la conducta humana i els processos mentals subjacents.

La matèria optativa de psicologia contribueix a la consecució dels objectius del batxillerat, atès que els seus continguts pretenen consolidar la maduresa personal i social dels alumnes perquè actuïn de manera informada, responsable i autònoma i desenvolupin l'esperit crític en les diverses situacions i realitats complexes del seu entorn. L'interès dels adolescents per aconseguir comprendre's millor i comprendre els grups en què estan immersos fa de la psicologia una matèria especialment apropiada com a optativa del batxillerat. La matèria, a més, també pot ser un bon ajut a l'hora de perfilar les futures opcions acadèmiques i professionals dels alumnes, amb independència de la modalitat cursada.

Per assolir aquest objectiu es proposa el desenvolupament de set competències específiques que, més enllà d'aprofundir en els procediments de la indagació psicològica de la ment i la conducta humana, donin als alumnes la possibilitat de desenvolupar de forma autònoma les seves capacitats generant dinàmiques de salut i benestar personal i social. Per això s'insisteix en l'enfocament pràctic i interactiu, que integri, en la mesura que sigui possible, les experiències i vivències dels alumnes. Aquesta estratègia ha de possibilitar no tan sols la recepció i seguiment de la matèria més fàcil, sinó, segurament, la més eficaç i positiva influència en l'autoconeixement i en la maduració intel·lectual, afectiva i social dels alumnes, realitzant un treball realment competencial. La finalitat última és que els alumnes, quan entenguin les teories i controvèrsies psicològiques que articulen aquesta ciència, que alhora és natural, social i humana, es trobin en millors condicions per adoptar una posició pròpia, complexa, dialogant i crítica davant els problemes del present i els reptes del segle XXI.

Cadascuna de les competències específiques referides es relaciona amb els objectius generals d'etapa per a batxillerat i amb les competències clau i més directament, amb determinats criteris d'avaluació, els quals han d'entendre's com a eines de diagnòstic i millora en relació amb el nivell que s'espera de la seva adquisició. Donat aquest enfocament competencial, els criteris d'avaluació, en relació amb els sabers bàsics, han d'atendre tant els processos d'aprenentatge com el producte d'aquests i ser implementats a través d'instruments d'avaluació diferenciats i ajustables als diferents contextos en què hagi de concretar-se el desenvolupament de les competències esmentades.

Els sabers bàsics de la matèria es distribueixen en set blocs. Aquests fan referència als principals camps d'estudi de la psicologia. El primer bloc gira entorn a l'especificitat de la psicologia a partir dels orígens, objectius, metodologia i principals teories que l'han constituïda com una ciència i que la distingeixen d'altres pseudociències mentals i conductuals mancades de base científica. Del segon al cinquè bloc, es progressa en el coneixement de les bases biològiques i ambientals de la conducta humana. El seu tractament transversal permet la transferència constant de coneixements amb les

altres matèries de batxillerat, idoni per a un treball competencial que promogui el coneixement objectiu i profund de tots els aspectes que conflueixen en la personalitat humana. A més, els blocs sisè i setè permeten aprofundir en la importància de la psicologia en les societats contemporànies i l'aplicació de les seves aportacions que fa al benestar psicològic i social en les societats democràtiques. En cadascun dels blocs és possible un tractament eminentment pràctic que possibiliti l'aplicació dels sabers bàsics proposats amb l'anàlisi de casos, la realització d'investigacions de camp senzilles, l'aplicació de protocols d'observació i d'enquestes, l'ús de tècniques de recollida i interpretació de dades i l'anàlisi quantitativa i qualitativa de resultats que han adquirit en les altres matèries de batxillerat destinades a elaborar treballs d'investigació, fent de l'alumne l'actor principal de la recerca pel coneixement i la pràctica d'una vida saludable.

Competències específiques

CE 1 Cercar, gestionar, interpretar, produir i transmetre correctament informació relacionada amb els processos mentals i la conducta humana, a partir de l'ús contrastat i segur de fonts, la utilització i l'anàlisi rigorosa d'aquestes i l'ús de procediments elementals de recerca i comunicació, per generar i transmetre judicis i tesis personals i desenvolupar una actitud indagadora, autònoma, rigorosa i creativa en relació amb la investigació psicològica.

El coneixement de les tècniques fonamentals de recerca en psicologia comença pel domini de criteris, normes i procediments de recerca, organització i avaluació d'informació segura i rellevant tant en entorns digitals com en altres de més tradicionals, a través del maneig d'aquells sistemes d'emmagatzematge de dades i informació especialitzada que estiguin a l'abast dels alumnes. D'altra banda, la investigació psicològica a partir de fonts i estudis de camp exigeix l'ús d'estratègies bàsiques i específiques d'obtenció, anàlisi, interpretació, recensió i avaluació crítica de dades rellevants sobre els processos mentals i la conducta humana.

Així mateix, la investigació en psicologia necessita també el domini de mètodes i protocols de producció i transmissió de les dades obtingudes i de pautes per a l'elaboració i comunicació pública de projectes que puguin plasmar-se en textos, presentacions, documents audiovisuals o qualsevol altre tipus de creació. L'objectiu és que els alumnes, genuïnament moguts per preguntes i problemes de caràcter psicològic i una vegada obtinguda, a través del treball de camp i la recerca d'informació de les darreres investigacions científiques, la comprensió bàsica i informada de les principals tesis i teories psicològiques, prossegueixin i complementin l'exercici investigador a què han sotmès aquestes tesis amb una proposta constructiva, que sota el format del treball de recerca o altre similar, contribueixin a desenvolupar el judici propi, l'autonomia de criteri i la maduresa personal.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CCL3, CP2, STEM1, STEM2, CD1, CD3, CPSAA3.2, CPSAA4, CC1, CC3, CE3.

CE 2 Cercar, analitzar, produir i transmetre informació relativa als antecedents històrics de la psicologia i la seva especificitat com a ciència, per reconèixer la dimensió teòrica i pràctica de la psicologia, els trets característics i les limitacions metodològiques i explicatives i aplicar-los a la comprensió del comportament individual i col·lectiu de l'ésser humà.

La psicologia és un coneixement complex perquè investiga infinitat de fets. La seva mateixa constitució com a ciència de la salut humana és el resultat d'un llarg procés històric que la du a situar-se a cavall entre les ciències empíriques i socials o humanes. Una panoràmica històrica des dels seus orígens filosòfics fins a les principals teories contemporànies facilita una visió àmplia i crítica d'aquesta complexitat. És, per tant, una competència fonamental per a l'alumne aquella que li permet distingir la científicitat de la psicologia enfront d'altres pràctiques parapsicològiques actuals, esdevenint un ciutadà crític en la recerca del benestar psicològic.

Per això és necessari dotar-lo d'eines d'investigació que li permetin reconèixer i valorar les qüestions i els problemes que investiga la psicologia des dels inicis i distingir la perspectiva d'aquesta ciència de les proporcionades per altres sabers. Identificant la dimensió teòrica i pràctica de la psicologia i els seus objectius, característiques, branques i tècniques de recerca l'alumne pot realitzar una transferència de coneixements fonamental en la comprensió dels fenòmens humans, com la

filosofia, la biologia, la química, l'antropologia, l'economia, la sociologia, la pedagogia, etc. Això suposa la capacitat de reconèixer i exposar les aportacions més importants de la psicologia, des dels inicis fins a l'actualitat, identificant els principals problemes plantejats i les solucions aportades pels diferents corrents psicològics contemporanis i fent una anàlisi crítica de textos significatius i diverses fonts d'informació digital de contingut psicològic, identificar-hi les problemàtiques plantejades en diferents tasques tant individuals com col·lectives.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL4, CP1, STEM4, CD1, CD4, CPSAA3.1, CPSAA4, CPSAA4, CC1, CC3, CCEC1.

CE 3 Reconèixer i identificar les principals estructures biològiques del comportament humà per diferenciar aspectes innats i adquirits i descobrir les implicacions de les dimensions biològica, social i cultural de la conducta humana, distingint les característiques i funcions principals del sistema nerviós i endocrí del cos humà i la relació que tenen amb altres factors ambientals.

No és possible comprendre la conducta humana sense comprendre'n els fonaments biològics de manera pluridisciplinària i integradora; per això, reconèixer, des d'un enfocament antropològic, l'evolució del cervell humà i distingir-ne les característiques específiques de les d'altres animals, permet a l'alumne valorar la importància del desenvolupament neurològic i les conseqüències que se'n deriven. Investigar la filogènesi humana i l'evolució del cervell per saber-la explicar i aplicar-la a la relació directa que mantenen amb el desenvolupament de la conducta humana, permet fer-nos càrrec de la complexitat i la interrelació entre els aspectes bioquímics i ambientals que configuren la nostra conducta. Al mateix temps, que els alumnes investiguin la importància tant del sistema endocrí com de l'organització de les àrees cerebrals i les funcions que executen permet entendre l'impuls que han donat a la psicologia les diferents tècniques de recerca hormonal i cerebral sobre la comprensió del funcionament de la nostra ment i la relació amb el comportament humà, com també a la solució d'algunes patologies existents. En una societat on abunden les pseudoteràpies psicològiques és una competència fonamental desenvolupar un pensament crític que sàpiga destriar la informació científica de la pseudocientífica sobre les bases bioquímiques i els condicionants ambientals de la conducta humana.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, CP2, STEM2, STEM4, CD2, CD3, CPSAA3.2, CPSAA4, CPSAA5, CC1.

CE 4 Investigar i analitzar des del punt de vista de la psicologia els principals processos cognitius per identificar les bases cognitives de la percepció, l'atenció, els estats de consciència, la memòria, la intel·ligència, el llenguatge i el pensament que permetin formular preguntes rellevants sobre l'aprenentatge humà.

La psicologia investiga l'estructura, l'organització i el funcionament de la cognició humana; per això, és apropiada una anàlisi de les diferents bases cognitives. Una comprensió adequada d'aquestes exigeix una comprensió del procés constructiu de la percepció i dels diferents aspectes que condicionen l'atenció humana.

D'aquesta manera l'alumne pot entendre i valorar els factors que permeten, alteren o distorsionen l'atenció, com a mecanisme fonamental per a l'adaptació humana. Per exemple i principalment, investigant com la digitalització afecta a l'atenció, partint de la pròpia experiència personal o social. És rellevant veure el biaix de gènere relacionat amb trastorns com el TDAH o TEA, els quals s'expressen de forma diferent en homes i en dones i, com que s'ha estudiat des d'una perspectiva masculina, no es detecta en dones, el que implica infradiagnòstic en dones i, per tant, hi ha menys intervenció i reben menys suport. Al mateix temps, conèixer i analitzar l'estructura i el funcionament de la memòria humana i els diferents tipus de memòria permet a l'alumne entendre i potenciar al màxim aquesta capacitat fonamental per al desenvolupament personal i professional i emprar aquestes aportacions en el propi aprenentatge. Com a joves adolescents és important investigar els estats alterats de consciència provocats per les drogues, per valorar críticament la influència que exerceixen en les alteracions de la personalitat i presentar les seves conclusions de forma científicament fonamentada i argumentada. Comprendre els processos cognitius superiors de l'ésser humà, com la intel·ligència, el llenguatge i el pensament, mitjançant algunes teories que n'expliquen la naturalesa i el desenvolupament, són la base d'una comprensió adequada de la multiplicitat competencial de la intel·ligència al mateix temps que de la importància del pensament crític i creatiu en les societats de la hiperinformació digital.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL2, CP2, STEM2, STEM4, CD2, CD3, CPSAA3.2, CPSAA4, CPSAA5, CC1.

CE 5 Reconèixer, explorar i valorar la importància de les emocions i la motivació en el desenvolupament psíquic de l'individu per distingir-ne els processos bàsics per gestionar-los en situacions de bloqueig emocional o de frustració, relacionant-ho amb el paper que tenen l'afectivitat i la sexualitat en la maduració personal.

La psicologia aporta eines no solament per comprendre els diferents supòsits teòrics que mostren la importància de les emocions i la motivació en la conducta humana sinó que ajuda a l'alumne a ser capaç de desenvolupar estratègies emocionals i motivacionals per afrontar o superar determinades situacions de bloqueig emocional i frustració personal. Per tant, desenvolupar una competència efectiva emocional exigeix d'una anàlisi de la importància de la intel·ligència emocional i reconèixer els processos afectius que faciliten o obstaculitzen el benestar personal. L'objectiu principal és promoure l'autonomia de l'alumne per gestionar els conflictes que condueixen a l'angoixa i a la frustració i que permetran a l'alumne ser competent en la seva gestió afectiva i emocional. En aquest sentit, investigar la relació entre identitat sexual i autoestima permet valorar críticament la importància del concepte d'un mateix i les repercussions que té en el nostre desenvolupament personal i vital. Per això, conèixer la importància que, en la maduració de l'individu, tenen les relacions afectives i sexuals i analitzar-ne críticament els aspectes fonamentals suposa dotar-se competencialment d'elements de maduresa personal. És rellevant investigar com la pornografia influeix en la reproducció d'esquemes de violència, pràctiques masclistes i poc segures, amb patrons de conducta generats per fantasies i expectatives irreals que entren en conflicte amb el desig i l'acceptació de la diversitat corporal i el respecte a la dignitat personal.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL3, STEM2, STEM3, CD2, CD3, CD4, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC2, CC3, CE1.

CE 6 Comprendre i apreciar la complexitat de la formació de la personalitat com el conjunt de pensaments, emocions i conductes que conformen cada individu, per analitzar les diferents teories psicològiques de la personalitat i desenvolupar una visió crítica dels processos psicològics de les masses i la seva naturalesa adquirint una especial sensibilitat amb les situacions de vulnerabilitat, com les vinculades a les qüestions de gènere i cultura.

Comprendre la personalitat, analitzant les influències genètiques, mediambientals i culturals sobre les quals es construeix, permet valorar de forma crítica les diverses teories que l'estudien i els factors motivacionals, afectius i cognitius necessaris perquè evolucioni adequadament en cadascuna de les fases de desenvolupament. L'objectiu és que els alumnes, a partir del descobriment de les diferents teories de la personalitat estableixin semblances i diferències entre aquestes i valorin les aportacions de cadascuna en el coneixement complex de la naturalesa humana. Al mateix temps, comprendre i apreciar la dimensió social de l'ésser humà, entenent el procés de socialització com la interiorització de les normes i els valors socials i valorar la influència d'aquest procés en la personalitat i la conducta de les persones, no pot descuidar una actitud crítica pròpia d'una competència ciutadana. Cal remarcar la incidència positiva que pot tenir aquesta matèria en la maduració personal dels adolescents, en ple procés de construcció de la pròpia imatge i d'assumpció dels primers rols socials, sobretot en un món de relacions virtuals. En una societat plural com la nostra cal analitzar i valorar les diferències culturals i l'impacte que tenen en el comportament dels individus en els aspectes cognitius, de la personalitat i la vida afectiva i relacional de l'ésser humà. Aquesta dimensió social de l'ésser humà, també permet investigar el procés de socialització com la interiorització de les normes i els valors socials i valorar la influència d'aquest procés en la personalitat i la conducta de les persones. El coneixement i la valoració crítica dels processos psicològics de les masses i la seva naturalesa, característiques i pautes de comportament té com a finalitat evitar les situacions de vulnerabilitat en què l'individu pot perdre el control i veure minvada la seva autonomia.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL3, CP1, STEM2, STEM3, CD1, CD3, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC2, CC3, CE1.

CE 7 Valorar les principals aportacions de la psicologia a les societats contemporànies com ara les seves aplicacions en diferents camps com són l'aprenentatge, el treball o la salut mental, per promoure i distingir els factors rellevants per a la cura de la salut física, emocional i

mental i la prevenció dels desencadenants del deteriorament mental i evitar l'estigma social de les patologies mentals.

Valorar les principals aportacions de la psicologia a les societats contemporànies com ara les aplicacions en diferents camps com són l'aprenentatge, el treball o la salut mental, per promoure i distingir els factors rellevants per a la cura de la salut física, emocional i mental i la prevenció dels desencadenants del deteriorament mental i evitar l'estigma social de les patologies mentals. El coneixement dels processos mentals i la conducta no té altre objectiu que promoure entre els alumnes unes pautes de comportament i estils de vida que afavoreixen el desenvolupament personal harmònic i saludable, com també les actituds que milloren el control de la pròpia conducta, la interacció social i la responsabilitat personal i cívica. Aquest enfocament competencial té l'objectiu de promoure hàbits de vida saludable i el rebuig a qualsevol forma de discriminació marcada per l'estigma de les malalties mentals. La prevenció ha de tenir en compte l'activitat realitzada pels programes educatius com «What's up! Com vas de salut mental?» dels centres de secundària o la tasca de les associacions que a les Illes Balears treballen en contra de l'estigma social de les persones afectades per malalties mentals. Al mateix temps, entendre i descriure la importància que actualment té la psicologia en el camp sanitari, laboral i educatiu, permet reflexionar sobre l'aportació que aquest saber científic pot oferir en la consolidació d'una societat democràtica del benestar. Especialment important és reflexionar sobre la patologització del malestar social per generar dinàmiques d'autonomia personal i benestar comunitari; especialment, generar consciència i visibilitzar el suïcidi amb la finalitat de donar recursos a les persones que estan en una situació complicada. Això exigeix desenvolupar una actitud crítica cap a qualsevol tipus de discriminació de la diversitat. La construcció de la pròpia personalitat en els seus elements psíquics potencia l'assoliment de la salut mental com l'estat de benestar en què la persona és conscient de les pròpies capacitats, pot afrontar les tensions habituals de la vida, pot treballar de forma productiva i fructífera i és capaç de contribuir de manera positiva a la seva comunitat.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, CP1, STEM3, STEM5, CD 1, CD3, CD4, CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC2, CC3, CC4, CE1, CE3, CEEC1.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Cercar, gestionar, interpretar, produir i transmetre correctament informació relacionada amb els processos mentals i la conducta humana, a partir de l'ús contrastat i segur de fonts, la utilització i l'anàlisi rigorosa d'aquestes i l'ús de procediments elementals de recerca i comunicació, per generar i transmetre judicis i tesis personals i desenvolupar una actitud indagadora, autònoma, rigorosa i creativa en relació amb la investigació psicològica.

CA 1.1 Demostrar coneixement pràctic dels procediments elementals de la investigació en psicologia a través de tasques com la identificació de fonts fiables, l'obtenció i recerca eficient i segura d'informació i l'organització, l'anàlisi, la interpretació, l'avaluació, la producció i la comunicació correctes.

- Identificar fonts d'internet acadèmiques i fiables de les pàgines pseudocientífiques o parapsicològiques que es troben en les xarxes socials.

CA 1.2 Desenvolupar una actitud indagadora, autònoma i activa en l'àmbit de la investigació dels processos mentals i la conducta humana, mitjançant el disseny, elaboració i comunicació pública de productes originals, com ara treballs de recerca o altres.

- Realitzar petites recerques o investigacions sobre temàtica psicològica seguint els criteris científics d'una investigació.
- Presentar els resultats de les recerques o investigacions de temàtica psicològica que mostrin l'aplicació dels sabers bàsics en aspectes d'interès i preocupació dels alumnes.

CE 2 Cercar, analitzar, produir i transmetre informació relativa als antecedents històrics de la psicologia i la seva especificitat com a ciència, per tal de reconèixer-ne la dimensió teòrica i

pràctica de la psicologia, els trets característics i les limitacions metodològiques i explicatives i aplicar-los a la comprensió del comportament individual i col·lectiu de l'ésser humà.

CA 2.1 Explicar els trets característics de la psicologia, les finalitats, els mètodes de treball i els camps d'aplicació.

- Aplicar les característiques metodològiques principals de la psicologia en les recerques i investigacions que realitzen els alumnes.

CA 2.2 Reconèixer i exposar les aportacions més importants de la psicologia, des dels inicis fins a l'actualitat, per identificar problemes i les solucions aportades pels diferents corrents psicològics contemporanis.

- Entendre i explicar les aportacions més importants dels principals corrents que iniciaren la psicologia com a disciplina científica com ara la psicoanàlisi, la psicologia de la forma, el conductisme, el cognitivisme, etc.

CE 3 Reconèixer i identificar les principals estructures biològiques del comportament humà per diferenciar aspectes innats i adquirits i descobrir les implicacions de les dimensions biològica, social i cultural de la conducta humana, distingint les característiques i funcions principals del sistema nerviós i endocrí del cos humà i la seva relació amb altres factors ambientals.

CA 3.1 Descriure les principals estructures biològiques del comportament humà i identificar aspectes innats i adquirits i reconeixent la influència de la societat i la cultura en la seva configuració.

- Reconèixer, des d'un enfocament antropològic, l'evolució del cervell humà i distingir-ne les característiques específiques de les d'altres animals.
- Investigar la filogènesi humana i l'evolució del cervell per saber-la explicar i aplicar-la a la interrelació entre els aspectes bioquímics i ambientals que configuren la nostra conducta.

CA 3.2 Entendre i valorar les diferents tècniques actuals de recerca sobre el cervell i l'impacte que tenen en l'avenç científic sobre l'explicació de la conducta i en la superació d'alguns trastorns i malalties mentals.

- Investigar la importància de les diferents tècniques de recerca hormonal i cerebral sobre la comprensió del funcionament de la nostra ment i la relació amb el comportament humà i amb algunes patologies existents, com per exemple l'Alzheimer.

CE 4 Investigar i analitzar des del punt de vista de la psicologia els principals processos cognitius per identificar les bases cognitives de la percepció, l'atenció, els estats de consciència, la memòria, la intel·ligència, el llenguatge i el pensament que permetin formular preguntes rellevants sobre l'aprenentatge humà.

CA 4.1 Comprendre la percepció humana com un procés constructiu eminentment subjectiu i limitat, en el qual té l'origen el coneixement de la realitat.

- Descriure el procés constructiu de la percepció i dels diferents aspectes que condicionen l'atenció humana i els trastorns relacionats com el TDAH o el TEA.
- Investigar sobre els factors que permeten, alteren o distorsionen l'atenció, com a mecanisme fonamental per a l'adaptació i supervivència humana, en especial, com la digitalització afecta a l'atenció, partint de la pròpia experiència personal o social.

CA 4.2 Conèixer i analitzar l'estructura, el funcionament i els tipus de memòria humana i estats de consciència per investigar els efectes psicoactius de les drogues.

- Analitzar l'estructura i el funcionament de la memòria humana i els diferents tipus de memòria per entendre i potenciar al màxim aquesta capacitat fonamental en el propi aprenentatge.
- Presentar les conseqüències de les drogues psicoactives en els processos mentals i de la consciència i les possibles addiccions que se'n poden derivar.

- Valorar críticament la influència que les drogues psicoactives exerceixen en les alteracions de la personalitat i presentar les conclusions de forma científicament fonamentada i argumentada.

CA 4.3 Investigar els processos cognitius superiors de l'ésser humà, com la intel·ligència el llenguatge i el pensament, mitjançant algunes teories que n'expliquen la naturalesa i el desenvolupament i relacionar-los amb l'aprenentatge humà per entendre i millorar personalment aquestes capacitats.

- Exposar algunes teories que expliquen la naturalesa i el desenvolupament dels processos cognitius superiors com la intel·ligència, el llenguatge i el pensament.
- Valorar la importància del pensament crític i creatiu en les societats de la hiperinformació digital, per combatre els biaixos cognitius aplicats en els algorismes que controlen l'accés a la informació de les diverses aplicacions mòbils.

CE 5 Reconèixer, explorar i valorar la importància de les emocions i la motivació en el desenvolupament psíquic de l'individu per distingir-ne els processos bàsics per gestionar-los en situacions de bloqueig emocional o de frustració, relacionant-ho amb el paper que tenen l'afectivitat i la sexualitat en la maduració personal.

CA 5.1 Reconèixer i valorar la importància de la intel·ligència emocional i de la sexualitat en el desenvolupament psíquic de l'individu. Reconèixer i valorar els diferents tipus d'afectes, així com l'origen d'alguns trastorns emocionals.

- Analitzar la importància de la intel·ligència emocional i reconèixer els processos afectius que faciliten o obstaculitzen el benestar personal.
- Investigar els efectes psicològics de la pornografia digital en la sexualitat dels menors d'edat en contraposició al desenvolupament de la sexualitat madura i sana.

CA 5.2 Explicar i valorar la importància de la motivació, classificar-la, relacionar-la amb altres processos cognitius, per desenvolupar els diferents supòsits teòrics que l'expliquen i analitzar les deficiències i els conflictes que, a l'hora de desenvolupar-la, condueixen a la frustració o a processos depressius.

- Explicar les diferents teories sobre la motivació i les diferents tècniques per afrontar situacions frustrants i la relació que tenen amb els diferents processos depressius.
- Debatre els factors que intervenen en les diferents pràctiques d'autòlisi en adolescents i en el suïcidi per conscienciar sobre les pràctiques preventives.

CE 6 Comprendre i apreciar la complexitat de la formació de la personalitat com el conjunt de pensaments, emocions i conductes que conformen cada individu, per analitzar les diferents teories psicològiques de la personalitat i desenvolupar una visió crítica dels processos psicològics de les masses i la seva naturalesa adquirint una especial sensibilitat amb les situacions de vulnerabilitat, com les vinculades a les qüestions de gènere i cultura.

CA 6.1 Comprendre què és la personalitat analitzant les influències genètiques, mediambientals i culturals sobre les quals es construeix, les diverses teories que l'estudien i investigar els factors motivacionals, afectius i cognitius necessaris perquè evolucioni adequadament en cadascuna de les fases de desenvolupament.

- Investigar les diverses teories de la personalitat en relació als factors motivacionals, afectius i cognitius que contribueixen a la seva construcció en l'adolescència.
- Debatre les influències genètiques, mediambientals i culturals sobre les quals es construeix la pròpia personalitat.

CA 6.2 Comprendre i apreciar la dimensió social de l'ésser humà, per valorar críticament el procés de socialització com la interiorització de les normes i els valors socials i valorar la influència d'aquest procés en la personalitat i la conducta de les persones.

- Analitzar la interrelació entre el procés de socialització i el món virtual i com aquest afecta la interiorització de les normes i els valors socials, en especial en la mimesi de

determinades pràctiques patològiques per xarxes com sèxting, ciberassetjament (ciberbullying), les addiccions al joc, etc.

CE 7 Valorar les principals aportacions de la psicologia a les societats contemporànies com ara les aplicacions en diferents camps com són l'aprenentatge, el treball o la salut mental, per promoure i distingir els factors rellevants per a la cura de la salut física, emocional i mental i la prevenció dels desencadenants del deteriorament mental i evitar l'estigma social de les patologies mentals.

CA 7.1 Valorar estils de vida saludables que contribueixen a la consciència de les pròpies capacitats, per afrontar les tensions normals de la vida i treballar de forma productiva i fructífera contribuint positivament a la comunitat.

- Definir pautes i factors realitzables i facilitadors del benestar emocional, psicològic i social.

CA 7.2 Analitzar els estigmes socials que s'associen a les malalties mentals per contribuir a erradicar-les coneixent i normalitzant els problemes de salut mental distingint-los de la patologització del malestar social.

- Investigar i detectar els prejudicis socials en relació amb trastorns i patologies mentals per prendre consciència, si és possible en contacte amb associacions de les Illes Balears, dels estigmes socials sobre les persones que tenen -no són- determinades psicopatologies.

CA 7.3 Descriure la importància que actualment té la psicologia en el camp sanitari, laboral i educatiu per potenciar pràctiques i hàbits de prevenció de salut mental.

- Conèixer les aportacions professionals de la psicologia en els diferents camps que es pot desenvolupar el futur personal i professional dels joves.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. LA PSICOLOGIA COM A CIÈNCIA

- Les arrels històriques de la psicologia.
- La psicologia com a ciència natural i social o humana.
- L'objecte d'estudi de la psicologia. Camps d'aplicació.
- La metodologia i la investigació a la psicologia.
- Els marcs teòrics principals de la psicologia contemporània.

B. ASPECTES NEUROLÒGICS I AMBIENTALS DE LA CONDUCTA

- Les bases biològiques i ambientals del comportament.
- L'estructura, funció i divisió del sistema nerviós.
- El sistema endocrí i la seva influència en els processos mentals.
- Els descobriments i les aplicacions de la neuropsicologia.
- La distinció entre els factors heretats i els adquirits del comportament.

C. PROCESSOS COGNITIVUS

- La percepció i l'atenció. Trastorns perceptius i problemes derivats de l'atenció.
- Els estats de consciència i els efectes psicoactius de les drogues.
- L'estructura, funcionament i tipologies de la memòria. Les alteracions i distorsions de la memòria.
- La intel·ligència, el llenguatge i el pensament. Desenvolupament de la intel·ligència i la importància dels pensaments en la presa de decisions i la creativitat.
- Teories i tipologia de l'aprenentatge cognitiu, conductual i social.

D. ASPECTES AFECTIUS I EMOCIONALS

- La caracterització dels processos psicològics afectius: motivació i afectivitat.
- La naturalesa i teories de la motivació. La frustració i l'estrès.
- Els trastorns emocionals i de la conducta. Conductes addictives derivades del joc i la pornografia digital.
- Els aspectes afectius de la sexualitat humana.

E. LA PERSONALITAT

- Caracterització de la personalitat individual i del desenvolupament humà.
- Avaluació i trastorns de la personalitat a partir de les diferents teories actuals.
- Descripció d'alguns comportaments socials interpersonals (agressivitat, altruisme o atracció) i intergrupals (identitat social, conflicte o canvi d'actituds).
- Desenvolupament de la identitat sexual i personalitat.

F. PSICOLOGIA SOCIAL

- La socialització, influència en la personalitat i la conducta. Grups, rols i estatus social en el desenvolupament de la persona.
- La psicologia de masses, naturalesa, característiques, situacions de vulnerabilitat i pautes de comportament preventives.
- Aspectes psicològics del masclisme, xenofòbia, racisme, homofòbia i altres actituds de rebuig a la diferència sexual.
- Anàlisi de les noves formes de relació social en xarxes i conductes de risc.

G. LA NECESSITAT DE LA PSICOLOGIA EN EL MÓN CONTEMPORANI

- La importància de la salut mental a les societats actuals.
- L'erradicació de l'estigma en relació amb les malalties mentals.
- La psicologia clínica i la patologització del malestar social.
- La psicologia de les emergències, el suïcidi.
- La psicologia en el camp laboral i desenvolupament organitzatiu. Riscs de la salut laboral.
- La psicologia en el camp educatiu i social. El benestar psicològic i social.

Química

En la naturalesa hi ha infinitat de processos i fenòmens que la ciència tracta d'explicar a través de lleis i teories diverses. L'aprenentatge de disciplines científiques empíriques com la química fomenta en els estudiants l'interès per comprendre la realitat i valorar la rellevància d'aquesta ciència tan completa i versàtil a partir del coneixement de les aplicacions que té en diferents contextos. Mitjançant l'estudi de la química s'aconsegueix que els alumnes desenvolupin competències per a comprendre i descriure com és la composició i la naturalesa de la matèria i com es transforma. Al llarg de l'educació secundària obligatòria i en el primer curs del batxillerat, els alumnes s'han iniciat en el coneixement de la química i, mitjançant una primera aproximació, han après els principis bàsics d'aquesta ciència i com aquests s'apliquen a la descripció dels fenòmens químics més senzills. A partir d'aquí, el propòsit principal d'aquesta matèria en el segon curs de batxillerat és aprofundir sobre aquests coneixements per aportar als alumnes una visió més àmplia d'aquesta ciència i atorgar-li una base química suficient i les habilitats experimentals necessàries, amb la doble finalitat de desenvolupar l'interès per la química i que puguin continuar, si així ho desitgen, estudis que s'hi relacionen.

Per aconseguir aquesta doble meta, aquest currículum de la matèria de Química en el segon curs de batxillerat proposa un conjunt de competències específiques de marcat caràcter obert i generalista, perquè s'entén que l'aprenentatge competencial requereix una metodologia molt particular adaptada a la situació del grup. Entendre els fonaments dels processos i fenòmens químics, comprendre com funcionen els models i les lleis de la química i manejar correctament el llenguatge químic formen part de les competències específiques de la matèria. Altres aspectes referits al bon concepte de la química com a ciència i les seves relacions amb altres àrees de coneixement, el desenvolupament de tècniques de treball pròpies del pensament científic i a les repercussions de la química en els contextos industrial, sanitari, econòmic i mediambiental de la societat actual completen la formació competencial dels alumnes i els proporcionen un perfil adequat per desenvolupar-se segons les demandes del món real.

A través del desenvolupament de les competències i els blocs de sabers associats s'aconsegueix una formació completa dels alumnes en química. No obstant això, per completar el desenvolupament curricular d'aquesta matèria és necessari definir també els seus criteris d'avaluació que, com en la resta de matèries d'aquest currículum, són de caràcter competencial per estar directament relacionats amb cadascuna de les competències específiques que s'han proposat i amb els descriptors competencials del batxillerat. Per aquest motiu, el currículum de la matèria de Química de segon de batxillerat presenta, per a cadascuna de les competències específiques, un conjunt de criteris d'avaluació que tenen un caràcter obert, anant més enllà de la mera avaluació de conceptes i contemplant l'avaluació holística i global dels coneixements, destreses i actituds propis de les competències definides per a aquesta matèria.

L'aprenentatge de la Química a segon de batxillerat estructura els sabers bàsics en tres grans blocs, que estan organitzats de manera independent per abastar els coneixements, destreses i actituds bàsics d'aquesta ciència adequats a aquesta etapa educativa. Encara que es presentin en aquest document amb un ordre prefixat, com que no hi ha una seqüència definida per als blocs, la distribució al llarg d'un curs escolar permet la flexibilitat en temporalització i metodologia.

En el primer bloc s'aprofundeix sobre l'estructura de la matèria i l'enllaç químic, fent ús de principis fonamentals de la mecànica quàntica per a la descripció dels àtoms, la seva estructura nuclear i la seva escorça electrònica i per a l'estudi de la formació i les propietats d'elements i composts a través dels diferents tipus d'enllaços químics i de forces intermoleculars.

El segon bloc de sabers bàsics introdueix els alumnes en els aspectes més avançats de les reaccions químiques sumant, als càlculs estequiomètrics de cursos anteriors, l'estudi dels seus fonaments termodinàmics i cinètics. A continuació, s'inclou l'estat d'equilibri químic ressaltant la importància de

les reaccions reversibles en contextos quotidians, per acabar es presenten exemples de reaccions químiques que han de ser enteses com a equilibris químics, com són les que es produeixen en la formació de precipitats, entre àcids i bases i entre parells redox conjugats.

Finalment, el tercer bloc abasta l'ampli camp de la química en què es descriuen a fons l'estructura i la reactivitat dels composts orgànics. Per la gran rellevància que té en la societat actual, la química del carboni és indicativa del progrés d'una civilització, d'aquí la importància d'estudiar en aquesta etapa com són els composts orgànics i com reaccionen, per aplicar-ho en polímers i plàstics.

Aquest enfocament està en la línia de l'aprenentatge STEM, amb el qual es proposa treballar de manera global tot el conjunt de les disciplines científiques. Independentment de la metodologia aplicada en cada cas a l'aula, és desitjable que les programacions didàctiques d'aquesta matèria incloguin aquesta línia d'aprenentatge per a donar-li un caràcter més competencial, si és possible, a l'aprenentatge de la química.

Les ciències bàsiques que s'inclouen en els estudis de batxillerat contribueixen - totes per igual i de manera complementària - al desenvolupament d'un perfil dels alumnes basat en el qüestionament i el raonament que són propis del pensament científic. La química és, sens dubte, una eina fonamental en la contribució d'aquests sabers científics per proporcionar respostes a les necessitats de l'ésser humà. La finalitat última de l'aprenentatge d'aquesta ciència en la present etapa és aconseguir un coneixement químic més profund que desenvolupi el pensament científic, motivant més preguntes, més coneixement, més hàbits del treball característic de la ciència i, en última instància, més vocació, de forma que tot plegat faciliti que els alumnes vulguin dedicar-se a acompliments com són la recerca i les activitats laborals científiques.

Competències específiques

CE 1 Comprendre, descriure i aplicar els fonaments dels processos químics més importants, atenent la seva base experimental i als fenòmens que descriuen, per reconèixer el paper rellevant de la química en el desenvolupament de la societat.

La química, com a disciplina de les ciències naturals, tracta de descobrir a través dels procediments científics quins són els perquè últims dels fenòmens que ocorren en la naturalesa i de donar-los una explicació plausible a partir de les lleis científiques que els regeixen. A més, aquesta disciplina té una important base experimental que la converteix en una ciència versàtil i d'especial rellevància per a la formació clau dels alumnes que opti per continuar la seva formació en itineraris científics, tecnològics o sanitaris.

Amb el desenvolupament d'aquesta competència específica es pretén que els alumnes comprenguin també que la química és una ciència viva, les repercussions de la qual no sols han estat importants en el passat, sinó que també suposen una contribució important per millorar la societat present i futura. A través de les diferents branques de la química, els alumnes seran capaços de descobrir quines són les seves aportacions més rellevants en la tecnologia, l'economia, la societat i el medi ambient.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CE1.

CE 2 Adoptar els models i lleis de la química acceptats com a base d'estudi de les propietats dels sistemes materials, per inferir solucions generals als problemes quotidians relacionats amb les aplicacions pràctiques de la química i les seves repercussions en el medi ambient.

La ciència química constitueix un cos de coneixement racional, coherent i complet, les lleis i les teories del qual es fonamenten en principis bàsics i observacions experimentals. No obstant això, seria insuficient que els alumnes aprenguin química només en aquest aspecte. És necessari demostrar que el model coherent de la naturalesa que es presenta en aquesta ciència és vàlid a través del contacte amb situacions quotidianes i amb les preguntes que sorgeixen de l'observació de la realitat. Així, els alumnes que estudiïn aquesta disciplina han de ser capaços d'identificar els principis bàsics de la química que justifiquen que els sistemes materials tinguin determinades propietats i aplicacions sobre la base de la seva composició i que existeix una base fonamental de

caràcter químic en el fons de cadascuna de les qüestions mediambientals actuals i, sobretot, en les idees i mètodes per solucionar els problemes que s'hi relacionen.

Només des del coneixement profund de la base química de la naturalesa de la matèria i dels canvis que l'afecten es podran trobar respostes i solucions efectives a qüestions reals i pràctiques, tal com es presenten a través de la nostra percepció o es formulen en els mitjans de comunicació.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL2, STEM2, STEM5, CD5, CE1.

CE 3 Utilitzar amb correcció els codis del llenguatge químic (nomenclatura química, unitats, equacions, etc.), aplicant les seves regles específiques, per emprar-los com a base de la comunicació adequada entre diferents comunitats científiques i com a eina fonamental en la recerca d'aquesta ciència.

La química utilitza llenguatges amb codis molt específics i és necessari conèixer-los per treballar en aquesta disciplina i establir relacions de comunicació efectiva entre els membres de la comunitat científica. En un sentit ampli, aquesta competència no s'enfoca exclusivament a utilitzar de manera correcta les normes de la IUPAC per nomenar i formular, sinó que també fa al·lusió a totes les eines que una situació relacionada amb la química pot requerir, com, per exemple, les eines matemàtiques que es refereixen a equacions i operacions, o els sistemes d'unitats i les conversions adequades en ells.

El maneig correcte de dades i informació relacionades amb la química, qualsevol sigui el format en què es proporcionin, és fonamental, per exemple, per interpretar i resoldre problemes, elaborar correctament informes científics i recerques, executar pràctiques de laboratori, o resoldre exercicis. A causa d'això, aquesta competència específica suposa un suport molt important per a la ciència en general i per a la química en particular.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM4, CCL1, CCL5, CPSAA4, CE3.

CE 4 Reconèixer la importància de l'ús responsable dels productes i processos químics, elaborant arguments informats sobre la influència positiva que la química té sobre la societat actual, per contribuir a superar les connotacions negatives que en moltes ocasions s'atribueixen al terme químic.

Existeix la idea generalitzada en la societat, potser influïda pels mitjans de comunicació – especialment en els relacionats amb la publicitat de certs productes – que els productes químics i la química en general, són perjudicials per a la salut i el medi ambient. Aquesta creença se sustenta, en la majoria d'ocasions, en la falta d'informació i d'alfabetització científica de la població. Els alumnes que estudien química han de ser conscient que els principis fonamentals que expliquen el funcionament de l'univers tenen una base científica, com també ser capaços d'explicar que les substàncies i processos naturals es poden descriure i justificar a partir dels conceptes d'aquesta ciència.

A més d'això, les idees apreses i practicades en aquesta etapa els han de capacitar per argumentar i explicar els beneficis que el progrés de la química ha tingut sobre el benestar de la societat i que els problemes que de vegades comporten aquests avenços són causats per l'ocupació negligent, desinformada, interessada o irresponsable dels productes i processos que ha generat el desenvolupament de la ciència i la tecnologia.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM5, CPSAA5, CE2.

CE 5 Aplicar tècniques de treball pròpies de les ciències experimentals i el raonament logicomatemàtic en la resolució de problemes de química i en la interpretació de situacions relacionades, valorant la importància de la cooperació, per posar en valor el paper de la química en una societat basada en valors ètics i sostenibles.

En tota activitat científica la col·laboració entre diferents individus i entitats és fonamental per aconseguir el progrés científic. Treballar en equip, utilitzar amb solvència eines digitals i recursos variats i compartir els resultats dels estudis –respectant-ne sempre l'atribució– repercuteix en el creixement notable de la recerca científica, perquè l'avenç és cooperatiu. Que hi hagi una aposta ferma per la millora de la recerca científica, amb homes i dones que vulguin dedicar-s'hi per vocació, és molt important per a la nostra societat actual perquè implica la millora de la qualitat de vida, la tecnologia i la salut, entre altres.

El desenvolupament d'aquesta competència específica persegueix que els alumnes s'habituin des d'aquesta etapa a treballar d'acord amb els principis bàsics que es posen en pràctica en les ciències experimentals i desenvolupin afinitat per la ciència, per les persones que s'hi dediquen i per les entitats que la duen a terme i que treballen per vèncer les desigualtats de gènere, orientació, creença, etc. Al seu torn, adquirir destreses en l'ús del raonament científic els dona la capacitat d'interpretar i resoldre situacions problemàtiques en diferents contextos de la recerca, el món laboral i la seva realitat quotidiana.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD1, CD2, CD3, CD5.

CE 6 Reconèixer i analitzar la química com una àrea de coneixement multidisciplinari i versàtil, posant de manifest les relacions amb altres ciències i camps de coneixement, per realitzar a través d'aquesta una aproximació holística al coneixement científic i global.

No és possible comprendre profundament els conceptes fonamentals de la química sense conèixer les lleis i les teories d'altres camps de la ciència que s'hi relacionen. De la mateixa manera, és necessari aplicar les idees bàsiques de la química per entendre els fonaments d'altres disciplines científiques. Igual que la societat està profundament interconnectada, la química no és una disciplina científica aïllada i les contribucions de la química al desenvolupament d'altres ciències i camps de coneixement (i viceversa) són imprescindibles per al progrés global de la ciència, la tecnologia i la societat.

Perquè els alumnes arribin a ser competents, han de desenvolupar el seu aprenentatge a través de l'estudi experimental i l'observació de situacions en les quals es posi de manifest aquesta relació interdisciplinària, l'aplicació d'eines tecnològiques en la indagació i l'experimentació i l'ús d'eines matemàtiques i el raonament lògic en la resolució de problemes propis de la química. Aquesta base de caràcter interdisciplinari i holístic que és inherent a la química proporciona als alumnes que l'estudien uns fonaments adequats perquè puguin continuar estudis en diferents branques de coneixement i a través de diferents itineraris formatius, la qual cosa contribueix de manera eficient a la formació de persones competents.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM4, CPSAA3.2, CC4.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre, descriure i aplicar els fonaments dels processos químics més importants, atenent la seva base experimental i els fenòmens que descriuen, per reconèixer el paper rellevant de la química en el desenvolupament de la societat.

CA 1.1 Reconèixer la importància de la química i les seves connexions amb altres àrees en el desenvolupament de la societat, el progrés de la ciència, la tecnologia, l'economia i el desenvolupament sostenible respecte amb el medi ambient, identificant els avenços en el camp de la química que han estat fonamentals en aquests aspectes.

- Reconèixer la importància de la química com també les connexions amb altres àrees en el desenvolupament de la societat el progrés de la ciència, la tecnologia, l'economia i el desenvolupament sostenible i respecte amb el medi ambient, identificant els avenços en el camp de la química que han estat fonamentals en aquests aspectes.

CA 1.2 Descriure els principals processos químics que succeeixen en l'entorn i les propietats dels sistemes materials a partir dels coneixements, destreses i actituds propis de les diferents branques de la química.

- Descriure i interpretar els principals processos químics que succeeixen en l'entorn (reaccions d'equilibri, àcid-base, reaccions d'oxidació-reducció i reaccions de composts orgànics) i les propietats dels sistemes materials aplicant les destreses, coneixements i actituds pròpies de la química.

CA 1.3 Reconèixer la naturalesa experimental i interdisciplinària de la química i la seva influència en la recerca científica i en els àmbits econòmic i laboral actuals, considerant els fets empírics i les seves aplicacions en altres camps del coneixement i l'activitat humana.

- Reconèixer la naturalesa interdisciplinària i experimental de la química, a partir de fets empírics i la seva influència en la investigació científica.
- Considerar la importància de la química en els aspectes econòmics i laborals com també l'aplicació en altres disciplines i en l'activitat humana.

CE 2 Adoptar els models i lleis de la química acceptats com a base d'estudi de les propietats dels sistemes materials, per inferir solucions generals als problemes quotidians relacionats amb les aplicacions pràctiques de la química i les seves repercussions en el medi ambient.

CA 2.1 Relacionar els principis de la química amb els principals problemes de l'actualitat associats al desenvolupament de la ciència i la tecnologia, analitzant com es comuniquen a través dels mitjans de comunicació o són observats en l'experiència quotidiana.

- Analitzar amb actitud crítica com es comuniquen en els mitjans de comunicació o com s'observen en l'experiència quotidiana els principals problemes de l'actualitat associats a la tecnologia i la ciència relacionats amb la química.

CA 2.2 Reconèixer i comunicar que les bases de la química constitueixen un cos de coneixement imprescindible en un marc contextual d'estudi i discussió de qüestions significatives en els àmbits social, econòmic, polític i ètic identificant la presència i influència d'aquestes bases en aquests àmbits.

- Identificar i comunicar la presència de la química en qüestions significatives dels àmbits social, econòmic, polític i ètic establint discussions argumentades.

CA 2.3 Aplicar de manera informada, coherent i raonada els models i lleis de la química, explicant i predient les conseqüències d'experiments, fenòmens naturals, processos industrials i descobriments científics.

- Aplicar de manera informada, coherent i raonada els models i lleis de la química, explicant i predient les conseqüències d'experiments, fenòmens naturals, processos industrials i descobriments científics.

CE 3 Utilitzar amb correcció els codis del llenguatge químic (nomenclatura química, unitats, equacions, etc.), aplicant les seves regles específiques, per emprar-los com a base d'una comunicació adequada entre diferents comunitats científiques i com a eina fonamental en la recerca d'aquesta ciència.

CA 3.1 Utilitzar correctament les normes de nomenclatura de la IUPAC com a base d'un llenguatge universal per a la química que permeti la comunicació efectiva en tota la comunitat científica, aplicant aquestes normes al reconeixement i l'escriptura de fórmules i noms de diferents espècies químiques.

- Aplicar correctament les normes de nomenclatura IUPAC en l'escriptura de fórmules i noms de diferents espècies químiques com a base del llenguatge universal que permet la comunicació efectiva amb tota la comunitat educativa.

CA 3.2 Emprar amb rigor eines matemàtiques per donar suport al desenvolupament del pensament científic que s'aconsegueix amb l'estudi de la química, aplicant aquestes eines en la resolució de problemes usant equacions, unitats, operacions, etc.

- Aplicar amb rigor les eines matemàtiques en la resolució de problemes utilitzant equacions, unitats, operacions algebraïques, etc. reconeixent el desenvolupament científic al qual s'arriba amb la química.

CA 3.3 Practicar i fer respectar les normes de seguretat relacionades amb la manipulació de substàncies químiques en el laboratori i en altres entorns, com també els procediments per a la correcta gestió i eliminació dels residus, utilitzant correctament els codis de comunicació característics de la química.

- Valorar, posar en pràctica i promoure les normes de seguretat relacionades amb la manipulació de productes químics i actuar correctament en la gestió i l'eliminació d'aquests.
- Utilitzar correctament els codis de comunicació de la química.

CE 4 Reconèixer la importància de l'ús responsable dels productes i processos químics, elaborant arguments informats sobre la influència positiva que la química té sobre la societat actual, per contribuir a superar les connotacions negatives que en multitud d'ocasions s'atribueixen al terme químic.

CA 4.1 Analitzar la composició química dels sistemes materials que es troben en l'entorn més pròxim, en el medi natural i en l'entorn industrial i tecnològic, demostrant que les seves propietats, aplicacions i beneficis estan basats en els principis de la química.

- Analitzar la composició química de la matèria que es troba en diferents entorns pròxims com el medi natural, industrial i tecnològic.
- Demostrar el fet de que les propietats, aplicacions i beneficis dels composts químics estan basats en els principis de la química.

CA 4.2 Argumentar de manera informada, aplicant les teories i les lleis de la química, que els efectes negatius de determinades substàncies en l'ambient i en la salut es deuen al mal ús que es fa d'aquests productes o negligència i no a la ciència química en sí.

- Aplicar les lleis i teories de la química per argumentar raonadament que els efectes negatius en el medi ambient i en la salut de certes substàncies és per l'ús negligent i no al producte químic en sí, per desestigmatitzar la ciència química.

CA 4.3 Explicar, emprant els coneixements científics adequats, quins són els beneficis dels nombrosos productes de la tecnologia química i com el seu ús i aplicació han contribuït al progrés de la societat.

- Emprar els coneixements científics i en especial els de química per explicar els beneficis dels productes de la tecnologia química i com l'ús i aplicacions d'aquests ha contribuït al progrés i benestar de la societat.

CE 5 Aplicar tècniques de treball pròpies de les ciències experimentals i el raonament logicomatemàtic en la resolució de problemes de química i en la interpretació de situacions relacionades, valorant la importància de la cooperació, per posar en valor el paper de la química en una societat basada en valors ètics i sostenibles.

CA 5.1 Reconèixer la important contribució en la química del treball col·laboratiu entre especialistes de diferents disciplines científiques posant en relleu les connexions entre les lleis i teories pròpies de cada una.

- Analitzar la contribució del treball col·laboratiu de diferents disciplines científiques reconeixent la important contribució de la química.
- Reconèixer les connexions entre lleis i teories de diferents disciplines científiques.

CA 5.2 Reconèixer l'aportació de la química al desenvolupament del pensament científic i a l'autonomia de pensament crític a través de la posada en pràctica de les metodologies de treball pròpies de les disciplines científiques.

- Reconèixer les aportacions de la química en la ciència.
- Posar en pràctica el mètode científic, l'autonomia i el pensament crític.

CA 5.3 Resoldre problemes relacionats amb la química i estudiar situacions relacionades amb aquesta ciència, tot reconeixent la importància de la contribució particular de cada membre de l'equip i la diversitat de pensament i consolidant habilitats socials positives en el si d'equips de treball.

- Resoldre i estudiar problemes i situacions relacionats amb la química de forma col·laborativa.

- Reconèixer la importància de cada membre de l'equip, valorant la diversitat de pensament i consolidant les habilitats socials positives en el sí dels equips.

CA 5.4 Representar i visualitzar de manera eficient els conceptes de química que presentin majors dificultats utilitzant eines digitals i recursos variats, incloent experiències de laboratori real i virtual.

- Utilitzar eines i recursos variats (com laboratori virtual) per visualitzar i representar els conceptes químics que presenten més dificultat.

CE 6 Reconèixer i analitzar la química com una àrea de coneixement multidisciplinari i versàtil, posant de manifest les relacions amb altres ciències i camps de coneixement, per realitzar a través d'aquesta una aproximació holística al coneixement científic i global.

CA 6.1 Explicar i raonar els conceptes fonamentals que es troben en la base de la química aplicant els conceptes, lleis i teories d'altres disciplines científiques (especialment de la física) a través de l'experimentació i la indagació.

- Explicar i raonar els conceptes fonamentals de la química aplicant els conceptes, lleis i teories d'altres disciplines científiques (física, biologia, etc.) a través del treball experimental i la recerca.

CA 6.2 Deduir les idees fonamentals d'altres disciplines científiques (per exemple, la biologia o la tecnologia) per mitjà de la relació entre els seus continguts bàsics i les lleis i teories que són pròpies de la química.

- Relacionar els continguts bàsics, lleis i teories propis de la química amb les idees d'altres disciplines com la biologia, la física, la tecnologia, etc.

CA 6.3 Solucionar problemes i qüestions que són característics de la química utilitzant les eines proveïdes per les matemàtiques i la tecnologia, reconeixent així la relació entre els fenòmens experimentals i naturals i els conceptes propis d'aquesta disciplina.

- Solucionar problemes i qüestions de la química utilitzant eines proveïdes per les matemàtiques i la tecnologia, reconeixent així la relació entre els fenòmens experimentals i naturals amb els conceptes propis d'aquesta disciplina.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ENLLAÇ QUÍMIC I ESTRUCTURA ATÒMICA DE LA MATÈRIA

Espectres atòmics

- Els espectres atòmics com a responsables de la necessitat de la revisió del model atòmic. Rellevància d'aquest fenomen en el context del desenvolupament històric del model atòmic.

- Interpretació dels espectres d'emissió i absorció dels elements. Relació amb l'estructura electrònica de l'àtom.

- Hipòtesi de Planck i efecte fotoelèctric.

Principis quàntics de l'estructura atòmica

- Relació entre el fenomen dels espectres atòmics i la quantització de l'energia. Limitacions del model de Bohr. Del model de Bohr als models mecanicoquàntics: necessitat d'una estructura electrònica en diferents nivells.

- Principi d'incertesa d'Heisenberg i doble naturalesa ona-còrpuscle de l'electró.

- Naturalesa probabilística del concepte d'orbital.

- Números quàntics i principi d'exclusió de Pauli. Estructura electrònica de l'àtom. Utilització del diagrama de Moeller i principi d'Aufbau per escriure la configuració electrònica dels elements químics. Principi de màxima multiplicitat de Hund.

Taula periòdica i propietats dels àtoms

- Naturalesa experimental de l'origen de la taula periòdica quant a l'agrupament dels elements segons les seves propietats. La teoria atòmica actual i la seva relació amb les lleis experimentals observades.
- Posició d'un element en la taula periòdica a partir de la seva configuració electrònica.
- Tendències periòdiques. Aplicació a la predicció dels valors de les propietats dels elements de la taula a partir de la seva posició en aquesta: radi atòmic, energia d'ionització, afinitat electrònica, electronegativitat.
- Tipus d'enllaç químic a partir de les característiques dels elements individuals que ho formen. Energia implicada en la formació de molècules, de cristalls i d'estructures macroscòpiques. Energia reticular. Cicle de Born-Haber. Càlcul de l'energia intercanviada en la formació de cristalls iònics. Relació amb solubilitat, punts de fusió, duresa. Propietats de les substàncies químiques.
- Models de Lewis, TRPECV i hibridació d'orbitals per explicar la geometria molecular i la polaritat.
- Models del núvol electrònic i la teoria de bandes per explicar les propietats característiques dels cristalls metàl·lics.
- Forces intermoleculars a partir de les característiques de l'enllaç químic, la geometria de les molècules i la seva polaritat. Propietats macroscòpiques de composts moleculars i les característiques dels cristalls covalents.

B. REACCIONS QUÍMIQUES**Termodinàmica química**

- Primer principi de la termodinàmica: intercanvis d'energia entre sistemes a través de la calor i del treball.
- Equacions termoquímiques. Concepte d'entalpia de reacció. Processos endotèrmics i exotèrmics.
- Càlcul de la variació d'entalpia mitjançant la llei d'Hess, (a través de l'entalpia de formació estàndard o de les energies d'enllaç).
- Segon principi de la termodinàmica. L'entropia com a magnitud que afecta l'espontaneïtat i irreversibilitat dels processos químics.
- Càlcul de l'energia de Gibbs de les reaccions químiques i espontaneïtat d'aquestes en funció de la temperatura del sistema.

Cinètica química

- Teoria de les col·lisions com a model a escala microscòpica de les reaccions químiques. Conceptes de velocitat de reacció i energia d'activació.
- Influència de les condicions de reacció sobre la velocitat d'aquesta.
- Influència de la temperatura en la velocitat de reacció. Equació d'Arrhenius.
- Llei diferencial de la velocitat d'una reacció química i els ordres de reacció a partir de dades experimentals de velocitat de reacció.

Equilibri químic

- L'equilibri químic com a procés dinàmic: equacions de velocitat i aspectes termodinàmics. Expressió de la constant d'equilibri mitjançant la llei d'acció de masses.
- La constant d'equilibri de reaccions en les quals els reactius es trobin en diferent estat físic. Equilibris heterogenis.
- Quocient de reacció com a predicció del sentit d'evolució de l'equilibri.
- Càlcul de K_c i K_p i Relació entre K_C i K_P .
- Producte de solubilitat en equilibris heterogenis. Efecte ió comú.

- Principi de Le Châtelier i el quocient de reacció. Evolució de sistemes en equilibri a partir de la variació de les condicions de concentració, pressió, temperatura del sistema i addició d'un gas inert o catalitzador.
Reaccions àcid-base
- Naturalesa àcida o bàsica d'una substància a partir de les teories d'Arrhenius i de Brønsted i Lowry.
- Àcids i bases fortes i febles. Grau de dissociació en dissolució aquosa.
- Equilibri d'autoionització de l'aigua.
- Càlcul de pH de dissolucions àcides i bàsiques fortes i febles. Expressió de les constants K_a i K_b.
- Concepte de parells àcid i base conjugats. Caràcter àcid o bàsic de dissolucions en les quals es produeix la hidròlisi d'una sal.
- Reaccions entre àcids i bases. Concepte de neutralització. Volumetries àcid-base.
- Àcids i bases rellevants a nivell industrial i de consum, amb especial incidència en el procés de la conservació del medi ambient.
Reaccions redox
- Estat d'oxidació. Espècies que es redueixen o oxiden en una reacció a partir de la variació del seu nombre d'oxidació.
- Mètode de l'ió-electró per ajustar equacions químiques d'oxidació-reducció. Medi àcid i bàsic.
- Càlculs estequiomètrics i volumetries redox.
- Potencial estàndard d'un parell redox. Espontaneïtat de processos químics i electroquímics que impliquin dos parells redox.
- Lleis de Faraday: quantitat de càrrega elèctrica i les quantitats de substància en un procés electroquímic. Càlculs estequiomètrics en cel·les electrolítiques.
- Reaccions d'oxidació i reducció en la fabricació i funcionament de bateries elèctriques, cel·les electrolítiques i piles de combustible, com també en la prevenció de la corrosió de metalls.

C. QUÍMICA ORGÀNICA**Isomeria**

- Fórmules moleculars i desenvolupades de composts orgànics. Diferents tipus d'isomeria estructural (funcional, de cadena, de posició) i isòmers espacials d'un compost (carboni quiral, activitat òptica).
- Models moleculars o tècniques de representació 3D de molècules. Isòmers espacials d'un compost i les seves propietats.

Reactivitat orgànica

- Principals propietats químiques de les diferents funcions orgàniques. Comportament en dissolució o en reaccions químiques.
- Principals tipus de reaccions orgàniques. Productes de la reacció entre composts orgànics i les equacions químiques corresponents.

Polímers

- Procés de formació dels polímers a partir dels seus corresponents monòmers. Estructura i propietats.
- Classificació dels polímers segons la seva naturalesa, estructura i composició. Aplicacions, propietats i riscos mediambientals associats.

Segona Llengua Estrangera

La ràpida evolució de les societats actuals i les seves múltiples interconnexions exigeixen el desenvolupament de competències que ajudin els individus a practicar una ciutadania independent, activa i compromesa amb la realitat contemporània, cada vegada més global, intercultural i plurilingüe. Tal com assenyala el Marc de referència de competències per la cultura democràtica, en les societats actuals, culturalment diverses, els processos democràtics requereixen el diàleg intercultural. Per tant, la comunicació en diferents llengües resulta clau en el desenvolupament de la cultura democràtica. En la idea d'un espai europeu d'educació, la comunicació en més d'una llengua evita que l'educació i la formació es vegin obstaculitzades per les fronteres i afavoreix la internacionalització i la mobilitat, a més de permetre el descobriment d'altres cultures, ampliant les perspectives dels alumnes.

El plurilingüisme fa referència a la presència simultània i interrelacionada de dues o més llengües en el repertori lingüístic individual. Els coneixements i experiències lingüístiques de cada individu, adquirits bé en el seu entorn o bé a l'escola, no s'organitzen en compartiments estancs, sinó que s'interrelacionen i contribueixen a desenvolupar i ampliar la competència comunicativa dels subjectes. En aquest sentit, el Consell d'Europa indica que l'objectiu de l'aprenentatge de llengües en l'actualitat no ha de ser el domini d'una, dues o més llengües considerades de forma aïllada, sinó l'enriquiment del repertori lingüístic individual i el desenvolupament del perfil plurilingüe i intercultural compost per diferents nivells de competència en diferents llengües que canvien en funció dels interessos i les necessitats de cada moment; aquesta és precisament la finalitat d'incloure l'aprenentatge d'una segona llengua estrangera en l'etapa del batxillerat.

L'oferta de la matèria de Segona Llengua Estrangera contribueix de manera directa a la millora de les destreses lingüístiques, plurilingües i interculturals dels alumnes. La dimensió comunicativa, que està composta per les dues primeres, ajuda a desenvolupar les capacitats vinculades amb el llenguatge i la comunicació i afavoreix l'enriquiment del seu repertori lingüístic. La dimensió intercultural engloba els aspectes històrics i culturals que permeten conèixer, valorar i respectar tant la diversitat lingüística com la cultural. Totes dues dimensions, la comunicativa i la intercultural, contribueixen al fet que els alumnes puguin exercir una ciutadania independent, activa i compromesa amb una societat democràtica.

Els coneixements, destreses i actituds que implica aquesta matèria ajuden a l'enriquiment dels repertoris i experiències dels alumnes, per la qual cosa faciliten tant la integració com la participació en una varietat de contextos i situacions comunicatives que han de suposar un estímul per al seu desenvolupament i millors oportunitats en els àmbits personal, social, educatiu i professional.

El Marc europeu comú de referència per a les llengües (MECR) és peça clau per determinar els diferents nivells de competència que els alumnes adquireixen en les diverses activitats de la llengua i serveix també de suport en el procés d'aprenentatge de la llengua estrangera, que s'entén com a dinàmic i continuat, flexible i obert. Així mateix, estableix les bases per definir de les competències comunicatives i interculturals, que constitueixen la base del currículum de llengües estrangeres. Per tant, el MECR, que serveix de referent per al desenvolupament i l'anivellament dels diferents elements curriculars de la matèria de Llengua Estrangera, ho serà també per a la de Segona Llengua Estrangera.

D'acord amb l'enfocament orientat a l'acció que planteja aquest MECR, que contribueix de manera significativa al disseny de metodologies eclèctiques, el caràcter competencial d'aquest currículum convida els professors a crear tasques interdisciplinàries, contextualitzades, significatives i rellevants i a desenvolupar activitats on es considerin els alumnes com a agents socials progressivament autònoms i gradualment responsable del procés d'aprenentatge propi. Això implica tenir en compte els seus repertoris, interessos i emocions, com també les seves

circumstàncies específiques, amb la finalitat d'establir les bases per a l'aprenentatge al llarg de tota la vida.

El currículum per a la matèria de Segona Llengua Estrangera ha de ser prou flexible per ajustar-se a la diversitat de nivells que poden presentar els alumnes. Per contribuir a la flexibilitat, aquest currículum desenvolupa els nivells bàsics prenent com a referència el currículum general de la matèria de Llengua Estrangera, que haurà d'adequar-se a les característiques de cada un dels alumnes.

Els ensenyaments d'una segona llengua estrangera s'han d'adreçar a aconseguir les mateixes competències específiques que les establertes per a la primera, amb la adequació necessària del nivell a les característiques dels alumnes. Així, la matèria està dissenyada a partir de les sis competències específiques plantejades en el currículum de Llengua Estrangera, que recullen aspectes relacionats amb les activitats comunicatives de comprensió, producció, interacció i mediació, com també amb el plurilingüisme i la interculturalitat.

Els criteris d'avaluació determinen el grau d'adquisició de les competències específiques per part dels alumnes, per la qual cosa s'hi presenten vinculats. L'aplicació adequada depèn dels nivells de partida dels alumnes. L'avaluació ha de remetre fonamentalment als assoliments tenint en compte la situació de partida de cada alumne. Així, els criteris d'avaluació de la matèria de Llengua Estrangera s'han d'utilitzar com a referent tant per a la detecció del punt de partida dels alumnes, com per a l'avaluació del nivell final, ajudant així a establir el grau d'avançament experimentat pels alumnes de manera individual.

Finalment, els sabers bàsics conjunquen els coneixements (saber), les destreses (saber fer) i les actituds (saber ser) necessaris per adquirir les competències específiques de la matèria i afavoreixen l'avaluació dels aprenentatges a través dels criteris. S'estructuren en tres blocs.

El bloc de «Comunicació» abasta els sabers que és necessari activar per desenvolupar de les activitats comunicatives de comprensió, producció, interacció i mediació, inclosos els relacionats amb la cerca de fonts d'informació i la gestió de les fonts consultades.

El bloc de «Plurilingüisme» integra els sabers relacionats amb la capacitat de reflexionar sobre el funcionament de les llengües, amb la finalitat de contribuir a l'aprenentatge de la llengua estrangera i a la millora de les llengües que conformen el repertori lingüístic dels alumnes.

Finalment, en el bloc d'«Interculturalitat» s'agrupen els sabers sobre les cultures vehiculades a través de la llengua estrangera i la seva valoració com a oportunitat d'enriquiment i de relació amb els altres. S'inclouen també en aquest bloc els sabers orientats a desenvolupar d'actituds d'interès per entendre i apreciar altres llengües, varietats lingüístiques i cultures.

Competències específiques

CE 1 Comprendre i interpretar les idees principals i les línies argumentals bàsiques de textos expressats en la llengua estàndard, cercant fonts fiables i fent ús d'estratègies d'inferència i comprovació de significats, per respondre a les necessitats comunicatives plantejades.

La comprensió suposa rebre i processar informació. En l'etapa de batxillerat, la comprensió és una destresa comunicativa que s'ha de desenvolupar a partir de textos orals, escrits i multimodals sobre temes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic expressats en la llengua estàndard. La comprensió, en aquest nivell, implica entendre i interpretar els textos i extreure les idees principals i les línies argumentals més destacades, com també valorar de manera crítica el contingut, la intenció, els trets discursius i certs matisos, com la ironia o l'ús estètic de la llengua; per això, és necessari activar les estratègies més adequades, amb la finalitat de distingir la intenció i les opinions tant implícites com explícites dels textos. Entre les estratègies de comprensió més útils per als alumnes es troben la inferència i la comprovació de significats, la interpretació d'elements no

verbals i la formulació d'hipòtesis sobre la intenció i opinions subjacents a aquests textos, com també la transferència i integració dels coneixements, les destreses i les actituds de les llengües que conformen el seu repertori lingüístic. Inclou la interpretació de diferents formes de representació (escriptura, imatge, gràfics, taules, diagrames, so, gests, etc.) i de la informació contextual (elements extralingüístics) i cotextual (elements lingüístics), que permeten comprovar la hipòtesi inicial sobre la intenció i sentit del text, com també plantejar hipòtesis alternatives, si és necessari. A més d'aquestes estratègies, la cerca de fonts fiables, en suports tant analògics com digitals, constitueix un mètode de gran utilitat per a la comprensió, perquè permet contrastar, validar i sustentar la informació, com també obtenir conclusions rellevants a partir dels textos. Els processos de comprensió i interpretació requereixen contextos de comunicació dialògics que estimulin la identificació crítica de prejudicis i estereotips, com també l'interès genuí per les diferències i semblances ètniques i culturals.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CP1, CP2, STEM1, CD1, CPSAA4.

CE 2 Produir textos originals, d'extensió creixent, clars, ben organitzats i detallats, usant estratègies com ara la planificació, la síntesi, la compensació o l'autocorrecció, per expressar idees i arguments de manera creativa, adequada i coherent, d'acord amb propòsits comunicatius concrets.

La producció engloba tant l'expressió oral com l'escripta i la multimodal. En aquesta etapa, la producció ha de donar lloc a la redacció i l'exposició de textos sobre temes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic, amb creativitat, coherència i adequació. La producció, en diversos formats i suports, pot incloure en aquesta etapa l'exposició d'una presentació formal d'extensió mitjana en la qual es basin les idees amb exemples i detalls pertinents, una descripció clara i detallada o la redacció de textos argumentatius que responguin a una estructura lògica i expliquin els punts a favor i en contra de la perspectiva plantejada, mitjançant eines digitals i analògiques, com també la cerca avançada d'informació a internet com a font de documentació de forma exhaustiva i selectiva. En el seu format multimodal, la producció inclou l'ús conjunt de diferents recursos per produir significat (escriptura, imatge, gràfics, taules, diagrames, so, gests, etc.) i la selecció, configuració i ús de dispositius digitals, eines i aplicacions per comunicar-se, treballar de manera col·laborativa i compartir informació, gestionant de manera responsable les seves accions en la xarxa.

Les activitats vinculades amb la producció de textos compleixen funcions importants en els camps acadèmics i professionals i existeix un valor social i cívic concret que s'hi associa. La destresa en les produccions més formals en diferents suports és producte de l'aprenentatge a través de l'ús de les convencions de la comunicació i dels trets discursius més freqüents. Inclou no sols aspectes formals de caire més lingüístic, sinó també l'aprenentatge d'expectatives i convencions associades al gènere emprat, l'ús ètic del llenguatge, eines de producció creativa o característiques del suport utilitzat. Les estratègies que permeten la millora de la producció, tant formal com informal, comprenen en aquesta etapa la planificació, l'autoavaluació i coavaluació, la retroalimentació, com també el monitoratge, la validació i la compensació de manera autònoma i sistemàtica.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, CP1, CP2, STEM1, CD1, CD3, CPSAA4, CCEC3.2.

CE 3 Interactuar activament amb altres persones, amb fluïdesa i precisió suficients i amb espontaneïtat, usant estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a propòsits comunicatius en intercanvis respectuosos amb les normes de cortesia.

La interacció implica dos o més participants en la construcció d'un discurs. Es considera l'origen del llenguatge i comprèn funcions interpersonals, cooperatives i transaccionals. En la interacció amb altres persones entren en joc la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, els elements verbals i no verbals de la comunicació, com també l'adequació als diferents gèneres dialògics, tant orals com escrits i multimodals. En aquesta etapa de l'educació s'espera que la interacció tracti temes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic.

Aquesta competència específica és fonamental en l'aprenentatge, perquè inclou estratègies de cooperació, de cessió i presa de torns de paraula, com també estratègies per preguntar amb

l'objectiu de sol·licitar clarificació o confirmació. La interacció es revela, a més, com una activitat imprescindible en el treball cooperatiu on la distribució i l'acceptació de tasques i responsabilitats de manera equitativa, eficaç, respectuosa i empàtica està orientada a l'assoliment d'objectius compartits. A més, l'aprenentatge i aplicació de les normes i principis que regeixen la cortesia lingüística i l'etiqueta digital preparen a l'alumne per a l'exercici d'una ciutadania democràtica, responsable, respectuosa, inclusiva, segura i activa.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CP1, CP2, STEM1, CPSAA3.1, CC3.

CE 4 Mediar entre diferents llengües o varietats, o entre les modalitats o registres d'una mateixa llengua, usant estratègies i coneixements eficaços orientats a explicar conceptes i opinions o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable i crear una atmosfera positiva que faciliti la comunicació.

La mediació és l'activitat del llenguatge que consisteix a explicar i facilitar la comprensió de missatges o textos a partir d'estratègies com la reformulació, de manera oral o escrita. En la mediació, l'alumne ha d'actuar com a agent social encarregat de crear ponts i ajudar a construir o expressar missatges de manera dialògica, no sols entre llengües diferents, sinó també entre diferents modalitats o registres dins d'una mateixa llengua, a partir del treball cooperatiu i de la seva labor com a aclaridor de les opinions i les postures d'altres. En l'etapa de batxillerat, la mediació se centra en el rol de la llengua com a eina per resoldre els reptes que sorgeixen del context comunicatiu, creant espais i condicions propícies per a la comunicació i l'aprenentatge, fomentant la participació dels altres per construir i entendre nous significats i transmetent nova informació de manera apropiada, responsable i constructiva. Per això es poden emprar tant mitjans convencionals com aplicacions o plataformes virtuals per traduir, analitzar, interpretar i compartir continguts que, en aquesta etapa, versaran sobre assumptes de rellevància personal per a l'alumne o d'interès públic.

La mediació facilita el desenvolupament del pensament estratègic de l'alumne, en tant que suposa fer l'elecció de les destreses i estratègies més convenients del seu repertori per aconseguir una comunicació eficaç, però també per afavorir la participació pròpia i d'altres persones en entorns cooperatius d'intercanvi d'informació. Així mateix, implica reconèixer els recursos disponibles i promoure la motivació dels altres i l'empatia, comprenent i respectant les diferents motivacions, opinions, idees i circumstàncies personals dels interlocutors i harmonitzant-les amb les pròpies. Per això, s'espera que els alumnes mostrin empatia, respecte, esperit crític i sentit ètic com a elements clau per a una adequada mediació en aquest nivell.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CP1, CP2, CP3, STEM1, CPSAA3.1.

CE 5 Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües i varietats, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i fent explícits i compartint les estratègies i els coneixements propis, per millorar la resposta a les seves necessitats comunicatives.

L'ús del repertori lingüístic i la reflexió sobre el seu funcionament estan vinculats amb l'enfocament plurilingüe de l'adquisició de llengües. L'enfocament plurilingüe parteix del fet que les experiències de l'alumne amb les llengües que coneix serveixen de base per a l'ampliació i millora de l'aprenentatge de llengües noves i l'ajuden a desenvolupar i enriquir el seu repertori lingüístic plurilingüe i la seva curiositat i sensibilització cultural. En l'etapa de batxillerat, és imprescindible que els alumnes reflexionin sobre el funcionament de les llengües i comparin de manera sistemàtica les que conformen els seus repertoris individuals analitzant semblances i diferències amb la finalitat d'ampliar els coneixements i estratègies en aquestes llengües; així s'afavoreix l'aprenentatge de noves llengües i es millora la competència comunicativa. La reflexió crítica i sistemàtica sobre les llengües i el seu funcionament implica que l'alumne entengui les seves relacions i, a més, contribueix al fet que identifiqui les fortaleces i mancances pròpies en el terreny lingüístic i comunicatiu, prenent consciència dels coneixements i estratègies propis i fent-los explícits. En aquest sentit, suposa també la posada en marxa de destreses per fer front a la incertesa i desenvolupar el sentit de la iniciativa i la perseverança en la consecució dels objectius o la presa de decisions.

A més, el coneixement de diferents llengües i varietats permet valorar críticament la diversitat lingüística de la societat com un aspecte enriquidor i positiu i adequar-s'hi. La selecció, configuració i aplicació dels dispositius i eines, tant analògiques com digitals, per a la construcció i integració de nous continguts sobre el repertori lingüístic propi, pot facilitar l'adquisició i millora de l'aprenentatge d'altres llengües.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CP2, STEM1, CD3, CPSAA1.1.

CE 6 Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera, reflexionant i compartint les semblances i les diferències entre llengües i cultures, per actuar de manera empàtica, respectuosa i eficaç i fomentar la comprensió mútua en situacions interculturals.

La interculturalitat suposa experimentar la diversitat lingüística, cultural i artística de la societat analitzar-la, valorar-la críticament i beneficiar-se'n. En l'etapa de batxillerat, la interculturalitat, que afavoreix l'entesa amb els altres, mereix atenció específica perquè estableix les bases per a què l'alumne exerceixi una ciutadania responsable, respectuosa i compromesa i evita que la seva percepció estigui distorsionada per estereotips i prejudicis, el que constitueix l'origen de certs tipus de discriminació. La valoració crítica i l'adequació a la diversitat han de permetre a l'alumne actuar de manera empàtica, respectuosa i responsable en situacions interculturals.

La consciència de la diversitat proporciona a l'alumne la possibilitat de relacionar diferents cultures. A més, afavoreix el desenvolupament de la sensibilitat artística i cultural i la capacitat d'identificar i utilitzar una gran varietat d'estratègies que li permetin establir relacions amb persones d'altres cultures. Les situacions interculturals que es poden plantejar durant l'ensenyament de la llengua estrangera permeten a l'alumne obrir-se a noves experiències, idees, societats i cultures i mostrar interès cap al que és diferent; relativitzar la pròpia perspectiva i el propi sistema de valors culturals; i rebutjar i avaluar les conseqüències de les actituds sustentades sobre qualsevol tipus de discriminació o reforç d'estereotips. Tot això ha de desenvolupar-se amb l'objectiu d'afavorir i justificar l'existència d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL5, CP3, CPSAA3.1, CC3, CCEC1.

Segona Llengua Estrangera I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre i interpretar les idees principals i les línies argumentals bàsiques de textos expressats en la llengua estàndard, cercant fonts fiables i fent ús d'estratègies d'inferència i comprovació de significats, per respondre a les necessitats comunicatives plantejades.

CA 1.1 Extreure i analitzar les idees principals, la informació rellevant i les implicacions generals de textos de certa longitud, ben organitzats i de certa complexitat, orals, escrits i multimodals, sobre temes de rellevància personal o d'interès públic, tant concrets com abstractes, expressats de manera clara i en la llengua estàndard, fins i tot en entorns moderadament sorollosos, a través de diversos suports.

- Identificar i analitzar les idees principals en textos de longitud moderada i ben organitzats, orals, escrits i multimodals, tant en temes concrets com abstractes.
- Analitzar les implicacions generals dels textos inferint significats implícits senzills (p. ex., l'actitud o la intenció de l'autor), identificant implicacions clares i directes del text o relacionant el contingut amb experiències pròpies o contextos coneguts.

- Comprendre textos escrits de complexitat moderada com textos acadèmics o d'interès general amb un llenguatge clar i estàndard.

- Entendre textos acadèmics senzills com articles breus, textos explicatius o esquemes relacionats amb les matèries escolars; textos argumentatius de mitjans de comunicació sobre temes d'actualitat o interès juvenil; fragments literaris o narratius adaptats; notícies d'actualitat; textos multimodals senzills; discursos i presentacions senzilles sobre temes socials o educatius, i contingut digital interactiu com blogs, fòrums o publicacions de xarxes socials.

- Comprendre informació oral i multimodal de complexitat moderada sobre temes d'interès acadèmic o general en contextos lleugerament sorollosos.

CA 1.2 Interpretar i valorar de manera crítica el contingut, la intenció i els trets discursius de textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre temes generals o més específics, de rellevància personal o d'interès públic.

- Interpretar i valorar textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre temes generals o més específics, de rellevància personal o d'interès públic.

- Analitzar els significats implícits i culturals d'un text, reconeixent al·lusions culturals, històriques o literàries i missatges indirectes (p. ex., ironia).

- Expressar una opinió personal argumentada sobre el text relacionant el contingut del text amb coneixements previs i justificacions sòlides.

- Identificar estructures discursives sofisticades com la comparació i el contrast, la causa i l'efecte i reconèixer recursos retòrics senzills (p. ex., metàfores, paral·lelismes).

- Valorar la coherència, cohesió i efectivitat del text, considerant el to (formal, informal, irònic) i l'estil.

CA 1.3 Seleccionar, organitzar i aplicar les estratègies i coneixements adequats per comprendre la informació global i específica i distingir la intenció i les opinions, tant implícites com explícites (sempre que estiguin assenyalades correctament), dels textos; inferir significats i interpretar elements no verbals, i cercar, seleccionar i contrastar informació.

- Seleccionar estratègies adequades per comprendre textos de complexitat moderada en diferents formats (articles d'opinió, assaigs breus, reportatges), emprant, per exemple, tècniques de lectura crítica per identificar arguments i contraarguments.

- Comparar informació de diverses fonts per corroborar dades i perspectives amb suport puntual, contrastant un article d'opinió amb dades estadístiques, per exemple.

- Aplicar coneixements previs per relacionar informació dels textos amb contextos acadèmics o culturals, relacionant idees d'un text filosòfic amb temes treballats en classe, per exemple.

- Inferir intencions i opinions explícites i implícites clarament senyalitzades. Per exemple, diferenciar entre fets i opinions en un editorial de premsa.

- Analitzar elements visuals o multimodals com infografies per complementar la comprensió textual, interpretant, per exemple, una infografia sobre dades econòmiques relacionades amb un text acadèmic.

- Inferir significats contextuais de vocabulari, expressions idiomàtiques i matisos en registres formals i informals, deduïnt, per exemple, el significat d'una metàfora en un text literari o comparant expressions idiomàtiques de diferents llengües.

- Cercar i seleccionar informació en fonts acadèmiques i digitals (p. ex., selecció d'articles adequats per realitzar una exposició oral), validant-ne la fiabilitat amb suport puntual.

CE 2 Produir textos originals, de creixent extensió, clars, ben organitzats i detallats, usant estratègies com ara la planificació, la síntesi, la compensació o l'autocorrecció, per expressar

idees i arguments de manera creativa, adequada i coherent, d'acord amb propòsits comunicatius concrets.
CA 2.1 Expressar oralment amb suficient fluïdesa i correcció textos clars, coherents, ben organitzats, adequats a la situació comunicativa i en diferents registres sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, amb la finalitat de descriure, narrar, argumentar i informar, en diferents suports, utilitzant recursos verbals i no verbals, com també estratègies de planificació, control, compensació i cooperació.
- Descriure, narrar, informar i argumentar oralment sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne.
- Produir textos orals clars, coherents, ben organitzats, ajustant el registre, el to i l'estructura al propòsit comunicatiu i a les característiques de l'audiència.
- Preparar i integrar suports analògics o digitals avançats (p. ex., gràfics, esquemes visuals o presentacions interactives) per estructurar i reforçar missatges orals.
- Utilitzar recursos verbals, com lèxic precís i pronunciació clara, i no verbals adequats, com l'entonació, el volum, la pronunciació, el llenguatge corporal o el contacte visual, per comunicar textos orals amb fluïdesa i correcció suficients.
- Utilitzar estratègies de planificació com l'organització d'idees més complexa o l'adequació al registre; de control, com l'autocorrecció de la pròpia pronunciació; de compensació, com canviar de tema o simplificar el discurs, i de cooperació com sol·licitar aclariment o integrar idees suggerides per altres.
CA 2.2 Redactar i difondre textos detallats de certa extensió i complexitat i d'estructura clara, adequats a la situació comunicativa, a la tipologia textual i a les eines analògiques i digitals utilitzades, evitant errors que dificultin o impedeixin la comprensió, reformulant i organitzant de manera coherent informació i idees de diverses fonts i justificant les pròpies opinions, sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, fent un ús ètic del llenguatge, respectant la propietat intel·lectual i evitant el plagiat.
- Redactar textos de certa extensió i complexitat, clars i ben organitzats, sobre temes de rellevància personal o d'interès públic, com una anàlisi breu o una opinió argumentada.
- Estructurar els textos amb lògica clara, amb l'ús de connectors complexos (no obstant això, en conseqüència, d'acord amb això) per establir relacions entre idees.
- Redactar i difondre textos originals integrant elements visuals i multimèdia per reforçar el missatge escrit (p. ex., esquemes, taules).
- Respectar la propietat intel·lectual i evitar el plagiat, citant correctament les fonts.
- Reformular i sintetitzar informació de diverses fonts, integrant idees pròpies i opinions personals justificades.
- Utilitzar correctament el repertori lingüístic amb precisió i adequació al context comunicatiu, incorporant lèxic especialitzat de manera inicial i sempre que sigui necessari per respondre a propòsits comunicatius concrets.
- Adaptar-se al registre i a la tipologia textual, respectant les normes ortogràfiques i gramaticals i fent un ús coherent del lèxic.
CA 2.3 Seleccionar, organitzar i aplicar coneixements i estratègies de planificació, producció, revisió i cooperació, per compondre textos d'estructura clara i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i dels interlocutors reals o potencials.
Estratègies de planificació:
- Seleccionar fonts d'informació rellevants i organitzar-les en esquemes detallats.
- Adaptar el llenguatge i el registre al context sociocultural i al propòsit del text.
- Planificar textos d'estructura ben definida (argumentatius, expositius, etc.).
Estratègies de producció:

- Fer ús d'estratègies d'enriquiment lèxic (sinònims, famílies lèxiques) per millorar la qualitat del text.
- Presentar els textos de manera professional, ajustant l'ús d'elements visuals (gràfics, infografies, esquemes) al propòsit i l'audiència, utilitzant estils tipogràfics coherents i aplicant una estructura formal (índex, apartats i conclusions) que faciliti la comprensió del contingut.
- Incorporar lèxic especialitzat i expressions formals o acadèmiques en textos expositius i argumentatius, adaptant-se a diferents registres.
- Participar activament en discussions i debats estructurats o en la redacció de projectes escrits de manera col·laborativa sobre temes acadèmics o socials, utilitzant arguments clars i estructurats.
- Utilitzar amb autonomia progressiva eines analògiques i digitals avançades, seleccionant les més adequades segons la tasca i l'interlocutor (diccionaris més complets, correctors gramaticals i eines digitals per col·laborar o recursos audiovisuals per reforçar les produccions orals o presentacions multimèdia amb suport visual o gràfic).
Estratègies de revisió:
- Revisar críticament el text, aplicant millores en l'estructura, el contingut i la precisió lingüística i incorporar-hi millores basades en l'autoavaluació i la revisió col·laborativa.

CE 3 Interactuar activament amb altres persones, amb fluïdesa i precisió suficients i amb espontaneïtat, usant estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a propòsits comunicatius en intercanvis respectuosos amb les normes de cortesia.

CA 3.1 Planificar, participar i col·laborar de forma assertiva i activa, a través de diversos suports, en situacions interactives sobre temes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, mostrant iniciativa, empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, com també per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors i oferint explicacions, arguments i comentaris.

- Planificar i participar en interaccions sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic coneguts pels alumnes.
- Participar de manera assertiva, activa i col·laborativa en discussions o interaccions socials.
- Adaptar-se a formats diversos: cara a cara, telèfon, xats, videoconferències i presentacions orals.
- Respectar les convencions de cortesia i etiqueta digital, amb una actitud proactiva.
- Mostrar respecte i empatia i fer ús adequat del llenguatge per adaptar-se a diferents situacions comunicatives.
- Intercalar explicacions, exemples i comentaris per donar suport a les pròpies idees.

CA 3.2 Seleccionar, organitzar i utilitzar, de manera flexible i en diferents entorns, estratègies adequades per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, sol·licitar i formular aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses.

- Iniciar, mantenir i acabar la comunicació en diferents entorns utilitzant estratègies variades.
- Participar en discussions, expressar idees pròpies amb respecte i comparar opcions, utilitzant justificacions bàsiques.
- Gestionar els torns de paraula en converses més elaborades, adaptant-se als senyals verbals i no verbals dels interlocutors i fent servir connectors simples per donar fluïdesa al discurs.
- Resumir i reformular la informació en interaccions més complexes, adaptant el registre al context formal o informal.

- Col·laborar en projectes o tasques de grup demostrant respecte, capacitat crítica i sensibilitat intercultural.
- Participar activament en la resolució de problemes en situacions diverses, gestionant conflictes amb assertivitat.

CE 4 Intervenir entre diferents llengües o varietats, o entre les modalitats o registres d'una mateixa llengua, usant estratègies i coneixements eficaços orientats a explicar conceptes i opinions o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable i crear una atmosfera positiva que faciliti la comunicació.

CA 4.1 Interpretar i explicar textos, conceptes i comunicacions en situacions en les quals atendre la diversitat, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats i participant en la solució de problemes freqüents d'intercomprensió i d'enteniment, a partir de diversos recursos i suports.

- Resumir i transmetre les idees principals de textos més complexos (per exemple, articles d'interès general), utilitzant esquemes o presentacions visuals per organitzar la informació.
- Explicar conceptes senzills i idees clau en contextos acadèmics com, per exemple, en una presentació breu, fent servir eines visuals com diapositives, esquemes o imatges.
- Participar activament en interaccions senzilles per resoldre problemes d'intercomprensió, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats.
- Adaptar la comunicació a les necessitats i coneixements dels interlocutors, utilitzant llenguatge senzill, repeticions i exemples concrets per garantir la comprensió.

CA 4.2 Aplicar estratègies que ajudin a crear ponts, facilitin la comunicació i serveixin per explicar i simplificar textos, conceptes i missatges i que siguin adequades a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant recursos i suports físics o digitals en funció de la tasca i el coneixement previ dels interlocutors.

- Simplificar la informació de textos i missatges segons l'objectiu i el públic resumint, identificant les idees principals i repetint-les amb paraules pròpies o organitzant la informació en esquemes senzills o llistes per fer el contingut més clar.
- Millorar la comprensió de textos, conceptes i missatges, afegint exemples concrets i estructurant-ne el contingut en parts clares i integrant-hi recursos físics o digitals.
- Adequar els textos segons les intencions comunicatives, com informar, persuadir, descriure o entretenir, a la tipologia textual i a les característiques contextuais i socioculturals.

CE 5 Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües i varietats, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i fent explícits i compartint les estratègies i els coneixements propis, per millorar la resposta a les seves necessitats comunicatives.

CA 5.1 Comparar i argumentar les similituds i diferències entre diferents llengües reflexionant sobre el seu funcionament i establint relacions entre elles.

- Comparar i explicar de forma argumentada les semblances i diferències entre llengües (p. ex., les estructures lingüístiques més complexes i usos més freqüents) en textos autèntics.
- Identificar la influència mútua entre diverses llengües (p. ex., cognats i falsos amics o sons més complexos).
- Aplicar estratègies avançades de transferència lingüística entre diferents llengües (p. ex., aplicar estratègies de redacció apreses en la llengua materna a una altra llengua).
- Identificar i corregir errors avançats per interferència, demostrant autonomia i reflexió crítica en el procés.

CA 5.2 Utilitzar amb iniciativa i de manera creativa estratègies i coneixements de millora de la capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera amb el suport d'altres participants i de recursos analògics i digitals.

- Utilitzar amb iniciativa i creativitat recursos avançats per a l'aprenentatge autònom (p. ex. diccionaris específics, aplicacions específiques de pronunciació o assistents d'escriptura en línia).
- Participar en intercanvis de comunicació diversos i més complexos amb autonomia progressiva.
- Desenvolupar estratègies metacognitives per analitzar el propi procés d'aprenentatge, identificar estratègies per a cada destresa o planificar l'aprenentatge a llarg termini.

CA 5.3 Registrar els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera i reflexionar-hi, seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar l'aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les proposades en el Portafolis Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fent aquests progressos i dificultats explícits i compartint-los.

- Registrar i reflexionar de manera crítica i autònoma sobre els progressos i dificultats en l'aprenentatge de la llengua estrangera, mantenint registres detallats en eines com el PEL o diaris d'aprenentatge digitals.
- Seleccionar, aplicar i avaluar l'eficàcia d'estratègies avançades per superar les dificultats i consolidar l'aprenentatge, com la participació en intercanvis lingüístics, cursos en línia o l'ús de materials autèntics per a la millora de competències específiques.
- Realitzar activitats de planificació autònoma del propi aprenentatge, establint objectius personals alineats amb interessos acadèmics o professionals futurs i dissenyant plans per assolir-los.
- Participar en autoavaluacions i coavaluacions reflexives, liderant grups de discussió sobre pràctiques d'aprenentatge efectives i contribuint a la millora de l'entorn educatiu.
- Fer explícits els progressos i dificultats (p. ex, amb la redacció d' informes reflexius o *blogs* personals sobre l'aprenentatge de la llengua estrangera), compartint-los de manera reflexiva i crítica amb la comunitat educativa per contribuir al desenvolupament col·lectiu.

CE 6 Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera, reflexionant i compartint les semblances i les diferències entre llengües i cultures, per actuar de manera empàtica, respectuosa i eficaç i fomentar la comprensió mútua en situacions interculturals.

CA 6.1 Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals construint vincles entre les diferents llengües i cultures, analitzant i rebutjant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip i solucionant els factors socioculturals que dificultin la comunicació.

- Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals, mostrant sensibilitat cap a altres cultures.
- Construir vincles positius entre diferents llengües i cultures, fomentant el respecte i la col·laboració.
- Analitzar i rebutjar qualsevol discriminació, prejudici o estereotip, identificant aquestes actituds i promovent la igualtat.
- Identificar i abordar els factors socioculturals que dificulten la comunicació, proposant accions concretes que fomentin la comprensió i l'entesa entre persones de diversos contextos.

CA 6.2 Valorar críticament la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera tenint en compte els drets humans i adequar-s'hi, afavorint el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.

- Analitzar i comentar diferents aspectes de la diversitat lingüística, cultural i artística dels països on es parla la llengua estrangera, fonamentant les opinions amb arguments sòlids.
- Demostrar capacitat d'adaptació en els intercanvis socials, tenint en compte les diferències culturals bàsiques i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Dialogar sobre aspectes culturals, expressant opinions senzilles però fonamentades per afavorir la creació d'una cultura compartida i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Discutir problemes mediambientals i socials des de diferents perspectives culturals, promovent la sostenibilitat i la cultura compartida.
CA 6.3 Aplicar estratègies per defensar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecosocials i democràtics i respectant els principis de justícia, equitat i igualtat.
- Participar en activitats interculturals (debats, activitats o projectes) que promoguin la diversitat i els valors ecosocials, aportant opinions respectuoses i obertes.
- Analitzar diferents expressions culturals i artístiques, identificant-ne els valors subjacents i la seva contribució a la societat, amb el suport dels professors.
- Proposar activitats que promoguin la valoració de la diversitat lingüística, cultural i artística, integrant valors ecosocials i democràtics, amb l'orientació docent.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. COMUNICACIÓ
Autoconfiança, iniciativa i assertivitat. Estratègies d'autocorrecció i autoavaluació com a manera de progressar en l'aprenentatge autònom de la llengua estrangera
- Desenvolupament de l'autoconfiança en situacions acadèmiques i formals com exposicions orals davant la classe, interaccions en anglès amb desconeguts, o simulacions d'exàmens oficials (PAU o EOI).
- Aplicació d'estratègies d'autocorrecció de textos orals i escrits d'ús acadèmic com la revisió seqüencial dels textos (gramàtica, lèxic i estructura), autocorrecció mitjançant plantilles i models, correcció amb eines digitals senzilles, identificació de patrons d'errors, correcció oral mitjançant gravacions, etc.
- Cerca autònoma, coneixement i ús de recursos per a la millora lingüística. Ús de diccionaris, aplicacions, corpus lingüístics en línia, etc.
- Planificació i monitorització del procés d'aprenentatge. Reflexió crítica sobre errors freqüents.
Estratègies per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals, escrits i multimodals
Estratègies de planificació
- Anticipació guiada del contingut a partir de la lectura de títols i subtítols, l'anàlisi d'imatges o gràfics associats i la connexió amb els coneixements previs per facilitar la comprensió del text (Planificació de la comprensió).
- Definició d'objectius acadèmics específics abans de llegir o escoltar textos complexos (anàlisi del propòsit del text, lectura ràpida inicial o selectiva, preguntes prèvies, etc.) (Planificació de la comprensió).
- Creació d'esquemes detallats amb idees principals i secundàries per estructurar textos acadèmics (Planificació de la producció).
- Recerca i selecció de vocabulari adequat segons el registre (Planificació de la producció).
- Predicció de possibles preguntes o respostes per preparar interaccions més complexes com diàlegs o debats (Planificació de la coproducció).

- Discussió prèvia per establir rols, objectius i responsabilitats en activitats col·laboratives (Planificació de la coproducció).
Estratègies d'execució
- Ús d'estratègies per deduir significats desconeguts mitjançant el context i els coneixements previs i identificar opinions i actituds en textos més complexos (Execució de la planificació).
- Ús de connectors més complexos per millorar la coherència del text incorporant exemples i dades rellevants per reforçar el contingut (Execució de la producció).
- Integració d'elements visuals o multimodals per reforçar el missatge (p. ex., gràfics, esquemes, imatges) (Execució de la producció).
- Interacció fluida en debats o taules rodones amb preparació prèvia (Execució de la coproducció).
- Intercanvi d'idees durant el procés per ajustar i millorar el missatge (Execució de la coproducció).
Estratègies de control
- Verificació de la comprensió mitjançant preguntes de reflexió o resumint informació clau. Comparació entre les prediccions inicials i el contingut real del text (Control de la comprensió).
- Revisió guiada de la precisió gramatical i de la varietat lèxica en textos escrits mitjançant rúbriques, llistes de verificació, etc. (Control de la producció).
- Ajustament del missatge segons les reaccions o aclariments demanats (Control de la coproducció).
- Supervisió i discussió grupal de les contribucions per garantir la coherència estilística i ajustar el text final als objectius acordats (Control de la coproducció).
Estratègies de reparació
- Relectura o reescolta de parts específiques per confirmar significats (Reparació de la comprensió).
- Revisió guiada i correcció d'errors d'estil, registre o gramàtica detectats posteriorment (Reparació de la producció).
- Rectificació d'errors durant la conversa mitjançant reformulacions (p. ex., «Perdó, vull dir ...») (Reparació de la producció i coproducció).
- Revisió conjunta del text final per detectar incoherències i incorporar suggeriments per part del grup o del professor (Reparació de la coproducció).
Coneixements, destreses i actituds que permeten dur a terme activitats de mediació en situacions quotidianes
- Síntesi i explicació d'informació en textos més complexos. Identificació de les idees principals i les secundàries. Reformulació de continguts amb sinònims i adaptació del registre segons l'interlocutor.
- Explicació detallada de conceptes per transmetre conceptes més complexos amb estructures clares i exemples adaptats. Comparació i contrast d'idees per aclarir significats.
- Facilitació activa de diàlegs. Moderació de discussions senzilles ajudant a superar malentesos. Explicació de matisos culturals o lingüístics que afectin la comprensió.
- Ús d'estratègies de mediació més avançades com la síntesi i adaptació de la informació a les necessitats de l'interlocutor o la comparació i contrast d'idees o conceptes per facilitar la comprensió.
Funcions comunicatives adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: descriure fenòmens i esdeveniments; donar instruccions i consells; narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, descriure estats i situacions presents i expressar successos futurs i de prediccions a curt, mitjà i llarg termini; expressar emocions; expressar l'opinió; expressar argumentacions; reformular, presentar les opinions d'altres i resumir

- Inici, participació i manteniment de diàlegs sobre temes d'interès personal o acadèmic.
- Ús de vocabulari i expressions formals per contribuir a debats i discussions col·laboratives.
- Presentació formal de temes acadèmics o d'interès general amb detall, fluïdesa, correcció, cohesió i coherència.
- Ús d'estructures per demanar i intercanviar informació i necessitats immediates instruccions, ordres i consells.
- Ús d'expressions i d'un vocabulari més ampli per oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; comunicar emocions i preferències amb detall i matisos emocionals.
- Expressió d'idees, defensa de punts de vista i argumentació d'opinió i justificacions més complexes i sòlides amb exemples sobre temes quotidians i acadèmics.
- Enunciació d'esdeveniments i successos futurs i de prediccions a curt, mitjà i llarg termini.
- Ús de formes verbals i estructures per narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, presents i futures amb coherència.
- Reformulació d'idees, presentació de les opinions d'altres; sintetització d'informació o parafraseig d'idees amb precisió.
- Ús de matisos lingüístics per manifestar opinions incertes i dubtes, hipòtesis i suposicions.
Models contextuals i gèneres discursius d'ús comú en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i situació), expectatives generades pel context; organització i estructuració segons el gènere i la funció textual
- Anàlisi del context i situació comunicativa complexa. Comprensió d'interaccions més formals i acadèmiques (articles d'opinió curts, assaigs breus).
- Domini de gèneres discursius acadèmics inicials: informes senzills, resums o cartes formals.
- Funcions textuais més elaborades: argumentació i justificació. Ús de connectors complexos.
- Organització i estructuració avançada: divisió clara en paràgrafs amb connectors.
- Adequació al registre segons el context: adaptació de llenguatge en correus formals i presentacions acadèmiques.
Unitats lingüístiques i significats associats a aquestes unitats com ara l'expressió de l'entitat i les seves propietats, la quantitat i la qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, les relacions lògiques
Francès
- Descripcions elaborades amb adjectius avançats. "Cette maison est écologique, fabriquée à partir de matériaux recyclés." Ús de comparacions i superlatius: "Cette idée est la moins logique". Ús avançat dels pronoms relatius: "qui, que, où, dont".
- Ús de termes quantitatius i mesures en contextos específics i coneguts (p. ex., "Une grande quantité d'eau est nécessaire. Je bois environ deux litres d'eau par jour."
- Descripció i comparació de qualitats. Introducció a l'ús del comparatiu i el superlatiu per expressar opinions: "À mon avis", "Je pense que". Ús de vocabulari divers: "Cette expérience a été enrichissante". Ús del comparatiu i Introducció a l'ús senzill del superlatiu per expressar la qualitat: "Cet appartement est moins lumineux que l'autre"; "Paris est la plus belle capitale du monde".
- Introducció a les pronoms de lloc: "y", "en". Consolidació de l'ús de preposicions per enriquir descripcions, narracions i textos més complexos.
- Consolidació de l'imparfait, el passé composé i el futur simple. Coordinació de temps verbals per a històries passades. "Il dormait quand son réveil a sonné". La concordança del participe passé amb el verb Avoir. Ús d'expressions de durada i freqüència, "Tous, les deux ans".

- Ús avançat de negacions: "Ni.... ni". Preguntes indirectes: "Je vais lui demander où est la gare"
- Ús de connectors lògics per mostrar causa, efecte, finalitat, etc.: "C'est pour cela, donc, comme, grâce à, pour". Introducció i ús del discours indirect.
Alemanys
- Adjectius comparatius i superlatius (p. ex., so/nicht so + jung wie, jünger als, der jüngste). Vocabulari específic de temàtiques d'interès acadèmic o personal. Pronoms reflexius en les seves diferents declinacions.
- Ús de precisió quantitativa per expressar dades i estimacions (ungefähr, die Mehrheit, etc.). Ús d'expressions numèriques i estadístiques aplicades per entendre i explicar gràfiques, enquestes, etc. (20 Prozent der Jugendlichen in Deutschland hören in ihrer Freizeit Musik, ein Drittel der Jugendlichen macht zwei bis drei Mal Sport in der Woche, etc.).
- Ús de vocabulari descriptiu amb adjectius qualificatius i expressions més complexes (p. ex., wunderbar, sauteuer, eher unbekannt).
- Ús fluid i més detallat amb preposicions i adverbis locals per enriquir descripcions, narracions i textos més complexos.
- Ús fluid del Perfekt i introducció del Präteritum, del Plusquamperfekt i del Futur amb werden. Introducció al temps condicional amb wenn (wenn ich Zeit habe, komme ich natürlich zu deiner Party). Narració amb seqüències temporals senzilles i enriquiment d'aquestes amb l'ús de preposicions, adverbis, conjuncions de temps (p. ex., vor, vorher, bevor, seitdem, nachdem, zuerst, den ganzen Sommer lang).
- Ús d'oracions afirmatives, negatives, afirmatives i exclamacions com a resposta a allò del que s'està parlant (p. ex., ich denke schon, das finde ich auch nicht gut, meinst du?, wie nett von dir!, oh, das ist ja schön!), negacions parcials o totals (p. ex., Ich kaufe nicht den roten Kuli, sondern..., Peter geht nicht oft ins Kino, Ich gehe heute Abend nicht mit Maria ins Kino, ich kaufe die Schuhe heute nicht).
Lèxic comú i especialitzat d'interès per a l'alumne relatiu a temps i espai; estats, esdeveniments; activitats, procediments i processos; relacions personals, socials, acadèmiques i professionals; educació, treball i emprenedoria; llengua i comunicació intercultural; ciència i tecnologia; història i cultura; com també estratègies d'enriquiment lèxic (derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia...)
Francès
- El temps i l'espai: p. ex., dans quelques mois, au XIXème siècle, une attraction touristique, un milieu rural, spacieux, dynamique, etc.
- Els estats i esdeveniments (estats físics, emocionals i abstractes; esdeveniments i notícies): p. ex., épuisée, stressée, mariage, fête d'anniversaire, cérémonie de remise de diplômes, concert, flash info, l'actualité, etc.
- Activitats, procediments i processos (activitats acadèmiques i professionals; procediments i introducció a processos tecnològics i científics): p. ex., préparer une présentation, participer à un débat, faire des cartes mentales, des enquêtes, mélanger, congeler, sauvegarder un fichier, enregistrer des données, etc.
- Relacions personals, socials, acadèmiques i professionals: p. ex., copain·ine, pote, camarade de classe, fournisseur, proches, petit·e ami·e, collègue, patron, client, etc.
- L'educació, treball i emprenedoria: p. ex., terminal, baccalauréat, brevet professionnel, stage, parcours professionnel, chômeur, postuler, entretien d'embauche, licencié qqn, équipe, entrepreneur, entreprise, etc.
- Llengua i comunicació intercultural: p. ex., langue étrangère, francophonie, cultures et traditions, s'exprimer, respecter, apprendre, se présenter, prendre congé, etc.
- La ciència i la tecnologia: p. ex., scientifique, numérique, découverte, pollution, recyclage, énergies renouvelables, enquête, etc.

- La història i la cultura: p. ex., révolution, tradition, la fête nationale, l'avant-garde, etc.
- Estratègies d'enriquiment lèxic (derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia...): p. ex., créer – création – créative. grand – énorme; jolie - belle minuscule; heureux- triste, etc.
Alemanys
- Expressions relacionades amb direccions i ubicacions: neben, vor, hinter, usw.
- Ampliació del lèxic sobre tasques domèstiques i compres: staubsaugen, Wäsche waschen, online shoppen, aussehen, passen, stehen, etc.
- Expressions sobre esport d'equip i activitats de benestar: Teamsport oder Einzelsport, Winter- und Sommersportarten, Outdoor- und Indoor-Aktivitäten, Fit sein, Fitness-Studio, etc.
- Detalls sobre estils i característiques dels habitatges: modernes Haus, die Wohnung mit der großen Küche, im Erdgeschoss, etc. Lèxic sobre tasques de manteniment: reparieren, putzen, dekorieren, etc.
- Descripcions més detallades del clima i els seus efectes: Im Frühling sind es ... Grad, es gibt viel Schnee, es blitzt, es donnert, etc. Expressions sobre problemes mediambientals: Umwelt, Klima, Recycling, wegwerfen, umweltfreundlich, etc.
- Ús més avançat del vocabulari digital: im Internet surfen, Fotos hochladen, Dokumente herunterladen, etc.
- Termes bàsics per a orientació acadèmica: Online-Lernen, Schüleraustausch, Schulproblem, Praktikum, Ausbildung, Beruf, Studium, Austauschprogramm, etc.
- Conceptes temporals: vorgestern, übermorgen, in zwei Tagen, vor/nach zwei Wochen, früher, damals, im Jahr 2020, seit einem Jahr. Localització: hier, dort, da, draußen, drinnen, außerhalb, innerhalb, in der Mitte von, weit weg. Descripció d'espais: Sehenswürdigkeiten, auf dem Festland, Ferienziel, Industriegebiet, berühmte/lebendige Stadt, etc.
- Estats físics, emocionals i abstractes: sauer, wütend, ruhig, glücklich, traurig, motiviert, müde, genervt, gestresst, gelangweilt, etc.
- Esdeveniments i notícies: Geburtstagsparty, Abschlussfeier, Konzerte, Musikfest, Sportfest, Klassenfahrt, etc.
- Activitats acadèmiques i professionals: einen Aufsatz schreiben, etwas vortragen, über eine Grafik/ein Lied/usw. sprechen, Dinge und Orte beschreiben, über ein bekanntes Thema diskutieren, an einer Gruppendiskussion teilnehmen, Formulare ausfüllen, etc.
- Procediments: zuerst, dann, danach, als Erstes, als Zweites, ein Gespräch mit Notizen vorbereiten, Texte mit Schlüsselwörtern verstehen, Lernkarten mit Beispielen schreiben, eine Mindmap erstellen, Texte überfliegen, etc.
- Introducció a processos tecnològics i científics: p. ex., Ordner speichern, Computer ausschalten, Programm aktualisieren, Entdeckung.
- Relacions personals: p. ex., bester Freund, mein Freund/Partner, Nachbarn, Traumpartner. Relacions socials: p. ex., Mitschüler, Freunde, Klassenkameraden. Relacions professionals: Arbeitskollegen, Mitarbeiter, Auszubildende, Chef, Lehrer, Meister.
- Educació: p. ex., Schulabschluss, Ausbildung, Studium, Praktikum, Austausch, Stipendium, Zeugnisse, Universität.
- Treball: p. ex., Berufsschule, duale Ausbildung, Vorstellungsgespräch, Nebenjob, Vollzeit, Teilzeit Bewerbung, Karriere, Büro, Labor, Firma...
- La diversitat lingüística: p. ex., Muttersprache, Fremdsprache, Dialekt, Zwei- und Mehrsprachigkeit, Mutter- und Zweitsprache. Conceptes interculturals: p. ex., interkultureller Austausch, Traditionen, interkultureller Schock.

- Innovacions tecnològiques i avenços científics: p. ex., künstliche Intelligenz, erneuerbare Energien. Aplicacions pràctiques: p. ex., elektrisches/hybrides Auto, Smart-Geräte. Vocabulari per discutir tecnologia: p. ex., umweltfreundlich, benutzerfreundlich. - Introducció a fets històrics i aspectes culturals: p. ex., Erster Weltkrieg, Berliner Mauer, Konzentrationslager, Monument, Denkmal, Architektur. Introducció a termes artístics i literaris: bedeutendste Literatur, Musik, Kunst im deutschsprachigen Raum. - Tècniques de derivació i famílies lèxiques: masculí + in per fer el femení de professions i nacionalitats (Spanier -> Spanierin, Arzt -> Ärztin), un + Adjektiv (glücklich -> unglücklich), Verb -> Nomen (achten -> Achtung), p. ex. Relacions semàntiques: sinònims (nett - freundlich), antònims (groß - klein).
Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons. Alfabet fonètic bàsic
Francès
- Producció de sons amb certa complexitat amb intenció i matís: articulació correcta vocals obertes i tancades: /o/ vs. /ɔ/; e /ə/ vs. /ɛ/, en paraules com "fenêtre" i "le" / "les". La nasalització de vocals: /ã/, /ẽ/ i les grafies corresponents. Contrasts amb /k/ i /g/ (cœur vs. gagner). Sons combinats en paraules llargues: intéressant (/ɛ̃.te.ʁe.sã/). Sons implosius a final de paraula: /t/ a part (/paʁt/). - Discriminació i producció correcta i precisa en frases amb certa complexitat: sons fricatius avançats: /ʒ/ (journal), /ʁ/. /s/ vs. /z/ "Je vais visiter la maison de mes grands-parents ce week-end." /u/ vs. /y/ com a "dessous" vs. "dessus". La producció de "plus" /ply/ vs. /plys/. - Adquisició del ritme i entonació de la llengua. Interacció fluïda amb certa naturalitat. Practica liaisons obligatòries: ils ont (/il.z_ɔ̃/). - Adquisició de l'entonació de la llengua. Patrons melòdics amb pauses per marcar èmfasi i emocions complexes. - Patrons d'entonació en discursos formals senzills i en interaccions més complexes. Estructuració de discursos. Canvis de to per emfatitzar punts clau. - Consciència pluricultural: exposició i reconeixement de variacions lingüístiques regionals més freqüents de la francofonia, com els accents. Ex.: audició de textos orals autèntics amb diferents registres o accents (p. ex., entrevistes, diàlegs informals).
Alemanys
- Pronunciació correcta de sons consonàntics, diftongs i sons vocàlics complexos. - Discriminació i producció correcta de vocals curtes i llargues. - Domini de patrons accentuals de verbs separables i no separables, també en Perfekt (bezahlt, eingekauft); i patrons accentuals de paraules compostes (Tischtennis, schwarzweiß). - Accentuació de la frase (Satzakzent) per emfatitzar informació important (Genau das habe ich nicht gewusst). - Patrons d'entonació en discursos acadèmics senzills i en interaccions més complexes. Estructuració de discursos. Canvis de to per emfatitzar punts clau.
Convencions ortogràfiques i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics
- Ús correcte d'expressions complexes. - Ús de cometes i guions per a citacions. - Consistència en contraccions i formes verbals. - Anàlisi de textos acadèmics senzills amb elements visuals (gràfics, taules, subtítols). - Interpretació de com el format i els elements visuals recolzen el contingut.
Convencions i estratègies conversacionals, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions,

reformular, comparar i contrastar, resumir i parafrasejar, col·laborar, negociar significats, detectar la ironia, etc

Francès

- Ús d'expressions formals i informals segons el context per saludar i iniciar la conversa, introduir opinions o punts de vista (Je pense que...). Expressions per convidar a altres a participar (Qu'en penses tu?). Fórmules d'inici en format asíncron (Bonjour Madame, je vous écris pour demander plus d'informations sur...).
- Ús d'expressions per desenvolupar idees (Je voudrais ajouter que...), per gestionar interrupcions (attends, laisse-moi terminer!) mitjançant connectors avançats (mais, cependant, en revanche).
- Expressions per concloure discussions (en résumé, nous sommes d'accord sur....) o per comiats formals (je reste à votre disposition pour toute question; bien cordialement).
- Ús d'expressions amb més detalls per demanar i donar aclariments i explicacions. Reformulació de paraules.
- L'expressió d'agraïment en contextos formals. (je vous remercie, merci pour votre aide, Bien Cordialement).
- Ús de connectors bàsics per establir similituds i diferències. Expressions per donar l'opinió.
- Frases per sintetitzar idees amb certa complexitat (C'est à propos de...). Expressions simples per a resumir (En gros...).
- Expressions per negociar tasques i col·laborar (Je peux t'aider?, Tu as besoin d'aide?).
- Expressions per expressar acord o desacord (Je suis d'accord- Je ne suis pas d'accord), per treballar en equip i per oferir suport (Moi aussi / Moi non plus).

Alemanys

- Ús d'expressions formals i informals segons el context per saludar i iniciar la conversa, introduir opinions o punts de vista (Ich denke dass...). Expressions per convidar a altres a participar (Was denkst du?) Fórmules d'inici en format asíncron (Guten Tag Frau Müller, ich schreibe Ihnen, um mehr Informationen über ... zu bekommen).
- Ús d'expressions per desenvolupar idees (Ich möchte noch dazu sagen, dass ...), per gestionar interrupcions bitte, darf ich weiter reden?).
- Expressions per concloure discussions (Zusammenfassend können wir sagen, dass...) o per comiats formals (Vielen Dank für Ihre Zeit und Ihre Hilfe).
- Ús d'expressions amb més detalls per demanar i donar aclariments i explicacions (Was bedeutet das?, Können Sie das erklären?).
- L'expressió d'agraïment en contextos formals (Vielen Dank für Ihre Aufmerksamkeit / für das Zuhören).
- Ús de connectors bàsics per establir similituds i diferències. (im Gegensatz zu, genauso wie). Expressions per donar l'opinió (Ich denke, dass, Ich finde, Meiner Meinung nach...).
- Frases per resumir i sintetitzar idees amb certa complexitat (Es geht um...).
- Expressions per negociar tasques i col·laborar (Kann ich dir helfen?, Brauchst du Hilfe?).
- Expressions per expressar acord o desacord (Ich bin einverstanden, Das glaube ich nicht), per treballar en equip i per oferir suport (Ich auch, Ich nicht).

Recursos per a l'aprenentatge i estratègies de cerca i selecció d'informació i curació de continguts: diccionaris, llibres de consulta, biblioteques, mediateques, etiquetes en la xarxa, recursos digitals i informàtics, etc.

- Ús de diccionaris i recursos avançats: diccionaris monolingües avançats amb exemples contextualitzats. Accés a llibres de consulta acadèmics i mediateques.
- Ús d'eines i recursos digitals per treballar de manera col·laborativa.
- Selecció i síntesi d'informació en textos extensos: resum de paràgrafs o capítols segons paraules clau.

- Estratègies per a la recerca efectiva en línia: ús de filtres en motors de cerca. Identificació de fonts fiables.
- Organització avançada de continguts trobats: creació de mapes conceptuals o línies del temps digitals.
- Reestructuració i reformulació en paraules pròpies: pràctica de paràfrasis per evitar el plagi i clarificar idees complexes. Elaboració de resums concisos.
Respecte de la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi
- Ús d'estratègies per evitar el plagi. Introducció a la paràfrasi com a tècnica per reescriure informació mitjançant l'ús d'expressions com "In my own words...."
- Identificació de llicències de continguts digitals: diferenciació de Creative Commons i copyright.
Eines analògiques i digitals per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita i multimodal; i plataformes virtuals d'interacció, col·laboració i cooperació educativa (aules virtuals, videoconferències, eines digitals col·laboratives...) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera
- Ús d'eines analògiques com diccionaris monolingües detallats, revistes i llibres acadèmics senzilles, gràfics informatius, guies d'estructuració de textos, guies de revisió estilística, etc.
- Ús d'eines digitals avançades com plataformes de notícies i contingut acadèmic, audiollibres i pòdcasts acadèmics, eines per a textos acadèmics, aplicacions per a presentacions avançades o enregistrament de pòdcasts.
- Participació activa en aules virtuals per a debats acadèmics: fòrums i discussions escrites o interaccions orals enregistrades.
- Participació en plataformes de treball col·laboratiu avançat per gestionar projectes. Entorns virtuals per projectes internacionals com eTwinning.
- Interacció multimodal en contextos acadèmics. Elaboració de vídeos, pòdcasts o infografies de forma col·laborativa.

B. PLURILINGÜISME

Estratègies i tècniques per respondre eficaçment i amb un alt grau d'autonomia, adequació i correcció a una necessitat comunicativa concreta superant les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les altres llengües del repertori lingüístic propi

- Estratègies de parafraseig avançat: ús de conceptes abstractes en frases més complexes.
- Estratègies de traducció literal.
- Estratègies d'aclariment per sol·licitar explicacions detallades.
- Ús d'omplidors o paraules crossa més complexes.

Estratègies per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.) a partir de la comparació de les llengües i varietats que conformen el repertori lingüístic personal

- Reconeixement avançat de *false friends*.
- Ús més autònom d'eines lingüístiques com diccionaris digitals o traductors en línia.
- Organitzar i emprar lèxic especialitzat que inclogui expressions idiomàtiques i llenguatge tècnic segons les àrees d'interès.
- Producció creativa en diferents registres: textos argumentatius que requereixin estructures avançades i vocabulari ric; debats o simulacions que requereixin adaptar el registre segons el context (formal/informal).
- Desenvolupament fonològic avançat: comparar diferències sonores i de pronúncia entre dialectes o varietats lingüístiques.

- Mediar lingüísticament: traduir i parafrasejar idees complexes entre llengües, facilitant la comunicació i destacant diferències culturals i lingüístiques.
- Reflexió i autoavaluació de l'aprenentatge: estratègies de millora per corregir errors comuns, basant-se en la retroacció i l'autoanàlisi. Ús d'eines tecnològiques (aplicacions mòbils -apps- de vocabulari o anàlisi textual) per optimitzar l'aprenentatge autònom.
Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció
- Disseny de rúbriques personalitzades per a l'autoavaluació i coavaluació, adaptades als objectius específics de cada activitat.
- Ús autònom d'estratègies d'autoreparació, com l'autocorrecció de textos escrits amb ajuda de recursos lingüístics avançats mitjançant correctors gramaticals en línia o diccionaris i traductors avançats.
- Ús d'eines digitals avançades com programari d'anàlisi de textos o plataformes interactives, per avaluar i millorar l'aprenentatge.
- Aplicació d'estratègies de reflexió personal per comprendre el propi procés d'aprenentatge i establir objectius de millora per al futur.
Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge)
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació. La claredat i significat. Sol·licitud d'ajuda o aclariments. Expressió de dificultats o dubtes.
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la llengua amb termes com, subjecte, objecte, col·locació, oracions condicionals, veu passiva, o expressions: "Quina diferència hi ha entre aquestes dues paraules?", o "Com es pronuncia això correctament?".
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre l'aprenentatge: habilitats, fortaleeses, debilitats. Expressions: "Quina és la millor manera de practicar l'expressió oral?".
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge): motor de cerca, recurs, eina en línia, col·laboració, compartició, alfabetització digital. Expressions: "Com puc trobar informació sobre aquest tema?" o "Podem utilitzar una eina en línia per treballar junts?".
Comparació sistemàtica entre llengües a partir d'elements de la llengua estrangera i altres llengües: origen i parentius
- Identificació d'estratègies per reconèixer patrons lingüístics que ajudin a comprendre i aprendre vocabulari o estructures d'altres llengües. (cognats, prefixos i sufixos comuns, estructures sintàctiques, arrels comunes, etc.).
- Reflexió sobre les relacions entre llengües (origen, influència històrica o contacte cultural) per entendre millor les similituds i diferències entre idiomes i les cultures associades.

C. INTERCULTURALITAT

La llengua estrangera com a mitjà de comunicació i entesa entre pobles, com a facilitador de l'accés a altres cultures i altres llengües i com a eina de participació social i d'enriquiment personal

- Ús de la llengua estrangera com a mitjà per establir connexions i diàleg entre persones de diferents cultures.
- Aprenentatge de vocabulari específic relacionat amb costums i tradicions per fomentar una millor comprensió entre cultures.
- Pràctica de comunicacions orals i escrites per participar activament en discussions sobre diversitat cultural i intercanvi d'idees.
- Desenvolupament de l'hàbit de consultar fonts internacionals (articles, llibres, programes audiovisuals) per ampliar coneixements sobre altres cultures i llengües.

- Ús d'estratègies de flexibilitat i adaptació per interactuar eficaçment en contextos multiculturals, promovent el respecte i la cooperació.
Interès i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera, com també per conèixer informacions culturals dels països on es parla la llengua estrangera
- Participació activa en intercanvis lingüístics amb parlants nadius o altres estudiants per millorar les habilitats comunicatives.
- Ús de mitjans tecnològics i plataformes internacionals per establir comunicacions significatives i dur a terme projectes col·laboratius multiculturals.
- Investigació i comprensió crítica de les realitats culturals dels països on es parla la llengua estrangera, analitzant-ne les implicacions socials i històriques.
- Pràctica de l'anàlisi reflexiva en contextos interculturals per enriquir la pròpia perspectiva i fomentar una comunicació respectuosa i efectiva.
Aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a convencions socials, normes de cortesia i registres; institucions, costums i rituals; valors, normes, creences i actituds; estereotips i tabús; llenguatge no verbal; història, cultura i comunitats; relacions interpersonals i processos de globalització en països on es parla la llengua estrangera
- Reflexió sobre els valors, creences i actituds culturals, incloent-hi els estereotips i tabús, per promoure la comunicació respectuosa i informada.
- Anàlisi de les convencions socials i normes de cortesia per entendre els registres lingüístics adequats en diferents contextos culturals.
- Observació del llenguatge no verbal i la seva relació amb la història i la cultura de les comunitats, com també els impactes de la globalització en les pràctiques sociolingüístiques.
- Estudi dels costums, rituals i institucions de les societats on es parla la llengua estrangera, com també la seva influència en les relacions interpersonals.
Estratègies per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent valors ecosocials i democràtics
- Reflexió crítica sobre la influència de factors històrics, socials i econòmics en la diversitat lingüística i cultural.
- Formulació de propostes o alternatives per abordar desafiaments interculturals, integrant valors ecosocials com la sostenibilitat, la solidaritat i el respecte per la diversitat.
- Experiències i activitats que permetin el desenvolupament de les habilitats interculturals en els alumnes (estades a l'estranger, intercanvis lingüístics i culturals, projectes internacionals, etc.), presencials virtuals.
Estratègies de detecció, rebuig i actuació davant usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal
- Anàlisi de textos, discursos o comportaments per identificar usos discriminatoris explícits o implícits.
- Activitats o estratègies per fomentar el llenguatge inclusiu en distints entorns, com l'acadèmic o el digital.

Segona Llengua Estrangera II

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Comprendre i interpretar les idees principals i les línies argumentals bàsiques de textos expressats en la llengua estàndard, cercant fonts fiables i fent ús d'estratègies d'inferència i comprovació de significats, per respondre a les necessitats comunicatives plantejades.

CA 1.1 Extreure i analitzar les idees principals, la informació detallada i les implicacions generals de textos de certa longitud, ben organitzats i complexos, orals, escrits i multimodals, tant en registre formal com informal, sobre temes de rellevància personal o d'interès públic, tant concrets com abstractes, expressats de manera clara i en la llengua estàndard o en varietats freqüents, fins i tot en entorns moderadament sorollosos, a través de diversos suports.
- Identificar, analitzar i interpretar idees principals, secundàries i detalls rellevants en textos de certa longitud, ben estructurats i més complexos, tant orals com escrits.
- Interpretar les implicacions generals dels textos, identificant missatges més complexos i subjacents (p. ex., postura de l'autor, ironia o suggeriments subjacents), reflexionant sobre l'impacte del text a llarg termini o en àmbits diversos o els arguments presentats.
- Comprendre textos escrits de complexitat moderada com textos acadèmics o d'interès general en registres formals i informals, incloent-hi varietats lingüístiques estàndard freqüents.
- Entendre textos acadèmics i científics com assaigs o articles de recerca adaptats; d'opinió i discurs social com editorials o debats sobre temes d'actualitat; material multimodal avançat com documentals, pòdcasts d'entrevistes o gràfics interactius; i fragments de textos literaris i culturals.
- Comprendre textos orals i multimodals en registres formals, com discursos o conferències i informals, com converses o entrevistes, incloent-hi varietats lingüístiques freqüents en entorns amb sorolls de fons.
CA 1.2 Interpretar i valorar de manera crítica el contingut, la intenció, els trets discursius i certs matisos, com la ironia o l'ús estètic de la llengua, de textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre una àmplia varietat de temes de rellevància personal o d'interès públic.
- Interpretar i valorar textos de certa longitud i complexitat, amb especial èmfasi en els textos acadèmics i dels mitjans de comunicació, com també de textos de ficció, sobre una àmplia varietat de temes de rellevància personal o d'interès públic.
- Analitzar els significats implícits, arguments, punts de vista i matisos (p. ex., ironia, sarcasme, simbolisme) en textos de certa longitud i complexitat.
- Expressar una opinió de forma crítica i ben fonamentada, valorant la validesa dels arguments i relacionant el text amb el seu context històric i cultural.
- Fer una anàlisi profunda de l'estructura i estil del text, valorant recursos estètics com les metàfores o el simbolisme.
- Valorar la coherència i cohesió de textos més complexos, l'eficàcia de l'autor per transmetre el missatge de forma clara i persuasiva, com també l'originalitat i creativitat del text, considerant el to (formal, informal, irònic) i l'estil del text.
CA 1.3 Seleccionar, organitzar i aplicar les estratègies i coneixements més adequats en cada situació comunicativa per comprendre el sentit general, la informació essencial i els detalls més rellevants, per distingir la intenció i les opinions, tant implícites com explícites dels textos; inferir significats i interpretar elements no verbals; i cercar, seleccionar i contrastar informació real.
- Seleccionar de manera autònoma estratègies complexes per abordar textos de diferents gèneres i formats, decidint, per exemple, entre una lectura analítica o global segons l'objectiu de l'activitat.
- Comparar perspectives de diferents autors i establir connexions crítiques entre elles, confrontant, per exemple, arguments d'un text filosòfic amb els d'un article contemporani sobre el mateix tema.
- Aplicar coneixements interdisciplinaris per enriquir l'anàlisi dels textos, comparant conceptes econòmics en un article amb referències històriques o filosòfiques, per exemple.
- Inferir significats complexos i deduir biaixos ideològics en textos acadèmics o d'opinió, identificant el sarcasme o la intenció crítica en un text periodístic, per exemple.

- Analitzar i integrar informació visual complexa amb continguts textuals per interpretar significats globals. Per exemple, relacionar un gràfic estadístic amb l'argumentació d'un assaig.
- Inferir significats complexos i matisos en diferents registres i contextos culturals. Per exemple, interpretar el sentit figurat d'un poema o entendre ironia subtil en un text periodístic.
- Cercar i seleccionar de forma crítica informació rellevant en fonts variades, analitzant, per exemple, un estudi acadèmic i contrastant-lo amb articles periodístics sobre el mateix tema.

CE 2 Produir textos originals, d'extensió creixent, clars, ben organitzats i detallats, usant estratègies com ara la planificació, la síntesi, la compensació o l'autocorrecció, per expressar idees i arguments de manera creativa, adequada i coherent, d'acord amb propòsits comunicatius concrets.

CA 2.1 Expressar oralment amb fluïdesa suficient, facilitat i naturalitat, diversos tipus de textos clars, coherents, detallats, ben organitzats i adequats a l'interlocutor i al propòsit comunicatiu sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, amb la finalitat de descriure, narrar, argumentar i informar, en diferents suports, evitant errors importants i utilitzant registres adequats, com també recursos verbals i no verbals i estratègies de planificació, control, compensació i cooperació.

- Descriure, narrar, informar i argumentar oralment sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne.
- Produir textos orals clars, coherents, detallats, ben organitzats, ajustant el registre, el to i l'estructura al propòsit comunicatiu i a les característiques de l'audiència.
- Utilitzar amb autonomia suports analògics o digitals (p. ex., vídeos, infografies interactives o presentacions multimèdia) per comunicar discursos orals més detallats.
- Utilitzar recursos verbals com lèxic precís, pronunciació clara i no verbals adequats com l'entonació, el volum, la pronunciació, el llenguatge corporal o el contacte visual, per comunicar textos orals amb suficient fluïdesa, correcció i naturalitat.
- Utilitzar estratègies de planificació com l'organització d'idees més complexa o l'adequació al registre; de control com l'autocorrecció de la pròpia pronunciació; de compensació com canviar de tema o simplificar el discurs i de cooperació com sol·licitar aclariments o integrar idees suggerides per altres.

CA 2.2 Redactar i difondre textos detallats d'extensió creixent, ben estructurats i de certa complexitat, adequats a la situació comunicativa, a la tipologia textual i a les eines analògiques i digitals utilitzades evitant errors importants i reformulant, sintetitzant i organitzant de manera coherent informació i idees de diverses fonts i justificant les pròpies opinions sobre assumptes de rellevància personal o d'interès públic coneguts per l'alumne, fent un ús ètic del llenguatge, respectant la propietat intel·lectual i evitant el plagiat.

- Redactar textos d'extensió creixent i de complexitat avançada, com opinions i argumentacions detallades, sobre temes rellevants i d'interès públic.
- Organitzar i estructurar textos ben cohesionats, utilitzant connectors específics per donar fluïdesa i claredat.
- Redactar i difondre textos originals integrant elements visuals i multimèdia per reforçar el missatge escrit (p. ex., esquemes, taules).
- Respectar les normes ètiques i citar fonts adequadament per evitar el plagiat i garantir l'originalitat dels textos.
- Sintetitzar i reformular informació de diverses fonts, presentant arguments favorables i contraris de manera coherent i justificant les pròpies opinions.
- Utilitzar correctament el repertori lingüístic amb correcció, precisió i flexibilitat, adaptant-se al context comunicatiu i integrant lèxic especialitzat de manera adequada segons la tipologia textual i el propòsit comunicatiu.

- Maneja convencions ortogràfiques i significats associats a formats i elements gràfics.
CA 2.3 Seleccionar, organitzar i aplicar coneixements i estratègies de planificació, producció, revisió i cooperació, per compondre textos ben estructurats i adequats a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant els recursos físics o digitals més adequats en funció de la tasca i dels interlocutors reals o potencials.
Estratègies de planificació:
- Seleccionar i integrar fonts diverses de manera cohesionada.
- Ajustar el contingut, el to i els elements discursius a la intenció comunicativa i a l'audiència específica, incloent-hi complexitat en l'ús de registres.
- Planificar i estructurar textos extensos i complexos com assaigs acadèmics o projectes, amb un objectiu clar i un públic específic.
Estratègies de producció:
- Fer ús d'estratègies d'enriquiment lèxic (sinònims, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antònim, etc.) per millorar la qualitat del text.
- Presentar els textos de manera professional i visualment atractiva, integrant elements visuals i multimèdia (presentacions digitals, vídeos o infografies) de manera cohesionada, adaptant l'estructura i el format al context comunicatiu (p. ex., articles, projectes acadèmics o defenses orals), amb una especial atenció a la qualitat formal i estètica.
- Utilitzar amb fluïdesa recursos lingüístics variats, ajustant el registre segons el context i integrant vocabulari especialitzat de manera coherent.
- Participar activament en discussions i debats estructurats o en la redacció de projectes escrits de manera col·laborativa sobre temes acadèmics o socials, utilitzant arguments clars i estructurats.
- Utilitzar amb autonomia les eines analògiques i digitals avançades, seleccionant les més adequades segons les característiques de la tasca i l'interlocutor (p. ex. diccionaris de sinònims, guies d'estils, funcions avançades dels processadors de textos, bases de dades, eines de creació multimèdia).
Estratègies de revisió:
- Revisar amb detall el contingut, l'estructura i la cohesió, corregint els errors lingüístics i millorar el text amb aportacions personals, incorporant-hi millores basades en l'autoavaluació i la revisió col·laborativa.

CE 3 Interactuar activament amb altres persones, amb suficient fluïdesa i precisió i amb espontaneïtat, usant estratègies de cooperació i emprant recursos analògics i digitals, per respondre a propòsits comunicatius en intercanvis respectuosos amb les normes de cortesia.

CA 3.1 Planificar, participar i col·laborar de manera assertiva i activa, a través de diversos suports, en situacions interactives sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic pròxims a la seva experiència, mostrant iniciativa, empatia i respecte per la cortesia lingüística i l'etiqueta digital, com també per les diferents necessitats, idees, inquietuds, iniciatives i motivacions dels interlocutors, expressant idees i opinions amb precisió i argumentant de manera convincent.

- Planificar i participar en interaccions sobre temes quotidians, de rellevància personal o d'interès públic que siguin pròxims a les experiències dels alumnes.
- Participar activament en interaccions assertives, tot defensant les idees pròpies amb precisió i coherència.
- Adaptar-se a suports avançats com debats, fòrums en línia o projectes col·laboratius.
- Respectar les normes d'etiqueta digital i de cortesia en contextos formals i informals.
- Mostrar respecte i empatia i expressar les idees pròpies amb arguments clars i exemples concrets.
- Argumentar de manera convincent, rebatre les opinions contràries amb respecte i empatia.

CA 3.2 Seleccionar, organitzar i utilitzar, de manera eficaç, espontània i en diferents entorns, estratègies adequades per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula amb amabilitat, ajustar la pròpia contribució a la dels interlocutors percebent-ne les reaccions, sol·licitar i formular aclariments i explicacions, reformular, comparar i contrastar, resumir, col·laborar, debatre, resoldre problemes i gestionar situacions compromeses.

- Iniciar, mantenir i acabar la comunicació amb eficàcia, espontaneïtat i empatia, adaptant-se a les reaccions dels interlocutors.
- Comparar i contrastar alternatives amb justificacions detallades, utilitzant connectors variats i respectant els punts de vista dels altres.
- Participar activament en discussions o debats sobre temes d'interès, mostrant capacitat per gestionar eficaçment els torns de paraula i expressar acords o desacords amb respecte.
- Resumir i reformular, amb eficàcia i espontaneïtat, les idees principals i detalls rellevants d'interaccions avançades.
- Col·laborar en projectes o tasques de grup i participar en debats acadèmics, mostrant respecte, capacitat crítica i sensibilitat intercultural.
- Participar activament en la resolució de problemes i gestió de situacions compromeses amb assertivitat i estratègies adequades al context.

CE 4 Intervenir entre diferents llengües o varietats, o entre les modalitats o registres d'una mateixa llengua, usant estratègies i coneixements eficaços orientats a explicar conceptes i opinions o simplificar missatges, per transmetre informació de manera eficaç, clara i responsable i crear una atmosfera positiva que faciliti la comunicació.

CA 4.1 Interpretar i explicar textos, conceptes i comunicacions en situacions en les quals atendre la diversitat, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats i participant en la solució de problemes d'intercomprensió i d'enteniment, a partir de diversos recursos i suports.

- Resumir i explicar informació de textos més complexos (per exemple, articles d'actualitat breus) emprant esquemes o presentacions visuals per organitzar la informació i destacar els punts principals.
- Explicar conceptes acadèmics bàsics amb llenguatge més formal i estructurat, fent servir presentacions visuals, llistes o gràfics per estructurar el discurs.
- Actuar com a mediador en discussions per resoldre malentesos i aconseguir consensos simples, mostrant respecte i estima pels interlocutors i per les llengües, varietats o registres emprats.
- Ajustar la presentació de conceptes o missatges als coneixements, interessos i registres dels interlocutors, incorporant exemples rellevants i aclarint possibles malentesos.

CA 4.2 Aplicar estratègies que ajudin a crear ponts, facilitin la comunicació i serveixin per explicar i simplificar textos, conceptes i missatges i que siguin adequades a les intencions comunicatives, les característiques contextuais, els aspectes socioculturals i la tipologia textual, usant recursos i suports físics o digitals en funció de la tasca i del coneixement previ i els interessos i idees dels interlocutors.

- Simplificar la informació de textos més complexos, identificant i destacant les idees principals, resumint el contingut amb paraules pròpies o organitzant la informació en esquemes o llistes per fer accessible el contingut complex.
- Millorar la comprensió dels textos, conceptes i missatges, afegint exemples detallats i estructurant-ne el contingut en parts clares i integrant-hi recursos físics o digitals més avançats (infografies, traductors, correctors, etc.).
- Adequar els textos segons les intencions comunicatives com informar, persuadir, descriure o entretenir, a la tipologia textual i a les característiques contextuais i socioculturals.

CE 5 Ampliar i usar els repertoris lingüístics personals entre diferents llengües i varietats, reflexionant de manera crítica sobre el seu funcionament i fent explícits i compartint les estratègies i els coneixements propis, per millorar la resposta a les seves necessitats comunicatives.

CA 5.1 Comparar i contrastar les similituds i diferències entre diverses llengües reflexionant de manera sistemàtica sobre el seu funcionament i establir relacions entre elles.

- Comparar i explicar de forma argumentada les semblances i diferències entre llengües (p. ex., estructures lingüístiques de major complexitat i els seus usos més freqüents) en textos autèntics.
- Identificar la influència mútua entre distintes llengües (p. ex., cognats i *false friends*, préstecs lingüístics, l'origen de les llengües i la seva evolució i altres fenòmens lingüístics).
- Aplicar estratègies avançades de transferència lingüística (p. ex., aplicant tècniques d'argumentació apreses en la llengua materna en una altra llengua) mostrant flexibilitat i adaptabilitat.
- Demostrar la capacitat per identificar i corregir errors subtils per interferència, mostrant una competència avançada i una consciència crítica del propi procés d'aprenentatge.

CA 5.2 Utilitzar amb iniciativa i de manera creativa estratègies i coneixements de millora de la seva capacitat de comunicar i d'aprendre la llengua estrangera, amb o sense suport d'altres interlocutors i de suports analògics i digitals.

- Utilitzar amb iniciativa i creativitat recursos avançats per a l'aprenentatge autònom (p. ex. diccionaris específics, aplicacions específiques de pronunciació o assistents d'escriptura en línia).
- Participar en intercanvis de comunicació diversos i més complexos amb autonomia.
- Gestionar de forma autònoma el procés d'aprenentatge, establint metes realistes, seleccionant els recursos i estratègies adequats o avaluant-ne l'eficàcia, per exemple.

CA 5.3 Registrar i reflexionar sobre els progressos i dificultats d'aprenentatge de la llengua estrangera seleccionant les estratègies més adequades i eficaces per superar aquestes dificultats i consolidar l'aprenentatge, realitzant activitats de planificació del propi aprenentatge, autoavaluació i coavaluació, com les propostes en el Portafolio Europeu de les Llengües (PEL) o en un diari d'aprenentatge, fer explícits els processos i les dificultats i compartir-los.

- Registrar i reflexionar de manera sistemàtica i crítica sobre els progressos i dificultats en l'aprenentatge de la llengua estrangera, mantenint un portafolis complet que inclogui evidències de l'aprenentatge i autoavaluacions periòdiques.
- Seleccionar, aplicar i avaluar de manera efectiva estratègies complexes per superar les dificultats i consolidar l'aprenentatge, adaptant-les a diferents contextos i necessitats.
- Realitzar activitats de planificació avançada del propi aprenentatge, establint objectius a llarg termini relacionats amb l'ús de la llengua en contextos acadèmics o professionals i dissenyant plans detallats per assolir-los.
- Participar en activitats d'autoavaluació i coavaluació crítiques, liderant discussions sobre pràctiques d'aprenentatge efectives i contribuint a la millora de l'entorn educatiu.
- Comunicar de manera detallada i crítica els progressos i les dificultats (p. ex., elaborant informes reflexius o blogs personals sobre l'aprenentatge de la llengua estrangera), compartint-los en fòrums educatius o comunitats en línia.

CE 6 Valorar críticament i adequar-se a la diversitat lingüística, cultural i artística a partir de la llengua estrangera, reflexionant i compartint les semblances i les diferències entre llengües i cultures, per actuar de manera empàtica, respectuosa i eficaç i fomentar la comprensió mútua en situacions interculturals.

CA 6.1 Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals construint vincles entre les diferents llengües i cultures, rebutjant i avaluant qualsevol tipus de discriminació, prejudici i estereotip i solucionant aquells factors socioculturals que dificultin la comunicació.

- Actuar de manera adequada, empàtica i respectuosa en situacions interculturals, tenint en compte les diferències culturals i lingüístiques.
- Construir vincles positius entre les diferents llengües i cultures, promovent el diàleg i la col·laboració.
- Rebutjar i avaluar qualsevol tipus de discriminació, prejudici o estereotip, reflexionant sobre el seu impacte en la comunicació i les relacions.
- Identificar i abordar els factors socioculturals que dificulten la comunicació, identificant els problemes i proposant accions concretes que fomentin la comprensió i l'entesa entre persones de diversos contextos.
CA 6.2 Valorar críticament la diversitat lingüística, cultural i artística pròpia de països on es parla la llengua estrangera tenint en compte els drets humans i adequar-s'hi afavorint i justificant el desenvolupament d'una cultura compartida i una ciutadania compromesa amb la sostenibilitat i els valors democràtics.
- Analitzar la diversitat cultural, lingüística i artística des d'una perspectiva crítica i fonamentada.
- Mediar en intercanvis socials demostrant la capacitat d'adaptació als diferents contextos culturals i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Participar en discussions sobre temes culturals i socials actuals, com els drets humans, per afavorir la creació d'una cultura compartida i el respecte als valors democràtics i als drets humans.
- Desenvolupar propostes que integrin pràctiques sostenibles de diferents cultures.
CA 6.3 Aplicar de manera sistemàtica estratègies per defensar i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent a valors ecosocials i democràtics i respectant els principis de justícia, equitat i igualtat.
- Participar activament en projectes que promoguin la diversitat i els valors ecosocials, aportant arguments fonamentats i mostrant respecte per les opinions diverses.
- Analitzar pràctiques relacionades amb la diversitat lingüística i cultural, proposant millores que promoguin la inclusió i el respecte pels drets humans, amb suport dels professors.
- Dissenyar projectes que fomentin la comprensió i valoració de la diversitat lingüística, cultural i artística, integrant valors ecosocials i democràtics, amb l'orientació docent.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. COMUNICACIÓ
Autoconfiança, iniciativa i assertivitat. Estratègies d'autocorrecció i autoavaluació com a manera de progressar en l'aprenentatge autònom de la llengua estrangera
- Desenvolupament de l'autoconfiança en situacions acadèmiques i formals com exposicions orals davant la classe, interaccions en anglès amb desconeguts, o simulacions d'exàmens oficials (PAU o EOI).
- Aplicació d'estratègies d'autocorrecció de textos orals i escrits d'ús acadèmic com la revisió seqüencial dels textos (gramàtica, lèxic i estructura), autocorrecció mitjançant plantilles i models, correcció amb eines digitals senzilles, identificació de patrons d'errors, correcció oral mitjançant gravacions, etc.
- Cerca autònoma, coneixement i ús de recursos per a la millora lingüística. Ús de diccionaris, aplicacions, corpus lingüístics en línia, etc.
- Planificació i monitorització del procés d'aprenentatge. Reflexió crítica sobre errors freqüents.

- Promoció de la iniciativa i l'assertivitat en la comunicació en contextos interculturals, aprenent a expressar idees pròpies amb claredat i sense por de cometre errors.
Estratègies per a la planificació, execució, control i reparació de la comprensió, la producció i la coproducció de textos orals, escrits i multimodals
- Anticipació guiada del contingut a partir de la lectura de títols i subtítols, l'anàlisi d'imatges o gràfics associats i la connexió amb els coneixements previs per facilitar la comprensió del text. (Planificació de la comprensió)
- Definició d'objectius acadèmics específics abans de llegir o escoltar textos complexos (anàlisi del propòsit del text, lectura ràpida inicial o selectiva, preguntes prèvies, etc.). (Planificació de la comprensió)
- Disseny de guions avançats per a assaigs, presentacions o projectes multimodals. (Planificació de la producció)
- Selecció de recursos lingüístics sofisticats (col·locacions, idiomaticismes, connectors complexos). (Planificació de la producció)
- Preparació de respostes argumentades per defensar punts de vista en discussions. (Planificació de la coproducció)
- Discussió prèvia per establir rols, objectius i responsabilitats en activitats col·laboratives. (Planificació de la coproducció)
- Aplicació d'estratègies per interpretar significats implícits i actituds en textos i identificar-ne la tipologia. (Execució de la planificació)
- Composició de textos amb arguments sòlids i evidències clares. (Execució de la producció)
- Creació de presentacions multimodals amb un ús equilibrat de visuals i continguts orals. (Execució de la producció)
- Participació en debats o taules rodones amb una defensa clara de punts de vista. (Execució de la coproducció)
- Coordinació amb els companys per integrar idees en projectes col·laboratius. (Execució de la coproducció)
- Revisió crítica del contingut del text per validar la seva coherència i rellevància.
- Autoavaluació de la comprensió mitjançant preguntes i esquemes resum. (Control de la comprensió)
- Revisió autònoma de la precisió gramatical i de la varietat lèxica en textos escrits mitjançant rúbriques, llistes de verificació, etc. (Control de la producció)
- Ajustament del missatge segons les reaccions o aclariments demanats. (Control de la coproducció)
- Supervisió conjunta del progrés en projectes grupals. (Control de la coproducció)
- Clarificació de dubtes mitjançant fonts complementàries o discussions. (Reparació de la comprensió)
- Revisió autònoma i correcció d'errors d'estil, registre o gramàtica detectats posteriorment. (Reparació de la producció)
- Solució d'incoherències en la conversa a través de clarificacions i ajustaments. (Reparació de la producció i coproducció)
- Revisió conjunta del text final per detectar incoherències i incorporar suggeriments per part del grup o del professor. (Reparació de la coproducció)
Coneixements, destreses i actituds que permeten dur a terme activitats de mediació en situacions quotidianes
- Síntesi i explicació d'informació en textos més complexos. Identificació d'idees principals i secundàries. Reformulació de continguts amb sinònims i adaptació del registre segons l'interlocutor.

- Explicació detallada de conceptes per transmetre conceptes més complexos amb estructures clares i exemples adaptats. Comparació i contrast d'idees per clarificar significats.
- Facilitació activa de diàlegs. Moderació de discussions senzilles ajudant a superar malentesos. Explicació de matisos culturals o lingüístics que afectin la comprensió.
- Ús d'estratègies de mediació més avançades com la síntesi i adaptació de la informació a les necessitats de l'interlocutor o la comparació i contrast d'idees o conceptes per facilitar la comprensió.

Funcions comunicatives adequades a l'àmbit i al context comunicatiu: descriure fenòmens i esdeveniments; donar instruccions i consells; narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, descriure estats i situacions presents i expressar successos futurs i prediccions a curt, mitjà i llarg termini; expressar emocions; expressar l'opinió; expressar argumentacions; reformular, presentar les opinions d'uns altres, resumir

- Inici, participació i manteniment de diàlegs sobre temes d'interès personal o acadèmic.
- Ús de vocabulari i expressions formals per contribuir a debats i discussions col·laboratives.
- Presentació formal de temes acadèmics o d'interès general amb detall, fluïdesa, correcció, coherència i cohesió.
- Ús d'estructures per demanar i intercanviar informació i necessitats immediates, instruccions, ordres i consells.
- Ús d'expressions i d'un vocabulari més ampli per oferir, acceptar i rebutjar ajuda, proposicions o suggeriments; comunicar emocions i preferències amb detall i matisos emocionals.
- Expressió d'idees, defensa de punts de vista i argumentació d'opinió i justificacions més complexes i sòlides amb exemples sobre temes quotidians i acadèmics.
- Enunciació d'esdeveniments i successos futurs i de prediccions a curt, mitjà i llarg termini.
- Ús de formes verbals i estructures per narrar esdeveniments passats puntuals i habituals, presents i futures amb coherència.
- Reformulació d'idees, presentació les opinions dels altres; sintetització d'informació o parafraseig idees amb precisió.
- Ús de matisos lingüístics per manifestar opinions incertes i dubtes, hipòtesis i suposicions.

Models contextuals i gèneres discursius d'ús comú en la comprensió, producció i coproducció de textos orals, escrits i multimodals, breus i senzills, literaris i no literaris: característiques i reconeixement del context (participants i situació), expectatives generades pel context, organització i estructuració segons el gènere i la funció textual

- Anàlisi avançada de contextos discursius. Identificació d'intencions comunicatives complexes (editorials, assaigs formals).
- Producció de gèneres discursius acadèmics. Redacció d'assaigs argumentatius, informes detallats i articles.
- Ús de funcions textuais complexes: argumentació avançada amb matisos.
- Estructuració i cohesió textual en textos extensos. Ús adequat de connectors i marcadors discursius.
- Adaptació completa al registre i al gènere discursiu. Diferència entre registres formals i informals segons l'audiència.

Unitats lingüístiques i significats associats a aquestes unitats com ara l'expressió de l'entitat i les seves propietats, la quantitat i la qualitat, l'espai i les relacions espacials, el temps i les relacions temporals, l'afirmació, la negació, la interrogació i l'exclamació, les relacions lògiques

Francès

- Descripcions més elaborades amb adjectius subjectius: "ravis, deçu". Introducció a l'ús dels pronoms relatius complexos. Celui qui, celle dont...
- Descripció de persones, animals o objectes de manera imprecisa: pronoms i adjectius indefinits (p. ex., certains, il y en a plusieurs). Introducció a l'ús d'expressions estadístiques i numèriques en contextos acadèmics i científics. "La température de l'eau a augmenté de 10%".

- Ús de vocabulari més ric i divers amb adjectius qualificatius complexos "Cette expérience a été enrichissante". Descripció de la qualitat amb matisos, Avoir l'air: "Cette expérience a l'air, semble, enrichissante."
- Ampliació de l'ús dels adverbis de lloc: ailleurs, autour, partout". Descripció de localitzacions complexes amb més detall.
- Ús d'expressions per indicar durada, freqüència i seqüència: "Après avoir terminé le projet...."
- Ús avançat dels temps verbals: present- passé composé, el futur simple i el condicional de cortesia (Je voudrais..., Je souhaiterais). Ús de l'imparfait, introducció al plus que parfait.
- Introducció d'expressions per descriure fets en el passat: "À cette époque là, la veille...".
- Preguntes indirectes i retòriques. "Je me demande s'il viendra demain". La negació complexa: "Elle ne travaille que sur ce dossier", ne ... plus.
- Ús de connectors lògics avançats per mostrar oposició, "cependant", conseqüències, justificacions i condicions. Introducció a hipòtesis en condicional present i imparfait. "Si j'étais jeune, j'aurais un bébé" Introducció a l'ús del subjuntiu amb expressions de finalitat: "Pour qu'il vienne", d'obligació "Il faut qu'il vienne" ´. Argumentació avançada amb connectors lògics: "D'un côté...; d'un autre,". Introducció i ús del discours indirect en passat.
Alemanys
- Adjectius comparatius i superlatius (p. ex., so/nicht so + jung wie, jünger als, der jüngste). Vocabulari específic de temàtiques d'interès acadèmic o personal. Pronoms reflexius en les seves diferents declinacions.
- Ús de precisió quantitativa per expressar dades i estimacions (ungefähr, die Mehrheit, etc.). Ús d'expressions numèriques i estadístiques aplicades per entendre i explicar gràfiques, enquestes, etc. (20 Prozent der Jugendlichen in Deutschland hören in ihrer Freizeit Musik, ein Drittel der Jugendlichen macht zwei bis drei Mal Sport in der Woche, etc.).
- Ús de vocabulari descriptiu amb adjectius qualificatius i expressions més complexes (p. ex., wunderbar, sauteuer, eher unbekannt).
- Ús fluid i més detallat amb preposicions i adverbis locals per enriquir descripcions, narracions i textos més complexos.
- Ús fluid del Perfekt i introducció del Präteritum, del Plusquamperfekt i del Futur amb werden. Introducció al temps condicional amb wenn (wenn ich Zeit habe, komme ich natürlich zu deiner Party). Narració amb seqüències temporals senzilles i enriquiment d'aquestes amb l'ús de preposicions, adverbis, conjuncions de temps (p. ex., vor, vorher, bevor, seitdem, nachdem, zuerst, den ganzen Sommer lang).
- Ús d'oracions afirmatives, negatives, afirmatives i exclamacions com a resposta a allò del que s'està parlant (p. ex., ich denke schon, das finde ich auch nicht gut, meinst du?, wie nett von dir!, oh, das ist ja schön!), negacions parcials o totals (p. ex., ich kaufe nicht den roten Kuli, sondern..., Peter geht nicht oft ins Kino, Ich gehe heute Abend nicht mit Maria ins Kino, ich kaufe die Schuhe heute nicht).
- Lèxic comú i especialitzat d'interès per a l'alumne relatiu a temps i espai; estats i esdeveniments; activitats, procediments i processos; relacions personals, socials, acadèmiques i professionals; educació, treball i emprenedoria; llengua i comunicació intercultural; ciència i tecnologia; història i cultura; com també estratègies d'enriquiment lèxic (derivació, famílies lèxiques, polisèmia, sinonímia, antonímia, etc.).
Francès
- Descripcions més elaborades amb adjectius subjectius: "ravis, deçu". Introducció a l'ús dels pronoms relatius complexos. Celui qui, celle dont...
- Descripció de persones, animals o objectes de manera imprecisa: pronoms i adjectius indefinits (p. ex., certains, il y en a plusieurs). Introducció a l'ús d'expressions estadístiques i numèriques en contextos acadèmics i científics. "La température de l'eau a augmenté de 10%".

- Ús de vocabulari més ric i divers amb adjectius qualificatius complexos "Cette expérience a été enrichissante." Descripció de la qualitat amb matisos, Avoir l'air: "Cette expérience a l'air, semble, enrichissante."
- Ampliació de l'ús dels adverbis de lloc: ailleurs, autour, partout". Descripció de localitzacions complexes amb més detall.
- Ús d'expressions per indicar durada, freqüència i seqüència: "Après avoir terminé le projet...."
- Ús avançat dels temps verbals: present- passé composé, el futur simple i el condicional de cortesia (Je voudrais..., Je souhaiterais). Ús de l'imparfait, introducció al plus que parfait.
- Introducció d'expressions per descriure fets en el passat: "À cette époque là, la veille...".
- Preguntes indirectes i retòriques. "Je me demande s'il viendra demain". La negació complexa: "Elle ne travaille que sur ce dossier", ne ... plus.
- Ús de connectors lògics avançats per mostrar oposició, "cependant", conseqüències, justificacions i condicions. Introducció a hipòtesis en condicional present i imparfait. "Si j'étais jeune, j'aurais un bébé" Introducció a l'ús del subjuntiu amb expressions de finalitat: "Pour qu'il vienne", d'obligació "Il faut qu'il vienne". Argumentació avançada amb connectors lògics: "D'un côté...; d'un autre". Introducció i ús del discours indirect en passat.
Alemanys
- Comparació d'entorns urbans i rurals: p. ex., Das Stadtleben ist stressiger als das Dorfleben oder Landleben.
- Expressions sobre esports d'equip i activitats de benestar: p. ex., Teamsport oder Einzelsport, Winter- und Sommersportarten, Outdoor- und Indoor-Aktivitäten, Fit sein, Fitness-Studio.
- Descripcions més detallades del clima i els seus efectes: p. ex., Im Frühling sind... Grad, es gibt viel Schnee. Expressions sobre problemes mediambientals: Umwelt, Klima, Recycling, wegwerfen, umweltfreundlich.
- Expressions sobre problemes tècnics: p. ex., der Handy-Akku ist leer/kaputt, der WLAN funktioniert nicht.
- Termes bàsics per a orientació acadèmica: p. ex., Online-Lernen, Schüleraustausch, Schulproblem, Praktikum, Ausbildung, Beruf, Studium, Austauschprogramm, Traumjob.
- Conceptes temporals: p. ex., vorgestern, übermorgen, in zwei Tagen, vor/nach zwei Wochen, früher, damals, im Jahr 2020, seit einem Jahr. Localització: p. ex., hier, dort, da, draußen, drinnen, außerhalb, innerhalb, in der Mitte von, weit weg. Descripció d'espais: p. ex., Sehenswürdigkeiten, auf dem Festland, Ferienziel, Industriegebiet, berühmte/lebendige Stadt.
- Ampliació de vocabulari sobre estats mentals i físics: p. ex., utig, ängstlich, überfordert, gemein, klug.
- Introducció a processos tecnològics i científics: p. ex., Ordner speichern, Computer ausschalten, Programm aktualisieren, Entdeckung.
- Activitats acadèmiques i professionals: p. ex., Meinungsäußerung, Pro und Contra Aufsatz, Erzähltext, argumentativer Text, Vorschläge machen und darauf reagieren, höfliche Bitten äußern, Dialoge oder Diskussionen verstehen, lenken.
- Procediments: p. ex., zuerst, dann, danach, als Erstes, als Zweites, ein Gespräch mit Notizen vorbereiten, Texte mit Schlüsselwörtern verstehen, Lernkarten mit Beispielen schreiben, eine Mindmap erstellen, Texte überfliegen.
- Relacions personals: p. ex., bester Freund, mein Freund/Partner, Nachbarn, Traumpartner. Relacions socials: Mitschüler, Freunde, Klassenkameraden. Relacions professionals: Arbeitskollegen, Mitarbeiter, Auszubildende, Chef, Lehrer, Meister.
- Trajectòries acadèmiques i professionals: p. ex., Freiwilligendienst, lebenslanges Lernen, Auszeitjahr, Karrierechancen. Projectes emprenedors: p. ex., Businessplan, Start-up, Marktstudie, Marktforschung, Wettbewerb.

- La diversitat lingüística: p. ex., Muttersprache, Fremdsprache, Dialekt, Zwei- und Mehrsprachigkeit, Mutter- und Zweitsprache. Conceptes interculturals: p. ex., interkultureller Austausch, Traditionen, interkultureller Schock.
- Innovacions tecnològiques i avenços científics: p. ex., künstliche Intelligenz, erneuerbare Energien. Aplicacions pràctiques: p. ex., elektrisches/hybrides Auto, Smart-Geräte. Vocabulari per parlar de tecnologia: p. ex., umweltfreundlich, benutzerfreundlich.
- Introducció a fets històrics i aspectes culturals: p. ex., Erster Weltkrieg, Berliner Mauer, Konzentrationslager, East Side Gallery, Monument, Denkmal, Architektur. Introducció a termes artístics i literaris: p. ex., bedeutendste Literatur, Musik, Kunst im deutschsprachigen Raum.
- Tècniques de derivació i famílies lèxiques: masculí + in per fer el femení de professions i nacionalitats (Spanier -> Spanierin, Arzt -> Ärztin), un + Adjektiv (glücklich -> unglücklich), Verb -> Nomen (achten -> Achtung), p. ex. Relacions semàntiques: sinònims (nett - freundlich), antònims (groß - klein).
- Patrons sonors, accentuals, rítmics i d'entonació i significats i intencions comunicatives generals associades a aquests patrons. Alfabet fonètic bàsic.
Francès
- Producció de sons amb certa complexitat amb intenció i matís: articulació correcta de vocals obertes i tancades: /o/ vs. /ɔ/; e /ə/ vs /ɛ/, en paraules com "fenêtre" i "le" / "les". La nasalització de vocals: /ã/, /ẽ/ i les grafies corresponents. Contrasts amb /k/ i /g/ (cœur vs. gager). Sons combinats en paraules llargues: intéressant (/ẽ.te.ʁe.sã/). Sons implosius en final de paraula: /t/ a part (/paʁt/).
- Discriminació i producció correcta i precisa en frases amb certa complexitat: Sons fricatiu avançats: /ʒ/ (journal), /ʁ/. /s/ vs. /z/ "Je vais visiter la maison de mes grands-parents ce week-end." /u/ vs. /y/ com a "dessous" vs. "dessus". La producció de "plus" /ply/ vs. /plys/.
- Adquisició del ritme i entonació de la llengua Interacció fluida amb certa naturalitat. Pràctica de liaisons obligatòries: ils ont (/il.z ɔ̃/).
- Adquisició de l'entonació de la llengua. Patrons melòdics amb pauses per marcar èmfasi i emocions complexes.
- Patrons d'entonació en discursos formals senzills i en interaccions més complexes. Estructuració de discursos. Canvis de to per emfatitzar punts clau.
- Consciència pluricultural: exposició i reconeixement de variacions lingüístiques regionals més freqüents de la francofonia, com els accents. Ex.: audició de textos orals autèntics amb diferents registres o accents (p. ex., entrevistes, diàlegs informals).
Alemanys
- Pronunciació correcta de sons consonàntics, diftongs i sons vocàlics complexos.
- Discriminació i producció correcta de vocals curtes i llargues.
- Domini de patrons accentuals de verbs separables i no separables, també en Perfekt (bezahlt, eingekauft); i patrons accentuals de paraules compostes (Tischtennis, schwarzweiß).
- Accentuació de la frase (Satzakzent) per emfatitzar informació important (Genau das habe ich nicht gewusst).
- Patrons d'entonació en discursos acadèmics senzills i en interaccions més complexes. Estructuració de discursos. Canvis de to per emfatitzar punts clau.
Convencions ortogràfiques i significats i intencions comunicatives associats als formats, patrons i elements gràfics
- Domini de la puntuació expressiva (punt i coma, guions llargs, etc.) per donar èmfasi.
- Revisió rigorosa de coherència ortogràfica en textos acadèmics i formals.
- Correcció d'errors subtils com homòfons o contraccions mal aplicades.
- Interpretació crítica de textos multimodals complexos amb gràfics, esquemes i taules.
- Relació entre els formats visuals i l'estratègia persuasiva o acadèmica del text.
Convencions i estratègies conversacionals, en format síncron o asíncron, per iniciar, mantenir i acabar la comunicació, prendre i cedir la paraula, demanar i donar aclariments i explicacions,

reformular, comparar i contrastar, resumir i parafrasejar, col·laborar, negociar significats, detectar la ironia, etc.

Francès

- Ús d'expressions formals i informals segons el context per saludar i iniciar la conversa, introduir opinions o punts de vista (Je pense que...). Expressions per convidar a altres a participar (Qu'en penses tu ?). Fórmules d'inici en format asíncron (Bonjour Madame, je vous écris pour demander plus d'informations sur...).
- Ús d'expressions per desenvolupar idees (Je voudrais ajouter que...), per gestionar interrupcions (Attends, laisse-moi terminer!) mitjançant connectors avançats (mais, cependant, en revanche).
- Expressions per concloure discussions (En résumé, nous sommes d'accord sur....) o per comiats formals (Je reste à votre disposition pour toute question; bien cordialement).
- Ús d'expressions amb més detalls per demanar i donar aclariments i explicacions. Reformulació de paraules.
- L'expressió d'agraïment en contextos formals. (Je vous remercie. Merci pour votre aide, Bien Cordialement).
- Ús de connectors bàsics per establir similituds i diferències. Expressions per donar l'opinió.
- Frases per sintetitzar idees amb certa complexitat (C'est à propos de...). Expressions simples per a resumir (En gros...).
- Expressions per negociar tasques i col·laborar (Je peux t'aider ?, Tu as besoin d'aide ?)
- Expressions per expressar acord o desacord (Je suis d'accord- Je ne suis pas d'accord), per treballar en equip i per oferir suport (Moi aussi / Moi non plus).

Alemanys

- Ús d'expressions formals i informals segons el context per saludar i iniciar la conversa, introduir opinions o punts de vista (Ich denke dass...). Expressions per convidar a altres a participar (Was denkst du?) Fórmules d'inici en format asíncron (Guten Tag Frau Müller, ich schreibe Ihnen, um mehr Informationen über ... zu bekommen).
- Ús d'expressions per desenvolupar idees (Ich möchte noch dazu sagen, dass ...), per gestionar interrupcions bitte, darf ich weiter reden?).
- Expressions per concloure discussions (Zusammenfassend können wir sagen, dass...) o per comiats formals (Vielen Dank für Ihre Zeit und Ihre Hilfe).
- Ús d'expressions amb més detalls per demanar i donar aclariments i explicacions (Was bedeutet das?, Können Sie das erklären?).
- L'expressió d'agraïment en contextos formals (Vielen Dank für Ihre Aufmerksamkeit / für das Zuhören).
- Ús de connectors bàsics per establir similituds i diferències. (im Gegensatz zu, genauso wie). Expressions per donar l'opinió (Ich denke, dass, Ich finde, Meiner Meinung nach...).
- Frases per resumir i sintetitzar idees amb certa complexitat (Es geht um...).
- Expressions per negociar tasques i col·laborar (Kann ich dir helfen?, Brauchst du Hilfe?).
- Expressions per expressar acord o desacord (Ich bin einverstanden, Das glaube ich nicht), per treballar en equip i per oferir suport (Ich auch, Ich nicht).
- Estratègies avançades de recerca i selecció d'informació: Identificació de biaixos en les fonts o comparació entre fonts per validar la informació trobada.
- Selecció, classificació i reestructuració d'informació trobada en diferents formats.
- Creació de contingut original basat en la informació trobada. Redacció de textos acadèmics amb referències a les fonts utilitzades.

Respecte de la propietat intel·lectual i drets d'autor sobre les fonts consultades i continguts utilitzats: eines per al tractament de dades bibliogràfiques i recursos per evitar el plagi

- Elaboració de cites més complexes: Integració de cites en el format MLA o APA senzill.
- Introducció a l'ús d'eines per crear bibliografies.
- Avaluació de fonts segons drets d'autor i llicències. Identificar si una imatge, vídeo o text es pot utilitzar segons la llicència.

Eines analògiques i digitals per a la comprensió, producció i coproducció oral, escrita i multimodal; i plataformes virtuals d'interacció, col·laboració i cooperació educativa (aules virtuals,

videoconferències, eines digitals col·laboratives...) per a l'aprenentatge, la comunicació i el desenvolupament de projectes amb parlants o estudiants de la llengua estrangera
- Ús d'eines analògiques com diccionaris monolingües detallats, revistes i llibres acadèmics senzilles, gràfics informatius, guies d'estructuració de textos, guies de revisió estilística, etc.
- Ús d'eines digitals avançades com plataformes de notícies i contingut acadèmic, audiollibres i pòdcasts acadèmics, eines per a textos acadèmics, aplicacions per a presentacions avançades o enregistrament de pòdcasts.
- Participació activa en aules virtuals per a debats acadèmics: fòrums i discussions escrites o interaccions orals enregistrades.
- Participació en plataformes de treball col·laboratiu avançat per gestionar projectes. Entorns virtuals per projectes internacionals com eTwinning.
- Interacció multimodal en contextos acadèmics. Elaboració de vídeos, pòdcasts o infografies de forma col·laborativa.

B. PLURILINGÜISME

Estratègies i tècniques per respondre eficaçment i amb un alt grau d'autonomia, adequació i correcció a una necessitat comunicativa concreta superant les limitacions derivades del nivell de competència en la llengua estrangera i en les altres llengües del repertori lingüístic propi

- Ús autònom d'estratègies de compensació. Emprar gests o reformular frases per superar llacunes lèxiques.
- Estratègies de parafraseig avançat. Reformulació d'idees amb vocabulari temàtic més avançat.
- Estratègies d'autocorrecció avançada.
- Ús d'omplidors o paraules crossa més complexes.

Estratègies per identificar, organitzar, retenir, recuperar i utilitzar creativament unitats lingüístiques (lèxic, morfosintaxi, patrons sonors, etc.) a partir de la comparació de les llengües i varietats que conformen el repertori lingüístic personal

- Ús autònom d'eines lingüístiques (diccionaris digitals, còrpora, traductors en línia, etc.).
- Organitzar i emprar lèxic especialitzat que inclogui expressions idiomàtiques i llenguatge tècnic segons les àrees d'interès.
- Producció creativa en diferents registres: textos argumentatius que requereixin estructures avançades i vocabulari ric; debats o simulacions que requereixin adaptar el registre segons el context (formal/informal).
- Desenvolupament fonològic avançat: Comparar diferències sonores i de pronúncia entre dialectes o varietats lingüístiques.
- Mediar lingüísticament: Traduir i parafrasejar idees complexes entre llengües, facilitant la comunicació i destacant diferències culturals i lingüístiques.
- Reflexió i autoavaluació de l'aprenentatge: estratègies de millora per corregir errors comuns, basant-se en la retroacció i l'autoanàlisi. Ús d'eines tecnològiques (aplicacions mòbils -apps- de vocabulari o anàlisi textual) per optimitzar l'aprenentatge autònom.

Estratègies i eines, analògiques i digitals, individuals i cooperatives per a l'autoavaluació, la coavaluació i l'autocorrecció

- Disseny de rúbriques personalitzades per a l'autoavaluació i coavaluació, adaptades als objectius específics de cada activitat.
- Ús autònom d'estratègies d'autoreparació, com l'autocorrecció de textos escrits amb ajuda de recursos lingüístics avançats mitjançant correctors gramaticals en línia o diccionaris i traductors avançats.
- Ús d'eines digitals avançades com programari d'anàlisi de textos o plataformes interactives, per avaluar i millorar l'aprenentatge.

- Aplicació d'estratègies de reflexió personal per comprendre el propi procés d'aprenentatge i establir objectius de millora per al futur.
Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació, la llengua, l'aprenentatge i les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge)
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió sobre la comunicació. La claredat i el significat. Sol·licitud d'ajuda o aclariments. Expressió de dificultats o dubtes.
- Expressions i lèxic específic per reflexionar i compartir la reflexió de la llengua amb termes com, subjecte, objecte, col·locació, oracions condicionals, veu passiva, o expressions: "Quina diferència hi ha entre aquestes dues paraules?", o "Com es pronuncia això correctament?".
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre l'aprenentatge: habilitats, fortaleeses, debilitats. Expressions: "Quina és la millor manera de practicar l'expressió oral?".
- Lèxic i expressions d'ús comú més complexes per reflexionar i compartir de la reflexió sobre les eines de comunicació i aprenentatge (metallenguatge): motor de cerca, recurs, eina en línia, col·laboració, compartició, alfabetització digital. Expressions: "Com puc trobar informació sobre aquest tema?" o "Podem utilitzar una eina en línia per treballar junts?".
Comparació sistemàtica entre llengües a partir d'elements de la llengua estrangera i altres llengües: origen i parentius
- Identificació d'estratègies per reconèixer patrons lingüístics que ajudin a comprendre i aprendre vocabulari o estructures d'altres llengües. (cognats, prefixos i sufixos comuns, estructures sintàctiques, arrels comunes, etc.).
- Reflexió sobre les relacions entre llengües (origen, influència històrica o contacte cultural) per entendre millor les similituds i diferències entre idiomes i les seves cultures associades.

C. INTERCULTURALITAT

La llengua estrangera com a mitjà de comunicació i entesa entre pobles, com a facilitador de l'accés a altres cultures i altres llengües i com a eina de participació social i d'enriquiment personal

- Ús de la llengua estrangera com a mitjà per establir connexions i diàleg entre persones de cultures diferents.
- Aprenentatge de vocabulari específic relacionat amb costums i tradicions per fomentar una millor comprensió entre cultures.
- Pràctica de comunicacions orals i escrites per participar activament en discussions sobre diversitat cultural i intercanvi d'idees.
- Desenvolupament de l'hàbit de consultar fonts internacionals (articles, llibres, programes audiovisuals) per ampliar coneixements sobre altres cultures i llengües.
- Ús d'estratègies de flexibilitat i adaptació per interactuar eficaçment en contextos multiculturals, promovent el respecte i la cooperació.
Interès i iniciativa en la realització d'intercanvis comunicatius a través de diferents mitjans amb parlants o estudiants de la llengua estrangera, com també per conèixer informacions culturals dels països on es parla la llengua estrangera
- Participació activa en intercanvis lingüístics amb parlants nadius o altres estudiants per millorar les habilitats comunicatives.
- Ús de mitjans tecnològics i plataformes internacionals per establir comunicacions significatives i dur a terme projectes col·laboratius multiculturals.
- Investigació i comprensió crítica de les realitats culturals dels països on es parla la llengua estrangera, analitzant-ne les implicacions socials i històriques.
- Pràctica de l'anàlisi reflexiva en contextos interculturals per enriquir la pròpia perspectiva i fomentar una comunicació respectuosa i efectiva.

Aspectes socioculturals i sociolingüístics relatius a convencions socials, normes de cortesia i registres; institucions, costums i rituals; valors, normes, creences i actituds; estereotips i tabús; llenguatge no verbal; història, cultura i comunitats; relacions interpersonals i processos de globalització en països on es parla la llengua estrangera
- Reflexió sobre els valors, creences i actituds culturals, incloent-hi els estereotips i tabús, per promoure una comunicació respectuosa i informada.
- Anàlisi de les convencions socials i normes de cortesia per entendre els registres lingüístics adequats en diferents contextos culturals.
- Observació del llenguatge no verbal i la seva relació amb la història i la cultura de les comunitats, com també els impactes de la globalització en les pràctiques sociolingüístiques.
- Estudi dels costums, rituals i institucions de les societats on es parla la llengua estrangera, com també la seva influència en les relacions interpersonals.
Estratègies per entendre i apreciar la diversitat lingüística, cultural i artística, atenent valors ecosocials i democràtics
- Reflexió crítica sobre la influència de factors històrics, socials i econòmics en la diversitat lingüística i cultural.
- Formulació de propostes o alternatives per abordar desafiaments interculturals, integrant valors ecosocials com la sostenibilitat, la solidaritat i el respecte per la diversitat.
- Experiències i activitats que permetin el desenvolupament de les habilitats interculturals en els alumnes (estades a l'estranger, intercanvis lingüístics i culturals, projectes internacionals, etc.), presencials virtuals.
Estratègies de detecció, rebuig i actuació davant usos discriminatoris del llenguatge verbal i no verbal
- Anàlisi de textos, discursos o comportaments per identificar usos discriminatoris explícits o implícits.
- Creació de campanyes de conscienciació que ajudin a prevenir l'ús del llenguatge discriminatori en l'entorn escolar, social o digital.
- Reflexió sobre l'impacte positiu de l'ús del llenguatge inclusiu i no discriminatori en el desenvolupament d'una societat més equitativa i cohesionada.

Tècniques d'Expressió Gràficoplàstica

Al llarg de la història, les tècniques artístiques han condicionat enormement la naturalesa i la forma de les obres d'art. Així, la flexibilitat i l'aductilitat de la pintura a l'oli va permetre que la pintura abandonés els murs i es traslladés a suports més lleugers, com la tela, la qual cosa no sols va facilitar el trasllat de les obres, sinó que, en millorar la plasticitat, va permetre representar fosos, degradats i modelatges més elaborats i amb aparença més natural. Igual que les necessitats expressives, els materials, els instruments i els procediments evolucionen amb el temps i conformen un llegat tecnicoartístic el coneixement del qual serà un requisit indispensable per enriquir els recursos de qualsevol persona disposada a l'estudi o a la producció d'obres artístiques.

La matèria acosta els alumnes als recursos, les tècniques, els procediments i les aplicacions instrumentals que fan possible la producció artística en general i les produccions plàstiques, gràfiques i visuals en particular. A més de les tècniques classificades tradicionalment com a dibuix, pintura i gravat, es tindran en compte altres tècniques rellevants que escapin a aquesta classificació. L'objectiu és que els alumnes, per una banda, adquireixin les habilitats necessàries per implementar correctament els procediments de treball i, per una altra, adequin les tècniques a les propostes artístiques amb soltesa, iniciativa i creativitat creixents.

El coneixement de les tècniques gràficoplàstiques adquireix tot el seu sentit mitjançant la seva posada en pràctica, que fa possible la materialitat de la comunicació visual i possibilita la recerca i la cerca de llenguatges propis que construeixin una identitat artística capaç de tractar projectes creatius de certa complexitat. En tot moment s'ha de promoure la capacitat proactiva i creadora, com també l'adequació del registre comunicatiu a les intencions i especificitats de cada discurs artístic plàstic. Aconseguir la maduresa expressiva, l'autoexpressió i el desenvolupament de l'esperit crític davant produccions artístiques diverses, tant pròpies com alienes, són alguns dels objectius primordials en la matèria.

Aquesta activitat creativa individual ha de complementar-se amb el foment de l'activitat col·laborativa, les posades en comú i l'intercanvi d'idees crític i argumentat, amb la finalitat de preparar als alumnes per a una participació activa en equips de treball. En aquest marc, els alumnes han d'afrontar les activitats sempre des d'una perspectiva inclusiva.

D'altra banda, com en tota producció humana contemporània, es fa necessari tenir en compte la sostenibilitat, tant en l'ús de recursos com en la prevenció i la gestió dels residus que la producció artística pogués generar. De la mateixa forma, es contempla no sols l'ús de materials i eines innovadors, sinó també el de nous materials biodegradables i que respectin les regulacions relatives a la cura mediambiental.

Així mateix i aplicant criteris de validesa, qualitat i fiabilitat, s'han d'utilitzar diferents recursos analògics i digitals per a la investigació i recerca d'informació, lligant ambdós processos a la generació de noves composicions. També s'utilitzaran dispositius digitals, aplicacions i serveis en línia per desenvolupar i registrar gràficament l'activitat plàstica, com també per treballar de forma col·laborativa i per generar contingut de difusió ràpida amb la resta de l'aula, la comunitat educativa o altres agents externs.

Tenint en compte tots aquests aspectes, aquesta matèria pretén desenvolupar en els alumnes la sensibilització i el respecte cap al patrimoni artístic plàstic en tota la seva diversitat, la qual cosa inclou l'anàlisi dels elements, tècniques i procediments que han estat emprats per elaborar-lo. D'altra banda, la comprensió, l'anàlisi i la interpretació de produccions artístiques gràficoplàstiques i de les tècniques emprades permet la selecció adequada de recursos materials i procedimentals per participar activament en projectes col·laboratius o personals vinculats a la producció plàstica, gràfica i visual. Així mateix, la creació d'obres gràficoplàstiques mitjançant l'aplicació coherent de materials, procediments i tècniques de dibuix, pintura i gravat és clau per a la comunicació efectiva

d'idees, sentiments o emocions, facilitant, a més, que els alumnes i les alumnes puguin estimular i ampliar la sensibilitat per al gaudi estètic.

La matèria està dissenyada entorn de cinc competències específiques, que emanen de les competències clau i els objectius establerts per a l'etapa de batxillerat. Les competències específiques estan definides de manera que poden escometre's de manera integrada, per la qual cosa no hi ha una frontera estricta entre les unes i les altres i l'ordre en què es presenten no és vinculant, ni representa cap jerarquia.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar-ne el grau de consecució per part dels alumnes.

Els sabers bàsics de la matèria que hauran d'activar-se per adquirir aquestes competències específiques s'articulen entorn de cinc blocs. El primer bloc, denominat «Aspectes generals», abasta els coneixements i actituds necessaris per reconèixer els diferents llenguatges artístics, els elements que els conformen i la seva evolució al llarg de la història, com també les qualitats i impacte dels diversos materials i suports. S'inclouen també alguns elements essencials relacionats amb la conservació, la sostenibilitat, la perspectiva inclusiva i la propietat intel·lectual, a més d'estratègies específiques per al desenvolupament de la valoració crítica, la planificació i el treball col·laboratiu. El segon bloc, titulat «Tècniques de dibuix», reuneix les tècniques i conceptes que permeten l'exploració i creació amb aquesta forma d'expressió. El tercer bloc, «Tècniques de pintura», comprèn els procediments i operacions vinculades al color i les seves diverses manifestacions plàstiques. El quart bloc, «Tècniques de gravat i estampació», recull les diverses metodologies que s'han d'experimentar per al domini i comprensió dels diferents mitjans d'estampació. El bloc final, «Tècniques mixtes i alternatives», incorpora les tècniques i mitjans d'expressió més innovadors, com els digitals.

Les competències específiques s'han d'adquirir amb el desenvolupament d'activitats integrades que facin possible que els alumnes posin en pràctica els seus coneixements, adquireixin les destreses associades als procediments tradicionals i experimentin amb diverses tècniques innovadores, desenvolupin així la seva creativitat mitjançant projectes col·laboratius, enriquidors i multidisciplinaris. Aquestes activitats han de possibilitar el treball globalitzat fonamentat en metodologies més pròximes a les que s'apliquen en l'entorn laboral i professional, la qual cosa aporta més significació als aprenentatges i genera un grau major d'implicació dels alumnes en la matèria. A més, per contribuir a la seva formació integral, s'han de tractar aspectes com ara la propietat intel·lectual, la sostenibilitat i seguretat dels projectes, la prevenció i la gestió responsable dels residus, l'estudi de la toxicitat o l'impacte mediambiental dels diferents materials artístics.

Competències específiques

CE 1 Analitzar obres gràficoplàstiques, valorant-ne els seus aspectes formals, comparant les tècniques, materials i procediments utilitzats en l'execució i conservació i reflexionant sobre el seu possible impacte mediambiental, per conformar un marc personal de referència que potenciï la creativitat, fomenti una actitud positiva cap el patrimoni i estigui compromesa amb la sostenibilitat.

Enteses com a elements complexos que es poden abordar des de diferents enfocaments, les produccions artístiques constitueixen un reflex del context social, cultural i històric en el qual s'han generat. Un dels aspectes que ajuden a definir el context és l'anàlisi tant dels materials com de les tècniques i procediments utilitzats, posant-los en relació amb les seves qualitats expressives i comunicatives, per la qual cosa també s'han de considerar els seus aspectes formals (composició, forma, color i textura, llum, etc.). L'anàlisi permet comparar i relacionar obres en contextos diferents, la qual cosa proporcionarà als alumnes un bagatge de recursos per aplicar tant en valoracions crítiques futures, com en les produccions artístiques pròpies. D'altra banda, l'anàlisi de diferents produccions artístiques ajudarà a fomentar la valoració positiva de la diversitat cultural i artística del patrimoni. Entre els exemples analitzats, s'hi ha d'incorporar la perspectiva de gènere i

la perspectiva intercultural, amb èmfasi en l'estudi de produccions realitzades per dones i per persones de grups ètnics i poblacionals la presència dels quals en el cànon artístic occidental ha estat tradicionalment molt limitada.

Per a l'anàlisi de les manifestacions gràficoplàstiques poden emprar-se diverses metodologies, entre les quals es compten la recerca documentada mitjançant fonts analògiques o digitals, com també noves eines tecnològiques d'anàlisi científica. Encara que tots dos són valuosos exemples d'acostament, resulten complementaris de la imprescindible anàlisi visual de l'obra, la senzillesa tècnica de la qual, immediata i versatilitat permeten considerar-ho com el primer mètode d'acostament, en els seus dos aspectes fonamentals: d'aproximació al gaudi estètic –activant així altres processos cognitius importants, com l'atenció i la memòria– i de desenvolupament del sentit crític. L'aplicació d'aquestes metodologies de recepció pot transferir-se a altres àmbits de coneixement, millorant la formació integral dels alumnes.

Per altra banda, la majoria de les produccions artístiques plàstiques, com a objectes físics, són elements sobre els quals convé fer una reflexió mediambiental, tant per la repercussió dels materials, tècniques i eines emprats en la seva realització, com la que es deriva dels processos de producció, que també poden generar residus perjudicials per al planeta. Així doncs, és especialment important conèixer les tècniques d'elaboració dels materials emprats en el treball gràficoplàstic. Els alumnes han de tenir en compte totes aquestes consideracions per poder valorar, en el moment de la recepció d'una obra concreta, l'impacte que té sobre el medi ambient. Finalment, la sostenibilitat en la producció artística ha de complementar-se amb l'aposta conscient per la conservació i la cura del patrimoni artístic i establir un diàleg respectuós entre tots dos vessants.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM2, CD1, CPSAA2, CC1, CC2, CC4, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Utilitzar els diferents elements i procediments propis del llenguatge gràficoplàstic, manifestar-ne domini tècnic i experimenta-hi de manera creativa i innovadora amb les seves possibilitats i combinacions, per desenvolupar la capacitat d'expressió autònoma i personal i per respondre a uns objectius determinats.

El llenguatge gràficoplàstic ha acompanyat a l'ésser humà des dels seus inicis, per la qual cosa resulta extremadament ric i variat. Per aquest motiu l'estudi de les tècniques d'expressió gràficoplàstica requereixi de sabers associats a camps de coneixement molt diversos, incloent la pràctica i la destresa en l'aplicació dels diferents procediments. Les tècniques gràficoplàstiques ofereixen recursos molt potents per expressar, de manera personal i lliure, idees, sentiments i opinions sobre qualsevol temàtica o fonamentades en vivències personals o compartides. D'aquesta manera, els alumnes incorporen la faceta personal a les seves composicions i així s'intensifica la seva implicació. En tot cas, hauran de seleccionar els recursos més adequats en funció de la intencionalitat cercada, sense perdre de vista la necessària reflexió sobre la sostenibilitat del producte final.

A més, les produccions gràficoplàstiques permeten un alt grau d'experimentació i de creativitat, combinant de manera molt diversa materials, utensilis, tècniques i procediments. Tot això proporciona als alumnes més llibertat per plasmar les idees i els sentiments personals. L'adquisició de les destreses necessàries i la progressiva soltesa tècnica en l'execució de les produccions farà possible que alumnes i alumnes exercitin la improvisació. En definitiva, la resolució d'aquestes produccions gràficoplàstiques constitueix un impuls en el creixement personal dels alumnes i genera un clima d'autoconfiança, al mateix temps que aguditza el sentit crític, augmenta l'autoestima i potència la creativitat.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.1, CPSAA1.2, CC4, CE3, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.1, CCEC4.2.

CE 3 Planificar el procés de realització individual i col·lectiva d'obres gràficoplàstiques, valorant les possibilitats que ofereixen les diferents tècniques, materials i procediments, com també l'adequació a una determinada proposta, per respondre amb eficàcia i creativitat a qualsevol acompliment relacionat amb la producció cultural o artística.

Els nivells de complexitat de les produccions gràficoplàstiques són molt variats i estan condicionats per circumstàncies tant pròpies com alienes. Per aconseguir desenvolupar-les amb èxit, els alumnes han de valorar, al costat del grau de complexitat, les possibilitats dels recursos disponibles per al projecte, com també l'adequació a aquest. Després d'aquest diagnòstic de la situació, ha de planificar ordenadament les diferents fases de realització, seleccionant amb criteri i creativitat els recursos que millor s'adaptin a la proposta. D'aquesta manera, el procés d'anàlisi de la situació de partida i la planificació de l'obra es converteixen en components amb tant o més valor que el producte final per als alumnes, que han de ser capaços de gestionar correctament aquest complex entramat de relacions per afrontar amb èxit un projecte gràficoplàstic.

Quan els projectes són col·lectius, és important planificar igualment la participació dels diferents membres del grup i valorar les febleses i forteses, amb la finalitat d'integrar les experiències compartides i afavorir dinàmiques de treball eficaces, respectuoses, empàtiques i enriquidores.

Finalment, resulta fonamental que, en haver conclòs la planificació de l'obra gràficoplàstica, aquesta se sotmeti a un procés d'avaluació, individual o col·lectiu, que inclogui una altra anàlisi que permeti als alumnes explicar la manera que els materials, tècniques, processos de realització i llenguatges seleccionats han condicionat el producte final.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CPSAA3.2, CPSAA4, CE2, CCEC4.2.

CE 4 Desenvolupar projectes gràficoplàstics individuals i col·laboratius, utilitzant amb destresa diversos materials, tècniques i procediments, per integrar el procés creatiu i respondre de manera eficaç, sostenible i creativa als objectius d'acompliment determinats.

Tant en els projectes col·lectius com en els individuals, cada alumne o alumna ha d'enfrontar-se a la resolució de problemes aplicant de manera conscient les destreses i tècniques adquirides. Un aspecte fonamental consisteix a determinar les tècniques, materials, suports i procediments que resultin més adequats per respondre a la necessitat plantejada. En tot cas, en la selecció de materials i en l'aplicació dels procediments per crear les diferents obres gràficoplàstiques, és imprescindible aplicar una perspectiva de sostenibilitat; per aquest motiu es proposa també la utilització de materials reciclats i no contaminants i l'ús de procediments respectuosos amb el medi ambient.

Quan els projectes són individuals, propicien el desenvolupament de l'autonomia i l'autoestima, i fan possible al mateix temps, l'enriquiment de futures produccions col·laboratives. Quan són col·laboratius, a més cada alumne o alumna rep, aporta i comparteix amb la resta de membres del grup, desenvolupant així estratègies d'empatia i de resolució de problemes i conflictes. En qualsevol dels dos casos, l'objectiu és crear dinàmiques de treball empàtiques i enriquidores, mitjançant les quals els alumnes aprenguin a respectar tant el treball propi com l'aliè, la qual cosa constituirà a més una aportació valuosa per a la construcció de la identitat personal i l'enriquiment de l'esperit crític. D'altra banda, els projectes gràficoplàstics, tant individuals com col·lectius, poden vincular-se amb l'experimentació, l'expressió personal i l'autonomia en la resolució de problemes. D'aquest diàleg entre l'individual i el col·lectiu depèn en gran part l'eficàcia i adequació de la resposta a qualsevol proposta.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3, CPSAA1.1, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CE3, CCE3, CCEC3.2, CCEC4.1.

CE 5 Avaluat els productes gràficoplàstics propis i aliens, valorant el seu possible impacte social i cultural per potenciar l'actitud crítica i responsable que afavoreixi el desenvolupament personal i professional en el camp de l'expressió gràficoplàstica.

Qualsevol projecte artístic col·lectiu necessita de la implicació activa dels integrants per aplicar amb èxit els aprenentatges que intervenen en el procés de planificació i creació i plasmar-los en una producció final satisfactòria, que respongui a un objectiu concret prèviament plantejat. Es tracta d'un procés comunicatiu de discussió, qüestionament i intercanvi d'idees que afavoreix la inclusió i posa en valor les oportunitats de desenvolupament personal i social dels alumnes, per la qual cosa aquests han de comprendre les repercussions que el projecte pot tenir en el camp concret i en altres.

Per això, en haver elaborat el projecte gràficoplàstic, és imprescindible procedir a avaluar tant les produccions pròpies com les alienes, atenent, en primer lloc, a l'adequació entre els llenguatges, tècniques, materials i procediments emprats en funció de la intencionalitat inicial i el tipus de producte que es volia obtenir; per aquest motiu, els alumnes han d'utilitzar el vocabulari específic i la terminologia professional adequada, a més de mostrar una actitud empàtica i constructiva i expressar i acceptar els errors i els punts febles com a possibilitats per aprendre i millorar.

Un altre aspecte que ha d'avaluar-se és, sens dubte, la qualitat en l'execució i el grau d'adequació de la planificació de l'activitat respecte a la realitat de la producció, com també les possibles interaccions mediambientals. És també el moment d'avaluar el respecte cap a la propietat intel·lectual del producte final, com també d'establir paral·lelismes entre els treballs realitzats i altres similars que pertanyen a àmbits distints de l'escolar, reflexionar sobre les possibilitats professionals derivades del coneixement i l'aplicació solvent de les diferents tècniques gràficoplàstiques, la qual cosa suposarà un incentiu en el grau d'implicació dels alumnes en la matèria, en associar així el treball d'aula amb la seva projecció futura en el món laboral.

Per tot això, es produeix un moviment que incidirà tant en la millora dels treballs successius, com en el desenvolupament de la capacitat crítica argumentada, que podrà aplicar-se a molts altres camps de la seva vida personal i acadèmica i que és clau per desenvolupar una personalitat autònoma.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA1.1, CPSAA1.2, CPSAA3.1, CC4, CE2, CCEC1, CCEC2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Analitzar obres gràficoplàstiques, valorant-ne els aspectes formals, comparant les tècniques, materials i procediments utilitzats en l'execució i conservació i reflexionant sobre el seu possible impacte mediambiental, per conformar un marc personal de referència que potencii la creativitat, fomenti una actitud positiva cap el patrimoni i estigui compromesa amb la sostenibilitat.

CA 1.1 Analitzar obres gràficoplàstiques de diferents tipus i èpoques, identificant els materials, tècniques i procediments utilitzats, valorant els seus efectes expressius i incorporar-hi judicis de valor estètic a partir de l'estudi dels seus aspectes formals.

- Analitzar obres gràficoplàstiques de diferents èpoques, identificant amb precisió els materials, tècniques i procediments utilitzats pels artistes.
- Identificar els materials, tècniques i procediments utilitzats en les obres gràficoplàstiques
- Valorar els efectes expressius de les obres gràficoplàstiques i incorporar judicis de valor estètic a partir de l'estudi dels seus aspectes formals.

CA 1.2 Comparar els elements, tècniques i procediments emprats en diferents produccions gràficoplàstiques, identificant les diferències i els aspectes comuns i establir-hi relacions.

- Comparar els elements, tècniques i procediments emprats en diverses produccions gràficoplàstiques.
- Analitzar les diferències i els aspectes comuns en diferents produccions gràficoplàstiques i establir-hi relacions.

CA 1.3 Valorar críticament la sostenibilitat i l'impacte mediambiental dels procediments i materials utilitzats en la creació gràficoplàstica en diferents moments històrics i proposar alternatives respectuoses amb el medi ambient.

- Analitzar els procediments i materials utilitzats en la creació gràficoplàstica al llarg de la història i valorar críticament l'impacte mediambiental i la sostenibilitat.

- Proposar alternatives més respectuoses amb el medi ambient en relació amb els materials i tècniques emprades en diverses èpoques i demostrar el compromís amb la sostenibilitat.

CE 2 Utilitzar els diferents elements i procediments propis del llenguatge gràficoplàstic, manifestant domini tècnic i experimentant de manera creativa i innovadora amb les seves possibilitats i combinacions, per desenvolupar la capacitat d'expressió autònoma i personal i per respondre a uns objectius determinats.

CA 2.1 Seleccionar creativament els recursos gràficoplàstics adequats en funció de la situació expressiva o la intencionalitat de l'acompliment sol·licitat.

CA 2.2 Utilitzar de manera creativa i autònoma les tècniques, materials i procediments de l'expressió gràficoplàstica en la resolució de diferents necessitats expressives i comunicatives, incidint en el rigor, en l'execució i en la sostenibilitat del producte final.

- Utilitzar de manera autònoma una varietat de tècniques i materials i procediments gràficoplàstics.
- Utilitzar les tècniques, materials i procediments gràficoplàstics de manera creativa.
- Aplicar tècniques, materials i procediments gràficoplàstics amb adequació a les necessitats expressives i comunicatives de l'obra.
- Incidir en el rigor, en l'execució i en la sostenibilitat del producte final.

CE 3 Planificar el procés de realització individual i col·lectiva d'obres gràficoplàstiques, valorant les possibilitats que ofereixen les diferents tècniques, materials i procediments, com també la seva adequació a una determinada proposta, per respondre amb eficàcia i creativitat a qualsevol acompliment relacionat amb la producció cultural o artística.

CA 3.1 Planificar el procés complet de realització d'obres gràficoplàstiques variades, individuals o col·lectives, establir les fases de realització i argumentar la selecció de les tècniques, materials, procediments i llenguatges més adequats en funció de les diferents intencions comunicatives o creatives.

- Organitzar de manera clara i coherent les fases del procés de creació d'obres gràficoplàstiques individuals o col·lectives i establir cada etapa necessària per a la realització de l'obra.
- Argumentar de manera raonada la selecció de les tècniques, materials, procediments i llenguatges en funció de la intenció creativa o comunicativa de l'obra en realitzacions individuals o col·lectives

CA 3.2 Planificar de manera adequada l'organització de les fases i dels equips de treball en les propostes col·laboratives, identificar les habilitats requerides en cada cas i repartir i assumir les tasques amb criteri.

- Organitzar de manera adequada les fases del treball col·laboratiu
- Identificar les habilitats requerides per a cada fase del projecte.
- Distribuir les tasques de manera equilibrada i justa, per assegurar que cada membre de l'equip assumeixi rols adequats.
- Assumir amb criteri les tasques assignades i mostrar responsabilitat i compromís amb l'èxit del projecte col·laboratiu.

CE 4 Desenvolupar projectes gràficoplàstics individuals i col·laboratius, utilitzant amb destresa diversos materials, tècniques i procediments, per integrar el procés creatiu i respondre de manera eficaç, sostenible i creativa a uns objectius d'acompliment determinats.

CA 4.1 Expressar idees, opinions i sentiments mitjançant la creació de produccions gràficoplàstiques individuals i col·laboratives de diferents tipus, referides a diferents motius o plantejaments, aplicant amb solvència i domini tècnic els diferents procediments.

- Aplicar amb habilitat tècnica els diferents procediments gràficoplàstics, tant en treballs individuals com col·laboratius, i adaptar les tècniques a les intencions expressives de cada projecte.
- Transmetre de manera efectiva idees, opinions i sentiments en produccions gràficoplàstiques individuals i col·lectives.

CA 4.2 Interactuar coordinadament i col·laborativament en el desenvolupament de produccions gràficoplàstiques col·lectives i manifestar una actitud respectuosa, creativa i conciliadora quan es produeixin diferències d'opinió entre els membres del grup.

CA 4.3 Realitzar composicions gràficoplàstiques individuals o col·laboratives, integrar-hi l'ús de materials reciclats quan sigui possible i aplica-hi criteris d'inclusió i de sostenibilitat.

CE 5 Avaluar els productes gràficoplàstics propis i aliens, valorar-ne el possible impacte social i cultural per potenciar una actitud crítica i responsable que afavoreixi el desenvolupament personal i professional en el camp de l'expressió gràficoplàstica.

CA 5.1 Avaluar diferents productes gràficoplàstics, argumentant, amb la terminologia específica, el grau d'adequació a la intenció prevista dels llenguatges, tècniques, materials i procediments utilitzats, valorant el rigor i la qualitat de l'execució, així com aspectes relacionats amb la sostenibilitat i la propietat intel·lectual.

- Avaluar diferents productes gràficoplàstics.
- Argumentar amb la terminologia específica l'adequació en la utilització de materials, tècniques i procediments en diferents productes gràficoplàstics.
- Valorar el rigor i la qualitat en l'execució en diferents productes gràficoplàstics.
- Valorar els aspectes relacionats amb la sostenibilitat i la propietat intel·lectual en diferents productes gràficoplàstics.

CA 5.2 Identificar i valorar les oportunitats de desenvolupament personal i professional que es deriven del coneixement de les tècniques d'expressió gràficoplàstica.

- Descobrir, de manera respectuosa, que la creativitat és una eina per a l'expressió artística i també una destresa personal d'aplicació als diferents àmbits de la vida.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. ASPECTES GENERALS

El llenguatge gràficoplàstic: forma, color, textura i composició. Evolució històrica

- Elements bàsics del llenguatge visual i plàstic: punt, línia, pla, taca, forma, color, textura visual i tàctil, equilibri, moviment, pes visual, direccions, ritme, proporcions i simetria.
- Evolució històrica dels components tècnics i metodològics de les obres visuals i plàstiques: de la tradició a les noves tecnologies de captació, manipulació i generació d'imatges.

Suports, utensilis, pigments, aglutinants i dissolvents associats a les diferents tècniques gràficoplàstiques. Interacció entre materials

- Paper: Precedents, origen i evolució històrica. Els diferents papers: composicions, característiques i usos.
- Altres suports: Fusta, ceràmica, tèxtil, sintètics. Característiques i usos.
- L'estudi de l'artista: Eines i estris.
- Pigments: Evolució històrica, procedència.
- Aglutinants naturals i sintètics.

Seguretat, toxicitat i impacte mediambiental dels diferents materials artístics. Suports i materials sostenibles

- Toxicitat dels diferents materials i productes químics, com també la manera segura de treballar-hi. Lesions i malalties associades als productes. Materials ecològics i reciclables.
La conservació de les obres gràfiques
- Mètodes de conservació i normes d'ús i manipulació bàsiques, per no fer malbé obres d'art.
La protecció de la creativitat. Aspectes fonamentals de la propietat intel·lectual. Còpies i falsificacions
- Anàlisi de còpies i falsificacions. Aproximació a la legislació de propietat intel·lectual. Les falsificacions de grans obres de la història. El fenomen de la falsificació en l'actualitat. El certificat digital i les llicències de reproducció.
Perspectiva de gènere, perspectiva intercultural i perspectiva inclusiva en les produccions gràfiques
- Autors d'arreu del món i de diferents estils i moviments. (per exemple: Clara Petters, Artemisia Gentileschi, Maria Sibylla Merian, Sofonisba Anguissola, Tamara de Lempicka, Varvara Stepanova, Hanna Höch, Georgia O'Keeffe, Remedios Varo, Tina Modotti, Emily Kame Kngwarreye, Guerrilla Girls, entre d'altres).
- La història de l'art gràfic des d'un punt de vista no occidental: les tècniques gràfiques dels altres continents.
Estratègies d'investigació, anàlisi, interpretació i valoració crítica de productes culturals i artístics

B. TÈCNiques DE DIBUIX

Materials, utensilis i suports associats al dibuix. Característiques i terminologia específica
- Suports adequats a les tècniques de dibuix. Gramatges i característiques dels papers més utilitzats.
- Esfumins, gomes, esmoladors, portamines, cinta de carrosser, entre d'altres.
- Ús, neteja i conservació dels estris i materials.
Tècniques seques: llapis de grafit, carbonet, llapis composts, sanguines, barres grasses, de color i pastels
- Tipus de línies, tramats, esfumats i aplicació tonal.
Tècniques humides i mixtes. La tinta i les seves eines
- Plomí, retoladors calibrats, pinzells, esponges, materials per a fer reserves.
- Reserves, mullat sobre mullat, tinta aiguada, tinta pura, tramats, modulació de la línia.

C. TÈCNiques DE PINTURA

Materials, utensilis i suports. Característiques i terminologia específica
- Suports adequats a les tècniques de pintura. Gramatges i característiques dels papers més utilitzats.
- Pinzells, brotxes, esponges, retoladors.
- Ús, neteja i conservació dels estris i materials.
Tècniques a l'aigua: aquarel·la, tempera i acrílic
- Presentacions i composicions. Característiques: opacitat, resistència a la llum, etc.
Tècniques sòlides, olives i mixtes. Tremp a l'ou. Encasts. Pastissos. Olis. Olis miscibles a l'aigua. Pintures biodegradables
- Ús, neteja i conservació dels estris i materials.
- Presentacions i composicions. Característiques: opacitat, resistència a la llum, etc.

D. TÈCNiques DE GRAVAT I ESTAMPACIÓ

- Cura i conservació dels estris i materials.

Materials, utensilis, maquinària i suports. Terminologia específica
- Gúbies, talladors, matrius o planxes, tintes, tòrculs i premses, barem, tarlatana.
- Tècniques de reproducció tradicionals. La matriu. Les reproduccions seriadades.
- Mono-impressió i reproducció múltiple. L'obra gràfica. Monotípia plana
- Estampació en relleu. Xilografia. Linòleum
- Estampació en buit. Calcografia. Tècniques directes i indirectes
- Estampació plana. Mètode planogràfic. Litografia. Mètode permeogràfic. Serigrafia. Mètode electrònic. Copy Art

E. TÈCNiques MIXTES I ALTERNATIVES

Altres tècniques, materials i procediments en l'expressió gràficoplàstica

- Tècniques additives. El collage.
La imatge digital. Art digital
- Fotomuntatge. Acolorit digital. Programari específic.

F. PROJECTES GRÀFICOPLÀSTICS

Metodologia projectual

- Fases d'un projecte: preproducció, producció, postproducció, exposició i difusió.
Estratègies per a la planificació i desenvolupament de projectes gràficoplàstics. L'organització dels equips de treball
- Creació d'un pla de treball que atengui el que es pretén fer, els recursos materials i econòmics necessaris, les persones que hi participaran i les funcions que realitzaran.
Procés d'elaboració d'una obra pictòrica
- Procés creatiu: de la idea inicial a l'obra final. Apunts, estudis i esbossos, proves de color.
- Estratègies per a la generació d'idees. Pluja d'idees (brainstorming), associació de conceptes, referències i fonts d'inspiració.
Exposició i difusió de projectes gràficoplàstics
- Estratègies de difusió. El comissariat a l'art. Museus i galeries, exposicions individuals i col·lectives.
Estratègies d'avaluació de les fases i dels resultats de projectes gràfics. L'error com a oportunitat de millora i aprenentatge
- Retroalimentació en el procés de creació per corregir i millorar possibles errors.
- Recerca de solucions originals i innovadores a partir dels problemes que puguin sorgir.

Tècniques Experimentals

L'avanç de les neurociències educatives en la darrera dècada ha permès confirmar les idees clau de les grans teories pedagògiques del segle passat: el reconeixement dels alumnes com a participants essencials a l'aula, la naturalesa social de la cognició, el rol de les emocions abans, durant i després de l'aprenentatge, la importància de la personalització dels ambients educatius i la retroalimentació formadora en l'avaluació.

En el cas particular de la didàctica de les ciències experimentals, l'aplicació del mètode científic a l'aula esdevé en sí una experiència formativa enriquidora per al nostre alumnes i alineada amb els principis pedagògics actuals. Quan els docents creem a l'aula un ambient d'aprenentatge que emula el treball dels grups d'investigació científica, l'alumne esdevé el protagonista del seu procés d'aprenentatge, treballa en equip, es motiva en tot el procés, construeix coneixement significatiu i

esdevé més competent. I a més a més, desenvolupa un pensament crític i analític necessari per viure millor com a ciutadà global del segle XXI.

En aquesta mateixa línia, la matèria de Tècniques Experimentals representa un espai més per al treball de la competència STEM. Tenir una formació científica sòlida permet a cada individu adoptar criteris fonamentats en un món en continu desenvolupament científic, tecnològic, econòmic i social. Així mateix la formació científica promou en els alumnes accions i conductes que provoquen canvis cap a un món més just, sostenible i igualitari.

Les ciències experimentals tenen com a finalitat explicar racionalment la realitat natural, així, una bona formació científica ha d'aportar el conjunt de coneixements adequats (saber ciències). No obstant, les ciències experimentals no són exclusivament un conjunt de coneixements, també inclouen estratègies, tècniques, habilitats d'investigació relacionades amb la resolució de problemes (fer ciències). Tècniques experimentals és una matèria que poden cursar els alumnes de primer de batxillerat i que pretén treballar sis competències específiques, que es poden resumir a: interpretar, transmetre i argumentar informació científica, dissenyar i dur a terme investigacions de forma col·laborativa, utilitzant les eines TIC i els criteris de salut i sostenibilitat adients.

Les competències específiques pretenen que els alumnes es familiaritzin amb les etapes del mètode científic aplicades a experiències de diferents àmbits. Per aquest motiu, els sabers bàsics es presenten en un sol bloc centrat amb el desenvolupament dels procediments, destreses i actitud pròpies del treball científic.

La metodologia plantejada en aquesta matèria ajuda a l'individu a prendre decisions, fomenta la curiositat, estimula l'aprenentatge, exercita la creativitat, millora la capacitat per assumir errades i la paciència, mostra que no hi ha veritats absolutes i fomenta la superació personal. Al món actual, el desenvolupament de les destreses vinculades al mètode científic és fonamental per tal que els alumnes siguin capaços d'obtenir coneixement fiable i objectiu i rebutjar les informacions falses.

D'aquesta manera, s'apropen les alumnes i els alumnes a un entorn formatiu i laboral propi de les activitats científiques i tecnològiques, aprofundint en els coneixements tècnics, augmentant el compromís i la corresponsabilitat, i conscienciant sobre la importància de la sostenibilitat a escala local i global. També, es promou la presència femenina en llocs de responsabilitat i en l'emprenedoria del sector científic i tecnològic.

Serà clau en aquesta matèria incorporar l'ús de les Tecnologies de la Informació i de la Comunicació, com a instruments essencials del camp científic. En els darrers anys el nombre de dispositius electrònics a disposició dels alumnes ha crescut significativament. És molt probable que, durant les sessions, cada alumne disposi d'un telèfon mòbil i d'un ordinador personal i amb connexió a internet. Això repercuteix de forma positiva sobre la matèria, ja que, facilita la part de documentació i difusió de resultats, i també el treball en equip sobre dades i documents compartits. De la mateixa manera, la irrupció de diferents tipus de sensors (de presència, temperatura, humitat...), que ja estan a l'abast de la majoria de centres educatius, faciliten les mesures, la recollida i la recopilació de dades, a la vegada que eliminen possibles errors humans que jugaven un paper important en les tècniques tradicionals.

L'enfocament STEM prepara els alumnes de forma integrada per fer front al repte que suposa la consecució dels objectius de desenvolupament sostenible. Moltes i molts dels alumnes exerciran probablement professions que avui en dia encara no existeixen al mercat laboral, per la qual cosa aquesta matèria ha de servir per a què cada alumne pugui dissenyar el seu perfil personal i professional d'acord al que seran les seves preferències per al futur.

Competències específiques

Contribució de les competències específiques a la matèria

CE 1 Seleccionar i utilitzar fonts fiables per obtenir i interpretar informació de caràcter científic, avaluant-la críticament i contrastant la seva veracitat per poder argumentar sobre aquesta amb precisió.

El desenvolupament de les competències científiques requereix l'accés a diversitat de fonts d'informació. Les fonts d'informació fiables es poden trobar en distintes plataformes tecnològiques però conviuen amb notícies i informacions pseudocientífiques o incompletes. Per això, és molt important que els alumnes desenvolupin un esperit crític i contrastin i avaluïn la informació que obtenen.

Aquesta matèria cerca també que els alumnes adquireixin les destreses necessàries per extreure i organitzar les idees més rellevants d'una informació de caire científic.

De la mateixa manera, aquesta competència específica cerca potenciar l'argumentació, essencial a l'hora d'interactuar i relacionar-se. L'argumentació i el debat milloren les habilitats de comunicació, fomenten el pensament crític, la tolerància i el respecte de la diversitat entre les persones i permeten comprendre i assimilar les idees d'altres persones.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1; CCL2; CCL3; CP1; STEM4; CD1; CPSAA4.

CE 2 Dissenyar projectes d'investigació implementant les estratègies pròpies de les diverses metodologies científiques per resoldre problemes d'interès científic i tècnic.

L'activitat científica i tecnològica és, bàsicament, resolució de problemes. Això suposa el desenvolupament de destreses d'investigació com ara: la identificació i el plantejament de problemes, la formulació d'hipòtesis i de prediccions que puguin ser provades, la decisió de quins són els paràmetres més rellevants, l'establiment de relacions entre variables i el disseny i la planificació experimental.

Dins l'àmbit tecnològic, per tal d'optimitzar una solució o producte pren especial importància desenvolupar les capacitats per triar els materials idonis mitjançant diferents assaigs. També s'ha de ser capaç de mesurar amb diferents tests el grau de conservació de les seves propietats al llarg de la vida útil per comprovar que compleixen la normativa de seguretat, sostenibilitat i característiques nominals. Per dur endavant aquests processos, es fa necessari dissenyar els experiments i el maquinari específic.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CPSAA3.2, CE3.

CE 3 Dur a terme de manera col·laborativa els projectes d'investigació dissenyats, afrontant els problemes generats durant l'experimentació, per provar les hipòtesis plantejades.

La realització d'experiències suposa observar, mesurar i classificar. Adquirir l'habilitat de fer-ho de forma acurada, honesta i rigorosa és important per poder quantificar diverses propietats, reconèixer semblances i diferències, comprendre el que és significatiu i trobar patrons de comportament.

D'altra banda, experimentar suposa manipular substàncies i utilitzar diferents equips, aparells i màquines. L'ús de tècniques experimentals i d'aquest material científic i tecnològic permet fer observacions i mesures de propietats que es troben més enllà de la sensibilitat humana, però molt sovint comporta perills. Per tant, és necessari desenvolupar la consciència adequada per fer feina en equip de forma apropiada i seguint mesures de seguretat per tal d'evitar els riscos.

Un cop acabada la part experimental del projecte d'investigació, els alumnes competents han de desenvolupar les destreses per posar en comú amb la resta de la comunitat investigadora els resultats que obtingui, per això, cal que interpretin i analitzin els resultats, obtinguin conclusions i, finalment, plasmin la informació en informes que recullin tot el procés.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM1, STEM2, STEM3, CD5, CPSAA3.2, CPSAA5, CE3.

CE 4 Utilitzar les eines de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) a l'abast per automatitzar processos de mesura, interpretar les dades experimentals obtingudes amb precisió i comunicar les conclusions de les anàlisis dels resultats, processos i mètodes experimentals de forma eficient.

En el camp de l'experimentació científica es recorre contínuament a les eines digitals pels múltiples avantatges que suposen. Aquesta competència pretén fer ús de les habilitats adquirides a l'etapa anterior i ampliar-les en tant que sigui necessari per millorar la qualitat i eficiència de les tasques d'aquesta matèria.

Per exemple, en les activitats de recerca i selecció d'informació seran necessàries destreses de reconeixement de fonts d'informació fiables i de com s'han de citar en documentació científica.

En la recollida de dades experimentals, es requeriran destreses d'enregistrament de dades per tal que estiguin organitzades en taules, i correctament desades en arxius digitals, com també estudiar la possibilitat d'automatitzar els processos de mesura i la generació automàtica d'arxius que les recopil·li.

De cara a l'anàlisi dels resultats obtinguts, la visualització de les dades mitjançant gràfics ajudarà a extreure conclusions. I de manera molt similar, en la presentació, la publicació i la difusió dels resultats obtinguts, l'enorme ventall d'eines digitals ajudaran a què la informació sigui més concisa, visual i clara per als destinataris.

En cas que alguna activitat s'hagi de dur a terme de forma cooperativa, són nombroses les aplicacions que ajudaran a treballar de manera conjunta a la vegada que ordenada i sense que les distàncies geogràfiques suposin cap inconvenient.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CCL2, STEM4, CD3.

CE 5 Utilitzar criteris de salut i sostenibilitat per seleccionar els materials i estris, i per avaluar els productes i les solucions aportades.

Aquesta competència específica pretén que els alumnes assoleixin la capacitat de valorar amb criteris científicament fonamentats la repercussió tècnica, social, econòmica, per a la salut i mediambiental de les diferents aplicacions científiques i dels projectes d'investigació dissenyats.

El coneixement i l'explicació dels aspectes i avenços més importants per a la societat de la ciència i la tecnologia en el transcurs de la història permet valorar críticament quines són les repercussions que tenen, i així els alumnes poden decidir sobre els usos adequats dels mitjans i productes científics i tecnològics que la societat posa a la seva disposició, practicant el consum responsable i aplicant criteris d'ètica i seguretat.

Així mateix, en el laboratori s'utilitzen productes i es realitzen operacions que suposen la generació de residus, en la majoria dels casos perillosos per a la salut i el medi ambient. Unes condicions adequades de feina en el laboratori impliquen el control, tractament i eliminació dels residus generats.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: STEM3 i STEM5.

CE 6 Treballar de forma col·laborativa en equips diversos, aplicant habilitats de coordinació, comunicació, emprenedoria i repartiment equilibrat de responsabilitats, tal com es dona a la comunitat científica.

El treball científic implica que els alumnes desenvolupin una actitud compromesa en el treball experimental i el desenvolupament de projectes de recerca en equip, adoptin certes posicions ètiques i siguin conscients dels compromisos socials que s'infereixen d'aquestes relacions.

A més, el procés de formació en ciències implica el treball actiu integrat amb la lectura, escriptura, expressió oral, tecnologia i matemàtiques. El desenvolupament de totes aquestes habilitats de forma integral té molt més sentit si s'estableix al si de col·laboració en un grup divers que respecti les diferències de sexe, origen, orientació, ideologia, etc., en què formen part no només la cooperació, sinó també la comunicació, el debat i el repartiment consensuat de responsabilitats. Les idees que es

plantegen en el treball d'aquests grups són validades a través de l'argumentació i cal l'acord comú perquè el col·lectiu les accepti, igual que succeeix a la comunitat científica, on el consens és un requisit per a l'acceptació universal de les noves idees, experiments i descobriments.

D'altra banda, no cal oblidar els avantatges de desenvolupar el treball cooperatiu per la interdependència positiva entre els membres de l'equip, la complementarietat, la responsabilitat compartida, l'avaluació grupal, etc., que es fomenten a través del desenvolupament d'aquesta competència específica.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA3.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb uns aclariments orientatius per al seu desenvolupament.

CE 1 Seleccionar i utilitzar fonts fiables per obtenir i interpretar informació de caràcter científic, avaluant-la críticament i contrastant la seva veracitat per poder argumentar sobre aquesta amb precisió.

CA 1.1 Extreure i organitzar les idees més rellevants d'una informació de caire científic.

- Extreure i sintetitzar les idees principals d'una font d'informació científica (articles científics, notícies, vídeos, models...).
- Interpretar informació científica en diferents formats (fórmules, taules, gràfics, esquemes...).
- Estructurar i organitzar de manera coherent les idees principals d'una font d'informació científica (resums, esquemes, gràfics, taules...).

CA 1.2 Contrastar i justificar la veracitat de la informació de caràcter científic emprant fonts fiables i adoptant una actitud crítica i escèptica envers informacions o notícies sense base científica.

- Contrastar i justificar la veracitat de la informació científica utilitzant i citant correctament diferents fonts fiables.
- Analitzar críticament i de manera objectiva la informació identificant la que té base científica, adoptant una actitud crítica i escèptica envers informacions o notícies sense base científica.
- Prendre decisions basades en la informació i el coneixement científic.

CA 1.3 Argumentar de forma raonada sobre aspectes relacionats amb la ciència i amb una actitud oberta, flexible, receptiva i respectuosa envers l'opinió de la resta.

- Justificar una postura de forma raonada i amb sentit sobre aspectes relacionats amb la ciència, emprant conclusions extretes de dades objectives sense caure en fal·làcies.
- Presentar una actitud oberta, flexible, receptiva i respectuosa envers l'opinió de la resta.

CE 2 Dissenyar projectes d'investigació implementant les estratègies pròpies de les diverses metodologies científiques per resoldre problemes d'interès científic i tècnic.

CA 2.1 Plantejar preguntes, realitzar prediccions i formular hipòtesis que intentin explicar fenòmens del món natural i que puguin ser contrastades utilitzant mètodes científics.

- Formular preguntes sobre els fenòmens del món natural.
- Fer prediccions i formular hipòtesis per intentar donar resposta als fenòmens del món natural, que puguin ser contrastades utilitzant el mètode científic.

CA 2.2 Dissenyar procediments experimentals per a l'estudi de fenòmens naturals o productes industrials, tenint en compte totes les variables implicades, seleccionant els instruments necessaris per dur-los a terme i organitzant la presa de dades.

- Dissenyar procediments experimentals per l'estudi de fenòmens naturals, coherent amb la hipòtesi plantejada, tenint en compte les variables implicades: independents, dependents, controlades...
- Dissenyar propostes experimentals per elaborar al laboratori alguns productes relacionats amb la producció industrial.

- Seleccionar els instruments necessaris per portar a terme la proposta experimental.
- Planificar estratègies per a la recollida i organització de les dades resultants de l'experimentació.

CA 2.3 Dissenyar processos o màquines que permetin testar la idoneïtat de materials o productes tecnològics i garantir el grau de conservació de les seves propietats nominals, aplicant criteris de sostenibilitat i control de qualitat.

- Dissenyar tests, experiments o maquinari per mesurar el grau de conservació de les propietats dels materials al llarg de la seva vida útil.
- Garantir que els materials o productes tecnològics que s'utilitzen conserven les seves característiques nominals (valor teòric o ideal).
- Aplicar criteris de sostenibilitat i control de qualitat a l'hora de triar materials, productes tecnològics o processos.

CE 3 Dur a terme de manera col·laborativa els projectes d'investigació dissenyats, afrontant els problemes generats durant l'experimentació, per provar les hipòtesis plantejades.

CA 3.1 Manipular correctament l'utilatge i el maquinari de laboratori i prendre mesures de forma acurada seguint les normes de seguretat establertes.

- Desenvolupar correctament operacions bàsiques, manipulant el material i maquinari de laboratori seguint les normes d'ús del material, de conservació i de seguretat.
- Prendre mesures amb el material i maquinària de laboratori amb precisió i exactitud, identificant i evitant les possibles errades.

CA 3.2 Reconduir les estratègies planificades per afrontar possibles problemes sorgits durant el procés d'investigació o de construcció.

- Reconduir un procés d'investigació o de construcció si sorgeix algun problema, modificant els procediments utilitzats o les conclusions, si és necessari.
- Minimitzar els possibles errors experimentals.

CA 3.3 Interpretar i analitzar els resultats d'un projecte d'investigació utilitzant, quan sigui necessari, eines matemàtiques i tecnològiques, per poder extreure conclusions raonades i fonamentades.

- Analitzar els resultats d'una investigació per interpretar-los i extreure conclusions contrastant amb la hipòtesis inicial.
- Utilitzar, quan sigui necessari, eines matemàtiques (taules de dades, fórmules...), per tractar i analitzar les dades resultants d'un projecte d'investigació i extreure conclusions.
- Extreure conclusions a partir de l'anàlisi de resultats tenint en compte els fonaments teòrics.

CA 3.4 Comunicar els resultats d'una investigació, transmetent-los de forma clara i rigorosa, citant les fonts, utilitzant la terminologia i el format adient (models, gràfics, taules, vídeos, informes, diagrames, fórmules, esquemes, símbols, continguts digitals...) i responent de manera fonamentada a les qüestions que puguin sorgir durant el procés.

- Transmetre de manera clara i rigorosa els resultats d'una investigació tant de manera oral com escrita.
- Citar correctament les fonts emprades en la investigació científica.
- Utilitzar un vocabulari científic adient per comunicar els resultats d'una investigació.
- Representar les dades extretes d'una investigació a través d'un format adequat (models, gràfics, taules, diagrames, fórmules, esquemes, símbols, continguts digitals...).
- Representar de manera correcta les magnituds i els càlculs, emprant el Sistema Internacional d'Unitats i notació científica per expressar els resultats, utilitzant el número adequat de xifres significatives...
- Justificar les respostes a preguntes plantejades relacionant-les amb l'anàlisi de les dades obtingut i les conclusions, de manera clara i ordenada.

CE 4 Utilitzar les eines de les tecnologies de la informació i comunicació (TIC) a l'abast per automatitzar processos de mesura, interpretar les dades experimentals obtingudes amb precisió i

comunicar les conclusions de les anàlisis dels resultats, processos i mètodes experimentals de forma eficient.

CA 4.1 Recollir i organitzar les dades de l'experimentació, manualment o de manera automàtica amb l'ús de sensors, recopilant-la en arxius digitals per a què siguin tractades.

- Recollir de manera manual o automàtica amb l'ús de sensors, i organitzar els resultats d'un procés experimental de manera sistemàtica i rigorosa i en el format més idoni (a través de taules, gràfics...).
- Recopilar mesures a través de programes informàtics per processar-les i desar-les (fulls de càlcul, bases de dades...).

CA 4.2 Analitzar les dades resultants de l'experimentació obtenint la informació rellevant i expressant-la de forma gràfica mitjançant el programari a l'abast.

- Analitzar les dades resultants d'una experimentació tant de manera manual com a través de programari digital (expressar la relació entre variables, calcular els errors...).
- Representar les dades a través de programari digital (gràfics, taules...).

CA 4.3 Contextualitzar, explicar i presentar els resultats obtinguts com també difondre les conclusions extretes a partir de l'anàlisi fent ús de les eines TIC.

- Presentar i difondre els resultats i conclusions obtingudes en el procés experimental mitjançant eines digitals (informes, infografies, pòsters, presentacions, vídeos...).
- Contextualitzar i explicar els resultats i conclusions obtinguts en el procés experimental de manera clara i concisa.

CE 5 Utilitzar criteris de salut i sostenibilitat per seleccionar els materials i estris, i per avaluar els productes i les solucions aportades.

CA 5.1 Valorar de forma argumentada i seleccionar els materials per a la fabricació de productes i les tècniques de fabricació més adequades aplicant a més dels criteris tècnics, els de sostenibilitat, salut i l'impacte transformador de la societat.

- Valorar i seleccionar els materials i/o les tècniques de fabricació de productes, fonamentades científicament que promoguin la salut i la preservació del medi ambient, creant un compromís per transformar l'entorn de manera sostenible.

CA 5.2 Valorar de forma argumentada i seleccionar les tècniques de laboratori, les solucions experimentals, les accions empreses com a resposta a un problema científic i la gestió dels residus generats, atenent a criteris de salut, sostenibilitat i impacte transformador de la societat.

- Valorar i seleccionar les tècniques de laboratori o accions per donar resposta a un problema científic fonamentades científicament, que promoguin la salut i la preservació del medi ambient, creant un compromís per transformar l'entorn de manera sostenible.
- Gestionar els residus generats durant les operacions de laboratori, evitant el seu perill per la salut i el medi ambient.

CE 6 Treballar de forma col·laborativa en equips diversos, aplicant habilitats de coordinació, comunicació, emprenedoria i repartiment equilibrat de responsabilitats, tal com es dona a la comunitat científica.

CA 6.1 Participar de manera activa en la construcció del coneixement científic, gestionant el treball de forma eficaç i fent un bon ús del temps disponible.

- Participar de manera activa i autònoma per fer eficaç l'aprenentatge científic.
- Aplicar habilitats de gestió del treball de manera eficaç.
- Gestionar les tasques a realitzar fent un bon ús del temps.

CA 6.2 Promoure i dirigir el treball en equip, facilitant l'arribada a acords, evidenciant la importància de la interacció positiva, la cooperació i l'avaluació entre iguals per assolir el consens en la resolució d'un problema o situació d'aprenentatge.

- Promoure i dirigir el treball en equip de forma col·laborativa.
- Repartir de manera consensuada i equilibrada les responsabilitats dins d'un equip de treball, i establir una responsabilitat compartida.

- Valorar les propostes de millora que es puguin donar a partir d'una avaluació entre iguals.
- Utilitzar la comunicació, el debat, l'argumentació i la cooperació per arribar a acords comuns davant qualsevol situació que pugui sorgir dins d'un equip.
CA 6.3 Relacionar-se positivament amb els altres aplicant el diàleg i propiciant una cultura inclusiva i no sexista, valorant per tant la contribució de les dones a la ciència i en l'activitat acadèmica i investigadora.
- Aplicar i propiciar relacions interpersonals positives, aplicant el diàleg, basades en la igualtat de gènere i la no discriminació per qualsevol circumstància personal i social.
- Valorar positivament la contribució de tots els membres de la comunitat científica, amb especial èmfasi en el col·lectiu femení i les minories ètniques.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

Recerca, reconeixement i utilització de fonts veraces d'informació científica.
- Recerca i reconeixement d'informació de caire científic emprant fonts fidedignes d'informació: ús de cercadors especialitzats o manuals especialitzats en ciència experimental.
Interpretació i síntesi de les idees més rellevants d'informacions de caire científic i argumentació sobre les mateixes.
- Utilització d'estratègies de selecció, organització i interpretació d'informació científica, per crear coneixement, argumentar opinions i comunicar-se de manera eficaç, fent ús de manera adequada de la nomenclatura específica de les matèries de Biologia, Geologia, Física, Química i Tecnologia.
Plantejament d'hipòtesis, preguntes, problemes i conjectures que es puguin resoldre emprant el mètode científic.
- Definició i execució de les fases inicials del mètode científic emprat en les ciències naturals: observació d'un fenomen, sorgiment d'una pregunta, documentació, formulació d'una hipòtesi.
Disseny, planificació i realització d'experiències científiques de laboratori o de camp.
- Disseny, planificació i execució de procediments científics per contrastar les hipòtesis plantejades.
- Identificació dels tipus de variables que afecten a l'experimentació: independents, dependents i controlades.
- Ús d'estratègies per a la recollida i organització de les dades resultants de l'experimentació: taules, gràfics, diagrames de flux...
Manipulació de l'utilatge, productes de laboratori, aparells, eines i maquinària utilitzats en els laboratoris de ciències experimentals i al taller de tecnologia.
- Selecció del material per realitzar les operacions bàsiques de laboratoris de ciències experimentals i del taller de tecnologia.
- Manipulació correcta de l'utilatge, productes de laboratori, aparells, eines i maquinària utilitzats en els laboratoris de ciències experimentals i al taller de tecnologia.
Normes de seguretat i ús de reglaments i normatives pertinents.
- Normes de seguretat dels laboratoris de ciències experimentals i el taller de tecnologia.
- Ús de reglaments i normatives pertinents, com per exemple l'organització i emmagatzematge del material i aparells, la conservació i neteja del material...
Realització de mesures amb diferents aparells i instruments, tant analògics com digitals.
- Realització de mesures amb diferents aparells i instruments, tant analògics com digitals.
- Utilització de les unitats del Sistema Internacional per expressar els resultats de les mesures.
- Manipulació i actitud adequada (pausa, concentració, minuciositat...) a l'hora de prendre mesures o enregistrar dades.

Mètodes per a l'anàlisi de resultats utilitzant representacions gràfiques, càlculs numèrics, eines estadístiques o tractament informàtic i comparació amb els resultats teòrics.
- Mètodes per a l'anàlisi de resultats, emprant eines digitals per realitzar els càlculs, tractament estadístic i les representacions gràfiques.
- Metodologia específica per ajust lineal i no lineal amb eines digitals, i maneig dels seus paràmetres, amb especial menció del coeficient r (bondat de l'ajust) per comparar i identificar possibles discrepàncies entre els resultats observats i els resultats teòrics.
Càlcul, expressió i interpretació d'errors.
- Interpretació dels diferents tipus d'errors: error sistemàtic, error d'aparell, error aleatori... com també la seva propagació.
- Anàlisi de possibles errors comesos i estratègies per minimitzar-los.
- Càlcul i expressió d'errors, com l'error relatiu i absolut, emprant conceptes estadístics: mitjana aritmètica o ponderada, desviació estàndard...
- Expressió de resultats emprant l'ús de xifres significatives, l'arrodoniment i la notació científica.
Estratègies de comunicació i argumentació de projectes o resultats en diferents formats (informes, vídeos, gràfics, pòsters, presentacions).
- Elaboració d'informes de pràctiques/científics amb els seus apartats (introducció teòrica/fonaments teòrics, metodologia i disseny experimental, resultats, anàlisi i conclusions) i presentació en diferents formats per sintetitzar els principals resultats (vídeos, infografies, pòsters...)
- Ús d'estratègies de comunicació científica tant oral com escrita: vocabulari científic, sintaxis i ortografia, fluïdesa, capacitat d'argumentació...
Tractament de residus produïts en el taller i en els laboratoris.
- Tractament adequat de residus produïts en el taller i en els laboratoris.
Criteris de salut i sostenibilitat en el procés científic i/o experimental.
- Ús de criteris de salut i sostenibilitat a l'hora de triar materials, productes tecnològics, tècniques de fabricació, estratègies científiques...
Estratègies de col·laboració i de cooperació en equips experimentals.
- Participació en la planificació i l'execució de les tasques, tant individuals com en grup.
- Conducció del treball en equip.
- Aplicació del diàleg i les discussions positives, organitzades i respectuoses sobre qualsevol divergència d'opinions.
Valoració de la contribució de les científiques i els científics a les principals fites de la ciència per a l'avanç i la millora de la societat.
- Valoració de les principals contribucions dels científics i científiques en el seu context social, amb la repercussió que les seves contribucions tenen en la ciència i tecnologia actual.

Tecnologia i Enginyeria

En la societat actual, el desenvolupament de la tecnologia per part de les enginyeries s'ha convertit en un dels eixos entorn dels quals s'articula l'evolució sociocultural. En els últims temps, la tecnologia, entesa com el conjunt de coneixements i tècniques que pretenen donar solució a les necessitats, n'ha incrementat la rellevància en diferents àmbits de la societat, des de la generació de béns bàsics fins a les comunicacions. En definitiva, es pretén millorar el benestar i les estructures econòmiques socials i ajudar a mitigar les desigualtats presents en la societat actual, per evitar generar noves enclotxes cognitives, socials, de gènere o generacionals; es tracten així, aspectes relacionats amb els desafiaments que el segle XXI planteja amb la finalitat de garantir la igualtat d'oportunitats a nivell local i global.

En una evolució cap a un món més just i equilibrat, convé parar esment als mecanismes de la societat tecnològica, analitzant i valorant la sostenibilitat dels sistemes de producció, l'ús dels diferents materials i fonts d'energia, tant en l'àmbit industrial com domèstic o de serveis.

Per a això, els ciutadans necessiten disposar d'un conjunt de sabers científics i tècnics que serveixin de base per a adoptar actituds crítiques i constructives davant certes qüestions i ser capaços d'actuar de manera responsable, creativa, eficaç i compromesa amb la finalitat de donar solució a les necessitats que es plantegen.

En aquest sentit, la matèria de Tecnologia i Enginyeria pretén conjuminar els sabers científics i tècnics amb un enfocament competencial per contribuir a la consecució dels objectius de l'etapa de batxillerat i a l'adquisició de les competències clau dels alumnes. Quant a això, desenvolupa aspectes tècnics relacionats amb la competència digital, amb la competència matemàtica i la competència en ciència, tecnologia i enginyeria, com també amb altres sabers transversals associats a la competència lingüística, a la competència personal, social i aprendre a aprendre, a la competència emprenedora, a la competència ciutadana i a la competència en consciència i expressions culturals.

Les competències específiques s'orienten al fet que els alumnes, mitjançant projectes de disseny i recerca, fabriquin, automatitzin i millorin productes i sistemes de qualitat que donin resposta a problemes plantejats, transferint sabers d'altres disciplines amb un enfocament ètic i sostenible. Tot això s'implanta amb l'acostament dels alumnes, des d'un enfocament inclusiu i no sexista, a l'entorn formatiu i laboral propi de l'activitat tecnològica i de l'enginyeria. Així mateix, es contribueix a la promoció de vocacions en l'àmbit tecnològic entre els alumnes i les alumnes, avançant un pas en relació amb l'etapa anterior, especialment en el relacionat amb sabers tècnics i amb una actitud més compromesa i responsable, impulsant l'emprenedoria, la col·laboració i la implicació local i global amb un desenvolupament tecnològic accessible i sostenible.

La resolució de problemes interdisciplinaris lligats a situacions reals, mitjançant solucions tecnològiques, es constitueix com a eix vertebrador i reflecteix l'enfocament competencial de la matèria.

En aquest sentit, es facilitarà als alumnes el coneixement panoràmic de l'entorn productiu, tenint en compte la realitat i tractant tot allò que implica l'existència d'un producte, des de la creació, el cicle de vida i altres aspectes relacionats. Aquest coneixement obre un camp de possibilitats ampli en facilitar la comprensió del procés de disseny i desenvolupament des del punt de vista industrial, com també a través de l'aplicació de les noves filosofies «maker» o DiY ('fes-ho tu mateix') de prototipatge a mida o sota demanda.

La coherència i la continuïtat amb etapes anteriors es fa explícita, especialment en les matèries de Tecnologia i Digitalització, Digitalització i Tecnologia d'ESO, amb l'establiment d'una gradació en el

nivell de complexitat, quant a la creació de solucions tecnològiques que donin resposta a problemes plantejats mitjançant l'aplicació del mètode de projectes i altres tècniques.

Els criteris d'avaluació en aquesta matèria es formulen amb una evident orientació competencial i estableixen la gradació entre primer i segon de batxillerat i posen l'accent principalment en la participació en projectes durant el primer nivell de l'etapa i en l'elaboració de projectes de recerca i innovació en l'últim.

La matèria s'articula entorn de sis blocs de sabers bàsics, els continguts dels quals han d'interrelacionar-se a través del desenvolupament competencial i les activitats o projectes de caràcter pràctic. El bloc «Projectes de recerca i desenvolupament» se centra en la metodologia de projectes, dirigida a la ideació i creació de productes, com també el seu cicle de vida.

El bloc «Materials i fabricació» tracta els criteris de selecció de materials i les tècniques més apropiades per a la seva transformació i elaboració de solucions tecnològiques sostenibles.

Els blocs «Sistemes mecànics» i «Sistemes elèctrics i electrònics» fan referència a elements, mecanismes i sistemes que puguin servir de base per a la realització de projectes o ideació de solucions tècniques.

El bloc «Sistemes informàtics» presenta sabers relacionats amb la informàtica, com la programació textual i les tecnologies emergents per a l'aplicació a projectes tècnics.

El bloc «Sistemes automàtics» tracta l'actualització de sistemes tècnics per al seu control automàtic mitjançant simulació o muntatge, tot contemplant, a més, les potencialitats que ofereixen les tecnologies emergents en els sistemes de control.

El bloc «Tecnologia sostenible», aporta als alumnes una visió de la matèria alineada amb algunes metes dels objectius de desenvolupament sostenible.

Amb l'objectiu de conferir un enfocament competencial a la matèria, és convenient que els sabers puguin confluïr en projectes contextualitzats, en les quals els alumnes puguin aplicar els seus coneixements i destreses per solucionar a una necessitat concreta, que pot emergir d'un context personal, social o cultural, d'àmbit local o global amb actitud de compromís creixent. D'aquesta manera, s'afavoreix la creació de vincles entre l'entorn educatiu i altres sectors socials, econòmics o de recerca.

D'acord amb aquest enfocament competencial i pràctic, les diferents propostes han d'estar lligades a projectes interdisciplinaris en què els alumnes puguin explorar, descobrir, experimentar i reflexionar des de la pràctica en un espai que permeti incorporar tècniques de treball, prototipatge ràpid i fabricació fora de línia, a manera de taller o laboratori de fabricació, suposa una opció que aporta un gran potencial de desenvolupament, d'acord amb les demandes de la nostra societat i del nostre sistema productiu.

Competències específiques

CE 1 Coordinar i desenvolupar projectes de recerca amb actitud crítica i emprenedora, implementant estratègies i tècniques eficients de resolució de problemes i comunicant els resultats de manera adequada, per crear i millorar productes i sistemes de manera contínua.

Aquesta competència específica planteja tant la participació dels alumnes en la resolució de problemes tècnics, com la coordinació i la gestió de projectes cooperatius i col·laboratius. Això implica, entre altres aspectes, mostrar empatia, establir i mantenir relacions positives, exercitar l'escolta activa i la comunicació assertiva, per identificar i gestionar les emocions en el procés d'aprenentatge, reconèixer les fonts d'estrès i ser perseverant en la consecució dels objectius.

A més, s'incorporen tècniques específiques de recerca, facilitadores del procés d'ideació i de presa de decisions, com també estratègies iteratives per organitzar i planificar les tasques han de desenvolupar els equips, resolent de partida una solució inicial bàsica que, en diverses fases, es completarà a nivell funcional amb l'establiment de prioritats. En aquest aspecte, el mètode Pensament del dissenyador (Design Thinking) i les metodologies Àgils (Agile) són d'ús habitual en les empreses tecnològiques, perquè aporten més flexibilitat davant qualsevol canvi en les demandes dels clients. Es preveu també la millora contínua de productes com a plantejament de partida de projectes a desenvolupar, reflex fidel del que ocorre en l'àmbit industrial i on és una de les principals dinàmiques empleades. Així mateix, ha de fomentar-se la ruptura d'estereotips i idees preconcebudes sobre les matèries tecnològiques associades a qüestions individuals, com per exemple les de gènere o l'aptitud per a les matèries tecnològiques, amb actitud de resiliència i proactivitat davant nous reptes tecnològics.

En aquesta competència específica cal ressaltar la recerca com un acostament a projectes d'I+D+I, de manera crítica i creativa, en què la referenciació correcta d'informació i l'elaboració de documentació tècnica, adquireixen gran importància. Quant a això, el desenvolupament d'aquesta competència comporta expressar fets, idees, conceptes i procediments complexos verbalment, analíticament i gràficament, de manera veraç i precisa amb la terminologia adequada, per a comunicar i difondre les idees i les solucions generades.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, STEM3, STEM4, CD1, CD3, CD5, CPSAA1.1, CE3.

CE 2 Seleccionar materials i elaborar estudis d'impacte, aplicant-hi criteris tècnics i de sostenibilitat, per fabricar productes de qualitat que donin resposta a problemes i tasques plantejats, amb un enfocament responsable i ètic.

La competència es refereix a la capacitat per a seleccionar els materials més adequats per crear productes en funció de les seves característiques, com també realitzar l'avaluació de l'impacte ambiental generat.

A l'hora de determinar els materials s'han de tenir en compte criteris relatius a les propietats tècniques (aspectes com a duresa, resistència, conductivitat elèctrica, aïllament tèrmic, etc.). Així mateix, els alumnes han de tenir en compte aspectes relacionats amb la capacitat per ser conformats aplicant una tècnica o una altra, segons convengui per al disseny final del producte. D'igual manera, s'han de considerar els criteris relatius a la capacitat del material per ser tractat, modificat o aliat amb la finalitat de millorar-ne les característiques. Finalment, els alumnes han de valorar aspectes de sostenibilitat per determinar quins materials són els més apropiats en relació a, per exemple, la contaminació generada i el consum energètic durant tot el seu cicle de vida (des de l'extracció fins a l'aplicació final en la creació de productes) o la capacitat de reciclatge en finalitzar el seu cicle de vida, la biodegradabilitat del material i altres aspectes vinculats amb l'ús controlat de recursos o amb la relació que s'estableix entre els materials i les persones que finalment fan ús del producte.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM2, STEM5, CD1, CD2, CPSAA1.1, CPSAA4, CC4, CE1.

CE 3 Utilitzar les eines digitals adequades, analitzar-ne les seves possibilitats, configurar-les d'acord amb les necessitats i aplicar-hi coneixements interdisciplinaris, per resoldre tasques, com també per realitzar la presentació dels resultats de manera òptima.

La competència aborda els aspectes relatius a la incorporació de la digitalització en el procés habitual de l'aprenentatge en aquesta etapa. Continuant amb les habilitats adquirides en l'etapa anterior, s'amplia i reforça l'ús d'eines digitals en les tasques associades a la matèria. Per exemple, les activitats associades a la recerca, cerca i selecció d'informació o l'anàlisi de productes i sistemes tecnològics, requereixen un bon ús d'eines de cerca d'informació valorant la procedència, contrastant la veracitat i fent-ne una anàlisi crítica, per contribuir amb això al desenvolupament de l'alfabetització informacional. Així mateix, el treball col·laboratiu, la comunicació d'idees o la difusió i la presentació de treballs, consoliden aprenentatges nous i impliquen el coneixement de les característiques de les eines de comunicació disponibles, les seves aplicacions, opcions i funcionalitats, depenent del context. De manera similar, el procés de disseny i creació es

complementa amb un catàleg de programes que permeten el dimensionament, la simulació, la programació i control de sistemes o la fabricació de productes.

En suma, l'ús i l'aplicació de les eines digitals, amb la finalitat de facilitar el transcurs de creació de solucions i de millorar els resultats, es converteixen en instruments essencials en qualsevol de les fases del procés, tant les relatives a la gestió, al disseny o al desenvolupament de solucions tecnològiques, com les relatives a la resolució pràctica d'exercicis senzills o a l'elaboració i difusió de documentació tècnica relativa als projectes.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM4, CD1, CD2, CD3, CD5, CPSAA5, CE3.

CE 4 Generar coneixements i millorar destreses tècniques, transferint i aplicant sabers d'altres disciplines científiques amb actitud creativa, per calcular i resoldre problemes o donar resposta a necessitats dels diferents àmbits de l'enginyeria.

La resolució d'un exercici simple o d'un problema tecnològic complex requereix de l'aplicació de tècniques, procediments i sabers que ofereixen les diferents disciplines científiques. Aquesta competència específica té com a objectiu, d'una banda, que els alumnes utilitzin les eines adquirides en matemàtiques o els fonaments de la física o la química per calcular magnituds i variables de problemes mecànics, elèctrics i electrònics, i, per un altre, que s'utilitzi l'experimentació, a través de muntatges o simulacions, com a eina de consolidació dels coneixements adquirits. Aquesta transferència de sabers aplicada a nous i diversos problemes o situacions, permet ampliar els coneixements dels alumnes i fomentar la competència d'aprendre a aprendre.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM2, STEM3, STEM4, CD2, CD5, CPSAA5, CE3.

CE 5 Dissenyar, crear i avaluar sistemes tecnològics, aplicant coneixements de programació informàtica, regulació automàtica i control, com també les possibilitats que ofereixen les tecnologies emergents, per estudiar, controlar i automatitzar tasques.

Aquesta competència específica fa referència a l'habilitació de productes o solucions digitals en l'execució de certes accions de manera autònoma; d'una banda, consisteix a crear aplicacions informàtiques que automatitzin o simplifiquin tasques als usuaris i, per una altra, es tracta d'incorporar elements de regulació automàtica o de control programat en els dissenys, que permeten actuacions senzilles en màquines o sistemes tecnològics. En aquest sentit, s'hi inclouen, per exemple, el control en desplaçaments o moviments dels elements d'un robot, l'accionament regulat d'actuadors, com poden ser llums o motors, l'estabilitat dels valors de magnituds concretes, etc. D'aquesta manera, es possibilita que els alumnes automatitzin tasques en màquines i en robots mitjançant la implementació de programes informàtics petits executables en targetes de control.

En aquesta línia d'actuació cal destacar el paper dels sistemes emergents aplicats (intel·ligència artificial, internet de les coses, dades massives -big data-, etc.).

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM1, STEM2, STEM3, CD2, CD3, CD5, CPSAA1.1, CE3.

CE 6 Analitzar i comprendre sistemes tecnològics dels diferents àmbits de l'enginyeria, estudiant-ne les característiques, el consum i l'eficiència energètica, per avaluar l'ús responsable i sostenible que es fa de la tecnologia.

L'objectiu que persegueix aquesta competència específica és dotar els alumnes d'un criteri informat sobre l'ús i impacte de l'energia en la societat i en el medi ambient, mitjançant l'adquisició d'una visió general dels diversos sistemes energètics, els agents que intervenen i els aspectes bàsics relacionats amb els subministraments domèstics. De manera complementària, es pretén dotar els alumnes dels criteris a emprar en l'avaluació d'impacte social i ambiental lligada a projectes d'indole diversa.

Per desenvolupar d'aquesta competència s'aborden, d'una banda, els sistemes de generació, transport, distribució de l'energia i el subministrament, com també el funcionament dels mercats energètics i, d'altra banda, l'estudi d'instal·lacions en habitatges, de màquines tèrmiques i de fonaments de regulació automàtica, tenint en compte criteris relacionats amb l'eficiència i l'estalvi energètic, que permeti als alumnes fer ús responsable i sostenible de la tecnologia.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: STEM2, STEM5, CD1, CD2, CD4, CPSAA2, CC4, CE1.

Tecnologia i Enginyeria I

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Coordinar i desenvolupar projectes de recerca amb actitud crítica i emprenedora, implementant estratègies i tècniques eficients de resolució de problemes i comunicant els resultats de manera adequada, per crear i millorar productes i sistemes de manera contínua.

CA 1.1 Investigar i dissenyar projectes que mostrin de manera gràfica la creació i la millora d'un producte, seleccionant, referenciant i interpretant la informació relacionada.

- Cercar informació aplicada al disseny gràfic de projectes.
- Interpretar i analitzar la informació obtinguda en la recerca, amb esperit crític, per plantejar solucions noves o extreure conclusions.
- Referenciar i citar les fonts d'informació emprades, fent ús de normes estàndard.

CA 1.2 Participar en el desenvolupament, la gestió i la coordinació de projectes de creació i millora contínua de productes viables i socialment responsables, identificant millores i creant prototips mitjançant un procés iteratiu, amb actitud crítica, creativa i emprenedora.

- Participar i interactuar activament en el desenvolupament de projectes.
- Gestionar i coordinar projectes de manera pautada i seqüenciada, prenent acords a nivell individual i grupal i emprant fulls de processos.
- Crear, fabricar i millorar prototips dels productes tecnològics generats, seguint un procés iteratiu de revisió constant amb actitud crítica, sostenible, creativa i emprenedora.

CA 1.3 Col·laborar en tasques tecnològiques, escoltant el raonament dels altres, aportant a l'equip a través del rol assignat i fomentant el benestar grupal i les relacions saludables i inclusives.

- Organitzar equips de treball heterogenis, per desenvolupar tasques tecnològiques.
- Debatre sobre l'assignació dels diferents rols a un equip de treball.
- Respectar les aportacions de l'equip, animant a seguir en una mateixa línia de treball definida.
- Fomentar la cooperació en les diferents tasques entre els membres de l'equip de treball.
- Fomentar relacions saludables i inclusives.

CA 1.4 Elaborar documentació tècnica amb precisió i rigor, generant diagrames funcionals i utilitzant mitjans manuals i aplicacions digitals.

- Confeccionar documentació tècnica, de manera planificada i estructurada, amb un índex o esquema preliminar.
- Utilitzar un llenguatge clar, precís i sense ambigüitats, adoptant un estil formal i professional per elaborar la documentació tècnica.
- Generar diagrames de blocs funcionals, visualment clars, per representar processos funcionals dels projectes a la documentació tècnica.
- Combinar mitjans manuals amb aplicacions digitals per millorar la precisió i la presentació de la documentació.

CA 1.5 Comunicar de manera eficaç i organitzada les idees i solucions tecnològiques, emprant el suport, la terminologia i el rigor apropiats.

- Expressar idees i solucions tecnològiques de forma precisa i ordenada utilitzant vocabulari tècnic mitjançant el suport necessari i de forma adequada.

CE 2 Seleccionar materials i elaborar estudis d'impacte, aplicant criteris tècnics i de sostenibilitat per fabricar productes de qualitat que donin resposta a problemes i tasques plantejats, des d'un enfocament responsable i ètic.

CA 2.1 Determinar el cicle de vida d'un producte, planificant i aplicant mesures de control de qualitat en les seves diferents etapes, des del disseny a la comercialització, tenint en consideració estratègies de millora contínua.

- Analitzar el cicle de vida dels productes i identificar oportunitats de millora en totes les etapes, sempre tenint en compte criteris de qualitat.
- Analitzar i concretar com es pot millorar i controlar la qualitat d'un producte des del disseny fins a la seva comercialització i distribució.

CA 2.2 Seleccionar els materials, tradicionals o de nova generació, adequats per fabricar productes de qualitat basant-se en les seves característiques tècniques i tenint en compte criteris de sostenibilitat de manera responsable i ètica.

- Analitzar les característiques tècniques dels diferents materials que es poden fer servir per fabricar objectes tecnològics.
- Seleccionar els materials més adients per fabricar productes, segons les característiques tècniques i propietats.
- Seleccionar, amb criteris de sostenibilitat i d'obtenció ètica i responsable, els materials adequats.

CA 2.3 Fabricar models o prototips emprant les tècniques de fabricació més adequades i aplicant els criteris tècnics i de sostenibilitat necessaris.

- Analitzar les tècniques de construcció més adients per fabricar productes.
- Seleccionar les tècniques de fabricació, amb criteris de sostenibilitat de forma ètica i responsable.
- Construir amb tècniques adients els models, prototips o altres productes necessaris.

CE 3 Utilitzar les eines digitals adequades, analitzant les seves possibilitats, configurant-les d'acord amb les seves necessitats i aplicant coneixements interdisciplinaris, per resoldre tasques, com també per realitzar la presentació dels resultats d'una manera òptima.

CA 3.1 Resoldre tasques proposades i funcions assignades, mitjançant l'ús i configuració de diferents eines digitals de manera òptima i autònoma.

- Utilitzar eines digitals adients per solucionar diferents tasques i funcions assignades.
- Configurar i optimitzar els recursos digitals.

CA 3.2 Realitzar la presentació de projectes emprant eines digitals adequades.

- Presentar els projectes utilitzant eines digitals adequades de difusió.
- Elaborar presentacions de forma autònoma.
- Gestionar els recursos adequats.

CE 4 Generar coneixements i millorar destreses tècniques, transferint i aplicant sabers d'altres disciplines científiques amb actitud creativa, per calcular i resoldre problemes o donar resposta a necessitats dels diferents àmbits de l'enginyeria.

CA 4.1 Resoldre problemes associats a sistemes i instal·lacions mecàniques, aplicant fonaments de mecanismes de transmissió i transformació de moviments, suport i unió al desenvolupament de muntatges o simulacions.

- Calcular i resoldre problemes envers els diferents mecanismes de transmissió i transformació de moviments.
- Resoldre problemes sobre suport i unió de muntatges tenint present l'ajustament i tolerància.

- Simular els diferents mecanismes de transmissió i transformació.

CA 4.2 Resoldre problemes associats a sistemes i instal·lacions elèctriques i electròniques, aplicant fonaments de corrent continu i màquines elèctriques al desenvolupament de muntatges o simulacions.

- Resoldre problemes d'instal·lacions elèctriques i electròniques.
- Aplicar els fonaments de corrent continu i màquines elèctriques al desenvolupament de muntatges o simulacions.

CE 5 Dissenyar, crear i avaluar sistemes tecnològics, aplicant coneixements de programació informàtica, regulació automàtica i control, com també les possibilitats que ofereixen les tecnologies emergents, per a estudiar, controlar i automatitzar tasques.

CA 5.1 Controlar el funcionament de sistemes tecnològics i robòtics, utilitzant llenguatges de programació informàtica i aplicant les possibilitats que ofereixen les tecnologies emergents, com ara intel·ligència artificial, internet de les coses, dades massives (big data).

- Descompondre problemes en diferents fases amb patrons repetitius per resoldre problemes tecnològics de manera estructurada.
- Programar en diferents llenguatges, tant en codi com en blocs.
- Reconèixer els diferents sistemes i elements de control com també els de retroalimentació i reguladors de control.
- Extreure i gestionar informació de bases de dades i dades massives.
- Simular escenaris amb l'ajuda de la intel·ligència artificial, analitzant de forma crítica la informació gestionada.

CA 5.2 Automatitzar, programar i avaluar moviments de robots, mitjançant la modelització, l'aplicació d'algorismes senzills i l'ús d'eines informàtiques.

- Crear models matemàtics o simulacions virtuals de robots.
- Utilitzar algorismes senzills per guiar els moviments i les decisions dels robots amb eficàcia i precisió.
- Utilitzar programari informàtic especialitzat per programar i controlar els robots, mitjançant codificació o blocs gràfics.

CA 5.3 Conèixer i comprendre conceptes bàsics de programació textual, mostrant el progrés pas a pas de l'execució d'un programa a partir d'un estat inicial i predient el seu estat final després de l'execució.

- Valorar la utilitat dels llenguatges de programació textuals i les estructures bàsiques de dades.
- Executar un programa des del començament fins al final, pas a pas i revisar els errors.
- Predir com es modificaran les variables i quin serà el resultat final del programa després de d'haver seguit l'execució.

CE 6 Analitzar i comprendre sistemes tecnològics dels diferents àmbits de l'enginyeria, estudiant-ne les característiques, el consum i l'eficiència energètica, per avaluar l'ús responsable i sostenible que es fa de la tecnologia.

CA 6.1 Avaluar els diferents sistemes de generació d'energia elèctrica i mercats energètics, estudiant les característiques, calculant les magnituds i valorant-ne l'eficiència.

- Analitzar les característiques dels sistemes de generació d'energia elèctrica i les seves magnituds.
- Calcular l'eficiència dels sistemes productors d'energia, cogeneració i rendiments.
- Comparar i avaluar els mercats energètics.

CA 6.2 Analitzar les diferents instal·lacions d'un habitatge des del punt de vista de l'eficiència energètica, buscant les opcions més compromeses amb la sostenibilitat i fomentant l'ús responsable d'aquestes.

- Analitzar l'eficiència de les instal·lacions d'un habitatge.
- Proposar models d'habitatges amb instal·lacions eficients i sostenibles.
- Emprar de manera responsable les instal·lacions d'un habitatge.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. PROJECTES DE RECERCA I DESENVOLUPAMENT

- Estratègies de gestió de projectes; diagrames Gantt i diagrames Pert.
- Desenvolupament de projectes: mètode de projectes i metodologies Agile.
- Tècniques de recerca i ideació: Pensament del dissenyador i pluja d'idees.
- Tècniques de treball cooperatiu.
- Cicle de vida d'un producte. Objectiu de l'anàlisi. Etapes del cicle: desenvolupament, introducció, creixement, maduresa i declivi. Metodologia d'anàlisi d'objectes. Estratègies de millora contínua.
- Planificació i desenvolupament de disseny i comercialització de productes.
- Logística, transport i distribució comercial.
- Normalització i acotació.
- Metrologia i aparells de mesura. Control de qualitat.
- Expressió gràfica amb CAD. Disseny i creació de models.
- Expressió gràfica amb CAM. Automatització del procés de fabricació.
- Expressió gràfica amb CAE. Dissenys validats i optimitzats.
- Diagrames funcionals, esquemes i croquis.
- Emprenedoria i resiliència per adaptar-se als canvis productius.
- Perseverança per arribar a l'èxit empresarial fins i tot en condicions desfavorables.
- Creativitat. Optimització de processos empresarials i creació de patents.
- Emprenedoria, resiliència, perseverança i creativitat des d'una perspectiva multidisciplinària.
- Autoconfiança, iniciativa i la seva importància en el desenvolupament dels projectes empresarials.
- Identificació i gestió d'emocions i la seva importància en els equip de treball per poder abordar i superar inconvenients.
- L'error com part del procés del projecte i la seva reavaluació.

B. MATERIALS I FABRICACIÓ

- Materials tècnics, metàl·lics, polimèrics, ceràmics, composts. Classificació i propietats dels materials naturals, artificials i sintètics.
- Nous materials. Materials intel·ligents. Nanomaterials. Materials biocompatibles. Materials reciclables o biodegradables.
- Criteris de selecció de materials en funció de les aplicacions a què es destinen. Propietats mecàniques, tèrmiques, elèctriques i químiques.
- Criteris de sostenibilitat en els materials. Impacte ambiental. Eficiència energètica, empremta de carboni i emissions associades. Reciclabilitat i materials biodegradables.

- Factors de selecció de materials. Cost, disponibilitat, propietats físiques i químiques, durabilitat i resistència.
- Aplicacions característiques dels materials metàl·lics, plàstics i polímers, composts i avançats.
- Tecnologies de prototipatge ràpid: impressió 3D (FDM, SLA, SLS), CNC (Control Numèric per Ordinador).
- Tall làser: aplicacions del tall i gravat làser per crear prototips.
- Màquines de fresat: Utilització per a creació de prototips amb precisió en materials durs.
- Fabricació digital aplicada a projectes. Concepte i integració. Procés de disseny a fabricació digital. Disseny assistit per ordinador.
- Simulació digital de la fabricació. Optimització de recursos.
- Seguretat i salut en el treball. Normes de seguretat i higiene en l'àmbit laboral. Importància en la prevenció de riscos laborals per garantir el benestar físic, mental i social.
- Objectius de la seguretat laboral. Prevenció d'accidents de treball i malalties professionals. Promoció d'un entorn de treball segur i saludable. Compliment de la legislació vigent en matèria de seguretat laboral.
- Riscos laborals en entorns tecnològics: riscos físics, químics, mecànics, elèctrics, ergonòmics i específics.
- Normes generals de seguretat en el treball. Obligacions del treballador i de l'empresa o centre educatiu.
- Definició d'equips de protecció individual (EPI). Tipus d'EPI, ús correcte dels EPI.
- Normes d'higiene en el treball. Mesures d'higiene personal. Condicions d'higiene en el lloc de treball.
- Senyalització de seguretat. Prohibició, advertència, obligació i emergència.
- Procediments d'emergència i primers auxilis.

C. SISTEMES MECÀNICS

- Màquina i mecanismes. Màquines simples i complexes.
- Tipus de mecanismes, transmissió i transformació de moviments.
- Suports i unió d'elements mecànics. Tipus i funció. Factors de disseny.
- Càlcul i anàlisi de mecanismes, forces i moments. Càlcul de les forces actuant en cadenes i engranatges.
- Paràmetres de disseny. Relació de transmissió. Càlcul de la relació entre les velocitats de diferents components. Potència necessària i la requerida per als mecanismes, tenint en compte friccions i eficiència.
- Disseny pràctic d'un prototip amb mecanismes aplicats a un producte final o projecte. Muntatge físic.

D. SISTEMES ELÈCTRICS I ELECTRÒNICS

- Funcionament dels circuits i les màquines elèctriques de corrent continu (CC): motors, generadors i altres elements de CC.
- Diagrames de circuits. Connexions de components com resistències, condensadors i altres elements de CC.
- Simbologia dels elements elèctrics de CC.
- Càlculs de circuits de CC: tensions, intensitats i resistències parcials i totals. Llei d'Ohm, lleis de Kirchhoff.

- Experimentació de circuits de CC amb muntatges físics o simulacions i verificació de les lleis i teories.
- Utilització de circuits de CC en projectes pràctics com automatismes o robots.

E. SISTEMES INFORMÀTICS. PROGRAMACIÓ

- Fonaments de la programació textual. Característiques, elements i llenguatges.
- Procés de desenvolupament: edició, compilació o interpretació, execució, proves i depuració. Modularitat.
- Creació de programari per executar tasques de manera autònoma.
- Sistemes dissenyats per gestionar, comandar, dirigir o regular el comportament d'altres dispositius o sistemes.
- Components fonamentals d'un sistema de control: sensors, actuadors i controladors.
- Conceptes fonamentals d'un sistema de control: retroalimentació, consigna o valor referència, error, etc.
- Representacions matemàtiques o simulacions d'un sistema que prediu i analitza el seu comportament. Equacions diferencials, funcions de transferència, o altres tècniques de modelització.
- Intel·ligència artificial aplicada als sistemes de control.
- Protocols de comunicació: el protocol bàsic d'internet, protocols per la transmissió de pàgines web, protocols per missatgeria en dispositius IoT o Internet de les coses.
- Recollida automàtica de dades remotes i la transmissió a un sistema central que permet el monitoratge en temps real de dispositius, màquines i processos.
- Internet de les coses (IoT). Concepte i funcionament.
- *Big data* o dades massives. Concepte i funcionament.
- Aplicació de sistemes d'enginyeria assistida per ordinador (CAE) a la simulació de prototips i d'actuadors. Grafet.

F. SISTEMES AUTOMÀTICS

- Sistemes de control. Conceptes i elements. Sensors, actuadors i controladors.
- Modelització de sistemes de control senzills.
- Automatismes: disseny, construcció i simulació. Muntatge i programació de robots petits.
- Conceptes bàsics dels sistemes SCADA. Nivells de supervisió. Elements a controlar. Telemetria i monitorització.
- Elements de control a distància.
- Integració de la IA, les dades massives i la robòtica, entre d'altres tecnologies emergents, per a l'automatització de sistemes de control.
- Aplicació de sistemes d'enginyeria assistida per ordinador (CAE) a la simulació de prototips i d'actuadors.
- Robòtica. Modelització de moviments i accions mecàniques.

G. TECNOLOGIA SOSTENIBLE

- Sistemes i mercats energètics. Implicacions econòmiques.
- Consum energètic sostenible. Repercussions en la compra, comercialització, gestió de residus, transport i estil de vida sostenible.
- Disseny per a la sostenibilitat, producció neta, recursos eficients, ecoetiquetes i certificació.

- Subministraments domèstics. Anàlisi dels costos energètics d'un habitatge, factures i diferents tarifes de les companyies. Criteris d'estalvi.
- Instal·lació elèctrica en l'habitatge.
- Instal·lació d'aigua en l'habitatge.
- Instal·lació de climatització en l'habitatge.
- Instal·lació domòtica en l'habitatge.
- Instal·lació de comunicacions en l'habitatge.
- Definició i tipus d'energies renovables.
- Eficiència energètica i sostenibilitat.

Tecnologia i Enginyeria II

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Coordinar i desenvolupar projectes de recerca amb una actitud crítica i emprenedora, implementant estratègies i tècniques eficients de resolució de problemes i comunicant els resultats de manera adequada, per crear i millorar productes i sistemes de manera contínua.

CA 1.1 Desenvolupar projectes de recerca i innovació amb la finalitat de crear i millorar productes de manera contínua, utilitzant models de gestió cooperatius i flexibles.

- Desenvolupar projectes de recerca i innovació amb la finalitat de crear i millorar productes de manera contínua.
- Utilitzar models de gestió cooperatius i flexibles.

CA 1.2 Comunicar i difondre de manera clara i comprensible projectes elaborats i presentar-los amb la documentació tècnica necessària.

- Publicitar de manera clara i comprensible projectes elaborats i presentar-los amb la documentació tècnica necessària.

CA 1.3 Perseverar en la consecució d'objectius en situacions d'incertesa, identificant i gestionant emocions, acceptant i aprenent de la crítica raonada i utilitzant l'error com a part del procés d'aprenentatge

- Plantejar situacions i hipòtesis diferents per la consecució d'objectius en un projecte definit.
- Gestionar la consecució d'objectius i les emocions desencadenades.
- Identificar situacions crítiques d'un avantprojecte o un projecte final.
- Concebre l'error com a part de la millora continua en el procés d'aprenentatge.

CE 2 Seleccionar materials i elaborar estudis d'impacte, aplicant criteris tècnics i de sostenibilitat per fabricar productes de qualitat que donin resposta a problemes i tasques plantejats, des d'un enfocament responsable i ètic.

CA 2.1 Analitzar la idoneïtat dels materials tècnics en la fabricació de productes sostenibles i de qualitat, estudiant-ne l'estructura interna, les propietats, els tractaments de modificació i la millora de les seves propietats.

- Analitzar l'estructura interna dels materials i la relació amb les seves propietats.
- Determinar les característiques dels materials a partir dels diferents tipus d'assaigs.
- Seleccionar els tractaments més adients per a millorar les característiques dels diferents materials en funció de la seva utilitat o les seves millors propietats.

CA 2.2 Elaborar informes senzills d'avaluació d'impacte ambiental de manera fonamentada y estructurada.
- Elaborar informes d'impacte ambiental senzills, de forma estructurada i ben fonamentats.
- Avaluar els efectes sobre el medi ambient.
- Identificar els efectes de tots els materials utilitzats en la producció dels projectes sobre el medi ambient o les persones.

CE 3 Utilitzar les eines digitals adequades, analitzant-ne les possibilitats, configurant-les d'acord amb les seves necessitats i aplicant-hi coneixements interdisciplinaris, per resoldre tasques, com també per presentar els resultats de manera òptima.

CA 3.1 Resoldre problemes associats a les diferents fases del desenvolupament i gestió d'un projecte (disseny, simulació i muntatge i presentació), utilitzant les eines adequades de què proveeixen les aplicacions digitals.

CE 4 Generar coneixements i millorar destreses tècniques, transferint i aplicant sabers d'altres disciplines científiques amb actitud creativa, per calcular, i resoldre problemes o donar resposta a necessitats dels diferents àmbits de l'enginyeria.

CA 4.1 Calcular i muntar estructures senzilles, estudiant els tipus de càrregues a les quals es puguin veure sotmeses i la seva estabilitat.

- Calcular estructures senzilles, estudiant els tipus de càrregues a les quals es puguin veure sotmeses.
- Muntar o simular estructures simples.
- Determinar el grau d'estabilitat de l'estructura.

CA 4.2 Analitzar les màquines tèrmiques: màquines frigorífiques, bombes de calor i motors tèrmics, comprenent-ne el seu funcionament i realitzant simulacions i càlculs bàsics sobre l'eficiència que tenen.

- Analitzar les màquines tèrmiques: motors tèrmics, màquines frigorífiques i bombes de calor.
- Analitzar el funcionament dels motors tèrmics.
- Calcular cicles tèrmics a fi de valorar l'eficiència de màquines i motors tèrmics.
- Simular el funcionament de màquines i motors tèrmics.

CA 4.3 Interpretar i solucionar esquemes de sistemes pneumàtics i hidràulics, a través de muntatges o simulacions, comprenent i documentant el funcionament de cadascun dels elements i del sistema íntegrament.

- Analitzar circuits pneumàtics i hidràulics mitjançant simulacions o muntatges físics.
- Dissenyar circuits pneumàtics i hidràulics per donar solucions a situacions concretes.
- Descriure com funcionen els elements d'un circuit pneumàtic i hidràulic per separat i també el sistema en conjunt.
- Documentar detalladament el funcionament dels elements d'un circuit pneumàtic i hidràulic per separat i també el sistema en conjunt per facilitar el manteniment i la resolució de problemes futurs.

CA 4.4 Interpretar i resoldre circuits de corrent altern, mitjançant muntatges o simulacions, identificant-ne els elements i comprenent el funcionament.

- Identificar els diferents elements d'un circuit de corrent alterna (CA).
- Analitzar el funcionament dels diferents elements elèctrics mitjançant muntatges físics o simulacions.
- Determinar la contribució de cada element al funcionament global del circuit.
- Resoldre matemàticament circuits de CA.

CA 4.5 Experimentar i dissenyar circuits combinacionals i seqüencials físics i simulats aplicant fonaments de l'electrònica digital i comprendre'n el seu funcionament en el disseny de solucions tecnològiques.
- Experimentar i dissenyar circuits d'electrònica digital combinacionals i seqüencials que poden incloure tant components físics com simulats.
- Utilitzar els principis bàsics de l'electrònica digital per assegurar que els circuits funcionin correctament.
- Determinar la contribució de cada element al conjunt i valorar la utilitat dels circuits en aplicacions tecnològiques concretes.

CE 5 Dissenyar, crear i avaluar sistemes tecnològics, aplicant coneixements de programació informàtica, regulació automàtica i control, com també les possibilitats que ofereixen les tecnologies emergents, per estudiar, controlar i automatitzar tasques.

CA 5.1 Comprendre i simular el funcionament dels processos tecnològics basats en sistemes automàtics de llaç obert i tancat, aplicant tècniques de simplificació i analitzant-ne l'estabilitat.
- Definir, identificar i classificar els sistemes automàtics i els elements que els formen.
- Distingir i analitzar el funcionament del control en llaç obert i tancat.
- Definir i modelitzar els sistemes de control, utilitzant tècniques com els diagrames de blocs o les funcions de transferència, entre d'altres.
- Emprar diferents mètodes per a la simplificació de sistemes de control.
- Determinar l'estabilitat dels sistemes de control senzills.
CA 5.2 Conèixer i avaluar sistemes informàtics emergents i les implicacions que tenen en la seguretat de les dades, analitzant models existents.
- Avaluar i tenir un pensament crític d'aquests sistemes informàtics emergents com també de la seguretat de les dades.
- Analitzar models existents.

CE 6 Analitzar i comprendre sistemes tecnològics dels diferents àmbits de l'enginyeria, estudiant les característiques, el consum i l'eficiència energètica, per avaluar l'ús responsable i sostenible que es fa de la tecnologia.

CA 6.1 Analitzar els diferents sistemes d'enginyeria des del punt de vista de la responsabilitat social i la sostenibilitat, estudiant les característiques d'eficiència energètica associades als materials i als processos de fabricació.
- Analitzar els diferents sistemes d'enginyeria per aconseguir un món més sostenible, resilient i equitatiu, promovent que aquests sistemes siguin innovadors, inclusius, i responsables davant el canvi climàtic, l'urbanisme i el medi ambient.
- Determinar les característiques d'eficiència energètica dels diferents materials com també dels processos de fabricació per aconseguir que siguin més sostenibles.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. PROJECTES DE RECERCA I DESENVOLUPAMENT
- Gestió i desenvolupament de projectes.
- Estratègies de gestió de projectes col·laboratius. Promoció de la participació, aportació d'idees i repartiment de rols.
- Tècniques de resolució de problemes iteratives per a la revisió i el redisseny constant i continu de qualsevol part del projecte.

- Tècniques i estratègies de treball en equip.
- Metodologies Agile: tipus, característiques i aplicacions.
- Difusió i comunicació de documentació tècnica.
- Elaboració de la documentació i referència a les fonts.
- Presentació del projecte.
- Autoconfiança, autonomia i iniciativa personal.
- Intel·ligència emocional. Identificació i gestió d'emocions.
- Valoració de l'error i reavaluació com a part del procés d'aprenentatge. Redisseny dels projectes tècnics i de la documentació corresponent.
- Emprenedoria. Concepte. Importància en l'economia i en la societat.
- Resiliència. Concepte. Eines i estratègies de desenvolupament. Estudi de casos.
- Perseverança. Concepte. Mecanismes per fomentar-la. Objectius a curt i llarg termini. Tècniques de motivació personal i grupal.
- Creativitat. Concepte. Tècniques d'estimulació.
- Aplicació de l'emprenedoria, resiliència, perseverança i creativitat a un projecte per abordar problemes des d'una perspectiva interdisciplinària.

B. MATERIALS I FABRICACIÓ

- Estructura interna d'un material. Disposició d'àtoms i molècules en un material.
- Nivells d'estructura. Estructura atòmica. Estructura microestructural: influència de la mida del gra i les fases presents en el material. Estructura macroscòpica.
- Propietats d'assaig.
- Procediments d'assaigs. Tracció, compressió, torsió. Assaigs de duresa i resiliència.
- Tècniques de disseny dels materials: disseny per a la fabricació (DfM), per a l'assemblatge (DfA) i disseny sostenible.

Tractaments de modificació i millora de propietats. Modificació física i química. Nanotecnologia, recobriments i tractaments superficials

Sostenibilitat dels materials. Tipus de materials, cicle de vida i economia circular

Tècniques de fabricació industrial. Processos de fabricació. Manufactura avançada i control de qualitat

C. SISTEMES MECÀNICS

- Estructures senzilles. Elements. Càlcul de forces i moments. Anàlisi estructural i d'estabilitat.
- Tipus de càrregues i suports. Diagrames d'esforços i moments en exemples senzills.
- Muntatge o simulació d'estructures senzilles.
- Principis de Termodinàmica. Cicle de Carnot. Càlculs i simuladors.
- Màquines tèrmiques: introducció i classificació.
- Màquines motrius de vapor. Motor alternatiu de combustió interna. Cicle Otto i cicle dièsel. Balanç energètic. Potència i rendiment. Aplicacions i càlculs.
- Màquines frigorífiques. Elements d'un sistema frigorífic. Sistemes de refrigeració de vapor i de gas. Bomba de calor i rendiment. Aplicacions. Càlculs i simuladors.
- Pneumàtica. Producció, distribució i tractament de l'aire comprimit. Components d'un circuit pneumàtic. Càlculs. Interpretació i disseny de circuits pneumàtics. Diagrames de seqüències de treball. Aplicacions. Simuladors.
- Hidràulica. Principis físics de mecànica i dinàmica de fluids. Bernoulli i Venturi. Càlculs.

- Elements d'instal·lacions hidràuliques. Simbologia hidràulica. Interpretació, disseny i muntatge físic o simulació de circuits hidràulics.

D. SISTEMES ELÈCTRICS I ELECTRÒNICS

- Potència activa, reactiva i aparent. Triangle de potències.
- Càlcul de corrent, tensió, impedància i les diferents potències.
- Muntatge o simulació de circuits de CA.
- Sistema binari i les seves operacions bàsiques. Àlgebra de Boole.
- Portes lògiques.
- Circuits digitals combinacionals. Disseny i simplificació amb mapes de Karnaugh de problemes senzills.
- Aplicacions de circuits digitals combinacionals.
- Experimentació en simuladors de circuits digitals combinacionals.
- Diferència entre circuits digitals combinacionals i seqüencials.
- Blocs bàsics de memòria en circuits seqüencials. Registres. Comptadors.
- Experimentació en simuladors de circuits digitals seqüencials.

E. SISTEMES INFORMÀTICS EMERGENTS

- Intel·ligència artificial i les dades massives (big data). Conceptes teòrics bàsics.
- Bases de dades distribuïdes i els sistemes de ciberseguretat. Conceptes elementals i funcionament.

F. SISTEMES AUTOMÀTICS

- Àlgebra de blocs. Modelització de sistemes mitjançant diagrames de blocs. Simplificació dels diagrames de blocs. Obtenció de la funció de transferència simplificada.
- Estabilitat d'un sistema. Determinació a partir de la funció de transferència. Criteri d'estabilitat de Routh.
- Experimentació en simuladors. Comprovació de la resposta a diferents entrades.

G. TECNOLOGIA SOSTENIBLE

- Impacte social i ambiental produït per l'avenç tecnològic.
- Avaluació d'impacte ambiental. Paràmetres bàsics per realitzar un informe.
- Valoració crítica de les tecnologies des del punt de vista de la sostenibilitat ecosocial.

Treball d'Investigació, Anàlisi i Creativitat

El Treball d'Investigació, Anàlisi i Creativitat (TIAC) és una matèria optativa de primer de batxillerat.

La utilitat d'aquesta matèria per als alumnes de batxillerat té un doble vessant: per una banda, els ajuda a destriar els temes que més els interessin i a ampliar coneixements i, per una altra, els dota dels instruments necessaris per desenvolupar un projecte basat en la recerca, l'experimentació, l'anàlisi i/o la creativitat. A més, com a matèria de batxillerat, prepara els alumnes que vulguin cursar estudis superiors a enfrontar-se als treballs o projectes que s'han d'elaborar al final dels estudis esmentats.

El TIAC es basa en un procés pausat i progressiu, però alhora prou obert com per encabir-hi objectes d'interès i camps d'estudi diversos. L'alumne ha de triar entre realitzar un treball d'investigació (experimental, documental, estadístic, etc.), una anàlisi detallada d'una obra (literària, musical, audiovisual, etc.) o un projecte de creació artístic o tècnic. Cadascuna de les tres opcions suposa un procés i un resultat diferents. També es pot realitzar un treball amb un enfocament interdisciplinari. En qualsevol cas, el procés i el resultat del TIAC ha d'estar adequat al nivell de primer de batxillerat.

En tot cas, es tracta d'un treball individual.

Les fases per a la realització del treball són tres: la preparatòria, centrada en continguts i en la selecció del projecte; la productiva, en la qual es planifica i es desenvolupa el treball; i l'expositiva, en la qual es mostra, s'explica i es justifica el resultat. Qualsevol treball s'ha de materialitzar en una presentació escrita (ressenya, comentari, treball de recerca, informe, etc.) i una d'oral (exposició pública).

Finalitats

1. Desenvolupar la competència per a aprendre a aprendre, essencial per al desenvolupament d'estudis superiors posteriors a aquesta etapa.
2. Desvetllar l'interès per la recerca, en nom d'un aprenentatge autònom, significatiu i crític.
3. Utilitzar conscientment els coneixements adquirits com a instruments de control i autocorrecció de les produccions pròpies i com a recurs per comprendre millor les alienes.
4. Desenvolupar la competència lingüística en la seva dimensió oral, preparant l'alumne per a l'exposició pública de les idees i en la seva dimensió escrita, mitjançant una exposició argumentada de les tesis defensades.
5. Reforçar la competència social i cívica des del convenciment que una visió crítica de la informació ens condueix al veritable coneixement.
6. Fer ús autònom de les fonts d'informació, mitjançant l'ús igualment crític de les TIC, partint de l'anàlisi detallada i de la recopilació sintètica del coneixement adquirit en formats digitals.
7. Potenciar el sentit de la iniciativa i l'esperit emprenedor com també de la consciència i les expressions culturals, mitjançant la identificació i la cerca de solucions a diferents problemes propis dels fenòmens científics, culturals o historicosocials mitjançant l'estudi en profunditat per comprendre millor el nostre món.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Triar un tema d'interès personal i que sigui abastable, durant un temps determinat i de manera constant i aprofundida.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CPSAA1, CE1, CE2.

CA 1.1 Mostrar iniciativa en la formulació de preguntes, hipòtesis o objectius del treball.
CA 1.2 Mostrar responsabilitat, constància i regularitat en el procés de realització del treball.
CA 1.3 Planificar i temporitzar de manera rigorosa la feina d'acord amb els objectius plantejats.

CE 2 Aplicar la metodologia adequada als objectius fixats.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CE3.

CA 2.1 Aplicar les tècniques de recerca, experimentació, anàlisi o creativitat adequades als objectius del treball, afrontar els problemes generats durant el procés i tenir capacitat per reconduir les estratègies.

CA 2.2 Seleccionar de forma correcta les fonts d'informació, tot mostrant capacitat per accedir a fonts diversificades i contrastades, gestionar la informació i aplicar de forma rigorosa, crítica i objectiva mètodes d'anàlisi i interpretació de les dades.

CE 3 Posar en pràctica els coneixements adquirits en les diferents matèries del batxillerat en relació amb la metodologia.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CPSAA1, CE3.

CA 3.1 Expressar i comunicar de manera creativa idees, sentiments i emocions, experimentant amb les possibilitats del so, la imatge, el cos i els mitjans digitals per produir obres pròpies.

CA 3.2 Descobrir i relacionar propostes artístiques de diferents gèneres, estils, èpoques i cultures, mitjançant la recepció activa, per desenvolupar la curiositat i el respecte per la diversitat.

CA 3.3 Descobrir i relacionar principis teòrics o propostes científiques de diferents disciplines.

CA 3.4 Aplicar el mètode científic en les recerques de tipus experimental com també els mètodes propis del desenvolupament de projectes tecnològics.

CE 4 Treballar de manera autònoma, mostrar iniciativa i creativitat, esperit crític i consciència de la dimensió ètica dels processos.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CPSAA5.

CA 4.1 Dissenyar i complir un pla de treball.

CA 4.2 Redactar un treball ben estructurat i amb rigor formal, en què s'exposin les idees principals amb coherència, cohesió i capacitat de síntesi.

CA 4.3 Elaborar les conclusions de la recerca de forma personal i avaluar críticament el propi treball.

CE 5 Usar les TIC durant el procés de recerca, tractament de la informació, anàlisi i presentació final dels resultats.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL3, CD1, CD2.

CA 5.1 Fer servir els sistemes de recerca de manera correcta i precisa.

CA 5.2 Destriar i contrastar la informació.

CE 6 Comunicar oralment i per escrit les idees principals amb coherència, cohesió i correcció lingüística i estilística i d'acord amb uns criteris formals de presentació dels treballs.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5.

CA 6.1 Expressar-se oralment i per escrit amb correcció gramatical i estilística, tot dominant el vocabulari tècnic específic.

CA 6.2 Exposar oralment els resultats de la recerca, de l'anàlisi o del projecte, de forma ordenada, clara i concisa.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. FASE PREPARATÒRIA

- Recerca experimental, recerca documental, recerca estadística, interpretació o anàlisi d'una obra, projecte tècnic i projecte artístic. Característiques, utilitat, desafiaments i exemples de cada tipus de treball.
- Metodologies, tècniques i materials adients al treball o projecte seleccionat.
- Pluja d'idees. Exploració i selecció d'una opció (treball de recerca, anàlisi d'una obra o projecte tècnic/artístic) i d'un tema.
- Treball de camp, definició i estructura adients al treball o projecte seleccionat.

B. FASE PRODUCTIVA. DESENVOLUPAMENT

- Planificació. Calendari. Diari de feina.
- Plantejament d'hipòtesis o objectius inicials.
- Sistemes i aplicacions de recerca.
- Adquisició i gestió del material necessari per dur endavant el treball o el projecte.

C. FASE PRODUCTIVA. LA PRESENTACIÓ ESCRITA

- Normes d'estil de redacció. Les propietats textuais: adequació, coherència, cohesió i correcció.
- El guió, l'esbós, l'esborrany i el resum. Elements i tècniques per a l'elaboració.
- Eines avançades dels processadors de text com la definició d'estils, la generació d'índexs, la creació d'una pàgina de bibliografia o la gestió de versions de documents.
- Eines de registre i catalogació d'imatges. Llicències d'ús i drets d'autor d'imatges i materials. Utilitats dels processadors de text.
- Tècniques diverses per sintetitzar els resultats de la investigació, anàlisi o creació.
- Bibliografia. Cites i referències bibliogràfiques. Normes i estils.
- Llicències d'ús i drets d'autor.

D. FASE EXPOSITIVA

- Importància del vocabulari tècnic i de l'adequació a l'audiència.
- Tècniques d'expressió verbal i no verbal.
- Tècniques d'expressió corporal.

Unió Europea

Els vint-i-set estats europeus que formen part de la Unió Europea conviuen en una organització internacional en la qual els avenços polítics, econòmics, socials i culturals han estat absolutament substancials des de la fundació. Una organització internacional que, en principi, va ser creada per impulsar la cooperació comercial entre el països integrants, però que amb el temps ha expandit els seus objectius i ha arribat a establir una moneda comuna i a desenvolupar polítiques que afecten àmbits tan diversos com el medi ambient, les relacions exteriors o la justícia.

Gràcies a la Carta dels Drets Fonamentals de la Unió Europea i al Tractat de la Unió Europea, el seu territori s'ha convertit en un referent mundial en la protecció de drets i llibertats i de l'Estat de dret. A més, el compromís ètic i per la concòrdia internacional de la Unió Europea l'ha convertida en el principal donant de contingents a les missions de pau de l'Organització de Nacions Unides (ONU) i de l'ajut oficial a la cooperació i el desenvolupament a nivell mundial.

Pels motius exposats i seguint la Recomanació del Consell de 22 de maig de 2018 relativa a les competències clau per a l'aprenentatge permanent, explicita que els estats membres han de contribuir al desenvolupament de dites competències i en el subapartat 2.7 fa especial esment a «reforçar l'adquisició de competències ciutadanes per conscienciar sobre valors comuns, a que es fa referència en l'article 2 del Tractat de la Unió Europea i en la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea», es fa necessari que els habitants de la Unió Europea coneguin la història, les institucions i el funcionament de l'organització de la qual són ciutadans.

Encara que, tradicionalment, els coneixements relatius a la Unió Europea s'han tractat i treballat des de matèries relacionades amb la història o l'economia, es fa imprescindible abordar-la de forma global i integral en una matèria específica pel volum d'informació que s'ha de manejar i la importància dels reptes que ha d'encarar la Unió Europea en un futur immediat. La matèria Unió Europea contribueix a l'assoliment dels objectius generals de l'etapa de Batxillerat i a l'adquisició de les competències clau. A més, promou el desenvolupament en contextos interdisciplinaris que s'han d'aprofitar per enriquir l'entorn d'aprenentatge dels alumnes, tant de manera individual com grupal.

Amb aquesta matèria de caràcter optatiu, es pretén contribuir al fet que els alumnes comprenguin la seva realitat com a integrant d'una organització internacional única en el món que influeix en la seva vida quotidiana perquè determina gran part dels aspectes polítics, econòmics i socioculturals del seu entorn. Per això, aquesta matèria ofereix als alumnes de qualsevol modalitat de Batxillerat i des d'una perspectiva global, les eines necessàries per facilitar la comprensió i la interpretació dels mecanismes que regeixen la seva societat, amb la finalitat de desenvolupar la seva maduresa intel·lectual i ètica i fomentant la seva participació cívica.

En aquest sentit, els criteris d'avaluació, derivats de les competències específiques i associats als sabers bàsics proposats, fomenten aspectes com: la participació activa dels alumnes en el procés d'aprenentatge propi, la investigació aplicada, individual i en equip, l'elaboració de creacions pròpies, contextualitzades i rellevants, a més de la comunicació en públic.

El primer bloc ofereix, des del punt de vista geogràfic les característiques fonamentals del medi físic i humà del territori que comprèn la Unió Europea. En el seu vessant físic té com objectiu fer palesa la gran diversitat geomorfològica, climàtica i biogeogràfica del territori sense oblidar els seus espais més perifèrics i remots. Pel que fa a la geografia humana s'han de contextualitzar i posar en valor els contrastes en la població, el poblament i la diversificació econòmica dels seus estats membres. Des de la perspectiva mediambiental s'ha d'incidir en la relació conflictiva entre activitats humanes i el medi i en la necessitat de preservar els espais naturals i la seva biodiversitat.

El segon bloc agrupa els sabers necessaris per comprendre l'evolució històrica de la Unió Europea com institució, des del procés de creació fins a l'actualitat. Es dona especial rellevància als moments

clau de la construcció europea destacant les ampliacions successives i els tractats decisius que han enfortit la institució. És a més, un recorregut temporal per les fites, idees, símbols i personatges destacats que han marcat la identitat col·lectiva europea. S'analitzarà la diversitat cultural com exemple de convivència, respecte i solidaritat.

El tercer bloc aborda el funcionament bàsic de la Unió Europea a partir de tres àrees: el coneixement de les principals institucions i organismes europeus, una introducció als mecanismes legals i normatius que regeixen la UE i la relació entre estats membres i l'anàlisi de la participació ciutadana en el sí de la Unió. Es proposen també els sabers que repassen les principals polítiques comunitàries com són entre d'altres la política de cohesió territorial i els fons europeus, la política social i d'ocupació i la política exterior i de seguretat comuna.

El quart bloc tracta de sintetitzar el que significa i implica la ciutadania europea especialment per al col·lectiu jove i tracta de transmetre als alumnes el conjunt de drets i llibertats que el concepte porta implícit. S'integren sabers sobre les possibilitats de participació en la construcció europea, destacant les oportunitats decisives per al seu creixement i enriquiment personal com són estudiar, treballar, viatjar i exercir la solidaritat en el sí de la Unió Europea.

El cinquè bloc se centra en la determinant i decisiva importància que ha tenguut l'entrada i la pertinença d'Espanya a la Unió Europea. Es mostren les formes de participació que tenen les distintes administracions en les institucions europees i es fa esment especial en l'administració pròpia de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. S'aproxima així la perspectiva d'anàlisi a l'entorn més proper dels alumnes i es destaquen les implicacions i el significat que té pertànyer a la UE per a la seva vida quotidiana. En aquest apartat s'han de donar a conèixer tant els recursos físics i digitals de la Unió Europea com els que l'administració més propera posa a l'abast dels usuaris.

En el darrer bloc de continguts s'exposen els grans desafiaments que té la UE en l'actualitat tant des del punt de vista de la pròpia existència com ens supranacional com del seu progrés humà i econòmic col·lectiu. S'han d'abordar aquí, qüestions decisives, com l'emergència climàtica, el rol internacional de la UE, els desequilibris territorials, la gestió de la immigració i la multiculturalitat, la seguretat interior i la defensa del territori, la defensa dels valors democràtics i de tolerància, l'ampliació de l'organització o el qüestionament d'aquesta per part de l'euroescepticisme, entre d'altres. Els alumnes han de poder analitzar la realitat des de diferents perspectives, conèixer solucions diverses i adquirir la seva visió crítica i constructiva de la realitat europea de la qual formen part.

Competències específiques

CE 1 Conèixer les bases geogràfiques, històriques i culturals que han configurat el territori de la Unió Europea, analitzant fonts documentals en diferents formats, per entendre, assumir i promoure postures en consonància amb els valors que caracteritzen l'europeisme.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL4, STEM2, CC1, CC2, CC4, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Descriure les principals fites de la construcció de la Unió Europea, destacant els fets, els moments històrics i les persones que han estat fonamentals en el seu disseny i planificació fent especial menció als diferents tractats, a la incorporació de nous membres i al Brexit, tot i reconeixent la importància de la negociació, el diàleg i la cooperació en les relacions internacionals.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL1, CCL5, CC1, CC2, CC3, CE2, CCEC1.

CE 3 Analitzar l'estructura i funcionament de la Unió Europea, des dels seus orígens fins al present, identificant els reptes, les dificultats i les oportunitats que s'han plantejat en la seva història per comprendre la rellevància del projecte de construcció europea.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CD1, CPSAA1.1, CPSAA4, CPSAA5, CC1 y CC2.

CE 4 Conèixer les principals polítiques de la Unió Europea, analitzant amb esperit crític, la seva relació amb estats no membres i altres organismes internacionals, per valorar-ne la importància i comprendre la seva necessitat, en els contextos europeu, nacional i regional.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CD1, CPSAA4, CC1, CC3 y CC4.

CE 5 Cercar, seleccionar, tractar i organitzar informació i continguts rellevants per exercir en la vida diària com a ciutadans i ciutadanes europees, d'Espanya i de les Illes Balears, utilitzant diferents fonts i mitjans digitals, amb finalitats laborals, educatives, formatives, lúdiques i solidàries i que facilitin l'exercici dels drets, el creixement personal i la millora d'oportunitats.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CE1, CE2, CCEC1, CCEC2, CP3, STEM2, CD1, CD2, CD3, CPSAA1.2 i CPSAA4.

CE 6 Explicar i debatre els principals desafiaments presents i futurs que ha d'abordar la Unió Europea, consultant fonts hemerogràfiques tradicionals o digitals i contrastant la informació, per valorar els sistemes polítics basats en la dignitat humana, la igualtat, la solidaritat i en els principis de la democràcia i de l'Estat de dret.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CCL2, CCL3, CD1, CPSAA4, CC1, CC2, CC3, CC4.

CE 7 Interpretar a través de dades oficials el paper d'Espanya i de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en la Unió Europea, evidenciant la influència que ha tengut en les transformacions de les recents dècades sobre la ciutadania i indicant la relació que mantenen les seves institucions, per prendre consciència de la importància de la cohesió territorial i social.

Aquesta competència específica es connecta amb els descriptors següents: CP3, CPSAA1, CC4.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Conèixer les bases geogràfiques, històriques i culturals que han configurat el territori de la Unió Europea, analitzant fonts documentals en distints formats, per entendre, assumir i promoure postures en consonància amb els valors que caracteritzen l'europeisme.

CA 1.1 Localitzar els elements geogràfics principals i descriure els trets físics i humans més importants del continent europeu, comentant fonts cartogràfiques, textuais, gràfiques i audiovisuals i utilitzant les Tecnologies d'Informació Geogràfica (TIG).

CA 1.2 Identificar les contribucions culturals i artístiques més importants dels estats membres, valorant la riquesa de la diversitat i adoptant actituds que fomentin la conservació i la protecció del llegat comú.

CA 1.3 Reconèixer i respectar la diversitat religiosa, cultural i ètnica de la Unió Europea, argumentant en favor de la integració i rebutjant actituds discriminatòries i opinions estereotipades.

CA 1.4 Comprendre i explicar la importància de la conservació del medi natural europeu, reconèixer les amenaces que l'afecten i les conseqüències de la degradació per a la biodiversitat i la qualitat de vida de la població.

CE 2 Descriure les principals fites de la construcció de la Unió Europea, destacant els fets, els moments històrics i les persones que han estat fonamentals en el seu disseny i planificació fent especial menció als diferents tractats, a la incorporació de nous membres i al Brexit, tot i reconeixent la importància de la negociació, el diàleg i la cooperació en las relacions internacionals.

CA 2.1 Explicar l'evolució de la concepció de la idea d'Europa al llarg del temps fins la constitució de la Comunitat Econòmica Europea, destacant-ne la presència dels valors que conformen l'esperit de l'actual Unió Europea.

CA 2.2 Contextualitzar els moments culturals i polítics que han contribuït de forma decisiva a enfortir l'europeisme a partir de la lectura comprensiva d'obres de naturalesa diversa.

CA 2.3 Explicar el procés de construcció de la Unió Europea, destacant les fites i dificultats més significatives i identificant les persones més influents que participaren en la materialització del projecte comunitari, com també els símbols oficials que la identifiquen.

CA 2.4 Sintetitzar el procés d'adhesió d'Espanya a la Unió Europea, a partir de l'arribada de la democràcia, valorant els reptes que s'assumiren des del punt de vista social, polític i econòmic.

CE 3 Analitzar l'estructura i funcionament de la Unió Europea, des dels seus orígens fins el present, identificant els reptes, les dificultats i les oportunitats que s'han plantejat en la seva història per comprendre la rellevància del projecte de construcció europea.

CA 3.1 Conèixer les principals institucions de la Unió Europea.

CA 3.2 Entendre i analitzar de forma crítica el funcionament, competències i processos de presa de decisió de les distintes institucions i organismes que estructuren la Unió Europea, especialment el Parlament Europeu com a fòrum de participació i representació ciutadana.

CE 4 Conèixer les principals polítiques de la Unió Europea, analitzant amb esperit crític, la seva relació amb estats no membres i altres organismes internacionals, per valorar-ne la importància i comprendre la seva necessitat, en els contextos europeu, nacional i regional.

CA 4.1 Analitzar els assumptes més significatius que formen part de l'agenda actual de la Unió Europea per formar-se una visió personal i pròpia.

CA 4.2 Comparar les diferents opinions i posicionaments dels grups polítics del Parlament Europeu pel que fa a les matèries essencials relacionades amb el projecte europeu.

CA 4.3 Reflexionar sobre l'impacte de les distintes polítiques comunitàries en l'àmbit socio-econòmic balear, com entorn més proper als alumnes.

CE 5 Cercar, seleccionar, tractar i organitzar informació i continguts rellevants per exercir en la vida diària com a ciutadans i ciutadanes europees, d'Espanya i de les Illes Balears, utilitzant diferents fonts i mitjans digitals, amb finalitats laborals, educatives, formatives, lúdiques i solidàries i que facilitin l'exercici dels drets, el creixement personal i la millora d'oportunitats.

CA 5.1 Conèixer els portals principals d'informació de la Unió Europea així com la varietat de serveis i programes laborals, culturals i educatius comunitaris, valorant els avantatges de la lliure mobilitat de persones entre els estats membres.

CA 5.2 Considerar les oportunitats vitals que la Unió Europea posa al servei de la ciutadania, aportant-n'hi, de forma creativa i alhora realista, d'altres que es puguin engegar d'acord als valors de la Unió Europea.

CA 5.3 Analitzar l'evolució del paper de la dona a Europa, valorant críticament la situació real d'igualtat entre ciutadans i ciutadanes europeus, a més de les accions en favor de l'emancipació de la dona i del moviment feminista, com a fites essencials en el desplegament de la democràcia.

CA 5.4 Valorar el concepte de ciutadania europea i analitzar els drets fonamentals reconeguts en els Tractats de la Unió i en la Carta dels Drets Fonamentals així com els deures que se'n deriven, entenent-los com a base essencial dels valors democràtics.

CE 6 Explicar i debatre els principals desafiaments presents i futurs que ha d'abordar la Unió Europea, consultant fonts hemerogràfiques tradicionals o digitals i contrastant la informació, per valorar els sistemes polítics basats en la dignitat humana, la igualtat, la solidaritat i en els principis de la democràcia i de l'Estat de dret.

CA 6.1 Analitzar, amb sentit crític, la posició de la Unió Europea en el món, a partir de l'estudi de les seves actuacions quant als reptes globals expressats en els Objectius de Desenvolupament Sostenible, entre d'altres.

CA 6.2 Valorar mitjançant fonts d'informació fiable i contrastada el paper de la Unió Europea en els diversos conflictes internacionals existents i en defensa dels drets fonamentals.

CE 7 Interpretar a través de dades oficials el paper d'Espanya i de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears en la Unió Europea, evidenciant la influència que ha tingut en les transformacions de les recents dècades sobre la ciutadania i indicant la relació que mantenen les seves institucions, per prendre consciència de la importància de la cohesió territorial i social.

CA 7.1 Reflexionar sobre el que ha aportat la Unió Europea a Espanya i a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears, utilitzant dades oficials, exposant en públic les conclusions amb la finalitat d'interioritzar conceptes com regió insular, cohesió social i convergència econòmica.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. L'ESPAI GEOGRÀFIC DE LA UNIÓ EUROPEA

- El medi físic de l'espai europeu. Aspectes geomorfològics, regions climàtiques i biogeogràfiques. Regions de muntanya, planes fluvials i costaneres i illes.
- Les conseqüències mediambientals de l'acció antròpica: contaminació de les aigües, contaminació atmosfèrica, degradació i contaminació del sòl i conservació d'espais naturals.
- La població de la UE: evolució, distribució, contrastos regionals i estat actual. Envel·liment, estancament i immigració.
- Factors configuradors de la xarxa urbana, jerarquia i creixement urbà.
- L'activitat econòmica: les activitats agràries i pesqueres, la localització industrial, el comerç i els transports, el turisme i altres.
- Territoris especials de la UE: regions especials, regions ultraperifèriques, territoris d'ultramar, països o territoris associats i altres casos especials.

B. EL PROJECTE DE CONSTRUCCIÓ EUROPEA

- La idea d'una Europa supranacional al llarg de la història: el món clàssic, l'edat mitjana, l'Humanisme renaixentista, la Il·lustració, els imperis front als estats-nació, el segle XX de l'enfrontament a la unitat.
- Els principals referents artístics, històrics i culturals de la unitat europea.
- De la CECA a la Unió Europea. Tractats, ampliacions, candidatures i Brexit.
- Dirigents i personalitats clau en la configuració de la construcció europea. L'eix franco-alemany.
- Els símbols de la Unió Europea: bandera, himne, Dia d'Europa.

C. EL FUNCIONAMENT DE LA UNIÓ EUROPEA COM ENTITAT POLÍTICO-ECONÒMICA

- El pressupost: elaboració i aprovació. Fonts d'ingrés i partides de despesa.
- Els principis del mercat únic. Lliure circulació de béns, capitals, serveis i persones.
- La política monetària: la zona euro i el Banc Central Europeu.
- La política de cohesió territorial. Els fons estructurals i d'inversió europeus.
- Polítiques del sector primari i medi ambient: la Política Agrària Comunitària (PAC), la Política Pesquera Comunitària (PPC) i el Pacte Verd Europeu.
- Altres polítiques: industrial, de transport, turística, investigació, etc.
- Les institucions europees: Consell Europeu, Parlament Europeu, Consell de la Unió Europea, Comissió Europea, Tribunal de Justícia i Tribunal de Comptes.

- Legislació europea: reglaments, directives, decisions, recomanacions i dictàmens. La iniciativa ciutadana europea.
- El principi de subsidiarietat. La presa de decisions: majoria qualificada, regla de la doble majoria i minoria de bloqueig.

D. LA CIUTADANIA EUROPEA

- La Carta de Drets fonamentals de la Unió Europea. El concepte de ciutadania europea. Iniciativa legislativa ciutadana. Eleccions al Parlament Europeu.
- L'Espai Europeu d'Educació Superior (EEES). Beques i mobilitat. Erasmus, eTwinning, Discover EU i Europass.
- La política social i d'ocupació: la Carta Social Europea, el Fons Social Europeu i l'Estratègia Europea de l'Ocupació.
- Recursos digitals de la UE. Principals portals, webs i xarxes europees: Eurostat, EURES, Eurodesk, Europa Jove i altres.

E. ESPANYA I LES ILLES BALEARS EN LA UNIÓ EUROPEA

- El procés d'adhesió d'Espanya a la Unió Europea: de l'apropament a l'ampliació Ibèrica (1986).
- L'impacte de la Unió Europea a Espanya: principals transformacions polítiques, econòmiques i socials des de l'adhesió.
- Espanya dins la UE: representació parlamentària, pes institucional i presència espanyola en els càrrecs de poder.
- L'impacte polític, econòmic i social de la Unió Europea a la CAIB. El Servei d'Acció Exterior i Unió Europea de la CAIB, l'Oficina de les Illes Balears a la Unió Europea i l'Europe Direct Illes Balears.
- La participació de la CAIB en les institucions i òrgans comunitaris: Comité Europeu de les Regions, Euroregió Pirineus Mediterrània i Conferència de Regions Perifèriques i Marítimes d'Europa.

F. ELS REPTES PRESENTS I FUTURS DE LA UNIÓ EUROPEA

- Relacions internacionals: l'Alt Representant de la Unió per a Afers Exteriors, la Política de Defensa i Seguretat, la Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC), el Servei Europeu d'Acció Exterior (SEAE), L'Estat Major de la UE. La participació de la UE en altres fòrums internacionals: G7, G20, l'OMC.
- Moviments migratoris. l'Espai Schengen, Frontex i RescEU.
- Emergència climàtica i dependència energètica.
- Unió fiscal, transparència i control dels fons europeus.
- Defensa dels valors europeus: qualitat democràtica, euroescepticisme i potencials ampliacions.
- Desequilibris territorials interns. Participació i integració regional.
- Seguretat exterior i interior. Ciberseguretat.

Volum

Des dels orígens de la civilització, els éssers humans han necessitat crear objectes tridimensionals, tant per respondre a necessitats funcionals, com per respondre a intencions lúdiques, religioses o artístiques. En totes les produccions humanes pot rastrejar-se una intenció estètica, que de vegades es produeix d'una manera intuïtiva i emocional i, d'altres, és el resultat d'un procés racional més o menys sofisticat. La matèria de Volum s'ocupa específicament de l'estudi de l'espai tridimensional en l'àmbit de l'expressió artística, ateses les qualitats físiques, espacials, estructurals i volumètriques dels objectes.

La introducció a l'estudi i anàlisi de les formes i manifestacions tridimensionals completa i desenvolupa la formació plàstica i artística dels alumnes, exercitant els mecanismes de percepció de les formes volumètriques i ajuda a desenvolupar d'una visió analítica i sintètica dels objectes artístics tridimensionals que ens envolten, com també de les seves aplicacions més significatives en el camp científic, industrial, artesanal i artístic.

Els alumnes que cursin aquesta matèria adquiriran les competències que els permetin comprendre en quina mesura la forma, la grandària, el color o l'acabat final dels objectes artístics tridimensionals estan condicionats tant pels materials emprats, com per la funció i l'entorn cultural en què es produeixen. Altres factors condicionants són la intencionalitat expressiva i els efectes que es volen produir en la recepció, com també els aspectes relacionats amb la sostenibilitat i la cura del medi ambient. Valors com ara el respecte i l'estima de la riquesa inherent a la diversitat cultural i artística, o la necessitat de protegir la propietat intel·lectual, tant pròpia com aliena, s'han de tenir també en compte, sense oblidar la perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural, per posar en valor el treball realitzat per dones o per persones que formen part de cultures que no pertanyen a l'àmbit occidental dominant.

Al costat del desenvolupament de la percepció sensorial, intel·lectual i crítica de les formes, aquesta matèria s'interessa per l'altre vessant de la formació artística, a la qual està estretament vinculada: la creació d'objectes tridimensionals. Aquesta dimensió de la matèria connecta el món de les idees amb el de les formes a partir del coneixement del llenguatge plàstic i de l'ús de materials, procediments i tècniques de configuració tridimensional, com també d'altres elements de configuració formal i espacial, de l'anàlisi de la representació espacial i de l'aplicació de la metodologia general del projecte de creació d'objectes tridimensionals. S'espera amb això que els alumnes adquireixin –al costat de la capacitat de percepció espacial, tàtil i cinestèsica– un domini tècnic i unes habilitats creatives capaces de mobilitzar el pensament divergent, aquesta capacitat humana per proposar múltiples respostes davant un mateix estímul. Tot això afavoreix el desenvolupament de certs components de la formació artística fortament vinculats entre sí: la percepció intel·lectual i sensorial de la forma; la creació d'objectes tridimensionals; i l'anàlisi de la llum per a la comprensió de la configuració i percepció dels objectes volumètrics.

La matèria de Volum proporciona als alumnes una visió general, tant de les tècniques escultòriques més innovadores com de les més tradicionals, perquè identifiquin les propietats i les particularitats expressives dels diferents materials – fang, fusta, pedra, marbre o metalls, entre altres– i seleccionin amb criteri el més adequat en funció de la intencionalitat i funció de cada objecte. També cal que aprenguin les tècniques i procediments més significatius de l'àmbit de l'escultura. De la mateixa manera, han de reflexionar sobre els útils i eines més adequats per a cada producció artística, com també sobre el context cultural en el qual es treballa. S'aborden així aspectes relacionats amb la composició en l'espai, fomentant l'expressivitat i el desenvolupament del delit estètic i sensorial, per afavorir el creixement personal, social, acadèmic i professional. Un altre aspecte important al qual s'ha de parar esment des d'aquesta matèria és la reflexió sobre la necessitat de fer un ús adequat i responsable dels materials, tenint en compte el seu impacte mediambiental i a la prevenció i tractament dels possibles residus que es generin, desenvolupant així una actitud crítica, sostenible, inclusiva i innovadora davant l'experiència artística.

Aquestes finalitats vehiculen les competències específiques de la matèria de volum, definides a partir dels objectius generals i les competències clau previstes per a l'etapa de batxillerat. La consecució de les competències específiques implicarà que els alumnes adquireixin els coneixements i les habilitats necessaris per proposar i dur a terme solucions diverses i factibles en la creació de propostes volumètriques. A més, contribuirà a desenvolupar la seva capacitat crítica i estètica, utilitzant el vocabulari específic adequat per fonamentar els seus judicis sobre diferents creacions volumètriques, des del respecte cap a la diversitat i cap al patrimoni artístic i cultural.

Els criteris d'avaluació, que es desprenen directament d'aquestes competències específiques, estan dissenyats per comprovar-ne el grau de consecució.

Els sabers bàsics de la matèria que serà necessari activar per adquirir aquestes competències específiques s'organitzen en quatre blocs, que no s'han de treballar obligatòriament en l'ordre en el qual estan presentats, sinó d'una manera integrada en funció de les demandes que es plantegin, facilitant d'aquesta manera una visió global de la matèria. El primer bloc, «Tècniques i materials de configuració», atén els materials i procediments essencials en el treball escultòric. El segon bloc, «Elements de configuració formal i espacial», comprèn el llenguatge i les tipologies de les formes volumètriques. El tercer bloc, «Anàlisi de la representació tridimensional», recull els elements de la forma en l'espai i la seva presència en el patrimoni artístic. Finalment, el bloc anomenat «El volum en projectes de disseny» s'ocupa de la metodologia projectual i del seu desenvolupament.

Per adquirir les competències específiques de la matèria és necessari dissenyar propostes que permetin als alumnes millorar l'acompliment de les habilitats requerides per al treball amb les formes volumètriques, considerant la incorporació d'eines digitals quan resulti pertinent. En el seu desenvolupament, els blocs de sabers han de treballar-se de manera conjunta, per tal que els coneixements, les destreses i les actituds s'activin de manera interrelacionada per respondre a reptes de complexitat progressiva.

Competències específiques

CE 1 Identificar els fonaments compositius del llenguatge tridimensional en obres de diferents èpoques i cultures, analitzant els seus aspectes formals i estructurals, com també els cànons de proporció i elements compositius emprats, per aplicar-los a produccions volumètriques pròpies equilibrades i creatives.

Educar la mirada és essencial per dotar els alumnes de les destreses necessàries per veure, descobrir i sentir la creació d'obres artístiques volumètriques. L'anàlisi d'obres de diferents èpoques i cultures permet entendre els principals elements del llenguatge tridimensional, les diferents tècniques, els materials i els elements compositius emprats. D'aquesta manera, es desenvolupen les habilitats necessàries per a la identificació dels elements formals i estructurals del llenguatge tridimensional de produccions volumètriques, comparant les obres en relleu i les obres exemptes, com també l'apreciació dels elements compositius de les peces de diferents períodes artístics dins del seu context històric, diferenciant els aspectes decoratius dels estructurals.

Les noves tecnologies faciliten l'accés dels alumnes a una gran varietat d'obres, per exemple, a través de les biblioteques o col·leccions digitals, de manera que puguin analitzar una àmplia gamma de formes, estructures, proporcions i elements compositius, com també de tècniques i materials.

A partir de l'anàlisi d'obres tridimensionals, els alumnes interioritzaran la terminologia específica de la matèria, enriquint així la seva capacitat comunicativa i aprenent a explicar les obres de manera precisa. Així mateix, a través de l'acostament a obres creades en diferents contextos històrics o culturals, reconeixen el valor de la diversitat del patrimoni, com també la riquesa creativa i estètica que els és inherent. Les experiències artístiques contribuiran al desenvolupament de la seva personalitat i ampliaran el seu repertori de recursos, facilitant l'aplicació dels aprenentatges adquirits a les propostes volumètriques pròpies i la realització de peces equilibrades i creatives.

Entre les obres analitzades, s'hi ha d'incorporar la perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural, per reflexionar sobre la conformació del cànon artístic dominant i reconèixer l'aportació a aquesta disciplina d'artistes dones i d'artistes de cultures no occidentals.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 2 Explorar les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional, partint de l'anàlisi d'obres de diferents artistes en les quals s'estableixi una relació coherent entre la imatge i el seu contingut, per elaborar produccions tridimensionals amb diferents funcions comunicatives i respectuoses de la propietat intel·lectual.

Explorar les possibilitats plàstiques i expressives que es materialitzen en diverses obres volumètriques constitueix una activitat imprescindible perquè els alumnes puguin comprendre les diferents funcions comunicatives del llenguatge tridimensional. L'exploració ha de partir de l'anàlisi dels elements formals, funcionals i estructurals de les peces tridimensionals, com també de la identificació de la relació entre forma i funció, i vincular la funció comunicativa i el nivell icònic. L'accés a les obres a través de diverses fonts bibliogràfiques i digitals (llocs web, accés digital a museus, etc.) fa possible que els alumnes puguin tenir a disposició seva una gran varietat d'obres significatives d'artistes diversos, tant del passat com de l'actualitat.

L'anàlisi d'obres permet als alumnes adquirir els coneixements necessaris per explorar les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional a través de propostes alternatives. D'aquesta manera, poden generar, en un procés d'abstracció, objectes volumètrics dotats de significat, atesa la relació entre imatge i contingut, com també entre forma, estructura i funció comunicativa, amb diferents nivells d'iconicitat. L'adquisició d'aquesta competència contribueix, a més, al fet que alumnes desenvolupin la seva capacitat crítica i estètica i descobreixin les qualitats expressives d'aquesta disciplina, adquirint els coneixements, destreses i actituds necessaris per a l'explicació i justificació argumentada d'obres pròpies i alienes.

La inspiració en obres existents, o l'adaptació creativa són una ocasió idònia per reflexionar sobre aspectes relacionats amb la propietat intel·lectual, tant per aprendre a protegir la creativitat pròpia, com per ser respectuosos amb la creativitat aliena.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL1, CD1, CPSAA4, CC1, CCEC1, CCEC2.

CE 3 Realitzar propostes de composicions tridimensionals, seleccionant les tècniques, les eines i els materials de realització més adequats, per resoldre problemes de configuració espacial i apreciar les qualitats expressives del llenguatge tridimensional.

Iniciar-se en el camp de la creació de composicions tridimensionals proporciona als alumnes una sèrie de coneixements, destreses i actituds que els permeten descobrir els materials, les eines i les tècniques pròpies de la matèria. En aquest procés d'experimentació, els alumnes aprenen a seleccionar i a utilitzar les eines i els materials més adequats en funció de les característiques formals, funcionals, estètiques i expressives de la peça que s'hagi de realitzar. En el procés de selecció, hauran de tenir en compte la sostenibilitat i l'impacte ambiental de les eines i els materials i hauran de considerar les condicions de seguretat i higiene per al seu correcte ús.

L'adquisició d'aquesta competència permet que els alumnes desenvolupin la creativitat associada amb el pensament divergent, com també la seva autonomia i la seva capacitat d'iniciativa. En la resolució de problemes volumètrics ha de considerar-se, a més, l'error com una oportunitat de millora i d'aprenentatge que l'ajudi a desenvolupar l'autoestima personal i artística, com també la seva resiliència. Això li permetrà enfrontar-se a futurs reptes de configuració espacial en els àmbits tant acadèmic com professional.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CPSAA5, CC4, CCEC3.1, CCEC3.2, CCEC4.1.

CE 4 Elaborar projectes individuals o col·lectius, adequant els materials i procediments a la finalitat estètica i funcional dels objectes que es pretenen crear i aportant solucions diverses i

creatives als reptes plantejats durant l'execució, per valorar la metodologia projectual com a estratègia per desenvolupar el pensament divergent en la resolució creativa de problemes.

La matèria de volum proporciona el context propici perquè els alumnes puguin planificar i desenvolupar projectes sostenibles i creatius, tant individuals com col·laboratius, oferint-los l'oportunitat de prendre la iniciativa en la ideació, el disseny i la projecció de propostes volumètriques pròpies. Els projectes s'han de dissenyar en funció dels condicionants i requeriments plantejats, aportant solucions diverses i creatives. La planificació de les diferents fases, des de la ideació fins a l'elaboració final de l'obra, es pot realitzar utilitzant fonts digitals i bibliogràfiques per recopilar i analitzar la informació que permeti dur a terme propostes creatives i viables. En el procés de planificació i desenvolupament del projecte, els alumnes han de determinar els aspectes materials, tècnics i constructius dels productes de disseny tridimensional en funció de les seves intencions expressives, funcionals i comunicatives; a més d'interpretar i analitzar la documentació gràfica tècnica en funció de les seves característiques, dibuixar la informació gràfica necessària per desenvolupar la peça, tenint en compte les seves característiques i paràmetres tècnics i estètics. Així mateix, han de realitzar esbossos, maquetes o models que permetin la visualització d'objectes tridimensionals, utilitzant diferents tècniques, i, finalment, comprovar la viabilitat de l'execució.

Per això, serà necessari que els alumnes organitzin i distribueixin les tasques, que assumeixin responsabilitats individuals orientades a aconseguir un objectiu comú, coordinant-se amb la resta de l'equip i respectant les realitzacions i opinions dels altres. La identificació i l'assumpció de diverses tasques i funcions en l'execució del projecte afavoriran el descobriment d'oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional. Així, els alumnes podran valorar la metodologia projectual com una manera de desenvolupar el pensament divergent per a la resolució creativa de problemes, com també identificar el treball en equip com a font de riquesa creativa i afavorir el seu desenvolupament personal i la seva autoestima.

Descriptors que es lliguen a aquesta competència específica: CCL3, STEM3, CD3, CPSAA3.1, CPSAA3.2, CE3, CCEC3.1, CCEC4.1, CCEC4.2.

Criteris d'avaluació

S'estableixen els criteris d'avaluació (CA) de cada una de les competències específiques (CE), juntament amb aclariments orientatius per desenvolupar-los.

CE 1 Identificar els fonaments compositius del llenguatge tridimensional en obres de diferents èpoques i cultures, analitzant els seus aspectes formals i estructurals, com també els cànons de proporció i elements compositius emprats, per aplicar-los a produccions volumètriques pròpies equilibrades i creatives.

CA 1.1 Analitzar els elements formals i estructurals d'obres volumètriques de diferents èpoques i cultures, identificant les tècniques, els materials i els elements compositius emprats, incorporant, quan escaigui, les perspectives de gènere i intercultural.

- Analitzar els elements formals i estructurals d'obres volumètriques de diferents èpoques i cultures.
- Identificar les tècniques, materials i elements compositius emprats en les obres volumètriques de diferents èpoques i cultures.
- Incorporar la perspectiva de gènere i la perspectiva intercultural. Reconèixer l'aportació d'artistes dones i d'artistes de cultures no occidentals.
- Valorar la diversitat en les manifestacions artístiques i fomentar la llibertat d'expressió.

CA 1.2 Explicar els cànons de proporció i els elements compositius de peces tridimensionals de diferents períodes artístics en el seu context històric, diferenciant els aspectes decoratius dels estructurals.

- Identificar i explicar els cànons de proporció d'obres de diferents períodes artístics en el seu context històric.

- Identificar i explicar els elements compostius d'obres de diferents períodes artístics en el seu context històric.

- Diferenciar els aspectes decoratius dels estructurals de diferents peces tridimensionals.

CA 1.3 Descriure formes, estructures, tècniques, materials, proporcions i elements compostius tridimensionals, aplicant la terminologia específica de la matèria.

- Descriure formes, estructures, tècniques, materials, proporcions i elements compostius tridimensionals de manera precisa.
- Utilitzar la terminologia específica de la matèria a l'hora d'analitzar produccions artístiques volumètriques, enriquint la capacitat comunicativa.

CE 2 Explorar les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional, partint de l'anàlisi d'obres de diferents artistes en les quals s'estableixi una relació coherent entre la imatge i el seu contingut, per elaborar produccions tridimensionals amb diferents funcions comunicatives i respectuoses de la propietat intel·lectual.

CA 2.1 Analitzar els aspectes més notables de la configuració d'obres tridimensionals, identificant les diferències entre l'estructural i l'accessori i descrivint la relació entre la funció comunicativa i el nivell icònic.

- Analitzar els aspectes més notables de la configuració d'obres tridimensionals.
- Identificar les diferències entre l'estructural i l'accessori d'obres tridimensionals.
- Descriure la relació entre la funció comunicativa i el nivell icònic d'obres tridimensionals.

CA 2.2 Explicar les funcions comunicatives del llenguatge tridimensional en obres significatives de diferents artistes, justificant de forma argumentada la relació establerta entre la imatge i el contingut.

- Explicar les funcions comunicatives del llenguatge tridimensional en obres significatives d'artistes diversos.
- Justificar de forma argumentada la relació establerta entre la imatge i el contingut.
- Argumentar coherentment sobre les produccions tridimensionals, tant pròpies com alienes, establint un debat lliure i obert que generi reflexió, expressió i intercanvi d'opinions en un ambient de respecte i enriquiment mutu.

CA 2.3 Elaborar produccions volumètriques amb una funció comunicativa concreta, atesa la relació entre imatge i contingut, com també entre forma, estructura i funció comunicativa, amb diferents nivells d'iconicitat.

- Elaborar produccions volumètriques amb una funció comunicativa concreta, dotades de significat.
- Elaborar produccions volumètriques en les quals s'estableixi una relació coherent entre la imatge i el seu contingut, com també entre forma, estructura i funció comunicativa, amb diferents nivells d'iconicitat.

CE 3 Realitzar propostes de composicions tridimensionals, seleccionant les tècniques, les eines i els materials de realització més adequats, per resoldre problemes de configuració espacial i apreciar les qualitats expressives del llenguatge tridimensional.

CA 3.1 Resoldre de manera creativa problemes de configuració espacial a través de composicions tridimensionals, seleccionant les tècniques, les eines i els materials de realització més adequats en funció dels requisits formals, funcionals, estètics i expressius.

- Resoldre de manera creativa problemes de configuració espacial a través de composicions tridimensionals.
- Seleccionar les tècniques, les eines i els materials de realització més adequats en funció dels requisits formals, funcionals, estètics i expressius.

CA 3.2 Explicar les qualitats expressives del llenguatge tridimensional en les composicions tridimensionals proposades, justificant la selecció de les tècniques, les eines i els materials de realització més adequats.

- Explicar les qualitats expressives del llenguatge tridimensional en les composicions tridimensionals proposades
- Justificar la selecció de les tècniques, les eines i els materials de realització més adequats.

CE 4 Elaborar projectes individuals o col·lectius, adequant els materials i procediments a la finalitat estètica i funcional dels objectes que es pretenen crear i aportant solucions diverses i creatives als reptes plantejats durant l'execució, per valorar la metodologia projectual com a forma per desenvolupar el pensament divergent en la resolució creativa de problemes.

CA 4.1 Planificar projectes tridimensionals, organitzant correctament les fases, distribuint de forma raonada les tasques, avaluant la viabilitat i sostenibilitat i seleccionant les tècniques, les eines i els materials més adequats a les intencions expressives, funcionals i comunicatives.

- Planificar projectes tridimensionals, organitzant correctament les fases.
- Distribuir de forma raonada les tasques a desenvolupar en els projectes artístics proposats.
- Avaluar la viabilitat i la sostenibilitat dels projectes tridimensionals.
- Seleccionar les tècniques, les eines i els materials més adequats a les intencions expressives, funcionals i comunicatives.

CA 4.2 Participar activament en la realització de projectes artístics, assumint diferents funcions, valorant i respectant les aportacions i experiències dels altres i identificant les oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional que ofereix.

- Participar activament i prendre la iniciativa en la ideació, disseny, planificació i la realització de projectes artístics tant individuals com grupals.
- Assumir diferents funcions en la realització de projectes tant individuals com grupals.
- Valorar i respectar les aportacions i experiències dels altres. Coordinar-se amb la resta de l'equip amb una actitud cooperativa i respectuosa cap a les realitzacions i opinions dels altres.
- Identificar les oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional que ofereix el desenvolupament de projectes artístics, com també el treball en equip.

CA 4.3 Realitzar projectes individuals o col·laboratius, adequant materials i procediments a la finalitat estètica i funcional dels objectes que es pretenen crear i aportant solucions diverses i creatives als reptes plantejats durant l'execució.

- Realitzar projectes individuals i/o col·laboratius.
- Adequar els materials i procediments a la finalitat estètica i funcional dels objectes que es pretenen crear.
- Aportar solucions diverses i creatives als reptes plantejats durant l'execució.

CA 4.4 Avaluar i presentar els resultats de projectes tridimensionals, analitzant la relació entre els objectius plantejats i el producte final obtingut i explicant les possibles diferències que s'hi estableixen.

- Avaluar la planificació, el procés i el producte final (resultats) d'un projecte tridimensional.
- Analitzar si s'estableix una relació coherent entre els objectius plantejats i el producte final obtingut i explicant les possibles diferències que s'hi estableixen.
- Exposar, presentar, argumentar i defensar amb correcció els resultats dels projectes, partint dels seus aspectes formals, funcionals, estètics i comunicatius.

Sabers bàsics

Es concreten a continuació els sabers bàsics organitzats en blocs.

A. TÈCNiques I MATERIALS DE CONFIGURACIÓ

- Materials de configuració tridimensional: tipus i adequació a les diverses tècniques i eines (materials tradicionals, sostenibles, naturals, efímers i innovadors). Evolució dels materials al llarg de la història.
- Eines i utensilis en escultura. Conservació, preparació i manteniment.
- Condicions d'higiene i aplicació de les normes de seguretat vigents en la manipulació d'eines, materials i maquinària específica de la matèria.
- Característiques tècniques, comunicatives, funcionals i expressives dels materials de configuració tridimensional. Lèxic i terminologia específica de l'escultura.
- Procediments de configuració. Tècniques directes i indirectes. Tècniques additives (modelat, escaiola directa, etc.). Tècniques subtractives (talla). Tècniques constructives, d'assemblatge i d'articulació (soldadura, estructures i instal·lacions). Tècniques de reproducció (modelat i buidatge, treta de punts, pantògraf, impressores 3D, etc.).
- Aptituds de neteja, ordre i avinença imprescindibles per al treball de taller.

B. ELEMENTS DE CONFIGURACIÓ FORMAL I ESPACIAL

- Les formes tridimensionals i el seu llenguatge. Evolució de la forma tridimensional. La forma després de la revolució de les TICS (el volum virtual).
- Elements estructurals de la forma: línia, pla, aresta, vèrtex, superfície, volum, textures (visuals i tàctils), concavitats, convexitats, buit, espai, massa, escala, color.
- La forma i l'espai. El buit com a mitjà expressiu de la forma representat al llarg del temps, etc.
- La composició espacial: camps de força, equilibri, dinamisme, etc.
- Relacions formals en l'espai. Relació entre forma, escala i proporció. Cànon de proporció de les diferents cultures i períodes artístics.
- Elements de relació de les formes tridimensionals: direcció, posició, espai i gravetat.
- El moviment en el volum. Moviment real i moviment aparent. Representació del moviment en l'escultura. Els elements mòbils en l'obra tridimensional. L'art cinètic.
- La llum com a element generador i modelador de formes, colors, textures i espais.
- Qualitats emotives i expressives dels mitjans gràfics i plàstics en cossos volumètrics.

C. ANÀLISI DE LA REPRESENTACIÓ TRIDIMENSIONAL

- L'escultura i les obres d'art tridimensional en el patrimoni artístic i cultural de les illes Balears. Context històric i principals característiques tècniques, elements compositius, formals, estètics i comunicatius.
- La perspectiva de gènere. La dona com a artista. La lluita per la visibilitat al llarg de la història de l'art, concretament en l'art tridimensional. Perspectiva intercultural. Estereotips culturals i artístics.
- L'art objectual i conceptual. El concepte versus la forma. Quan la idea és més important que el producte final de l'obra. La instal·lació artística, el ready-made i l'objecte trouvé. Relacions entre escultura, espai i lloc. Relació sobre l'ús d'objectes quotidians com a manifestacions artístiques.
- Graus d'iconicitat en les representacions escultòriques. Hiperrealisme, realisme, abstracció, síntesi, estilització.
- Relleu i escultura exempta. Diferència entre les realitzacions volumètriques en relleu i les exemptes.

- Les possibilitats plàstiques i expressives del llenguatge tridimensional i el seu ús creatiu en la ideació i realització d'obra original.
- El gest, les idees, les accions i les tècniques com a transmissores d'emocions, amb qualitats comunicatives, funcionals i expressives, de gran significació en la ideació i realització d'obra original.
- El respecte de la propietat intel·lectual. Actitud crítica i reflexiva. Tradició, inspiració, plagis i apropiació.
- Fonts bibliogràfiques i digitals d'accés a obres volumètriques de diferents èpoques i cultures: llocs web, accés digital a museus, biblioteques o col·leccions digitals, etc.

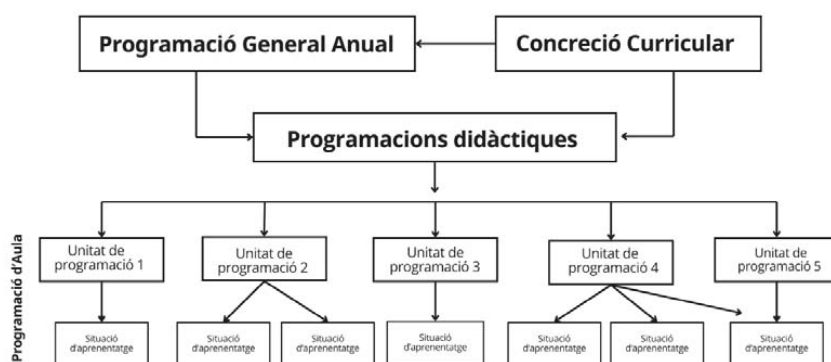
D. EL VOLUM EN PROJECTES TRIDIMENSIONALS

- Principis i fonaments del disseny tridimensional. Història i evolució de l'escultura. Funcions de l'objecte escultòric i el seu context al llarg de la història.
- Estudi i anàlisi de la tipologia de formes volumètriques adaptades al disseny d'objectes elementals i d'ús comú, per desenvolupar productes des de diferents àmbits.
- Metodologia projectual aplicada al disseny de formes i estructures tridimensionals. Generació i selecció de propostes.
- El procés d'elaboració de projectes artístics volumètrics: planificació, gestió i avaluació de projectes. Difusió de resultats. Disseny i muntatge d'espais expositius escultòrics.
- Projectes d'estructures tridimensionals individuals i en grup. Modularitat, repetició, gradació i ritme a l'espai, per generar idees creatives en el procés de disseny.
- Projectes de produccions artístiques volumètriques individuals i en grup. Planificació en l'elaboració de projectes grupals. Seqüenciació, fases i treball en equip.
- Estratègies, procediments i metodologies de treball en equip per assolir els propòsits plantejats. Distribució homogènia de les tasques i lideratge compartit, respectant, sempre, les responsabilitats de cadascú segons el lloc o el càrrec que ocupa. Gestió i resolució de conflictes.
- Disseny de peces volumètriques senzilles en funció del tipus de producte proposat.
- Disseny tridimensional sostenible i inclusiu.
- L'impacte dels projectes artístics. Dialogar en el context global, sostenible i inclusiu.
- Oportunitats de desenvolupament personal, social, acadèmic i professional vinculades amb la matèria. Estudis i professions vinculats als coneixements de la matèria perquè els alumnes trobin respostes als seus interessos.
- Propietat intel·lectual i el dret d'autoria. La protecció de la creativitat personal.
- El mercat de l'art i la identitat artística. El consum d'art en l'era digital.

ANNEX 2**Relació entre alguns elements de la concreció curricular**

L'esquema que hi ha a continuació pretén aclarir la relació entre alguns nivells de concreció curricular i, en concret, entre les unitats de programació i les situacions d'aprenentatge.

La programació general anual conté, entre d'altres elements, les programacions didàctiques, l'estructura de les quals s'estableix a l'article 44 d'aquest Decret. Les programacions didàctiques i la programació general anual han de respectar tot allò que s'estableix a la concreció curricular del centre i al projecte educatiu de centre.

La programació didàctica ha de preveure la temporització de les unitats de programació. El desenvolupament i la concreció de les unitats de programació que fan els docents per adaptar-les de la millor manera possible a les característiques dels grups és el que s'entén per programació d'aula.

ANNEX 3**Situacions d'aprenentatge**

Les situacions d'aprenentatge són activitats que impliquen el desplegament per part dels alumnes d'actuacions associades a competències clau i competències específiques i que contribueixen a l'adquisició i el desenvolupament d'aquestes.

Des d'aquesta perspectiva, les situacions d'aprenentatge són activitats que afavoreixen l'aplicació pràctica dels coneixements adquirits, promovent el raonament i la resolució de problemes. Aquestes activitats poden ser de durada variable, des de cinc minuts fins a diverses sessions, en funció de la complexitat i dels objectius d'aprenentatge que es persegueixen.

Són exemples de situacions d'aprenentatge la resolució d'un cas pràctic o d'un problema, la realització d'un debat, la redacció d'un text argumentatiu, l'elaboració i presentació d'una exposició oral, la creació d'un projecte col·laboratiu, l'anàlisi d'una situació real a partir de diferents perspectives, la simulació d'un context professional, o qualsevol altra activitat que requereixi aplicar, reflexionar i transferir els coneixements a situacions reals.

Les situacions d'aprenentatge que tenguin per objecte la connexió entre diferents àrees del saber han de ser planificades pels equips docents amb la finalitat de fomentar una visió globalitzada del coneixement i potenciar la transferència d'aprenentatges entre diverses matèries.

ANNEX 4**Orientacions metodològiques**

1. Amb la finalitat d'orientar les decisions sobre estratègies, procediments i accions de pràctica educativa en els centres educatius que imparteixen batxillerat en les Illes Balears, s'enumeren unes orientacions metodològiques vàlides per a tota l'etapa.

2. Aquestes orientacions es troben interrelacionades i són plenament coherents amb la resta d'elements curriculars establerts en aquest Decret; les quatre primeres són les que serveixen com a marc general de la resta.

- a) El disseny inicial de l'ensenyament que garanteix la inclusió efectiva i l'accés universal.
- b) La planificació de l'ensenyament de nous aprenentatges a partir d'allò que l'alumne sap i és capaç de fer, creant les condicions per a incorporar-los en l'estructura mental de l'alumne, la qual cosa permetrà que esdevinguin aprenentatges consolidats.
- c) L'estructuració de l'ensenyament per a facilitar l'aprenentatge, la construcció de significat, la comprensió i el raonament per part dels alumnes, estimulants-ne els processos de pensament.
- d) En l'etapa de Batxillerat, el nivell de reflexió sobre el propi aprenentatge (metacognició) per part dels alumnes ha d'eleva-se i ser més exigent, perquè la seva maduresa i el nivell de desenvolupament així ho exigeixen.
- e) L'assoliment d'un bon clima d'aula que permeti als alumnes centrar-se en l'aprenentatge i els ajudi en el seu procés d'educació emocional, essent especialment rellevant la claredat i la consistència de les normes i la qualitat de les relacions personals.
- f) El foment del compromís dels alumnes amb el propi aprenentatge, promovent la motivació intrínseca, vinculada a la responsabilitat, l'autonomia i el desig d'aprendre.
- g) El foment de la creativitat mitjançant tasques i activitats obertes que suposin un repte per als alumnes.
- h) La preparació per resoldre problemes en contextos reals, treballant la planificació i el raonament, la capacitat d'adaptació a noves situacions, la intuïció, l'aprenentatge a partir dels errors, la prova, etc.
- i) La contribució a l'autonomia en els aprenentatges com a element fonamental per a l'aprenentatge al llarg de la vida.
- j) L'aplicació del que s'ha après durant l'escolaritat a diferents contextos reals o simulats, mostrant la seva funcionalitat i contribuint al desenvolupament de les competències clau.

- k) Una formació integral en la qual la motricitat s'ha d'entendre com un mitjà i com un fi, en tant que l'activitat mental i l'activitat física dels alumnes s'enriqueixen mútuament.
- l) La inclusió de les tecnologies digitals com un recurs didàctic, que cal emprar amb solvència i responsabilitat.
- m) La concreció de la interrelació dels aprenentatges tant en cada matèria com interdisciplinàriament.
- n) La coherència entre els procediments per a l'aprenentatge i per a l'avaluació objectiva.
- o) La combinació de diversos tipus d'agrupaments, valorant el treball en equip i l'aprenentatge cooperatiu com a mitjans per afavorir l'atenció de qualitat a tots els alumnes i l'educació en valors.
- p) La progressió adequada de tots els elements curriculars en els diferents cursos de l'etapa.
- q) El treball en equip dels professors, de manera que es garanteixi la coordinació entre els docents de la mateixa etapa i es faciliti l'aprenentatge interdisciplinar.
- r) L'actuació del docent com a l'exemple del qual han d'aprendre els alumnes, tant en relació al saber com al saber fer, i com a impulsor de l'aprenentatge i la motivació.
- s) La relació amb l'entorn social i cultural, per afavorir la permeabilitat amb l'entorn de què provenen els alumnes.

ANNEX 5**Orientacions per a l'avaluació**

En aquest annex es desenvolupen orientacions relacionades amb l'avaluació de l'aprenentatge dels alumnes, entesa com el procés d'obtenció d'informació i evidències a través d'una sèrie d'instruments d'avaluació i activitats que el docent posa en pràctica des de la seva matèria amb la finalitat de realitzar valoracions que s'utilitzin en la presa de decisions.

L'avaluació forma part inherent del procés d'ensenyament i aprenentatge i s'ha de diferenciar de la qualificació, que és la fase del procés d'avaluació destinada a sintetitzar, mitjançant una escala, la valoració dels resultats obtinguts en aquesta avaluació.

El canvi metodològic que comporta el model d'educació per competències cap a un enfocament globalitzat, interdisciplinari i integrador, assigna un paper determinant a l'avaluació, que es concep com un procés fonamental. Cal que el procés sigui útil per a la identificació, seguiment i enregistrament dels aprenentatges dels alumnes i per facilitar al docent la informació necessària per a la presa de decisions, procurant que la pràctica educativa estigui adaptada a les necessitats dels seus alumnes i als objectius de l'etapa.

L'avaluació a l'etapa del batxillerat té associades les característiques bàsiques: ha de ser contínua, diferenciada i formativa.

1. L'avaluació ha de ser contínua, atès que s'ha de realitzar al llarg de tot el procés d'aprenentatge i s'ha de centrar en la interpretació, la descripció i el mesurament per tal de proporcionar els resultats d'avaluació corresponents.
2. L'avaluació ha de ser diferenciada en el sentit que ha de permetre valorar, des de cada matèria, la consecució dels objectius i l'adequació a l'adquisició de les competències específiques.
3. L'avaluació ha de ser formativa perquè ha de proporcionar la possibilitat de reorientar els diferents elements que hi intervenen, amb la finalitat d'adaptar el procés d'ensenyament i aprenentatge per maximitzar l'assoliment de les competències previstes.

Elements que formen part del procés d'avaluació

Els elements que formen part del procés d'avaluació són els criteris d'avaluació, els procediments d'avaluació, els instruments d'avaluació, els moments d'avaluació i els agents avaluadors. Aquests elements s'han d'interrelacionar de forma coherent de manera que, en funció del moment de l'avaluació i de l'agent

avaluador, se seleccionin els procediments i els instruments d'avaluació més adients.

Aquest elements responen a les qüestions «què s'avalua?», «com s'avalua?», «quan s'avalua?» i «qui avalua?».

Què s'avalua?

Els criteris d'avaluació són el referent per valorar dels aprenentatges i guien els docents en el disseny d'activitats i en la selecció dels procediments i instruments d'avaluació; per tant, han de servir de punt de partida per dissenyar de les unitats de programació amb les quals s'han de desenvolupar les competències específiques de cada matèria.

Com s'avalua?

El docent ha de planificar, seleccionar o elaborar procediments d'avaluació variats que li permetin obtenir la informació rellevant sobre l'aprenentatge dels seus alumnes. Cada procediment requereix d'instruments específics de recollida d'informació. A l'hora de seleccionar i planificar els instruments, s'ha de tenir en compte la diversitat, l'accessibilitat, la capacitat de diagnòstic, l'adequació a l'objectiu competencial i la fiabilitat per garantir l'objectivitat.

Segons la tipologia es poden diferenciar diversos tipus de procediments d'avaluació:

1. Procediments d'observació: permeten als docents obtenir informació i prendre registre sobre el desenvolupament de l'aprenentatge i atenen més al procés que el resultat. En aquest cas, els instruments de recollida d'informació poden ser registres, guies, llistats o diaris de classe, entre d'altres.
2. Procediments d'anàlisi de l'acompliment: permeten als docents valorar tant el procés com el resultat de l'aprenentatge mitjançant la realització de les activitats que es proposen als alumnes. En aquest cas, els instruments han de permetre la recollida d'informació durant un període de temps i poden ser dossiers, el quadern de l'alumne o diaris, entre d'altres.
3. Procediments d'anàlisi del rendiment: permeten als docents la valoració específica i exclusiva del resultat d'aprenentatge final. En aquest cas, els instruments de recollida d'informació poden ser proves orals, proves escrites o proves audiovisuals, entre d'altres.

Quan s'avalua?

En referir-se al moment de l'avaluació, s'ha d'atendre a tres tipus d'avaluació d'acord amb el moment temporal en què es realitza:

1. **Avaluació inicial:** permet conèixer la situació de partida de cada alumne.
2. **Avaluació contínua:** permet obtenir informació de l'evolució durant tot el procés d'aprenentatge, també indica al docent com ha de desenvolupar el procés d'ensenyament, així com els aspectes de la seva tasca docent.
3. **Avaluació sumativa:** permet determinar tant què s'ha assolit durant el procés de l'ensenyament com el resultat en una determinada seqüència temporal. El resultat obtingut de l'avaluació sumativa per mitjà de l'ús de diferents eines i no una única eina en exclusiva, ha de proporcionar al docent informació per orientar la planificació, fer el seguiment i fer les correccions en la seqüència del procés d'aprenentatge següent.

Qui avalua?

Si es tracta de l'avaluació interna, ja que es parla d'avaluació del procés d'aprenentatge, els possibles agents són el docent i els alumnes. De la intervenció d'ambdós agents, es determinen tres tipus d'avaluació:

1. **Heteroavaluació:** els avaluadors són persones amb rols diferents. La situació més típica és la del docent que avalua els alumnes.
2. **Autoavaluació:** els rols d'avaluador i d'avaluat coincideixen en la mateixa persona, és a dir, l'alumne avalua el propi treball fent ús de materials o processos dissenyats amb aquesta finalitat.
3. **Coavaluació:** uns alumnes o grups d'alumnes s'avaluen mútuament i intercanvien alternativament el paper que exerceixen. En tot cas, el docent s'ha d'assegurar que els avaluadors són competents per a la realització del procés d'avaluació o haurà de complementar la coavaluació amb la realització d'una heteroavaluació posterior.

Aquesta perspectiva compartida de l'avaluació millora l'efectivitat de l'aprenentatge, facilita la presa de decisions i permet que l'alumne assumeixi responsabilitat sobre el seu procés, desenvolupant eines metacognitives que el fan més conscient del què, com i per a què aprèn. Així, s'han de tenir en compte les fortaleces i les debilitats del seu procés per millorar-lo i afavorir l'autoregulació, esdevenint un subjecte actiu en el seu procés d'aprenentatge.

ANNEX 6

Treball d'Investigació, Anàlisi i Creativitat (TIAC)

1. En el cas que en el mateix centre hi hagi més d'un grup que cursi la matèria de TIAC, els centres han de procurar agrupar els alumnes en funció dels seus interessos.
2. En el cas que en el mateix centre hi hagi més d'un grup que cursi la matèria de TIAC, els centres han de procurar que els professors que assumeixin aquesta matèria siguin d'especialitats o departaments de coordinació didàctica diferents per tal de poder atendre millor els diferents interessos dels alumnes.
3. Els professors de la matèria de TIAC han de realitzar, durant tot el curs, un seguiment constant i individualitzat dels alumnes del seu grup amb l'objectiu d'orientar-los i supervisar-los.
4. S'ha d'avaluar tant el procés com el resultat final del treball. Així, els professors han d'avaluar durant el curs el grau d'assoliment de les competències específiques de la matèria a partir d'entrevistes de seguiment o d'activitats pràctiques relacionades amb els sabers bàsics de la matèria. Aquests elements han de servir de referència per obtenir els resultats de les avaluacions de seguiment.
5. L'alumne ha d'exposar oralment el seu treball, en els termes que estableixi el centre.

ANNEX 7

Horari setmanal del batxillerat

Matèries del 1r curs	Hores	Hores	Matèries del 2n curs
Educació Física	3	3	Història d'Espanya
Filosofia	3	3	Història de la Filosofia
Llengua Castellana i Literatura I	3	3	Llengua Castellana i Literatura II
Llengua Catalana i Literatura I	3	3	Llengua Catalana i Literatura II
Llengua Estrangera I	3	3	Llengua Estrangera II
Matèria obligatòria de modalitat	4	4	Matèria obligatòria de modalitat
Matèria d'opció de modalitat 1	4	4	Matèria d'opció de modalitat 1
Matèria d'opció de modalitat 2	4	4	Matèria d'opció de modalitat 2
Optativa	4	4	Optativa
Tutoria	1	1	Tutoria
Religió I / Atenció Educativa	1	1	Religió II / Atenció Educativa
Total	33	33	Total

ANNEX 8

Estructura i horari del batxillerat per blocs en tres anys acadèmics

Bloc	Comunes	Matèries específiques de modalitat	Matèries optatives	Altres
Bloc I	Llengua Castellana i Literatura I Llengua Estrangera I Educació Física	Modalitat obligatòria de 1r Modalitat 1 de 1r	Optativa de 1r	Religió I / Atenció Educativa
Bloc II	Llengua Catalana i Literatura I Filosofia	Modalitat 2 de 1r		
	Llengua Castellana i Literatura II Llengua Estrangera II		Optativa de 2n	Religió II / Atenció Educativa
Bloc III	Història d'Espanya Història de la Filosofia Llengua Catalana i Literatura II	Modalitat obligatòria de 2n Modalitat 1 de 2n Modalitat 2 de 2n		

ANNEX 9

Continuïtat entre matèries de batxillerat

Primer curs de batxillerat	Segon curs de batxillerat
Anàlisi Musical I	Anàlisi Musical II
Arts Escèniques I	Arts Escèniques II
Biologia, Geologia i Ciències Ambientals	Biologia
Biologia, Geologia i Ciències Ambientals	Geologia i Ciències Ambientals
Cor i Tècnica Vocal I	Cor i Tècnica Vocal II
Dibuix Artístic I	Dibuix Artístic II
Dibuix Tècnic I	Dibuix Tècnic II
Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny I	Dibuix Tècnic Aplicat a les Arts Plàstiques i al Disseny II
Física i Química	Física
Física i Química	Química
Grec I	Grec II
Llatí I	Llatí II
Llengua Castellana i Literatura I	Llengua Castellana i Literatura II
Llengua Catalana i Literatura I	Llengua Catalana i Literatura II
Llengua Estrangera I	Llengua estrangera II
Matemàtiques I	Matemàtiques II
Matemàtiques I o Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials I	Matemàtiques Aplicades a les Ciències Socials II
Programació i Tractament de Dades I	Programació i Tractament de Dades II
Segona Llengua Estrangera I	Segona Llengua Estrangera II
Tecnologia i Enginyeria I	Tecnologia i Enginyeria II

ANNEX 10**Atribució docent a les matèries optatives pròpies de la comunitat autònoma**

Assignació de matèries del batxillerat a les especialitats docents dels cossos de catedràtics d'ensenyament secundari i de professors d'ensenyament secundari.

Matèria	Especialitat
Activitat Física, Oci i Salut	Educació física
Ampliació de Matemàtiques	Matemàtiques
Història i Cultura de les Illes Balears	Geografia i Història
Programació i Tractament de Dades I i II	Preferentment en aquest ordre: Informàtica Tecnologia Matemàtiques
Psicologia	Preferentment en aquest ordre: Filosofia Orientació Educativa
Projecte empresarial	Preferentment, en aquest ordre: Economia Administració d'Empreses Formació i Orientació Laboral Organització i Gestió Comercial
Tècniques Experimentals	Biologia i Geologia Física i Química Tecnologia
Treball d'Investigació, Anàlisi i Creativitat	Qualsevol especialitat
Unió Europea	Geografia i Història

ANNEX 11

Nombre de grups de matèries de modalitat i optatives

Segons el nombre de grups assignats per la Conselleria d'Educació i Universitats, mitjançant la Direcció General de Planificació i Gestió Educatives, en cada curs de l'etapa i per a cada curs escolar, els centres educatius sostinguts amb fons públics han de rebre els recursos necessaris per oferir, com a mínim, el nombre de grups de matèries de modalitat i d'optatives que s'estableix a continuació. En queda exclosa la matèria de Religió.

Grups	Modalitat	1r de batxillerat			2n de batxillerat		
		Obligatòria de modalitat	Opció de modalitat	Optativa*	Obligatòria de modalitat	Opció de modalitat	Optativa *
0,3 – 0,4	Ciències i Tecnologia	1	2	1	1	2	1
	Humanitats i Ciències Socials	2	2		2	2	
	General	1	1		1	1	
	Arts	1	2		1	2	
0,5 – (0,25 + 0,25)	Ciències i Tecnologia	1	3	1	1	3	1
	Humanitats i Ciències Socials	2	3		2	3	
	General	1	3		1	3	
	Arts	1	3		1	3	
1	Ciències i Tecnologia	1	4	2	1	4	2
	Humanitats i Ciències Socials	2	4		2	4	
	General	1	4		1	4	
	Arts	1	4		1	4	
1,5	Ciències i Tecnologia	2	5	2	2	5	2
	Humanitats i Ciències Socials	2	5		2	5	
	General	2	5		2	5	
	Arts	2	5		2	5	

2	Ciències i Tecnologia	2	6	3	2	6	3
	Humanitats i Ciències Socials	3	6		3	6	
	General	2	6		2	6	
	Arts	2	6		2	6	
2,5	Ciències i Tecnologia	3	7	3	3	7	3
	Humanitats i Ciències Socials	3	7		3	7	
	General	3	7		3	7	
	Arts	3	7		3	7	
3	Ciències i Tecnologia	3	8	4	3	8	4
	Humanitats i Ciències Socials	4	8		4	8	
	General	3	8		3	8	
	Arts	3	8		3	8	
3,5	Ciències i Tecnologia	4	9	4	4	9	4
	Humanitats i Ciències Socials	4	9		4	9	
	General	4	9		4	9	
	Arts	4	9		4	9	
4	Ciències i Tecnologia	4	10	5	4	10	5
	Humanitats i Ciències Socials	5	10		5	10	
	General	4	10		4	10	
	Arts	4	10		4	10	
4,5	Ciències i Tecnologia	5	11	5	5	11	5
	Humanitats i Ciències Socials	5	11		5	11	
	General	5	11		5	11	
	Arts	5	11		5	11	

5	Ciències i Tecnologia	5	12	6	5	12	6
	Humanitats i Ciències Socials	6	12		6	12	
	General	5	12		5	12	
	Arts	5	12		5	12	

